6
38 L
29

DD.S.

XVII.12.13.

IOANNIS MICHAELIS BRVTI FLORENTINAE HISTORIAE

LIBRI OCTO PRIORES.

Cum Indice locupletiſsimo.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LVGDVNI,
Apud hæredes Iacobi Iuntæ,
M. D. LXII.

IOANNIS MICHAELIS BRVTI FLORENTINAE HISTORIAE LIBRI OCTO PRIORES.

Cum Indice locupletissimo.

LVGDVNI,
Apud haeredes Iacobi Iunctae.
M. D. LXII.

IOANNIS MICHAELIS BRVTI IN OCTO LIBROS PRIORES FLORENTINÆ hiſtoriæ ad Petrum Caponium virum clariſsimum,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PRAEFATIO.

MVLTI (Petre Caponi) in omni memoria extiterunt; qui ea quæ Reges maximi ac populi potentiſsimi geſsiſſent; literis mandarent: ex quorum numero nonnulli ſemper, cùm genere ſcribendi excellerent, magnam ſibi eloquentiæ laudem comparare, non æquè facilè ſuam fidem probare in rerum explicatione potuerunt. Quam quidem laudem, ſi qui vnquam minus ſunt aſſequuti, propterea quòd cum vetuſtioribus de rebus ſcribere inſtituiſſent & magna in obſcuritate latentibus, minus cognita atque explorata afferrent: eſt aliquid cur dandam ijs veniam putemus: veterum enim monumenta illis, vnde ſumerent certiora, defuerunt. Ac quando placet hominum inertiæ indulgere, ſi qui ita ſunt lapſi in ſcribendo, vt quicquid offenderent, propter eorum magnitudinem, quæ ſuis ſcriptis complecterentur, ſint memoriæ excuſatione deprecati: totum hoc illis æquiore animo remitti; diſsimulari quidem facilè & ferri poteſt. Illud ſanè & magna dignum admiratione eſt, & nullo modo ferendum, doctiſsimos ſæpè homines & magni nominis, cùm leuitatis illi ſuæ perexigua propoſita præmia haberent, grauitatis & cõſtantiæ multa & maxima: ea aut mutuari ab alijs, aut excogitare ipſos potuiſſe (quod multò fœdius eſt) quæ eorum quoque fidem eleuare videantur; quæ magna illis cum

*eruditionis atque ingenij laude hominum memoriæ tradere li-
cuiſſet. Atque Herodotum quidem quem Græca hiſtoriæ parentem in primis admirata Græcorũ natio eſt, cùm plurimum cultu atque elegantia orationis enituiſſet; qua ille ex re ſatis ſolidam verámque laudem erat conſenſu doctorum hominum conſequuturus, leuiſſimas fabulas & inanes conſectando, quibus referta illius ſcripta ſunt, illud quidem aſſequutum eſſe videmus quod illi propoſitum fuit, plurimum vt voluptati aurium morigeraretur: eius grauitatis & fidei, quam maximè in rerum ſcriptore quærimus, nullam rationem habuiſſe eundem animaduertimus. Cùm autem alij multi qui de eo ſcripſerunt, tum Plutarchus maximè hoc in illo viſus eſt ſtudium deſiderare, grauis autor, & quod inter omnes video conſtare, ſummæ eruditionis & ingenij. Quæ quanquam ad hunc modum ſe habent, ita multi fabulis tamen & mendacijs ducuntur, vt non defuerint noſtra ætate, qui Herodoti patrocinium ſuſcipere, Plutarchum tantæ hominem grauitatis & defendentem optimam æquiſſimámque cauſam, reprehendere, verbis grauiſſimis & perſtringere maledictis etiam impudentiſſimè ſint auſi. Video de Thucydide, quid veteres ſenſerint, cùm quidem eorum multa adhuc de eo & præclara teſtimonia ſuperſint: prudentem illum ſcriptorem & grauem, ſcribendi artificio ac ſententiarum vbertate & copia longè ſemper cæteris Græcis ſcriptoribus antecelluiſſe: at in eo tamen eſt hominis moderatio deſiderata, quòd inimicorum magis quàm ſui memor, & plus æquo Lacedæmonijs tribuerit eorum victorijs efferendis, & detraxerit de ſuorum laudibus, eorum cladibus calamitatibúſque augendis. Et ſi autem cùm nulla ſua culpa rem malè in Thracia Athenienſes geſſiſſent, pulſum ab illis iniuria in exilium ferunt, id minimè tamen ab eo erat, pro cætera vitæ conſtantia & grauitate expectandum. Atque eadem in inui-*

dia & Philoſophiæ idem, & eloquentiæ ſtudiis clarus dicitur Xenophon fuiſſe. Cùm enim ex Socratis ſchola ſapientiſsimi hominis, pariter ſe & ad ſcribendam hiſtoriã, & ad res gerendas contuliſſet, nimium nonnullis viſus eſt in Lacedæmonios propenſus. Nam memorabili illa Cyri expeditione, qua illius opes fractæ poſtremò ſunt, Lacedæmonij Cleandri auſpiciis in Aſiã profectus, incolumes Græcorum copias Duce Cleandro mortuo, in Græciam, magna eo bello parta gloria, reduxit. Quin etiam virtutis cauſa dicitur Scillunte oppido eſſe à Lacedæmoniis donatus: quo ille in loco templum Dianæ eius ciuitatis beneficentiæ in ſe monumentum, & ſuæ religionis ampliſsimum erigendum ſummo ſtudio extruendúmque curauit. Reliquos eſſe video ex veteribus Græcis, quorum celebre atque illuſtre nomen apud poſteros manarit, Siracuſium Philiſtũ Thucydidis (vt ferunt) imitatorem: cuius ſi quis contendat minus liberum iudicium in ſcribendo fuiſſe; quòd familiariter cũ Dionyſio Tyranno vixit, non mala is coniectura vtatur: tum Ephorũ & Theopompum, vtrunque ex Iſocratis officina ſummi hominis, atque eloquentis profectum: quorum quidem alterum Timæus reprehẽdit, multa in altero veterum teſtimonio accepimus, & fabuloſè, & ad voluptatem conficta. Nam Calliſthenes, Ariſtotelis auditor, cùm rerũ explicator prudens, tum Philoſophus grauis cũ primis eius ætatis fuiſſe fertur: veritatis quidẽ vſq; adeò ſtudioſus habitus eſt, vt libertatis immoderatæ pœnas, elato iam rebus ſecundis Alexãdri ingenio, cuius erat comes in Aſiã profectus, capite luiſſe dictus ſit. Sed de eo, quemadmodũ de aliis qui per ea tẽpora extiterunt, cùm noſtra memoria nulla eorum ſcripta extent, niſi nobis ſtandum veterũ iudicio cenſeamus, ferre nemo ſententiã poteſt. Iam Timæum, quem tradũt Philoſophiæ ſtudiis perpolitum, magnam eloquentiã atque eruditionem attuliſſe ad ſcribendum, conſtat minus ſuam fidem,

in iis quæ ſcripta reliquit, poſteris probaſſe Polybius quidem, cùm eum ipſum libere, tum Calliſthenem reprehendit: atq; adeò cùm oſtendiſſet (id quod facilè potuit, vir non minus militari gloria quàm ſcribendi ſtudio excellens) vtrunque in iis quæ ſcripſiſſet magnopere offendiſſe, eius rei rationem attulit, quæ cuiuis probabilis videri poßit, & aliarū rerum, de quibus illis fuerit ſcribendum, & rei militaris homines imperitos, haud ſatis tutos ſe ab hac parte, vt ſumma etiam haberent cætera, præſtare potuiſſe. His omnibus multò antiquiores; ſed in numero tamen ſcriptorū habiti, Xanthus Lydius, Pherecides, Hellanicus, Hecatæus, Charon Lampſacenus, is qui Darij ſuperioris temporibus, dicitur de rebus Æthiopicis ſcripſiſſe; cum rudes homines & impoliti, fabuloſa multa vndique in ſua ſcripta congeſsiſſent, breui cùm meliores ſucceßiſſent, legi à ſuis (id quod fuit neceſſe) deſierunt. Nam qui iiſdem temporibus res ad Troiam geſtas conſcripſerunt, tanta laborauerunt leuitate & inconſtantia, vt niſi Thucydides, cuius meritò magna autoritas eſt, nobis fidem feciſſet, eſſe Græcos in Aſiam profectos, nemo iam qui eorum ſcripta legere æquo animo poſſet, fuerit vnquam apud poſteros futurus. Quanquam & is ita bellum geſtum eſſe narrat, vt aliquanto maiorem famam, quæ Homeri carminibus illuſtris ad poſteritatem manarit, multis rationibus fuiſſe contendat. Dion quidem Pruſæus non ignobilis rerum ſcriptor (dictus eſt enim Chryſoſtomus a genere orationis quo eſt vſus in ſcribendo) conſtantiſsime aduerſus pugnaciſsimos homines, cauſa pro popularibus ſuſcepta, Græcos ita ait defunctos Troiano bello, vt vnus ferè contra gentium omnium conſenſum, victos illos a ſuis atque adeò cæſos ad internecionem tradat: non deſunt certe hoc tempore, graues homines & minimè ineruditi, qui hoc illi facile aſſentiantur: credo quod Græcorum leuitas ſuſpecta omnibus ſit & inuiſa, qui paulò modò attentius in

rebus eorum ſint, ſcriptiſque verſari. Non eſt conſilium ſingulos ex Græcis ſcriptoribus perſequi, quibus cultus atque elegantia orationis non defuit, ſtudium illud acerrimum, quod maximè eſt in ſcriptore requirendum in primis defuit. Ex quorum tamen numero ſi quis paucos eſſe tollendos cenſeat, haud magnopere pugnabo. Nam Polybius Megalopolitanus, is qui cum poſteriore Africano vixit, cũ præclarus hiſtoriæ autor & grauis haberetur, ad cæterã gloriam bellicas laudes etiam ſibi comparauit. Eius enim egregia ac forti opera magnis gerendis rebus uſus ſummus Imperator fertur: ut venire in eius gloriæ ſocietatem, capta atque exciſa Carthagine, meruerit. Dionyſius quoque ex Halicarnaſſo, qui floruit Auguſti temporibus, non ſolùm ſtudijs eloquentiæ, cùm magiſter dicendi celebris atq; illuſtris eſſet, ſed ſcribẽda etiã hiſtoria, magnam eſt laudem conſequutus. Ac ſi quis alius unquam fuit, cui ſuæ fidei potior cu ræ quàm gratiæ potentium fuerit, ita idipſum concedam, ut haud magni tamen faciẽdum id putem. Ex infinita enim penè eorum hominum turba, qui aut noſtra, aut patrũ memoria hac gloria ſcribendi floruerunt, perpaucos ſemper fuiſſe intelligo quibus incorruptæ fidei laus, & inuictæ cuiuſdam à labore diligentiæ, qualis in eo exigenda eſt, qui tanto fungitur munere, debeatur. Atque ex Latinis, quorũ modò ſcripta à nobis leguntur, niſi quis Salluſtium excipere velit, religioſum quidẽ illum in primis & ſeuerum rebus explicãdis, qui prorſus hac nota caruerint, quam pauciſſimos eſſe animaduertimus. Nam Dion Nicæus rerum Romanarum ſcriptor, acerrimè illum reprehendit, cùm quidem turpe eſſe & flagitioſum contenderet, quæ vitia eſſet in hiſtoria ſtylo orationis perſequutus, fœdatũ ijs atque inquinatum fuiſſe. Quin etiam & in hunc ipſum Salluſtium, ut in Thucydidem Dionyſius ſcripſiſſe Liuius fertur: ſiue homo eloquẽs ſcribẽdi rationẽ, qua eſt uſus, quòd veriſimile eſt,

 ſiue

ſiue in rerum explicatione fidem & ſtudium viſus eſt minus probare. Iam & Aſinius Pollio in C. Cæſare, quem omniũ eius ætatis elegantiſſimum ſcriptorem & politiſſimũ, noſtri homines merito plurimi faciunt, ſtudium acrius & diligẽtiam ſæpe deſiderat, maiorem nonnunquã etiam fidem. Quanquã neque ille, cùm eſſet omnium reprehenſor acerrimus, aliorũ reprehenſione caruit. Dicitur enim vnus maximè ſtudioſus Põpeianarum partium fuiſſe: quæ res ſæpe, vt magna etiam prudentia ſit, impedimento eſſe poteſt, quò minus liberum ſit ſcriptoris iudicium fide ſua quibus debet repræſentãda. Ac Liuius quidẽ Romanæ hiſtoriæ tantus autor, eam (quod vix ferendum eſt) ſcribere à fabula inſtituit. Cùm enim Iuliam gentem videri poſteris ampliorẽ velit, dãdam eſſe hanc veniam antiquitati exiſtimat, ſi diuinis humana miſcendo origines ſuas & principia auguſtiora efficiat: neque tamẽ laborat, quid ita illi danda venia ſit, magnopere probare. Id autem erat illi in primis agẽdum, ne autoritate magis ſua, quæ etiam ſi ſumma meritò eſt, videri nulla ſcribenti debet, quã niti certa ratione videretur. Eadem infecit labes, quicunque ab inclinatione Romani imperij, huius ſe ſcriptionis ſtudio dederunt, & quidem multò etiam quã ſuperiores fœdius. Inter perpetuas enim bellorũ clades, quas maiores noſtri pertulerunt, ingenuis omnibus artibus in Italia ſublatis, ſi quis animũ intenderet ad ſcribendũ, neque ille magnopere habebat, quo homines voluptate vlla in legendo tenerentur: neque in rebus quicquam facile poterat afferre, quod in magna rerũ perturbatione, planè compertũ teſtatumq; eſſet. Extulit ſeſe tamen hiſtoria paulò ante noſtram ætatem, cùm permulta ſecula iacuiſſet: ac doctorum hominum magno labore & ſtudio, comptior paulò & nitidior videri eſt cœpta: vt hoc quidem tempore, & ſi nondum illa ita eſt exculta & perpolita, vt quò perfecta dici atque abſoluta poſſit, nõ quædã

illi;

illi etiam deſint, paruo tamen adiecto ſtudio, ad veterum nitorem atque elegantiam proximè accedere videatur. At nihilò tamen noſtri diligentiores cæteris ſua fide præſtãda extiterunt. Si quis enim eadem legat à diuerſis cõſcripta, nunquã ille ſatis mirari queat, cùm perpetuò inter ſe differant, varia ferè ſemper, pugnantia nonnunquam & contraria afferãt, ita gratia, ſtudio, odio efferri, vt non ſolùm ſcribendis ijs quæ procul à noſtra memoria abſunt, ſed ijs etiam ipſis, quorum qui adhuc ſuperſunt, excitari teſtes multi poſſunt, ſuam fidem deſiderari, diligentiam certè ac ſtudium, nulla ſui pudoris habita ratione patiantur. Video me in lubricum planè locũ incidiſſe, qui de ſummis hominibus non liberè ſolum ſentẽtiam ferre, ſed detrahere etiam de eorũ dignitate atque exiſtimatione mea oratione audeam. Sed tamen in re tanta, & quæ magno eſt hominibus ad vitam rectè agendam adiumento, quærenda tandem cauſa erat, cur homines excellentiſſimis ingenijs, & philoſophiæ atq; eloquentiæ ſtudijs clari, cùm illi eſſent ſua ſcripta hominum memoriæ mãdaturi, cui ſe maximè proſpicere videri vellent, per illi breuis temporis voluptatem atq; incertã adeo dubiámq; ſpem immortalitati anteferrent. Ac ſcio equidem pleriſque videri, minimè hoc pertinere ad ſummam felicitatem, & quæ ſit hominum de nobis poſt multa ſecula ſententia futura, haud nobis eſſe magnopere laborandum. Sed cum ijs nobis res eſt, qui cùm famæ & nomini ſtudent maximè, tũ vt hoc ipſum apud poſteros conſequantur, dies noctéſque conſtantiſſimè aduerſus voluptates omnes pugnando, maximis vitæ laboribus & grauiſſimis perfunguntur. Quod autem multò eſt grauius, neque hoc illi ignorant, vt quanta maxima in homine eſſe poteſt, eloquentiam rebus narrandis & copiam adhibeant, hac vna cura neglecta ſuæ fidei hominibus probãdæ, nullam ſe quidem, aut perexiguam gratiam apud poſteros inituros. Enimuero in-

eo homine, qui rem tantam ſibi ſuſcipiat agendam huius vitæ communis cauſa, nihil eſt temeritate, ac leuitate turpius: plurimum certè vel ijs ipſis videtur obeſſe, quibus conſulere debet maximè ſcribendo. Nam vbi quis ſemel animum induxit, vt à veritatis ſtudio deflecteret, ægrè etiam ea, quæ vera ſunt, quibus debet poterit probare. Siue autem ea ipſa, quoniam recta ſunt, exemplo hominibus ad rectè, & cum laude viuendum eſſe poſſunt, ſiue eadem à male agendo retardare, quoniā autoritate ſummorum hominum improbantur: neutrum aſſequitur, is qui in hoc ſcribendi genere minus, ſibi potuit à mendacio temperare. Vt enim maximum vim veritas habet, vbi certa aſſeruntur ad animos permouendos, ita vbi eadem aſperſa fabulis & mendacijs leguntur: ferunt homines improbi non moleſtè, quò ſuam nequitiam tegant, ex quorum eſſent exemplo meliores futuri, aut ludicra, aut falſa exiſtimari. Eſt hoc quidem vitio dandum rerum ſcriptori, graue idipſum ſemper & perniciosum hominibus futurum, nemo negat: ita enim illi parum eſſe memores ſuæ conſtantiæ videntur, vt antiquiorem ſua fide gratiam potentium habeant: quæ vna res minimè ijs cùm hoc tanto fungerentur munere erat ſpectanda: ſed bona tamen eius culpæ pars eſt in Reges & magnos Principes reijcienda, qui cùm ea ſæpe agant, quæ literis tradi ſine ſummo eorum dedecore non poßint, paratos eos homines habent, qui turpi pretio empti, magna quidem cum eorum laude, qui ſunt digni infamia, maiore ſua tamen cum inuidia, eadem audeant monumentis literarum conſignata literis mandare. Qua quidem in re tamen longè illi falluntur. Neque enim modò quantopere laudati diſcedant, ſed quorum etiam teſtimonio, ijs curæ eſſe debet. Ac quando ita res videtur poſtulare, quid tota hac de re ſentiam dicere minimè grauabor. Nunquam improbitas etiam ſi illa arcibus & mœnibus munita, latè in

multos populos teneat & gentes imperio, diu eſſe tuta ab infamia & dedecore poteſt. Veritas enim ita ſuos vindices habet, vt cum magis conticeſcere videatur, ſeſe prodat, vocemque mittat, atq; eam quidem quæ multa etiam poſt ſecula exaudiatur. Cum igitur alatur hominum nequitia tanta non magis eorum culpa qui ipſi improbi ſint, quam eorum diſsimulatione, qui cum æque debeant & poſsint, eandem negligant tamen vindicare, multò illi grauius eſſe reprehēdendi videntur, qui alendæ improbitati materiā ipſi præbent in quā vehementius animaduertere debuerunt. Ac ſi quis vnquam alius extitit, cui fuerit ſcriptoris fides deſideranda, vna eſt ciuitas Florentinorum hoc tempore, quæ id maximè requirat. Ita autem ea tradita literis leguntur, quæ maiores eorum geſſerunt, vt quæ abſunt à noſtra memoria quàm longiſsimè, in his nemo ferè habeat quæ reprehendat: vbi propius ad noſtra tempora accedat, cuius familiæ Medicum perpetuas laudes, confictas in ciuitatem grauiſsimas criminationes, maledicta, conuitia, mendacia impudentiſsima altero quoque verbo deprehendat. Neque vero ego is ſum, qui cum Florentinam hiſtoriam ſcribere inſtituerim, cenſeam mihi, vt colligam certorum hominum gratiam, quicquam de eorum exiſtimatione detrahendum, qui in ampliſsima familia & nobiliſsima aliquando cum laude floruerunt. Nam & de Coſmo Medice & de Laurentio, ſummis illis quidem hominibus & clariſsimis, ita omnia cum fide profiteor me tradidiſſe, vt iis ſcribendis quæ illi, aut præclarè geſſerunt, aut aliqua cum hominum offenſione, non diligentiæ laudem modò, ſed grauitatis & conſtantiæ etiam (ſi id modo à me dici mea modeſtia patiatur) relaturum me non deſperem. An vero ego putem mihi eſſe verendum ne mea mihi fides fraudi in ſcribendo ſit:

qui

qui ſciam Aſinium pollionem ſummæ hominem dignitatis, in Caßium & Brutum qui Cæſarem interfeciſſent, laudationem Auguſti tempore edidiſſe? Qui verò id fieri ab illo potuit, ſine magna eius offenſione qui interfecti in tanto imperio hæres, interfectores bello acerrimo perſequutus eſſet? At idem cum hiſtoriam ſcripſiſſet, eorum temporũ æqualis, ſtudioſus etiam (vt diximus) Pompeianarum partiũ habitus eſt. Quod idem Liuio Auguſtus vitio vertit, quem ſolitũ ab eo appellari Pōpeianum eam ipſam ob cauſam ferũt: vt iam hoc ſit indicio, eos minimè veritos, ſuæ fidei & religioni eo genere ſcribendi conſulere, cùm aliquid dandum eſſe tempori videretur. Quid Cicero, qui in acie armatus contra Cæſarem ſtetiſſet? An non eſt auſus ab eo conſeruatus, Catonem laudare eius inimicum acerrimum? Neque verò Cæſar, cùm vtrunque liceret, ferro magis quàm ſtylo orationis ſuum dolorem eſt vltus. Quo quid æquius excogitari aut moderatius in ſumma rerum omnium poteſtate atque imperio potuit? Ac nemo ferè eſt magnus Princeps, cui ſi data optio ſit, non Auguſti & Cæſaris malit, quàm Alexandri imitatorem videri, qui præclarius duxit ſeruis cum liberis liceret ſuis imperare. Nam Cæſare Dictaturam perpetuã gerente, Cicero conſulari loco in Senatu ſententiam dixit: apud Auguſtum Liuius gratia floruit honoribus ampliſsimis auctus: propè Aſinius Regnauit: cùm quidem apud Alexandrum, Philippũ patrem laudare tantum Regem capitale eſſet, & non agnoſcenti Iouis filium vita periculum intenderetur. Ac cùm alij ſunt, de quibus habent Florentini quod querantur, tum vnus in his maximè Paulus Iouius excellit. Tanquã enim bellum ijs perpetuum indixerit, vbi de eorum rebus geſtis ſcribit, nō ille quidem hiſtoriam cōtexere, ſed inſtituere in eos accuſationẽ videtur. Itaque cùm iniuſtè facit, qui non ſolùm plurimos lædit, ſed mẽdacio etiã lædit, tũ verò neque id quod vult efficit, ijs vt

gratificetur, quorum cauſa illos ſuſcepit lædendos. Ex rebus enim præclaris ſumptum teſtimonium, non ex teſtimonio ad gratiam res confictæ ſunt hominibus ornamento. Atque vt non poſſum non in eo plurimũ à Iouio diſſentire, ita dignos eos Principes ſumma laude exiſtimo, per quos magna adminiſtrantes imperia, liceat rerum ſcriptori ſuam fidem quibus debet, quaſi religioſo teſti & graui, rebus narrandis probare. Tametſi autem non ea eſt modò Florentinorum querela (nemo enim ferè noſtra memoria, magnis gerendis rebus clarus habitus & illuſtris eſt, qui non vindicem ab illius iniuria & mendacio quærat) at inſigne magis in illos odium conſpicitur, ſtudium minimè diſſimulatum in Medices, in Clementem maximè familiæ principem, quem dignitatis & fortunarum autorem habet. Ea autem vna eſt familia, aut nulla alia præterea, quæ noſtra ætate euecta in cælum, minimè aſſentatoris leuiſſimi laudibus indigeat ad gloriam & famam hominum colligendam. Neque verò eſt hoc ſcriptoris munus, qui pudens modò haberi & moderatus velit, vt cùm aut ciuiles contentiones, aut bella narret, altera parte diſſidentium ſuſcepta & gerentium arma, vt illi gladijs in acie, ita is ſtylo pugnet & maledicendi impunitate. At rarò accuſator niſi in cauſa turpiſſima, id quod Iouius facit, inſectandis ij, qui minus æqui cauſæ Medicum videntur, vitam eius retexit, quem accuſare inſtituit: ne odio adductus & morbo animi cum æquitate cauſa debeat, id feciſſe videatur. Ita autem ille partium cauſa multos Florentiæ damnatos, proſcriptos, cæſos, pulſos in exilium narrat, vt cum aliunde criminationes non ſuppetãt, confingat ipſe, comminiſcatur, addat de ſuo. Qua licentia atque intemperantia animi, quid fingi turpius aut commemorari poteſt? Atque in petitione ſummi magiſtratus Thomam Soderinum & Alphonſum Strozzam, duos ciues nobiliſſimos & cla-

riſſ

riſſimos ciuitatis, tanquam concitatores multitudinis & aditum ſibi ad Reipubl. imperium malis artibus quærentes contumelioſè inſectatur. Hos autem? Quid Franciſcum Cardutium eum iam honorem adeptum? Neſcias maiore id contumelia eorum, qui ijs comitijs interfuerunt, an eius cui eſt magiſtratus horum ſuffragijs mandatus. HOMINEM (inquit) DVDVM IN HISPANIA DECOCTOREM PAVCIS IN REP. NOTVM TENVIORIS FORTVNÆ. Permagni hoc fit à Iouio cui fortunæ bona ſunt prima. Neque verò hoc ipſum, decoxiſſe, habet reprehenſionem: cauſa cur quis decoxerit ſpectatur. Quid enim ſi res naufragio, incendio, bello perijt? Probro eſt alea, cõuiuijs, popinis, luſtris, Fortunam miſeri nemo inſectatur niſi Iouij ſimilis. At ne hoc ſatis videatur, obliquo oculo, ait, fuiſſe & pallenti facie: vt Iouij iudicio iam Philippus Rex, Antigonus, Annibal, Sertorius, tanti Imperatores quòd altero oculo eſſent capti, fuerint ab exercitu atque acie, in Gynæceum amandandi. Nam pallor in viro quid detrahit de dignitate? At in Gallia matronæ hoc pertinere putant ad formæ bonitatem, & quæ minus pallent natura, arte pallent. Nam quod de vetuſtate familiæ, ait, quod item in Balthaſſare Cardutio animaduerterat, veretur ne parũ nobis videatur cõtumelioſus in eam familiam extitiſſe, ſi ſemel modò maledicti in eã aculeum emiſiſſet. At Cicero cùm quidẽ non hiſtoriã ſed epiſtolam ſcriberet, & quidem ad hominem amiciſſimũ & ſibi perfamiliarem, ita de petitione cõſulatus agit, vt de Catilina competitore parcius loquatur impuro homine & nefario. In tota verò legatione irridenda, quam ciuitas Bononiam ad Clementem decreuit, mendacio etiam abutitur ad riſum mouendum: vt iam ſacerdotem nõ pudeat (mitto enim rerum ſcriptorem) mimum & ſcurram agere. Quem ille ſequatur autorem planè ignoro. Video enim Liuium in re ſimili: ſed quæ plurimum tamen differat

cauſa

cauſa, cùm de legatione Carthaginienſium ageret, qui à Scipione victi, à Senatu pacem petebant, cauſam modò, cur eam Senatus reiecerit, referre: temperare ſibi à maledicto & cōtumelia. At quid erat cur Iouius Aloyſio Soderino malediceret? in quo homine au, nihil præclari præter nomen familiæ fuiſſe? Cur igitur ego putem Reipub. maximè aduerſo tempore, legatum à ciuitate hominem, qui Iouij teſtimonio minimè eſſet tanto muneri obeundo par? Sed homo mirificus atque elegans in ſimili re Liuium tamen voluit æmulari. Habet enim cū eo inſtitutam contentionem laudis non infelix in deligendo, ſi æquè in repræſentando felix. Verùm illud non animaduertit, quæ in Florentinorum legatione nulla erat, iuſtā Senatui cauſam, cur Carthaginienſium reiiceret fuiſſe. Falſa enim ſpe pacis in fraudem impellebatur: Florentini à ciue pacem petebant, à Pontifice Maximo, à pacis autore, afflicta ſua maximè, atque aduerſa fortuna. Quin autem illum flecti ſperarent ſuorū precibus, quæ Coriolanum victorē à patriæ exitio auertiſſent? Neque verò erat credendum Chriſtianū Pontificē malle ſimilem, aut Themiſtoclis, aut Alciabidis haberi, qui exilij ſolatiū ex euerſione patriæ quæſiſſent: quàm Camilli & Scipionis, quorum alter æquiſsimo animo tulit ſuorū iniuriā, alter patriæ exul ſaluti fuit. Nanque & illud nō vidit (quod tamē permagni refert) non à Liuio quod ſibi is ſumit, ſed à Senatu legatos obiurgari. Semper enim ille, ſi quādo id res poſtulat, habet à ſuſcepto ſcribendi munere ſeiunctū: has partes ijs tribuit, quibus debentur. Qua etiam moderatione vtitur notādis legatis, qui ad Pruſiā Regē à Senatu mittebantur. Refert enim dictū Catonis ſenis, qui in illos iocatus, dixerat Senatū legationem ad Regem decreuiſſe, quæ capite, corde, pedibus careret. Id quidē, quod vnus è legatis podagra laboraret, alter capite, parū mēte valere tertius diceretur. Quàm ſe ea in re Iouius iactaſſet? qua petulātia

verbor

verborum eſſet in ampliſsimum ordinem inuectus? Iam cauillatione, ioco, ſale (eſt enim in hac re totus) nos obruiſſet. Ac ſordes quidem legatis obiecit. Quod vt faciat oblitus perſonæ, quam gerit & memor ſuæ, vſque eò ſe demittit, vt quid in iurgio cum ijs apparitores garrierint ad portam, tanquam is redempta à ciuitate portoria haberet, cum ſtomacho quidem & indignatione, ſed ſcurriliter tamen narret. Nam quod ait inſtitutum ea de re ſermonem inter Clementem & Cæſarem fuiſſe, niſi ipſe ſcenam egit, cui rei magis aptus habebatur, quàm ſcribendæ hiſtoriæ, nemini id veriſimile videatur, cui perſpecta eorum grauitas eſſet. Sed illud interea non eſt prætereundum cùm bello confecto, in Soderinum capite eſſet animaduerſum, vt iure damnatus videretur, criminis grauiſsimi loco, ei Iouium mendacium obieciſſe. Primum illud pulcherrimum, Paulum Iouium audere quenquam mendacij inſimulare. Auſum enim, ait, reuerſum è Bononienſi legatione eleuare verbis Cæſaris vires, exhauſtum affirmare Pontificis ærarium (quid hoc magis veriſimile direpta atque euerſa vrbe?) territos Germanos haud procul abfuiſſe à ſeditione. Ita ſi verum retulit, non debuit plecti: ſi mendacio eſt vſus ad ſuorum animos confirmandos, quod erat prudētiæ, laudem meruit, dignus certè maximè viſus, qui ea legatione fungeretur, Iouium ipſe mendacij arguit, qui hoc illi non tribuit. Nam in Cardutio ſumma illius inconſtantia deprehenditur. Vbi enim de illius damnatione agit, perfidiæ (inquit) hominem in Remp. fuiſſe conuictū. literas enim ad ſe miſſas è Gallia, ſuppreſſas in principio habuiſſe: eaſdem à Donato Iannotio ne argumento populus offenſus animos ad pacis conſilia inclinaret, nefaria interpretatione cōuerſas oſtendiſſe. Eas falsò parata à Rege firmiſſima auxilia confirmaſſe. Eiuſdem criminis damnatum Soderinum, dixerat, pauloantea capitis pœnam ſubijſſe. At eundem

ait (quod ſummæ virtutis eſt in homine adminiſtrante ciuitatis imperium) à Dictatura incorruptum domum abſtinentiſsimas manus retuliſſe. Siue autem is de Republ. benè ſenſit, quid erat cur Iouius immemor quæ dixiſſet, ita acerbè in illum inueheretur? ſiue malè meritus de ſuorũ libertate tempori ſeruiendum ſtatuit, dignus Iouio debuit videri, quem proſequeretur verborum honore, hominem minimè ab illius inſtituto diſcedentem. Verùm ego in præſentia non ſtatui præripere Iannotio ſuã laudem doctiſsimo homini atque innocentiſsimo: qui ſi tacet, Iouium cõtemnit, ſi refutare eius petulantiam inſtituit, habet ipſe qui ſuum nomen à tam graui mendacio atque impudenti tueatur. Quid quòd Aloyſium Guiciardinum incertæ hominẽ fidei appellat, quòd auidus libertatis haberetur? Magnũ hoc crimẽ Iouio videtur, homini diuturna ſeruitute ad omne aſſentandi artificium accommodato. Vberem autem ille ſeruitutis quæſtum fecit, ſed non tamen ſua ſpe maiorem. Nam neque ſemper aderat licitator, & ſæpius quanti alter vellet, non quanti ipſe, libertas pretio addicebatur. Atqui in eandem inuidiam vocat Nicolaum Rodulphium Cardinalem, quem ait miti hominem ingenio fuiſſe, ſed libertatis appetentem. Quæ hæc malum amentia eſt? An verò Iouio autore, non liceat impunè ſeruitutem odiſſe, appetere libertatem? cui autem id vnquam probro datum eſt? Reprehendit verò idipſum aliquantò grauius in fœmina: quam quidem lectiſsimam atque ornatiſsimam ciuitatis, mulierculæ nomine contumelioſè appellat: cum eam vel eius teſtimonio virilis animi & conſtantiæ fuiſſe oporteat. Eius enim obiurgationibus territum Cardinalem legatum qui cũ imperio vrbi præerat, atque exturbatum è ciuitate ait. Quid porrò erat mirum ſi Philippum Strozzam virum atque eius ex ſe liberos ſuſceptos adoleſcentes clariſsimos, parere legibus, quàm aut fratris filio aut patrui malebat?

Quin autem illa ſuorum libertatem alieno Regno anteferret? mitto enim publicam cauſam, cum quidem non ſolum quo parente eſſet nata, ſed cui eſſet viro adiuncta meminiſſet. Atque odij cauſam explicat: quæ quidem ſi fuit (id quod mihi veriſimile minimè videtur: erat cur à Pontifice alienata nonnihil ſuo dolori indulgeret. Cur enim nō ferret iniquo animo, filio tantæ indolis & virtutis adoleſcenti, aditū ad ſummum honorem Pontifice propinquo nō patere, quem (vt mittam cæteros) Iouius aſſecla Pōtificis ſibi animo ſpōderet? At is poſtea docuit, magnitudine rerum geſtarū & gloria, ſi cuius ea in re iactura fuit, ad neminem minus quàm ad ſe vnum ſpectaſſe. Quid autem noſtra ætas habet vno Petro Strozza clarius atq; illuſtrius? Sed nō hi ſolum à Iouio malè accepti ægré effugere illius maledicentiam potuerunt: cum alijs intemperātius etiā agit: quos quidem non eſt neceſſe vt appellem nominatim. Vnā enim Florentinorum cauſam conſtituit, in quos acerbitatis ſuæ virus atq; odij euomeret. Verum hoc mitius malum. Quid cū toti ciuitati conuiciatur? Qua verborū grauitate, qua cōtentione animi ſeuerus & grauis cenſor in Florentinorū mores inuehitur? Ea (inquit) EST NATVRA POP. FLORENTINI NVLLIS VT BENEFICIIS PLACARI NVLLIS VEL EXTREMÆ BENIGNITATIS OBSEQVIIS OBSTRINGI POSSINT Quanti porrò ea videntur beneficia æſtimanda, quæ præmia ſeruitutis conſtituuntur? His Iouius ſe obſtringi patiatur qui alios fingit ex ſuo ingenio. Nati homines liberi, omni peſte peius oderunt, quicquid illud eſſe videatur in quo ſit incitamentum atque illecebra ad ſeruiendum. Quis autem non malit ſiti diſcruciari, quam ſe cretico aut Falerno vel optimo explere, quod veneno dilutum ſciat? SVPERBO LIVORE PRÆDITOS ait, INEXPLEBILI CVPIDITATE ARDERE OMNES

MNES ET PRORSVS INSANIRE. nõne ipſe furere potius videtur qui adeo ampullata verba fundat? NON POSSE CONSPICERE CLARIOREM VIRTVTEM ET MELIOREM FORTVNAM IN ALIENA DOMO NISI ÆGRIS OCVLIS. Hoc ſcilicet cauſa eſt cur Iouio licuerit minus ſua ſpe fortunato Florentiæ agere præclarè. NOTÆ HOMINES TENACITATIS. neglexerunt enim ſe pretio redimere à Iouij petulantia, PLERVNQVE DECVS IN LVCRO PONERE, mirũ id verò, cuius rei cauſa is neque ſe eſſe hominem vnquam meminerit, haſta Romæ poſita & proſcripta vænali fide. Hinc illud fama celebratum, cũ is dicere cõſueuiſſet, plures ſe annulos hominibus laudandis, quàm Annibalem perdẽdis inſcribenda hiſtoria legiſſe. Nam ne quis hoc ignoret, in locanda opera ita perſcriptam auctionis tabulam cõſtituebat, editurum ſe hiſtoriam, ea ſcribenda, aureo ſtylo argenteo vti (quid verò mirũ? demiſſum hominem è cœlo atq; è Iouis ſinu?) cuius id intereſſet, videret quò ſe vti mallet, eo ſe æquè facile vſurum. Id perinde erat ac ſi diceret, habere ſe qui de meliore nota, qui deteriore laudaret: certam eſſe cuique laudis generi mercedem conſtitutam. Eam ſe non quàm quiſque mereretur, ſed quanti emeret ſpectare. Nam ſi videri vellet aureum eſſe genus ſcribendi quo vteretur, quis illum ferret? Totus tamen ille ſibi placet atque aureus videtur qui plumbeus cæteris, luteus, terreus. Sed ſibi ille eſt ſatis, neque cuiuſquam teſtimonio indiget ad laudem, qui nititur ſuo. Enimuero Florentini documento ſunt, ita illum ſenſiſſe (crebro id vſurpare ſolitum quis non nouit? dubitabunt poſteri, propter impudentiæ magnitudinem) cum autem alijs de cauſis illos infeſtos habet, tum quoniam diuino illo atque aureo vti neglexerunt & ad cotem expolito illius ingenij, locupletes homi-

nes atque opulenti. Itaque illos ferreo impetit, atque adeò vt ſemper faciat vulnus. Quid autem ea voce impurius? vt magnificentius lauderis, vt mitius accipiare, paciſceris, tranſiges, decides, ſolues. At vt vites infamiã, vt dedecus, vt videaris eſſe vir bonus qui ſis improbus, viciſſe qui victus ſis, vt inimicus ignominia notetur, vt calumnia innocenti intendatur, tantum dabis. Ita ne vero? quid ſi non dabo? non feres impune. inueniam tamen qui aliquam tibi inurat notam infamiæ. non effugies. explorabo vitam omnem anteactam, dicta, facta: non admiſero. quid mea? ipſe excogitabo. Hac licentia ſcimus certum hominem traditum ab eo & proditionis damnatum & ſupplicio affectum: qui illi adhuc ſuperſtes ſuum ordinem inter ſuos honeſtiſsimè retineat IMMODERATISQVE ET SÆPE PARVM PIIS QVESTIBVS, *quid magis ridiculum quam Iouium differere de pietate? Atque hæc è ſecũda eorum fortuna colligit, quæ reprehendenda ducat. Quæ tamen ſi accuſaret, non hiſtoriam ſcriberet, non carerent graui reprehenſione. Vertit enim vitio Florentinis, quod in omnes cadit, quicunque ferè quæſtum faciunt, aut mercaturam exercent. Quid enim Florentini magis quàm Genuenſes, Veneti, Lucenſes, Inſubres, Galli, Hiſpani, impietatis accuſatore Iouio damnẽtur? Qui tamen viſi eſſent hoc reprehẽſionis genus vereri, cũ illis non apud Iouium ſcribentem hiſtoriam, ſed fungentem ſacerdotis munere eſſet cauſa dicenda. Quid autem habeat Iouius quod Florentinis reſpondeat, homo Inſuber? ſi celeberrimis Europæ conuentibus, qui pecuniam populo menſa poſita, fœnerentur, quod eſt genus quæſtus maximè infame, (certè ita impiũ eſt, vt ijs aqua & igni quotãnis interdicatur) eſſe Inſubres, contendant? Atque vt ſunt, ita etiam nomine Iuſubres appellantur. Sed non faciẽt vt Iouium æmulati contumelia verborum in nobiliſsimam gentem atque humaniſsimam vtantur. Improbi ſi qui ſunt, ij infam*

infamia atque ignominia notandi, à tota gente & natione contumelia remoueatur. At veluti nondum ſatis ciuitati maledixerit, ex eius calamitatibus arrepta anſa criminandi, vehementius in eam atq; acerbius inſultat. PER CCC. ANNOS *(inquit)* DISCORDIIS INTESTINIS LABORASSE, *eo verò morbo quæ Italiæ ciuitas ab inclinatione Romani Imperij non laborauit? At Flaminiæ vrbes deſertæ à ſuis (vt alias omittam) vaſtitate, ſolitudine, ſqualore perditæ, ſatis faciunt fidem minimè hoc crimen (ſi modò eſt) ad vnos Florentinos pertinere. Sed quorſum hæc commemoratio? peropportuna illa quidem ad miſericordiam excitandam: ad odium & inuidiam quid affert?* TANTA *(inquit)* RABIE, VT MODO POPVLARES, MODO PATRITIOS EXPELLERENT. *hoc non furoris potius quàm inconſtantiæ: quæ quidem quod habet crimen in multitudine? eſt enim illi leuitas atque inconſtantia innata.* SÆVIS CÆDIBVS INTEGRAS SÆPE FAMILIAS DELERENT, *video quid ita rabie incitatos dixerit, id quod tamen præpoſterè facit. Norunt enim Florentini, quot familiæ nobiliſſimæ & ampliſſimæ coactæ ſint è ciuitate exulare & quorum iniuria, quod minimè Iouius ignorat, conſultò vbi illi expedit, parum memor. Libentius autem id illi obliuiſcuntur, ne domeſtica mala commemorare cum cuiuſquam contumelia cogantur.* CRVDELISSIMIS INCENDIIS IN NOBILISSIMA TECTA GRASSARENTVR NEC IN HIS MALIS VNQVAM MITIGATA FERITATE. *Fluunt grãdia atque ampla verba ex vbere ingenio & diuite vena. Deteſtatur autem vir mitis feritatem, qui nulla ipſe laceſſitus iniuria, in ciuitatem nobiliſſimam ſæuiat. Eſt autem hoc argumento non vt Florentini partium odio, ſed ſuo ingenio efferatum animum Iouium habuiſſe.* NON DISPVDVISSE

A SORDIDO OPIFICE IVGVM ACCIPERE. Quid Roma? nonne ex laniena arreptū hominem Cōſulem fecit? At eadem & Marium Conſulem & Ventidium non nouū modò hominem, ſed ſordidum Romanæ maieſtatis vindicem agnouit: Enimuerò quid erat dicturus Clemens Pontifex qui ſacroſanctam violatā poteſtatem à ſuis ciuibus, eiectos ſuos per ſummam iniuriam è ciuitate querebatur? ſi eum Iouius expoſtulantem de ſuorū iniurijs induxiſſet? Cuius quidem nomini & memoriæ faueo, quòd ſpe hominis leuiſſimi eluſa, cum is opima ſacerdotia, legationes, prouincias ſibi polliceretur, impunitatem ei modò pretiū quæſtuoſæ dicacitatis ſtatuerit. Nam inde totus in adulationem effuſus LEONEM ET CLEMENTEM, ait, SALVTARI SYDERE SVIS ORTOS AFFVLSISSE, quibus quidem facile Florentini patiuntur Iouium aſſentari, modò id ſine patriæ tanta contumelia, rerum ſcriptorem ſe profitentem cuius teſtimonium poſteris non minus quàm ijs qui nunc ſunt ſanctiſſimum eſſe ac grauiſſimum oportet. At in his laudandis erigit ſe, turget totus, & cum claſſicum inflat, prodigia & portenta verborum edit. IN CIVES SVOS (inquit) NIHIL TALE MERENTES. at (vt cætera abſint) hoc nomine merētur, quòd ſunt ciues. CVNCTA HONORVM COMMODA ET TOTIVS CERTIORIS OPVLENTIÆ ORNAMENTA. INSATIABILI STVDIO REDIVIVAQVE SEMPER LIBERALITATE CONGESSISSE, INSANA ATQVE INIQVA VSOS BENIGNITATE. En cuius eloquentiam homines admirantur: Tametſi autem ſatis intelligo quid velit, nō tamē qui idipſum velit, æquè facile aſſequi poſſum. NVNQVAM FLORENTINOS INGENIO PACATO, NVNQVAM EXVTA MALIGNITATE POENITENTES, RENOVARE PERFIDIAM, ODIVM VETVS EXERCERE. Nunc Iouius dicere aliquid videtur. Neque verò hi debent facere, vt ſero atque agentes

animam

animam (quod ipſe egit) reſipiſcant: ſuppeditat enim ipſe exem plum pulcherrimum, quem pœnituiſſe ferunt extremo ſuæ vitæ tempore tantæ in Florentinos maledicentiæ, & pollicitum eſſe, non modò quæ in illos ſcripſiſſet, ſi conualuiſſet, ſed vniuerſam hiſtoriam crematurū. Nihil autem hac re clarius. Scilicet quòd metu religio extorquebatur, non conualuit. Iam illa rurſus magnâ cū totius ciuitatis inuidia, quæ ad paucos tamen pertinent, & eos quidē Clementis propinquos: mādata eſſe omnia ſacerdotia, vrbiū & prouinciarū Præfecturas vnis Florentinis. Hoc verò eſt quod Iouius ferre nō poteſt. Quid non enim Nouocomenſi ciui, nā antea queſtus erat, bene de virtute meritos homines præteriri. Habet enim Iouius quî de virtute præclarè mereatur, quod nouum eſt. Vna enim eſt virtus qua iuuare omnes maximè, iuuari ipſa ne minima quidem in re poſsit. Sed intelligo quid velit. Latius patet virtutis nomen: & non iam pictor aut muſicus, ſed ſcurra, mimus, planus, ſaltator, habere ſe virtutē iactat quā profiteatur. Itaq; facit homini iniuriā Clemens (mitto philoſophum, medicū, hiſtoricum) hilari, feſtiuo, dicaci, architecto maximarū voluptatū & beatæ vitæ, familiæ, clienti ac defenſori acerrimo, qui nō illi aut Bononienſem legationē, aut Viterbiēſem, aut Flaminiæ, aut Piceni Præfecturā vltrò extra ordinē mandet. Atq; illud etiā queritur homo Inſuber, abradentibus omnia Hetruſcis, nihil cuiquam vel honeſtiſsimo eſſe Romæ relictum, ad ſacri vel profani iuris prouentus: ſunt hæc illius verba, optimè iſta quidem congruentia cum cæteris. Suo autem more loquitur, hoc eſt nullius præterea, qui latinè ſcribere aut loqui didicerit: omnes enim contemnit præ vno ſe. Huc verò omnis illius querela ſpectat, nullam eſſe ſpem compendij ſacerdoti Romæ relictam. Scilicet hoc non eſt decus in lucro ponere, quod Florentinis paulò antè obiecerat: ſed lucrum in dedecore, turpitudine, petulantia, infamia, quod Iouij ſimiles faciunt. Quis autem qui ita vt ille vixit,

deſuiſſe ſibi vnquam Romæ lucrum queſtus eſt? Ac non me fugit, liberum eſſe debere ſcriptoris iudicium in hominum vitijs notandis. Sed multum intereſt, & cuiuſmodi ij ſint quos reprehendas, & quæ ea vitia quæ reprehendantur. In homine inſigniter improbo, in crudeli, immani, facinoroſo ſcriptoris ſeueritas, laudatur. Ita Liuius conſtantiæ ſuæ & grauitatis memor, in Tarquinijs patre & filio, & acer & vehemens & ſeuerus fuit: Regem ſocerum alter, virum ſanctiſsimum ſcelerate interfecerat, ſtuprum filius per vim matronæ castiſsimæ nobiliſsimæq; intulerat. At Tulliæ ſcelus perpetua grauitate orationis & quæ in ea apparet, vehementiſsima contentione animi exagitat, importuniſsimæ fœminæ & barbaro atque efferato ingenio, quæ virum abhorrentem à grauiſsimo ſcelere, in patris Regis cædem incitaſſet, quæ interfectum lætata eſſet, quæ carpentum agi in iacentis corpus, omnibus à tam fœdo ſpectaculo auerſis, à quo ſuſcepta in lucem, in ſpem ſucceſsionis certam educata, collocata Regio iuueni, non pietatis, nõ officij, non humanitatis memor, crudeliſsimè iuſsiſſet. Eadem verborum grauitate deteſtatur impium & ſceleratum Appij facinus & autoris legum & violatoris, quibus libertas, ſalus populi Romani, atque imperij dignitas continebatur. Verùm quid hoc tam immani ſcelere importunius, tetrius, execrabilius, atrocius? raptam ad libidinem è parentum laribus, è matris ſinu, è viri cõplexu ingenuam, à vindice libertatis, à magiſtratu, ab obtinente ſummi poteſtatem imperij, populo, ciuitate vniuerſa inſpectante: patrem fruſtra magiſtratus iura implorantẽ ſuperbiſsimè reiectum, coactum familiæ pudorem à ſtupro à dedecore à cõtumelia, filiæ innocentis ſanguine & morte vindicare. In Annibale perfidiã reprehendit, crudelitatem, ius gentium, ſocialem fidem violatã, impietatem, Deorum contemptionem, tum Campanorũ defectionem à cõiunctis propinquitatis iure, cognat.

cognationis,affinitatis,quorũ erant ſemper in ſe experti mitiſſimum imperium,ad Pœnos hoſtes,ad barbaros,ad homines nulla humanitatis,nulla quæ colerent gentiũ iura, nullam religionem agnoſcentes. Idem in Catilina Salluſtius & quidem magna cum laude,immiti,crudeli,nefario,patriæ exitium moliẽte, omni dedecore,turpitudine ſcelere cooperto. Quid igitur? non placet improbum reprehendi? imò placet,& vero etiã ſummè placet. Sed ea prima lex ſit,ne falſum crimen apponatur & quæſitum calumnia,ne lateat, vt appareat, vt ſit inſigne, vt lædat exemplo,atque adeò quod caput eſt, vt ad ſummam rerum pertineat,de quibus agimus. Neque enim notantur quæ Annibal in ludo egit,in commeſſatione,in balneo,in cõuiuio, in cœna: ſed quæ in bello,in caſtris,in acie,in curia. Nam de Campanorum delicijs, quòd ad rem pertinebat, illud modò Liuius notauit, inuictũ Annibalis exercitũ Capuæ hybernis corruptũ atque eneruatum eſſe. Neque eſt magis ſcriptoris animaduerſio, quid ille cum fœneratore tranſegerit, num illi ſoluerit ad diem, quo ſit medico vſus,quo atriẽſi,quo piſtore,coquo. Si cuius autem hoc munus eſt, pertinere ad illos videtur, qui vitam illuſtris hominis ſcribunt. Quanquam & in eo eſt modus adhibendus. Itaque & ea laudem habent ſuam, cùm appoſitè,purè, dilucidè narrãtur,quo quis ſtudio ſit oblectatus,armis,venatione,literis,muſicis,pictura,quæ agere conſueuerit in cœna,quæ à prandio,meridiatione vti,deambulatione,ludere teſſeris, alea, talis,ſæpius vti toga,pallio. Quo in genere Cornelius Nepos videtur excelluiſſe: Tranquillus & diligentiæ laudem ſummã & fidei retulit,elegantiæ in ſcribendo nõnullam. Scripſit enim non vt illius ingenium,ſed vt ea tempora,quibus vixit,ferebant. At Iouius nõ vt Liuius,nõ vt alij,ſed nouo more,hoc eſt ſuo. Si quãdo odio fertur,habet appoſitum ſpeculatorem,obſidet domum,perſcrutatur latebras, adit interiora, tabulas,codicillos,

aduerſaria. Syngraphas excutit, quid ſit actũ cum argentario, quid cum procuratore, cum villico: ita eruit maledictum è ſordibus, ſæpius è ſuo ingenio, & profert in lucẽ. Quo quid putidius? Eſt domi rixoſus, difficili ingenio, moroſus, nõ tenet imperiũ in ſuos, tum illa, luſit alea, decoxit, ſignis capita ademit, circumuenit, fraudẽ fecit, vapulauit, audiãt à maledico accuſatore, aut à laceſſito iniuria: maximarum rerũ ſcriptor, ſpectat illuſtria, humilia cõtemnit, neq; quid in popina & ganea agatur, ſed quid in campo, in puluere, in luce ad ſe pertinere exiſtimat. Aliquis magiſtratũ eſt adeptus, non continuò quærat — verum ille ſit aliquem mutuatione fraudatus, ſed — verum Remp. cõpilarit, vexarit ſocios, ciuitates alienarit. Atque in eo etiã ero religioſus, vt non omnia in quibus malè de Repub. promeritus ſit: ſed quæ eo tẽpore geſſerit, quo eſt illi magiſtratus delatus. Neque enim Liuius cum de damnatione Salinatoris ageret, etiam ſi id illi non ſemel licuit, plura dixit, quàm moderatum hominem & grauẽ decebat. Iamdiu in Liuio moror, quod is eum vnum habet qui cum certet de dicendi gloria. Quid Cæſar? video enim illum commentarios de rebus ab ſe geſtis confeciſſe, tum Gallico, tum ciuili bello, fuiſſe in Pompeij caſtra eos homines, qui in illum inexpiabili odio eſſent, ex ijs improbos multos, cupidos, nefarios, cum latiſſimus ei campus pateret in quo eius oratio exultaret, in neminem vnquam paulo acerbius eſſe inuectum, neminem verbo grauiore, aut inclementiore appellaſſe, quæ ab ijs in ſe dicerentur, non reticuiſſe, religiosè, castè explicaſſe res, iracundiam, animi vim, cupiditatem vlciſcendi cum ſcriberet, in poteſtate habuiſſe. Sed neque is Liuij neque Cæſaris grauitatem magis vnquam æmulandam, quàm parendum ſibi ſuo ingenio duxit. Hoc vſus eſt duce in ſcribendo, ex hac tanquam officina luculentas illas laudationes & præclaras, conflatas habet, tum accuſationes & ca-

lumnias

lumnias, crimina, mendacia conficta ad gratiam, quibus non iam priuati, ſed ciuitates vniuerſæ infamia atque ignominia notentur. quibus, vt quoad poſſem, vindicarem Florentinorum ciuitatem, ita profiteor (Petre Caponi) me acceſſiſſe ad ſcribendum, vt neque gratia adductus neque odio, omnia ſim explorata diligentia & ſtudio, cum fide certè ſumma poſteritati traditurus. Quantum enim ad Iouium attinet hominem neque mihi de facie cognitum (ingenium quidem ex illius ſcriptis, mores ac vitæ inſtituta, ex ſermone hominum & fama noui) non verebor, nequando videar minus eſſe moderatè locutus quàm deceat grauem hominem & conſtantiæ ſuæ memorem. Etſi autem eſt turpe dicere in mortuum, at tueri aduerſus mortui maledicta, viuorum exiſtimationem, videtur maximè eius eſſe, qui cum poſſit, quid homo item homini debeat, nouit. Parcitur quidem mortuo atque adeò inimico, qui nihil reliquit, quod cuiquam ſit in vita timendum. At ſi non modò læditur lingua & manu, ſed multò etiam ſcripto grauius, quis eum audeat reprehendere, qui illata tot vulnera nobiliſſimæ atque ampliſſimæ ciuitati à maledico ſcriptore atque obtrectatore, ſua ſedulitate & ſtudio ſuſcipiat curanda? Ita autem Iouius diſceſſit à vita vti ad octingentos annos (nihil enim perennius eo qui hiſtoriam ſcribit etiam cum malus & ferreus eſt) impoſitam plagam Florentinæ Reipubl. ſint poſteri magna cum animi offenſione ac doloris ſenſu acerbiſſimo excepturi. Ea eſt autem vna res cuius quicquid eſt quod offendat, tolli non magno negotio à præſentibus poteſt, neglectum, vt morbi, qui incuria fiunt inſanabiles, perpetuo poſteritati inuſtum ad contumeliam atque infamiam hærebit. Quæ me autem cauſæ (Caponi) mouerint, vt tui nominis auſpicijs proferre in lucem Florentinam hiſtoriam inſtituerim, & ſi omnes non eſt neceſſe explicare non grauabor.

Ac de

Ac de nobilitate, de ſplendore familiæ, de rebus geſtis à maioribus, quoniam illa à multis ſunt monumentis literarum conſignata, minus multa mihi eſſe cenſeo commemoranda. Cui verò non eſt Nerij virtus explorata proaui tui, magnitudo animi, ſapiẽtia? Quæ res, vnquam eſt aut domi aut foris geſta, in qua eſſet ſumma virtute opus, cuius nõ ille autor, ſuaſor, dux, trãſactorq́; fuerit? Cuius inquã fuit tanta potentia, adminiſtrante illo Rempubl. cuius opes tantæ, quæ ciuitati eſſe formidabiles, quæ obeſſe ſuorum ciuium libertati potuerint? Quæ autem vlla ætas de Petri Caponij gloria conticeſcet, qui vnus in libera ciuitate, aduerſus victorem Regem, maximis viribus nitentem, exaudiente exercitu armato, quem Italiæ ciuitates, nationes exteræ horrebant, auſus mittere liberam vocem, maieſtatem imperij à Gallorum ferocia atque inſolentia vindicauit? Hinc celebre illud Florentinorũ atq; acutè dictũ, multas Gallorum cohortes vnius Caponis voce exterritas, cohorruiſſe? Mitto Nicolaum Caponium virum optimum & ciuem clariſſimum, quem vnum maximè noſtra ætas vidit, in ſecunda fortuna ſummos honores moderatione & æquitate animi, in depreſſa & afflicta vitæ integritatem atque innocentiam magnitudine animi & conſtantia aduerſus improborum conſenſum, magna ſua & maiorum gloria, tueri. In te vno ſita ſunt omnia, quæ etiam ſi nullam haberes à maioribus relictã nobilitatem, quam habes maximam, efficerent tamen vt te autore & principe, ſummam poſteri haberent. Dicerem verò quæ es in patriam pietate, multis iam illa monumentis illuſtrata & clariſſimis, qua in exteros liberalitate & magnificentia, quo ſtudio, qua beneficentia in doctos homines & claros virtute: quod propè mihi eſſe neceſſarium ducerem, vt iuſtam mihi eſſe cauſam illuſtrandi tui ac celebrandi nominis probarem. Sed hæc omnia ita commemorari à me poſſe intelligo, vt cum

mea

mea fide quæ hoc poſtulat, pudor qui eſt in te ſummus & moderatio pugnet tua. Conſtitutum enim habes fructum tuæ virtutis, in recta animi conſcientia, quo qui frui poteſt, ei nihil eſſe poteſt præterea in vita iucundius, gloriam, nomen, famam, non tu quidem ſuperbè contemnis, ſed ita promereri ſtudes, vt quàm illa ſint alij meriti modo ſpectes, quàm facilè partis fruantur, non labores. At ſi tibi eſt ſatis præclarè agere, non tibi æquè eſt curæ quàm audias præclarè: næ tu in eo ipſo minus etiam quod velis aſſequare, vbi alijs ipſe ſis impedimento quo minus ſibi faciant ſatis in rectè agendo. Quòd igitur multos comprehenſos tuo beneficio habes, quòd expoſitas diuitias ad magnificentiam, ad liberalitatem, ad viros bonos atque honeſtos iuuandos, ad prouehenda honeſta ſtudia, finem tu quidem conſtituis in vno te qui eſt optimus & pulcherrimus, eum qui eſt in opinione multorum poſitus, contemnis. Sed ſi quis eſt, in quem merita tua & beneficia ſint multa: facile etiam pati debes, eum ſine vlla modeſtiæ tuæ offenſione, grati hominis officium præſtare, atque id cauſa etiam tua, ne videaris malè tuũ beneficium poſuiſſe. Abutuntur autẽ multi liberalitatis nomine, decoris, magnificentiæ, ſplendoris, ad colligendam popularem auram quæ breui tamen collecta effluit. Itaque patent domus florentes diuitijs & cumulatæ fortunæ bonis, hoſpitijs clariſſimorum hominum: excipiuntur Regum legati, inſignes homines militiæ gloria, viri principes: conuiuia copioſè, ſplendidè, lautè celebrantur: at contemnuntur, humiles, miſeri, non imaginibus maiorum, ſed rectè factis, honeſtis ſtudijs, virtute clari, quæ cùm eſſe debeant magno homini multò illis potiora, efficiunt neglecta, vt ea ſint dedecori quæ putant ſibi, cùm magnificentiæ ſtudioſi ſint, eſſe ornamento. Quis autem non eum reprehendat, qui cùm inani re ſi quis illam propius intueatur, immenſas habeat effuſas opes, idem ope ſua indigere viros multos

honeſt

honeſtos patiatur, qui beati atque opulenti hominis conuiuio annum familiam alere commodè poßint? At tu quidem vtrunque agis, & quidem magna cum laude. Facit enim alterum, in quo non tam ſpecioſa & vendibilis, quàm vera commendatio & diuturna ad gloriã eſt ſita, vt alterum magis ab ingenio & vera virtute proficiſci quàm ab inſolenti & vana diuitiarum oſtentatione videatur. Itaque longè ego præfero, omnibus Regum hoſpitijs, perbreue illud tempus, quo tibi in domus amœnißimæ receſſu, cùm aliorum honeſtißimorum hominum, tum verò Donati Iannotij conſuetudine licuit frui. Quem ego hominem antea amabam, illius eruditionis atque ingenij opinione adductus, & ſi quid hoc ad rem pertinet, præclarè de mea patria meritum: nunc amo multò impenſius, perſpecta eius mihi ac cognita virtute, pudore, probitate, ex multis tuis ſermonibus illuſtribus, quos ſæpè de illo audiente me habuiſti. Nam abſentem Iacobũ Nardum ſenem ſanctißimum, tanquam parentem filius in illius aduerſa & iactata fortuna colis pietate & ſtudio, id quod tribuis hominis ſingulari virtuti, doctrinæ, ingenio, quæ vna tibi eſt cauſa grauißima ad omnes amandos. Quæ res cum ita ſit, meritò tuo video Vgolinum Martellium feciſſe, qui cũ ſæpe honorifica mentio haberetur de Florentinis ciuibus qui Lugduni negotiantur, præſente me, perpaucos habebat quos tibi æquaret, neminem, quem anteferret vlla in re, quæ clarum virum & magnum deceret. Cuius hominis teſtimoniũ cum tanti à me fiat, quanti, illius virtus fidéſque poſtulat, (ea autem non eſt illius nobilitas maior, gloria maiorum, eruditio, cognitio rerum maximarum atque vſus, quæ tamen in eo omnia ſunt ſumma) nõ dubito quin ipſe facias plurimi. Cumulatè enim is laudat, in quo ne velit fallere probitas & religio, ne poßit prudẽtia efficiat atq; iudicium acerrimum. Legent igitur noſtri homines Florentinæ hiſtoriæ

libros hos priores, tuo nomine quaſi inſigni prælato, in lucē à me editos, quos breui ſi dederit Deus vt honeſtiſsimo labori vitā ne deſit, alij conſequētur, qui ad noſtra vſque tempora ea ferè complectuntur, quæ ſunt in Italia vt nunquam antea memoria maiorum clariora, atq; illuſtriora geſta. Ea autem ſpe acceſsi ad ſcribendum, vt certam mihi & ſolidam laudem, fide mea ab errore vindicanda diligentia & ſtudio, ingenij nōnullam genere ſcribendi compararem: tantum flagitium, vt aliquid conſultò gratiæ darem, quod minus eſſet conſtantia ſcriptoris & grauitate dignum, hoc verò longè à me abfuiſſe penitus probarem. Ac quantum vniuerſa ſcribenda hiſtoria, profecerim ſtudio, quiuis facile conijciet, qui ea quæ ſcripta ab alijs leguntur, cùm hiſce octo libris conferre volet. Tametſi autem eorum temporum res, tenues magis eſſe atque exiles videntur, quā vt in his vbertas orationis & copia cōſpici poſsit, nemo eſt tamen ita mihi iniquus futurus, quin hoc mihi tribuat, plurimū me vt aliqua conſpiceretur, laboraſſe. Sed de hoc ij viderint, qui ſibi hoc totum quaſi ſuo iure ſumunt, vt de ſcriptis doctorum hominum ſtatuant. Siue autem rectè illi hoc poſſunt, facit honeſtiſsimus à me ſuſceptus labor, vt voluntatem etiam eorum, non magnopere deſiderandam mihi & requirendam putem. Qui enim ipſe aſſequutus eſt, vt de re tam graui ferre ſententiam poſsit, nūquam ita inuidebit cuiuſquam laudi, vt non liberum afferat iudicium in iudicando. Neque verò ſemper ita eſſe ſolet infelix iuuandi ſtudium, vt cùm debeat laudem, obtrectationem referat, haud ſatis æquum præmiū cōſtitutum ijs quæ rectè à nobis & laudabiliter fiunt Siue autem ſunt qui audeant quod non poſſunt, non habeo ego potius quod de illis expoſtulē, quàm quod de ſe ipſi querātur. At quicquid de me aut parum æqui homines & maleuoli, aut imperiti iudicaturi ſint, quos fore multos nō ignoro, in eo maximus mihi mei laboris

fructus

fructus conſtabit, ſi quod maximè ſpectandum eſt, fidem meam probari rebus narrandis ijs quibus cognitæ & perſpectæ ſunt, rationem ſcribendi qua ſum vſus, viris ijſdem bonis & non imperitis, quos ſpero me æquos habituros haud penitus improbari intelligam. Vale Lugd. Calen. Aug.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

IOANNIS MI-
CHAELIS BRVTI
FLORENTINAE
HISTORIAE,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LIBER PRIMVS.

FLORENTIA, quæ vrbs poſt euerſionem Romani Imperij, in primis Italiæ nobiliſsima ſemper ac florentiſſima habita eſt:cùm diu ſuis vſa legibus & inſtitutis, rerum in Hetruria potita eſſet:noſtra ętate, coacta vnius imperio parere, libertatem, quam ingentibus ſtudiis & grauiſsimis contentionibus perpetuò aduerſus paucorum potentiam retinuiſſet, ac dignitatem ſimul & ius imperij amiſit. Quam quidem rerum cõmutationem, cùm inſignes calamitates in Republ. ac bella grauiſsima conſecuta eſſent:ea quemadmodum geſta adminiſtratáque ſint, tum cauſas, initia, progreſsionéſq; rerum (id quod ſcriptores eorum temporum tradere neglexerunt, & plurimi faciẽdum eſt) repetito altius principio, explicare inſtituam. Ita autem ſemper eſſe ſtatuendum cenſui, cum hoc vnũ maximè eos ſpectare æquum ſit, qui ſcribendi tantum munus ſuſceperũt, vt quoad eius fieri poteſt, in rerum explicatione vitæ hominum conſulant, cuius rei cauſa ſe illas tradere poſteritati profitentur, vbi ea noſtri homines cognita perſpectáque habeant, fore, vt propter eorum magnitudinem & varie-

tatem quæ ex his extitiſſe animaduertent, magnos vſus atque vberes ad vitam agendam confirmandámque conſequantur. Nanque (id quod verè affirmari poteſt) præter Romanorum ciuitatem, quæ parto orbis terrarum imperio, leges gentibus & iura deſcripſit: nulla vnquam in Italia ciuitas extitit vna aut altera excepta, quæ ſimul aut magnitudine rerũ, aut viciſsitudine temporum, & conuerſione commutationéque fortunæ, quæ res in omni libera ciuitate caſus maximè memorabiles ac rerum euenta efficere conſueuit; hac vna ſuperior videri poſsit. Cauſa autem eiuſce rei, tum ex eo hominum genere qui vrbem à principio incoluerunt, tum ex certa ratione adminiſtrandæ conſtituendæque Reipubl. manaſſe videtur: cùm quidem vis temporum ac perturbatio accederet, qua ſæpè alię ferè ciuitates omnes Italiæ ad perniciē laborauerunt. In magnam enim vrbem & loci natura munitam, & quà maximè excellit, fertilitate, vbertatéque agrorum opportunam: cùm eam vnam vicini populi haberent, certum aduerſæ & iactatæ fortunæ perfugium, ſi qua illos vis externa aut domeſtica vrgeret: nobiles homines & potentes patriis ſedibus eiecti confluxiſſe complures dicuntur: quibus indies auctior ac firmior vrbs, vt permulti ſua ſponte, quorum integræ fortunæ ac magna æquè nobilitas eſſet, ſibi eam patriam deligerent, perfecit. Ita cùm iam nobiles familiæ permultæ & opuletæ minimè quidem ſecunda populi volũtate in vrbem immigraſſent: quæ parum legibus & iure munita aduerſus vim & conſpirationem potentium videretur: grauiſsimis ſæpè ortis diſſenſionibus eſt inter eos armis dimicatũ: cùm in magiſtratuum atque honorum petitione, comitiorum

ius

ius ſibi populus ſumeret, nobilitas eos ſibi deferri multitudinis ſuffragiis iniquum cenſeret: quibus contentionibus plerunque populus victor, eam illis partem, quæ videretur honorum, mandabat: vt nonnunquam in iis creandis qui ſummo ciuitatis magiſtratui præeſſent, nobiliſsimis ciuibus, præteritis, per ſui ordinis homines honeſtos illos quidem & locupletes, Reipub. imperium adminiſtraret. Erat enim ita ciuitas diuiſa, vt ex iis quos maiorum nobilitas commendaret, eorum ordo conſtitueretur, quos, vt videtur, inuidiæ cauſa, Potentes vulgò homines appellabant: populi quidem eſſet duplex ordo, in quorum altero qui ditiores opulentioréſq; erant, quorúmque ratio in magiſtratuum comitiis habebatur, in altero ex infima plebe homines, & qui ſordidas artes exercerēt, quibúſque præcluderetur aditus ad honorum petitionē, cenſebantur. Atque hi quidem in medij ordinis homines quòd eò propior illis eſſe acceſſus videretur, inclinabant. Sic fiebat, vt cùm illi nobilitate & diuitiis, hi numero & viribus pręſtarent: vbi in honorum contentionem deſcenderent, victi Principes multitudinis conſenſione, in ſuffragiis præterirentur. Plebs enim cùm hoſtili odio à nobilitate diſsideret, facilè ab eorum cauſa ſtabat, quos ſuæ libertatis vindices futuros, vbi Potentes ciues res nouas molirentur, atque eorum audaciæ poſſe obſiſtere & cupiditati exiſtimaret. Ita nobiles homines quibus haud facile eſſet ius ſuum adeò aduerſis populi ſtudiis retinere, eas leges ſunt accipere coacti: quę quidem cùm ad augēdam populi potentiam aduerſariorúmque minuendam à popularibus hominibus latæ eſſent, tanquam earum condendarum cauſa in his conſtitiſſet, graui illis atque inſigni nota

iniuſta ad poſteritatem leges, De potentium ambitione & libidine coërcenda perdiu ſunt appellatæ. In his prę ter alias de ambitu ſeuerè latas: erāt quibus cauebatur, ne cui qui ex potentium ordine eſſet, domo egredi per noctem liceret, qui egreſſum interficeret, ei id apud magiſtratum populúmve fraudi ne eſſet. Atque aliquando accidiſſe ferunt, vt ſi quid populares homines admiſiſſent, quod ſeuerius vindicandum à magiſtratu videretur: tanquam ea vna eſſet animaduerſio grauiſsima, iiſdem legibus quibus clari & nobiles ciues tenebantur, ſubiicerentur: ſoluerentur contrà illi legibus atque in eorum ordinem cooptarentur, quibus capeſſere Remp. & magiſtratus gerere legibus permitteretur, ſi qua in re præclarius de Repub. meriti, afficiendi munere ampliore eſſent. Itaque legum tanto metu & iudiciorum iniecto, cùm victam nobilitatem ab magiſtratuum petitione populus amouiſſet, omnes Reipub. functiones atque ampliſsimi magiſtratus iura, cum ex plebe homines & qui infimum ciuitatis locum tenebant, vetere inſtituto, intercluſo aditu ad ius comitiorum, ſe ad eorū rationes adiunxiſſent, quos dominari in ſuffragiis & ſummam Remp. adminiſtrare ſuo arbitratu videbant, in popularium ordine conſtiterunt, qui inter duos medius, vt diximus, Opulentiorum ordo, nomine non ad contumeliam magis quàm ad inuidiam excogitato, vocabatur. Ac non modò in aliorum magiſtratuum comitiis, quibus ſumma Reſp. permittebatur ius ſuffragij per popularium hominum coitionem videbatur ereptum nobilitati eſſe: ſed in eorum etiam petitione qui honoris dignitatíſque cauſa ambiri à principibus ciuibus atque honeſtis ſolerēt. Itaque cum Carolo quarto

quarto Cæſare Bohemiæ Rege maximè vigētibus partium ſtudiis, honorificam legationem ad Ludouicum Pannoniæ Regem ciuitas decreuiſſet: in decem legatis, qui numerus aut leuius populi beneficium eo honore affectis, aut grauiorem iniuriam præteritis efficeret, omni ſtudio aduerſariis contrà tendentibus, ex nobilitate ne vni quidem licuit locū tenere: magna id quidem totius ordinis offenſione, qui iam non in ſuis modò fidē deſiderari in Reipubl. procuratione, ſed lædi etiam communem omnium exiſtimationem, id quod videretur nullo modo vlterius ferēdum eſſe, quererentur. Atque ita grauis multis iniuria & inſignis eſt viſa: vt viri boni & qui, quanquam diuerſarum partium haberentur, conſulendum tamen magis communi ſaluti, quàm ſeditioſorum hominum libidini atque audaciæ cenſerent: & populi iudicium in comitiis, & verò eorum cupiditatem magis qui his habendis præfuiſſent, improbare palàm auderent. Factum enim eorum pertinacia atque ambitione eſſe, vt dubio Reipubl. tempore, quod in poſterum omē, à ciuitate Dij immortales auerterēt, hi tumultus & ſeditiones exorirentur, quæ ægrè ſine magna omniū clade ſedari tollíque poſſent. Erat enim tanta affectis iniuria, certum paratum perfugium in externis armis, ſi quando illi memores maiorum, quorum inſignis virtus & nobilitas fuerat, ad vim & ad arma ſpectarent. Nam Ludouicus vbi Ioannam Neapolitanorum Reginam bello viciſſet: cui ſecunda maximè hominum famà intulerat arma, propterea quòd Andream virum eundem Ludouici fratrem interfeciſſe, pertæſa illius nuptiarum ferebatur, validiſſimis copiis inſtructus, tantíque Regni acceſſione auctus, formida-

bilis videbatur Hetruriæ imperio imminere,vnde erat omni ratione & cõſilio auertendus. In his quos ciuitas ad Regem legauit claris ciuibus, & populo probatis, Vannes Medices Manhij filius habetur:vt hinc coniici poſſit, nobilem quidem familiam & honeſtam, ſed quam populus in ſuorum ordinem adoptatam foueret, in eius cauſam,cuius ſtudiis & ſuffragiis creuiſſet,inclinaſſe, quouſq; vires maiores & robur nacta,& aſpirare ad Reip.imperiũ,& peruenire etiã ſenſim populari aura prouecta potuerit. Ad hunc maximè modum Republica diu per huius ordinis homines adminiſtrata: cùm graues ſæpè excitati tumultus, tum incendia, populationes & cædes factæ,vt tandem feſſa ciuitas modum aliquem tot malis & finem quæreret, effecerunt. Ergo CCC. circiter ab hinc anno,quo tẽpore Manfredo deuicto Carolus Andegauenſis Regnum Siciliæ occupauit fracta ferocia animorum,quã planè populus efferatus pertinaciter ſibi principibus eſſe obſiſtẽdum ſtatuerat, cùm hi debitos, vt credebant maiorum nobilitati honores minimè ſibi per beneficium & gratiam petendos ab iis exiſtimarent,quibus appellandis,conueniendis,prehẽſandis cum dignitatis iactura ſumma ineſſet, non eam tamen certior honoris ſpes,quàm repulſæ indignitas ſequeretur: nouam magiſtratuum petẽdorum rationem iniri placuit. Ita delectis ex omni artium numero,quæ liberaliores haberentur,qui modò in earum aliquam adlectus,ſiue is ex populo, ſiue ex nobili familia & clara magiſtratum peteret,ei lege lata permiſſum eſt, vt magiſtratus eius fungendi poteſtas eſſet. Nam qui ampliſsimus poſteà in ciuitate habitus & Vexillifer dictus eſt,is in principio vexillo Reipub.accepto à ma-

giſtratu, vnde illi occaſio nominis extitiſſe videtur, cohorti prætoriæ Præfectus eas impoſitas partes habebat, vt quæ magiſtratus edixiſſet ea aduerſus potentium ciuium cõſpirationem, ſi quando iuris ſui obtinendi cauſa coirent, curaret à ciuibus ſeruanda. Ac cùm ita cætera nobilitati permiſſa eſſent: vna erat tamen legi exceptio adſcripta, extra quàm ſi ſummum Reip. magiſtratum peterent: quem quidem nemini ex eo ordine, atque adeò quãquam in iura populi adſcito, inire vllo modo liceret. Rem autem ita eſſe, illud facilè declarat, cùm populares homines per magiſtratuum adeptionem, à quibus potentes arcebantur, eos facilè dignitate æquaſſent, ſuperaſſent potentia & gratia (quicquid enim illis de ſuo iure coacti deceſsiſſent, accedere his legis beneficio videbatur) ordinum concordia ac per eam Reip. ſtatu conſtituto: haud temerè vnquã in eius magiſtratus comitiis cuiuſquam habitam rationem eſſe, qui quidem in potentiũ ordine haberetur. Itaque ad Alexandri VI. Pontificatũ, quanquã quicquid eſſet diſcriminis inter nobiles familias & quas populares vocabant, Reipub. tẽpora ſuſtuliſſent: nemini autem, qui modò in ciuiũ ordine cenſeretur, interdictũ eſſet, quò minus delata ſibi populi ſuffragiis omnia Reip. munera obiret: nemo ferè eum honorem geſsit: qui etiam ſi ex familia populari clarus ciuis vetuſtate familiæ ac maiorum gloria eſſet: inuiſus tamen multitudini, in eius offenſionem domeſtica potentia incurriſſet. Longè diuerſa de eo magiſtratu alij tradunt. In principio quidem creatum, vt eſſet qui populi autoritatem, ſi quando eam principes obterere conarentur, armis tueretur: eidem ſub Reip. ſignis armatorum delectis millia

attributis, quorum præſidio ſubnixus potẽtes magiſtratui cogeret dicto audientes eſſe;cum nihilo minus nobilitas pergeret ſe gerere inſolenter,nonnullis ſemper ex eo ordine,eadem poteſtate fungẽtibus placuiſſe Vexilliferum inter eos aſsidere qui magiſtratum gererẽt, ac pari imperij iure,principe tamen loco,cũ his Remp. adminiſtrare,aucto armatorum numero qui illis præſidio eſſent.Qua tãta acceſsione dignitatis facta,peti honorem cœptum à principibus ſumma contentione, atque ad C. ferè annũ, qui fuit annus CCCLXXXI. cum CCLXXXII.princeps eã poteſtatẽ Vbaldus Ruffulus iniiſſet, promiſcuè ac nullo diſcrimine omnibus mãdatũ eſſe,quos modò dignos populus ſuis ſuffragiis iudicaſſet.Ab eo tempore ſiue lege lata,ſiue quod probabilius eſt,pertinaci ſtudio nobilitate pro eo honore decertante, qui ſummus in ciuitate erat, neminem Vexilliferum delectum,qui non ex familia nobili eſſet:cùm autem ciues in artium collegia adoptarentur (hæ viginti & vnius numerum explebant) qui ad honores & magiſtratus admittebantur, ex his VII. quas maiores artes placuit appellari,quòd neque ſordidę,neque illiberales eſſent,in quibus ex nobiliſsimis familiis ciues cenſebantur , ciuitati ſemper Vexilliferum dediſſe: idque ad CCCCC.annũ & XXXII. obſeruatum quo tẽpore ciuitas coacta armis ius imperij libertatémque amiſit. At obſcuro atque humili loco nati homines cum ſordido quæſtu victum tuerentur,eorum ratio in petitione magiſtratuum,vt diximus,nulla habebatur. Quod cũ per multas ætates iniquo animo tuliſſent:ſemel vi atque armis (vnde legibus atque inſtitutis ciuitatis depellebantur) aditum ſibi ad ſummos honores patefecerunt : eorum

rum cauſam acerrimè tuente Siluestro Medice popu-
lari homine & factioſo,qui deſerta cauſa bonorum at-
que plebis patrocinio ſuſcepto, ab ea eius meriti ergô
eſt equeſtri dignitate honeſtatus.Princeps is in familia
Medicum,optimatium ac populi diſcordiam viſus in
ſummo magiſtratu moliri, exemplum poſteris prodi-
diſſe fertur, per infimorum hominum aſſectationem
oppreſſa nobilitate,ſibi viam ad Reipubl.imperium &
ad dominationem ſtruendi.Vexillifer enim Reip.cum
de æquandis ordinibus ac plebeis hominibus ad hono-
res admittendis referret,magnopere obſiſtentibus bo-
nis qui eius rei ſemel mentione iniecta,fore videbant,
vt concitata plebs ſuum ius perſequi vi atque armis co
naretur:in comitium progreſſus quò delectorum conſi
lium frequẽs coierat:ita populũ fertur alloquutus eſſe:
quãdo per collegarũ interceſsionẽ,magiſtratũ gerenti,
adminiſtrare Remp.minus ex ſua & populi voluntate
liceret:quæ ſibi inuidiæ magis quàm ornamento, nulli
vſui ſuis ciuibus futura intelligeret, magiſtratus inſi-
gnia ſe poſiturum. Atque optare quidem vbi ſe eo ho-
nore abdicaſſet,domúmque priuatus rediiſſet:ei cui po
pulus tantum honorem haberet,eandem mẽtem Deus
immortalis daret,vires aliquantò maiores,quibus ciui
tas in libertatem vindicari oppreſſa paucorum conſpi-
ratione & ſcelere aliquando poſſet.Fruſtra verò deligi
viros bonos & magnæ ſpectatæq́ue virtutis qui ad ciui
tatis gubernacula ſederent,ſi quidem curſum rerum di-
rigentibus ad eum finem qui optimus eſſet, quaſi qui-
dem reflantes venti & aduerſi ambitioſi ciues cupidi-
tate elati reluctarentur. Quæ cùm ſecunda hominum
admurmuratione audita eſſent,è comitio egreſſum eo

conſilio, vt videbatur, vt ſe mox proriperet domum, illum quidam retinuerunt, enimuerò minimè hoc iam eſſe ferendum, & vindicem atque aſſertorem omnium libertatis haud eſſe deſerendum obiectum nefariorum hominum audaciæ ſeditiosè tumultuoſéque clamantes. Ita cùm ex populi ſententia à magiſtratu, lata lex atque acta omnia adminiſtratáque eſſent: ferūt multitudinem armatam ac prælatis Reipubl. atque artium vexillis, quæ de more ſtatis quibuſdam diebus anteà proferebantur, in curiam inuectam, vi perfracto atque in forum effuſo carcere, complures nobilium ciuium domos direptas atque incenſas prædæ habuiſſe. Hinc cùm nulla religio furentis populi impetum retardaret: ſacris ædibus facibus iniectis, quò magnam auri vim pretioſámque ſupellectilem priuatos comportaſſe fama erat, ac ſanctiori Reipubl. ærario vi illata: ægrè quò minus per tumultum publicam pecuniam ablatam diriperent, magiſtratum, qui eò ſubitò coacta amatorum manu accurrerat, obſtitiſſe. Atqui quanquam tanta vi res acta erat, cùm non eandem conſtantiam plebs in comparādo retinendóque honore præſtitiſſet: per paucos dies eius ordinis homines eo magiſtratu functi, atque eodem deiecti coactíque in ordinem feruntur. Id accidit anno M.CCCLXXVIII. qui fuit Vēcelai Cæſaris annus primus. Cùm diu igitur ob ciuiles diſcordias Reſpubl. inteſtinis malis laboraſſet: vt ferè ſemper ea corpora quæ ex graui ac diuturno morbo conualuerunt, vitandis iis rebus, quibus in morbum inciderunt, meliore fieri conſtitutione dicuntur: iam iis legibus vetuſtate antiquatis, quæ potentium cupiditatem ſuperiorum temporum memoria notabant: ne quando planè

ciuitas

ciuitas reſediſſe à domeſticis bellis videretur, quibus ſæpè debilitata conuulsáque erat: vna ſemper reliqua plebs, veterum iniuriarũ memor vindicem quærebat. Quiſquis autem ille eſſet qui ſe illi daret, modò parem eum coërcendæ aduerſariorum potentiæ & cupiditati intelligerent, atque adeò libertatis iactura, quę vna res diſſenſionum omnium in Repub. materiam & facultatem ſeditioſis hominibus præbebat: quanuis cupidum videbatur improbúmque adoptatura. Quo ex multitudinis concitatæ ſtudio, captata ambitioſi homines occaſione, liberaliter ſingulos appellando, prolixè pollicendo, largitionibus & muneribus deliniendo, eo rem adduxerunt, vt tãdem victa cauſa bonorum, paucorum imperiũ, quorum odium magis in nobilitatem quàm cauſam quæ nulla erat, probaret, perferre populus æquo animo poſſet. Cùm is ſtatus ciuitatis eſſet, Ioannes Bitij filius Medices, cũ præter ingẽtes diuitias, quibus vt nullus alius in libera ciuitate priuatus, florẽtiſſimos liberos reliquit, magnitudine ingenij atque animi præſentia excelleret: per ſpeciem liberalitatis qua vna re popularem auram colligere & velle conſpici inter multos videbatur, plebe ſibi largitionibus conciliata, vnus in magna ciuiũ diſſenſione eius iura ſibi & commoda tuenda ac per eam deprimendam nobilitatem ſuſcepit. Fuit quidem Ioannes Medices, ſi eos ſequimur autores qui populi Florentini res geſtas Hetruſca linguã conſcripſerunt, vir & moderatione animi, & virtutibus aliis maximis clarus: in his ea magna cum illius laude traduntur: cùm partam optimis ſtudiis potentiam, & meritis in Remp. maximis haberet, ea perpetuò vſum conciliãda cum populo nobilitate à qua

capitali odio diſſentiret, ciuitatiſque ſtatu conſtituendo, nunquam animos dominandi cupiditate extuliſſe. Diuitias eius maximas fuiſſe, ſed quas longè animi magnitudo & cōſtātia ſuperaret. Ita liberalitate, beneficētia, omni genere officij apud populum, apud Principes æquitate animi, facilitate, comitate certando, facile vt neutri inuiſæ opes eſſent; continentia præterea, pudore, religione aſſequutum eſſe. Nullos vnquam honores petiiſſe, neminem eius rei cauſa appellaſſe, nūquam prenſaſſe: geſſiſſe ita ſibi delatos vt his adminiſtrandis, ſuam modò dignitatem & fidem, populi & dignitatem ſimul agi & commoda exiſtimaret. In curiam nunquam niſi accitu magiſtratuum, aut vt clientibus adeſſet, acceſſiſſe: De Repub. rogatum ſententiam dixiſſe, ſed ita vt cum nulla eſſet eloquentiæ oſtentatio, facultatem ſummam ſuadendi quæ vellet diſſuadendíque afferret: ea autem cum ab omni artificio abeſſet, facile vt vni omnes aſſenſi in eius ſententiam accederent, aſſequeretur. Diuerſa quidem de eo homine veteres tradunt, & qui ita cum eo vixerunt, vt iis conſilia eius omnia cognita exploratáque eſſent. Eū vna cupiditate elatum ad Reip. imperium, per populi ſtudia, quæ inimicorum conſpirationi opponeret, haud ſibi difficilem aditum magnitudine largitionum & munerum patefeciſſe. Quæ tanta cupiditas cum diſſimulanda videretur: non æquè multitudine, etiam ſi facile ſe peti largitione quaſi illecebra pateretur, cauſam largitionis vbi eſſet detecta probare ſuis ſuffragiis parata, ſpecie virtutum maximarum, aliquandiu falſos homines in ſui admirationem traxiſſe. Id quò minus ei eſſet difficile, procliue ingenium ad honeſta ſtudia effeciſſe, à

quibus videbatur minimè abhorrere ſi ducem naturam ſequi magis quàm improborum hominum conſilia voluiſſet. Eò acceſſiſſe, cum alia eius merita & beneficia in multos, tùm vnum illud inſigne in egentes homines & qui rei familiaris anguſtiis laborarēt. Cum enim legem magiſtratus ferret, qua lege iubebatur ex cenſu tributa exigi, quę ante eam diem ex capitum recenſione conficiebantur, aiunt vnum in ciuitate inuentum, Ioannem Medicem ex iis quorum maximè intereſſet, legem non ferri, qui eam, frement atque aduerſante nobilitate, ſuaderet. Erat tamen minimè hæc hominis ratio aduerſariis obſcura, qui dies noctéſque Reipub. inuigilando, attentiſſimè quæ ageret omnia, quid moliretur, quóve eius tenderent cōſilia, obſeruarent. Quorum vnus Nicolaus Vzanius qui longè inter cæteros magnitudine animi & conſilio pręſtabat, cum ſæpè inſidiis petitus, ſua vigilantia incœpta eius omnia irrita conatúſque reddidiſſet: ne locus vllus cuiuſquam cupiditati relinqueretur, curauit per aliquot annos, viros fortes & benè de Republ. meritos in eorum numerum legendos, qui magiſtratum gerentes in magna effuſione pecuniarum minimè Rempubl. quæſtui haberent. Nam & alij permulti ſæpè, & qui ſummæ Reipub. præerant, tentati magnis præmiis erant, atque adeò æris alieni diſſolutione pactionéque nuptiarum quò lege lata Vzanium falſis criminibus circunuentum, de ciuitate deturbarent: id quod crebrò per ciuium conuentus magna eius magiſtratus infamia iactabatur. Erat porrò hoc ciuitatis inſtitutum, vt ſtato tempore magiſtratus eorum nomina in fiſcos coniiceret, qui ciuium ſuffragiis adlecti Reipubl. eſſent ad certum numerum

annor

annorum præfuturi. Horum cùm bimeſtre imperium eſſet: qui quibúſque collegiis magiſtratum inirent, ita ſorte ductis nominibus præficiebantur, vt ſemel ſinguli eo honore functi, ſpatium illud temporis vniuerſi implerent. Ne qua autem facultas eſſet, vbi eorum nomina qui eſſent in magiſtratu futuri apud populũ manarent, eos donis & pecunia tentandi: & lege & iuriſiurandi religione vetitum erat, ne cui liceret qui eo munere fungendi ius haberet, quíque aut ſcribēdo aut magiſtratui aſſiſtendo vllo modo cùm nomina in fiſcos coniicerentur, interfuiſſet, cuiquã efferre. At quãquam ita videbatur ambitioſorum hominum cõſiliis obuiam itum eſſet: Martinus * Lucæ filius, vnus ex ſcribarũ ordine, cuius opera magiſtratus actis publicis ſcribendis vtebatur, Ioanni Medici, cui erat magnis beneficiis deuinctus, quorum eſſent nomina in fiſcos coniecta, quíque minimè ex illius ſententia Rempub. adminiſtrarituri viderentur ordine detexit. Fuit is annus M.CCCC XXII. inſignis Alphonſi Tarraconẽſiũ Regis adoptione, qui poſtea Neapolitanum Regnũ à Ioanna reſciſſa adoptione, armis inuaſit. Qua ille cognita re cùm ſuis rebus in præſentia diffiſus, reiiciēdum id quod animo inſtituerat, in aliud tempus ac quieſcēdum interea cenſeret: quatuor annos inſequẽtes, traducēdis in ſuas partes iis, quorum ſibi operam fore opportunam, Vzanio pellendo è ciuitate exiſtimaret, conſumpſit. At iam anno vertente, quo anno nouos magiſtratus creari atque inſtaurari fiſcos de more oportebat, per Coſmum filium, Putium ex Putiorũ familia callidum hominem, atque Auerardum Medicem fratris filium, inſignis iuuenem audaciæ & res nouas inexplebili cupiditate appeten

appetentem: magnitudine præmiorum perſuaſis ijs penes quos vt ſumma Reſpub.eſſet, per ſuarũ partium homines curârat, bello ciuitatem implicare omni vi ac ratione conabatur: nunquam niſi per armorum occaſionem, fore facile arbitratus, vt ciuitatẽ, quò animum planè intenderat, ſibi obſequentem efficeret. Erat verò ea ſumma illius conſiliorum, cum gerendo bello, quod quidem vt quàm diutiſsimè traheretur, opera danda erat, pecunia propter ærarij tenuitatem ad exercitus alendos Reſpub. indigeret: ſiue illa per tributi confectionem ſumptu ciuitatem leuare, ſiue priuatorum habere rationem, & pecuniam conficere locupletibus addicendis publicis vectigalibus mallet, vtrumuis accideret, maximas in eo opportunitates futuras. Vnus enim in ciuitate ditiſsimus ſi quando Reipubl. eſſet priuatorum pecunia vtendum, intelligebat fore, vt ad ſe confugeret, atque ita illam in ſuo ære haberet: qua ex re fiebat, vt pietatis & beneficentiæ laudem ſibi conciliaret: præſto enim eſſe ſuis ciuibus, ac patere patriæ fortunæ, quanuis illa aduerſa contingeret, domeſticis copiis videbatur: quæ vna res maximè erat ad popularem auram captandam opportuna. Quos autem priuatos pecunia iuuiſſet, vbi eſſent tributa exigenda, eos genere beneficij ſibi obſtringebat: cuius quicquid ineſſet commodi in eum qui beneficium contulerat, in affectos beneficio damnum & dedecus redundabat. Ita cùm ciuitatis vectigalia quæ illius pecunia vtebatur, atque alia ratione minus ei cauere poterat, redempta perpetuò exigeret: in dies ditior & autoritate & potentia creſcebat: ſi cui autem ex priuatis pecuniam commodaſſet, facile eam ſibi deberi patiendo, tãquam nexu & mancipio

cipio liberum hominem atque ingenuum deuinctum, quocunque vellet trahebat. Cæteri quorum res familiaris anguſta, & vbi tributum conferri oporteret, propterea minus eſſent ſoluendo (hi autem ferè erant, qui potentiæ Medicum infeſti, eorum rationibus aduerſabantur) hi inter ærarios relati, ius ferendi ſuffragij ciuitatíſque adeò capite diminuti amittebant. Hoc animaduerſionis genus olim in decoctores ac turpi iudicio conuictos conſtitutum, in eos Florentini exercebant, qui Reipub. debitam pecuniam ex magiſtratus præſcripto ad diem non ſoluiſſent. Is autem cui ea multa erat irrogata, adigi ad ſpeculum dicebatur: quòd in ea nota, tanquam in ſpeculo, & cenſum, & fortunas ciuium licebat intueri. Itaque cùm ſemper belli ſuaſor, pacem quam feſſa ciuitas magnitudine malorum cupidiſsimè eſſet amplexa, ferre non poſſet, eodem autem tempore Martinus, quo erat interprete ad eum diem vſus in magiſtratuum & aduerſariorum conſiliis detegendis, publico munere priuatus abſtinere à curia iuſſus eſſet, Coſmo cuius maximè virtute confidebat ac Laurentio liberis relictis, mœrore confectus deceſsit. Patre mortuo, diuiſam ciuitatem atque in partes diuerſas diſtractam Coſmus Medices excepit: qui magnis animi præditus ac fortunæ bonis, ſe populo ducem aduerſus optimatium ſtudia præberet. Atque in Coſmo inerant conceſſu etiam inimicorum cùm aliæ virtutes omnes quæ ſunt viro Principi ornamento, ingenium, prudentia, facultas & copia dicendi, grauitas, conſtantia, elegantia morum, tum quæ videntur maximè populares, & multitudinis plauſum & admirationem habent, liberalitas, magnificentia, vitæ ſplendor,

celſus animus ac priuati hominis fortuna maior: quæ omnia vt conſpicerentur diuitiarum magnitudo, vt boni non inuiſa ſolùm, ſed ſuſpecta haberent, præter domeſticas copias, ambitio quæ cùm ſumma eſſet, in ſimulatione officij & beneficentiæ latebat, vt libertati omnium officerent, & Reipub.tempora, & multitudinis ſtudia efficiebant. Is porrò erat ciuitatis ſtatus, vt cupido imperij homini & in ſpem rerum nouarum erecto, vbi ad ingenium vires & nerui accederēt, quos diuitiæ maximæ ſuppeditabant, vel minima videretur contentio in magna etiam bonorum conſenſione, futura. Magiſtratuum autem autoritas omnis & vis, vnius hominis cum infima multitudine coniunctione aut fracta & debilitata, aut contempta planè abiectaq́; erat. Itaque cùm præter patris memoriam gratioſi hominis, diuitiarum copiam atque affluentiam, facultates ingenij maximas, in ea tempora incidiſſet: in eadem cum cæteris æquabilitate viuendo, cupiditatem diſſimulando, multis priuatim conſulendo, ea poſteris domeſticæ potentiæ fundamenta cōſtituit: vt illi quidem amplioris cuiuſdam fortunæ acceſsione, maiorum memoriam planè obſcurare, ac Repub. de priſtino ſtatu cōuulſa, peruenire etiam ad ciuitatis imperium, huius gloriam famæq́; celebritatem, quanuis ſummis in imperiis poſiti, haud facilè æquare, nulla vnquàm amplitudine honorum ſuperare, nominíſque maieſtate potuerint. Eſt quidem magnus in hòc hominum conſenſus, qui de rebus eorum temporum ſcripſerunt, nulla vnquàm in ciuitate, quæ amiſſa iura libertatis vni homini permiſiſſet, quenquam vi & armis, atque hunc vnū in ea quæ libera eſſet, & quidem quod difficillimū

b eſt, in

eſt,in ea cauſa quã omnes odiſſent, autoritate gratiaq́; præſtitiſſe. Ac ne quis reprimere facilè vnius cupiditatem poſſet,qui & detectã illam, & perſpecta eius conſilia omnia haberet: grauitas quædã hominis & compoſita ad tempus moderatio obſiſtebat, quæ efferẽtem ſeſe animum, vt pari atque æquo iure vti cum cæteris videretur,quorum libertati ſe eſſe formidabilem intelligebat,finibus certis officij atque honeſtatis, niſi quis penitus mentem illius introſpexiſſet, continebat. Itaq́; (quod poſteà à Petro filio neglectum eſt, magna penè familiæ clade)ſuſceptas à liberis filias,priuatis ciuibus, ex amplis quidem illis familiis & honeſtis collocauit: ita viſus minimè eam potẽtiam appetere, quæ exterorum affinitatibus quæſita, ſuis ciuibus infeſta, ac magnæ ſibi apud omnes ordines offenſioni eſſet. Apparebat in eodem ſtudium pietatis & religionis: vna maximè res accommodata ad capiendos animos imperitorum, qui ſpecie modò eorũ quæ fiunt non cauſis mouentur.Nam præter ſacras ædes quæ aut Florẽtiæ permultæ,aut extra vrbem magnificentiſſimè extructæ ac Regio more conſpiciuntur: Hieroſolymis quò noſtri homines exciperentur,qui eò religionis cauſa accederent,hoſpitalem domum ſuis ſumptibus ædificandam, certo aſſignato agro,ex cuius vectigalibus,quę ad illos alendos neceſſaria eſſent,ſuppeditarentur, ſiue pietatis ſtudio,ſiue gloriæ & nominis,curauit.Atque his omnibus quidem extruendis, quemadmodũ ex tabulis animaduerſum eſt,quas diligentiſſimè confecit, ad quingenta numûm aureorum mill.expenſa tuliſſe fertur. Qui tanti ſumptus etiam ſi magnã illi inuidiam conflabant apud nobiles & potentes ciues, qui malis ra-

tionibus, vt credebant, partas diuitias & inſignibus Reipub. calamitatibus execrarentur, & domi multitudinis beneuolentiam, & foris nomen, famam, populorum acclamationes, quæ res illi magno vſui erat ad domeſticas opes & potentiam ſtabiliendã, comparabant. Accedebat ad hæc propenſio in doctos homines quædam ſingularis, quorum magno conſenſu, vni vindicata ſtudia literarum à ſuperiorum temporum barbarie, quæ iam pridem liberales artes omnes inquinauerat, tribuebantur. Ita quæ domus armatis hominibus patebat, id quod eſſe agendum ei videbatur, cui & timendi & continendi in metu multi æquè eſſent, eadem virorum honeſtiſſimorum frequentia colebatur, qui cùm ex aliis Italiæ ciuitatibus, tum ex Græcia omni ad iuuentutem Græcis literis inſtituendam, euocati præmiis ampliſſimis, ac magna cum illius laude erant. Factum enim vnius liberalitate videbatur, vt noſtri homines ſe ad politiorum literarum ſtudia referrent, quæ quidem per multas iam ætates, ob cõtinentia bella quibus perpetuò Italia à barbaris nationibus vexata eſt, obſoleuiſſent. Fuit ſanè Coſmus Medices, vt multis aliis in rebus, ita in hac vna planè fortunatus, cui contigit, id quod maximè eum optare æquũ erat, qui ex hominum ſermone famam nomẽque colligeret, iis vt temporibus floreret, quibus reuiuiſcere literæ, quarum iam erat omnis intermortua laus, & liberales diſciplinæ cœperunt: in eo eſt in primis laudandus, atque adeò quæcunque illi cauſa extiterit, cur hoc ſibi agendum putaret: quòd vnus in Italia, ſtudia literarum prouehere, literatos homines fouere, augere præmiis omni genere honoris atque officij honeſtare inſtituerit: id quod vix

magni Reges auſi & potentes eſſent. Ac fuit quidem prudentiæ tantæ rei occaſionem vbi illam tempora oſtenderēt, nouiſſe: occaſioni non deeſſe magni animi, ſuſceptum ex ea inſtitutum laudis retinere conſtantiæ, felicitatis ſuis relinquere æmulandũ: cùm ea eſſet contentio futura, vt & vinci à ſuis optandum, & vincere eidem præclarum eſſet. Itaque cùm illud aſſequutus eſt, quod illi propoſitum fuit, vt domeſticæ gloriæ & laudi conſuleret, quæ vna res illum magnopere apud poſteros commendauit: tum noſtris hominibus (etiam ſi hoc ille minus ſpectauit) plurimum hac vna ineunda ratione proſpexit. Nemo certè noſtra patrúmque memoria, nemo illius ferè extitit, cuius illuſtre nomen & fama eſſet: quin hoc vni acceptum referendum, tantum eius meritum magnis cumulatum laudibus poſteritatis memoriæ mandandum putârit. Vnus inuentus eſt Franciſcus Philelfus, qui cùm clarus, vt illis temporibus, dicendi artem Florentiæ profiteretur, adductus, vt videtur, odio atque æmulatione inimicorum quibus plurimum Coſmus tribuebat, in partes inimicorum tranſire ſit auſus, & graues cũ illo ſimultates exercere. Nam & ſibi venenum paratum, & quo planè deformatus ſit, vulnus in os inflictum, & necem intentatam, & cùm profectus Senas eſſet docendi cauſa, nomen etiam inter proſcriptos relatũ queritur, ex quibus ægrè poſteà exemptus, magnóque vitæ periculo defunctus, quantũ hominis odium in ſe eſſet, documento fuerit. Quibus affectus iniuriis, acerbiſſimè in illum familiámque vniuerſam homo acerrimus & diſertus inuehitur, atque adeò vt plurimum apud Italiæ Principes de illius nomine & dignitate detraxerit. Tantæ hominis virtutes

quæ

quæ quanquàm magnopere hominũ oculos perſtringerent,non ita inimicis tamen officiebant,vt minus iis earum oſtentatiô ſuſpecta eſſet, ingentia, vitia obtegere ferebantur: animi elationem & ſuperbiam,dominandi cupiditatem,inſolentiam,faſtidium, cõtemptionem,odium,crudelitatẽ. Hinc patre etiã viuente ęmuli calumniabantur pecunia corruptos magiſtratus, in principes ciuitatis viros optimos & clariſſimos comparatas inſidias, immiſſos in Vzaniũ interfectores defenſos atque in familiaritatem & clientelam acceptos: domi perpetuis diſcordiis, foris externis armis patriam afflictam: ſuſceptum Lucenſe bellum minimè ſecundis auſpiciis,& parum honeſtum ciuitati,& Reipub. æquè & priuatis calamitoſum: nobiliſsimas familias,magno luctu bonorum è ciuitate per vim atque iniuriam eiectas,in qua diu florere autoritate eaſdem & gratia meminiſſent: acerbiſſimum ſeruitutis iugum ſuis ciuibus impoſitum:innumerabiles clades hoc inſtituto poſteris hæreditario relicto,Reipub.illatas,quæ illi tandẽ exitio fuerunt.Quæ omnia quò minus in multorum notitiam manarint: perpetuis laudibus celebratum viri nomen prædicationéque doctorum hominũ, tum familiæ potentia,quæ quidem curſu ſecundo fortunę elata, & ad alios ſummos honores, & ad Regium vſque faſtigium peruenire potuerit, obſtiterunt. Accedebat ad ea quę is ſua ſponte aduerſus ſuorum libertatẽ concupiſſet, tanquàm incitamentum quoddam, hinc Auerardus Medices cuius,vt alibi diximus,maximè erat audacia petulantiáq; infamis, hinc Putius tectus homo & callidus, atque ad deliniendos imperitorum animos maximè ab ingenio atque ab artificio paratus, ex quorum autori-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

tate & conſilio omnia agebat. Quod quidem cùm nemo ignoraret: & ſua ipſe inuidia & ſuorum flagrabat; quorum cùm alia multa ab illis nefariè, vt videbatur, magis quàm falſè dicta, tum illa magno cum gemitu bonorum in primis iactabantur, cùm Coſmus & Putius inter decē viros lecti eſſent, quibus belli adminiſtratio mandabatur: vt quæ mala ſua natura haberētur, multò etiam tempore deteriora, inuidiam illi atque odiū non ferendum conflarent. Populum perpetuò eſſe belli incommodis atq; anguſtiis vrgendum: præclarius enim illum cū iis agere à quibus direptus magis expilatúſq; eſſet. Videri eos imperitos qui quærerent quo adducti conſilio Medicēs bellū duci mallent, quod confici breui liceret (ſcire enim ſeſe hoc nomine apud nonnullos malè audire) ſed ſarciri, ſi qua eſſet, dignitatis iacturam compendio, quod qui ignorarent quantū ex ea re exiſteret, in eo ſatis ineſſe cauſæ, cur mirarentur. Ad certorum hominum domandam ſuperbiam, vnicum eſſe remedium poſitum in armis: ſimul enim & morbū de capite illis, & illos de capite exire. Ad ſanitatē autem facile omnes vbi dempta materia morbi eſſet, redituros. Nam ita priuatis ob ærarij inopiam pecuniæ imperabantur, vt qui magiſtratui ad diem non ſoluiſſent, iis, vt iam antea docuimus, inter ærarios relatis, nec magiſtratum gerēdi, nec ſuffragiū ferēdi in populi comitiis poteſtas eſſet. At Coſmi multò etiam his grauiora: cùm non deeſſent qui quanquā oppreſſa ciuitate vnius dominatione atq; imperio, ingenio obſequi facilius quàm tempori ſeruire poſſent: minimè autem eſſe ferendum dicerent, orbam Remp. tot familiis honeſtiſsimis, quæ eſſent ciuitati ornamento atq; ſubſidio, tot clariſsimis

ciuibus poſt illius reditū in exilium pulſis, perditorum hominum ſcelere atque audacia concuſſam, labefactatámque concidere, ſatius ſibi videri vtcunque affectam Remp. ſed aliquā tamen, quàm nullam ſupereſſe. Nam quod ad iacturam ciuium attineret, nihil eſſe cur laborarent: ſeptenis enim aut octonis purpuræ vlnis, quotidie ciues permultos fieri poſſe. Vtebantur tum Florentini purpurea togula, cuiuſmodi ferè atram hoc tempore eos habere in vſu videmus. Amico autem conſulenti quibus vſus rationibus & inſtitutis ſibi à populo delatam præfecturā ex ſua & Reipub. dignitate adminiſtraret, Perbreue eſſe, inquit, quod eum admonitum vellet, purpurā indueret, pauca loqueretur. Nam illud crebrò vſurpare conſueuerat, quod à veteribus Auguſto adſcriptum eſt, cùm amici negarent quorundā audaciam ferendam eſſe, à quibus multa impunè aduerſus illius dignitatem dicerentur. Enimuero æquo animo ab iis ferri debere hominum libertatem in dicēdo, quibus factis in illos ſequiendi facultas eſſet. Neque verò æquam factorum contentionem & dictorum eſſe. Quæ ſuperbè, ac minimè obſcurè dicta in ſuorū ciuium contumeliam, tanquam præ ſe neminem hominem duceret ac Reipub. calamitati illuderet, magno illi odio erant: eadem amici atque aſſentatores ad ingenij elegantiam atq; acumen detorquebant. Sed hæc quidem dicta, & quæ aliquantò leuius homines ferrēt, niſi multò his facta, vt cenſebant, grauiora bonorū animos ab illius cauſa alienaſſent. In his maximè bellum ciuitati Lucenſium indictum, quæ cùm primis Hetruriæ ornatiſſima, quandiu libera fuiſſet, omnibus officiis & ſtudiis coniuncta Florētinæ Reipub. extiterat, diſſentientibus

non modò aliis,quorum Princeps autoritate Nicolaus Vzanius habebatur, ſed etiam Rinaldo Albitio nobili homine,& virtutis opinione maximè populo probato, quem Machiauellius falsò affirmat,eius ſententię,quæ bellum decernebat, autorem ſuaſorémque magiſtratui fuiſſe.Nobis quidem conſtat ex quęſtionibus,quæ ſunt habitæ de iis qui conſpiraſſe aduerſus Remp. dicebantur:quæ quidem per ea tempora, vt videtur, deſcripta ex publicis actis, & in priuatorum commentarios relata,peruetuſta illa certè,ad nos peruenerunt: neminem eo vno magis à belli conſiliis atq; ab armis abhorruiſſe.Illud ſanè ex his apparet,Albitium domi à certis hominibus conuentum:quorum vnus Anaſtaſius Guidutius, quòd ſummo magiſtratu in VIIIvirûm collegio fungebatur, omnia ad Medicum præſcriptionē decernebat, ab iis vbi accuratius ea de re omni cū eo actum eſſet,neque perfici poſſet vti recuſantem in ſententiam adducerent:ita illum reſpōdiſſe. Enimuero minimè videri ſibi è Repub.eſſe,arma eo tempore Lucenſibus inferri: quorum quidem cùm nulla populo Florentino illata iniuria,honeſtum Reipub. fore bellum ſpōderet: vt minus ſalutare etiam videretur, certa vis ac ratio temporum probaret. Atque etiamſi alij id maximè ſuſcipiendum cenſerent,quorum ſententiæ euentum pro ſua in patriam beneuolentia lætū ac ſecundū Reipub. precaretur: nihil tamen agi temerè atque inconſultè placere. Ac quando affirmarent, magiſtratui, cuius vt ſumma poteſtas autoritáſq; haberetur, leges iuberent, penitus ſtare, frequenti ciuium conuentu ea de re agere:tum ſe rogatum eam ſententiam dicturum, quam è ſua fide eſſe & è Repub.duceret; id quod viri fortis &

patriæ amãtis munus eſſe videretur. Ita illos re infecta diſceſſiſſe. Illud autẽ Medices mouiſſe affirmant, vt allegandos homines ad Albitium ſtatuerẽt. Cùm enim per Vexilliferi autoritatem cuius, vt ſæpè diximus, ſumma inter cæteros collegas poteſtas erat, bellum nequicquã ſuadere conarentur: quòd is maximè & quid pauci in præſentia de bello ſentirent, & quod in poſterum eſſet multorum de ſe iudicium futurum ſpectari æquum contenderet: ex iis qui ei in magiſtratu aſſidebant, Guidutium, vt diximus, delegerant: quem autoritate publica innixum, vbi pertinacius id pergeret recuſare, perducturum hominem in ſententiam haud deſperarent: id quod magnopere ad rem conficiendam pertinere arbitrabantur. Vbi autem ſibi Albitium conciliaſſent, cuius autoritatem Vzanio opponerent à belli conſiliis ciuitatem deterrenti: eo facilè de ſententia deiecto, cætera vt maximè vellent, tranſacturi videbantur. Cùm enim ſæpè hominem de medio tollere ſtatuiſſent, cuius autoritate fieri credebant, vt quæ animo conſtituerant, minus exequi cõmodè poſſent: conabantur per Albitij coniunctionem aut eum penitus opprimere, aut adducere apud populum in contentionem, quod ſibi fore facillimum putabant. Ergo cùm certa præmia & perampla pacti, nonnullorum animos victos in ſentẽtiam adduxiſſent: opportunè rei gerendæ oblata occaſio eſt. Fortè enim Nicolaus Fortebratius, inſignis homo audaciæ & rei militaris gloria clarus, per eos dies excurſione facta in Lucenſium agrum, pleráque eorum caſtella deimprouiſo occupauerat. Ea res tandem vt de bello per magiſtratum ageretur, atque de eo homine conducẽdo qui copiis Reipu. præeſſet impetrauit. Hinc

poſt longam diſceptationem, cùm per tria populi concilia eodem coacta agi de bello placuiſſet (horum alterum ex numero delectorum, concilium trecentorum, Communis alterum quòd ex cũctis ciuitatis ordinibus conſtaret, Populi concilium tertiũ certo ac magis proprio nomine appellabatur) bellum decretum eſt: cuius æquè & temerè ſuſcepti, & infeliciter geſti culpam omnem in Rinaldum Albitium à Coſmo Medice Machiauellius auertit: cùm is vnus tantis opibus innixus, fruſtra Albitio aduerſam ſententiam ſuadente, illud indicendum magna omnium ordinum frequentia curauiſſet. Nam illud video ab aliis affirmari, cùm magna ſpes eſſet ciuitati iniecta, breui & ex ſententia bellum confectum iri, ita à Rinaldo Albitio qui legatus exercitui præerat, Repub. adminiſtrata, vt duriſſimo anni tempore omnia ferè Lucenſium oppida in poteſtatem redegiſſet: ne ſua ſpe celerius bellum finiretur, quod ductum iri longius credebãt, per Medicum factionem ſucceſſorem ei deſignatum Euphroſinũ Verazanium, qui ſtatim ad exercitum profectus, properanti ad belli exitum impedimento eſſet. Ea autem erat Coſmi potentia, vt Auerardus Medices cùm in eo perſeueraret, vt Decemvirum magiſtratus Albitium à belli adminiſtratione reuocaret, Martino* qui quamuis in omnibus Medicum ſtudioſus eſſet, minus accedere in aliorum ſententiam videretur, vbi cætera minus procederent, auſus ſit niſi collegis aſſenſus rem probaret, ſuperbè atq; inſolenter malum minitari. Iam & Laurentij Medicis legatio (quod eodem pertinere credebatur) erat ciuitati ſuſpecta atque infamis, quòd is per ea tempora ad Philippum Inſubrum Ducẽ miſſus, qui cùm erant

fœdere

fœdere Florentini coniuncti, tanquam hæc illi vna legationis cauſa extitiſſet, omnia vt ageret quæ ſecunda hoſtibus,ſuis aduerſa euenirent,inertiæ à multis,qui leniore verbo inuidiam rei eleuarent, à nonnullis ſceleris & perfidiæ accuſabatur. Augebat ſuſpicionem hominum,quòd cum eodem tempore alia eſſet ad Venetos legatio decreta,non vni erat munus legationis delatum:ad Philippum à quo certiora ſubſidia & paratiora hoſtes expectabãt, vnus qui haud multum ingenio, minus aliquantò vſu rerum valeret, legatus per magiſtratum erat: cùm in ſumma eius negotij & muneris verti totius Reipub.ſalutem cõſtaret. Delectum autem ob id ſolum criminabantur, quo tectiora eius conſilia minus ad multos facile perferri poſſent. Quo fiebat vt magis illi fidem quàm ingenium fungenda legatione, quod grauius eſt, ſuſpicarentur. Hinc enim Philippum legationibus Lucenſium ſolicitatũ, quem dolo aggreſſum,conſilio,pollicitationibus, omnique ratione auertere ab eorum amicitia conſulentem Reip.oportebat: mittere hoſtibus clariſsimos belli duces variis nominibus auxilio,palàm paciſci,tranſigere de re tanta libero ac ſoluto animo, Laurentio Medice Remp. munere legationis procurante, potuiſſe.Sed illa etiã maiore cum hominum offenſione audiebantur:quibus non iam criminis ſuſpicionem ineſſe, ſed manifeſtò hominem teneri probaretur: quãdiu Mediolani egit, nocte intempeſta,ad illum ventitare ſolitos certos homines ex interioribus Philippi amicis, & quorũ miniſterio reconditioribus literis ſcribendis vtebatur: ac grauiſſimis de rebus, de quibus ille per notas ſuos faceret certiores, remotis arbitris, agere conſueuiſſe. Neque hoc ſolum,

ſed quod iam nemo ignorabat,ſępè Philippum per no-ctem ab eodem conuentum, Ioannes Volaterranus affirmabat:quem cùm illi comitem legationis ad publicas literas ſcribēdas magiſtratus dediſſet, minimè de iis quæ ageret,celari oportebat. Certè nunquam Laurentius diſsimulauit, quin arctiſsima ſibi cum Philippo familiaritas intercederet:cũ illud etiã adderet, ſiue oſtentationis cauſa,ſiue quòd res ita erat, nihil difficile adeò atq; arduum videri, quin is ſtatueret ſibi ſua cauſa eſſe agēdum. Quæ ſi ita eſſent, veriſimile eſt, ſeparata illum conſilia à Repub.habuiſſe,ac cōniuente eo, Philippum Lucenſibus auxiliatum eſſe, atque adeò vt nemini id in mitiorem partem,vt maximè illi æquus eſſe vellet, interpretari liceret. Ita porrò eſt bellũ perpetuò, geſtum, vt ſi ſtandum ſit iis, quæ Nicolaus Tinutius cùm cauſam de maieſtate diceret,in quæſtionibus expreſsit,mirandum magnopere ſit, vndénam Machiauellio in mentem venerit,ea ſcribere, quæ tum de Albitio, tum de Aſtorgio Ianno, qui in belli principio Reipub.legati exercitui præfuerunt,ita accuratè & diligenter, aſſeuerantérque adeò tradit.Nam præter Tinutium, qui quo tempore bellum fieri eſt cœptum Xvirûm magiſtratui ſcriba adfuit, Nerius Gini filius Caponius,vnus ex Xviris qui dignitate maximè autoritatéque præſtaret,quíque legatus poſteà ad exercitũ res geſsit, eadem quæ Tinutius,tradidit,nulla fermè in re ei cũ Machiauellio cōuenit. Ac quod ad belli adminiſtrationē attinet: neuter ab illo videtur diſſentire eius initiis tradendis. Diuiſis partibus,inquiũt Aſtorgiũ in Ligures Apuanos,eo cōſilio,vt ea oppida tentaret quæ per eũ tractũ omnem ditioni Lucenſium parebant, Rinaldum ad

læuam ad ea loca recipienda, quæ per Neuolenſium vallem, quam appellant, Lucenſem agrum attingunt, copias adduxiſſe. Hinc Iannum longius progreſſum ac Maſſa oppido potitum, ad Lauentiam, ſitum ad Macrę fluminis oſtium caſtellum, poſitis caſtris conſediſſe. Id cùm propediem in poteſtatem redacturus videretur, vno maximè Auerardo Medice contendente, qui ſi ita per viros fortes & rei militaris peritos bellum adminiſtraretur, breui, id quod minimè volebat, confectum iri non ignoraret, in vrbem Xvirûm decreto reuocatum, ſucceſſorémque ei Alamanum Saluiatum Medicũ perſtudioſum hominem delectum atq; ad exercitum primo quoque tempore ire iuſſum. In principio cùm minus magiſtratus decreto, quod vi extortum & per factionem Medicum diceret, parere Iannus videretur, multis ad illum nuntiis terra maríque dimiſsis, tum iudicij graui denuntiatione adiecta, ni dicto audiens ſtatim ad vrbem rediret, celerem atque expeditam victoriam, re infecta diſcedere inimicorum imperio ab exercitu coactum, è manibus dimiſiſſe. Ita maiore parte hyemis conſumpta, cùm in omnibus ferè Lucenſium oppidis tentatis per colloquia oppidanorum animis, propediem deditionem facturos ſperarent: hoſtibus ſpatium ſui colligendi atque interea auxilia vndiq; cogendi, per eam interiectam moram, dederunt: quæ res vt maximè fuiſſe Lucenſibus ſaluti fertur: ita vna penè Rempub. vniuerſam euertit. Magna quidem querela bonorum maiore Xvirûm inuidia, id contigiſſe aiunt: qui dignitatis ſuæ exiſtimationíſque obliti, addictíque paucorum cupiditati atque imperio, impigro homine & ſcientia rei militaris præſtanti, è medio curſu rerum

gerend

gerendarum auocato,in magnum rerum diſcrimen ciuitatem adduxiſſent.Nam breui poſtea Lucenſes Franciſci Sforti æ aduentu,cùm is accepto à Philippo commeatu, per ſpeciem Neapolitani Regni inuadendi, in Hetruriam deſcendiſſet, exacto Paulo Guiniſio vrbis tyranno,libertatem recuperauerant:& acriore poſthac cura bello gerendo intenti, Nicolao Picino duce copiarum miſſo iis à Philippo ex Inſubribus auxilio,Florentinos magna accepta clade profligatos, ac maiore parte copiarum impedimentorúmque amiſſa,retrò,vrbis obſidione ſoluta, redire coëgerant. Itaque factum eſſe improborum hominum cupiditate atque auaritia querebantur: vt foris reſp.infelici rerum euentu, domi immani ac non ferendo imperio à magiſtratibus oppreſſa,in paucorum ſeruitutem adduci potuerit.At de Aſtorgio eadem Caponius & Tinutius, diuerſa planè ab illis Machiauellius tradit. Nam de illa Sarrauezenſium clade,quam vir non indiſertus, obſequutus ingenio,conſultò videtur auxiſſe:cùm minimè res digna eſſet,quæ ab his ita diſsimulanter præteriretur(ſi quidem eam vnam cauſam ait magiſtratui fuiſſe, Aſtorgium ab exercitu amouendi) ne verbo quidem meminerunt. Quid verò ea re fœdius immaniúsve poterat confingi? Cùm legatus vix exercitũ ad fines admouiſſet, ac Sarrauezenſes, homines locupletes, & cùm primis domi ſuæ honeſti obuiam aduenienti progreſsi, ſe illi ſuáque omnia dedidiſſent:id quod à barbaro hoſte vix bello victis expectandum fuiſſet:in ſacras ædes confugere coactos,ac ne ſuis opẽ ferre poſſent cuſtodiis ſeptos, omni ab illo genere iniuriæ & contumeliæ affectos, milite cuncta prædæ habere,ferro atque incẽdio vaſtare, non

ætati

ætati,non ſexui parcere, qui reſiſterent interficere omnes crudeliſsimè iuſſo.Nec me tamen fugit,non viribus maioribus bellum quàm animorum contentione geſtum, ac multa auarè atque inſolenter in Lucenſes excogitata, quæ vix hac ætate ac tàm corruptis moribus, digna fide videri poſsint:cùm ipſe percũctando de maioribus natu qui id dicerent ſe adoleſcentes à patribus accepiſſe,aliquãdiu in ea vrbe moratus,audierim: ingenuas mulieres veſtibus ad fœmina præciſis,quò ad cæteras clades, iactura pudoris vehementius angeretur, milites remittere ad ſuos libidine expleta,cõſueſſe. Sed hæc acta per omnem Lucenſem agrum & vbi deditionis ſpe adempta,infeſta omnia hoſtiliáque oſtenderentur,in dedititios tãtum ſceleris,Duces admiſiſſe, nemo, quod ſciam,ſcriptum præter vnum Machiauellium reliquit.Eodem ſpectant, quæ de Rinaldo Albitio ab illo traduntur, cuius apud vtrunque mentio perhonorifica habetur, cùm expugnatis aliis Lucenſium oppidis, ad Pontem Tectum,quem vocãt, penè in ſuburbiis caſtra haberet, omiſsis belli conſiliis, auaritiæ ac prædæ ſtudere,magnáque nominis iactura, exercitus Reipub.legatum,forum,quo venalia iumenta ac pecora,quæ aut à ſuis abacta,aut empta à militibus diuenderet, habere peſsimo exemplo inſtituiſſe. Ita multis non in ſuos minus quàm in hoſtes auaritiæ & crudelitatis editis exẽplis,cùm ſe eorum infamia Florentiæ laborare, ac maledictis & conuitiis lacerari à multitudine audiret, ſua ſponte ipſum nullo expectato magiſtratus imperio, ab exercitu diſceſsiſſe.Id vnũ modo Tinutius, quòd Aſtorgius certa ratione & conſilio bellum gerendo, ciuitati quæ belli exitum & finem ſpectaret, celerẽ de hoſtibus

victor

victoriam ſponderet: Medices qui ea ſuæ potentiæ fundamenta iecíſſent, vt eam firmari belli diuturnitate, pace atque otio tolli, his rationibus quæ ſunt ſuperius à nobis demonſtratæ, non dubitarent, diligendum Alamanum Saluiatum qui ſtatim ei ſuccederet per x̄viros ex quibus ſemper erant quos ſibi largitionibus emancipaſſent, curauiſſe. Additum autem ei eundem Nerium Caponium collegam, qui illum lõgè vſu rerum ac bellicarum rerum ſcientia antecelleret, aduerſariis quibus Alamani fides eſſet ſuſpecta, negãtibus ſummam Rempub. difficillimo illius tempore vni eſſe committẽdam, cùm ei Medicum ſtudioſi belli adminiſtrationem mandarent, qui pręſertim bellicæ virtutis nullum antea documentum ſuis ciuibus dediſſet. Hinc cùm ad exercitum profecti, coniunctis copiis ad Capanulas qui vicus circiter paſſuum tria millia Luca abeſt, cõſtitiſſent: Nerium quanquam collegæ conſiliis ac rationibus exploratis, ſua autoritate, quoad poterat, ne quid noui conſilij iniret, in officio contineret: cognito Sfortię aduentu, qui venire per Ligures Apuanos Lucenſibus auxilio dicebatur, caſtra inde mouenda, atque itineribus inſeſſis, ei vltrò obuiam eundum, cenſuiſſe, ne conſiliũ maximè Reipub. ſalutare atque opportunum expediret, à collega, qui ex eiuſce rei euentu hominis autoritatem & gratiam, nimium apud populum auctum iri intelligebat, id enixè Coſmo Medice agẽte, prohibitum eſſe. Ac de Nerio illud etiam addit: eum quidem cum nimiũ ſui iuris eſſet, ac facilius omnium quàm dignitatis ſuæ & exiſtimationis obliuiſci poſſet: ab aduerſariis tametſi gratia & autoritate perfecerant, vt is intelligeret, nequicquam ſe cupido atq; ambitioſo collegę oppoſitum

eſſe

eſſe, quod aduerſus Aſtorgium egerant, legatione ferè ſe abdicare coactum: cùm is animum inducere nō poſſet, vt magiſtratui obtemperaret, cui quidem pecunia empto auaritiam & ſordes exprobraret, contumelioſis literis & minacibus ab exercitu abſtractùm: eas literas ab Auerardo ſcriptas, quarum literarum exemplar in actis publicis extaret, & à ſe quidem & à multis ſæpè viſas lectáſque eſſe. Hinc iam pulſo à Lucenſibus Tyranno, cùm malo conſilio Florentini arbitrarentur Lucenſes per Auſeris fluminis effuſionem quod propè vrbis mœnia alluit, poſſe ad deditionem impelli, Medicibus id ſuadentibus per eundem Martinum vnum ex Xviris, quem participem conſiliorum autorémque omnium quæ eo bello agebantur habebant, quicquid Nerius contra adniteretur, cæteriq; qui rei militaris peritiores habebantur, aggerem quà amnis curſu ſecundo ferebatur, in altitudinem ingentem extruendum, foſſamq; perducendam pari ferè altitudine, in quam deriuatum amnem ad vrbem auerterent, curaſſe. Quorum cōſilio cognito, Lucenſes aduerſo huic aggere extructo, ac per noctē eruptione facta, nihil huiuſmodi Florentinis expectātibus, aggerē interſcidiſſe. Ita amnem quà agger interruptus aditum aperiebat, cùm veheret vim aquarum ingentem, in ſubiectos campos quà Florentini caſtra habebant, effuſum retrò eos magna illata clade, cum perterritis Lucenſes equitatu inſtarēt, caſtra ponere coëgiſſe. Iam altera ex parte Albitium, cum præſidio deiecto, Pontem expugnaſſet, atque impunè excurrere ad portas auſus, magna oppidanorum trepidatione tormētis mœnia verberaret: ne vir acerrimus ex occaſione victoriæ ſublatis animis, eorum conatus

 maior

maioribus viribus innixus retardaret: ſurrogato illi, vt diximus, Verazanio, fruſtra querentem atque indignantem, minimè dubiam ſibi victoriam de Lucenſibus non ab hoſtibus victis, ſed à ſuis ciuibus multò illis Reipub. infeſtioribus ereptam, tradere exercitum iuſſum eſſe. Idem iam Coſmo Medice partium principe ac Pucio inter Xviros creatis: quæ inimici aduerſus Ioannis Guiciardini exiſtimationem confinxerant, cùm eum publicam pecuniam in priuatos vſus auertiſſe, quo tempore legatione ad exercitũ fungebatur, arguiſſent: omnium Medices autores impulſoréſque facit: nulla alia de cauſa quàm quòd hominis ingenium & autoritatem, de cuius in ſe animo minus ſibi exploratum eſſet, vererētur: vt id planè exiſtimari velit, vnã ſemper eorum curam, & ſtudium fuiſſe, per varias criminationes principibus ciuitatis de dignitatis gradu deiectis, quorum potentia, ſtudentibus rebus nouis eſſet impedimento, per infimorum hominum ſuffragia, atque eorum quos ſibi muneribus obſtrinxiſſent, rerum in ciuitate potiundi. Eodem conſilio ab iis excogitatum nouum in Rempub. magiſtratum affirmat: cuius munus eſſet quærere de iis: qui maieſtatis cõuicti, cùm pœna afficiendi viderentur, in eos per magiſtratuum ambitionem ad quos ea cognitio ſpectaret, moribus ac legibus ciuitatis minus eſſet ſeuerè animaduerſum. Atque vt ſibi conſtantiæ laudem eius magiſtratus iura tuendo compararent, cuius autores extitiſſent, Petrum Delclariũ, honeſto loco natum hominem, (per cuius rei cauſam non tradit: veriſimile quidem eſt, quod in Xviris Guiciardini collega communia cum illo cõſilia habuiſſe argueretur) in quæſtionem arreptum atque iniquo iudicio circumuentum, perſequi

eoſdem per ſuę factionis homines conatos eſſe, quâ ex re ille in fortunarum & vitæ diſcrimen, magnaque offenſione honorũ adductus ſit. Ad hæc omnia adijcit Auerardi Medicis peculatus, ærarij expilationem, in acta falſum numerum militum relatum, eorum ſtipendia interuertiſſe, creditam Medicum menſarij pecuniam publicam depoſiti nomine atque eandem datam fœnori ac quæſtui habitam, multa præterea ſordidè & flagitioſè facta: quorum inuidiam cùm minus diu Coſmus ſuſtinere poſſe videretur, vbi pax tandem bellum conſecuta eſſet, in iudicium vocatus atq; in carcerem coniectus, damnatúſque poſtremò & in exilium eſt actus, vno Bernardo Guadagnio cùm Vexillifer vrbis præfecturam adminiſtraret, auſo ſuſcipere publicam cauſam, & cunctantibus collegis, aduerſus Medicum opes de ſumma Repub. referre. Cùm autem alijs criminibus, tum maximè inuidia Lucẽſis belli cuius in primis fuerat ſuaſor, in odium atq; offenſionem vocabatur. Nam ita geſtum adminiſtratúmque fuerat, vt ex quo vno inſignes calamitates & clades Reip. Florentinę eſſent inuectæ, magnam ſibi gloriam Lucenſes & nomen apud populos Italiæ omnes compararint. Preſſos enim graui ac diuturna obſidione, cùm raro fortitudinis exemplo perpeſsis rerum omnium inopiam, lignandi copia nulla eſſet: ferunt ſortè ductis ciuium nominibus, quorum ædes in vrbe haberentur, eas demolitos, ex tignis ac cętera materia æquo animo ferentibus quorum intererat, rei familiaris iacturam, quotidiano vſui quantum ſat eſſet, ſuffeciſſe. Ergo, cùm variatis ſentẽtijs in eam quæ mitior videretur Guadagnius inclinaſſet: in præſentia quidem certam Reip. ſalutem per vnius hominis calamitatem

mitatem attuliſſe videbatur, breui quidem apparuit, eam animaduerſionis lenitatem & Reipub. exitio, & vni cui minimè conſultum volebant, ſaluti atque adiumento adeò ad ea quæ animo concupierat aſſequenda (id quod integris fortunis atque exiſtimatione vix eſſet auſus ſperare) per ruinam aduerſariorum, fuiſſe. Tanquam enim exilij calamitate ſi qua in re videretur malè de Repub. meritus cumulatè ab eo expiatū eſſet: deſiderari ſenſim ab iis abſens, quorum odium illius adeò aduerſa fortuna exhauſiſſet, à multitudine in primis quæ capta dulcedine largitionis ſe illi penitus dediſſet, poſci flagitaríque eſt cœptus: reuerſus ab exilio, cùm tanti incommodi ſarciendi ſtudio maiora etiam ſua ſpe illi multitudo deferret, & ſe breui colligere, & vires maiores ſumere, ad poſtremò animum etiam erigere & pellere inimicos, ſerò illos magiſtratus lenitatem & indulgentiam in præpotentem aduerſarium & tantis nitentem viribus deteſtantes, è ciuitate potuit. Nam liberæ iam voces multorum exaudiebantur, & eorum maximè qui ſeuerius vindicandum in hominem contenderent, quem legibus pœnam capitis ſequi oportuiſſe cenſerent. Triſte exilium ad tempus ſubire coactum, quò ſcilicet reditus lętior, in exilij autores, minimè iam dubiam pœnam & ruinam compararet. Non eandem rationem, in principe ciue & extremæ ſortis homine, vbi de horum capite agatur, iudicem ſequi oportere. In magno homine, vbi leuius vindicatæ publicæ iniuriæ ſint, id quidem ſecuritatem illis quandiu magiſtratum gerentes publica autoritas tueatur, ſolicitudinē iiſdem priuatis & metū afferre: vt iam ſatius videatur eſſe impunè eum per magiſtratum ferre, quæ aduerſus Remp.

moliatur, quàm quò leges iubeant eos non progredi iudicando quorum ea de re cognitio ſit. In cæteris iudiciis quæ de priuatorum rebus ſint cõſtituta, tutò remitti aliquid de ſummo iure poſſe: in iudiciis de maieſtate, in quibus quicquid remiſſum ſit, id omne in Reip. perniciem vertatur, eum qui modum vllũ rationémve ſibi habendam putet, longè falli. Itaque non videri eos damnari qui cùm capite plectendi ſint, exilio mulctentur, ſed prouocari verius, cùm in iis iniuriæ memoria animi vim atque iracundiam, &, quod caput eſt, domeſticæ copiæ vires ad iniuriam perſequendam, cõſilium magnitudo ingenij ſuppeditare videatur. Neminẽ porrò quanuis ille reus nocénſque ſit, beneficij loco accipere, quod illi de ſeueritate iudicij detractum condonetur: habere potius loco iniuriæ, quicquid illi cùm remitti potuerit, pœnæ & mulctæ nomine irrogatum ſit. Metiri autem homines beneficium non certa officij ratione, vt æquum eſſet, ſed facultate largientis, cùm quidem eripi etiam ſibi, quod ab inuito minus extorquere poſsint, conquerantur. Cùm autem hoc ſit ferè naturæ inſtitutum, vt magis memoria vigeat ad iniuriæ quàm ad beneficij recordationem, cui magnopere mirandum videri, vbi Coſmus Medices, neque in eos ſit gratus qui beneficiũ in ſupplicij remiſsione habeant conſtitutum, in eos ſit acerbus & immitis, quorum iniuriam (ſi modò habenda iniuria eſt, pœnæ in ſontes irrogatio) non aliorum iudicio ſibi ſed ſuo putet æſtimandam. Enimuero meritò illum in eorum capita inſultaturum, qui quouſq; progrederentur ſæuiendo, qua in re vna propoſita ſalus omnibus & ſecuritas ſit, non quouſque progreſſuri eſſent indulgendo ſibi eſſe conſide-

iam longum ſtatuiſſent. Atque ea poſt Coſmi reditum in ciuitate euenerunt, vt ſi quis velit eorum numerum inire, qui aut proſcripti, aut damnati capite, aut mulctati exilio illi pœnas luerint; ita eum fateri neceſſe ſit, rarò vllam vnquam ciuitatem, tantam ſimul malorum faciem atque haud vnquam eo tempore vidiſſe. Vt enim prætereant nobiles familias alias, quæ ea vrbe eiectæ in quâ maiores honeſtiſsimum locum optimis ſtudiis & magnis in Remp. meritis retinuiſſent; extorres in varia Italiæ oppida profugerunt: in proxima Gallia atque Allobrogibus in primis adhuc claræ complures & locupletes habentur, quæ eandem paſſæ calamitatem, per ea tempora in ea loca immigrarunt. Itaque cum aduerſariis variis nominibus à Repub. ablegatis, cæteri quorum optimi ſenſus & rectiſsimi eſſent, eorum calamitate deterriti, tantam ſæuitiam temporis tacitè ac diſsimulanter ferrent: iam nihil obſtare videbatur quò minus vnus Coſmus Medices ſibi omnia ſumeret, ac Princeps ciuitatis, Reip. imperium ſuo arbitratu adminiſtraret. Ac quò leuius populus vnius dominationē ferret: præter omnium rerū ferè impunitatē, ſeruienti magna erant in liberalitate dominantis præſidia cōſtituta: contra quæ amiſſæ libertatis indicia eſſent nulla extraordinarij honoris inſignia & quæ in offenſionē cuiuſquam incurrerent conſpiciebantur, non milites præſidij cauſa, non lictores, non accenſi, non apparitores, nullæ domum deductiones, nulla frequentia ciuium quæ dominum honeſtaret. Idem priuati modo quā videbatur incedens, nulla ſeptus electorum turba: vt quod vrbis ſolitudo & vaſtitas præſtabat, quæ per tot ciuiū diſceſſum ſumma erat, proficiſci à charitate ſuorum &

beneuolentia videretur. Alia erat ratio eorum quibus erepta non empta libertas, audaciam quæ vellent conquerendi, non item iudicium quod liberi eſſet, adeniſſet. Indignum enim eſſe ducebant, in ea ciuitate, cuius imperio magna ex parte nobiliſsima Italiæ prouincia pareret, ad vnius libidinẽ omnia adminiſtrari, in vnius poteſtate, leges, iudicia, magiſtratus, populi iura, comitia poſita; vnum Reipub. moderatorem, qui de pace & de bello ſtatueret haberi; bonis deterritis pœnæ metu, improbis conciliatis præmio, ne cuius libera vox, in libero populo exaudiretur, veterem Reipub. ſtatum, & amiſſam libertatem requirentis. Nam quòd tantæ potentiæ diſsimulandæ cauſa, imperitis ſpecioſa virtutum adumbratio pudoris, officij, moderationis, errorẽ mentis obiecta & tenebras afferret, id iniquiore etiam animo ferebant. Peritos enim aperta vi, qui minus fallaciis & dolis capi poſſent: quos pares ad vim propulſandam haberentur, eos ab hominibus, eruditis fraudis & ſimulationis artificiis, in errorem abductos, ac ſubito ſeruitutis iugum quod ægre vnquam à ſuorum ceruicibus depellant, indigniſsimè coactos. Sed hæc quidem domi. foris viſum Coſmi Medicis nomen, in omnium ore & ſermone, conſentienti populorum fama & prædicatione celebrabatur. Sin autem tantam calamitatem accidiſſe exiſtimarent innocenti, miſericordiam ei quam magna voluntatum commutatio, inclinatioque animorum conſequebatur, tribuebant: ſin et crimen in eodem hæſiſſe, & meritò damnatum, ac pulſum è ciuitate cenſerent, iam tanquam graui pœna defunctus quicquid odij ſubeſſet & offenſionis, expleuiſſet, in beneuolentiam & popularem fauorem vertebat: reditus quidem eos

qui minus cauſam cognitam haberēt, cùm iis celebres iam per omnem Italiam hominis virtutes, admirationi eſſent, in eam opinionem adduxerat, vt innocēti exiſtimarent inimicos odio atque æmulatione adductos negotium faceſsiſſe. Ac cùm præter hominis ingenium excellens ſummámq; autoritatem, & ratio temporum & fortuna quædam perpetua atque æquabilis illum ab eius reditu complexa ſubſequuta eſſet: tanta iam erat apud omnes, de illius virtute opinio, vt magno conſenſu, cunctis ſuæ ætatis ſummis præſtantiſsimíſq; hominibus, aut æquandus, aut præferēdus, de pace & de bello conſuleretur, vnum liberæ ciuitates ac principes Regéſq; maximi, quibus amicitia eſſet & fœdere iunctus, autorem arbitrumque rerum omnium haberent. Nam omnibus poſteà bellis, quæ multa ſunt illis temporibus & magna in Italia geſta, illud ſemper animaduerſum eſt, prudentia & conſilio illum perfeciſſe, vt quam partem ſibi fouendam ſtatuiſſet, tanquàm vnus fortunæ moderaretur, quò mitius ex illius præſcripto res geri viderentur, ſuperior eadem euentu eſſet: vt hinc inimicis ſuſpicio augeretur, Lucenſe bellum quod trahendo proferendóque vt penè patriæ exitio eſſet, effeciſſet: quòd vinci ſuos voluerit, noluerit certè vincere, parem exitum auſpiciis, infelicem & triſtem habuiſſe. Huius rei documentum in Franciſco Sfortia præclarum conſtituit: quem aduerſis populorum ſtudiis, de Inſubrum Regno decertātem, cuius rei cauſa Veneti erant in armis, & à Mediolanenſibus iam vltima perpeſsis, expoſcebātur; auxiliis quidem Reipub. ſua autoritate & conſilio, tanto Principatu auxit; magnum in eo præſidium aduerſus omnem fortunæ vim liberis poſitum iri arbi-

tratus(quæ illum ſpes non vſquequáq; fallere eſt viſa)ſi vni Coſmo Medici acceptum illum non ciuitati cui id debebatur,referret.Relictas à patre diuitias ita amplificauit, vt cùm nulla alia ratio videretur potuiſſe iniri; multi exiſtimarint à Ioanne XXIII. cui eſt pontificatus Conſtãtiæ abrogatus, relictam illum hæreditatem creuiſſe;qua quidem ex re factum ſit,vt Medicum diuitiæ, cùm nemo eas non eſſe maximas cenſeret, omnium etiam opinionem ſuperarent. Nobis quidem (id quod iam anteà commemorauimus) multò eſſe veriſimilius, videtur, atque adeò ſi iis aſſentiendum eſt, qui æquales eorum temporum de illius rebus ſcripſerunt, redimendis illum ciuitatis vectigalibus qua ex re magnos atq; vberes vſus conſequebatur,rem familiarem tantam facere potuiſſe. Et ſi autem non deerant qui ſi ex æquo liceret,decertare auctionibus parati eſſent,in quibus ille dominabatur: facilè tamen omnes vnius autoritate deterriti,ne aut ad tabulam accedere, aut liceri contra auderent,adducebãtur. Ita hominem imperij appetentem,& cuius cupiditatem cum ea immanes ſumptus & profuſos poſceret, non facile diuitiæ etiam ſi tantæ eſſent,explerent,quò exhauſta ciuitas propter ærarij anguſtias,ad priuati ciuis auxilium confugere cogeretur, quæ vna res illi quęſtuoſiſsima erat,autorem belli ſemper ſecutum parentis inſtitutum ſuis ciuibus, diſſuaſorem pacis extitiſſe. Ad hunc modum illi obſtrictam ciuitatem,cùm nulla alia ratione æris alieni magnitudinem diſſoluere liceret,non leui quidem iactura, & publica vectigalia & portoria omnia qua vis etiam conditione cum eam & Reipub.tempora & priuati cupiditas facerẽt deteriorem, addicta perpetuò habuiſſe. Atq;

vt appareat, Medicum opes exteris etiã nationibus admirationi fuiſſe, Philippus Comineus Gallicæ hiſtoriæ grauis autor, ſatis cõſtanter affirmat, Edoardum quartum Anglorum Regem, Coſmi procuratoribus, cùm Regno eiectus pecuniam ab illis quæ magno gerendo bello ſufficeret, mutuò ſumpſiſſet, vnis ferè Regnũ acceptum, parta victoria de hoſte, retuliſſe. Vbi quidem deceſsit, cùm procuratores tabulas proferrent, neminẽ ferè aiunt in ciuitate inuentum, cuiuſcunque ordinis & fortunæ in ciuium modò numero haberetur, quin in illius nominibus eſſet, multi grãdem pecuniam cùm non eſſent ſoluendo, facile hoc patienti, permultos iam annos deberent. Itaque multi crediderunt, quò poſteris firmiores opes & potentiam relinqueret: magnis illum præmiis, per ſpeciem pecuniæ mutuò dãdæ, quominus largitio videretur inuidioſa, ſibi conciliandos homines cenſuiſſe. Atque illum tamen quanquam præter cætera animi bona, magnis fortunæ ornamentis cumulatum, quæ etiam in non optimo ingenio magnã vim & momentum ad gloriam habuiſſent, cõſtat minimè expertem malorum vitam traduxiſſe. In his non exilium magis quàm exilij cauſa, infamia affectatæ tyrannidis, Lucenſis belli inuidia, offenſio bonorum atque odium ex clariſsimorum ciuium proſcriptione, commemorantur: quæ omnia & ſi ſunt efficientia earum rerum, quas magno animo atque elato homines ſibi in vita ducunt expetendas, gloriæ, nominis, famæ; exiſtimationis: ac habent eadem & morſum & aculeum, & vt minus ſolida conſtantique voluptate in rebus ſecundis fruamur, mœrore animi & ægritudine efficiunt. Namque ex liberis, cùm ex tribus quos ſuſceperat duo ſuperfuiſſent,

alter cuius virtuti plurimum tribuebat Ioannes nomine deceſſerat. Petrus Laurentij & Iuliani pater, neque ille ad Reip. munera ſatis ob virium imbecillitatẽ idoneus, neq; ad procurationẽ rei familiaris, cùm tãta eſſet, ſatis aptus habebatur: liberis quidem ſuſceptis, qui magnæ indolis ac ſpei eſſent: ſed quibus cùm maximè per patris tempora accedẽdum ad Remp. videretur, accedere eodem minimè per ætatem liceret. Quæ illum omnia cùm grauiſsimè torquerent, quicquid aut fortunæ indulgentia, aut ſtudiis ſuorum, aut propria virtute, gloriæ partum & nominis habebat, ægrum & ſolicitum animum, quàm diuturnum id poſteritati foret, vehementiſsimè angebat. Iam cùm per tot annos eſſet Remp. moderatus, neque longius productis Imperij finibus quàm à maioribus accepiſſet, neque vlla re alia inſigni geſta pro hominum exiſtimatione & fama, hærere modò in ſuis ciuibus ingentium malorum memoriam intelligebat, quæ vno ſe autore, eſſent in Remp. inuecta, nihil eoſdem habere quo tanta accepta incommoda detrimentáque vnius cauſa lenirent; quod quidem etiam ſi minus ſibi in præſentia fraudi eſſet, propter domeſticas opes atque exterorum amicitias & clientelas, inuidiæ atque offenſioni fore poſteris non ignorabat. Atq; illi iam cùm Franciſco Sfortia conuenerat, ſiue id Lucenſium odio, cuius tamen cauſa nulla extat, ſiue ſtudio ignominiæ delẽdæ quæ ſuperiore bello videbatur iniuſta Reipub. eſſe: ſimulátque Florentinorum opibus adiutus rerum in Inſubribus potitus eſſet, bello communi conſilio Lucenſibus illato, potentem ciuitatem & Imperij æmulam illius ditioni adiungeret, quod minus bello ſuperiore licuiſſet. Eadẽ enim ſpe elatus Venetis

atque

atque Alphonſo Rege incumbentibus in Mediolanenſe bellum, ne parto Regno hoſtibus cedere multò iis viribus inferior cogeretur: Renatum Andegauenſem, hinc oblata ſpe Neapolitani Regni recuperandi; hinc decreto ſtipendio quod illi populus Florentinus perſolueret intra certam diem, ſua maximè adductum autoritate in Italiam euocauit: tanto merito deuinctum ſibi Sfortiam, non diffidens compoſitis domi rebus primo quoque tempore Lucenſem expeditiónem ſuſcepturum. Verùm breui ille tanta concepta ſpe excidit, non animo illius, ſed aut tempore, aut fide & cõſtantia Sfortiæ maiore. Sæpè quidem quæri auditus eſt, beneficium ſe maximum in ingrato homine collocaſſe, & quod minimè cõtinere cupidi animi anguſtiæ poſſent. His curis cõfectus, cùm graui correptus morbo ſupremum adeſſe diem ſenſiſſet: aduocatis amicis quorũ illi magis erat fides & beneuolentia perſpecta, ita ad illos locutus fertur. Si mihi erat ita vitæ munere fungẽdum, vt eius mihi fructus modò deberetur: & cepiſſe equidẽ me vberrimum putarem, cui nihil ferè vnquam in viuendo cõtigiſſet, cur me anteactæ vitæ pœniteret meæ: & quando iam per hanc naturæ diſſolutionem, mihi aditum parari ad multò meliorem vitam intelligo, alacri planè ac læto animo hinc auolarem. Nam etſi mihi in omni vita facile iis rebus omnibus licuit frui, quæ magis eſſe vſui hominibus atque ornamento poſſunt: optima ſpe tamen eorum quæ me in vita illa beata manent, alendo animum, ita facilè ſemper cætera cõtempſi, vt nunc quidem cum ea ſit mihi obeunda mors, quam immortalis eſt vita cõſequutura, etiam ſi illa veſtra ſpe mihi immaturior cõtingat, præclariſsimè tamẽ

mecum

mecum agi exiſtimem. Sed nunquam ego ita in vita agenda mihi potui indulgere: vt ab eius functionis munere quod natura ſanctiſsimũ mihi in patriam meóſq; impoſuit, facile páſſus ſim, vllius voluptatis me & commodi cauſa abduci. Itaque excedentem me ex hac vita; & meorum cura me, & verò quæ mihi eſt vita charior mea, cura me patriæ grauius aliquantò vehementiúſq; angit. Liberos enim ſuſcepi quorum alterum, cùm quidem in eo, ni me amor patrius fallit, magnitudinẽ animi & virtutem ſingularem corporis vires pares conſequerentur, importuna ſuſtulit mors: alterum ita ſuperſtitem vitæ meæ relinquo, vt in quo homine neque in patriam pietas, neque ſtudium & voluntas in ſuos, neq; prudentia atq; animi robur ad omnem fortunam ſubeundam deſit: parum eſſe præſidij poſitum ob virium imbecillitatem animaduertam. Sed huius quidem ac liberorum orbitati, quandiu vos eritis incolumes (ita me iuuat de vobis ſperare, quando ſæpius etiam quàm vel cauſa veſtra vel mea vellem, & egregiam veſtrã in me fidem, & voluntatem mirificam licuit experiri) facilè vt domeſticum hoc vulnus minus ſibi impoſitum à fortuna ſentiant, occurretis. Reipub. me cura vnius, ita, quod ſemper optaui, liceat mihi Deo immortali propitio, excedere è vita in primis angit. Ita autẽ interitum ei imminere atque exitium video, vt ſi qua tamen ſit ſpes reliqua futura, facilius eam improbos homines tollere, quò quidem ſemper erumpere ſcelerata eorum conſpiratio atque impia viſa eſt, quàm bonos ac patriæ ſuæ amantes ciues poſſe tueri intelligam. Vna hæc mihi viuenti cura fuit, vt quãdiu mihi per aduerſarios liceret, atque quoad vires meę paterẽtur, benè de meis ciuibus

priuatim ac de Repub. mererer. Ita poſt reditum meum in vrbem, & domi per ordinum concordiam, & foris per exterorum Principum amicitiam, id quod ciuem præſtare patriæ æquum eſt, aut conſilio, aut ſtudio, autoritate quidem tanta, quãtam nunquam mihi ſumpſi ſed vos mihi eſſe in patriam voluiſtis, Rempub. conſtitui, labantem illam ne penitus improborum conſenſio conuellat (quod vnũ illi diu moliuntur) ita veſtro conſilio quaſi fulciendam, fide, autoritate, vigilantia relinquo, ſi modò patriæ veſtræ ſalutem, cuius in vos beneficiꝗ tanta ac merita ſunt, ducere vobiſ antiquiorem veſtris priuatis cõmodis poteſtis. obſtat meæ huic ſpei; quæ eadem peſtis bonorum omnium eſt, vna maximè ambitio: à qua tamen nihil erit Reip. pertimeſcendum; vbi illa charitate patria victa, vires quæ ſæpè exitio hominibus in magnis imperiis fuerunt, nequicquam experta cedat. Præſtate vos ab hac parte tutos, facilis erit vobis reliqua atque expedita in Repub. defendenda ratio. Nam eius quidem vis omnis ita debilitari à vobis facile ac frangi poteſt: ſi hinc vobis præſidium à ratione petendum, hinc minimè falſi inani ſpecie honoris atque imperij, famam hominum & gloriam à cõmendatione pietatis, iuſtitiæ, pudoris vobis eſſe ducendam arbitrabimini, exitum eorum quibus potior patriæ ſalute, cupiditas atque ambitio fuit, deteſtati atque execrati animo. Foris eſt quies ab externis armis: domi otium cõcordia ciuium (peſte hac immani ac dira compreſſa) tueatur: cętera tuta facillimè erunt. Vnum vos in primis monitos velim, Franciſci Sfortiæ amicitiam, quocunque ille animo eſſe viſus in nos ſit, tantum adeptus per nos imperium, ſummo ſtudio colatis: eouſque

autem illius fidei committendam Reipub. ſalutem & exiſtimationem arbitremini, vt in veſtris ſecũdis rebus magis quàm in aduerſis, quod iam ſemel egit, ingrati in vos animi documentum conſtituat. Amicum planè illum vobis eſſe malim: ſed quãdo tantæ iam eſſe illius opes videntur, & verò ſunt etiam: modò vobis inimicus ne ſit, id beneficij loco accipiẽdum exiſtimo. Quantum Reipub. debeat, vobis minus ſit curæ: comparate ita vos in poſterum, vt ab eodem maiora vobis ne debeantur; idque vbi eritis aſſequuti, eſſe vobis diſſolutum exiſtimate. Beneficij veſtri memoria minus poſt hac confidatis cenſeo. Ita autem fert hominum natura, prępoſterò quidem & conuerſo ordine: vt qui beneficij meminiſſe debeat, eius immemor ſit, & qui obliuiſci, beneficij memoria in eo maneat diuturna: quod tamen certa ratione vſu venit: cùm vterque magis quid ſibi expediat, quàm quid ſe deceat ſequatur. Nam qui afficitur beneficio, eius vſus commoditate (quod reliquum eſt) abiicit memoriam, quæ eſſe moleſta ſemper & grauis videtur, niſi illa in animo grato hæreat. Contrà qui afficit, beneficij memoriam, quandoquidem illam ſpes mutuæ cõmoditatis alit, quæ iucunda ſemper & tenax eadem propterea eſt, perpetuò animo infixam habet: & cùm venalis eius beneficentia ſit, vt hoc illi meritò accidere videatur, fruſtra ab immemore gratiæ relationem requirit. Nullum veſtra cauſa eſt ſuſcepturus bellum, qui domeſticum ſibi otium tuẽdum putet, iam per omnem ætatem magnis rebus gerendis feſſus, ne hoſtibus veſtris acceſsio ad bellum ſit, etiam in otio agẽs & pacem colens, eſt vobis magnopere prouidendum. Quieſcentis autoritas, vbi amicum vobis retineatis, arma vobis

gerentibus præſidio erit. Hic cùm ſe collegiſſet,ad filiũ conuerſus.Te autem,inquit,Petre fili, cuius nunc maximè fidem Reſp.implorat,quando impedit morbi vis, quò minus multis, vt cõſtitueram pietatis hoc munere extremo fungar,obſecro atque obteſtor, vt quod tibi magno iam natu,cumulatè iam ſiue vſus rerũ, ſiue domeſtica diſciplina,ſiue maiorũ exempla multa ſuppeditarunt,pietatem, quod ipſe potes, in patriam retineas, quod nunquam facile homini licuit, vt prudentiſsimus etiam eſſet,præſtare,conſilium ab iis in Repub.adminiſtranda petas,quorũ vt tutior ſententia ſit,& prudentia ſumma, & huic adiuncta egregia voluntas fidéſq; efficiat. Nam ſi eſt gloria & fama quærenda, eximia illa & præclara eſt, quæ à patria nunquã illa immemore ſuorum,pietati debetur: ſi opes, ſi potentia,Reipub.cauſa & ſuorum ciuium quæratur. Dominandi cupiditas abſit in iis inter quos excellere niſi rectè factis atque honeſtis vitæ rationibus, impium execrabiléq; eſt. In priuata vita, moderatio atque æquabilitas conſpiciatur. In honeſtos homines & pudentes liberalitas, quæ ab oſtentatione potentiæ & largitionis ſuſpicione,beneficentiæ cõmendationem habeat. Magiſtratum gerens lenitatem præſtes,quandiu ſpes eſt eam vſui fore:ſeueritatem item vbi res poſtulat, vt fides ſit parci hominibus,malefactis hominum obuiam iri: quorum alterum humanitatis,fidei alterum officiique eſt.Exterorũ amicitiæ petantur, quæ ita ſint honeſtæ priuato, vt quicquid habent compendij & vtilitatis Reipu. nunquã illi formidabiles importent. Contrà inimicitiæ nullæ, niſi Reip.cauſa,& cũ hominibus improbis ſuſcipiantur:foris bellũ aut tuendi patriæ ius, aut propulſandi iniuriã,

ſed

ſed ita vt defendi videatur illatũ, non inferri, atq; adeò cùm expertus prius omnia fueris. Ampliandi fines imperij cùm eius rei ſit infinita cupiditas, moderatio ſit ſumma: atque id quod maximum eſt, & ferè negligunt omnes, optimis atque honeſtis rationibus. Hæc autem omnia tibi facillima erunt, ſi crebrò & qui ipſe ſis, & quæ tibi à patria ſint impoſitæ partes memoria repetieris: ſummã in eo eſſe ſtatuens, vbi in agendo & meliores ſemper & prudentiores conſulueris, vt opẽ atq; auxiliũ à Deo immortali, qui id vnus poteſt, quod nulla aſſequitur humana vis, tibi ipſe planè diffidẽs precēris. Hac oratione confirmatis ſuorum animis, paucos poſt dies deceſsit, vir planè admirabilis ſi parem animum extremæ orationi præſtitiſſet, quãdiu illi vita licuit frui; dignus certè multis viſus eſt, quem ob præclaras atque excellentes animi dotes, maximis ac potentiſsimis eius ætatis Regibus, dignitate autoritatéque æquarent. Incidit illius mors in LXIIII. eius ſeculi annum, memorabilem illum quidem Pij ſecundi Põtificatu futurum, niſi graue bellum aduerſus Mahometem Turcarũ Regem molientem, importunum ac funeſtum Chriſtianæ Reipub. fatũ ſuſtuliſſet. Nam per id tempus magna populorum expectatione, coacto Mãtuæ Principum conuentu, graui eos & luculenta oratione, quã monumentis literarum conſignatam poſteritati cõmendauit, eos ad arma Barbaro inferenda cohortatus erat: qui formidabilis iam Italiæ Germaniæque imperio imminebat. Hinc Ancona profectus, vnde euntibus ad bellũ commodiſsima eſſe tranſmiſsio dicebatur in Epirũ & Acarnaniam vbi fieri belli initium placebat, graui morbo ſublatus interiit. Fruſtratus quidem ſua ſpe, cùm ex iis

qui profeſsi erant ſe in eam expeditionem ituros, nemo præter Venetos ad diem affuiſſet, vir exactæ iam ætatis & quē tanta ſpe deiectū mœror animi curæque exederent, diu morbi vim ingraueſcentis non potuit ferre, ac parum lætis auſpiciis, magnū fama & nomine inchoatum bellum ſua morte ſuſtulit. Mahometes porrò cùm ſummū ab armis otium in Italia eſſet, vt id maiore noſtro dedecore accidiſſe videatur, Thracia omni armis occupata, cùm Byzātij ac Trapezuntij imperij vrbes ac prouincias omnes, tum Scodrā in Dalmatis, Chalcidē Eubœæ, vrbem nobilem & clarā olim Romano bello, præter omnem humanum morem, omnibus in victos crudelitatis & barbariæ exemplis conſtitutis, ſibi armis parere coactas ſuo imperio adiunxerat. Eodē anno Ludouicus vndecimus Gallorum Rex, graui bello premebatur, cùm Regni Principes clariſsimos belli Duces, quorum virtute & conſilio Carolus pater magna gloria Regnū inteſtinis diſcordiis amiſſum, Anglis è Gallia pulſis recuperauerat, repentè exautoratos, graui ignominiæ nota affeciſſet. Nam Carolus frater minor natu vetitus Normanorum Regnum hæreditate adire, quod illi erat teſtamento à patre legatum, cùm Carolo Burgundiæ, Franciſco Britaniæ Duce fœdere percuſſo, breui quidē, cùm graue per ſe bellum ſubita populorū defectio ſequuta eſſet, illū in rerū omnium diſcrimen, cùm à militibus tum à cæteris rebus imparatum adduxerat. Ita autē inter omnes conueniebat, niſi pacis conditionibus probatis, quas illi obtuliſſet victor hoſtis, cū fratre ſimul ac cæteris Principibus redire in gratiam, atque iis quæ per vim occupauerat, reſtituere animum induxiſſet, Regnū illi fortunáſque omnes eodem curſu

victoriæ ademptum iri. Ea in re dicitur Ludouicus, tametſi omnium eius ætatis Regum callidiſsimus habebatur, vſus conſilio Franciſci Sfortiæ Mediolanenſium Ducis: cùm de fœdere ab illo conſultus, in præſentia ſibi videri tempori cedendum, ac præferendas quanuis graues & duras pacis conditiones, inteſtino atque exitioſo bello cenſuiſſet. Tanta enim procella diſcuſſa, quando iam æquiore animo iactura dignitatis quàm Regni poſſet ferri, cuius rei præclarum illi documentũ pater reliquiſſet, fœderis inani ſpecie eluſos, vbi vellet, diſiectis hoc conſilio ac diſsipatis eorum viribus, nullo negotio oppreſſurum. Bellum magna conſpiratione Principum aduerſus Ludouicum ſuſceptum, quod quidem maxime ſpecioſo titulo, & ad captandam popularem auram excogitato, Bonum Publicũ placuit appellari, à Philippo Cominæo maiore prudentiæ & fidei quàm eloquentiæ laude literis proditum eſt. Idem annus inſignis Mahometi victoria, ac miſerabili clade Stephani ſuperioris Myſiæ Regis habetur: quem Barbarus Rex dolo circunuentum, ac ſumma cute detracta, miſerandum in modum excarnificatum, immani ac deteſtando in omni barbarie ſupplicio affecit. Per eadem tẽpora Georgius Caſtriota Epiri Princeps, magna virtute & felicitate Principatu paterno recuperato, magnas res aduerſus Turcas gerebat: vnus quidẽ dignus viſus Pij Pontificis ac Regum omnium iudicio, qui ſi arma Barbaro inferrentur, ſummã imperij bello gerendo rerumq; omnium adminiſtraret.

IOANNIS MICHAËLIS BRVTI FLORENTINAE HISTORIAE

LIBER SECVNDVS.

MAGNVM Medices præſidium ad domeſticam potentiam conſtituendam, videbantur Coſmi vnius morte amiſiſſe. Itaque aduerſarij ſublatis animis, qui minimè ſibi tantam oblatam occaſionem amittendam exiſtimarent, Rempub. oppreſſam per tot annos vnius dominatione, aut vi atque armis, aut conſilio liberare, & in veterem ſplendorem & dignitatem vindicare conſtituunt. In iis qui Principes animos in ſpem tantam erexerunt, duo Neronij, Ioannes Florentinorum Pontifex & Dieteſaluius frater, peracris ingenij vir, & magnæ in Repub. autoritatis, habebatur. Atque huius fidei, quam ſæpè in omni ſua fortuna ſingularem eſſet expertus, moriens Coſmus, familiæ fortunas & dignitatem, Petri filij non ingenio magis, quo valere videbatur, quàm viribus diffiſus, commendauerat. Enimuero erat Neronij magnopere ſuis ciuibus probata virtus, cùm aliis magiſtratibus domi gerendis, tum nobili illa obeunda legatione, qua Florentini cum Venetis atque Alphonſo Rege, quibus cũ tuendi Sfortiæ cauſa, graue ac diuturnum geſſerant bellum, fœdus icerunt. Fuit is annus eius ſeculi quinquageſimus quintus: cùm hinc feſsi Principes diuturnitate bellorum, hinc territi Byzantiorũ clade, quorũ imperio Mahometes iam biénio ante armis

potitus, exitium atque interitum Chriſtianæ Reipub. moliebatur: diu nequicquam depoſcentibus Italiæ populis vt ponerent arma, fœdus tandem pacémq; iniiſſent: magni certè hominé ingenij & probatæ fidei fuiſſe, maximè Coſmus iudicaſſe viſus eſt: cùm minimè ſit credẽdum, niſi ita de eo ſtatutum habuiſſet, ab illo vnũ fuiſſe ex amicis delectum, cuius fidei rectè committi filij liberorúmque eius ſalutem putaret: cuius omnium poſtea oppugnator acerrimus habitus infeſtiſsimúſque eſt. Quæcunque autem illum cauſa impulerit, vt mutato conſilio, Medicũ partes, à quibus ſemper anteà pertinacia ſumma ſteiſſet, repente impugnaret, illud quidem veriſimile videtur, quòd ab hominis ingenio minimè aiunt alienum fuiſſe: quandiu Coſmus vixerit, tempori obſequutum, tecta cõſilia habuiſſe: eo mortuo, iam ſolutiore animo & vacuo metu, cùm inuiſam liberæ ciuitati potentiam hærere in priuata domo, atque hæreditate adiri, non graue magis atq; acerbum Reip. quàm turpe flagitioſúmque priuatis cenſeret, rem ſibi eſſe ſuſcipiendam, ac liberandam patriam vnius familiæ oppreſsione ſtatuiſſe. Simultas porrò neque ei vlla cum Coſmo vnquam qui cùm vixerat coniunctiſsimè, interceſsiſſe, neque vlla ſatis firma in præſentia oſtentari videbatur, cùm minimè illius opes tantæ haberentur, vbi Petrum Medicem de ſtatu deieciſſet, facile Reipub. imperium occupãdi. Admittere porrò tantum dedecus, atque amicitię, fidei, officij iura violare, cùm ſceleris nulla propoſita præmia & flagitij ſint: neque ij facile conſueuerunt, qui venalem fidem, & quæſtuoſam improbitatem atque audaciam habent. Machiauellius quidem affirmat, ſiue dolori parere atque iracundiæ,

quàm cõſtantiæ màluit, ob priuatas ſimultates, id quod video nonnullis placere, in Neroniorum familiam animo alieniore: ſiue autorem certum ſequutus, minimè ſe in eo à ſua fide & religione diſcedere exiſtimauit, alio animo hominẽ, rem aggreſſum eſſe, quàm ille voluerit videri. Prouectum illum ait imperij cupiditate, cùm vir popularis ſtudiis multitudinis innixus, facilem ſibi per Medicum ruinam patefactum iri aditum ad ciuitatis principatum ſperaret, ſimulatione officij Petrum Medicem deceptum, qui ſemel omnia ſibi eſſe agenda ex illius ſententia atque autoritate duxiſſet: in magnum fortunarum ac vitæ diſcrimen conieciſſe. Eum ſecundum patris mortem, cùm id vnum rebus omnibus præuertendum dignitati atq; exiſtimationi conſulenti videretur, vni ſe homini dediſſe, quem vt optimo in ſe animo eſſe confideret, multa in illum parentis merita & officia ſuaderent, vt alienato & auerſo, nihil aut ſimultatis aut offenſionis ſubeſſet. Ita non illum modò ſua ſed parẽtis ſpe falſum, cuius grauiſsimum iudicium de Neronij virtute extitiſſet: tanquam cũ homine coniunctiſsimo, & in primis ſuarum partium ſtudioſo, tum de conſtituendis publicis rebus, quibus nouandis de medio patre ſublato, animos aduerſarij adieciſſent, tum de reparandis ſtabiliendiſque ſuis, quæ labare iam viderentur, agere inſtituiſſe. Exiſtimare præclarè ſecũ actũ, & minimè quidem præter ſuam expectationem, cùm graui accepto vulnere, & quo vno cum Coſmo patre, vniuerſa ferè Medicum domus concidiſſet: in eo homine ſuæ dignitatis præſidium & ſalutis haberet conſtitutum: qui maximis ſibi vinculis officij & amicitiæ coniunctus, ac facile in Repu. autoritate Princeps, cõmuni

animo domeſticas ſimul & publicas res, vt iam leuius ſibi patris deſiderium ferendum videretur, adminiſtrare rectè & ex familiæ ſuæ maiorúmque dignitate poſſet. Iam pridem profuſa quadam patris liberalitate, qua in re ille nullum ſibi vnquam modum ſtatuerit, ſibi re familiari contracta, fidem indies fieri anguſtiorem creditorum importunitate & diffidentia, quorum in nominibus grādem pecuniam habeat implicatam: vt niſi malo impendenti occurratur ſedulitate & cōſilio, fore planè animaduertat, vt de capite dimicare & de fortunis eodem tempore cogatur. Itaque orare eum vt diligentius tabulis inſpectis, pro ſua fide omnia animaduertenda, notanda, còrrigenda ſtatueret: vni ſe nomen, exiſtimationem, ſalutem ſuorum ſemel permiſiſſe. Ita Neronium ſuſcepta re, cùm egregiam illi operam in principio nauaſſet: ita ſe geſsiſſe in dando expediēdóq; conſilio, vt hominis fidem multi deſiderarint: qui illi æquiores eſſent, calliditatem & ingenium, ſuſpectum habuerint: qua quidem ex re arrepta à multis anſa ſermonis reprehenſioníſque ſit. Cùm enim animaduertiſſet tantum æris alieni conflatum eſſe, vt latas pecunias expenſas exæquaret: eos autem homines in illius ære eſſe, quorum exigi nomina ſine magna eorum offenſione ac Petri non leui inuidia poſſent (Coſmus enim, quò ſibi plures in ciuitate obſtringeret, ingentem multis pecuniæ vim mutuam dederat) autorem illi fuiſſe creditas à patre pecunias exigendi, magno illi metu iniecto, niſi ad ſuum peruenire primo quoque tempore curaret, quod etiam ipſe vidiſſet, neceſſariò illi, fide breui amiſſa, graue rerum omnium diſcrimē eſſe ſubeundum. Nam creditores, niſi in præſentia ſolutione expli-

cata diutius illum in ſuo ære eſſe non paſſuros. Quòd autem nimium eiuſce rei inuidiam vereretur, id verò nihil planè eſſe. Quem enim meritò poſſe queri, ſecum iniquè agi, ſi qua pecunia alios in eorum rebus malis iuuiſſet, eadem ſuis non bonis, tueri ſuam dignitatem & exiſtimationem vellet? Atque eò tamen rem deductam videri, vt tametſi omnia ſua ſpe deteriora contingerent, præſtaret, minus etiam ſecunda eorum voluntate, qui ſibi iniqui adeò futuri eſſent, fidem atque exiſtimationem in ciuitate, ac per eam principem in Rep. locum retinere, quàm dum pergeret nimis indulgenter cum ſuis & remiſsè agere, & fidem vnà & ſuorum ſtudia quæ ſine ea nulla futura ſint, in Repu. amittere. Si ea conditione beneficia fiant, vt cum iis eſt gratia referenda quibus accepta referuntur, vertantur in iniuriam: in eorum amicorum iactura qui ſint adeò barbaro ac duro ingenio, lucrũ etiam & compendium ineſſe. Nullam quidem eſſe beneficij rationem ex qua minus vberes fructus homines legerẽt: quàm quæ maiora multis viderẽtur, & pecunia mutua danda conſtarent. Nam vt ferè ſemper incommodanda parum gratiæ ineſſe, cùm moleſtè homines ferãt, ſe quicquam debere, quod aliquando diſſoluendum eſſe intelligant: ita in repetenda plurimum inuidiæ, in negligenda iacturę, vt nihil minus eſſe agendũ videatur, quàm eã quæ cùm fiunt, parua ſpe gratiæ, minore certè multò noſtra ſpe fiunt, cùm debita exiguntur, & amittunt gratiam, & odium quærũt. Id autem cùm aliis ferè ſemper, qui non interdum naturæ bonitate vincantur, tum iis maximè vſu venire qui in ære alieno diutius tanquã in ſuo hæſerunt. Aſſueſcere enim homines ſenſim ea amare, in

quorum

quorum diu poſſeſsione conſtiterint, quorum quidem amiſsione, tanquam eorum illis iactura fiat, cùm debita repetuntur, ſibi fieri iniuriam arbitrentur. Sed neminem tamen ita parum ſui iuris memorem eſſe, vt quoniam cum ſenſu aliquo doloris, ab ingratis quã debent pecunia extorqueatur; velit eam diutius, tanquam fœnoris loco, odij acceſsione, cùm beneuolentia potius quæ ſit beneficij præmium, videatur eſſe expectanda, iis occupare. Siue autem minus cupidi ſint, iis licere etiã vbi ad ſuum quis peruenerit æquis vtatur, ſiue diſcedat ab officio, dignos eoſdẽ debere videri qui quo maximè afficiuntur, angore & cruciatu animi plectantur. Hoc hominis conſilium, vt Petro ſalutare in præſentia videretur, aut graue imminens rebus ſuis periculum, metu impẽdẽtis mali vrgẽte, quò minus detegeret quæ in eo inſidiæ laterent, aut ſemel conceptã de eo homine fidẽ cui animum induxerat penitus eſſe credendum, perfeciſſe. At vt maximè verum ſit, Neronium eius conſilij Petro autorẽ extitiſſe (video enim eſſe qui tradiderint, ſua ſponte illum, ac nullo impulſore exigenda nomina curaſſe,) non continuò tamen cuiuis facilè perſuaderi poſsit, rationem in eo initam Petri euertendi, atque occupandi principatus fuiſſe. Coniuratione enim patefacta quam principes Neronij autoritatem ſecuti, de pellendo Petro & liberis fecerunt: omnia illius conſilia etiam ſi eſſent profecta ab optimo animo, quò veriſimilius erat ab inimicis trahebantur, & qui inſectandis aduerſariis gratiam ab eo qui viciſſet, ſe inire ſperarẽt. Erat ſanè ei dura propoſita conditio, qui conſultus de tam graui re, intelligeret ſibi in explicanda ſui conſilij ratione, ſuam fidem præſtandam conſulenti eſſe. Siue

enim mallet hominum ſtudia tueri, eidem erat res familiaris negligenda, & quę vna maximè ea cōſiſtit, exiſtimatio & fides, ſiue huius habere rationem, in eorum offenſionem incurrendum, quorum beneuolentia pecuniarum effuſione cōparata, vbi repoſcitur officij viciſsitudo, in odium vertitur, cùm eidem horum alterū agere omnino neceſſe eſſet. Enimuero vbi Petri Medicis nomine, pecunias procuratores exigere, atque adeò præter multorum expectationem cœperunt, quas Coſmus pater per tot annos æquiſsimo animo ſibi deberi paſſus eſſet; ſic cœptus continuò & ipſe eſt conuitiis & maledictis vexari. In his magna ea cum illius inuidia iactabantur, quæ quò vehementius illius rationibus obeſſent, multò etiam magis aduerſarij augebant: qui quidem dicerent cecidiſſe præclarè addictis turpiſsimè vnius hominis cupiditati, vt quam pecuniam proditæ atque emācipatę libertatis à ſuperbiſsimis dominis accepiſſent, ea ita auarè ab iis atq; importunè extorqueretur. Quàm longe filius abeſſet à parētis inſtitutis, viri optimi & ciuis clariſsimi, ſi cui vnquam dubium fuiſſet, facile ex vtriuſq; vitæ rationibus appareret. Quos enim ille comprehendiſſet beneficio, hunc maleficio alienare: liberalitate illum & magnificentia in omnes, cupiditate hunc atque auaritia certare. Miſerorum hominū æs diſſoluiſſe alterum, & quorum tenuis res & anguſta eſſet: alterum quoniam illi ipſi ſoluendo non ſint: ſanguinem ab iis vitámque repetere, quam vix vllam reliquā habeant, multis ſæpe periculis & caſibus pro tuenda Medicum cauſa obiectam. At aliam quidem rationē ineundam videri principatum in libera ciuitate expetenti. A quibus libertas petatur, ſi modò illa omnium

quæ

quæ expetatur in hac vita, plurimi hominibus facienda ſit: iis etiam patere eorum liberalitatem debere qui tàm auidè illam & cupidè petant. Patrem hoc nomine vocatum eſſe in inuidiam: qui ſi modò ſit ſuorum ciuiū libertati inſidiatus, haud velle viſus ſit eos ingratis ſeruire: filium id ſpectare vt inter miſeros & egentes, beato liceat atq; opulento regnare. Nam quod nimis homines in ducenda ſui officij ratione indulgentes, nemini ſe dicant facere iniuriam, vbi repetere ſuum pergant: tàm crudele & barbarum inſtitutū, nulla vnquam iura quæ homines colāt permiſiſſe: vt alienum æs, cùm nihil aliud ſuperſit quo diſſoluatur, carcere, vinculis, cruciatu corporis ſit repræſentādum. At ſi crudeles homines & immanes, ſanctiſsimæ religionis inſtitutis quam profitentur ſibi minus eſſe ſtandum cenſeant: quin etiam humanitatem omnem vnà exuant, nihil ſupereſſe cauſæ videri. Barbarorum hominum morem hunc & ferarum ritu viuentium, ſi quæ vnquam ciuitas coluerit: ei ſemper ferè exitio fuiſſe. Hinc odia, ſimultates atque inteſtina bella exoriri: quæ nunquam, niſi ruina populorum & pernicie finiantur. At iactare Petrum Medicem magna beneficia atque illuſtria, quibus illius maiores ſibi ciuitatem deuinxerint: quæ ſi modo vlla extarét, multò eſſe æquius videretur, his illum moneri, quàm diuerſa & præpoſtera ratione niteretur, qui ita ſibi ſtatuiſſet à maiorum inſtitutis diſcedendum, vt in quos homines illi beneficia maxima contuliſſent, in iis ipſis maleficia tanta conſtitueret. Sed vt ampliſsima etiam maiorum merita, & non ingentia maleficia potius in Rempubl. commemorari queant: quæ vlla hominum merita tanta poſſe patriæ exprobrari, vt nō multò

ab iis maiora illi & ampliora debeantur. At quoties pro his tamen relatam gratiam eſſe? Bella maxima & grauiſsima eorum cauſa ſuſcepta: eiectos è ciuitate nobiles homines atque optimos ciues, indictâ cauſa damnatos, proſcriptos; ventum ſæpè eorum cauſa eſſe ad arma: inteſtinas diſcordias & diſsidia illis alentibus, patriam adductam in rerum omnium diſcrimen. Pro quibus meritis tantis & ſtudiis in ſuos, quàm gratum animum ſibi eſſe præſtandū putet: vt nemo iam hoc ignorare vlterius poſsit, præclarum ſuæ voluntatis documentum Petrum Medicem dare. Quod autē ille beneficium patriæ offerre inſigne magis videatur, quàm cum ſuis ciuibus ſummo iure experiri: quaſi illi vita & libertas pro vade ſiſtenda ſit, in illam crudeliſsimè ſeuire? quouſque expletus ſuorum ſanguine, grauem atq; infeſtam ciuitati potentiam, in Rempub. victor ſuperbiſsimè iactet. Ergo hæc eſſe illius Principatus auſpicia quem tanquam à patre ſibi relictum, hæreditate adiri æquum putet: ſed iis ipſis neminem magis, quàm cum ipſum qui illum malis rationibus quærat, ſibi malè & fœdè precari. Probra enim maledicta, execrationes illos quidem obſtrictos habere, qui vt execrādi ipſi ſint, quaſi in eo compendium faciant, vltrò ipſi operam dare videatur: ab iis ipſis certè qui vindex ſcelerū & vltor eſt, pœnas aliquando Deum immortalem expetiturū. Hæc cùm licentiùs indies atque impuniùs in foro medio ac frequenti ciuium conuentu iactarentur: ita ea pro ſuo quiſq; ſenſu accipiebat, vt magna tamen hinc in Medices conflata inuidia, illis propediem eſſe dimicandum de capite & de fortunis cenſeret. Qua re Dieteſaluius animaduerſa, quò iis exitiū maturaret, animū

ad noua conſilia adiecit, dum hominem tanta inuidia flagraret, nullo negotio illum de principatu depelli ac tolli poſſe de medio arbitratus. Ita autē id ordine narrare inſtituam, vt cùm alios minus licuerit, quorū apud me pluris autoritas, & fides potior eſſet futura, Machiauellium quidem ſequar autorem: vbi hominis fidem, id quod crebrius accidit, aut diligentiam deſiderem, minimè id ſim diſsimulaturus: tantiſper eorum offenſionem deprecatus, qui minus meam hanc rationē probarint, dum ex iis quæ à me deinceps ſcribentur, non cùm homine mihi, cuius ego genere ſcribēdi delector, ingenio faueo plurimum, ſed cū iis quæ ſcripta reliquit, inſtitutam contentionem eſſe intelligant. Equidē vel eius etiā cauſa, mallem, in ſcribenda hiſtoria, per eorum temporum rationē quibus ſcripſit, ingenio illi obſequi quàm certorum hominum cupiditati licuiſſet, nihil eius ſcriptis luculentius, abſolutiúsue potuiſſet inueniri. Erat adhuc Coſmo viuente, Lucas Pitius, vir cùm maximè gratioſus apud omnes ordines, tum ea in Repub. autoritate, vt vnus omnium conſenſu in ciuitate haberetur, quem Medicū potētiæ æmulū, ſi quādo eſſet de principatu dimicandū, aduerſarij Coſmo minimè opponere dubitarēt. Is quādiu vixit, cùm ſe nunquā illi parē gratia futurum exiſtimaret, quam magnis ſuorum ſtudiis & contentionibus conſequutus, omni ratione & conſilio tuebatur: facilè hanc tantam ſiue laudis cōtentionem, ſiue ambitionem & cupiditatem compreſſam ſedatámque habuit: eo mortuo, tanquā ſpes omnes familiæ & poſteritatis cū eo vno occidiſſent: facilè per patris admirationem fortuna filij contempta, ſeſe aduerſus illum erigere & noua inire cum aduerſariis cōſilia,

quæcun

quæcunque illum ſpes aut patriam liberandi, aut principem locum in ciuitate occupandi mouerit, de Petro Medice opprimendo cœpit. Veriſimile porrò illi videbatur, vbi ſtudiis nobilitatis ſubnixus, quæ veterum ſimultatum memor, nunquam planè eſſet remiſsior in ſuo iure repetendo futura, de loco Petrū mouiſſet, iam nemine obſiſtente cuius potentiæ magnitudo ſuæ dignitati officeret, ad ſe vnum Reipub. adminiſtrationē atque imperium delatum iri. Cùm autem is ſummum magiſtratū adeptus, legem ferret de magiſtratibus per ſuffragia creandis, nobilitate in primis à populo diſsidente, quæ magiſtratuum creationem, cùm nouo inſtituto ciuibus ſortitò mandarentur, ad veterem ſuffragiorum morem reuocaret: recuſantem populum ac ferociter contumaciterque legi obſiſtentem (cùm nemo non videret ſortis beneficio ſublato, nouis hominibus ad magiſtratus & honores capeſſendos aditum præcludi) iis, qui capita ſeditionis eſſent, aut honorū abrogatione aut exilio mulctatis, venire in concionem atque accipere legem coëgit. Ita compreſſa ſeditione, quam perniciosam maximè futuram Reipub. appareret: adnitentibus principibus, quorum cauſam magno ſalutis atque exiſtimationis periculo ſuſceperat defendendā, & verbis ampliſsimis collaudatus & decretis honorificentiſsimis auctus, populi etiam in ſe ſtudia conuertit. Viſus enim erat, per interiectam moram animorū ardore atque ira deferueſcente, libertatis tuendæ ac communis concordiæ cauſa è ſua maximè & Reipub. dignitate magiſtratum geſsiſſe. Hæc domi tanta laus Pitio & gloria parta iam ſermone ac fama hominum, municipia circumiectáſque ciuitates omnes peruaſerat: quæ

cùm

cùm popularem admirationem haberet, in dies illi hominum ſtudia & beneuolentiam maiorem conciliauerat: cõmunis ſalutis & libertatis autorem & vindicem ſuſpicientium: quem paulò antè acerbè ac peſsimè odiſſent. Ac cùm nullo non genere honoris inter ſe illo ornando honeſtandóque certarent: vt ſunt homines ferè ſuo ingenio effuſi, ſiue odio in aliquem, ſiue ſtudio efferuntur, cùm munera illi ampliſsima mittebant, quibus maximè rem familiarẽ dicitur auxiſſe, tum ædificandis ædibus quas regio more laxiſsimas in vrbe pariter atq; in agro inſtituerat, materiam atque operas ſuppeditabant. Quę omnia cũ inuidiæ ſemper expoſita, magnam habeant offenſionem, huic vni tamẽ in præſentia præſidio & ornamento erant: poſtremò cùm non æquè ſecundam fortunam ferre & partam tueri potuiſſet, exitio etiam fuerunt. Aiunt enim illum, minimè pro ſuorũ ciuium expectatione, perditos atque egentes homines; tum rei capitalis & maieſtatis damnatos, cùm in illius ædes quotidie multi tanquam in Aſylum confugerent, modò iis extruendis fore vſui viderentur, fouere, tegere, ſi quid aduerſus leges & mores ciuitatis admiſiſſent, tueri atque vt impunè ferrent laborare inſtituiſſe: grauiter id magis ferẽtibus bonis, quàm palàm audentibus queri: qui rectis ſtudiis collectam gratiam, etiam ſi in omnium perniciem verteretur, ægrè poſſe labefactari intelligerẽt: tempore per ſe eandem effluere ſperarent, ita natura hominum ferente, vt quę opinio ſemel de magno homine inſederit, ea difficillimè euellatur: eandem euulſa, tantò grauius odium & acerbius ſuccedat, quantò in illos iuſtius eſt, qui per ſpeciem probitatis & beneficentiæ, quàm qui apertè & minimè diſſimulanter

ſimulanter læſerunt.Id autem cùm diu impunitas aluiſſet, quam facti pulcherrimi memoria tueretur (exiſtimaſſe eo id gratiæ dari quod metu extorquebatur) vbi codiſcuſſo, nunquam futuro ſatis diuturno, ſi quando affectis iniuria ſpes vindicandi oſtentatur, in apertum erupit, vix illius ruina potuit atque exitio reſtingui. Qui Pitij cauſam tuentur, his tot criminationibus liberatũ, vna in re minus ſe præclarè pro hominum exiſtimatione geſsiſſe contendunt: cùm illi neque prudentia, neq; conſilium in re ſuſcipiẽda defuiſſet, viſi eius in munere exequendo, animi vim & conſtantiam deſiderare. Cætera tanquam ea à Machiauellio excogitata emanauerint, iidem facillimè refutant. Quòd is magiſtratum gerens Hieronymum Machiauellium turbulentum hominem & ſeditioſum pro iure ſummæ poteſtatis vrbe excedere atque ire in exilium iuſsiſſet: memorem veterum iniuriarum, inde captata occaſione, ſuo dolori atq; iracundiæ indulſiſſe. Qui verò cõuenire, vt qui pro cauſa nobilitatis, vnus in ciuitate aduerſus populi cõmoda pugnare auſus, grauem in primis actionem & periculoſam ſuſcepiſſet, is ſperaret multitudinem ſibi tyrannidem in ciuitatem appetenti affuturam? Neque autem illud verius eſſe, hominis ædes, cùm id minimè ſine magna totius ciuitatis querela accidere potuerit, ſicariis & facinoroſis hominibus patuiſſe: quòd eorũ opera ad ædiũ extructionem vteretur. Nam vt maximè Coſmus Medices quieſceret, ac facilè pateretur eũ ſua ſpõte tãtæ inuidiæ flamma conflagrare, cuius ille ex ruina creſcere videretur: non ita malè cum Repub. agebatur, vt magiſtratui vires ad priuati ciuis audaciam vindicandam deeſſent. Ridiculum autẽ videri, cùm eò perfugiũ

& receptum improbi homines haberet, poſitis gladiis, ſerras, dolabra, aſcias, vectes in manus ſumere, tigna, cæmenta contrectare, lapides humeris ferre, cùm ea de cauſa videantur velle improbi eſſe, vt ſcelere & improbitate partum otium, perpetua etiam vitæ infamia & turpitudine tueantur. Hunc hominem Neronius cum ita eſſe animatum in Medices cenſeret: vt facile ſe illũ perducturum in ſentẽtiam ſperaret: ſe ad illius rationes adiungere ac ſua in illum ſtudia conferre amicorúmq; conſtituit: per hanc animorum coniunctionem fore arbitratus, vt breui Petro Medice oppreſſo, ſua dignitas Reipub. atque autoritas magiſtratibus reſtitueretur. Ita cùm hominem adiiſſet, qui ſuorum ciuium iudicia amplisſima conſequutus, conſeruatæ patriæ ſibi laudem vindicaret: ad eum in hanc ſententiam locutus fertur. Perditam atque euerſam Rempub. niſi quid illa præſidij in ſuis ciuibus inueniat, Medicum corroborata iam atque inueterata potentia, ab eo opem atque auxilium implorare, cuius hæc domeſtica laus ſit, patriam ab improborum ciuium conſpiratione defendendi. Has partes eſſe omnibus à natura impoſitas, duras illas quidem atque arduas: ſed iis potiſsimũ qui cùm hoc eſſe ſuum munus agnoſcunt, tum illud etiam preſtare ſuis ciuibus poſſunt, & verò etiam conſueuerunt. Eo ſe animo eſſe, præclarum iam antea ciuitati documẽtum dediſſe, cùm in ſummo magiſtratu, magno propoſito vitæ periculo, aduerſus principum autoritatem plebe pertinaciſsimè magiſtratuum ſortitionem defendente, quæ improbis ciuibus per ſortis temeritatem honores & dignitates ampliſsimas mandaret, autoritate ſua & conſilio compreſsiſſet: graui animaduerſione conſtituta in eos qui

tantum malum in ciuitate concitaſſent. Ad eum ſuos ciues confugere, cuius fidem olim ſuſcipienda bonorũ cauſa, conſtãtiam parem & robur experti ſemel eadem tuenda eſſent. Atque eſſe in eo tamen cur ſibi gratias Deo immortali agẽdas maximas putent. Eò enim Medicum potentiam adductam eſſe, vt quod vix antea veriſimile viſum fuerit, vbique iis contracta re atque anguſta fide, delabi eam breui ſua ſponte & corruere neceſſe ſit. Occaſionem vindicandæ patriæ ex diuturna non ſolùm ſeruitute & graui, ſed indigna etiam & flagitioſa liberis hominibus, cùm ea captanda omni ſtudio fuerit, minimè amitti oblatam oportere: ſerò eandẽ vbi in præſentia omittatur quæſitum iri. Eſſe Petrum Medicem, in quo vno exiſtimatio familiæ & nominis nitatur, hominem inertem, nullius animi, conſilij, ingenij, plurimum certè illum degenerantem à parẽtis virtute, ſummi hominis, & populi ſtudiis, quæ filius amiſerit, principem locum in Repub. tuentis. Ad tarditatem ingenij virium imbecillitatem accedere: quæ eò maior debeat videri, quò laboranti aduerſa valetudine, minus in liberis præſidij cõſtitutum ſit, admodum adoleſcentibus, & qui nullum adhuc attigerint publicum munus in quo ſpecimen ſui aliquod dare ciuitati potuerint. Adiuuari hoc conſilium importuna atque acerba nominum exactione, qua Petrus alienatis multorum animis, grauiſsimè apud omnes ordines offenderit: vt quã potentiam non optimis rationibus quæſitã pater multis largè & munificè dando auxerit, ſordidè filius & auarè exigendo, vix videatur diutius in ciuitate retinere poſſe. Meminiſſe etiam libentius homines quid dederint, quàm quid acceperint: dediſſe extraordinarios

honores atq; imperia, principatum in Repub. Regnũ, quorũ quota quæq; pars æquari tantula mercede poſſit, quæ miſeris amiſſæ libertatis ſolatio, ſit perſoluta? cùm hæc omnia eodem cõcurrere, tum illud in primis, quod quanti referat ad ſummam eius cõſilij conficiendam neminem præterire. Affuturos ei principes Reipub. magnæ virtutis & dignitatis homines, qui vni ſeruire in libera ciuitate, in qua nihil præter virtutem & probitatem excellere æquum ſit: indignum ducant: ex his Nicolaum Soderinum & Angelum Acciaiolum; quorum altero breui magiſtratũ gerente, facilior exitus rem aggredientibus ſpõderetur: alter iuſtis de cauſis inimicus Medicibus eſſet, ac præterea magni vir cõſilij & prudentiæ haberetur: cuius præclara documenta & multa domi & foris maximis honoribus functus dediſſet. Quæ cùm ita ſe haberent, modò in præſentia, omni cunctatione omiſſa, ſibi eſſe rem agẽdam ſtatuerent, omnia illis breui quod à viris fortibus ſpectari æquum ſit, expedita atque abſoluta fore. His facile Lucas perſuaſus, cùm id quod valde pertinere ad eius animum cõfirmandum videbatur, ſummam totius gerendæ rei, ad ſe vnũ deferri intelligeret, qua ex re ſibi animo ſpondebat futurum, vt patriæ ſemel cõſeruatæ laudem adepto, parta iam pridem gloria conſtaret: ſe ad omnia animo paratum, nulla in re illi defuturum confirmat. Ita in præſentia re adminiſtrata, cùm Soderino & Acciaiolo ille collocutus facilè vtrunque ſua ſponte iam à Medicum cauſa auerſum in ſentẽtiam traduxit. Erat Nicolaus Soderinus ſuo ingenio popularis, ac ſtudio libertatis, cuius vindicãdæ partes minimè ſibi diſſimulanter ſumebat, in primis gratioſus & multitudini

charus. Quanquam enim priuatæ ſimultatis cauſa adoleſcens in Medicum partes tranſierat: quòd cum Nicolao Vzanio vim intētaſſet, ab his defenſus protectúsq; eſſet: magna tamen commutatione rerum facta, animū quò Reipub. ſalus ac dignitas auocabat, conuertit: nullā ſatis iuſtam cauſam & grauem neceſsitudinis cum iis eſſe arbitratus, quorum mens à patriæ ſalute auerſa omnium ab ſe animos alienaſſet. Sed idem tamen cum eius rectiſsimi ſenſus & cum bonorū cauſa congruentes eſſent: animi impetu interdū magis ferebatur, quàm conſtantem hominem & grauem deceret: vt cùm rarò in capiendo conſilio rationem certam ſequeretur, etiā ſi optima vellet, minimè eadem tamē exequi facile pro animi ſententia atque inſtituto poſſet. Atqui Angelus Acciaiolus veteres inimicitias quas cum Coſmo Medice ſuſceptas, diu propter hominis autoritatem diſsimulauerat, filij ſalute & dignitate oppugnāda videbatur hac occaſione oblata, perſecuturus. Cauſæ autē hæ inimicitiarum à Machiauellio feruntur. Iam pridem huius Raphaël filius vxorem duxerat ex Bardorum familia, Alexādram nomine. Ea ſiue id ſuo vitio, ſiue ſuorum accideret, cùm minus liberaliter ſe & à ſocero pariter & à viro tractari queſta eſſet: vſa conſilio atq; ope Laurētij Hilarionis affinis, è ſoceri domo magna illius ac viri offenſione aufugit ad ſuos. Quanquam minimè Angelus videbatur, diu tantam familiæ illatam iniuriā neglecturus, magnæ homo dignitatis ac prorſus infamiæ inſolens, in præſentia tamen quod ſuę moderationis eſſe & grauitatis ducebat, mitius agere leniúſque conſtituit. Ita per communes amicos rem ad Coſmum Medicem detulit: qui, cùm vtrinque pœnæ & compromiſſa

miſſa interpoſita eſſent, cognita cauſa, de re tota, quicquid eſſe è ſua fide atque cauſæ æquitate cẽſeret, quando placuiſſet eo vti arbitro & diſceptatore, iudicaret. Cùm diu acta res iactatáque eſſet, Coſmus ſecundum fœminam decreuit: cùm illud addidiſſet, adoleſcentem reſtituere dotem vxori in præſentia placere, ſiue autem illa ad virum redire, ſiue ab eo ſoluta agere vitam cum ſuis mallet, quò minus integrum ei vtrunque eſſet, non prohibere. Iudicij exitus is fuit, vt neque ſatis ſolidam gratiam ab iis inierit, ſecũdum quos iudicauit, cùm illi animum induxiſſent, non potuiſſe ab eo aliter ſalua religione decerni: & ab Acciaiolis patre & filio, cùm nihil datum gratiæ ac veteri coniunctioni quererentur, odium ingens non ſibi magis qui ſatis aduerſus vim omnem tectus & munitus eſſet, quàm filio graue futurum quaſi præmij loco retulerit: illuſtri certè in poſterum futurus exemplo, ab iis eſſe iudiciis declinandum, quibus abſtinenti & conſulenti ſuæ fidei, vitæ periculũ ſæpè, & cupido improbóque infamiæ grauis nota ſubeunda ſit. Alia cauſa diſiunctionis atque inimicitiarum à Iacobo Cardinali Ticinenſi affertur, autore graui & quo arbitro Florentini aliquot poſt annis vſi ſuntur; diſceptanda de finibus controuerſia, cum Senenſiũ ciuitate: quæ res facit vt credam, homini non obſcura fuiſſe quæ in ea Repub. gererentur. Huius autem extat commentarius, quem de Neronij & Pitij coniuratione in Petrum Medicem confecit. In quo quidem ita eſt tamrem omnem perſecutus, vt in quibuſdam à Machiauello diſſentiat, nonnulla tradat quæ ſunt ab eodem, aut conſultò, aut quòd ea ignorarit, prætermiſſa. Cauſam autem hanc tradit alienationis fuiſſe: quòd Acciaiolus

Coſmi patris ſemper habitus ſtudioſus, quereretur filio à Petro prælatum adoleſcentem in filiæ nuptiis, neque nobilitate familiæ, neque ſtudio in ſuos vllo modo illi æquandum. De iis quæ Machiauellius habet, mentionē nullam facit: interceſsit autem Ticinenſi cum Laurentio filio amicitia, quod ſcriptæ ad illum aliquot epiſtolæ teſtantur: multò verò arctior cum Gentili Vrbinati, quo Laurentius adoleſcentiæ moderatore, & in adminiſtranda Repub. participe conſiliorum ſemper poſtea eſt vſus: vt veriſimile ſit ſcribenti hiſtoriam, adiumenta ad ea exploranda cognoſcendáque, quæ gererentur multa, vbi vellet ſuæ religioni conſulere, ſuppeditata eſſe. Hæc hominum ſtudia cùm adeò diuerſa ac varia eſſent: omnes tamen pariter hoc ſe vnum velle præ ſe ferebant, ciuitatem, legum ac magiſtratuum maieſtate reſtituta, quam nullam iam eſſe querebãtur, à paucorũ dominatu vindicare. Pulcherrimo illos titulo & ſpecioſiſsimo vſos aduerſarij arguebant, cùm ad animi ſtudiũ atque ambitionem tegendam, tum ad multitudinem fallendam in primis quam minimè defuturam ſuis liberatoribus ſperabant. Eſſe enim ferè hunc imperitorũ morem atque inſtitutum, vt ſemper ſpem cõmodi præſentis, impendentibus malis, nullo etiam ſuaſore præferant, cùm malorum ſenſu, quando adſunt modò afficiantur, imminentium metu non moueantur: quæ quidem ne diuturnior cura & moleſtior ſit, iis ſe obrui imprudentes, quàm ſi vltrò occurrant conſilio, peti fruſtra malunt. Ad horum confirmanda conſilia, duo illa maximè opportuna in ciuitate acciderunt: quorum alterũ tantò magis populũ à Petro alienauit, quantò crebrius, vt iam diximus, iactatum, in voces maleuolorum &

ſermonem incurrebat: locupletes homines & qui maximè Coſmi patris ſtudioſi fuiſſent, quòd diſſoluere æs alienum minus poſſent, amiſſa fide domi ſe continere non ſine magna nominis atque exiſtimationis iactura coactos: alterum apud principes, magnũ in illum odiũ, quòd eo ſe contemptos arbitrarentur, conflauit: cùm per eos dies Laurentio filio Clarice ex Vrſina familia Romæ æquè clara & potenti nupſiſſet: viſum aut odiſſe ſuos aut aſpernari, quòs parum dignos ſua neceſsitudine & affinitate cenſuiſſet: quod tamen qui altius rem perſpiciebant, non ſuorum magis cõtentione ab eo factum contendebant (mitius enim hoc malum futurum & leuius ferendum) quàm infinita illa dominãdi cupiditate, cuius rei firmamentum & robur conſtituendum in potentium hominum & factioſorum coniunctione atque affinitate iudicaſſet. Ita ex ea re captata occaſione, palàm in illum peruulgata illa atque ex eodem loco deſumpta quòd his moueri multitudinem imperitam apparebat, iactabant. Tanquam iam Petrus Medices ciuitate maior patriam aliam quæ illius magnitudinẽ impleret, ſibi eſſe quęrendã ſtatuiſſet, ita præteritis ſuis, Romæ ex familia nobilitate potentia opibus clientelis florentiſsima, cuius coniunctione graui ſemper libertatis periculo, opes ſtabilirentur ſuæ, affinitatem atque amicitiam quæſiſſe. Quid verò eſſet ab ea familia metuendum, Senenſium ciuitatem nobilem in primis Hetruriæ & potentem, non ita pridem fuiſſe documento: qui quanquam Venetis fœdere iuncti, eorum magnis auxiliis niterẽtur, coniecti in magnum rerum omnium diſcrimen ab vno Ildibrandino Vrſino Pitilianenſium Comite, ac pacẽ facere iniquiſsimis etiã conditionibus

coacti ſint. Scilicet cum Petro Medici ſordeant ſui, ex illuſtri loco fuiſſe filio vxorem quærendam, ex qua liberos tolleret, auerſandámque eorum nobilitatem, per quorum fauorem & amicitiam Medicum familiæ ſibi in altiſsimum ciuitatis locum aditum patefeciſſet. At quo iam animo eorum faſtidium atq; arrogantiā poſſe perferri, qui cum iis recuſent cōnubij iura affinitatéq; iungere, à quibus procreatos ſe in lucem editos, altos, educatos meminerint? Sanè quò hominum cōſilia ſpectent, admirari qui planè tardo atq; hebeti ingenio non ſit, obſcurum eſſe poſſe. Cui autem dubitādum eſſe, eos à quorum coniunctione nobiles ac potētes ciues auertantur (quod liberis hominibus vltimum malorum ſit) ſeruorum loco haberi? Iiſdem, vbi ſibi libertatem eripi patiantur, qui iam minimè obſcurè per nuptiarum fœdera, violentis opibus & non ferendis conſtitutis, importuni homines & crudeles immineant, omnia mala eſſe perferenda, quæ ſeruitutem conſequantur, cædes, exilia, proſcriptiones, grauiſsimas atq; acerbiſsimas vitæ calamitates, ſiue ſubire æquo animo dominorum ſuperbiſsimorum iugum, ſiue excutere, quod viris fortibus dignum eſt, idem audacter velint. At non ita ſe Coſmum patrem geſsiſſe, de quo homine quicquid aduerſarij ſenſerint, cōſtare tamen eum magis populi beneuolentia, quàm externis opibus clarum fuiſſe. Magis illum integra & conſtituta rep. famæ nomine, ſtudiis ciuitatis ſubnixum ſingularibus, quæ ille ſecum omnibus æquari patiendo, ac beneficia maxima in multos conferendo ſibi conciliaſſet, rationem hanc, cùm illi æquè explorata eſſet, domeſticas opes & potentiam augendi cum ciuium ſuorum odio, contempſiſſe. Eſſe has quidem

optimi ciuis partes & patriæ ſuæ amantis, vt cùm nihil habeat ſua fide religionéque antiquius, immanem hanc dominandi cupiditatem, quam Petrus Medices ſuis ciuibus ſemper infeſtam futuram coniunctione potentium foueat, quaſi belluam cauea incluſam, compreſſam animi moderatione æquitatéq; habeat. Ac quemadmodum qui ea pietate in patriam extiterunt, debitũ ſuæ virtuti præmium retulerint, ita hunc in præſentia ſuæ cupiditati debitum referre. Nam illis quidem ciuium ſuorum charitatem, beneuolentiam, commendationem nobilitatis: huic, id quod à ſeruis expectandum ſit, partum odium inuidiámque eſſe. Cùm ita ciuitas ſeditionibus laboraret, magnam in ſpem hominibus erectis, penitus tandem vindicandæ libertatis, cuius populare ac plauſibile nomen, conſultò ad multitudinem in Petrum concitandum inimici inculcabant: iam principes videbantur facile illum oppreſſuri, cùm ab amicis imparatum qui ſe totos ab illius rationibus, ob nomina acerbè atque auarè exacta auertiſſent, tum ſenſim obliterata memoria veterum beneficiorum, inuiſum multitudini, cuius libertati ob nimiam potentiam, inſidiari etiam vulgò credebatur. Quæ quanquam ad hunc modum gerebantur: haud tamen deerant viri boni, qui cũ cauſam tanti motus probarent, eius quidem exitũ perhorreſcerẽt, in quo non magis certa ſalutis ſpes, quàm legum ac iudiciorum interitus oſtendebatur, hinc impendentes Reipub. calamitates auertere, omni ſtudio improborum ciuium conatibus obuiam eundo, parati eſſent. Ac cùm appareret ciuiles diſcordias, vt ex potentium odio & faſtidio naſci, ſic facilitate & comitate tolli: deliniendam multitudinem, atq; ab expectatione

rerum nouarum, alias curas afferẽdo quibus animi tenerentur, cùm nunquam vacuis, materia ad ſeditionem videretur defutura, omnino auertendam cenſuerunt: ludis equeſtribus magno apparatu indictis ſpectaculiſque varij generis, cuius rei excultam à maioribus diſciplinã ac magno ſtudio ſemper quaſi per manus traditam, gens nobiliſsima retinuit. Inerat in eo conſilio præter cæteras opportunitates illud etiam commodi: quòd in magna hominum frequentia & ludorum celebritate, cùm ex vicinis populis plurimos rei nouitas excitura videretur, ſi quo præſidio Reſpub. indigeret ad ſeditioſos homines in officio continẽdos, & manus armatorum tutò cogi, & ne ob eam cauſam populus tumultuaretur, occultari etiam facilè poſſet. Increbuerat enim apud multos ſermo, armari homines à priuatis, cœtus nocturnos fieri, multitudinẽ conuocari ex agris, tela ac tormenta in priuatorum domos conferri, atque omnia ita agi, vt res ad arma & ad vim ſpectare videretur. Iam opportunè anno à Coſmi Medicis morte vertente, Petro filio liberiſque eius qui totũ illud tempus in luctu egerant: de more erat ad veſtitum redeundum: qua ex re magna erat occaſio oblata, ciuitati affectæ inteſtinis diſcordiis, aliquam à tantis malis leuationem quibus vexabatur, & quaſi aberrationem quærendi. Ita magna hominum expectatione ludis commiſsis, cùm ex omnibus ferè Italiæ ciuitatibus clari ac nobiles adoleſcentes aut ſpectandi ſtudio aut certandi concurriſſent: Laurentius Medices magnæ indolis & ſpei adoleſcens, omnium quibus cùm concurrerat victor, haud ſatis læto plauſu approbationéque hominum, quorum languidiora ſtudia planè iam deferbuiſſe viderentur

(ſiue

(ſiue gratiæ id datum ſiue veræ virtuti eſt) primas retuliſſe fertur. Haud ſatis ſcio ſint ne hi equeſtres ludi quibus inſignem inter alios, Iuliani fratris Laurentij virtutem Angelus Politianus, elegantiore quidem carmine quàm vendibili illis temporibus proſequutus eſt. Parui quidem momenti rem, ne minus eſſe nobis prætereundam cenſeremus, magna de eo adoleſcente opinio hominum atque expectatio perfecit: quem vnum ni mors immatura, ſuſtuliſſet, Laurentio fratri, homini elati animi & maiora concupiſcenti quàm libera ciuitas ferret, in Reipub. procuratione obiectum, tantorum malorum vindicem, quibus ferè illa oppreſſa eſt, moderatorem certè futurum, quò minus planè libertas interiret, vulgò homines ominabantur. Hetruſci ſcriptores alij atque in his duo Nicolai, Valorius qui Laurentij vitam conſcripſit, & Machiauellius equeſtris certaminis gloriam Laurentio tribuunt. Secundū ludorum celebrationem alia ſpectacula varij generis placuit præberi. In iis trium Regum ad Chriſtum natum aduētus, vt longè magnificentiſſimo apparatu, ita pari multitudinis concurſu, nobilibus adoleſcentibus Regum perſonas agentibus concelebratum eſt. Atque cùm hæc omnia ita eſſent acta, vt viri boni non deſperarent, per ea ciuitatis ſtudia Medicibus conciliari, quam vnam rem ad pacem atque ad otium in ciuitate conſtituendum eſſe expeditiſſimam cenſebant: ſemel iam ab illis alienatis odio animis, atque aditu ad hominum beneuolentiam præcluſo, cùm ſe hiſce rebus exiſtimarent quaſi illecebra peti, quæ res magis etiam digna odio videbatur, gratia aut nulla, aut perexigua ea quidē inita eſt. Itaque vt ferè ſemper res ex euentu, non ex certa

ratione æſtimantur: iam erant qui eorum conſilium improbarêt, quibus autoribus Petrus ea ſpectacula edenda ac faciendos ludos curaſſet. Nam ita videri natura comparatum eſſe, quod rerum vſus ac certa ratio doceret: vt quemadmodum ea quæ in benè affectos animos fiunt, etiam ſi ſpeciem iniuriæ habeant, beneficij loco accipiantur; ita quæ in alienatos & infenſos, vt maximè proficiſcantur ab optimo animo, ſemper ingrata accidant & moleſta. Itaque illud iam verè dici poſſe & rectè collocato beneficio, hominum beneuolentiam, & malè poſito, odium quæri: illud etiam minimè pro eorum temporum ratione fuiſſe excogitatum; vt qui eo nomine apud populum offendiſſent, quòd extraordinarias poteſtates ac nimias opes & violentas affectare dicerentur, ab iis per domeſticarum copiarum oſtentationem, quæ magna his agendis rebus conſpiceretur, maiore etiam animorum diſiunctione atque odio homines abalienarentur. Si porrò vnquam aliàs, at tum hoc maximè à Petri rationibus videri alienum fuiſſe. Nam ea iam à pleriſque & quidem magna cum illius infamia, diſſeminari: cùm pecunias à priuatis reperceret ad tegendam inhumanitatem atque animi ſordes, quæ ægrè elui vlla ratione poſſent, rei familiaris anguſtias obduxiſſe: eundem quaſi exitium ſuorum & ruinam iuſtum triumphum & ſpecioſum ſibi duceret futurũ, feſtis diebus magna frequentia populorum, detracta ſpolia à ciuibus victis, quæ monumenta eadem, & ſuæ crudelitatis & eorum calamitatis eſſent, pretioſa vaſa & perfecta antiquo opere atque artificio, præclara toreumata, quicquid domi argẽti habuerit, ſtragulam veſtẽ, ſigna, tabulas pictas, proferre atque oſtentare, minimè

veritum hominem existimationē auſum eſſe. Cùm hæc omnia quæ mala ſua natura eſſent, dies faceret deteriora: inteſtinum malum aut Petri indulgentia, aut aduerſariorum vis atq; audacia magnopere etiam augebat. Nam ille ſiue ſtatuiſſet minus ſibi eſſe timenda, quæ inimici aduerſus ſuam dignitatem machinabantur, ſiue quod probabile eſt, eadem ignoraret, quieturus videbatur: hi perpetuò quaſi faces quaſdam ad hominum ſenſum admouendo, multa in Medices atq; in præſentem rerum ſtatum concionantium more, coacta multitudine frequentioribus vrbis locis iactabant, quibus ſerpēs indies latius incendium aleretur: tolleretur planè omnis ſpes illud, niſi magna multorum ruina, reſtinguēdi. Quæ cùm per ſe grauia viderentur, alia præterea vt ferè deſperandum de Reipub. eſſet perfecerunt. Deceſſerat per ea tempora Franciſcus Sfortia Inſubrum Dux grandis iam natu: vir magnus ille quidem & qui cùm omnia ſua ſpe maiora eſſet aſſequutus, dubium fecerit, vtrum fortuna virtutem, an virtute fortunam anteierit: vtraque certè innixus ita dubiis etiam ſuis rebus & aduerſis alteram ſemper altera fouit: vt in neutra quidem ad res magnas gerendas, quamuis magnis & claris hominibus, deſtitutis alterius ſubſidio ſatis momenti futurum probarit. Moritur minimè opportuno tempore ſuorum, Pauli ſecundi Pontificatus anno altero qui fuit eius ſeculi LXV. cùm quadrageſimum & nonum annū natus Regnum adeptus, XV. rerum Mediolani potitus eſſet. Ita Galeatius Maria filius, qui iam anno ſuperiore, Ludouico Regi Gallorum auxilio miſſus, tum in Allobrogibus hybernabat, matris literis excitus ad Principatum capeſſendum, magno vitæ periculo, cùm ob
infeſta

infeſta itinera, ſæpè veſtem mutare, ac per deuia & præ-
rupta loca iter facere, petitus hoſtium inſidiis cogere-
tur, Mediolanum rediit, vbi magno populorum con-
ſenſu Dux ſalutatur, ac Principatus inſignia accipit.
Hinc cùm optimo conſilio paternas amicitias ſibi eſſe
confirmandas ſtabiliendáſq; exiſtimaret, quibus Sfor-
tiæ familiæ partum in Italia tantum imperium eſſet:
cùm ad alios principes omnes, tum ad Florẽtinos ma-
ximè, quorum merita illuſtriora, in patrem extitiſſent,
legatos honeſtos homines miſit: iis adiectis mandatis,
vt fœdera, quæ ciuitas olim cũ patre inierat, cùm filio
pariter per ſummũ magiſtratum firmãda, & quæ pe-
cunia eidem ſtipendij nomine eſſet conſtituta, ſibi illius
ſucceſſori, & æquè propẽſum in illam Rempub. animũ
gerenti, decernendam curarent. Ab his adito magiſtra-
tu atque expoſitis mandatis, cùm is multorum vocibus
& ſermonibus territus, non ſatis quid decerneret con-
ſtitutum haberet: Petrus Medices, ex cuius autoritate
omnia agere iuſſi erant: etiam atque etiã contendebat,
fidem eſſe ciuitati tuendam retinendámque cum nouo
principe amicitiam florentiſsimis opibus & fortunis
atque adeò animo cum Repub. coniunctiſsimo: aduer-
ſarij occaſionem tantam agendi nacti, plena inuidiæ &
criminum oratione aduerſam huic ſententiam defen-
dendum ſuſceperunt, cuius hæc ferè ſumma fuiſſe fer-
tur. Cùm multæ hominibus viæ paterent ad multitudi-
nem fallendam, tùm illam quidem longè expeditiſsi-
mam, quæ officij ſimulatione religióniſq; falleret. Etſi
autem, homini callido præſertim & non indiſerto faci-
le eſſe eam viam inire: in his tamen rebus quæ in con-
ſultationem venirent, & pertinerẽt maximè ad publicã
cauſam

cauſam, in primis patere. Nam vbi diſceptatur de re aliqua grauiore, cùm in dicenda ſententia, mala conſilia probabili ratione lateant, vt Reipub. obeſſe plurimum ſi probentur: ita quoniam qui dixit, rationem probabilem ſequutus, videtur ita cēſuiſſe, honori id illi ſemper, nunquam fraudi, quanquam ille improbus ciuis habeatur, quòd non idem cum cæteris ſenſerit, eſſe conſueuiſſe. Tueri in ciuitate publicam fidem, amicitias & veteres confirmare, & inire nouas, honeſtum ſemper Reipub. & ſalutare maximè fuiſſe. Sed vtrū eſſet fidem publicam tueri, ea ſuadere de quibus in præſentia ageretur: aut vtrū expediret per ſpeciem conciliandi Principum amicitias ac ciuitati noua præſidia cōparādi, Reipub. ærarium exinanire, ac priuatorum hominum potentiam augere, cùm per ſe ipſam nimium ciuitati grauem & inuiſam, tum verò periculoſam æquè cōmuni omnium libertati, id verò dubium magnopere videri. Itaque cùm eſſet in præſentia agendum de tàm graui re atque adeò ad omnium ſalutem pertinenti: illud antè omnia ſpectari oportere, quod non ita obſcurum prudenti homini eſſet, atque ad certam rationem momenta rerū & vim perpendenti: vtrum qui rem in ſpeciem honeſtā ſuaderet in dando conſilio publicum bonum reſpiceret, an priuatum ſequeretur ſuum. Fœdera cum Franciſco Sfortia eſſe percuſſa Galeatij patre, quæ tandiu ſāncta ciuitas habuerit, quandiu ille vixiſſet, qui cū ea icta eſſent: nunc eo ſublato, non magis iis ciuitatem teneri, ſi ea conſtans in tuendo ſuo iure eſſet, quàm ſi bello populo Florentino illato, ab eo, qui Franciſco ſucceſsiſſet, iiſdem illi fœderibus ſtandum ciuitas arbitraretur. Cùm Sfortia patre initū fœdus eſſe, non cum

Sfortiæ hærede. Cùm eo vt fieret, virtutem illius ſingularem, atq; vt quidã videri vellent, egregium in Rempub. animum ſuaſiſſe: cum iuuene filio an æquè nouum fœdus eſſet ſanciundum, quanquam mirifica illius iactaretur in Rempub. beneuolẽtia, & ſtudium, nondum vllo ſuo merito officióque declaraſſe. Atque, quod ad nouam amicitiam ineundam attineret: modò inde non potentibus hominibus, ſed ciuitati opes quærerentur, neminem cui Reipub. ſalus & dignitas curæ eſſet, cuiquàm qui ſe eius ſentẽtiæ autorẽ profiteretur, quicquã impedimenti afferre ac moræ debere. Sed cui id ſanè iam exploratum non eſſe, non ſtudio libertatis & ſalutis Reipub. tuendæ, ſed priuatorum potentiæ augendæ cauſa, & domi clientelas, & foris potentium hominum affinitates, & amicitias Principum quæri? Nam decernere cuiquam in ſtipendium pecuniam certam antequàm de illius fide eſſet periculum factum, qui poſtularet vti ea ſibi decerneretur, non inutile modò Reipub. in pręſentia, ſed pernicioſum eſſe in poſterum aliquando etiam poſſe. In Franciſco patre & ſummæ illo virtutis homine, & Imperatore clariſsimo (vtinam ille adeptus imperium, fidem in eos quorum copiis atq; auxiliis id partum haberet, virtute priſtina & conſtantia dignam ſibi eſſe pręſtandam cenſuiſſet) ſi in libera ciuitate tutum modò eſſet mittere liberam vocem, parũ ſemper præſidij Reipub. conſtitutũ in ſuis temporibus fuiſſe. Neque enim ſe cõmemorare quæ Lucenſi bello geſſerit, capta oppida incenſa, ſolo æquata, magnam imminentem Reipub. calamitatem ingenti ab eo pecunia redemptam; mittere quæ de hominis fide dici hoc loco poſſent: quam ita firmã diuturnámq; præſtiterit, vt iam

tum

tum minimè eſſe obſcurum potuerit, quid de eo populo Florentino liceret ſperare. Has enim eſſe Lucenſium partes, qui pretio ab eodem & à Guiniſij tyrannide liberati, & hoſtibus proditi, propè etiam in eorum traditi poteſtatem, magno emere perbreuem libertatis vſurâ planè viſi eſſent. Quàm grato animo fuiſſet in Florentinos, quibus vnis opulentiſsimum in Italia Principatum referre acceptum debuerit, neminem magis quàm eos ipſos meminiſſe: quorũ huiuſmodi tempora poſteà extiterint, vt nõ ſemel quidem illuſtria in illos ſuæ voluntatis & beneuolentiæ documenta, ſi ita animatus in Remp. eſſet, dare potuerit. De hoc iuuene quídnam ſibi homines deberẽt ſpondere, eſſe potius in ſuſpicione relinquendum, quàm ponẽdum in oratione. Quæ de languore hominis deſidia, luxu, odio in bonos omnes, faſtidio, animi impotentia dicerentur, vt minimè vera etiam eſſent, dubia cauenda magnopere & declinanda tamen videri: cùm haud temerè vnquam ſermones huiuſmodi de magnis hominibus diſsiparentur. Atq; non tàm eſſe imperitos rerum exiſtimandos, qui hæc perſuadere ſuis ciuibus conarentur, quoniam ſeſe ea dicerent ignorare, quod minimè tamen facerẽt, quàm impios atque ingratos in ſuos, quòd cùm haud eadem eſſe è Repub. intelligerent, callidi homines & aſtuti qui ſpecioſis nominibus tum fidei publicæ tuẽdæ, tum augendi imperij, ſuam cupiditatem atque ambitionem diſſimularent, eadem probare magna cùm Reipub. pernicie ſuis ciuibus laborarẽt. Eſſe porrò haud vnam capitalem peſtem, & deteſtabilem maximè in liberis ciuitatibus: quæ cùm nimia priuatorum potentia aleretur, prouideri ſemper magnopere, cauerique deberet, vbi

f elati

elati potẽtes homines cupiditate imperij, priuatas ſuas opes Repub. haberent ac ſuorum libertate potiores. At cùm in principio rerũ, homines quos natura pares dignitate finxiſſet, integra adhuc fruerentur libertate, atque in ſumma peccandi impunitate & licẽtia, ita imbecilliores potẽtium iniuriis expoſiti eſſent, vt iis coërcendis pares vires non afferrent: tum ſenſim ciuitates condi, & vrgente indies metu vehementius mali omnibus impendentis, leges ſcribi & iudicia magiſtratúſque cõſtitui cœpiſſe, quibus inuiti etiam homines, cùm minus ſua ſponte ad pacem atque ad otium inclinarent, parere cogerentur. Nunc conuerſo quodam ordine rerum, vnde vrbium condendarum cauſa extitiſſet, inde euertendarũ diſſoluendarúmque initium exortum videri. Vbi enim maieſtate legum ſoluta, pro hominum libidine iudicia fierent, dicerentur de Repub. ſententiæ, fœdera inirentur, conciliarentur amicitiæ, decernendis certis nominibus pecuniis, exhauriretur Reipub. ærarium, in vnius poteſtate & moderatione omnia verterentur, tanquam continuò eſſet actum de communi ſalute, abiiciendum ciuitatis nomen, & concedendum in ſolitudines & deſerta loca eſſe. Priuatis ſtudiis quondã Athenienſium nobiliſsimam ciuitatẽ, cum magna gloria parto Græciæ principatu, florentiſsima diu ac potentiſsima viguiſſet, tum verò in qua vna Imperij orbis terrarum domiciliũ & gloria per tot ſecula fuerit, Romanam Rempub. concidiſſe. Nimium ciuibus indulgendo, tradendo extraordinaria imperia, ſtudia fouendo, paucorum voluntatem & gratiã reſpiciendo, amitti in ciuitatibus libertatem: retineri eandem diuerſis ſtudiis, æquabilitate iuris, legum obſeruantia, iudiciorum

ſcueritat

ſeueritate, concordia ordinum tuenda, ſumma denique vi imperij maieſtate à ciuium ambitione vindicanda. Quibus rebus omnibus cùm in præſentia certorũ hominum cupiditas atque audacia obſiſteret, niſi illi de medio tollerentur, quò minus qui hæc perferre poſſent æquo animo, ſeruitutis iugum ſubirent longè acerbiſſimum, haud ſanè recuſare poſſe. Quod tamen exortum tantum in Repub. malum, vt procul à ſe auerterent, ſi ſe viros eſſe ac natos in ea ciuitate meminiſſent, quæ gloria aliquando opibus, potentia in Italia florentiſſima habita eſſet: tandem ſeſe colligerent, atq; vltrò hominum cupiditati, quandiu illa intra eos fines conſiſteret, vt non vincere magis quàm vinci poſſet, obuiam irent. Ita enim & priuatas ſingulorum res, & Rempub. vniuerſam tutam ab imminenti exitio & ruina fore. In hanc ſententiam cùm hæc atque huiuſmodi alia multa dicerentur, quanquam hæc iam opinio animis hominũ inſederat, ea ſtudio partium aduerſus Medices iactari, quæ res eleuare magnopere aduerſariorum autoritatẽ videbatur: Petrus tandem experrectus, veritúſque ne ſi ea pergeret diſsimulare, res id quod nullo modo erat permittendum, in apertam ſeditionem erumperet, quæ ægrè poſteà ſedari poſſet: occurrendum primo quoque tempore inimicorum audaciæ hac oratione exiſtimauit. Video aduerſarios, eo artificio in dicendo vſos, vt difficilem planè mihi ad reſpondendum rationem reliquerint. Nam cùm eorum eſſe ſententia viſa ſit, vt ciuitatem à nouo faciendo fœdere, ac ſtipendio decernẽdo auerterent: re illi vera multitudinem ſeditioſis concionibus ſolicitatam, in me vnum eius ſententiæ autorem concitare, deſertámq; Rempub. patrocinio bonorum,

 à quor

à quorum ego ſenſu, nunquam ſanè patiar me abduci, in voluntariam ſeruitutem abſtrahere per ſummã iniuriam, ſcelúſque conãtur. Atque quò ego minus oſtenderem, ea è Repub. eſſe quæ probare meis ciuibus laboro, ſatis callidè illi quidem, publica cauſa cum mea priuata implicanda, ne ſcilicet ego in hanc recentem inuidiæ flammam coniectus, de communi ſalute magis procuranda, quàm de meo periculo depellendo ſolicitus eſſem, ſperauerunt moram mihi impedimentúmq; afferre. Fuit autem hoc eorum conſilium, ſiue id vitio orationis acciderit, cui illi cupiditati atq; amentia elati, minus moderari in dicẽdo potuerint, ſiue hominum contẽptione, quos non iam ſibi inſidiis petendos ſed vi aperta cenſent, minimè obſcurum. Cùm enim illi animaduerterent, ex noua hac Reipub. coniunctione firmiorem illam à fraude inteſtina fore: omnino ſperauerunt, non ſolùm quia mihi eſſet de mea ſalute cogitandum, me ab illa tuenda deterrere: ſed etiam ſi maiorum inſtitutum & conſuetudinem ſequutus, vlla in re de illa pergerem benè mereri omnia in deteriorem partem interpretando odium mihi atque inuidiam, qua ex re æquius eſſet beneuolentiam me & charitatẽ meorum ciuium referre, crudeliſsimè iniquiſsiméq; comparare. Nam illam partem orationis quæ tota fingẽdis criminibus conſtat, tum diluere refutaréque aggrediar, cùm oſtendero quibus rationibus adductus, confirmandam cum Sfortia filio veterem amicitiam, ac decernendum eidem ſtipendium cenſuerim: quæ res illis criminandi anſam dediſſe (id quod facilè fuit, ſemel iam ſua ſponte animis malè affectis) maximè viſa eſt. Quod tamen antequam facio illud vos etiam atque etiam oratos obſecratóſque

eratóſque velim, vt quò me minus attentè audiatis de Rep. differentem, haud plus apud vos criminationes & maledicta aduerſariorum, quàm veritas ipſa & cauſæ ratio poſsit: ita autē ſtatuatis, niſi certo mihi conſtituto loco, ea omnia à me diluantur, nihil iam amplius cauſæ ſubeſſe, quin me eſſe eum putetis, quem videri maximè aduerſarij velint. Eſt autem hoc imperitorū hominum inſtitutum, à quo quidem vos ſemper pro ſingulari veſtra prudentia, abeſſe exiſtimaui: vt quemadmodum de eo ſentiant, qui verba facit, ita ea de quibus agat, ſibi probari patiantur. Prudentes quidem homines, non ſolùm quàm ille bonus pudénſque habeatur, ſed quàm vera etiam conducibiliáve afferat, ſpectandū ſibi iudicandúmque putant. Nam & ſæpè ab optimo animo, cùm aut prudentia aut rerum vſus deſideratur, parum ſana conſilia proficiſcuntur, & vir improbus & nefarius, qui idem callidus tamen prudénſque ſit, poſita ad tempus vetere perſona, ſalutare cōſilium petenti dedit. Quæ quidem ſi iſti vidiſſent, à ratione ſibi potius eſſe ducendum principium, quàm à contumelia & maledicto ſtatuiſſent. Nam quòd initio poſuerūt, eſſe viam certiſsimam fallendi homines, quæ ſimulatione officij tanquam latebra, malam ſentētiam tegerēt, patere autem illam maximè cùm de Repub. diſceptaretur, qua quidem in re malè etiam ſentiens ciuis ratione probabili quicquid ſentiret tueri poſſet: non poſſum equidem ſatis mirari, callidos, vt ſibi videntur, homines (ego eſſe illos magis improbos intelligo) ab hoc principio orationē inſtituere voluiſſe. Etenim cùm de re agitur, qua de re probabiliter dici multa poſſunt: non dicentis artificio, ſed ratione pugnandum ac vi argumentorum eſt.

Valet hic mos in concionibus & in iudiciis, cùm quidẽ concitanda inuidia,beneuolentia concilianda,laudando,vituperando,permouendo,aut multitudo imperita, aut iudex fallitur:quod haud magnopere difficile eſt,cũ ille non de ſua ſed de aliena re, non de publica ſed de priuata,atque adeò vbi parum religioſus ſit,multũ gratiæ,parum cauſæ tribuens,eſt ſententiam laturus. Alia eſt in ſummo ciuitatis conſilio dicendæ ſẽtẽtiæ ratio: cùm ſapientes homines,Reipub.principes, dubiis præſertim illius temporibus,de bello & de pace conſultãt: qua in re de communi ſalute, & de priuatis publicíſq; ſimul rebus agitur. Tum quidem parum adiumenti eſt in dicentis eloquentia:omnia à certa ratione ſumenda, nullus orationis fucus,nullum artificium, apertè & dilucidè modò quicquid eſſe è ſuſcepta cauſa viſum ſit explicandum.Cùm autẽ alia omnia parcè attingi: tum ornamenta maximè ac lumina orationis, quibus diſerti hominis eloquentia elucet, negligi penitus vel contemni potius debẽt.Inter quos enim ambigitur de publicis rebus,eouſque bono ciui licet ab aliis diſſentire, vt cùm ſit communis omnium conſenſus in communi ſalute procurãda,improbo homini & cuius ſenſus minus recti in Rempub.ſint locus nullus relinquatur, dolo aut artificio orationis,quenquam in ſuam ſententiã traducendi. Eſt hominum cæca cupiditas & ambitio, qua vbi præceps animus fertur,tum ſeſe magis prodit, cùm latere eam magis ac fugere hominum cõſpectum velis; nulla quidẽ ratione & modo vbi ſemel ea victus animus eſt,contineri amplius coërcerive poteſt. Quid porrò iſti voluerunt? quid hic tantus orationis apparatus? quid hæc in principio ſtatim in nos concitata

inuidia? Nam ſi hoc nomine ſunt homines plectendi, quòd tutò quos velint, fallere atque abducere à rectis conſiliis poſsint, ratione probabili malam ſententiam tegendo: qui me illi magis, quàm rurſus ego illos accuſem? immo quid illos inquam? qui me illi magis quàm ego principes ciuitatis ciues optimos & clariſsimos atque optimè de Repub. ſentientes? Doleo equidem cum me in locum adductum aduerſariorum iniuria, vt aut mihi eorum criminatio ſit agnoſcenda, ſi tacitus ferre & diſsimulanter eorum maledicta & calumnias pergã: aut mihi de me ipſo, magna cum pudoris & modeſtiæ meæ offenſione ſit dicendũ. Itáne verò? vos ſcilicet eloquentes homines, ſperaſtis huius veſtri conſilij rationẽ viris prudentiſsimis dicendi artificio probare, ego vt cætera omittam, aut maiorum meorum in Rempub. meritis, aut parentis mei recenti memoria, aut (ſi quid modò eſt de me dicendum) mea anteacta vita, minus meum erga meos ciues probare animum ſperabo? At ita equidem me à prima mea ætate comparaui, vt cùm ad naturale bonũ, patris diſciplina accederet, viri optimi & ſapientiſsimi: magis vobis laborandum ſit, ſi quid in me cõminiſci ſtatuiſtis, quod nunc improbè magis quàm aſtutè facitis: quàm mihi ſi veſtra in me maledicta & criminationes refutare inſtituã. Verũ eſto, optimo hæc à vobis animo dicuntur, atq; homines ſapientes, quod Reipub. ſemper tutiſsimum eſt, appoſitis in ciuitate cuſtodibus, non quid debeant modò, aut velint, potentes ciues, etiam ſi eorum recta ſtudia ſint, ſed quid poſsint etiam animaduertendum putatis. audio. Ac tametſi minimè ignoro, quò veſtra hæc ſedulitas tãta ac vigilantia ſpectat, facilè patior tamen, vbi etiam minus

Reſpub.poſtulat,diligẽtes vos & callidos homines importuna hac aſsiduitate & moleſta, nõ malè de illa aliquando mereri. Video enim multò mitius malum eſſe, moroſum & importunũ cuſtodem adeſſe ad fores qui æquè ſemper iracundus & triſtis aduenienti hoſpiti occurrat,etiam ſi ille amicus ac probus vir ſit, quàm qui furem hilaris pariter excipiat, & moderatum hominẽ ac pudentem.Eſto igitur. Fingite me quẽ pauloante re magis quàm nomine deſignaſtis,veſtri ſimillimum hominem dominandi cupiditate prouectũ, libertati meorum ciuium inſidiari, extraordinarios honores, poteſtates,imperia, parum honeſtis rationibus quęrere:qua in re ego quandiu in hac ſentẽtia ſum,aut meis ciuibus damno,aut mihi maioribúſque meis dedecori eſſe poſſum? Longius progredior minimè veritus ne iactandi potius quàm defendendi mei cauſa, dici hæc à me videantur.Non is meus ſit in Remp.animus, quem meis ciuibus aueo probare: nullos habeat Reſpub. noſtræ fidei voluntatíſque obſides,non à maioribus relictã nobilitatem,non famam hominũ, nomen, exiſtimationẽ, quid aduerſarij noſtri habent, quod maledicti loco nobis in hac re obiiciant?Cuius enim ſentẽtiæ autor ſum? vt ad arma eatur?vt Reipub.noſtræ ſociis illatæ iniuriæ propulſentur?vt graue ac diuturnum bellum eorũ cauſa ſuſcipiatur? Næ ego(ita me iuuat præclarè de meis ciuibus ſentire)magis ſperem, ſi modò honeſtum Reipub.bellum pro ſociorum ſalute atq; incolumitate defendenda futurum ſit,hoc ipſo ſuadendo bello, in magna etiam ærarij difficultate,pietatis laudem me,quàm infamiæ notã vllam referre. Verùm cuius ego rei ſuaſor hoc tempore in inuidiam vocor?an non id quidem

quod

quod Reipu.noſtræ ſalutare maximè? quod honeſtiſsimum?quod ſpecioſiſsimum ad hominum famam? quod & in præſentia hoſtibus noſtris & in poſterum perpetuò formidabile ſit,eſſe agendum, tanta nũc oblata occaſione,cenſeo? Ergo autor ſum vt cùm Galeatio Maria Sfortia Principe Reip.noſtræ cõiunctiſsimo, cuius maxima autoritas, gratia, potentia in Italia habetur, oblata vltrò nobis amicitia inſtituatur, vetera fœdera, quæ cùm Sfortia patre inita erant, confirmentur, ſtipendium decernatur, vnde validiſsimus equitatus peditatúſque firmiſsimus, qui nobis ſi quãdo id Reſp.poſtulat auxilio ſit omni noſtro tempore, alatur. An verò hæc nobis amicitia eſt modo ſpecioſa futura, parũ eadẽ neceſſaria videri poteſt? Quid ſi doceo ita nobis neceſſariã eſſe,vt ſine ea ægrè ſperandum ſit, diutius in hoc ſtatu Rempub.poſſe conſiſtere? Quid enim futurum eſt ſi ita ille contemptus à nobis,aliò cõtinuo ſe átq; adeò quò minus ipſi velimus conuertat?cùm Reipub.noſtræ hoſtibus fœdus ineat?arma coniungat? cõmuni animo nobis inferat bellum?Imminet Inſubrum Regno grauis per ſe nobis ſemper Venetus futurus hoſtis, & quidem ita imminet, vt tanto Principatu viribus auctis, vniuerſæ Italiæ, cuius nobiliſsimam partem maximéq; opulentam obtinet, imperium planè ſibi ſpondere videatur. Siue autem noſtra ſocietate deſtitutum Galeatium apertus hoſtis aggrediatur: ſiue amicitiæ ſimulatione deceptum circunueniat, cui iam dubium eſſe poteſt,iuuenem atque adhuc in Regni poſſeſsione hęrentem parum rerum vſu confirmatum, parum callidum ad detegenda hoſtium conſilia, breui illis prædæ futurum? Quæ ſi accidant, quod minimè libet tamen in

præſentia ominari,facite vobis in mentem veniat, rerũ omnium in Italia Venetum arbitrum conſtitutũ,quemadmodum videatur,belli & pacis iura deſcribere, ex ciuitatibus alias ſuis legibus vti,ſtipendium pendere alias iubere, omnia denique pro ſumma poteſtate Imperij, definire,præſcribere,moderari.Ecquis veſtrum eſt, qui tantum Reipub.futurum hoſtem,tantis opibus nitentẽ, iam pridem ſpe & cupiditate deuorantem Italiæ imperium, non auertendum omni ratione ab eius ſocietate cẽſeat,qui nobis amicus certam ſalutem, hoſtis parem perniciem, maximarum virium acceſsione atq; incremento, vniuerſæ Italiæ hoſtibus noſtris afferat principatum? Sunt hæc quidem in coniectura poſita, fateor hoc quidem. Sed vt minus ea multitudini imperitæ explorata & perſpecta eſſe videntur: ita vobis quibus pro veſtra ſingulari virtute atque ſapientia ampliſsimum Reipub.magiſtratum ciuitas mãdauit, ſunt multò antè, quàm eueniant prouidenda. Quid autem vos obſecro, eſt quòd cunctemur? Poſtulat à nobis Princeps potentiſsimus magnæ autoritatis & nominis apud omnes Italiæ populos, vt initam olim cum patre ſocietatem, nouo fœdere firmemus. An verò cuiquam obſcurum eſt, quid nobis cùm de re tanta agatur ſtatuere conueniat? Res agitur in ſummo Reipub.conſilio,magna populi expectatione qui veſtræ fidei ſe poteſtatique permiſit. An nõ inquã quemadmodum qui ſe nauigationi dant,antequàm è portu ſoluant impendentem tempeſtatem ex præſenti cœli ſtatu ſibi explorandam putant: cùm alij omnes,tum vos in primis quibus regendæ ciuitatis gubernacula tradita ſunt,quæ Reipub.tempeſtas immineat ex eo quod vobis agendũ duxeritis, antequã

quid

quid de re tanta decernatur, prouidẽdo, tum eſſe vobis dicendam ſententiam, tum de tota re deliberandum, quicquid eſſe potiſsimũ è Repub. viſum fuerit, ſtatuetis? Quis autem hoc quæſo, ignorare poteſt, reiectis à nobis Sfortiæ poſtulatis, atque amicitia cõtempta, iniquiſsimo hoc ipſum animo laturũ, exarſurum iracundia, primo quoque tempore de hac tanta vindicanda iniuria cogitaturum? Nam vt maximè diſſolutus ille & perditus ſit atque hanc tantam ſibi factam iniuriã ferre æquo animo poſsit: magis hinc etiam nobis verendum eſſe affirmo. Qui enim ita molli ac languido animo eſt, ab æqualibus eludi & contemni, à præſtãtioribus perdi etiam impunè poteſt: & qui eſt palàm iniuriis ferendis aptus, is ab occultis inſidiis eſt parum tutus. Siue igitur minus idem eſt tantam iniuriam neglecturus, vir fortis videtur & magno animo, nobis amicus retinendus, ſiue idem eſt laturus æquo animo, magnopere nobis prouidendum eſt, ne timidum nimis, & quod iſti confirmant, deſidem & inertem, parum certè cõſtantem in ſuo iure tuendo hominem, prædæ eſſe hoſtibus ſinamus. At vos cauere oportet, ne amicitiæ nouæ quęrantur, vnde priuatorum potentia & grauis nimis & formidoloſa Reipub. alatur. Immo caueas tu quidem, obſerues, appoſitos cuſtodes habeas, Reipub. amantes ciues, ex ingenij tui improbitate fingas, certis excogitatis calũniis, crimineris, dum id ciuitati ne obſit, maledictis, probris, contumeliis impunè in quoſuis inſultes: priuatæ ſimultates in curia ponantur, ne quando impedimento ſint quò rectè minus Reſpub. adminiſtretur, vbi velis potius quàm in ſummo ciuitatis conſilio, atque adeò cùm de re tanta agitur exerceãtur. Quid non autem in nos iſti

egerunt? (Iam enim locus videtur poſtulare, vt huic parti eorum orationis reſpondeam) quid non excogitarunt? quàm illa inuidioſè apud multitudinem iactata? quàm populariter ab his, quàm ſeditioſè? tolli iuris æquabilitatem in ciuitate, potentibus aditum quæri ad ſummos honores, humilioribus præcludi, contemni patrios mores, affinitates & cōiunctiones cum eſternis iniri, principum amicitias cōparari, diuina omnia atque humana iura permiſceri. Ac me minimè fugit, cùm ſuppreſſo nomine, hæc ab illis in certos homines dicantur, eſſe hoc eorum conſilium: vt ſiue illa tacitus feram, grauiore apud populum inuidia ſim: ſiue refutare eadem aggrediar, tum verò id quod neceſſe eſt, me ipſe prodam, ac mea ſponte me reum faciam: quippe qui neque ab iſtis appellatus ſim nominatim, & defendendo ea quæ palàm mihi non obiiciuntur, hanc in me eſſe comparatam accuſationem oſtēdam: vt iam nouo more, & ante hunc diem inuſitato, cùm neq; dies mihi dicta ſit, de capite cauſam dicere, & in quem nullus eſt certus accuſator conſtitutus, defendere tamen me ipſe iniquiſsimo Reipub. tempore, & verò meo etiā cogar. Nanque haud ſum equidem ita meæ conſtantiæ oblitus, vt quid illi dicāt potius, quàm qui ego ſim, vbi cauſa mihi ſit apud æquos iudices dicenda, ſpectari à me putem oportere. Sed quoniam innocentia quibuſdam quaſi finibus, animi conſcientia incluſa latet: calumniæ & maledicti vis, vbi eſt ſemel emiſſum, ſerpit indies latius, ac ſæpè quò minus etiam velis, peruagatur: paucis quidem, atque vt habita à me dignitatis meæ ratio videatur non temporis ſolùm, rem hanc totam agam. Ac quoniam queruntur, ſublatā eſſe in ciuitate iuris æquabilitatem

bilitatem,& quod eſt minimè ferendum,aduerſus leges & iudicia,paucorum hominum,hoc eſt, vt ipſi exiſtimari volunt,Medicum opes & potentiam pugnare:vt nūc ſilentio prætercam, quoniam id omnibus ſatis exploratum eſt,parentem meum ita vixiſſe, vt cùm prudētia, conſilio,rerum vſu inter paucos, omnium iudicio excelleret,autoritate tamē inter multos iudicio non præſtaret ſuo: me quidem ita in illius inſtitutis manſiſſe, grandem iam natu, vt cū omnium in me oculi propter illius excellentem virtutem eſſent coniecti, neq; in priuata vita moderati hominis,neque in Reipub. adminiſtratione, boni ciuis ſit à me vnquam officium deſideratum:quid magis argumento eſſe poteſt,vigere in Repub.libertatem, ac leges & iudicia dominari, quàm licere cuiuis,non ſuum modò ius perſequi, ſed etiā quoſcunque velit,atque hos ipſos adeò potētes ciues accuſare,lacerare probris, maledictis inſectari, de Repub. quam velit ſententiam tueri, quam velit oppugnare? Eſt hoc quidem magnum eius rei argumentum: ſed ſi quid poteſt tamen rurſus indicio eſſe,legum vi & maieſtate ſoluta,paucis multitudinem ſeruire pretio emptā, quis vobis hoc præclarius oſtendet? An verò ſi vos eſſe iudicia vlla in ciuitate arbitraremini: hanc tantam præ vobis licentiam aduerſus omnium dignitatem atque exiſtimationem quæ in mentem venirent dicendi, ferretis?Quid enim?vbi malè de Repub.ſentientem ciuem deprehenditis: an non illi diem cōtinuò dicere,iudicio perſequi,proprio periculo capitis & fortunarum ſuſcipere inimicitias cum potentibus ciuibus,Remp.inteſtinis malis liberare veſtra vos virtute,conſilio,aſsiduitate oportet? At quò maiorem etiam in nos inuidiam

concitet

concitetis,metu vos prohiberi dicitis,quò liberè minus has partes Reip.præſtetis.Siquidem pudentes homines & timidi, accedere in iudiciū aduerſus tantas opes vereri.Quid autem veriſimilius eſt, quàm qui adeò petulanter, nullis non modò laceſsiti iniuriis, ſed multis prouocati beneficiis,hæc in nos dicūt, eos in iudicium nos vocare nō audere. At videte quo ego vos mea oratione adducā.Aut ea vera ſunt, quæ mihi à vobis obiiciuntur,aut quod ego contēdo & res ipſa loquitur; domo eadem attuliſtis aduerſus meam ſalutem & dignitatem excogitata.Vtro autem modo vobis eſſe reſpondendum ſtatuatis,cuiuſmodi de vobis ſit hominum iudicium futurum minimè vos arbitror ignorare. Niſi enim hæc ipſi confinxiſtis, quid illa pergitis diſsimulare?quin nominis delationem poſtulatis?quin denuntiatis iudicium?cauſæ dictionem? quid eum hominem in quem vſi eſtis linguę intemperantia accuſare apud populum cunctamini?Reliquum eſt, vt ficta hæc & commentitia ſint à vobis aduerſus meam ſalutem quæſita: & quoniam in ſcelere admittendo nemo ingratis improbus eſſe vult, ſint à vobis aduerſus meam ſalutem aliqua de cauſa quæſita,neceſſe eſt. Quæ quidem cauſa qualis debeat videri, minus oſtendere laboro: quando eſt iam ſatis prouiſum, vt maximè turpis flagitioſáque vos ad hoc agendum impulerit, ne quid à vobis Reip. poſsit noceri.At etiam,ſi diis placet, mihi vitio vertūt, quòd ex nobilitate eſterna, liberis nuptias quæſierim: perinde ac ſi hoc conſtiterit, continuò mihi ſit de maieſtate cauſa dicenda.Cuiuſmodi porrò eſt hoc crimen? tuorum,inquit,nobilitatem contemnis.Quaſi verò hoc conſtet:cùm delectu in ciuitate habito,vnà mihi modò

ſit del

ſit deligēda quæ filio nubat:aliis quidem, quoniā æquè ex claris familiis exiſtāt,à me præteritis fieri iniuriam. Imò neglecta à me nulla, vna delecta quæ magis tamen meis rationibus conducere exiſtimarim:vt ſi mihi nullius cum iniuria proſpiciam, locus querelæ nemini iam vllus ſuperſit. At priuatis rationibus ſalutem Reip. oportet haberi antiquiorem, neque ſolùm quid cuique expediat,ſed quàm id tutum ſit atque honeſtum Reip. futurū,ſpectari æquum eſt. Quaſi verò,id quod ego fore honeſtum noſtræ familiæ exiſtimaui, vt ex Romana nobilitate,vxorem filio deſponderem, pernicioſum iſti ciuitati aliquando futurum oſtendant. Quo quid abſurdius ab vllo dici, aut excogitari poteſt? An verò eſt quicquam, quod aut ſtabiliendis ciuitatis opibus, aut propāgādis imperij finibus, aut hoſtibus in metu continendis,aptum magis accōmodatúmve ſit? Quis enim non videt, per priuatorum affinitates, inter nobiliſsimos populos, quæ magno præſidio iis poſteà fuerint, ſocietatis atque amicitiæ iura iniri? commercium inſtitui? maximas vitæ commoditates communicari? Siphax potentiſsimus olim Rex Carthaginienſi ciui affinitate iunctus,non ſolùm à Romanorum ciuitate deſciuit,ſed pro Carthaginienſium victoria ad exitium vſq; victus & profligatus pugnauit. Nam & Campani(vt appareat priuatorum neceſsitudines nemini eſſe impedimento, quò minus debitum patriæ munus pietatis perſoluat) quanquam é ſuis multas Romæ in matrimonium collocaſſent,& æquè iidem multas Roma duxiſſent: cùm ſpes illis oſtentata eſſet, Italiæ imperio potiundi, à Romanis arctiſsimæ illis affinitatis ſocietatiſque fœdere & publicè & priuatim iunctis, ad eorum infeſtiſsimos

hoſtes

hoſtes barbaros homines & immanes, magna quidem perfidiæ infamia defecerunt. Non quid fiat modò, ſed quo quid animo fiat ſpectandum eſt. Nam & improbus ciuis qui ex infimâ plebe, cùm nobilis ipſe ſit, vxorem ducat, malis artibus auram popularem captando, & ſtruere inſidias in ſuos, & moliri exitium patriæ poteſt: & is cui ex illuſtri loco clara ac nobilis fœmina nupſit, cùm de eius animo dubitandũ non eſt, eius poteſt coniunctio & honeſta ciuitati & vtilis aliquando eſſe. Verũ quando à me nimis iam multa in eam ſententiam ſunt dicta, & maior pars meæ defenſionis, in cauſa magis quàm vobis iam probatam eſſe in primis ſpero, quàm in vlla vi orationis eſt poſita: redeo iam ad id quò me Reipub. cura fidéſq; mea vocat. Ego & amicitiam cum Sfortia ineundã, quæ honori ciuitati præſertim & cómodo ſit, & quotannis pecuniam certam, vt patri conſueuimus, eidem decernendam quò ſit nobis præſidio ſi quando id Reipub. tempora poſtulabunt, magnopere cenſeo. Vos quæ agitis, ea vti è Repub. atque omnium priuata re ſit, Deum immortalem, cuius ſemper præſidio hæc Reſpub. ſtetit, etiam atq; etiam rogo. Hæc oratio, vt facilè viris bonis qui otij & concordiæ gratia, aliquid eſſe dandum tempori cenſebant, Petri cauſam probauit: ita preoccupatis criminationibus aduerſariorum animis, multitudinem concitatam neq; ſedare in præſentia potuit, neque in poſterũ reprimere aut coarcere. Recẽs enim offenſionũ memoria, inueteratas iam illas refricabat & quæ tanquam cicatricẽ obduxerant, quas vt viderentur magis homines velle quàm poſſe obliuiſci, Reipub. ſtatus ac temporum ratio effecerat. Illa igitur paſsim ferebantur, malo quodam Reip. fato,

vnam in ciuitate familiam extitiſſe, quæ & ſecũdis ſuis rebus perniciem ſuis ciuibus, id quod nimis quàm ciuitati expediret, fuerit diuturnum, & aduerſis quo bono breui frui licuerit, ſalutem portenderet. Itaq; tanquam fœdi cuiuſdam ominis atque inauſpicati debere homines Medicum nomen odiſſe, in quo quidem vno cum omnia ad eorum felicitatem vigeant, eadem & in præſentia exitio Reipub. ſint, & exitio videantur in poſterũ futura. Foris externis bellis, domi inteſtinis diſcordiis, ærarij anguſtiis ac rei frumentariæ locupletatos, vnius exilio (vt neq; his fortuna obeſſe aduerſa potuerit) multitudinis odio defunctos, reditu, gratia opibúſq; auctos: vnam Rempub. conuulſam & gradu deiectam, præcipitem agi etiam per eorum aduerſa ſtudia potuiſſe. Et beneficio pariter, ſi obducenda modò largitio ſpecioſo nomine ſit, & maleficio ſemper ſuos læſiſſe. Nam hoc quidem nobiliſsima ſui parte per inſignem calamitatẽ ſuorum Rempub. ſpoliatam, illo in turpiſsimam ſeruitutem ciues abductos: quod beneficium minimè tamen tueri diu potuerint: tanquam libertas pro fœnore, pro ſorte pecunia ſoluenda eſſet, quod pretium addictæ libertatis vnius imperio fuiſſet, eo auariſsimè acerbiſsiméque exacto. Connitendum in hoc vnum atque incumbendum omnibus viribus, vt nunquam fauſtum ciuitati, infeſtum ſemper atque infœlix nomen è ciuitate tollatur. Neque Medices ſalua Repub. neq; hanc ipſam illis incolumibus, diu ſaluam ac liberam eſſe poſſe. Erat Petrus Medices cùm hæc à multis audiret, in magno metu & dignitatem ſimul & ſalutem amittendi. Nam quòd illum magis etiam ſolicitum habebat, cùm quid ſibi eſſet timendum non ignoraret, à quibus id ſibi eſſet

timendum, tum quæ vires inimicorũ, quæ manus, quæ foris auxilia iis præſto eſſent, vt haud ſatis ſibi in eo poſſet cauere, minus videbat. Ne tamen imparatus opprimeretur, cùm de eo minimè dubitaret, non vim atq; arma aduerſus ſe comparari, per ſui homines ſtudioſos, cùm ad Pietatis frequentes quotidie deliberandi cauſa coirent, omni ratione illis & conſilio occurrebat. Quæ omnia cùm ab eo ita adminiſtrarentur, vt quò iis ſpectaret, nemini iam obſcurum eſſet: aduerſarij, qui ſatis intelligerent, vbi diutius pergerent tecta ſua conſilia habere futurum, vt aut minus ciuitati poſſe ſuam cauſam probare in qua minimè eſſet multorum conſcientia pertimeſcenda: aut nimis inimicorum vim atq; audaciam quæ res eorum animos, augeret vereri viderentur: rem agere palàm ac vindices atq; oppreſſores omnium ſe profiteri, qui conſilia aduerſus Rempub. iniiſſent, tum in certa vrbis loca luce, inſpectantibus omnibus, conuenire frequentes cœperunt. Nam illud etiam remiſsius rem agentibus eſſe verendum videbatur, ne ſuperior Petrus Medices, quem nulla iam ſpes erat incautum peti atque opprimi poſſe, iam facta commutatione voluntatum, quod in Coſmo patre meminiſſent, inter volentes iam, certè quid ſentirent, diſsimulantes regnaret. Eam enim eſſe ferè hominum cõſuetudinem, vt in omnibus contentionibus, ciuilibus in primis, magis euentu, quàm certa ratione, id quod æquius eſſet diſsidentiũ cauſam probarent. Ita cõiurati magna ſuorum caterua in foro ac frequẽtibus vrbis locis in Medices concionando, tum adhortando, obteſtandóque homines, vt ſe tandem colligerent, ac ciuitatis fortunã ſimul & ſuam reſpicerent, ab iis alienare ac traducere

in ſuas

in ſuas partes conabâtur. Iam ne qua ſpes alia ſupereſſet vlla conditione tolerabili res ad cõcordiam perducendi, non ſolùm fidem & iuſiurãdum, ſed ſyngrapham etiam ab iis exigebant, qui aduerſus Medices conſpirarent: ita fore exiſtimantes, vt cùm initi conſilij index ſyngtapha extaret, ſi cui pluris ſua ſalus quàm religio eſſet, per hanc rationẽ ſpe omni adempta, maiore animo rem & conſtantia cum cæteris aggrederẽtur. Ergo cùm magnus eſſet omnium cõnſenſus, Medicum opes in ciuitate tollendi: de ratione autem rei agendę minus conſtaret, aliis arma, mitiora aliis conſilia exquirentibus, qui multorum cædem, populationes & incendia, quæ ſequi apertam vim neceſſariò oporteret, execrarentur: dies dicitur, quo die principes eodem conuenirent, ac de re tota quid agi placeret, de omniũ ſentẽtiâ, maturius certiúſque conſtituerent. Ante omniâ præcidendam moram omnem res gerentibus exiſtimât: qua interpoſita, confirmari animi inimicorum poſſent ac vires ſumere ad obſiſtẽdum. Ita cùm ad diem frequentes affuiſſent, ac variæ ferè omniũ ſententiæ diſtrahere animos in contrarias partes viderentur: quid ſinguli in deliberandò ſequerentur, ſiue agendum vi, ſiue cõſilio cẽſerẽt, placuit diligentius exquiri. Cùm ordine hi ſententias rogârentur, animaduerſum eſt, duas omnino eſſe: ſed ita quidem vt in eam quæ ad arma ſpectaret, frequentiores pedibus irent. Nam hi quorum erat lenior ſententia ita cenſebant. Vbi qui in præſentia ſummam poteſtatem gererẽt, magiſtratu abiiſſent, omni ratione obſiſtendum, ne nouus alius magiſtratus in eorum locũ ſurrogaretur. Ad hunc modum ſublata in Repub. ſummi Imperij infinita illa poteſtate, cui vnus Petrus Me-

dices, hoc illi à patre tãquam hæreditario munere relicto, moderaretur, ac populo libertate reſtitûta: fore vt illius potentia, quæ ſua etiã ſpõte laboraret, breui (quod accidere neceſſe erat) fracta debilitatáque concideret. Neminem autem poſſe dubitare, cùm illius exiſtimatio & fides, publica autoritate niteretur, dempta illi Reip. procuratione, non fidem illum ſtatim atque adeò inſigni familiæ ruina apud omnes Europæ populos amiſſurum. Ita cùm ciuitatis ſtudiis eo deſtituto, nihil quod ab illo timeret Reſp. haberet: ciuili more atque inſtituto, id quod viris bonis ſemper deberet curæ eſſe, ſecuritati ac libertati ciuium per ſummum otium cõſultum iri. Nam qui ſuadeant, vt res armis geratur, cùm longè illos falli in præſentia: tum multò etiam magis in poſterum, quàm non rectè ſentiant intellecturos. Nihil eſſe multitudine, vbi illa dominatur, leuius aut inconſtantius: vt ſępè quem ex altiſsimo gradu dignitatis detraxerit, paulopòſt eundem (ex cõmutatione fortunæ eius caſum miſerata) ſubleuandum ac iam ira in beneuolentiam & ſtudiũ conuerſa, erigendũ etiã ſuſcipiat. Vnam enim eſſe, quæ & in perdendo homines & in conſeruando, fortunæ temeritatem conſulat: virtutis, probitatis, pudoris commendationem, quam non nouit, raro ſequatur. Itaque, vt in ſecundis rebus inuidiæ atq; odij cauſam, ita in aduerſis fauoris & ſtudii nactã, nullo diſcrimine ſiue ſecunda fortuna indigno, ſiue aduerſa non merenti accidat, & miſereri abiecti eandem & erectum odiſſe. Quid porrò ſi vbi deferbuerit iracundia, ſubeat animos haud penitus obliterata largitionũ memoria, quibus Coſmus magna ſæpè annonæ caritate, cùm in alios, tum in egentes atque audaces homines

quorum

quorum ſuperſit haud contemnẽdus numerus, effuſus, multitudinem ſibi tamen in primis deuinxerit? Quid ſi quaſi tum nouis exorientibus ventis, retroacti fluctus, eos ipſos, quos nunc autores ſuæ libertatis populus agnoſcit, tanquam in ſaxa & ſcopulos in multitudinis magnam offenſionem atque odium impellant? Eſſe porrò hoc imperitorum inſtitutum, id quod longo vſu obſeruatum ſit, vt ægrè libertatem ſi illa immoderatè vtãtur, poſsint perferre: ſeruituti quæ propoſita venalis ſpem quæſtus afferat, ſint multò iidem accõmodatiores iidem. Itaq; ſemper multitudinem malle à domino ali, quàm regnare egẽtem: vbi vindicata in libertatem ſeruitutis præmio fruſtretur, redire ad ingenium ac libertati inutili ſeruitutem quæſtuoſam anteferre. Huius rei magnum documentum, populum Romanum dediſſe, ſæpè illum largitionibus ſolicitatum, ac ſeditioſis ciuibus, muneribus deuinctum, illis prædæ fuiſſe. Sic duos Spur. Caſsium & Melium, illum primum Romæ autorem agrariæ legis ferendæ, hunc malis artibus Regiam poteſtatem quærentem, tum Manlium, liberatæ patriæ titulo clarum hominem, duos Gracchos fratres ſublatos è medio, quanquam affectatæ tyrannidis, maieſtatíſque cõuictos, deſideraſſe: eundem poſtremò potitum orbis terrarum imperio, cùm à Cæſare paſſus eſſet ſibi ſeruitutis iugum imponi, in illius interfectores de ſe optimè meritos homines, ſi voluntas magis in agendo & ſtudium quàm rerum exitus ſpectandum eſt, crudeliſsimè ſęuiſſe. Nam & illud, iis quidem placeat rem armis agi, prouidendum eſſe: cùm omnis gerendæ rei occaſio in eo poſita videretur, ſi imparatum Petrum ab armis adorirentur: ne detectis cõſiliis, quæ quidem res,

vbi vis aperta paratur, accidat neceſſe eſt, ſuę partis homines armandos, atque externos milites in vrbem inducendos, per otium curet. Atque illum ſanè tantò minore cum inuidia tum id facturum, quantò eſſe putantur arma iuſtiora, quæ propulſandæ iniuriæ quàm quæ inferendæ cauſa, in ciuili præſertim diſſenſione comparantur. Itaque eam quæ in præſentia mitior ſententia videatur, cùm citius illi exitium maturare, tum extorquere inuito arma de manibus: cùm ille quidem non laceſſitus magis, aduerſariis quieſcentibus, quàm paratis ad vim inferendam videri poſsit. Ergo, quod optimum conſilium, ac tutiſsimum idem ſit, opprimi incautum, atque omnem occaſionem, quæ multitudinis etiā ſuffragiis neceſſaria illi afferat arma, tolli placere: vt cū præſidio armorū ſine populi magna offenſione tectus minimè eſſe poſsit, aliud quod ſequatur conſilium, nullum reliquum habeat. Erāt aliorum ſententia longè diuerſa: quippe quibus omnis ſpes Medices opprimendi, in celeritate quidem, id quod nemo non videret, ſed multò tamen magis in aperta vi poſita erat. Deflagrare populi iras: deliniri animos, ac facile quouis muneribus & largitionibus abduci. Audiri iam per certos homines harum rerum ſequeſtres, & popularis auræ tractandæ artifices longè optimos Petrum de amicorum ſententia, tentare multitudinem largitione ſtatuiſſe: quàm quidem iis ſtatim eſſe armandam, qui liberare Rempub. per præſentem rerum occaſionem velint: ne dum producta longius die, hominū ſtudia langueſcant, ac populus de priſtino ſtudio aliquid ac voluntate remittat, omnes ſimul fiant ad cætera quæ videntur agenda, ſegniores. Tum enim futurū, vt propoſita ab aduer-

ſatiis ſpe veniæ, atque impunitatis, & reſipiſcant primũ & ſeſe colligant, mox autem victi muneribus, quando ea via aduerſarij inſiſtant, ſe à ſuſcepta ſentẽtia abduci, & poſtremò transfugæ ex hoſtibus facti, ad capiẽda aduerſus illos arma à quorum cauſa ſteterit, auerti, etiã animo æquiore patiatur. Sic breui futurum vt ad vnius voluntatem Repub. conſtituta, qui populares modò & ſtudioſi libertatis viſi ſint: iidem obiecti populo irato, & apud inimicum victorem locum gratiæ quærenti: per ſummam indignitatem euerſi patriis bonis, aut in exilium eiiciantur, aut id quod viris fortibus deteſtandum animo abominandũmque ſit, fœdiſsima ac teterrima morte mulctentur. Nam de eo quidem nemini ambigendum eſſe: ſi parum modò ſpatij aduerſariis detur ad ſe colligendos, atque ad redimendos muneribus multitudinis animos, quod qui ſunt alterius ſententiæ autores non inficientur, fore, vt ex his qui ſint nouum magiſtratum inituri, pariter aduerſarij nolentes & inuiti, & qui eorum ſint ſtudioſi, ruina etiam voluntaria (adeò quoſdam pertinaces ſui defenſores illos habere) eos in Reipub. dominatione confirment: quod ſi accidat, futurum vt bonorum conatus omnes & ſtudia, qui in facti pulcherrimi expectatione erecti ſibi omnia de Repub. meliora ſpondeant, irrita atque infecta cadant. Quæ cũ ita ſe habeant, videri beneficio temporis vtendum eſſe, & conſilium, non quod in præſentia honeſtiſsimum, ſed quod in poſterum tutiſsimum expeditiſsimũmque eſſe animaduertant, præferendum. Placere igitur, quandiu is ardor animorum ſit antequàm aut langueſcat tempore, aut reſtinguatur beneficio, rem agi, & ſuſpenſa ciuitate noui magiſtratus expectatione, tunc illos aduerſariorum,

riorum,ſiue ſuarum partium ſit futurus, ab armis præſidium quæri, multitudinem ex agris euocari, in vrbe æquè & foris, manus externorum militum cogi, tum Borſium Ferrarienſium Ducem,qui Herculem fratrem copiarum Reip. imperatorem propius ad vrbem cum exercitu mittat,ſolicitari: his præſidiis,vt ſuo iure magiſtratus in priuatos ciues vtatur, ac de conſilij ſententia cuius ſumma poteſtas in ciuitate ſit, Rempub.adminiſtret; magno illam beneficio ſuis liberatoribus deuinctam, operam dari. Cùm multa vltrò citróq; dicta variè animos mouerent: vicit tamen eorum ſententia, qui neutra in præſentia probata,rem ad nouum vſque magiſtratum reiicerent: interea tamen cenſerêt arma, milites,auxilia comparanda, quæ ſi res poſceret (differri enim id ad extremum placebat) tuendæ Reipub.ac aduerſariis pellendis præſidio eſſent. Hinc certam diem præfiniunt, quam ad diem præſtò omnes adeſſent, ſingulis ordine certis partibus diſtributis, quas ſtato tempore & loco intelligerent ſibi eſſe obeundas. His rebus ita adminiſtratis, idoneos homines ad Ferrarienſem cũ mandatis mittunt,tum ad militem côducendum alios, quorum fidem habebant & diligentiam perſpectam: munera alia cæteri impigrè exequuntur, magnã ſimul omnes ſpem concipiunt, quam ingens animorum alacritas confirmabat, rem ex ſententia vbi inceptis fortunã adſit ſucceſſuram. Petrus interea, cùm magis quid aduerſarij molirentur, quàm qua id ratione agere conſtituiſſent, compertum haberet: haud ſatis in multorum conſcientia diuturna ac tuta fide, de omnibus quæ ab his acta, conſtitutáque erant cognoſcit, Erat in numero coniuratorum Nicolaus Fędinus ex ſcribarum ordine:

cui negotium datum erat, ea quæ à Principibus coniurationis agebantur, perſcribendi. Is ſiue ſua ſponte, id quod magis veriſimile ingenij leuitas oſtendit atq; inconſtantia, ad vberioris quæſtus ſpem animum adieciſſet: ſiue à Petri amicis ſolicitatus magnitudine præmij eſſet: accepta fidé, fraudi nunquam futurum, quòd cùm Medicum aduerſariis ſocietaté coiſſet: omnia illi coniuratorum cõſilia aperuit: editis ſingillatim eorum nominibus, qui aduerſus illum ſyngrapha etiam fide obſtricta, coniuraſſent. Ad hunc modũ re patefacta: commotus Petrus periculi magnitudine, cùm ſua opinione & coniuratorum maiorem numerum, & eos ipſos maioris aliquantò exiſtimationis atque autoritatis eſſe in ciuitate intelligeret: non ignarus vbi diutius cunctaretur, fore vt aduerſarij alacritate & ſtudio vſi imparatũ opprimerent, rem primo quoque tempore referre ad amicos per eundem indicem, atque accuratius deliberare de re tota ſtudioſiúſque conſtituit. Ex eorum ſententia, cùm & ipſe non ignoraret in iis qui participes coniurationis eſſent, dubiam eſſe nonnullorum fidem: inconſtantia & leuitate multos, cupiditate ferè omnes & ambitione laborare, quæ nunquam in pari contentione dignitatis, ſine graui æmulatione eſſe poteſt: permultos quidem pecunia tentauit, ac facile è ſuperiore ſententia abductos, quanquam eoſdem fidem ſuam obſtrinxiſſe aduerſariis non dubitabat, cõiuratorum in eo diligentiam imitatus, & chirographi cautione & religione iuriſiurãdi, quæ res aut mutati animi, aut ſimulati indicium haberet, ſibi caueri curauit: idipſum ſuarũ partium hominibus, quò facilius in officio cõtinerentur, facere coactis. Illud autẽ in primis viſum eſt dignũ

admiratione, & quòd Petri animũ, qui ſatis per ſe ipſe ſolicitus, diligentiſsimè ſuorum conſilia omnia, ne quid illis integri ad inconſtantiam conſiliíq; commutationem relinqueret, perpetuò exploraret, aliquantò angeret vehementius: inter eos quos Fedinus index nominaſſet, quoſdam inuentos qui cùm in Medicum partibus, magnis ſuis beneficiis conciliati, haberentur, à coniuratis fide iureiurando conſtricta, aduerſus ſemel probatam ſuſceptámque cauſam ſtarent. Itaque hinc confirmandis dubiis, hinc qui defeciſſent caſtigandis atque à nouis conſiliis auertendis, tum armatis in primis euocandis, quorum præſidio, vbi aduerſariis vim experiri placeret, haud illis inferior eſſet, quouſque res ad nouum magiſtratum perducta quid conſilij capiendum videretur, doceret, tempus omne (vtrinque quaſi conſultò quieſcentibus) conſumpſit. Ticinenſis præter cæteram Petri diligentiã illud etiam addit, miſſum ab eo ad Galeatium Sfortiam Nicodemum Tranchedinum qui eius legatus Florentiæ agebat, virũ magna opinione virtutis, ac maximarum rerũ vſu Petro probatum, eo conſilio vt cum eo ageret de auxiliis Florentiam mittendis. Quod hominis conſilium cùm coniurati cognouiſſent, tum ab iis primum Luca Pitiò autore, de Ferrarienſi conducendo eſſe actum: cùm is affirmaret, Borſium Principem in primis à Medicum cauſa alienũ, minimè implorantibus illius auxiliũ eſſe defuturũ. Ita fore, vt ſi quid ab Inſubribus moueretur, quod eorum incœpta retardaret, haud deeſſet certa ratio, tanto incommodo in tempore occurrendi.

IOAN

IOANNIS MICHAELIS BRVTI FLORENTINAE HISTORIAE

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

LIBER TERTIVS.

NICOLAVS Soderinus vnus ex principibus cōiurationis, cuius magna autoritas atque exiſtimatio habebatur, cùm ei ſorte ſummus magiſtratus obueniſſet, Petri Medicis graui metu, qui non ignoraret, quantum ſuis rebus diſcriminis ab illius magiſtratu immineret, totius ciuitatis ingenti plauſu atque approbatione Reipub. pręficitur. Quanquam, vt alibi diximus, erat is ſuo ingenio popularis & magnā apud omnes ordines gratiam, iuſtitiæ atque æquitatis opinione cōſecutus: eundem tamen inimici non magis libertatis ſtudio, id quod præ ſe ferre videbatur, quàm ferocia atque impetu animi elatum, quoniam ſuo ingenio partibus Medicum eſſet infeſtus, ſuſcepiſſe populi cauſam aduerſus illos tuendam, quò inter emptos beneficio peſsimo exēplo priuatus regnaret, calumniabantur. Longè erat de eo diuerſum multorum iudicium, verè popularem hominē, & communis libertatis defenſorem propugnatorémq; acerrimum, in ſummo imperio poſitum ſecūdis bonorum ſtudiis agnoſcentium, qui Rempub. tot malis circumuentam ſua grauitate conſtantiáque liberaret. Itaq; cùm frequenti multitudine amicorum & cliētium circumfuſæ, domum reduceretur: tanquam futuro pacis & concordiæ autori, illi corona oleagina impoſita, lætis

ominibus atque acclamationibus, cum coniugibus & liberis,quacunque incederet, domo effuſi, quod Reipub.felix fauſtúmque eſſet, eum honorem non illi magis quàm ciuitati vniuerſæ gratulabantur. In hac tanta hominum expectatione, cùm magiſtratum Nicolaus iniiſſet: Thomas frater,vir æquè moderatus & grauis, cùm quidem coniuratorum virtuti & cõſtantiæ, vt videtur, diffiſus,ſpem publicæ ſalutis in dubio atque incerto euentu rerum minus collocandam putaret, ac propterea non obſcurè Medicum cauſæ faueret, ferox fratris ingenium(vt facilè ſemper violentia atque iracundia,cùm raro conſilium admittat; dolo atque arte reprimi & compeſci poteſt) tempore ac mora eludere fruſtraríque inſtituit. Ita illum fallacia ac dolo aggreſſus,diu monendo adhortandóque peruicit, vt quoniam omnes iam pridem ſibi perſuaſiſſent, hanc vnam in illius animo curam inſidere, aduerſus priuatorũ potentiam,populi libertatem defendendi, cuius rei cauſa & antea ſuorum ciuium ſuffragiis, & nunc, quæ ciuitatis prærogatiuam comprobaſſet, ſortis beneficio, ſummũ eſſet magiſtratum Reipub.adeptus: noua comitia aliorum magiſtratuum creandorum indiceret,quibus operam daret vt eorũ maximè ratio haberetur, qui in cauſa bonorum conſtantiores futuri, ac magis cæteris idonei tuendæ libertati viderentur:quæ & viros fortes poſtularet & quod caput eſt,non domeſticarum iniuriarũ memores, ſed communis ſalutis defenſores ac propugnatores, cuiuſmodi ſe eſſe nõnulli verbo magis quàm re profiterentur. Ita fore,vt cùm eos magiſtratus Reſp. haberet, qui vacuo animo odio & cupiditate, autoritate publica,non ad priuatas iniurias perſequendas, ſed ad tol

ad tollenda ciuium diſsidia iudiciáq; conſtituenda vterentur, nullo negotio, & quod magnopere illi curæ eſſe deberet ſummam poteſtatem in ciuitate obtinenti, per ſummam omnium concordiam, Rempub. à grauiſſimis malis, quæ vndique illi impenderent, ſuà virtute & conſilio, magnáque adeò laude & gloria parta, vindicaret. Atque in hoc conſilio illud commodi ineſſe, vt ſiue euẽtu fruſtretur, nulla id cum eius inuidia accidat, quod maximè illius rationibus conducere videatur (audacibus enim incœptis triſtem rerum exitũ obeſſe: cùm ignoratur quæ nos cauſa mouerit in agẽdo, dubia ſemper ferè hominibus interpretantibus in eam partẽ quę deterior eſt) ſiue cum eo vincat bonorũ conſenſus, magnam illius pietatem in patriam atque inſigne ſtudiũ, volũtatémque mirificam viſum iri: qui fructus debeat haberi eorũ quæ agimus vberrimus, ſi fama nobis modò nomen, exiſtimatio, omnium maximè in vita expetenda ſit. Hæc ob eam cauſam Nicolao à fratre ſuggerebantur, homine prudentiſsimo: vt cùm tantis rebus agendis, longam interponi moram non ignoraret, rem ducendo trahendóque ad nouos magiſtratus perduceret, quo tempore Nicolao cùm priuatus eſſet futurus, omnis ſpes præcidebatur, quicquã pro partium ſtudio ac ſuorum expectatione quæ magna erat, aduerſus Petri ſalutem agendi. Quæ quanquam coniurati quo conſilio agerentur non ignorabant, nihil eorum quæ frater ſecum egiſſet Soderino, vt erat apertus, diſsimulante, ſatis autem iidem intelligebant, ad id quod agere inſtituiſſent, impedimenti plurimum & moræ, hominis cunctationem hæſitationémque afferre: facile tamen ferebant (ſi modò veriſimile eſt id quod Machiauellius

affirmat) cùm haud maiore illi cũ inimicis odio quàm inter ſe ambitione certarent, quò ei tantæ gerendæ rei occaſio è manibus erepta, per alios conficeretur, illum ab aduerſariis eludi. Non poſſum autem in eo non hominis fidem deſiderare. Tanquam enim, cùm eadem omnium cauſa atque communi omnium conſilio ageretur, gerentem magiſtratum gloria maior, quàm priuatum maneret, nec virtus & magnitudo animi in cõficienda re, ſed honoris nomen atque inſignia ſpectari oporteret, ita affirmat, homines qui conſilij & prudentiæ opinione cùm primis præſtarent (quod ille etiam iis tribuit) paſſos eſſe pulcherrimam ſibi occaſionem manibus elabi, & quam fruſtra poſtea quærerent, quòd vnius hominis gloriæ laudique inuiderent. In functione enim publici muneris erat benè gerẽdæ rei occaſio: liberatæ patriæ in virtute, cõnſenſione, conſtantia cõiuratorũ, erat omnis futura laus: quam æquè & in priuato & in magiſtratu fungente conſpici oportebat. Tantum porrò abeſt vt hoc credam, vt contendam vltrò etiam illis optandum fuiſſe, quod ita languido ac remiſſo animo adeóque leui de cauſa, ab his prætermiſſum eſſe exiſtimat. Summa enim imperij ad illum delata, futurum erat, vt quicquid in euentu offendiſſet, in illius inuidiam atque odium verteretur: vbi eius cõſilio atq; autoritate rectè res ſucceſsiſſet, ſocios laudis multos eſſet habiturus, quos periculi in agenda re perficiendáq; habuiſſet. Ergo cùm quicquid cauſæ ſubeſſet, non deſperarent, rem ad nouos magiſtratus reiectam tranſigi vbi vellent, facilè etiam per alium poſſe: ſpatiũ aduerſariis dederunt, id quod ſibi antea maximè eſſe præcauendum optimam ſequuti rationem ſtatuiſſent,

& ſeſe

& ſeſe colligendi, & ſuos armandi, & inimicos denique opprimendi: quibus niſi occaſioni defuiſſent, licebat temporis beneficio illos obruere imparatos. Ita autem ſtatuendum eſſe videtur, rarò quidem rem ex ſententia ſucceſſuram, vbi non multi ſolùm, cùm numerum non fides ſemper & conſtantia pár conſequatur, ſed inter quos etiam vigeat dignitatis & potentiæ æmulatio, aduerſus inueteratam vnius potentiam coëant. Nam ſi quando, id quod non ſæpe accidit, fidem in multorum conſcientia cõſtitiſſe proditum eſt: aut ingenij eius immanitas in quem coniurarũt, quod in Hieronymo Syracuſano, & nõ ita multis præterea eſt animaduerſum, homines à temeritate & inconſtantia deterruit: cùm quidem ſpe præmij dubia grauior, certiòrque ſupplicij metus indici futuro propoſitus eſſet, aut quod in Cæſaris interfectoribus vſuuenit, celeritas in maturãda re, leuitati multorum ne ſpatium ad pœnitendum relinqueretur, præcurrit. Iam cùm hæc agerétur, alter menſis in exitu erat, quod tempus legibus præfinitum eſt, ſummi imperij poteſtatem gerẽti. Ita autem Soderinus ſe geſſerat omni magiſtratu adminiſtrãdo, vt cùm minimè ſe duci à fratre callido homine, fruſtraríq; intelligeret, magis inchoarit parum prudenter multa, quàm quicquam pro vetere fama atque hominum exiſtimatione conſtituerit. At Petrus Medices, qui per omne illud tempus diligentiſsimè exploratis inimicorũ conſiliis, in vnã eam rem modò incubuiſſet: cùm ſuos maximorum præmiorum ſpe confirmare, tum ex aduerſariis, beneficiis quoſcunque poſſet ampliſsimis ad ſe allicere conciliaréque non deſiſtebat: iis qui ſe medios videri vellent, & neutram partem fouere, nullo non

genere largitionis tentatis, quò traductis in ſentētiam, aut inimicis viribus par, aut etiam ſuperior, facilius illos deiicere de ciuitate exturbaréque poſſet. Quæ cùm inimici cognouiſſent, tanquā altiſsimo experrecti ſomno ſeſe colligentes, ne mora inimicorum vires firmiores, ſua conſilia deteriora fierent, Nicolai tarditatem & cunctationem ſtudio & celeritate compenſare conſtituunt: fruſtra conquerentes, in id tempus ſe rem diſtuliſſe, quo non de Repub. magis quàm de ſingulorum ſalute dimicari oporteret. Ita cùm cætera improbarent, de eorum ſententia qui ad vim & cædem inclinabant, Herculem Ferrarienſium Ducem, quod antea demonſtratum eſt, vocare vt propius ad vrbem copias admoueret, & Petrum per certos homines adoriri, qui in Caregiano paterna villa, penè artuū doloribus confectus valetudinem curare dicebatur, ac poſtremò illo de medio ſublato, atque vrbe externis armis & præſidiis munita, nouorum magiſtratuum comitia, ita vt ex ſuorum maximè ſententia haberetur, indicere, tum cætera pro ſtatu præſenti rerum agere, omni alia re omiſſa, decreuerunt. Ad hunc modum rebus adminiſtratis, magnam ſpem concipiunt, fore vt quibus ſummum Reipub. imperium mandarent, ſiue amici eſſent futuri, voluntate rem gerentibus adeſſent, ſiue ſentirent cum aduerſariis, metu infamiæ mutarent ſententiam cū ſuorum ſuffragiis magiſtratum adepti, victos beneficio ſe, obſtrictos certè præclarè de ſe meritis diſsimulare vix poſſent: quod quidem agi ab his etiam oportebat, ne ſi pertinacius in Medicum partibus hærerent, magis partiū ſtudio moueri in Repub. adminiſtranda, quàm conſtituendæ libertatis & concordiæ in ciuitate viderentur. In

primis

primis autem placebat, Neronium, cuius autoritas magni eſſe apud Petrum credebatur, quò aliorum eſſent tectiora conſilia, illum animi offenſione diſsimulata, frequentem officij cauſa inuiſere, atq; longè illius animum à ſuſpicione rerum nouarum auertentem, cùm de ciuium concordia atque otio tuendo, tum de omni ratione conſtituẽdæ Reipub. agere. Quas quidem partes, homo callidus & per multos annos in ciuium diſſenſionibus verſatus, egregiè præſtaturus videbatur. Ac quò ſe in eo magis pro temporis ratione atque ingenij iactaret, Petri aũt cunctatio efficiebat quò natura ferebatur, aut diſsimulatio: qua ex re fiebat, vt Neronius ſibi haberi fidem in omnibus cenſeret, id minimè eſſe alienum ab hominis ſtupore & tarditate exiſtimans. Nam cùm aditus facilis illius amicis pateret ad ea exploranda quæ quotidie coniurati agerẽt: ita omnia illi indicabantur, vt tamen quò imparatiores inimicos aggrederetur, prudentiſsimè ea ſibi diſsimulanda ac ſui contemptione illos à ſubitis & repentinis conſiliis abducendos auertendóſque ſtatueret. Ad hæc quidam ex amicis ex nobili in primis ciuitatis familia, cum eo per eoſdem dies collocutus, demonſtrauerat ſe à Franciſco Neronij fratre appellatum, multíſque precibus fatigatum, vt pro maiorum inſtituto optimorũ ciuium, à quo illum diſcedere minimè æquum eſſet, communi animo cum cæteris rem ſuſcipere, ac vindicãtibus ſuis ciuibus Rempub. in libertatem, adeſſe ſua autoritate & conſilio vellet. Probari ſibi quidẽ titulum libertatis, ac pulcherrimum ſibi fore ad poſteritatem & ſpecioſiſsimum arbitrari ſi in eorũ numero haberetur qui ſe eius defenſores profiterentur: cùm minus exploratum eſſet, quo

animo ad huiuſmodi conſilium deſcenderent (multa enim in animis hominum latere tecta quaſi quibuſdam ſimulationis inuolucris, quæ vbi erumperent pernicioſa Reipub. eſſent) autorem ſe illi eſſe, vt vltrò inimicorũ conſiliis occurrendo per certos homines, quorũ fidem haberet probatam, quod dignum optimo ciue eſſet, ac principem in Repub. locum magis iudicio ſuorũ quàm vi atq; armis quærente, pateretur de cõcordia ac compoſitione agi: ſin perſeuerare armis rẽ agere, ac tamen lentè id ac remiſsè exequi pergeret, ne nudatus armorũ præſidio ſubitò opprimeretur operam daret: qua ex re futurum eſſet, vt improbi quorũ magna manus & firma minimè quietura in occaſione armorum & diſsidij videretur, in bona ciuiũ & fortunas magna clade Reip. ac pernicie inuaderent: non poſſe illum amplius ſine ingenti ſuo periculo & ſuorum cunctari, aut (quod illi ad eum diem per inimicorum inertiam licuiſſet) diſſimulare: qui ne tempore excluderentur, cuius iacturæ farciendæ ſtudio incitati ſe iam ipſi excitarent, minimè eſſent vlterius dilaturi, quod cunctando difficilius ſibi operoſiuſque reddidiſſent. Ita ille conſilio ac precibus amicorum excitatus, cùm planè eſſe occurrendum inimicorum audaciæ, etiam ſi eos, quòd illis in contẽptionem veniſſet, multum remiſiſſe de priſtina alacritate & ſtudio videbat, conſiliumque ex tempore capiendum putaret, facilè (vt ſperabat) incautos opprimere, quando ſe illi occaſio daret, vſus fortunæ beneficio conſtituit. Quo probato conſilio, à ſuis conſultò rumorem diſsipandum curauit, cuius quidem rei initium opportunè, vt videtur, à coniuratis ortum manauerat: Herculem fratrem à Ferrarienſi miſſum ſignis infeſtis, ad vrbem

contendere ac iam ad Album fluuium castra poſuiſſet: cùm ſermonibus hominum ipſe affinxiſſet, qui varij ea de re ac multi in ciuitate tãto diſsidio ciuium distracta ferebantur, habere ſe literas à Ioãne Bentiuolio Bononienſium tyranno, quibus de hoſtium aduẽtu certiora docebatur: vt id minus eſſe cõfictum homines exiſtimarent, fidem faciente neceſsitudine atque amicitia quæ vetus iam pridem cum familia Medicum Betiuoliis intercedebat. Erat is Hercules Aceſtinus, qui poſtea graui bello & diuturno à Venetis oppreſſus, cùm omnibus Italiæ Principibus aduerſus illos concitatis, eos in magnum diſcrime adduxiſſet: magis virtute & conſilio in bello gerendo quàm felicitate in eodem conficiendo clarus habitus eſt. Per huius rei ſimulationem multitudine armatorum ſtipatus Petrus Medices Florentiam venit: ſi quam vim aduerſarij intentarent, eo præſidio ſuam dignitatem ab eorum conſpiratione atque armis, quãdo in magiſtratus autoritate, cuius maieſtatem & ius ab his violatũ eſſe querebatur, nihil auxilij relinqueretur, ſuã ſimul & familiæ dignitatẽ vindicaturus. Sunt autores non ignobiles atq; in his quidẽ Nicolaus Valorius, qui Laurẽtij Medicis vitam eorum ferè temporum æqualis conſcripſit, quique aliquot poſtea annis coniurationis in Medices conuictus magnum capitis diſcrimen adiit, cùm inter vrbem & Petri villam, collocatæ omnibus in locis cuſtodiæ inimicorũ, ne qua locus ad effugium pateret, vbiq; iter infeſtum Florentiam venienti facerent: Laurentium filium, nuntio per exploratores, quos prẹmiſerat, de ea re accepto, per deuios atque ignotos calles præire ſeruis iuſsis, qui patrem lectica deferebant: ipſum capto ab animi præ-

ſentia conſilio, temerario illo quidem niſi pietatis laus in adoleſcente filio cõſpiceretur cùm præſertim in anguſtiis temporis, & animi hæſitatione res explicationẽ conſilij extorqueret, via infeſta inimicorum armis, iis re obuiã perrexiſſe: cùm in milites fortè incidiſſet, qui patris aduentum obſeruabant, rogatum quo illum in loco reliquiſſet, propè eſſe quidem ac breui affuturum reſpondiſſe. Ita cùm eũ ipſum abire iuſſum incolumen, (ætate, vt videtur, adoleſcentẽ à periculo ſeruãte à qua cùm nihil timendum coniurati cenſerent, ne ſuſpicio crudelitatis obeſſet, abſtinere ſuos voluerant) tum patrẽ qui vnus petebatur, ſolerti filij conſilio ſeruatũ, inimicorum inſidiis eluſis, in vrbem contendiſſe. Inermẽ autem Petrum, ſi vera ſunt quæ à Valorio tradũtur, fuiſſe apparet, à Machiauellio diſſentiente, quo tempore ad vrbem venit. Neque enim veriſimile eſt, cõiuratos, vbi accepiſſent manu armatorum ſeptum iter facere, vires diducendo extenuare voluiſſe quod agere neceſſe erat cenſentibus itinera inſidenda: præſertim cùm haud dubitarent incerto victoriæ euentu foris, multò maiore vincendi ſpe, cum aduerſariis ſe in vrbe congreſſuros in qua cum illi multitudinem infeſtam haberent, eius ſecundis ſtudiis ſe vti maximè credebant. Quo res cũq; modo accidit, cùm ad Petri aduẽtum in vrbem, rumor repente ortus eſſet, munitum illum militũ præſidio eſſe ingreſſum: quaſi dato vtrinque ſigno, & qui pro aduerſariis ſtabant arma ſumpſerunt, & qui freti autoritate, ſe ſtudioſos Petri Medicis profitebantur: longè tamen diſpari euentu, ſi quando inter armatos manus eſſet conſerenda, quippè cùm eorum alteri imparati & ſubitò vocati ad arma, multò prius alteri denuntiata re, ſua

ſponte

ſponte ad inferendam vim, vbi res poſceret, non ad arcendam modò præparatis animis, atque ſtata adeò hora & certum in locum, tanquam ad ſigna & ad ſuos ſinguli ordinem conuenirent. In tãto tumultu ac trepidatione ciuitatis, cùm omnes perterriti, pro ſuo ſenſu cõmunem rerum exitum vbi res aduerſæ ſuccederẽt, ſiue Medicum cauſæ ſiue coniuratorum fauerent, formidarent, ſeruitutẽ, cædem, proſcriptionem bonorum, & ſi quæ alia mala grauiora ſequi ciuiles diſſenſiones ſolẽt, cùm in apertam vim eruperunt, execrarẽtur: Neronius qui & magnitudinem periculi magis ſuorũ inconſtantia quàm Petri viribus æſtimabat, & propterea quòd proximè Petri ædes habitabat, ſi quid durius ſuis accideret, ſe eſſe periculo propiorem etiã intelligebat: hinc ſummum magiſtratum, vt Petrum Medicem pro imperij poteſtate arma ponere, atque æquo iure de priuatis controuerſiis ſi quas haberet, diſceptare, moribus & legibus ciuitatis iuberet: hinc Lucam Pitiũ, Nicolaum Soderinum alióſq; principes coniurationis domo euocatos homo acerrimus, & qui optimam ſe cauſam defendere, iura libertatis, autoritatem publicam, ſalutem communem omnium, tanto ſuo periculo, præ ſe ferret, ad arma excitare conabatur: prodi Rempub. eorũ cunctatione clamitans, quæ deſtituta omnibus præſidiis, ſpem nullam ſalutis poſitam haberet in iis, quos honoribus ampliſsimis, præmiíſque maximis affectos ingratiſsimos, adeò ſuo dubio tempore experiretur. Prædæ eam inimicis relinqui, quorum ſæpè cupiditate & ſcelere afflicta euerſáque eſſet, ſed multò maiore cũ eorum infamia, qui cùm nefariorum hominum vim atque audaciam ſua autoritate poſſent coërcere, eorum augeri

vires ſua inertia ac languore paterentur. Scilicet eam eſſe pietatem quam patriæ deberent, vt non antea inimicorum armis quàm metu victi, implorantem illam ſuorum auxilium aſpernarētur, immemores lucē hanc qua fruerētur ſe in ea primùm, ſpiritum, vitam, hauſiſſe; altos, educatos, ad dignitates atque honores ampliſsimos euectos eſſe: nimirum vt non illi ſolùm fractā animi vim vana ſpecie erroris obiecta, debilitatámq; oſtēderent, ſed voluntatis etiam alienationem à cauſa bonorum: cùm rarò vnquam egregia voluntas atque animi ſtudium, etiam ſi minus ſuppeteret vires & audacia ab ingenio, ſine conatu atque impulſu ad fortitudinem eſſet. Qui enim non videri magis quàm eſſe fortes vellent, iis turpem ſeruitutem deprecandam honeſta morte; libertatem cum eius vindicandæ ſpes oſtentaretur, vitæ periculo, quæ miſera in ſeruitute futura eſſet, redimendam. Omnes quidem cenſebant, cùm hæc à Neronio dicerentur, magni animi hominem Reipub. adeò opportuno tempore, populo ſe ducem ad libertatem recuperandam præbētem, minimè deſeri oportere. Sed vt appareret, multò homines facilius magnas res concipere animo, quàm vbi perficiendæ ſint, vires pares & conſtantiam præſtare: omnium autem ferè ingenia eſſe huiuſmodi, vt non æquè & in ſuſcipiendo conſilio & in expediendo prudentiam afferant: & languebant, & trepidabant metu, & priuatam magis ſuam fortunā quàm publicam reſpiciebant: cùm inter vtrámque terror periculi imminentis, qui modò ob oculos obuerſaretur, ſpeciem omnem illam decoris & honeſti difeciſſet. Ita patriæ liberatę gloriam, aut Petri Medicis fortuna illis, aut ſuorum ignauia, quod verius eſt, quę eadē & mentē

pariter

pariter & conſilium ademiſſet, extorquebat. Vnus tāmen præter Neronium, ſerò fratris cōſilio improbato, Nicolaus Soderinus, malè geſti magiſtratus memoriā, conſeruatæ Reipub. laude eſſe priuato obliterādam ar-arbitratus; vt maximè alij trepidatione ac metu torperent; ſe cum Neronio cōiunxit, ac ſuorum manu comparata, vt ſe ducem ſequerentur quicunque Rempub. ſaluam vellent; adhortando, atque ſæpius eadem quæ ille commemorando, totam ferè eam ciuitatis partem quà habitabat, ad arma cōcitauerat: vt minimè iam dubium eſſet, ſi æquè ſtrenuè atque impigrè omnes ſe geſſiſſent, ac rem pari animi magnitudine & virtute aggreſsi exequi maturaſſent, ſuperiorē illum viribus, cùm aduerſariis fuiſſe dimicaturum. Atque ita armatus, vt nulla in re defuiſſe ſuſceptæ cauſæ & communi ſaluti videretur, Lucam Pitium, adire ipſe & cunctantem reſtitantémque excitare, atq; adeò vbi cætera minus procederent, metu mortis iniecto, ſpem illi concordiæ omnem, ſi quid ſeparati ab aliis conſilij iniiſſet, adimere (qua de re iam per certos homines agi à Petro Medice adornatos, non obſcurè ferebatur) atque quoad poſſet, impellere ad arma conſtituit. Vbi autē, omni ſpe compoſitionis præciſa ſua oratione confirmatum illum ſibi ſocium adiunxiſſet: facilè arbitrabatur futurū, vt cæteri, quorum adhuc animi fluctuarent, illius ſequuti autoritatem, fiducia maiore & viribus, ad aduerſarios pellendos ſumerent arma. Eum igitur domi conuentum cùm docuiſſet, magnam omnibus oblatam opportunitatem in præſentia recuperandæ libertatis, quam quidem neglectam, nequicquam eſſent poſtea deſideraturi, ſimul oſtendit, quanto in diſcrimine vertatur Reipub. ſalus: ſi

illa à ſuis mollitia animi ac turpi metu ab officio auerſis,deſeratur.Si ſe colligere velit ac magno & forti animo,próque anteactæ vitæ dignitate,rem capeſſere atq; in vetere inſtituto manere(id quod dignum illius virtute & conſtantia ſit)publicæ dignitatis ab improborum conſpiratione defendendæ: tum facilè intelligat quàm graui ignauiæ turpitudiníſque nota, fuerit tam opportunum tempus támque idoneum ad agendum omiſſurus. Nam ſi perterritus audacia ac minis inimicorum, quibus magis quàm certis viribus ac firmis nitantur, obſtinato animo in ſententia manere pergat: aut exilij & mortis metu,aut ſeruitutis, quæ multò quidem viro forti,omni morte atque exilio deterior ſit, quaſi ancipiti telo illius animum à tam fœdo conſilio auulſum, expugnari debere.Poſcere ab illo opem, afflictã patriã, vt rarò vnquam maiorum memoria, nefariò ſcelere ac parricidio ſuorum,cuius quidem ſalus ita ſit, cum illius ſalute coniuncta: vt quemadmodũ qui naui aliqua vehatur,ea fracta,intelligat, ſibi eſſe de ſalute deſperandum,non poſsit iam ſpe vlla ſatis firma niti, ſe illa perdita,incolumem vitam & dignitatem diu in ciuitate retinere. Sin autem ea ratio illius conſilij ſit, vt metu in præſentia cedendum atque ab armis abſtinendum,quæ aditum ad victoris gratiam,difficiliorem reddant,diffiſus rerum euentu cenſeat: minimè turpi ac flagitioſo incœpto,diſparem exitum etiam fore. Non enim ita molliter ac remiſsè ſtatuenti,fortunam defuturam,quã immeritò homines accuſant,cùm ſibi eam faciunt ſua inertia,nulla eius culpa deteriorẽ. Eã quidẽ abiecti animi hominem ac ſuæ magis quàm cõmuni ſaluti conſulentem,cũm tãtum dedecus & flagitium ipſe admittat,

neque

neque in eo culpam agnoſcere, quam præſtare nō poſ-ſit, aut ad animi debilitatem quò æquius ſit, ſed ad fortunæ temeritatem referre velit: præcipitē ſua ſponte ac prolabentem leui impulſu de ſtatu pręſenti deturbaturam. Mox enim ſuperbum affuturum inimicū ac ſuorum ciuium victoria inſolentem, qui non illum quidem deceptum amplius lenitatis & clementiæ ſimulatione, ſed (quod ingenij ſit et per armorum impunitatem in apertum eruperit) contumacia oris & faſtidio deterritum, duriſsimas leges accipere cogat receptū in fidem ac mancipium inimicorum effectum: quæ res, quo ſupplicio, quo cruciatu corporis, qua morte non fœdior ac pernicioſior debeat videri? Quàm interſit tum ad communem ſalutem tum ad priuatā ſuam, vtrum inimico occurrat armatus victoriæ præſertim occaſionem ex aduerſariorum timiditate & ceſſatione captāti: an inermis armatum excipiat, quem poſſe ignorare, cui modò hominis mores cogniti & ingenium perſpectum ſit? In altero leges ab aduerſario, quas ſibi eſſe cōmodiſsimas ducat & honeſtas, accipiendi neceſsitatem: in altero dandi illi quas nolit, quæ eædem ſalutares Reipub. & honorificæ priuatis ſint certā ſpem eſſe. Nam ſi abhorreat à cæde, quæ magna cum multorum clade futura, debeat cuiuſuis animum ab incœpto temerario retardare qui Reip. conſultum velit, cuiuſque ad pacem atq; ad otium, conſilia ſpectent: non ſe improbare id quidē: ſed æquum eſſe tamen cenſere, vt prouideat idem, ne cùm rectiſsimi illius ſenſus ſint, & cū bonis congruentes, imprudentia committat & temeritate, vt prodidiſſe Rempub. inertia atque animi languore & remiſsione videatur. Nam & firmiorem ſemper ferè pacem & ho-

neſtiorem ac viris fortibus magis dignam ab animi vi ac robore peti, quod in armato conſpiciatur, quàm ab ignauia & deſidia, quæ prodat victori inermem. Sæpè quos nulla vis orationis, nulla hominum cõſilia, nulla æqua conditio, non maximorum Regum, non ciuitatũ nobiliſsimarum autoritas, ad pacem & cõcordiam ſtabilem flexit, infeſta ſigna, paratas vtrinque ad prælium acies, mortis & ſeruitutis propoſitum periculum par, belli dubiam atque incertam fortunam, inter ſpem & metum æquè animos iactantem, inuitos ad pacem & ad compoſitionem pertraxiſſe. Ex otio bellum, pacem rurſus ex armis, hanc tantam rerum viciſsitudinem facile patiẽte conſpici in humanis rebus, aut fortunæ temeritate, aut, quod verius eſt, hominũ incõſtantia, quæ magna eſſe in omni vita agenda animaduertatur, perpetuò ſequi. Sed quicunque euentus rerum futurus ſit, longè præſtare, etiam vt res minus ex ſententia ſuccedant, victum illum armis inimicorũ, non metu aut cupiditate, boni & cõſtantis ciuis magna laude parta, patriæ cedere, quàm eandem aduerſariorũ beneficio, tranſitionis infamia & proditionis notatum, quod nomen, etiã quibus vſui eſt, inuiſum nullo modo effugere poſſit, in hominum iracundia & odio atque dicendi impunitate, retinere. Nam ſi horum alterum ſubeundum ſit, ſatius eſſe, cùm rectè fecerit exilium & mortem perferre, quàm cum eſt mutatio conſilij inutilis futura, turpiter & flagitioſè facti memoria, cuius incommodi euitandi nulla iam ratio iniri queat, perpetuò in duriſsima ſeruitute ac vitæ indignitate inhonoratũ, cõtemptum, abiectum angi atque affligi. Hæc pro ingenio hominis vt verè & prudenter, ita acriter ac vehementer dicta,

breuis

breuis Lucæ oratio excepit, maximéque ad præſentem rerum ſtatum accommodata, ſiue materia deeſſet ac ratio reſpondendi cóſcio culpæ magis quàm culpam fatenti, ſiue iudicio non eſſe pugnandũ, cùm potenté aduerſario cenſeret, & qui ſpatiũ nactus, iam multos ſpe maximorum præmiorum illectos in ſententiam traduxiſſet. Se quidem cum ratione optima & conſilio facere, vt in magna rerũ omnium perturbatione ac populi tumultu, ab armis atque aperta vi abſtineret quæ intelligeret pernicioſa ciuitati, ſibi neque ſalutaria eſſe, neque honeſta futura: tùm quoniam has partes ſibi eſſe in ſuos ciues præſtandas non ignoret, quorum quidem ſalutem tanto ſtudio ſemper & priuatus & in ſummo magiſtratu procurauerit: vltrò illũ orare ac ſi pateretur modò, hortari monerẽque velle, vt idem facere animũ & ipſe induceret, integrámque rem magiſtratibus permitteret: quando quiduis potius agendum eſſe videretur, quàm armis decertandum cũ aduerſariis; non modò illis quod ipſe cognitum habeat, virtute & numero militum, ſed multitudinis ſtudio, quæ iam tota illorum ſit, ſuperioribus futuris. Quod dignũ illius fide & conſtantia eſſet, hunc honorem magiſtratui haberet, ac mallet illum publica autoritate, quàm priuatos armis ciuitatis imperium adminiſtrare ac priuatorum cótrouerſias & diſſidia componere: cognitionem certè & iudicium magiſtratibus publicarum priuatarúmque rerum, quo die ciuitatis liberis ſuffragiis eam eſſent poteſtatem adepti, delatam eſſe. Itaque ſi qua illi in eo inimicorum potentiam habeant ſuſpectam, (vtinam non iniurſam potius habeant, cùm ſuſpicioni locũ non ſemper æquè res, ac ſimultas & inductio quædã animi atq;

procliuitas ad odium faciat) non anteà ſuo præiudicio eos damnent, quàm per interpoſitam magiſtratus autoritatem, more atq; inſtituto ciuitatis cognita cauſa, eſſe damnandos intelligant. In ciuitate legibus, armis foris Rem pub. adminiſtrari, & vim in hoſtes, iudicia in ciues, quæ libera ſint, exerceri oportere: vt iam peſsimo exemplo, cùm opus ſit legibus & iudiciis, ferro inter ciues in curia & foro decernatur, ac magiſtratibus, quorum ſummam poteſtatem ac ſacroſanctam Reſpub. eſſe velit, vis ſcelerate ac nefariè afferatur. Quando illius ciuibus ſatis ſit perſpecta illius fides atque animus, neq; eius rei documẽtum aliud quæratur, cur hoc minus illi curent, quærere ipſe ne laboret. Siue enim ſe populus liberari nolit cum quæſtu & compendio ſeruientẽ, non eſſe beneficium offerendum inuito, quod illi ingratum accidat: ſiue ſeruitutem oderit, incũdam viam eſſe, qua nullà priuatorum inuidia, qui dicantur libertatis oppreſſores plectantur, libertatẽ populus è ſeruitute vindicatus magiſtratui referat acceptam: vt ad quem vbi malè res ſuccedant, omnis offenſio pertineat, quod æquũ ſit, laus rectè Reip. adminiſtratæ perueniat; quæ ratio eſſe eadem tutiſsima videatur futura. Neque verò illos inuidere hanc gloriã iis debere, qui præclarè ſuo etiam teſtimonio de Repub. mereantur, cùm ſe fide, officio, pietatéque quam debent patriæ adductos, acceſſiſſe ad illam liberandam videri velint: quam mentem debeant omnibus precari, iis præſertim in quibus ſæpius Reſpub. voluntatem & ſtudium deſiderat, quàm vires atque agẽdi facultatem. Videri igitur ſibi in præſentia ea arma ponenda, quibus ciuitas de ſuo iure decedere, magna ſuæ libertatis iactura cogatur, & aduer-

ſariorum

ſariorum cauſa, quæ eadem per ſe mala ſit, cùm ita percrebruerit, laceſsitos illos aduerſariorum iniuria arma ſumpſiſſe, magis indies corroborata, iis quibus minus debet probetur: quod eos maximè quibus eorum eſt ſuſpecta potẽtia cauere oporteat. Hæc quæ à quouis alio dicta prudentis hominis animũ & rectè ſentientis cuiuis probare potuiſſent: parum Soderinum mouerunt, magis illum quòd ſe deſertum ac proditum à ſuis videret temporis anguſtiis quæ id poſtularent, quàm Pitij oratione fallacis hominis & priuati commodi ſpe à ſuſcepta bonorum cauſa auerſi, coactũ arma ponere: quæ nullius adductus autoritate ſed ſtudio libertatis recuperandæ incenſus, aduerſus Medices cepiſſet. Cùm enim nemo dubitaret, non illum redemptum ſpe præmij ingentis eſſe: iam illud etiam ferebatur, per certorum hominum interpoſitam autoritatem mentione affinitatis iniecta, atq; ita eius animo delinito, cùm Petro in gratiám rediiſſe. Vt autem ferè ſemper ſunt homines acuti dubiis rebus in eam partem quò animi inclinant trahendis, ſuáque ſpe ſemper vlterius feruntur, quàm quò res ipſa illos ſi certam rationem ducem ſequantur perducere videatur: ita per huius cõiunctionis occaſionẽ, quaſi perinde facilè factu eſſet animos conciliatione amicitiæ, atque affinitatem iure connubij iungere, non diffidebat cum Petrum inualetudo, quæ indies ingraueſcebat, liberos ætas à muneribus publicis auocaret: illo etiam patiente, ſe vnum Remp. ſuo arbitratu adminiſtraturũ. Qui enim æmuli eius gloriæ fore viderentur, magnæ homines dignitatis, eos deſtitutos in hac tanta contentione ſuo auxilio, ac Petro Medici tantis viribus munito minimè pares, ſiue in ciuitate manerẽt

victoris

victoris beneficio autoritatem omnem, ſiue tiicerẽtur, id quod erat magis credibile, cùm ea ipſa facultatẽ etiã quicquam aduerſus ſuam dignitatem moliendi amiſſuros. Confirmabat hominis ſpem, concepta ferè omniũ opinio de illius virtute, quam quidem eorum æſtimatione maiorem (qua in re quidem cuncti fallimur, cùm natura plus æquo prolixi ſimus noſtris rebus iudicandis) magnum momentum ſibi ad rem tantã conſequendam allaturam arbitrabatur. Quæ cùm ita eſſent, ac minimè Soderinum fallerent, ſic tamen ab illo diſcedens dixiſſe fertur, Si benè merendi ratio & vis, non magis in perficiendo, cuius rei facultas non ſemper adeſt; ſed in animi quadam propenſione & recto ſtudio poſita videtur: quando nihil mihi in mora fuit, qui antiquiorem ſemper patriæ ſalutem grauioremq; quàm meam habuerim, quò minus per me hodie ſit antiqua libertas & dignitas ciuitati reſtituta: ſatis quidem cumulatè receptum à me munus patriæ eius conſeruandæ perſolui: ſin verò parum eſt voluiſſe, vbi fatis obſiſtentibus, quæ iamdiu aduerſa meorum libertate, flecti nulla ratione & conſilio poſſunt, animi ſtudium & voluntatem factum probat nullũ, de me verò nihil patria habet quod queratur, de aliis, ita prodita & deſerta ab illis, plus ſanè quàm aut ego velim illius cauſa, aut iis ipſis honeſtum ſit: qui mihi quò minus hanc meis ciuibus operam nauarem fuerunt impedimento. Atque quãdo in præſentia libertatis bono meis ciuibus frui per homines ingratiſsimos non licuit, qui præſentis commodi ſpem dubiã atque incertam, ſolidæ laudi & liberatæ patriæ gloriæ prætulerunt: quæ illam maneant in poſterum mala, vt nunquam obſcurum per me ſit, quibus illa accepta

referat, facilè præſagiente animo quæ ratio ſuadet, & hæc rerum facies quæ impendent, iam libet diuinare. Veſtra hæc, Piti, conſilia quæ vnde manent, iam præterit neminem (vtinam vos callidioribus, quæ fortia ſunt præferre maluiſſetis) hunc tandem exitum ſunt habitura, vt quorum potior cura fuerit, priuatis ſuis quàm publicis rebus conſulendi, ij præter proditæ patriæ infamiam, quæ perpetuò eorum nomini inuſta hærebit, neque ſuis rebus ſe, neque Reipub. proſpexiſſe intelligentes, ſeruitutem ſubeant longè acerbiſsimam: libertatem quidem patria amittat, cuius charitas nos in improbos ciues & ſceleratos armauit, diu iam ab illis nefariis conſiliis quaſi machina concuſſam, nos qui illi maximè voluimus cónſultum, per vos eius deſertores, minimè quidem ea calamitate digni, quam à vobis illatam hominibus inertiſsimis atque ignauiſsimis meritò querimur, & fortunas & libertatem & patriã amittamus. In tot malis tamẽ vnum reliquum ſolatium ſumus habituri hæc aliena culpa nos, veſtro vos flagitio & ſcelere, & dignitatẽ & vitæ ornamenta reliqua amiſiſſe. Cùm hic tantus in ciuitate tumultus ſubitò exortus, magnam omnibus trepidationem inieciſſet: magiſtratus ne qua vis ſubita inferretur, curiam claudi, ac diſpoſitis præſidiis aditus omnes cuſtodiri, cæteráque adminiſtrari pro temporis ratione & periculi magnitudine diligentia ſumma & ſtudio iuſſerunt: optimo illi quidem conſilio, ciuitate diuiſa ſtudio partium, ne ſummi imperij poteſtate nouo ac pernicioſo exemplo ad priuatas ſuas contentiones ſeditioſi ciues abuterentur, neutros ſibi autoritate publica eſſe fouendos ſubleuandóſque arbitrati. Et ſi autem non erat difficile iudicare,

vtri meliorem cauſam ſibi defendendam ſuſcepiſſent: videbatur tamen mitius malum futurum, magiſtratu quieſcente, cuius autoritatem armati non officio ſed libidine & gladiorum impunitate æſtimarent, videri victam priuatorum conſpirationem, quàm publicã cauſam: quam quidem non erat committẽdum, etiam ſi id obliquè agerent, vt palàm priuati oppugnarẽt, quo ſcilicet, tanto magiſtratus periculo illi fierent ſceleratiores. Neque enim eſt ſatis tutum conſilium eorum, qui ob eam cauſam plagam accipiunt, vt ſicario & parricidæ cruento ſuo ſanguine & cæde, odium atq; inuidiam apud multitudinem ſuo exitio paret: cum eius rei præſertim nullus ſit vſus futurus. Quid porrò in ea contentione magiſtratus ſpectaret ita ad arma eundo? cùm multitudo dulcedine largitionis delinita tota Medicũ videretur, deterriti cõiurati hinc audacia inimicorum, hinc principum deſtitutione, & gladios ſimul & ſpem omnem vincẽdi abieciſſent, nulla interim ſubſidia, quæ rem gerentibus præſtò eſſent, neque domeſtica, neque externa apparerent. Nimirum illud videbatur neceſſariò futurum, vt quæ iam re nulla reliqua eſſet, fracta victáque publica autoritas, priuatorum ſcelere conſpiceretur: quæ vbi in eorum contemptionem veniret à quibus victa eſſet, nemo iam poterat dubitare non magno totius Reipub. incommodo, quę vna magiſtratuum autoritate ſtaret, facultatem improbis hominibus ad omnia maleficia & ſcelera admittenda datum iri. Ciuitas interea atque ea maximè pars quæ Pitij autoritatẽ ſequebatur, quæque eius fortunam in omni euentu ſibi eſſe ſpectandam cenſuiſſet: cùm hinc Petri inimici, eo ſe domi continente, in cuius autoritatẽ magnum momentum

mentum ad victoriam poſuiſſent, ſua ſponte ab armis diſcederent: hinc aduerſarij pertinaciſsimè ea retinere perſeuerarent,in eam tandem partem inclinauit, quæ ſuperior armis, & præmij pariter & ſupplicij cõſtituendi ſibi arbitrium videretur vindicatura. Medices enim armatos,& vim obſiſtentibus & necem oſtentãtes, inimicis magno conſenſu omnes præferebant:quorũ diſiecta conſilia & repreſſam vim ac debilitatam viderẽt. Eſt enim ea multorum conſuetudo vt nõ cauſas atque initia rerũ,ſed quod maximè periculoſum eſt, exitũ ſpectent,quẽ lętum ſemper etiã ſi à malo ſit principio profectum amplectũtur. Cùm magno iniecto bonis metu, ac nemine exiſtente qui pro coniuratis caput obiicere in extremum rerum diſcrimen auderet, multitudinem, damnata cauſa quæ deſerta à ſuis eſſet, cùm iis ipſis futurum appareret,quorum ſalutem acerrimè antea oppugnaſſet:coniurati capto ex tempore cõſilio, de compoſitione agere conſtituerunt.In eo enim iam rem verti intelligebant, vt non illi magis de inimicorum ruina quam in ſua capita auertiſſent,ſed de ſua ſoliciti eſſent, quæ temporis anguſtiis excluſis, niſi maturè cõſilio occurrerent, grauiſsima immineret. Ita in curiam frequentes conueniunt, editis poſtulatis, vt quoniam de ſumma Repu.eſſent acturi,cuius ſalus in magno diſcrimine verſaretur,ſibi magiſtratus daretur: quod quidem ſi fieret,non deſperarent,cùm eorum cõſilia ſemper ſalutem communem reſpexiſſent, quàm minimo negotio rem ad concordiam & per æquiſsimas pacis conditiones, perduci poſſe. Ea re cognita atque iis facta ingrediendi poteſtate, cùm diu egiſſent,ſecunda hominũ voluntate, de concordia in ciuitate concilianda & de

tollendis ciuilibus diſcordiis, quæ magna cum eorum infamia qui ſuperioribus annis Reipub.præfuerāt, maiore tamē cum omnium pernicie creuiſſent: propterea quòd Petrus Medices,tum artuum doloribus laborare, & minus per valetudinem in curiam venire poſſe dicebatur:de cōmuni ſententia,omnes, ad illum ire domū, in magna rerū perturbatione animis penitus metu fractis,conſtituunt. Ex his vnus Nicolaus Soderinus qui cōſtantia & magnitudine animi facti pulcherrimi cōſcientiam tuebatur: cùm ad cætera omnia quæ malè à coniuratis conſtituta adminiſtratáque eſſent, tantum præiudicium communi cauſæ factū ab iiſdem animaduerteret: perfidiam eorum & ſcelus execratus, quorum flagitio atque improbitate tantum vulnus impoſitum Reipub.ac prodita ſalus & libertas omnium ignauiſsimè eſſet: Thomæ fratri in cuius beneuolentia & fide, tametſi ab illius cauſa diſſentientis,ſuam ſpem omnem collocatam habebat, liberorum ſalutem, ſi quid in ſe grauius aduerſarij ſtatuerent,commendauit: ſimul ipſe in villam paternam conceſsit:ibi qualem exitum habitura res eſſet, quanquam neque ſibi eum magnopere lætum,& pernicioſum maximè fore Reipub.non dubitabat,procul ab omni contentione,quam nequicquam ſe ſuſcepturum aduerſus victorem inimicum & potentem intelligebat,expectaturus. Interea à coniuratis Petro Medice,vt conſtituerant domi conuento: is cui dicendi partes impoſitæ erant,grauiter conqueſtus de iis quæ aduerſus populi libertatem, per vim acta per eos dies eſſent:cùm in eos qui nulla quidem laceſsiti iniuria,quieſcētibus omnibus, nullo certo ſeditionis ac tumultus autore à quibus quicquam eſſet mali timēdum

arma

arma cepiſſent,culpam omnem reieciſſet: Petrum poſtremò(ad illum cōuerſa oratione)rogare inſtituit, cùm tumultus & turbæ initium ductum ab illius armis conſtaret, ecquæ nam illi cauſa eſſet ad arma & vim confugiendi? quid ſibi ille vellet tanto militum apparatu? quid illi periculi propoſitum?quæ intentata vis?qui nouus iniectus metus eſſet?quæ ſuſpicio?quid noua illa rerum facies,quid inſolita ciuium frequentia, quam domi ſuæ tanquam in arce tectus præſidij cauſa diſpoſitā haberet?quid cætera ſibi vellent,quibus metu concuſſa & iactata Reſpu.opem ſibi à ſummo magiſtratu & auxilium petendum, quod vix vllum ei ſperandū eſſet in immoderata atque infinita armorum licentia, quibus eſſet obſeſſa,cenſuiſſet? Cùm ſine certa ratione & conſilio, hæc fieri nullo modo poſſent, nolle ſe, quod res poſtulet, in cupiditate animi poſitam cauſam interpretari,extraordinarias poteſtates atque imperia appetentis:liberare ſe illum libenter ea ſuſpicione,quam re minus tamen velle ipſe deprecari, oratione eleuare modò id quod pergat facere, videatur. Nam ſi habeat quæ à Repub.petat, quæ qua debet pietate ſuos amplexa foueat ſemper, nunquam deſtituat à ſe fidem eoſdem & præſidium implorantes: minimè illi dubitandum eſſe, quin vbi cognita illius poſtulatorum æquitas ſit, tranſigi facillimè res,publica autoritate poſsit:quā more atq; inſtituto bonorum à quorū conſuetudine minimè illū diſcedere oporteat,ſi is eius animus in Rempub.ſit quē quidem videatur præ ſe ferre,debeat omniū antiquiſsimam habere, quæ magis ſint in vita expetēda. Debere eum abiectis omnibus conſiliis,quæ violēta ſint,& non ita illius rationibus cōducere, quàm inuiſa eſſe ciuitati

intelligantur:non armis,ſi qua de re cùm priuatis controuerſiam habeat, ſed iure diſceptare: iniurias autem omnes atque offenſiones, etiam ſi illi ſint grauiſsimæ illatæ, Reipub. cauſa condonare priuatis, in quos non prius poſsit ſæuire, quàm à ſe violata patriæ iura fateatur: quæ ſanctiſsimè ſint hominibus colenda. Id ſi agat atq; ſi ita ſtatuat (id quod decet principem ciuem) non ex patriæ calamitate ſed ex ciuium cõſeruatione, quos minimè illa à ſe diuelli ſine graui ſenſu doloris patiatur, eſſe famam ſibi & gloriam quærendam: tum nulla arma, nulla militum præſidia, nullam externã vim, nitenri charitate ſuorũ ciuium neceſſariam eſſe exiſtimet. Ea enim abiecta ſolidam gloriam parere, nomẽ, exiſtimationem, ſtudia populorum: quæſita eadem, potentiã quidem vni comparare timendam multis, ſed cui æquè multi timendi ſint, ſolicitã certè vitam ſemper, niſi nobis dignitates atque honores fingere noſtra opinione, quàm aliorum iudicio malimus, habituram. Ad ea Petrus, cum arma fiduciam atque animos, iracundiã præter inimicorũ odium, morbi vis malè affecto ſuppeditaret: minimè ignarus quò inimicorum oratio ſpectaret, in hanc ſententiam reſpondiſſe fertur, Haud mihi ij videntur eſſe accuſandi qui, quod vos obieciſtis, principes arma ſumpſerunt: ſed qui perfecerunt ſua audacia & inſolentia, vt qui pacis ſemper atque otij ſtudioſi extitiſſent, iis neceſſaria ea defenſio eſſet, quæ ab armis magis quàm à iure & legibus peteretur: quod cum ego me feciſſe re ipſa oſtendam, nihil neceſſe habeo oratione inficiari, magna præſertim ſpe fretus huius mei conſilij rationem, tacente etiam me, quem vis modò, cuius iudicium liberum atque integrum ab odio & cupiditate

ditate ſit,probaturum. Arma enim,quemadmodũ ſumpta ad vim faciendam,& cùm nulla iniuria interceſsit, iure impia eſſe exiſtimantur, ita vbi ad repellendam ac propulſandam iniuriam capiũtur, & neceſſaria eadem & iuſta ob eam ipſam cauſam videri debent. Equidem (id quod facilè omnes intelligunt) ita mihi ſtatui eſſe præſidium ab armis petendum,vt propulſandæ iniuriæ inſidiiſq; repellendis quæ crudeliſsimè in me liberóſq; meos ab inimicis comparantur, nemini grauia ac perniciosa, qui non in illa ſua ſponte incurreret, quæſita viderentur. Ac ne inimicos meos ſolicitudine inani, quando ſibi eam ipſi ſtruunt,ſed moleſta liberem,quod eorum in me odium potius quàm mea lenitas atq; ingenij facilitas videtur poſtulare, nõ ſum ego illa anteà poſiturus, quàm vt nunc armatorũ præſidio, ita publica autoritate me eſſe tectũ ſatis ab eorum iniuria munitúmque intelligam.Nam quòd quęritis quid mihi ita armatus velim, ac ſtipatus clientium atquè amicorum frequentia virorum eorundem optimorum, tanquam in arce incluſus domi lateam, hac quidem de re vos interrogari æquius eſt: qui perditorum hominum atque egentium coniuratione facta (erumpet enim aliquãdo ex me libero homine digna vox) ſæpè nocte intẽpeſta, ſæpe interdiu prouecti ſcelere atque audacia, aduerſus meã ſalutem & dignitatem ingratiſsimi homines,multis meis priuatim patríſque affecti beneficiis magnis & illuſtribus conſpiraſtis:nefariã atque impiam ſocietatẽ aduerſus Remp.coiſtis,ſæpè die,inquã,luce,palàm,omnibus inſpectantibus, tanquam eſſet impudentia atque contemptio legum ſceleri addẽda, in certa vrbis loca, ſtata hora & tempore, vt furor vobis atque amentia

ſuadebat,conueniſtis:religionem,iuſiurandum, ac paruum eſſe hoc vinculum fidei hominum aſtringẽdæ arbitrati(ſi fides modò vlla eſſe in improbitate poteſt)ſyngrapham pernicioſiſsimæ conſpirationis vobis futurũ pignus, à ſicariis parricidis, expletis ciuium ſanguine, atque alea & egeſtate perditis hominibus, veluti ſit vllum grauius ſcelus quàm hominũ fidem in ſcelere obſtringere,exegiſtis:multitudinem cõcitaſtis, monendo, adhortãdo,multa ſpondendo,interdum deterrendo, & minitando à nobis alienaſtis,omnibus deniq; vrbis locis, foríſque inſidiis poſitis,certos homines perſuaſos præmiorũ magnitudine collocatos ad nos interficiendos habuiſtis.Ne tamen videar vobiſcum agere ſuperbè (mihi quidem videar potius ineptus ſi dignos vos reſponſione vlla putem) aliis quidẽ quibus hæc minus comperta ſint, tanquam in perdita & iugulata cauſa, haud ſatis eſſe paratus ad reſpondendum:difficilem vos mihi planè reſpõſionem facitis: per quos vnos factum eſſe videtur,vt minus, id quod viri boni optant,res ad concordiam perducatur: quorum ego tanto conſenſui nunquam ſum defuturus, quicquid vos ſecus ſtatuatis, orationi minimè congruentem voluntatem & ſenſum afferentes. Qui verò poſſum ego ante arma abiicere, quàm mihi à vobis fides facta ſit, odium vos ſimul inimicitias,æmulationem,cupiditatem,maleuolẽtia tanta hunc veſtrum in me ſuffuſum animum poſuiſſe? qui autem à vobis mihi fides fiat id vos feciſſe ex animo, à quibus in ciuitate publicam autoritatem contemptam, legum & magiſtratus iura violata, religionis, pudoris, officij repagula fracta atque cõuulſa eſſe intelligam. Nihil ego veſtram hanc fidem moror: quod cùm ob alias

alias cauſas mihi agendum eſt, tum ne ſi quando mihi veſtrã fidem obſtrinxeritis, per me vobis liceat, ea violata, ſceleratis eſſe. Quandiu erit hic vobis animus, hæc mens, per meum latus, vbi vobis ea facultas data ſit, Rempub. quod omen dij obruant, petendi: quandiu inquam hæc vobis ſententia ſtabit, & bonorum præſidio Reſpub. & ſalutaribus armis tutus ipſe à veſtra fraude atque inſidiis ero. Simultates omnes deponantur, quas ſumma cum Reipub. pernicie dum exercere pergitis, ſimulata oratione à vobis auertere conamini: comprimatur audacia: tollatur ambitio, meliores de Repub. cogitationes ſuſcipiantur: leges, iudicia, magiſtratus cuius maieſtas atque autoritas ſanctiſsima eſſe omnibus debet, reſpiciatur: tum ego armatos homines, qui mihi præſidio ſunt, nemini obſunt, ne minus videar otio ciuitatis velle conſulere, non quidem veſtro exemplo (id enim vobis vis atque arma extorſerunt) ſed meo more miſſos faciam. Verũ cùm ſatis ego quo vos in me animo eſtis animaduertã, cùm arrogantiam, ſpiritus, odiũ, faſtidium, in cauſa & aliorum iam pridem, & verò veſtro præiudicio damnata, videam: nunquã ſanè cõmittam, vt quod mihi aliquando fraudi eſſe poſsit, inimicorum conſiliis obtemperanti, cuiuſquã arbitrio magis quàm certa ratione & conſilio videar egiſſe. Nam hoc mihi vnum ſemper curæ fuiſſe, vt ſublatis in ciuitate diſcordiis, communi otio & concordiæ ciuium conſuleretur, illud quidẽ argumẽto eſt, vos homines id quod minimè inficiari poteſtis, mihi inimicos, inermes inter armatos, quibus mea ſalus mihi committenda fuit, quo ego ſeptus aduerſus veſtras inſidias eſſem, impunè verſari. Quanquam ſi declarari vnquam meũ in Rempub.

animum oportuit, quod equidem parum ſemper mihi eſſe neceſſarium fretus charitate meorũ ciuium & beneuolentia exiſtimaui: qui id potuit fieri à me clarius, quàm ipſo comitiorum tempore, cùm nulli in Repub. magiſtratus eſſent, quorum autoritas cupiditatem hominum & libidinem retardaret: cùm tanquam iuſtitio indicto, leges in ciuitate & iura ſilerent, cùm nulla vis, nulla arma ab imparatis eſſent timenda? Enimuero (id quod nulli veſtrũ poteſt obſcurũ eſſe, qui omnes meas rationes explorando, meorum etiam mihi fidem ſuſpectam facere nitebamini) tum ego palàm improbatis eorum conſiliis, qui cædem & vim reſpicientes, dimicandum mihi cum aduerſariis, certa etiã ſpe victoriæ oſtẽtata, cenſebant: comitiorum tamen euẽtum tacitus domi expectare ac per magiſtratũ, qui legitimis ciuitatis, & liberis ſuffragiis creatus, de controuerſiis priuatorũ cognoſceret, dignitatem familiæ tueri, quàm meis obſequendo quicquã aduerſis populi ſtudiis quod Reipu. aliquãdo fore pernicioſum intelligerẽ nouare per vim experirive malui. Satis me ſcilicet fore honeſtum ſemper inter meos ciues ſperaui, ſi quã ego pietatem patrię deberem, eam illi vbicunque id res poſtularet, præſtitiſſem: honores ita cõcupiui, vt multò pręclarius mecum agi putarem ſi his dignus viderer, etiã ſi nullos vnquã eſſem aſſequutus, quàm ſi malis rationibus partos obtinerem, iis gerendis parum viderer dignus. Tum enim ſunt dignitates atque honores expetendi, cùm teſtimonium iuſtitiæ & probitatis, potius quàm potẽtiæ & cupiditatis habent. Principem locũ in Repub. mereri magni hominis & ſpectatæ virtutis eſt: quærere atq; ambire eius ſemper eſſe duxi, qui cum aliis imperandi ſtudio

teneret

teneretur, cupiditati ipſe quæ ratio quidē fœda & præpoſtera eſt, atq; ambitioni ſeruiret: ipſe equidem magis ſemper mihi honeſtū ſtatui fore, ſi diſcerem mihi imperare, quàm ſi non optimis artibus quæſitum ac legitimum imperium in alios exercerem. Nihil autē minus eſſe ferendum videtur, quàm eoſdem homines & ſummam in alios gerere poteſtatem, & tanquam furēti domino libidini huic dominandi inexplebili atque auiditati qua pleriq; inflammati rapiuntur, obtemperare: quippe quorū violentum imperium, ſeruitus, quod eſt fœdiſsimum, volūtaria eſt. Mihi ſanè hoc maximè ſempèr curæ fuit, ſempérq; adeò erit, vt dignitatèm & domeſticum otium, ita quidem ſi hoc ipſum nunquam ſit Reipub. dignitati atque otio obfuturum, publica autoritate retineam, quandiu hoc mihi per vos meos inimicos ſeditioſos homines & turbulentos, integrum ſit. Ac cùm me minimè fugiat, in pręſentia agi, & quidem vobis autoribus, de ſummi imperij poteſtate in Repu. tollenda, quæ ſine prouocatione eſt, vtrū id principes ciuitatis eſſe è Repub. ducāt, quibus eſt illius procuratio mandata, an obeſſe populi libertati, cùm eorū quidem hæc cognitio & iudicium ſit: integrum illis (vt æquū eſt) atque adeò vt ſim præſto futurus ad eorū autoritatem aduerſus priuatorum cōſpirationem defendendam, relinquo: quicquid autem illi de conſilij ſententia decreuerint, id ratum æquè ſanctúmque me habiturum confirmo. Ita verò mihi ſemper à mea prima ætate, ratio vitæ omnis prouiſa & explorata eſt, vt ſiue nunc cenſeat magiſtratus infinitam poteſtatem, quam meritò quidam inuiſam habēt (periculoſam eſſe fateor omniū libertati niſi illā ratio moderetur) noua lata lege finien-

dam,ſiue more vetere & inſtituto adhuc retinendam in ciuitate, cùm parum id ſemper mea intereſſe duxerim, niſi quà Rempub. attingit, haud magnopere laboro. Quanquam ſi hoc modò ſilentio prætereundũ non eſt (pertinere enim ad rem plurimũ videtur) ſuperioribus annis, non per Medices quidem alióſve ab his redemptos largitione homines, ſed per eos ipſos autores, qui nunc adeò populariter & ſeditioſè ea de re conqueruntur, ea poteſtas in Repub. inſtaurata ac conſtituta eſt. Quod quanquam ita ſit, quicquid tamen magiſtratus vſui magis eſſe Reipub.cenſeat (vtinam in decernendo de tanta rè cùm adſit prudentia & conſilium, voluntas & ſtudium ne deſit) vel potius quicquid ipſi eſſe expeditiſsimum vobis iudicatis,cũ nihil ſubeſſe cauſę videatur,cur veſtris commodis inuideam,modò ſalua Reipu. & magiſtratus autoritate,haud ſum inquã in mora cuiquam futurus. De eo equidem non poſſum non magnopere & grauiter quæri: cùm aduerſarij, vt me inuiſum magis meis ciuibus facerent, eos ſermones iactandos curarint,vt cõtenderent, Petro Medice libertatem & vitam in ciuitate retinente,diu Rempub. eſſe ſaluam atque incolumẽ non poſſe:inuentos eſſe, qui improborum hominum criminationibus, nõ ſolùm fidem adhiberent,quod minimè iis faciendum erat,ſed illis etiam ſe adiungerent ſocios ad eorum nefarios conatus adiuuandos, atque operam adeò in molienda patriæ ruina & pernicie pollicerẽtur.Quis enim vnquam in ciuitate me vno pacis atque otij amãtior?ſit hoc ingenij. Quam ego vnquam ſignificationem paulò animi cupidioris meis ciuibus dedi? Verũ ſi rationibus & argumẽtis certandum mihi magis cũ improbitate & audacia viderẽ,

quàm

quàm teſtimonio multorum de mea anteacta vita nitendum:ita ego iam de loco ſuperiore inimicorũ maledictis reſponderem,vt quicquid nũc agerem, magis ſuperuacaneum perditæ ac profligatæ cauſæ refutandæ, quàm neceſſariũ grauiſsimo dolori ſignificando videri poſſet.Hæc cùm elatus iracundia dixiſſet, ad Neronios fratres conuerſus,quos ingẽtibus ſibi beneficiis obſtrictos, magis in ſe ingratos extitiſſe cæteris querebatur: ita in eos graui vehementíque oratione dicitur eſſe inuectus,cùm quæ in illos ſtudia cõtuliſſet, tum Coſmus pater olim,tum ipſe commemoraſſet, vt ex iis qui aderant armatis, nonnulli ſibi ægrè temperare potuerint, qui parum opportuna ſedulitate gratiam apud iratum quærerent,atque adeò quanquam Petrus qui id nimiũ ſibi fore inuidioſum animaduertebat eos ſũa autoritate prohiberet, quin illis & manus afferrent, & malè mulctatos præcipites inde exturbarent. Vehemens oratio aliis & quanquam irati & victoris,nimis acris etiam in eos inimicos viſa, quos nulli ante geſti honores, nulláque vitæ dignitas à maledicto & cõuitio vindicaret. Itaque non ea magis hominum ſuſpicionem eleuauit, cùm eam tolli opinione clemẽtiæ & lenitatis,in ſecũda præſertim fortuna,quæ rarò in mitioribus etiam ingeniis moderata eſt,omnino oporteret,quàm metum auxit.Niſi enim abhorreret à pacis conſiliis, cùm de tollendis diſcordiis ac conciliandis animis ageretur, minimè eum in aduerſarios vſurum ea oratione exiſtimabant:qui ſe illius fidei omni armorum præſidio nudatos permiſiſſent:quæ quidem ex fiducia domeſticarum virium non ex cauſæ bonitate,quæ nulla eſſet, proficiſceretur.Ita veluti cum oratione pugnãtia, quæ de ſua

volunt

voluntate & ſtudio in Rempub.diſſeruiſſet,& minus ea libenter audita ſunt, & animos non inimicorũ modò, ſed aliorum etiam qui aderant, quiq; ab omni illa contentione abfuiſſent,plurimum ab illius rationibus alienatos mali imminentis terrore compleuerunt.Erat autem facilis ratio propoſita Reipub.ſaluti conſulenti ſuã fidem & voluntatem populo probãdi: vbi ipſe inuicem armatos dimittere animum induxiſſet, quorum præſidium minimè neceſſarium faceret,inimicorum victa & fracta vis: cùm præſertim ſua ſpõte aduerſarij ab armis diſceſsiſſent.Quid enim arma retinere perſeueraret qui eſſet in poteſtate magiſtratus & legum futurus, quibus neque Reſpub.indigeret,& ſi indigeret maximè, à nullo quidem eo tempore,ab illo vno minimè omniũ poſtularet.Nam quòd negaret ſe fore impedimento, quò minus ciuitas ſuo iure vteretur,ſiue tollere veteres magiſtratus ſiue retinere mallet:nemo non videbat, eam poteſtatem de cuius antiquatione agebatur, quãquam illam dictatorio imperio præditam ſæpè calamitoſam ciuium libertati Reſpu.experta eſſet, quibus ius ad populum ab ea prouocandi ademptum iniuria videbatur, multò inferiorem futuram cùm legibus modò conſtituta eſſet,priuati potentia, quæ armis niteretur. Itaque & certa ratione Coſmum patrem feciſſe apparebat, & filium facere qui illius veſtigiis ſibi inſiſtendum in omnibus duxiſſet, vti eum magiſtratum à quo nihil haberet quod vereretur,domeſticis viribus innixus: multum alij qui nulla parata ſubſidia, aduerſus infinitum atque intolerandum imperium vbi ad inimicos perueniſſet, domo afferrent,populi ſuffragiis inſtitui, tolli,inſtaurari,aboleri antiquaríque ſi quãdo id videretur,alio tem-
pore,

pore,pateretur.Nam illud etiam vidiſſe, cùm nullo ſuo periculo tanta imperij vis in multitudinem exerceretur,cuius ipſe moderator eſſet, futurũ vt inimicos hac ratione (nihil etiam ſe interpellante quin ciuitatis imperium ſuo arbitratu adminiſtrare magiſtratus videretur)perpetuò in metu contineret: qui ad vnius libidinẽ per alienam tamen inuidiam,omnia agi in Repub. viderent.Summa tamen orationis fuit, quicquid tum ille de Repub.ſenſerit, quod ad libertatem populi conſtituendam,augẽdam publicam dignitatem,reconciliandam inter ciues concordiam opportuniſsimum iudicarent, id memores illius diei quo die eum honorem populus iis habuiſſet,pro ſua dignitate & fide, nullo habito ad cuiuſquam priuati gratiam reſpectu, decernerẽt: ſe quidem quicquid ab illis decretum conſtitutúmque eſſet,quod virum bonum deceret, & pacis ſtudioſum, comprobaturum.His rebus ad hunc modũ adminiſtratis,cùm id vnum omnes ſentirent,tollendas, diſſenſiones omnes & diſcordias è ciuitate, quæ diutius in eo ſtatu eſſe non poſſet,ac negotio dato de ea re magiſtratui,conuulſam iactatámque Rempub. ſeditionum fluctibus & tempeſtatibus recreãdam : minus tamen quid quáque ratione agi oporteret, conſtabat. Ita infecta in præſentia res in aliud tempus reiicitur : cùm erecta ex tot malis Reſpub.quid ſui iuris eſſet cõſiderare diligentius & per otium poſſet.Erat cùm hæc agerentur, ſumma Reipub.poteſtas penes Bernardum Lottium Petri rebus parum fauentem hominem,ſed cuius tempeſtatis tamen quaſi imminẽs procella non ita magna temporis iactura ab illo vitari poſſet. Quanquam verò facile erat cùm eſſet ſtipatus militũ manu,illũ metu armorũ

à nouis

à nouis conſiliis deterrere:quoniam tamen id accidere non poterat ſine magna hominum offenſione, qui ex ea re præiudicium fieri cõmuni cauſæ exiſtimarẽt :minimè placebat contra atq; ſuos ciues de ſe ſperare voluiſſet,illum à magiſtratu violando rem auſpicari.Itaq; re ſibi integra reſeruata, quoad Lottius magiſtratu exiret,pér eum qui illi eſſet ſucceſſurus, quem iam aliorũ nominibus ſorte ductis,qui per illud tempus magiſtratum geſturi eſſent,haud alienum fore à ſuis rationibus coniiciebat:quod deſtinauerat, vacuo ab omni cura & ſolicitudine animo, tentare experiríque de amicorum ſententia conſtituit.Nihil autem non atrox,ſęuum,immane cogitabat,cædes,exilia,amãdationes, inter ſummum beneficium & ſummam iniuriam nihil medium ſtatuens,& quando beneficẽtia parum profeciſſet, ferro,gladiis,incendiis inimicorum, dignitati familiæ & liberorum ſecuritati proſpiciendũ eſſe exiſtimans: atq; hoc quidem cùm ex inſtituto aliorum, tum verò patris exemplo,cuius exilium medium inter capitis animaduerſionem,& criminis impunitatem,breue fuiſſet: animi vis & robur ingens in offenſione vindicanda: quo quidem elatus & priuatorum ruina & Reipub.magna clade reliquam vitam à ſolicitudine & metu liberam tutámque præſtaret. Remiſsi autem animi videtur & inertia languentis, etiam ſi id ſpeciem lenitatis habeat, ad vnius plagæ ictum cedere inimicis,in contentione præſertim dignitatis:ita mala conſuetudine deprauatis hominum ingeniis,vt niſi illi ſimultates atque odia aut ſuo,aut inimicorum exitio finiant, vitã ſe reliquam infamem acturos putent.In magnis animis, in quibus & iniuriæ & beneficij memoria,nunquam vbi ſemel con-

ſtiterit

ſtiterit,obliteratur, cùm minus aut à fortuna aut à corporis viribus facultas ſuppetit, viget ingenium tamen & conſilium ad ſpem vlciſcendi:quæ nunquam homines deſerit,niſi morte ſublata. Nulla autem eſt offenſio leuis in magnitudine atque elatione animi: cùm raro quæratur quouſque ſæuitum ſit in faciēda iniuria,ſemper faciendæ iniuriæ quæ cauſa extiterit, ſpectetur. Eſt enim viro forti vnum animi inſanabile vulnus: cuius æquè etiam eſt ſemper in omni offenſione acerrimus ſenſus:cætera,quacunque illa in parte hæreant, & ſiue corporis deformitatem,debilitatémque viriū, ſiue fortunarum iacturam importent,vbi tamen cauſa non lædat,leuius feruntur. Iam fortuna Petri Medicis conatibus fauente, Rubertus Leonius ſortitus de more magiſtratum,eius perſtudioſus poteſtatem inierat. Is cùm de ſumma Repub.retuliſſet, collegis in ſententiam traductis,xviros adlegit, qui præditi Regia poteſtate qua de antiquanda magnis contētionibus per eos dies actum erat,Reipub.conſtituendæ præeſſent, omnes ex Petri ſententia.Qua re adminiſtrata, & armis antea aduerſariis & conſilio victis: per eos nouorum magiſtratuum comitia haberi, atque ſuarum partium homines quos aut muneribus aut voluntate conciliatos, eſſet in poteſtate habiturus,deſignari renuntiaríque curauit.Ita inimici ſuis rebus diffiſi ac penitus deſperata ſalute, aliò ſibi effugium quærendum arbitrati, Angelus Acciaiolus Neapolim,Neronius & Soderinus Venetias confugiunt: ſi qua id modò via aſſequi poſſent, Senatum,vbi certior libertatis ſpes affulſiſſet, nunquam, vt credebant, defuturum exulum cauſæ, ad bellum excitaturi. Adiuuabat eorum conſilium præter veterem Senatus

conſuet

conſuetudinem liberas ciuitates ac miſerorũ fortunas defendendi, conceptũ ciuitatis inexpiabile in Medices odium: quòd Coſmi vnius autoritate & cõſilio factum exiſtimabant, vt Mediolanẽſium Principatus, ſibi propinqua in ſpe eius potiundi ereptus, ac Franciſco Sfortiæ per ſummã iniuriam adiudicatus eſſet. Eodem conſilio vſis Acciaiolum ire ad Ferdinandum Regem placuerat: quem minimè fore alienũ à nouis conſiliis ſperabant: quòd Eugenij pontificatu Renatũ Andegauenſem vocatum in Italiam per ſpeciem adiuuãdi Sfortiæ, ad arma patri inferenda, Florentinis ſumptũ pollicentibus ad bellum: quòd eundem Sfortiam ad Inſubrũ regnum occupandum, quò pater legibus & hæreditario iure fretus per Philippi teſtamentũ aſpiraret, eorũ copiis ſubleuatũ: quòd denique fœdere cum hoſtibus icto, eundem excluſum ab illis & inſigni affectum cõtumelia meminiſſet. At Pitius qui nulla re alia magis quàm Petri noua coniunctione niteretur: exilij indignitatem, atque incommoda execratus animo: cùm longa fortunæ indulgentia magis vrbanis deliciis & domeſtico luxui aſſuetus eſſet, quàm vt iis ſubito æquo animo careret: quanquam & inuiſus ſuis pariter, & iis ipſis contemptus, quorum cauſam magna ſuorũ querela & tanta ſua cum infamia iuuiſſet: inerti otio ac turpi magno homini, deteriore certè conditione in patria futurus, quàm qui illa pulſi per vim eſſent, manere conſtituit. Hæc quidem de Luca Pitio Machiauellius, alij, ſi eos libet ſequi autores, aliquanto diuerſa tradunt, excepta vt apparet ex commentariis vrbanis, quorum nonnulli, multis Reipub. caſibus erepti adhuc ſuperſunt. Cùm in eorum collegio, quibus ſummi imperij procuratio in

Quintilem

Quintilem & Sextilem mẽſes obuenerat (fuit is annus eius ſeculi ſexageſimus ſextus) quinque Medicũ eſſent, cæteri non obſcurè coniuratorum cauſæ fauerent: pridie Cal.Septemb.de more ſorte adlectis, qui ita diſtractis partium ſtudiis in duos menſes inſequentes ſuccederent, quod tempus, vt alibi diximus, ſummi magiſtratus legitimum erat: antequam qui veteris collegij erãt magiſtratu abirent, de conſilij ſententia, in magna ciuiũ diſſenſione, multitudine in ſpem rerum nouarũ erecta, per certos homines, quorum virtus probata coniuratis, minimè fides ſuſpecta eſſet, agi de cõpoſitione placuiſſe: Thoma Soderino id maximè ſuadẽte, Antonio Laurentij filio Rodulphio, Carolo Pandulphinio, & Mãno Temperanio, qui priuati quidem erant, ſed magnã prudentiæ & virtutis opinionem habebant. Iis quòd ſe vltrò ad pacem conciliãdam, autores futuros obtuliſſent, negotium datum, vt Pitio, Neronio, Acciaiolo, & Soderino conuentis, qui militum manum & voluntariorũ conductam domi haberent, quoad autoritate perficere & conſilio poſſent, curarent, vt per æquas conditiones ab armis diſcederent, quod quidem ſi eſſent aſſequuti, maximam laudis partem intelligerent ad ſe peruenturam. Ita & publica autoritate, cùm illi magiſtratus imperio, ſe rem ſuſcepiſſe profiterentur, & verò etiam priuata, victum Pitij animum, cùm eorum conſilium primum non improbare, poſtremò mentem ad pacis conditiones, quæ illi æquiſsimæ ferrentur, flectere videretur, vt agi etiam de reditione in gratiam pateretur, induxiſſe. Eius autem rei ita Lucam illis poteſtatem feciſſe, vt per eos ſuæ dignitatis rationem habitam appareret: veritum ne in eo plus gratiæ aliquantò qua Petrus

k Medices

Medices præſtabat,quàm cauſæ tribueretur: qua ex re fieret, vt de ſuo iure decedere coactus, mox in capitis diſcrimen adduceretur. Ita Petrum in præſentia qui nō magis Pitiū ſibi adiungēdo,quàm diſtrahendo ab aliorū ſocietate, eorum infirmare vires & labefactare conaretur: dignitatis eſſe obliuiſcendū, vbi de ſalute agi oporteret, arbitratum, cùm eius præſertim vindicandæ vbi conſpirationem aduerſariorū diſieciſſet, haud eſſet illi occaſio defutura: probatis cōditionibus quæ proponebantur, cùm illo rediiſſe in gratiam. Cuius rei confirmandæ cauſa, cùm officiis inter eos certari cœptū eſſet: Petrum qui principem locum in facilitatis & comitatis laudæ quæreret, Laurentium filium ad illum domū miſiſſe: à quo cùm exceptus, ac nulla omiſſa beneuolentiæ atque amoris ſignificatione dimiſſus eſſet: ita illum affectum reliquiſſe, vt antea liberis præire iuſsis, ipſe Petrum continuò ire inuiſum, paucis admodum comitatus, quod eſſet conciliati animi argumentum & planè illi reſtituti, & ſe armato permittere animum induxerit. Hinc ab iis qui aderant, viris bonis & honeſtis, rurſus de ea re mentione iniecta, magna cōcordia animorum, non de pace ſolū, ſed de affinitate etiam tranſactum eſſe. Neronium, Acciaiolum, & Soderinum, cùm quidem (id quod credibile eſt) conueniri ab illis conſultò noluiſſent: ne ſi rogati in colloquium venirent, pertinaciæ opinio illis vbi in ſententia perſtarent: vbi fractis animis, arma abiicere mallent, atq; integram cauſam cognoſcendam magiſtratui permittere de quo nihil haberent quod ſtatuere poſſent, mollitiæ infamia atque inertiæ apud ſuos fraudi eſſet, quos inimicis prodidiſſe viderentur, ab eo conſilio abfuiſſe. Ita Pitium

nequic

nequicquam, vt docuimus, à Neronio & Soderino ſolicitatum, vt nollet, prodita cauſa ſuorum, ſeparata à cæteris conſilia habere, & ſuis ad exitiũ & Petro ad victoriam aditum aperuiſſe. Quæ autem cauſa illi extiterit commutandæ ſentẽtiæ ignoratur: veriſimile eſt (ſi modò ſtudio libertatis adductus, cùm inueteratam multorum odio Medicum potentiam maioribus viribus tollendam eſſe arbitraretur, ſocietatem cum Neronio coiuit) quòd de euentu deſperarit, ab ea contentione illum non malo conſilio abſtinendum, quæ pernicioſa ſibi, nulli adiumento aut præſidio Reipub. eſſet futura, cenſuiſſe: cùm quidem conſtantia retenta in perditis rebus niſi cũ alia ratio nulla reliqua ſuperſit dignitatis tuendæ, pertinaciæ affinis & amittat laudem, & in vituperationem vertatur. Nam ſi id minus ſpectauit, & homo ſui impotens ac præceps cupiditate dominandi, cùm non eſſet pares in victoriæ præmio laturus, quos opinione virtutis anteiret, eum rerũ exitum execrabatur, qui lætus parum vſus atque emolumenti, aduerſus nominis iacturam & fortunarum afferret: vt non optimã rationem ita aliquam tamẽ ſequutus, cùm vſque eo eſſet progreſſus vt nihil victori integrũ niſi ſui contemptione atque indignitate ad ignoſcendum relinqueret, videtur pacis conſilia probaſſe. Non eſt hic prætereundum, id quod de hac re tota Ticinenſis tradit multum ille quidem à Machiauellio diſſentiens: cùm externis auxiliis comparandis hinc Petrus Medices, hinc cõiurati intenti, in magnam expectationem rerum nouarũ ciuitatem erexiſſent, quarum exitum boni omnes perhorreſcerent: ſolicitum magiſtratum de ſumma Repu. cùm niſi priuatorum audaciæ occurreret, rem eò pro-

greſſarum animaduerterent, vnde reuocādi ſpes nulla eſſet:per interpoſitam publicam autoritatem eos poſt multam diſceptationem, ita ad concordiam adduxiſſe: vt priuati poſitis armis, in poteſtate magiſtratus ſe futuros, ac diſceptandis minuendíſque controuerſiis eo quòd decreuiſſent manſuros pollicerentur. Ita autē decernente magiſtratu, inter eos conueniſſe: poſthac in priuatorum ædibus nulli ciuium cœtus, nulla concilia, coitiones haberētur: quicquid eſſet qua de re inter priuatos diſceptaretur, id ad eum magiſtratum, cuius de ea re cognoſcendi ius eſſet, referrent: eius decreto atque imperio ſtarēt: offenſionum memoria obliterata, pacē, æquabilitatem, concordiam, æquo iure cū cæteris vtentes in poſterum colerent: iis contrà à magiſtratu caueretur, vt quòd priuati ſocietatem coiſſent, coniurationē feciſſent, coacta armatorum manu multitudinē ad arma excitaſſent, id illis fraudi ne eſſet, nec exilio, mulcta vlla, grauioréve animaduerſione notarētur. Ea omnia ſe rata, firma, ſancta habere, tabulis publicis iureiurādo obſtricti teſtarentur: id, vt documētum certius violatæ fidei extaret, vbi à conditionibus diſceſsiſſent. Per quos factum conſtaret, vt fides violaretur, ij ſe Pontifici Romano ſiſterent, eius iudicio conuicti plecterentur. Ita Petrum Medicem cum aduerſarij futuri in magiſtratus poteſtate, ac conuenta rata habituri viderentur, nihil autem cauſæ eſſet, cur ea arma retineret, quæ ne illi eſſent neceſſaria, magiſtratus fide publica cauiſſet, relicta vrbe, ac ſoluto omni cura animo, rus conceſsiſſe. Hinc ne quid tumultus ad nouas ſeditiones aduentu militum Sfortianorum ad vrbem oriretur: ad duces ſcripſiſſe, quādo iam domi diſsidia omnia inter priuatos ſublata

eſſent

eſſent, ſe illis quò minus vbi vellent militem dimitterent in mora non eſſe:eorũ ſe auxiliis in præſentia quæ ſibi inuidiæ, Reipub.non eſſent vſui futura non indigere.Cùm graue exortum malũ in ciuitate, ac ſubitò oppreſſum magna bonorum lætitia videretur: vt breuis vſura eius lætitiæ eſſet, coniuratos ſiue id illi conſultò, ſiue,vt fit in iis quæ ægrè probamus, tarditate & procraſtinatione exequi neglexiſſent, commiſiſſe. Borſium enim quem ab illis quidem de iis quæ acta Florentiæ erant, certiorem fieri oportebat, iam adductis copiis ad Reip.fines,quò frater illis citius auxilio eſſet,vt profectionẽ etiã omniũ opinione celerius maturaret, curauiſſe. Eius rei fama in vrbem eodem tempore atque ad Petrum Medicem in Caregianum perlata, cùm literis à Bentiuolio opportunè acceptis,de Ferrarienſis aduentu cognouiſſet:commotum, vt par erat, magnitudine periculi ſubitò coacta agreſtium & voluntariorum manu,ac nuntiis & literis in omnes partes,Mediolanũ in primis dimiſsis, quibus vt auxilia ſibi mitterentur poſtulabat,in vrbem armatum inclinato in veſperã die ingreſſum,domum præſidiis ante fores armatorum diſpoſitis,ſepſiſſe. Eius aduentu perculſos cõiuratos cùm quidem tàm repentinus atq; inexpectatus fuiſſet:quando nihil à ſe admiſſum intelligerent, quare ſibi Petrus confugiendum ad vim exiſtimaret: vererẽtur autem ne cauſa metus quæſita eſſet, quò opprimẽdis aduerſariis, qui eſſent futuri imparati, neceſſaria illi arma ſuppeditarentur:& ipſos vt per temporis anguſtias licuit, domibus collectitia clientium atque amicorũ manu munitis quieſcere quidem atque ſe continere ſed armatos tamen atque ita rei euentum expectare ſtatuiſſe.

Poſtridie mane quàm hęc eſſent acta, magiſtratum iam à Petro literis ad eum miſsis, quas ad ſe Bononia allatas de aduentu Herculis diceret, eum ſimul & Lucam Pitium aduocãdum in curiam, qui maximè inter coniuratos conſpiciebatur, curaſſe. Cùm alter affuiſſet atq; eius rei inuidiam omni aſſeueratione deprecatus, in aduerſarium auertere conatus eſſet, Petrus valetudine impeditus, liberos miſiſſet: & errore facilè & cauſa erroris detecta, non de ſeditione tollenda ſolùm, ſed de reconciliandis etiam per eam occaſionem animis agi cœptum eſſe. Ita data vtrinq; atq; accepta fide, Lucam Pitium in gratiam cum Petro Medice rediiſſe, ac liberos complexum deoſculatúmque eſſe. His rebus ita adminiſtratis, Loiſio Lucæ fratri à magiſtratu datum negotium eſſe, vt celeriter ad Herculem profectus, militẽ ſtatim è finibus Reipub. abducẽdum, ne ſi vlterius progrederetur, maior tumultus per armorum occaſionem in ciuitate excitaretur, omni ſtudio curaret. Rurſus augeſcente multitudine rumorẽ, cùm temerè percrebuiſſet nihilominus Herculem ad vrbẽ infeſtis ſignis properare: Petrum qui quòd ſuſpẽſo animo & incerto fluctuaret, nondum armatis dimiſerat, Nicolaum Soderinum Germanis ex proximis textrinis ad arma vocatis, qui ex Belgis acciti (Germanorũ vno nomine à noſtris hoc tẽpore Belgæ appellantur) aulæa in vrbe faciebant, coacto metu ſibi Pitio adeſſe, nocte adoriri ſtatuiſſe. Cùm Lucas aduenientẽ domũ amicè excepiſſet, quanquam armatum atque iracundia ferociáque elatum, & precibus & autoritate contendendo, vt eam noctem quieſcere, & Germanis in præſentia abire iuſsis, apud ſe manere vellet, induxiſſe. Ad hunc modum magno

periculo

periculo Petrum ereptum Pitij ſedulitate & ſtudio eſſe. Ita autem tum inter omnes conueniſſe: cùm excitata plebs deſiderio libertatis (quam neq; modicè amiſſam cupit, nec fert eandem adepta moderatè) minimè occaſioni defutura videretur: nihil illi reliquum ſpei futurũ, vbi Soderinus impigrè rem exequi magno animo cœptam pergeret, ad ſalutẽ fuiſſe. Hæc ita à Ticinenſi traduntur, vt poſt Pitij reconciliationem, communi ſimul omnia conſilio ab illo & Petro Medice geſta aduerſus cæteros coniuratos adminiſtratáq; affirmet: non prius autem Petrum deſtitiſſe, & amicos cõmunes allegando & promiſsis eundem & ſpe honorum excitando, quàm illum alienatũ à cæteris ad cõmunicandas vires etiam conſiliáque induxerit. Cætera ferè cum iis cõgruentia habet quæ excepta diximus ex vrbanis commentariis: ad Decemuirum creationem, per quam poteſtatẽ, iam factus ſuperior aduerſariis Lucę cõiunctione, nullo negotio illos eiicere ac de medio tollere potuerit. Quicquid verò is de Pitio ſcriptum reliquit: fama tamen obtinuit, Petrum alterum quidem effeciſſe, vti commutata ſententia quieſceret: minimè alterum aſſecutũ, vt pro illius cauſa ſumeret etiã arma. Deſertoris enim illud videtur fuiſſe, quod per ſpeciem improbatæ cauſæ, poterat ignauiæ obduci: hoc proditoris & quod minimè ſceleris infamiam & dedecoris effugeret. Multos autem reperias qui poſsint facile officio deeſſe: admittere ſcẽlus non item facile poſsint. Vt autem hoc credam, facit omnium ferè in eo conſenſio (quod Machiauellius etiam affirmat) cùm pulſis inimicis, Petrus rerũ potitus eſſet: ſua ſpe atque expectatione Pitium fruſtratum, vitam reliquam obſcurã, præmiorũ certè expertẽ,

quæ aſcitum in ſocietatem periculi manerent, tradu-xiſſe. Accidit hoc autem ferè eis ſemper, qui in partium contentione, quieſcere ac neutram fouere quàm certare armis malunt: vt à victis odium referant, quòd ſe proditos ab iis putent, à quibus expectari opem non licuerit: & parum ſolidam gratiam ineant à victore: qui ceſſationem quieſcẽtium pro cauſæ præiudicio, quam quidem vinci voluerint, interpretentur. At qui ex vrbe aufugerant (fuerunt autem permulti) ij ad vnum omnes publicatis bonis, damnati ac notati ignominia, tanquã vim patriæ intuliſſent, hoſtes iudicantur: ac quoniam exilij cauſa ſolum vertiſſent, non antea magiſtratui ſui facta poteſtate, ea de re interpoſito decreto, illud iis vt iuſſum ratúmq; eſſet, pronuntiatum. Cùm magno hominum metu in omnes magiſtratus ſæuiret, qui fuiſſe participes coniurationis in Petrum Medicem dicerentur: qua in re non manifeſtò modò deprehẽſum crimẽ, ſed quod grauiſsimum eſt, ſuſpicio criminis ad exitium valebat: qui cõiuratos propinquitate & cognatione attingebant, quando ſe parum tutos futuros in ea vrbe rebantur in qua iracundia homines atque odio efferati, aliorúmque magis elati victoria quàm ſui, nullo diſcrimine pariter & qui exulum & qui culpæ affines eſſent ad ſupplicium raperent: patriis fortunis crudelitati atq; auaritiæ inimicorum prædæ relictis, ſua ſponte in exilium abierunt. Sequitur autem ferè ſemper hoc malum diſſenſiones & ciuilia bella, vt qui periculi ſocij & armorum fuerunt, quæ præmia ſperare à Duce victore non poſſunt, à victoria petant: quæ ſua natura inſolens atque effuſa, facilè in eorum fortunas ſæuit, quorum ſanguinem & vitam hauſit. Ita fit, vt qui obſequutus ingenio

ingenio,ſit mitis in victos futurus, ei per ſuorum inſolentiam, rarò liceat ingenio vti. Eſt porrò hoc longo vſu animaduerſum, vt ferè ſemper de hoſtibus victoria parta, de iis quos vicit belli Dux, de victore, quod eſt fœdiſsimum,triumphum ſui agãt.Ex iis qui vrbe exceſſerunt,Neronij ferè omnes, qui quoniã principes coniurationis ferebantur, propiores periculo videbantur futuri, extorres omni ſpe veniæ aut deſperata aut abiecta,profugerunt.Ioannes quidem qui põtificatum Florentiæ gerebat Dietiſaluij frater,Romam,quæ illi eſſet ſedes exilij tutiſsima futura, vnde iniuriarum vindicem ſibi eſſe quærẽdum ſtatuerat, ad Paulum ſecundũ Pontificem conceſsit.Affirmat Nicolaus Valorius, cùm Petrus ob virium imbecillitatẽ impar rebus gerẽdis eſſet, atque in Laurentium filiũ magna ſpe iam de illius virtute concepta,curam omnem adminiſtrandæ Reipub. contuliſſet:vt mitius cum aduerſariis ageretur,illũ maximè,ſuo ſtudio autoritatéque perfeciſſe. Ac cùm ad illum eſſet adductus Antonius Tebaldutius,vnus ex his qui cũ Neronio in patrem coniurauerant, vt venia impetrata,cùm illo,vbi vellet,in gratiam rediret: illi Laurentius gratias egerit, quo erat vſus interprete Tebaldutius ad veniam impetrandam: cùm illud etiam addidiſſet,magnam quidem gloriam propoſitam viro forti in vincendo inimico, multò maiorem tamen in eodem conſeruando,illum ſequi.Nam vt inimicum vincere & felicitatis pariter & virtutis videri:ſic conſeruare victũ atque eò non progredi quò odium impellat atq; vlciſcendi libido,vnius modo virtutis munus ac difficillimum ſemper illud quidẽ eſſe:repugnante fortuna, quæ rarò ſecunda & non immoderata eadẽ ſit. Ac quemad-

modum qui eſſet aliquid nactus, cuius rei iacturã feciſſet, id illi æquè eſſet charum atq; ea quæ ſtabili ac diuturna poſſeſsione quæſita haberet: ita verè & ex animo reconciliatum inimicum, ſæpè veteri & conſtanti amico æquandum: præferendum aliquando, cùm eſſet melior factus beneficij acceſsione. Cùm magiſtratus planè Petro addictus edicto præfatus eſſet, Remp. nobiliſſima ſui parte amiſſa, afflictam & iactatam, quaſi tamen ſentina exhauſta, recreatam ex aduerſa tempeſtate, eſſe hominibus lætandum: ſupplicationes decernit, quibus quòd ciuitas ad concordiam rediiſſet, ac graui metu armorum liberata eſſet, gratiæ Deo immortali agerẽtur. Quibus cùm multitudo occupata à ſenſu aliarũ rerum auerteretur, de nonnullis, qui indicati à conſciis dicerentur, quæſtione habita (nondum planè reliquiis coniurationis deletis) ſuppliciũ ſumptum eſt: id quod magnum poſteà odium in Petrum concitauit, cùm maiorẽ eſſe partium contentionem quàm ſtudiũ conſtituendæ libertatis appareret. Ita multi, cùm nullus finis aut modus eſſet in eos quærendi, quorum nomina deferrẽtur, quàm vis leui ſuſpicione, in cauſa capitis, quod iniquiſſimum eſt, inſontibus ac nullo patrocinio legitimo ſubleuatis, officiente, in exilium eiiciũtur: ac præter publicationem bonorum, quæ vna erat cauſa ſæuiendi, triſti ac graui infamiæ nota hoſtes iudicantur. Cùm tot mala repẽte eſſent ciuitati obiecta, quorum quidem magnitudo miſericordiam magis in affectos, quàm cauſa quæ nulla agnoſcebatur, odium moueret: vnus tamẽ Lucas Pitius, etiam ſi eorũ culpa omnis in illum reiiciebatur, quæ res efficiebat vt magis dignus odio quàm miſericordia haberetur: quantò in illuſtri homine inſigniores

fortunæ

fortunæ iniuriæ ſunt,quàm in poſito humili & obſcuro loco,in primis commutatione fortunæ homines mouebat:honeſtum exilium vbi præſtaretur culpa, patriæ commodis,quæ tanta dignitatis iactura quærerentur, præferentes. Itaque omnes ferè in rerum euentu, qua re nihil eſt facilius: viri fortes & magnitudine animi elati,etiam cũ integrum eſt,& optio datur vtrum velint agendi, malunt in contentione dignitatis occidere armati,quàm arbitrio inimici victoris patriam & vitã retinere.Erat domi perpetua ſolitudo, nulla hominũ frequentia,qui vbi exiret,domo deducerent: amici cliẽtes nulli,aſsiduitate patrocinium principũ, cùm modò eſt vſui mereri aſſueti:ſolus,contemptus,inuiſus:nemo qui illi obuius de via decedere, nemo qui ſalutare aduenientem appellare, aſpicere auderet. Nam tantus erat iniectus omnibus metus, vt abiectiſsimi homines & ex infima vrbis fæce, cùm ille ampliſsimas ædes, quæ ad hunc diem etiam in tanto hominum luxu, cùm admiratione viſuntur, inchoatas haberet: illi ſuam operam mercede locare, atque adeò ij ſine quorum miniſterio grauis & difficilis eſt hominum vita, in familiarium illius numero haberi deterriti metu, recuſarent. Ita cùm multi illum odio,plures cõtemptione, nulli miſericordia dignum putarent:eouſque impudẽtiæ ventum erat, vt quæ munera illi priuati ſecundis illius rebus detuliſſent,tanquam illa corrogata, patientia & diſsimulatione eorum ad quos pertinerent, in domeſticum vſum auertiſſet:ſua eſſe & à ſe iniuria alienata impudẽtiſsimè dicentes, repoſcere, atq; vbi eo minus facili vterentur, ſummo iure etiam experiri conarentur. In tot malis quibus vndique circunuento nullum reliquũ ſolatium

erat

erat (quod illi amici prædixerant aliquando futurum) ferunt fluctuantem animo, ac non magis ab aliis rebus quàm à mente & cõſilio inopem, ſerò ſed æquè fruſtra quidem ſua ſpe deceptum, ſuſcepti conſilij pœnituiſſe. Ita cùm ille dignitate libertatéque amiſſa, quam ab inimicis per proditionem ſuorum petere quàm ab armis atque magnitudine animi maluerat, in ciuitate foro & curia, cæteri ita patria exularent, vt vigeret in iis memoria & ſtudium ſuos liberandi (quæ vna illis ſpes reliqua erat) variis rationibus Principum animis ſolicitandis, noua conſilia inire, neceſſaria quidem, quibus patriæ repetendæ omnis alia ratio deeſſet, variè cœperũt. Quæ tamen quanquam ab illis ſummo ſtudio adminiſtrantur: Acciaiolus hoc ſibi conſilium ad extremum ſibi reſeruandum arbitratus, ſiue Petri lenitate confideret, ſiue cauſæ æquitate, cum videri vellet, nihil minus quàm illius opprimendi cauſa, cùm inimicis cõſpiraſſe: tentare illius animum literis conſtituit. Quod quidem hominis conſilium etiam ſi in deſperatis rebus & vbi magis ſalutis quàm dignitatis ratio habetur, non eſt reprehendendum: nulla tamen nobis ratione niti videtur. Nam præter quàm quòd ſuſceptas habebat cum Petro Medice ſimultates Reipubl. cauſa, id quod in primis exiſtimari volebat: aliæ etiam inimicitiarum cauſæ priuatæ intercedebãt, graues in primis & minimè obliuioni mandandæ, vt ſuperius demonſtratum eſt. Quod cum haud Petrus ignoraret, nulla erat ratione facturus, vt inimicus vetus noua iniuria laceſsitus, ſuo periculo reuocatus ab exilio, in ſui perniciẽ quaſi in ſinum exceptus conſurgeret, ſolicitum certè illius animum perpetuò haberet, cùm redimere grauẽ curam inimici

calamit

calamitate poſſet. Neque autem ſemper verũ eſt, quod prouerbio fertur, citius iniuriam qui facit quàm cui illata eſt obliuiſci. Eſt enim hoc eorum qui aut ignorant inimici vires aut contemnunt: quorum his temeritas & nimia cõfidentia ſui, illis imprudẽtia & ſocordia, quæ ferè ſemper animi ſecuritatem cùm ab ea cauſa manat, conſequitur, exitium affert. Prudentis quidem hominis eſt, cùm de voluntate dubitare non poſsit, ita de inimico ſtatuere, eum quidem cùm ſit iniuria affectus, malo doctum facere etiam iniuriam atque vindicare adeò, quod eſt facilius factu contempto & abiecto, didiciſſe. Id autẽ vt Petrus magis intelligeret ſibi eſſe cauendũ, Acciaiolus ipſe effecerat: qui etiam ſi aliam cauſam iactaret, quæ popularis eſſet, & probitatis oſtentationem haberet, ſatis ſciret futurũ, vt aliò eam inimicus referret, & cui ille obliteratam etiam memoriam veteris offenſionis, tanta quidem acceſsione iniuriæ renouaſſet. Literas autem ab eo ſcriptas maximè in hanc ſententiã Machiauellius tradit. Equidem cùm tacitus conſidero (facio id autem ſæpiſsimè) quàm temerè hominum vitam fortuna iactet: non poſſum facere quin meis etiam in rebus aduerſis vehementer interdum rideã & effusè. Tanquam enim illi magnopere curæ ſit quàm rectè in vita cũ hominibus agatur: quę facilè patiatur nulla certa cauſa hominum amicitias & coniunctiones diſſociari: eandem rurſus eos inter quos graues inimicitiæ & ſuſceptæ maximis de cauſis interceſſerunt, non reconciliare modò, ſed reuocare etiam in amicitiæ coniunctionem, & temerè æquè & crebrò animaduertimus: quod quidem maximum eſt, iis ipſis etiam ignorãtibus cauſam, quorum maximè id intereſſe videatur. Cùm

pater

pater tuus vir optimus idem & fortiſsimus (quod minimè accipi tanquam à me dictum exprobandi cauſa velim: neque enim hoc fortuna poſtulat mea) cùm, inquã, is pulſus ab inimicis in exilium eſſet, illius ego culpæ reus, quæ cùm eſſet nulla, odio inimicorum & crudelitate, inuiſam maximè illius cauſam ciuitati faciebat: quòd ſemper meis priuatis rationibus illius ſalutẽ antepoſuiſſem, patriam ſimul cũ eo amiſi: ægrè cũ in me vndique inſidiæ compararentur, fuga ſalute quæſita. Rediit ille breui poſteà & quidẽ cũ eo omnes qui illius partiũ ſtudioſi habiti & calamitatis ſocij ac participes fuerant, redierunt: quorũ nemini ego vnquam, amore atque obſeruantia in illum, magnitudine beneficiorũ, cùm neque hoc illius fortuna, nec mea ferret, non ita multis & ſi quidem voluntatem in ben emerendo ſpectari oportet, neque iis ipſis planè vnquam ceſsi. Quod quidem meum in illum ſtudiũ, cùm mors illius ſequuta eſſet, atque ego id à te illius filio tanquã hæreditate adiri æquum cenſerem: nulla vnquam animi offenſione interruptum, in te quandiu id mihi per quandam rationem meorum temporum licuit, conſtantiſsimè retinui. In ſuſcepta cõtentione de Repub. quòd ego à te diſſentire, ac patriæ ſalutem, priuati commodis præferre maluerim: fortaſſe cùm in mala fuerim ſententia temporibus deceptus, accuſare tu quidem me potes: æquiſsimo animo ferre idem debes quòd ego, id quod tu ſemper etiam præ te tuliſti patriæ conſultum voluerim, quam ſemper mea quoque ſalute habui chariorem. Cùm te aduerſa valetudo, liberos in quibus etiam ſi magno ingenio eſſent, id minimè ætas atque vſus rerum conſequeretur, ciuitatis ratio à Reip. procuratione auocaret:

me

me quidem,vt par erat, magnopere ſalus meorum ciuium mouit, vt pro meo in illos ſtudio, id quod ego nunquam inficiabor, ita Reipub. proſpiciendum putarem,vt magis in legum & magiſtratuū autoritate, quā eſſe immortalem par eſt, vbi viget ſtudium libertatis, quàm in mortali homine illius ſalutem collocarem: vt ſi quid ſit à me actū quod minus tibi probari potuerit, tantò id minus moleſtè debeas ferre, quantò magis intelligis,non aduerſus tuam ſalutem, ſed pro patriæ libertate hanc à nobis ſuſceptam contentionē eſſe. Qua in re tamen ſi quid eſt à me peccatum: non animi ſtudium, quod quidem cùm à pietate proficiſceretur qua ſum patriæ obſtrictus,non potuit non rectiſsimum eſſe: ſed ratio agendæ rei, quæ tamen magis ex mentis conſilio quàm ex euentu debet æſtimari, fortè improbari poteſt. Vtcunque enim minus ego tuæ ſaluti ac dignitati conſulere viſus ſum, quando humani erroris hoc crimē eſt non voluntatis: haud indignus debeo videri, cuius aut ſtudio & pietati in patriā,aut vetuſtis in tuam familiam meritis & officiis(ſi modò decet magnos homines memores beneficiorum potius quàm iniuriarū eſſe)cōdonari id æquum putes. Hæc pluribus viſum eſt ad te ſcribere, quò latius tibi quæ mea in te voluntas eſſet,declararem. Quam quidem cùm iam ſatis tibi eſſe exploratam & perſpectam confidam: tuum erit, cuius quidem hominis ſtudium & fides nunquā temporibus tuis aduerſis deſiderata ſit,vetus familiaritas & conſuetudo,interpoſita magis temporū iniquitate,quàm obliterata memoria,is vt te facilem & miſericordem in ſua aduerſa fortuna inueniat,præſtare.His literis lectis, ita Petrus illi reſpondiſſe fertur, vt ægrè poſsit diiudicari

vtrum

vtrum in illum odio maiore an contemptione fuerit. Fuiſſe autẽ literas ſcriptas hoc argumento accipio. Ego verò Angele, facilè patior, & iſtic quemadmodum ſcribis, poſſe afflictis tuis & perditis rebus ridere. Eſt enim id ſatis cauſæ cur ego minus hic lugeam ſecundis meis: cùm facilè intelligam, vbi tibi in patria, id quod eras vehementius facturus atque effuſius, ridere licuiſſet: mihi foris planè fuiſſe lugendum, qui non æquè ad fortunam aduerſam ferendam obduruerim, vt tu videris, multis philoſophorum præceptionibus & grauiſsimis aduerſus omnem illius vim atque impetum munitus. Facit autem hoc ipſum, vt minus mihi intelligam eius hominis cauſa laborandũ, quem animaduertam in ſtomacho etiã & indignatione riſum captare. Nam quòd ais te patris mei ſtudioſum fuiſſe, non verebor ne quis me exiſtimet laborare crimine ingrati animi, cùm minimè tu quidem gratis vnquam amaueris, & beneuolentiæ quæ, vt nunc apparet, ſimulata erat, præmia retuleris ampliſsima: ſi vbi idem mereri malè de noſtris rebus cœpiſti, iuſtitiæ partes æquè pręſtans, vt exul maleficij & ſceleris pœnas luas dandam mihi operam putem. Quanquam neque ego magno vnquam ſanè eorũ beneuolentiam redimam: qui cùm beneficia maxima accipiant, tanquam in pari laude debeat poni qui præclarè factis & qui verbis meretur, id quod nunc ipſe facis, ſtudium in bene merentes & verborum honorem, petulantiſsimè iactent. Ac cùm non ignores minimè hoc me fugere poſſe, peraſtutè ne quando tibi officij exprobrationem obiiciam, in principio occurris. Quod verò tantum admiſſum non in me magis quàm in patriam ſcelus (quandoquidem plurimum hoc nomine

debere

debere tibi Rempub. reris) ſtudio pietatis tegere audes quod magnum atque inſigne in tuos ciues oſtẽtas: tantò id debet grauius ferri, quantò magis impiè facis, qui pietatis nomine ſanctiſsimo, facto improbiſsimo tuendo abutare. Nam ſi hæc tanta laus à maiorum cõmendatione eſt ducenda, vtrũ mei maiores honeſtandæ augendæque patriæ, an tui plura præſtiterint, ne aut ipſe mihi aut meis faciam iniuriam diſputare in præſentia omitto. Quod reliquum eſt, quando in patria relictum tibi à maioribus locum retinere honeſtè non potuiſti: perge quidem in aliena, vt dignum tuo ſcelere eſt, per turpe & inhoneſtum otium, atque in ea fortuna, quam tute ipſe finxiſti, grãdis iam natu quod eſt tibi vitæ ſpatium reliquum agere. Ita ille ſpe omni reditus præciſa, ne tamen penitus abieciſſe animum videretur, Neapoli diſcedit, quam ille vrbem, cùm parum eum Regem fauentem exulum cauſæ eſſet nactus, minimè opportunã rebus nouandis eſſe ſtatuerat, ac Romam contendit, eo conſilio vt cæteris exulibus, ſi quid illi per occaſionem molirentur, præſto eſſet. Iam illi cùm cętera minus proceſsiſſent, hoc inter ſe conſilium inierant, non ſine magna quidẽ ſpe euentus vbi fortuna rem agẽtibus adeſſet: vt cùm in vrbe Medices ampla quidem negotia ſed haud ſatis explicata haberent, data opera vt eodẽ tempore nomina à creditoribus exigerentur, atque ita illis imminuta & labefactata fide, in certam perniciem Petrum ac liberos adducerẽt: callidè illi fore arbitrati, vbi celeberrimo Italiæ conuentu fidem amiſiſſent, ægrè vt in patria autoritatem illi atque exiſtimationem retinerent. Ergo cùm ita deliberata & conſtituta re, facilè in magna inimicorum inuidia, qua non illi modò apud

ſuos ſed etiam apud exteros flagrabant, ſua autoritate perfeciſſent, vt ingens pecuniæ vis cuius magnam partem in nominibus, perexiguam numeratam haberent, à Petri procuratoribus exigeretur, neq; eam ſubitò expedire poſſent: ita illos improuiſa atque inexpectata re perculerunt, vt Petrus quanquam vſus ſummo amicorum ſtudio (tanto ſuis fortunis periculo imminente) ægrè tueri in ciuitate & apud exteros fidē potuerit: qui eius rei fama deterriti, venire ad ſuum primo quoque tempore curarent. Quæ quidem dum ad hunc modum in vrbe geruntur, Neronij & Soderinus qui Venetiis exulabant, bellum atque apertam vim animo agitātes, liberam ciuitatem ac præpotentem, ad arma ſolicitare non deſiſtebant: vt cùm populari & ad præſentem fortunam accommodata oratione frequenti Senatu de ea re egiſſent, & Principem & patres æquè permouiſſe dicerentur. Itá autem vnus ex iis communi omnium nomine locutus fertur. Cùm in hac ciuitate in primis totius Europæ nobiliſsima & potentiſsima, diuino conſilio libertatis domicilium ſanctiſsimum collocatū conſtitutúmque ſit: violata illa nefariorum hominū armis, ab iis opem atque auxilium implorat, quorū cùm hoc eſſe patrocinium maximè credatur, pates quoque vires ad illam tuendam aduerſus hominum ſcelus Deus immortalis eſſe voluerit. Ita verò, eiecti per ſummam iniuriam patriis ſedibus, ſupplices huc manus tendimus, vt ſi poſtulata noſtra æquiſsima iuſtiſsimæque preces à vobis reiiciantur, in quibus ſpem omnem recuperandæ patriæ collocauimus: apud quos alios aut ſalutis perfugium quæramus, aut exilij ſolatium, nulli amplius ſuperſint. Nullum quidem, Patres conſcripti, noſtrū præ-

clarum meritum in hanc Rempub. extat, de qua benè
mereri, is vnus modò poteſt, cuius ſumma prouidentia
diuinóque conſilio condita vrbs conſtitutáque eſt: ſtu-
dium egregium ſemper (quod nobis licuit præſtare) mi
rifica voluntas ſingularíſque extitit. Cuius quidẽ quòd
minus vobis vllam ſignificationẽ dederimus, nonnun-
quam Reipub. noſtræ temporibus quæ priuatorum ſtu-
dia interpellarent id ab inuitis exigẽtibus: veſtræ idem
felicitatis, & calamitatis æquè noſtræ, magnũ indicium
eſt. Ita autem eſt hæc ciuitas florens autoritate, poten-
tia, magnitudine imperij, vt cùm tantis illius opibus
ſumma pietas, religio, iuſtitiæ ac ſapiẽtiæ opinio adiũ-
cta, admirabilẽ illam cunctis populis conſpiciendámq;
reddat: ſi quis ope illius atque auxilio ad eam cõfugiẽs
ſubleuetur, ei facultas omnis referẽdæ gratiæ, cũ maius
hoc quiddam ipſe hominis ſit, ſimul eſſe erepta videa-
tur. Quò minus nobis eſſe elaborandum intelligimus,
vt vobis, Patres cõſcripti, æquiſsimam noſtram cauſam
probemus: quorũ in hoc grauiſsimo ſapientiſsimóque
conſilio, plus ſemper æquitatem quàm gratiam, pre-
ces miſerorum quàm potentium opes, ſtudium veræ
laudis quàm cupiditatem, leges & iudicia, quàm vim
atque arma denique potuiſſe animaduertimus. Nam
quæ in præſentia patimur mala cuiuſque rei cauſa
quæque in poſterum videamur paſſuri, niſi quid no-
bis præſidij in veſtra fide conſtitutum ſit, ita vobis
comperta eſſe arbitramur, vt ſuperuacanea iam omnis
noſtra commemoratio videri poſsit. Quod quanquam
ita ſit, haud tamen dubitamus, ſi eam malorum faciem
ſpectari æquè facilè liceret, quæ ciues noſtri in patria
ferunt, quin multò illa magis viſa miſerãda, non ſolùm

humaniſsimos homines, & qui ex ſecundis ſuis rebus miſerari ſupplicum fortunam conſueuerint, quibus alij inſoleſcunt, ſed quemuis etiam in quo vlla modò humanitatis veſtigia ſint reliqua, ad eos homines profligandos perdendóſque impellant, quorum ea ſcelere & nequitia in ciuitate noſtra euenerunt. In libera ciuitate, atque in primis nobili & clara (liceat patria eiectis de ſuis rebus magnificè loqui) priuati homines cùm malis artibus aliis, tum vbi his minus per bonorũ conſenſionem locus eſſet, vi atque armis principatu occupato, ciuium alios memores veteres libertatis, cùm ea ipſa patria erepta, cuius nunc nequicquam interitum lugent, per ſummam iniuriam eiecerũt: alios cũ eorum fracti animi eſſent, cædes illis, exilia, proſcriptiones intentando, parere ſuperbiſsimo imperio ac ſeruitutis iugum accipere longè acerbiſsimum, coëgerunt: affecerunt alios genere mortis teterrimo & crudeliſsimo, in quibus par conſtantia & animi robur, eorũ ſceleri atq; audaciæ eſſet: leges, iura populi, autoritatem magiſtratuum, diuina atq; humana omnia ſuſtulerunt, immani ac nefando imperio ſuperbia, cupiditate, libidine exæquarunt. Quibus tot malis, tanquam nondũ ſatis in noſtros ciues eſſet ſęuitum tot capite damnatis, in exilium pulſis, in vltimas terras amandatis, quò facilius religionis & pietatis ſpecie homines capti, opprimerentur: ſolennibus ſupplicationibus pro ciuitatis concordia ad omnia vrbis templa indictis, incautos homines & imprudentes, qui tanta ſe religione tectos ab inimicorum crudelitate & ſcelere cenſerẽt, pro communi (inquam) ſalute vota ſuſcipientes, captos, comprehẽſos, tormẽtis excruciatos, fidem hominũ, Dei immortalis opem atq; auxilium

auxilium implorãtes, ex cuius ſanctiſsimis delubris ad ſupplicium indigniſsimè rapiebantur, ſecuri feriendos, fractis ceruicibus fœdiſsimè necandos, inſpectante populo, cùm vocem nemo aut gemitum edere indicem libertatis, nemo quiritantibus metu adeſſe auderet; efferatis odio animis, curauerũt. Ac ſi minus tot malorum commemoratione, Patres cõſcripti mouemini (tametſi vt ſunt veſtra mitiſsima ingenia & ad miſericordiam propenſa, veſtra admurmuratione, qui his audiendis ſenſus in vobis ſit, minimè poteſtis diſsimulare) iidem cum Sfortia Inſubrum Regulo, veſtræ Reipub. nunquã fido amico, infeſtiſsimo ſemper futuro hoſte, armis ſociatis, per ſpeciem tuendi principatus, quẽ ſcelere partum habent, tantarum virium acceſsione inflati alienæ ditionis ciuitatibus imminent, ſemper Italiæ quietem atque otium, niſi obuiam eorum amentiæ & audaciæ eatur, perturbaturi: Id ne accidat in primis magna veſtra inuidia, vobis eſt, pro veſtra ſapientia, prouidendũ. Ea enim eſt hominum opinio, vt aut per vos vnos, aut per alium neminem, tantam impendentem Italiæ tempeſtatem ab horũ coniunctione ſperent auerſum ſublatúmque iri. Nam Sfortiam potentiorẽ per ſe eſſe quàm vobis videatur expedire, quorũ fines imperij attingit, minimè, Patres cõſcripti, ignoratis: vt ſi eidem adiungi Florentinorum arma, veluti corollarij loco, patiamini nemini iam dubium ſit, parem illi potentia atque opibus in Italia facilè futurum neminem. Nunquam non arma timenda ſunt, vbi illa etiam ab imbecillo ſumpta aduerſus valentiorem, vires ſenſim ſumere patiẽtia homines ac diſsimulatione permittant: corroborata eadẽ & confirmata tempore, rarò certa ratione & conſilio,

nunquam ſubita vi comprimi & coërceri poſſunt. Permagni enim intereſt, vtrum quis meditatus & conſilio ante ſuſcepta re, an imparatus & oppreſſus tempore, ad arma accedat. Itaque cùm æquiſsimam cauſam atque optimam apud ſapientiſsimum Principē ampliſsimiq; ordinis homines agamus, cū ab iis opem imploremus, quorum ſemper inſtitutum fuit, nunquam miſerorum ac ſupplicum preces aſpernari, cùm vbi eſt mirifica voluntas atque inclinatio animorum, autoritas ſit & potentia par, cùm deniq; vt hanc cauſam ſuſcipiatis, non illius æquitas ſolùm ſed cura etiam vobis rerum veſtrarum ſuadeat: ita nos & priuatā noſtrā & multò adeò magis patriæ ſalutem, huius noſtri animi teſtem Deum immortalem aduocantes, cuius vim irati licet nemini effugere, veſtræ fidei commendamus: vt cū tantum in nos meritum, nulla ſit vnquam obliuio ex hominū memoria obliteratura, facilè tamen intelligatis cùm in eo ipſo conſulturos vos otio veſtro & dignitati, tum veteres iniurias hac tanta vobis in præſentia occaſione oſtentata, vindicaturos. Quæ res minimè negligi à vobis debet, ſi modò eſſe memores poteſtis Inſubrum Regnum tantum, adeò veſtris rebus opportunum, vobis ademptum, partum idem accerrimo veſtræ Reipub. hoſti, non quidem per Florentiuos magis, impotēti vnius dominatu oppreſſos, quàm per Medices eorum libertatis oppreſſores magna totius Italiæ perturbatione, trepidationéque eſſe. Hac ab exulibus oratione habita, cùm rei indignitate ac miſericordia motis patrum animis, ſupplicum preces minimè viderentur neglecturi: prolixè illos atque omni honore verborum proſecuti, & bono animo eſſe, & meliores de ſua ſalute ſpes cogi-

tationéſque ſuſcipere iuſſerũt: quod dignum maiorum gloria & fama eſſet, pro eorum inſtituto & conſuetudine, religionis, fidei, & humanitatis partes, vt à ſe nunquam deſiderentur, & in præſentia polliciti, & in poſterum ſibi curæ fore. Iam exules antequã ea, ita Venetiis adminiſtrarent: ne quid, nouum bellum molientibus in mora eſſet, quod quidem futurum verebantur, vbi gerentes res pecunia defeciſſet: Ioannem Franciſcũ Strotiam Pallantis filium, qui multos iam annos paternæ calamitatis atque exilij ſocius Ferrariæ exulabat, conueniunt, vt cùm eſſe ditiſsimum hominem, ac magna cum familiæ exiſtimatione verſari illius rem in multis prouinciis, multóſque beneficio comprehenſos habere non ignorarent: eum ſpe oſtentata in patriam redeũdi, cohortarentur: vt Venetis paratis exules reducere qui Florentinorum & Medicum odio nunquã eſſent à nouis conſiliis auerſi futuri, cõmunem ſibi cauſam patriæ eſſe ducens, minimè deeſſe vellet. Eo loco illum natum, inque eam ſpem altum educatúmq; eſſe, vt patriæ imploranti illius opem, vbi eſſe auxilio cũctetur, non iam inertiæ aut ignauiæ reprehenſionem, quòd negligat illi eas partes præſtare, ſed ſceleris atque impietatis, quòd nolit, vir cũ adeò affluens fortunæ bònis, tum ingenio magnitudinéq; animi excellẽs ſubiturus meritò eſſe videatur. Ita ille re demõſtrata, cũ memoria teneret Patrẽ ciuem clariſsimũ factione Medicũ oppreſſum, quòd bonorũ partes tueretur, exilium ſubiiſſe, facilè paſſus ſibi perſuaderi, quò ipſe ſua ſpõte inclinabat, tantã opportunitatẽ oblatã agẽdæ rei nõ eſſe omittẽdã, & cupidiſsimè ſe recepit facturũ quæ vellẽt, & vbi res atq; vſus poſtulauit cõſtantiſsimè ſummáq; animi alacritate præſtitit.

IOANNIS MICHAELIS BRVTI FLORENTINAE HISTORIAE

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LIBER QVARTVS.

DVM ita intenti exules Principum animis ſolicitandis, ex iis, multis pollicitationibus & prēmiis qui belli initium faciant incitare conantur: Venetiis, aliquandiu re per ſummam contētionem iactata, cùm Patrum alios exulū cauſa humanarúmque rerum caſus magnopere moueret, auerteret alios à belli conſiliis, pacis atque otij ſtudium, multò plures tamen Reipub. cura ſolicitos haberet: vicit eorum ſentētia, qui exules recipiendos in fidē, & bellum Florentinis inferendum cenſebāt. Verebantur autem ne ſi diutius rem diſsimulando, Sfortiæ vires augeri per ſuam cunctationem paterētur, non Florentinis ſolùm ſed Ferdinādo etiam Neapolitanorū Rege fœdere illi iuncto, potentiorem vicinum quàm Reipu. conduceret, experirentur. Adiuuabat exulum cauſam, quòd permulti adhuc in Senatu ſupererāt, qui quo tempore cum Sfortia patre dimicatū erat de Mediolanenſi Regno, Reipub. præfuerant. Hi præcipuè Medicibus infenſi in quos potiſsimum culpam omnē tantæ amiſſę occaſionis augēdi imperij, à ciuitate auertebant: facile cæteris ſua autoritate traductis in ſententiam, quorum conſilia ab armis abhorrebant: Senatus conſultum vt maximè ad voluntatem exulum fieret, curauerūt. Hinc dato negotio Bartholomæo Coleonio copiarum Reip. ductori

ductori, vt exercitũ per Flaminiam in Hetruriã induceret, Florẽtinis primo quoq; tẽpore arma inferre iubẽt. Bellum per honeſtam cauſam ſuſceptũ, non modò videbatur nihil inuidiæ in Venetos habiturum,ſed iis potius honori apud exteros atque exiſtimationi fore. Ad cauſam enim quæ ipſa per ſe niti æquitate ſumma videbatur,exulũ fortuna accedebat,quæ in rebus aduerſis tum ferè ſemper magis fauens, vbi acrius ſæuit, facilè efficiebat,vt patriæ libertatis vindices, minimè digni tanta calamitate homines, Principũ animos ad ſui miſericordiam mouerent. Variari inter eorum temporum ſcriptores non belli initiis modò ſed progreſsionibus etiam explicandis plurimum videtur: quorũ Machiauellius ita rem geſtam ferè affirmat, quemadmodũ ſuperius à nobis demõſtratum eſt. Nonnulli Coleonium tradunt ab exulibus aditum, cùm nullius ſtipendiis addictus,liberam militiam paulò antea à Venetis exautoratus profiteretur, facilè animo ad bellũ adiecto, quod perampla militibus victoriæ præmia,Duci nomen gloriámque ingentem oſtentaret,expeditionem ſuſcepiſſe. Ticinenſis,Neronio ait vbi primum Florentia exceſsit, datum negotium eſſe, Coleonij conueniendi, cui erat multorum officiorum coniunctione deuinctus,cùm ille adhuc Venetorum ſtipẽdia mereret. Eum re demonſtrata,cùm hominis autoritate, tum multò magis ſpe benè gerendæ rei adductum,illi autorem fuiſſe, vt Venetias profectus, parum ſemper per ſe æquũ Senatum Reipub. Florentinæ ad bellum ciuitati inferendum incitare omni ratione & ſtudio conaretur. Si minus aſſequi poſſet, vt eum ad bellũ apertè gerendum induceret (veriſimile enim eſſe,cùm Italiæ populi per cõcordiam

Principum pace iam aliquot annis parta fruerentur,ne in pacatiſsima parte prouinciæ principes diſturbare otium viderentur,à nouis conſiliis,declinandæ inuidiæ cauſa abfuturos)perficeret,vt per honeſtã cauſam tanquam militia functus ſtipendia confeciſſet, ſe miſſum faceret. cætera prolixè pollicitum vbi id rectè ſucceſsiſſet,quæ bello gerendo neceſſaria eſſent, impigrè paraturum ſe atque exequuturum. Ita Coleonium facilè à volentibus & ſua ſponte inclinatis miſsione impetrata, cùm nihilò minus ei ſtipendia procederẽt (quod Senatus diſsimulari ob eam ipſam cauſam volebat) bellum reducendorum exulum cauſa Florẽtinis intuliſſe. Nam illud etiam addit,clàm miſſum ad Coleonium legatum à Senatu, qui illius animum ſpe auxiliorum, vbi inter res gerendas cùm cætera deficerent, in primis confirmarent.Porrò vt credam, Ticinẽſem rem quemadmodum geſta erat tradidiſſe, præter cæteram hominis autoritatem quæ me mouet plurimùm,teſtimonio Sabellici adducor cum eo ſentientis: qui & Venetam Hiſtoriam conſcripſit, & diligens atque accuratus in primis habitus in ſcribendo eſt.Vbi igitur Coleonius de Senatus ſententia certior factus, non eſſe eum à bello auerſum accepit: cõquiſitoribus in vicinas vrbes Ciſalpinæ Galliæ dimiſsis,qui delectum militum haberent:cętera ipſe per ſe celeritate atque audacia adhibita,quò imparatiores hoſtes opprimerentur, obire adminiſtraréque inſtituit.Breui firmiſsimis militum cohortibus ac validiſsimis conſcriptis,cũ ad auertendos à ſuſpicione animos palàm in concilio dixiſſet, bellum ſe Ferdinando ac Sfortiæ illaturũ, multis cauſis,quæ ſpeciem honeſtæ expeditionis & neceſſariæ haberent, & occulta illius
conſilia

conſilia obtegerent,in medium prolatis:aliis hoc quidē facile perſuaſit,magnam iis ſuſpicionem iniecit, quorū id magis intererat,ne per ſpeciem ſui inuadēdi Florentini peterentur.Nam veriſimile videbatur Ferdinandū, qui cùm ipſe natura erat vaferrimus,tum longo vſu rerum ingenia Italorum hominum atque artes callebat, quæ Acciaiolus cū eo egiſſet, cùm præſentibus conferendo (cùm ille confirmandi illius animi cauſa atque exulibus conciliandi,arma,exercitus, claſſes atq; Principum auxilia oſtentaret)magis quò Coleonij tanti apparatus & conſilia ſpectarent, quàm quò ille ſpectare videri vellet aſſequutum,Florentinis ne Venetis prędæ relicti magna acceſsione eorum vires augerent, opem ferre ſtatuiſſe.Itaque re cū Sfortia cōmunicata,oſtendit (id quod cuiuis licebat ſuſpicari)belli cauſam non tam in exulum reductione, quàm in coniunctione præpotentis populi poſitam eſſe. Venetos enim ſperare, vbi illos curarent reducendos,per eorum factionem Medicibus eiectis,ac ſibi ciuitate conciliata,iam nemine obſiſtente vnos ſe in Italia rerum omnium arbitros futuros.Quod eorum conſilium cùm minimè obſcurū eſſet, cauendum magnopere videri ne ſtudioſis Medicū oppreſsis, ipſi qui propiores periculo haberentur, quaſi continenti excitato incendio conflagrarent. Eſſe Veneti Senatus terra maríque magnam potentiam:in primis eum claſſe valere.Qua ex re futurum ſit, vt & à ſupero mari, cuius ipſi imperio potiantur, & ab infero æquè à Florentinis opportuniſsimis portubus recepti, maritimam Regni Neapolitani orā infeſtam ſuis claſſibus reddant: cùm eodem tempore Florentinis ſociis adiunctis,ſint terreſtribus copiis Inſubrum fines inua-

ſiri. Hæc cũ Ferdinandus Sfortiæ ſignificanda curaſſet de eius ſententia, legatos ad Paulum Pontificem mittit: qui ita de Coleonij iniuria querantur, vt cauſam armorum omnem ab illo in Venetos deriuatam auertãt, qui per belli tempeſtatem, Italiæ tranquillitatem atq; otiũ, vaſta atque infinita quadam cupiditate imperij, interrumpere perturbaréque conẽtur. Hi Romam profecti, cùm Pontificem adiiſſent, docent Venetos iniuſtè facere qui aliena inuidia arma Italiæ populis circunferẽdo, Florentinos quibus cùm ſint fœdere cõiuncti, nulla ab illis prouocati iniuria bello laceſſant. Pertinere ad Romanum Pontificem, cuius tanta autoritas, cùm apud alios omnes, tum apud Italiæ Principes eſſe debeat, vt graui denunciatione inſolentia hominum atque armorum impunitate repreſſa, eorũ vis atq; arma ne quando Chriſtianæ Reipub. pernicioſa ſint, ſua autoritate atque imperio coërceantur. neq; verò has partes modò Pauli Pontificis videri, quòd eam dignitatem obtineat, quam maximi potentiſsimíque Reges in terris ſupplices reuereãtur, ſed quòd in eadem ciuitate claro quidem atq; illuſtri loco ſit natus, cuius de iniuriis & maleficiis querantur. Ac cùm tandiu illum patriæ eſſe memorem debere, quandiu monitis illius ſui ciues parentes, videantur in officio futuri, tum omnium citius oblitum quàm eius muneris quod inter homines gerat, eundem cogitare æquum eſſe, Venetũ ſe ciuem tum eſſe deſiiſſe, quo tempore tanto hominum cõſenſu Pontifex declaratus ſummum in Chriſtiana Repub. imperium ſit adeptus. Quæ cùm ita ſint, recuſantes pertinaci conſilio diſcedere ab armis, quãdo ciuis autoritas apud ſuos nulla ſit, vt Romani Pontificis quanta eſſe debeat habeatur, eſſe

bello

bello ſtatuat ſibi eos, atque armis coërcendos. In eo autem illum non ſolùm Pontificiæ dignitati, quod tamen permagni debeat fieri, ſed quod illi ſit minimè negligendum, eorum ſaluti qui Romanorum Pōtificum imperio pareant, atque adeò quieti totius Italiæ ac paci prouinciarum, Hetruriæ in primis, cui tanta impēdens belli procella ſubeunda ſit, cōſulturum. Nam quicquid Veneti, fallaci quidem conſilio, ſed minimè tamen eodem obſcuro, effugere tāti flagitij offenſionem conentur, nemini eſſe dubium quin nomē Coleonij modò ac Neapolitanum & Mediolanenſe bellum iactetur, vires Veneti Senatus atque arma, vnis meritò Florentinis timenda obiiciātur. Nō autem id egiſſe graues homines ac magna virtutis & ſapientiæ opinione, quòd ſperent ſuſcepti à ſe belli inuidiam, in exautorati ducis & neq; domeſticis copiis, neque cuiuſquā in Italia auxiliis præterea nitentis, ambitionem atque audaciam reiectū iri: ſed quod res ipſa loquitur & minimè iam ſit ferendum, quòd immanem cupiditatem dominādi, inani quidem nomine ſed quod in dubia tamen & controuerſa re ſi iure potius quàm armis ſit diſceptandum, defenſionis anſam aliquam præbeat, atque adeò id non magis confidentia ſui quàm contemptione & deſpicientia eorum quibus tàm apertè illudant, velare tegereq; voluerint. Niſi autem hominum de ſe iudicia atque exiſtimationē contemnerent, aliquantò prius quàm belli initium fieret, vt non ex occaſione gerendæ rei & temporis ratione, ſed ex certo iudicio viderentur hominis exautorandi cōſilium cœpiſſe, rem fuiſſe acturos. Quam verò aliā cauſam ab his afferri quæ probabilis ſit, tanti ducis dimittendi? imò quam non afferri contra ſuſcepti belli,

quæ non veriſsima eſſe & certiſsima videatur? Neq; ſanè eius voluntate factum qui dimiſſus ſit, vt cùm is per honeſtam in primis militiæ functionem ditiſsima ſtipendia faceret: ea, nulla interpoſita offenſione, renuntiaret: neque eorum conſilio qui dimiſerint, vt belli ducem amitterent, cuius magna virtus in re militari, & perſpecta fides atque explorata in eam Rempub. eſſet. Ad ea quæ legati expoſuerũt, breuis Pontificis reſpõſio fuit: agnoſcere ſe quidem Põtificis partes, quas ſibi diuino atque humano iure impoſitas, eaſque item libẽti & alacri animo ſuſceptas à ſe eſſe præſtaturus: monendo enim atque adhortando errantes corrigere, caſtigare verbis, & ſi quidem res poſtulet, vi ſacroſancti imperij cogere ad officium redire, Pontificem debere. Quin autem hoc in præſentia agat, ſi modò cuius rei inſimulentur, conſtet Venetos diſceſsiſſe ab eo fœdere, quod ſuperioribus annis inter Principes ictum ſit, non ſe recuſare. Patriæ enim neceſsitudinem, non ad ſceleris ſocietatem ſed ad officij & pietatis perfunctionem cùm id illius tempora requirant, commendationẽ habere. Itaq; vt aduerſus ciues ſuos pro Rege & Sfortia arma ſumat, indemnatos illos, & nullius culpæ palàm conuictos, ne quod multò ſit turpius, videatur à ſcelere in patriam iuſtitiæ apud exteros opinionem quæſiſſe, id verò nulla ſe ratione cõmiſſurum. Ea ſpe Rex & Sfortia deiecti, nouum ipſi ineunt fœdus: in quo quidem diſertè cauebatur, vt eoſdem amicos atque hoſtes haberent, ac certo equitum & peditum numero vteruis eorum bello peteretur, alter alteri auxilio iret. Ad hæc adiectum ne cauſa magis inferẽdi belli quàm propulſandi, fœdus feciſſe viderentur: vt intra certam diem Venetis & Põtifici in

ſocietat

ſocietatem fœderis veniendi poteſtas eſſet. Eo fœdere percuſſo, cùm Florentini, quorum erat cauſa ictum, omnibus qui obſiſtere Medicum potentiæ videbantur, aut affectis ſupplicio aut exilio mulctatis, ſocietatem cum Sfortia ex Petri ſentētia, & quibus maximè viſum erat conditionibus iniiſſent: ſoliciti de belli euētu quod conflatum ab exulibus aduerſus Rempub. non ignorabant: delectum militum habere, oppida munire, pecuniam imperare, equitatū atque auxilia cogere, omniáq; quæ opportuna magno gerendo bello viderentur ſumma cura & vigilantia adhibita comparare adminiſtratéque inſtituūt. Quoniam verò Coleonium per Flaminiam atque Anemonis fluuij vallem, quà breuiſsimus erat per Apenini iuga in Hetruriam trāſitus, iter facturum credebāt, placuit Federicum Feltrium Metaurenſium Regulum clarum per ea tempora militiæ gloria, qui vniuerſis copiis præerat, aduenienti ad eius vallis fauces occurrere, ac locis ſuperioribus præſidiis occupatis, tranſitu eum prohibere. Iam à Ferdinando pars copiarum præmiſſa, duce Alphonſo filio adoleſcente, qui magnum ſibi poſtea nomen bellicis rebus comparauit, Ariminum peruenerat: quibus copiis auctus Federicus, & ſi aliquātò magis ſua opinione exiguæ erāt, Fauentiam vnde opportunus in primis in Anemonis vallem deſcenſus habebatur, contendit. Cùm pro belli ratione, re in principio optimo conſilio adminiſtrata, hoſti omnis facultas erepta videretur eà exercitum traducendi: qua ex re fiebat, vt illi difficiliora itinera atque anguſtiora, multò certè longioris circuitus neceſſariò tentanda eſſent: vnius hominis primum ſuſpecta fides, poſtremò vis atque arma, vt aliud Federico

eſſet ex tempore conſilium capiendum perfecit. Aſtorgius Manfredus, tum Fauentiæ rerum potiebatur, vir nobilitate magis quàm rei militaris ſcientia clarus, qui Florētinis merebat. Is ſiue ſpe facta honeſtioris militiæ, ſiue ſua ſponte à Florentinis alienatus, cùm dies ſtipendiorum exiſſet: atque ab iis qui non ſatis exploratū hominis animum haberent, aliquanto vberiora ſtipendia, vbi pergeret in Reipub. exercitu militare, decernerentur: comprehenſum legatum qui conditiones ſimul & pecuniam illi in ſtipendium afferebat, ac mox pecunia ablata verborum graui cōtumelia affectum, vt in violando iure gentium, faſtidium atque inſolentia ſceleri adiungeretur, dimiſit. Debitam enim ſibi pecuniam ex ſuperiorum annorum ſtipendiis, ab iis quos eſſet mox hoſtes habiturus, quoniam ea ſibi multò antea ad certā diem perſolui debuerit, data ſibi occaſione ad ſuū perueniendi, optimo iure ac diis hominibúſq; approbantibus interceptam, videri volebat auertiſſe. Cùm ita Aſtorgius quid ſentiret, quódque ſuum ſtudium eſſet, declaraſſet: ne quam dubitationem reliquam res habere videretur, Federico ſimul denuntiat, ex agro Fauentino exercitum educat: id ni faciat, ſe illum pro hoſte habiturum. Perculſus ſubita re (vt par erat) Federicus, non grauius hominis defectionē eſſe ferēdam arbitrabatur: cuius etiam amici ſtudium exercitum cōmeatu iuuādo in primis deſiderauerat, quàm tantam amiſſam loci opportunitatem dolebat: quem vbi hoſtis præſidiis teneret, à nemine prohiberi poſſet, quin libero trāſitu exercitum per otium in Hetruriam induceret. Itaq; ad populationem ſe agrorum conuertit, atque omnia ferro atque incendiis vaſtare prędámq; omnis generis agere

inſtituit

inſtituit. Facta enim coniectura ex ingenij leuitate, tanto illi illato detrimento ad ſanitatem rediturum atque abductum à nouis conſiliis animum non deſperabat. Quod Federico ad reuocandum Aſtorgium à noua ſocietate, Coleonio ad confirmandum æquè magnū fuerat incitamentū, verito ne vaſtatio populatióque agrorum, locum ad mutationem cōſilij, in tanta mobilitate ingenij atque inconſtantia inueniret. Ita magno peditū numero atque equitum comparato, nuntios ad Aſtorgium præmittit, qui illū de ſuo aduentu doceant, ac ſpe celeris auxilij confirmēt: ipſe magnis itineribus ire eodem cōtendit Federicus, ne hoſtis celeritate vſus, antequàm ſociorum auxilia conuenirent, quæ propediem affutura dicebātur, cogeret tantò numero militum inferiorem de ſumma rerum decertare, loco natura munito caſtra ponit, ac vallo & foſſa communit. Hinc ne Coleonius ex cunctatione & mora ſuorum, occaſionē nactus, locum illi infeſtum faceret, exercitum cōmeatibus intercludendo: qua ex re verendum erat, ne inſigni accepto detrimento, retrò ſigna referre cogeretur: id quod magnopere etiam ad totius belli ſummam obfuturum non ignorabat, motis caſtris, ad Forū Cornelij, quod erat oppidum in ditione Thaddæi Manfredi, non procul à Bononienſium finibus idoneo atque opportuno loco cōſedit, atque ibi cùm æquitate loci tum multo magis Bononienſium ſtudio & Manfredi confiſus, quos pro Florentinis ſentire non dubitabat, expectare aduentum ſuorum cōſtituit. Quæ dum ille magna cura & ſtudio parat adminiſtrare, audit Coleonium iam Padum nauibus capias traduxiſſe, ac dies noctéſque continuato itinere eodem inſtructo ad dimicandum exer-

citu,properare.Qua re intellecta,ſuſpicatus fore vt oppreſſus Manfredus ſubito hoſtium aduentu, deliberandi ſtatuendíque de ſuis rebus minus integram eſſet poteſtatem habiturus,medius autem ipſe inter ſuſpectam fidem atq; apertā vim in diſcrimen adduceretur,commutato cōſilio, ad Pontem Legium, quod caſtellum ad quatuor millia paſſuum Bononia abeſt,loco idoneo caſtris poſitis conſedit. Nam(vt diximus)neque de Bononienſium voluntate dubitabat, cùm quicquid illi ſentirent,non eos facilè debilitari metu externarum virium atque alienari à ſuſcepta cauſa ſperaret, neque Galeatium Sfortiam dilaturum vlterius ſuum aduentū,quem iam mouiſſe ex Inſubribus audierat, aut Florētinos Regiósve moraturos diutius arbitrabatur. Vt autē de fide & conſtantia Manfredi nonnihil dubitaret, fama minimè illa quidē dubia efficiebat: ſpem ab eo Coleonio factam, quòd ita ſperaret ſe belli molem nō ægrè à ſuis auerſurum,vbi propius ad vrbem copias admouiſſet,ad illum deſciſcēdi. Latè hic morbus tum in noſtros homines patebat(tāquam fama & exiſtimatio nominis, non ex aliorum iudicio, ſed ex noſtro ſenſu & quidē deprauato ſpe,metu,cupiditate æſtimāda eſſet)vt nulla tranſfugía parum honeſta, nullas defectiones turpes à ſuis, nullas proditiones ſociorū, quibus modò redimeretur vitæ ſecuritas & fortunarum, cenſerent. Quod cùm ita eſſet:tametſi idem quandiu ſub fœderatorum imperio mereret, non ſine graui infamia proditæ cauſæ ſe illos deſerturum intelligebat:ſatis ſe tamen tectum & munitum arbitratus à tanta ignominia futurum,ſi obiectum nominis & famæ,vitæ diſcrimen oſtētaret:iam de prodendis ſuis atque hoſtibus recipiendis cōſilia agitabat.

 Sed

Sed hæſitantem illum & magis in deliberãdo quæ vtilia quàm quæ honeſta eſſent reſpicientem, multi ſubitò allati nuntij de Galeatij & Regiorum aduentu, ne quid ſtatueret, quod minus eſſet à ſua inconſtantia alienum, oppreſſerunt. Itaque cũ haud ſatis eum Coleonius prolixè reſpõdere atque remittere in dies magis de priſtino ſtudio atque alacritate animaduerteret: opportunè ab exploratoribus cognoſcit, hinc Sfortiam cũ Inſubrũ exercitu, ac magno belli apparatu, hinc Regios aduentare, duce copiarũ Alphonſo Daualo impigro homine: quem magna virtutis & fortitudinis laude maximis in bellis ac grauiſsimis parta, Neapoli aliquot poſtea annis ſeruus, natione Maurus, de proditione noctu in colloquium accitum, veruto transfixum interfecit. Id quod erat, Coleonius ſuſpicatus, celerem aduentum hoſtium cõſilij mutationem à dubia & venali fide extorſiſſe: non dolo & fallacia hominis magis, & ſi maximas ſe opportunitates, ita ab eo eluſum ſe amiſiſſe intelligebat, quàm cauſa offenſus, agrum hoſtiliter depopulari, atque aliquot caſtellis, aut per vim captis, aut in deditionem acceptis, vrbem oppugnare magno adhibito tormentorum apparatu, vniuerſis viribus, inſtituit. Interea tamen tentare Thaddæi animum non deſiſtebat: quem vxoris blanditiis & lenociniis victum viri, imperij impotentis, cùm in maximis etiam rebus eum obſequentem haberet, adhibito eius fratre callido homine & perſpectæ fidei expugnari poſſe non diffidebat. Cuius conſilio cognito Federicus, qui in viro vxoris imperium, viri ingenium in fœmina ſuſpectũ haberet: more militari conclamatis vaſis ad Petri fanum millia paſs. circiter ſeptem ab hoſte poſuit caſtra. Hinc dele-

ctorum militum DCC.ex prætoria cohorte, cũ iis equites ad C.attribuiſſet,ingredi in oppidum atq; eſſe præſidio Regulo iubet: ſimul iis negotio dato, vt exploratis diligentiſsimè illius rationibus, nihil ei integrũ ad noua capienda conſilia relinquerent. Illi etſi in oppidum militum corona cinctum,difficile ſe poſſe perrumpere, niſi magna ſuorum cæde intelligebant: hinc ſuam audaciam, hinc hoſtium trepidationem (id quod ferè iis accidit quibus præter expectationem aliquid euenit) in occaſionem vertentes benè gerẽdæ rei:diſiectis iis,qui ſe aduenientibus obieciſſent etiam ſi nõ ægrè poſſe reprimi paucorum impetus ſi viri eſſent,videretur, in vrbem ad vnum omnes incolumes magna cunctorũ admiratione inuehuntur. Cùm vrbe ſatis valido præſidio firmata,aliam rationem adminiſtrandi belli Colconius ſibi eſſe ineundã intelligeret: quò maturius quàm conſtituerat ſolueret obſidionem,Sfortię ac Regiorum aduentus effecit: qui bidui itinere, omnino præter illius opinionem abeſſe ferebantur. Erat autem minimè dubium quin ſi illos coniungi cũ Federico pateretur,cùm multò eſſet equitatu inferior qui nondum omnis ad illum conuenerat: aut turpiter ſuos intra vallum continere,quod ſi accideret magnum ſe exiſtimationis & famæ periculum ſubiturum intelligebat, aut cõgredi impar viribus cũ hoſte cogeretur: id quod ne fieret omni conſilio erat & ratione prouidẽdum. Itaque cũ ſilentio copias caſtris eduxiſſet, celeriter ad eum locum cõtendit,quem in locum ſe recepiſſe Federicum, poſt Aſtorgij defectionem paulò anteà commemorauimus. Quæ eius profectio (& ſi propterea quòd citiſsima fuerat, iam ille è caſtrorum conſpectu abierat) cum Federico nuntiat

nuntiata eſſet, ex eo loco mouit, atque illum cùm non-
dum caſtra opere muniſſet, aſſequutus, ſignis infeſtis
atque acie ad dimicandū inſtructa, copias contrà illius
munitiones cōſtituit. Cùm ille ſuos vallo incluſos con-
tinere ac prohibere à prælio perſeueraret, ne facta ſæ-
pius ab hoſte dimicandi poteſtate (quod vix tamen ne
accideret effici poterat, in magna caſtrorū propinqui-
tate) illius cunctatio infamis eſſet, quæ res ad cōficiendi
belli celeritatem, quod erat magna hominum expecta-
tione aggreſſus, plurimum impedimenti & moræ alla-
tura videbatur: ſilentio caſtris egreditur atque exercitū
ad Caſtrocarrum adducit, oppidum Florentinæ Reipu.
in Apennini radicibus ſitum: ac loco caſtris idoneo de-
lecto, oppugnare illud circunſideréque inſtituit. Erat
autem illius conſilium, vt quoniam medium inter Ra-
uennam & Fauentiam ac Forum Liuiæ intererat, quæ
vrbes omnes fœderatis infeſtæ, magno illis impedimē-
to futuræ ad bellum gerendum videbantur: hoc illis
adempto, cogeret rei frumentariæ anguſtiis preſſos iis
locis excedere, ac liberam ſibi facultatem relinquere
exercitum quà vellet traducēdi. Vbi autem id eſſet aſſe-
quutus, eodem quo conſtituerat itinere Apenninum
tranſgreſſus, nullo iam prohibente, in Hetruriam bellū
transferre, atque celeritate ſui aduentus (quod maximè
exules futurum ſpondebāt) qui eorum ſtudioſi Floren-
tiæ habebantur, ad ſpem rerum nouarum excitare, ho-
ſtéſque opprimere imparatos omnino ſperabat. At Fe-
dericus qui de illius conſilio coniectura iudicaret, quæ
minimè erat obſcura: cùm Bubanum, ne quà hoſti rece-
ptus pateret, de improuiſò occupaſſet, Fauētiam copias
adduxit: atque latè agros populatus, vrbem oppugnare

vehemẽtiſsimè aggreſſus eſt. Sperabat verò, vt ſiue Coleonius venire Fauentinis ſubſidio properaret, per eam occaſionem dimicandi ſibi facultas aliqua daretur: ſiue iis cunctaretur opem ferret, vrbis oppugnatio ſibi facilior, atq; vbi minus ea procederet, obſeſsio, arctior quã haud diu laturos Fauentinos credebat, efficeretur. Quare ille animaduerſa, cùm vereretur, ne quæ cauſa Aſtorgio fuerat deficiendi à ſuis, nouæ ad hoſtes defectionis cauſa eſſet: aſſueto facilius ferre famæ & nominis quã copiarum domeſticarum iacturam literas ac nũtios ad Senatum mittit, ac quibus in anguſtiis quantóque in diſcrimine ſalus omnium vertatur, docet. Hoſtium copias in dies augeri, ita vt ſine magna clade vix ſperari oporteat cùm iis manum conſeri poſſe: deſtitutas ciuitates ſpe propinqui auxilij ac vaſtatione populationéque agrorum alienatas, vrgẽte metu impendentium malorum, quæ præſentibus multò expectent grauiora, noua conſilia inire: tum omnia aduerſa ſuis, ſecũda hoſtibus euentura in poſterum, niſi maturè atque in tempore occurrant ordine demonſtrat. His literis Senatus & nuntiis acceptis, cùm nihilominus diſsimulando ſua conſilia atque efferendo ſibi eius belli inuidiam ſuſtinendam intelligeret, Herculem Ateſtinum atque Alexandrum Sfortiam, qui copiis Reipub. præerãt, deducto milite ex præſidiis, ne delectũ habendo diutius quàm belli vſus & ratio poſtularet, auxilium differrẽt, magnis itineribus ire in Flaminiam ac Coleonio opem ferre, ſimul è ſuis delectũ legatum qui ſummæ rerum præſit, cuiuſque conſilio bellum geratur, proficiſci cũ imperio primo quoq; tempore ad exercitum iubent. Quæ cùm celeriter adminiſtrata atque ad Coleonium in caſtra

perlata

perlata eſſent:ſpe certa auxilij confirmatus, crebris & ipſe nuntiis ad Fauentinos mittendis, eos ne quid mollius de ſuis rebus ſtatuãt,néve animos demittãt, Aſtorgium in primis, cuius illi autoritatem ſequuturi videbantur, vt in officio maneat, omniáq; ex Senatus liberalitate & ſuis officiis expectare velit, monere cohortaríque non deſiſtit, breuíque ſe affuturum cum omnibus copiis cõfirmat. Neque diutius eorum ſpem fruſtratus ac literas & nuntios ſubſequutus, ad illos cõtendit:atq; æquo loco ne inuitus dimicare cogeretur, cùm à fronte vallum hoſti obiectum, caſtra ex altera parte coniuncta vrbis mœnibus haberet, cõſedit:neu quis iniuſſu in hoſtem pugnaret, diſpoſitis in vallo cuſtodibus qui prohiberent præcepit. Quanquã Coleonius non ignorabat, per hanc ſuam cunctationem fore, vt hoſtium in dies audacia creſceret:vultu tamen atque oratione eam præ ſe alacritatem ferebat, vt milites qui cõſilio non metu, ſibi adimi pugnandi poteſtatem animaduerterent: hoſtium voces quibus magna cũ ſui contemptione ſuccedentes ad vallum, contumelioſè tanquam detrectantibus pugnam timiditatem atque animi mollitiem obiiciebant, haud laturi diutius, ſed vltrò atq; iniuſſu inituri prælium vallo atque aggere diſciſſo, viderentur. Quod quidem eò ſibi facilius eſſe ferendum ducebat, quò magis ſperabat, vbi res gerẽda eſſet, ſarciendæ ignominiæ cauſa, ardentius illos, cùm hoſte maledico pugnaturos & magis ferocia verborum quàm animi robore, ac vera virtute inſolenti. Cùm res eo in ſtatu eſſent, iam Alexander Sfortia magno equitum & peditum numero in caſtra à Coleonio exceptus, vires hoſtiũ planè æquaſſo, ac ſi eſſet dimicandum, neque virtute, neque numero

militum inferior dubium in primis pugnæ euêtum factũrus videbatur. Quicquid autem roboris per ea tempora ferè Italia habebat,id aut in Fœderatorum , aut in Venetorum caſtris conſpici licebat. Numero militum Coleonius,virtute hoſtes præſtabant:ille peditum millia ſex,ex his permultos veteranos proximis bellis, eo imperatore,complures iam annos ſtipēdia meritos,qui tum numerus permagnus habebatur : tria millia hi quorum magna pars ex vetere Sfortianorũ diſciplina, magnam ſibi virtutis opinionem comparauerāt:nonaginta equitum turmas vtrique in armis habebant. His copiis vtrinque præerant belli duces,qui gloria rerum geſtarum ac fama nominis clari,pares quoque virtute ferebantur, quorum Alexander Sfortia cũ à Ferdinando alienatus,pro Venetorum victoria pugnaret:multis grauiſsimíſque bellis quibus Franciſcus frater tantum in Italia erat adeptus imperium,plurima virtutis documenta & maxima dederat: atque aliquot ante annis Iacobum Picinum ad Troiam Apuliæ vrbem memorabili prælio profligarat, cùm is Andegauenſium Dux aduerſus Ferdinandum gereret bellum: Bartholomæus magnum vſum in re militari, magnam fortitudinis & prudentiæ famā obtinebat: cùm eò accederet tanti belli opinio, cuius quidem ſuſcepti pariter & geſti gloria, (quicquid Veneti viderentur alienis auſpiciis cœptum ſibi proprium feciſſe) vbi exitus belli lætus eſſet, vnum ingens manebat. In aduerſariorum caſtris cũ Regia dignitate Alphõſus,magnitudine imperij Galeatius emineret,potior tamen iis virtus , totius belli adminiſtrationem,& ſi nemini aut maiorum gloria, aut vetuſtate familiæ cedebat, Federico adiudicabat : digno homini,

qui

qui quo tempore floruit, adoleſcens, ad grauiora Reip. tempora quæ patres noſtri magna Italiæ clade pertulere, vegetum atque integrum animi robur & vires reſeruaret. Quanquam verò & de fortitudine militum, & de eorũ virtute & præſtantia qui exercitus ducebant, magna tum eſſet hominum exiſtimatio: ſatis tamen inter omnes video conſtare, nulla vnquam tempora poſt hominum memoriã in Italia extitiſſe, quibus quidem aut cupidius atque ardentius Principes ſuſciperent bella, aut flagitioſius ſuſcepta gererẽt, aut turpius ſiue iis gerendis ſecunda ſiue aduerſa euenirent, adminiſtrarent. Cùm autem aliæ omnes artes præclaræ & dignæ viro principe, aut temporũ inclinatione, aut exterarũ gentium iniuria quibus maiores noſtri diuturno malo victi per multa ſecula prædæ fuerunt, quaſi decus virginale ac priſtinæ dignitatis ſpeciem amiſiſſent: militiæ gloriam, qua olim Italia adepta orbis terræ imperium, aduerſus gentium omnium conſenſum ſteterat inuicta, iiſdem quibus libertatem ac maieſtatẽ imperij, coacta armis conceſſerat. Atque erat res digna admiratione, cùm quotidie per varias occaſiones prælia leuiora cõmitterentur, quibus periculum virium fiebat, atq; inter vtriuſque exercitus caſtra, paruum admodum relictum ſpatium intereſſet: tanquam à ſedentibus & vallo incluſis, ſpes eſſet bellum confectum iri, ita turpi otio & deſidia languentes cæteris omiſsis conſiliis, non vincendi opportunitatem, ſed ſtipendiorum diem, nec veræ laudis & gloriæ fructum, ſed delicias & vitæ cõmoditates, nobiles homines & claros militia, captare. Quid autem erat fœdius, quàm cùm par vtrinq; mollitia atq; ignauia pugnaret, qua ſopiti non milites magis quàm duces

iacebant:neminem ſe excitare, atque pro occaſione ad hoſtes ignauiſsimos atque inertiſsimos perdendos,torpentium atque oſcitantium tanta deſidia vti? Nihil illi pro imperij poteſtate ſeuerè, aut pro maiorum inſtituto ac vetere diſciplina, diſſolutè ac flagitioſè omnia, auaritia & cupiditate imperator,licentia corruptus miles,& quantò alter ad imperandum languidiore animo tantò alter ferociore ad detrectandum imperiũ, vterq; ad rem gerendam æquè mollis atque imbellis. Genus erat armorũ,quibus tecti aduerſus telorum penè & tormentorum ictum, implicati iidem atq; impediti ad ferendam vim, impetum atq; impulſum in hoſtem amitterent:vt cùm hæc eſſe cauſa ſecuritatis videretur, cauſa eadem cũctationis cùm ægrè loco moliri pedes manúſve poſſent,non arma verius geſtantes, quàm armis alligati, moram inter res gerendas atq; impedimentũ afferret.Iam illud nulla ratione ac planè aduerſus veterum autoritatem, quorum virtus omnium gẽtium imperium conſtantiſsimè eandem militiæ diſciplinã ſeruando poſteris quæſiuit:cùm exiguus eſſet peditum numerus, omne exercitus robur poſitum in equitatu:atq; eo quidem inſtructo eodem genere armorum, vt nihil victi ad effugium:nihil victores ad peditem perſequendum qui paulò expeditior eſſet,reliquum haberent: armorũ grauitate, quibus onerati magis quàm tecti prælium inibant, cùm eodem veſtigio conſiſtere cogérẽtur quo manus conſeruerant: à viro forti conſtantiam,pugnandi neceſsitatem ab inerti & timido extorquente. Iam tanta exercitus ignauia cũ latè è caſtris rumor ad vrbem manaſſet, Florentiæ infamis magna militum ac ducis inuidia notabatur: cùm quidem vbi in hyemem

extraher

extraheretur bellum,nemini dubium eſſet, quin magno detrimento atque incommodo Reipub.eam eſſent diutius quàm eius tempora poſtularent, quæſtui habituri. Nam & magni in bellum ſumptus faciendi erant, quos quidem diutius ciuitatem ferre non poſſe in magnis ærarij anguſtiis intelligebãt: & perexigua ſpes erat reliqua,vt maximè tolerando ſumptui par,militum atq; imperatoris auaritiam expleret:ita foris Repub.adminiſtrata cum belli euentum,quem ſperarent ſequuturũ: quin potius minimè eſſe verendum cenſebant, ne quid durius,vbi pergerent ducere bellum ciuitati, quæ foris armis,intus ſeditione laboraret,eueniret.Itaq; cùm frequenti ciuium concilio,de ea re diligẽtius magiſtratus egiſſet,placuit vti is ad legatos exercitus,ſcriberet, quibus queſtus ſegnius quàm aut honeſtũ imperatori eſſet, aut Reipub.expediret,quę ſuperioribus bellis exhauſta, immani quidẽ & non neceſſario ſumptu premeretur, bellum adminiſtrari:iis imperaret,vt percontando,quę cauſa differendi belli,quæ conficiendi ſpes, quis autor tàm fœdæ ac turpis cunctationis haberetur,ad finiendum bellum magno impetu cœptum, geſtũ graui exercitus & Ducis ignominia Federicum cohortarẽtur: qui ſi non vberiorem fructum partæ gloriæ ex magnitudine animi,quàm conſeruatæ ex conſtãtiæ laude ſibi eſſe ſperandum intelligeret, non dubitarent, quin vt viro forti dignum eſſet, cùm eius retinendæ ſtudio quã partam haberet, tum multò magis cupiditate illius aſſequendæ,quæ illum maneret,iam quaſi ſui factus æmulator,magnam ab ſe excitatam virtutis, ingenij, animi magnitudinis expectationem quã egregiè ad eumdiem tueri viſus eſſet, lõgè quoq; ſuperaret.Legati his literis acceptis,

iacebant:neminem ſe excitare, atque pro occaſione ad hoſtes ignauiſsimos atque inertiſsimos perdendos,torpentium atque oſcitantium tanta deſidia vti? Nihil illi pro imperij poteſtate ſeuerè, aut pro maiorum inſtituto ac vetere diſciplina, diſſolutè ac flagitioſè omnia, auaritia & cupiditate imperator,licentia corruptus miles,& quantò alter ad imperandum languidiore animo tantò alter ferociore ad detrectandum imperiũ, vterq; ad rem gerendam æquè mollis atque imbellis. Genus erat armorũ,quibus tecti aduerſus telorum penè & tormentorum ictum, implicati iidem atq; impediti ad ferendam vim, impetum atq; impulſum in hoſtem amitterent:vt cùm hæc eſſe cauſa ſecuritatis videretur, cauſa eadem cũctationis cùm ægrè loco moliri pedes manúsve poſſent,nón arma verius geſtantes, quàm armis alligati, moram inter res gerendas atq; impedimentũ afferret.Iam illud nulla ratione ac planè aduerſus veterum autoritatem, quorum virtus omnium gẽtium imperium conſtantiſsimè eandem militiæ diſciplinã ſeruando poſteris quæſiuit:cùm exiguus eſſet peditum numerus, omne exercitus robur poſitum in equitatu:atq; eo quidem inſtructo eodem genere armorum, vt nihil victi ad effugium:nihil victores ad peditem perſequendum qui paulò expeditior eſſet,reliquum haberent: armorũ grauitate, quibus onerati magis quàm tecti prælium inibant, cùm eodem veſtigio conſiſtere cogerẽtur quo manus conſeruerant: à viro forti conſtantiam,pugnandi neceſsitatem ab inerti & timido extorquente. Iam tanta exercitus ignauia cũ latè è caſtris rumor ad vrbem manaſſet, Florentiæ infamis magna militum ac ducis inuidia notabatur: cùm quidem vbi in hyemem

extraher

extraheretur bellum, nemini dubium eſſet, quin magno detrimento atque incommodo Reipub. eam eſſent diutius quàm eius tempora poſtularent, quæſtui habituri. Nam & magni in bellum ſumptus faciendi erant, quos quidem diutius ciuitatem ferre non poſſe in magnis ærarij anguſtiis intelligebãt: & perexigua ſpes erat reliqua, vt maximè tolerando ſumptui par, militum atq; imperatoris auaritiam expleret: ita foris Repub. adminiſtrata eum belli euentum, quem ſperarent ſequuturũ: quin potius minimè eſſe verendum cenſebant, ne quid durius, vbi pergerent ducere bellum ciuitati, quæ foris armis, intus ſeditione laboraret, eueniret. Itaq; cùm frequenti ciuium concilio, de ea re diligẽtius magiſtratus egiſſet, placuit vti is ad legatos exercitus, ſcriberet, quibus queſtus ſegnius quàm aut honeſtũ imperatori eſſet, aut Reipub. expediret, quę ſuperioribus bellis exhauſta, immani quidẽ & non neceſſario ſumptu premeretur, bellum adminiſtrari: iis imperaret, vt percontando, quę cauſa differendi belli, quæ conficiendi ſpes, quis autor tàm fœdæ ac turpis cunctationis haberetur, ad finiendum bellum magno impetu cœptum, geſtũ graui exercitus & Ducis ignominia Federicum cohortarẽtur: qui ſi non vberiorem fructum partæ gloriæ ex magnitudine animi, quàm conſeruatæ ex conſtãtiæ laude ſibi eſſe ſperandum intelligeret, non dubitarent, quin vt viro forti dignum eſſet, cùm eius retinendæ ſtudio quã partam haberet, tum multò magis cupiditate illius aſſequendæ, quæ illum maneret, iam quaſi ſui factus æmulator, magnam ab ſe excitatam virtutis, ingenij, animi magnitudinis expectationem quã egregiè ad eum diem tueri viſus eſſet, lõgè quoq; ſuperaret. Legati his literis

 acceptis,

acceptis, cùm imperatore colloquuti de illius ſententia (id quod erat,) magiſtratui reſcribunt: atq; quòd ciuitas queratur de belli adminiſtratione minimè ſe mirari affirmãt: qui ipſi tantam infamiam iam nullo modo amplius poſſint perferre:ſed eius rei culpam omnem docent in vno Galeatio hærere: qui cùm neq; parẽ ſummæ poteſtati, quã ſibi ſumeret, aut animi vim & cõſtantiam, aut prudentiam & rerum vſum afferret, quod autem multó eſſet grauius, minimè animũ inducere poſſet, vt de conſilio ſummi Imperatoris rem gereret, perinde atque hæreditate parentis virtutem & felicitatem bellis gerẽdis, ac Regnum Mediolanenſe adiiſſet, confideret ſibi omnia rectè, atque ex ſententia, ſedenti etiam & nihil agenti ſucceſſura. Itaque niſi curaret per honeſtam cauſam ambitioſum iuuenem & elatum domeſtica potentia, ab exercitu amouendum, quæ ni illi ſtatim occurratur planè deſtituta conſilio, ciuitati perniciosa futura ſit, quando eius periculo morbo animi vtatur, nullum vnquam eorum incommodorũ finem futurum demonſtrant. Ergo cùm re intellecta, minimè dubitandum cenſerent, quin ea quæ legati attuliſſent, ita vt coniiciebant, euentura, niſi quãdiu integrũ eſſet, conſilio obuiam irent, inſigne aliquod detrimentũ Reipub. importarent: rem omnino agere primo quoque tempore conſtituunt. Atque cùm reliqua probarent, in illo hærere videbantur, qua ratione Galeatius, quem Reipub. amicum & ſocium retineri omnino placebat, nulla animi offenſione, atque adeò ſua ſponte ab exercitu diſcedens liberam facultatem belli adminiſtrandi melioribus relinqueret. Id vt fieret illi in hanc ſententiam maximè ſcribi magiſtratus iuſsit. Cùm ille quidẽ

quod

quod dignum optimo Principe ac viro forti eſſet, Reipub. maximè aduerſis rebus, vt illius fides & maiorum dignitas poſtulabat, opem atque auxilium imploranti, ita in tẽpore atq; opportunè affuiſſet, ſe illi ſanè quãdo quas æquum eſſet non poſſent, quas poſſent agere gratias & habere. Tantum enim momẽti poſitum in illius autoritate atque armis fuiſſe, vt hoſtium vi repreſſa eius aduentu & retardata, cui obſiſtere poſſe nullæ vires viderentur: non illi poſthac magis de opprimendis inuadendíſque alienis, quàm de conſeruandis retinendíſq; ſuis, inire cõſilia ſint coacti. Pro quo illius tanto ſtudio ac merito adeò in Rempub. cùm illi grati animi ſignificationem dare nullam aliam queant: procuranda ſe illius ſalute, cuius ille curam omnem ſocios defendẽdi cauſa adductos ſuorũ ciuium ſcelere in rerum omnium diſcrimen, abieciſſet: quãdo illa quidem in eo vertatur, vt ſi diutius pergat à ſuis abeſſe, magnum ac graue periculum iis impendere videatur: quod illi præſtare poſſint, conſilio ſe eum atq; autoritate, ſi vllam modò beneuolentia ac ſtudium animi conciliat, iuuare voluiſſe. Redeundi morã ad ſuos periculoſam illis, qui iam ferre amplius abſentis deſiderium non poſsint, minimè honeſtam eidem tutámve eſſe. Obieciſſe fortunam illi inimicum potẽtiſsimum, qui ita innixus maximis viribus, validiſsimis copiis inſtructus, ſiue terra ſiue mari geren da res ſit, ad opulentiſsimum Italiæ principatũ aſpirare videatur: vt minimè iam ei debeat obſcurum eſſe, cùm illum ex dubia populorum fide in nouum principem, tum ex illius abſentia quæſita occaſione, nouas res, per ſeditioſos homines & ex commutatione rerum meliorem fortunam quærentes, qui nunquam rem gerẽtibus

ſint defuturi quotidie moliri. Quæ res cũ ita ſe habeat, è ſua fide eſſe & cõſtantia duxiſſe, illum etiam atq; etiam hortari, vt ſatis iam ſociis probata fide; ſtatuat ſuis rebus tandẽ ſibi proſpiciendum eſſe, ac redeundũ quàm primum Mediolanum, non minus illic Florẽtinæ Reipub. quæ iamdudum hoc ſibi perſuaſerit vt eãdem fortunam cùm Sfortia familia bello & pace experiretur, quàm in caſtris aduerſus apertos hoſtes vſui futurus: cũ magis etiam ſint occulti obſeruandi, & quaſi in inſidiis deliteſcentes, ne quando imparatũ offendant vigilãtes homines atque in omnem occaſionem intenti. Ita autẽ Venetum Inſubrum imperio animum adieciſſe, vt ſi illius optatis fortuna reſpondeat, quæ illi ſemper ferè ſecunda afflare maximis in rebus & grauiſsimis viſa ſit, non ille modò ad Hetruriæ principatum, ſed (quod ne fiat ſit omni ratione prouidendum) ad totius Italiæ imperium facilem ſibi viam & expeditam videatur breui muniturus. Quandiu igitur per illius cunctationem liceat, cùm haud diu veriſimile ſit illum quieturũ, & res in integro maneat, illius conatibus occurri opportere. Quod quando ſatis intelligat ſibi minimè vlterius negligendum (quod eſſe tutiſsimum cõſilium eo tempore videatur) hoc iam de ea re tota ſtatuere debere, dignitatis ſalutiſque ſuæ ratione habenda, & ſociorum cõmodis ſe, & ſuorum maximè quieti atque otio proſpecturum. Cùm eas literas Galeatius accepiſſet: ſiue tutius cenſeret parere recta monentibus, atque afferentibus meliora cõſilia, cùm & rei & temporis ratio haud eſſet ab literarum argumento aliena: ſiue per officij ſimulationem ſe ab exercitu amandari exiſtimans, ſe falli facilè pateretur, magis vrbanis delitiis quàm militiæ labori

bori aſſuetus,etiam ſi eum ſibi tolerabilē ſedulitate ſuorum & ſtudio reddiderat:relicta ea parte copiarum quę viſa eſt ſociis auxilio, ipſe cum delecto equitatu in Inſubres proficiſcitur,Mediolani belli exitum expectaturus iam ſolutiore à metu atque à curà animo. Ticinenſis etiam ante Galeatij profectionem ſæpè pugnatū ait leuioribus prǽliis : cùm ex occaſione, varia certamina contrahi ſiue pabulatum,ſiue aquatum milites exirent, tumultuaria magis quàm certa manu neceſſe eſſet. Semel quidem petitum inſidiis Coleoniū affirmat, facilè illum quidem,vbi temerè potius,quàm pro ſua priſtina conſuetudine militibus indulſiſſet,ſubiturum rerum omniū diſcrimen.Fuiſſe autem hoſtium conſiliū,vt cùm profectionis ſigno dato,ac crebris ignibus in caſtris excitatis,quò fides fieret ea incendi, primū agmen è portis ſigna extuliſſet:vbi id quod fore omnino credebant, Coleonius equitatum,qui nouiſsimos moraretur præmiſiſſet,ipſi repētè è vallo effuſi, perturbatos, atq; ancipiti malo circunuētos,cùm qui fugerēt, in perſequētes conuerſis ſignis à frōte infeſtos, à tergo eſſent integros hoſtes habituri, ad vnum omnes cæderentur. Eorum inſidias, cautum hominem & qui nihil hoſti integri ad noua capienda conſilia per ſuorum temeritatem relinqueret,cùm præmiſsis equitibus leuis armaturæ ſpeculatum,hoſtes intra vallū abditos latere in inſidiis,atque inſtructa acie ad dimicandum paratos obſeruare ſuorū profectionem accepiſſet:ſuos inſequendi hoſtes ſtudio elatos facilè demonſtrata re, continere potuiſſe. Manè eius diei qui inſequutus eſt, magnam eundem occaſionem delendi hoſtium exercitū amiſiſſe : eo ingenio ducem vt magis conſilio ne vinci poſſet,quàm animi ala-

 critate

eritate & ſtudio vt vinceret in magna etiam opportunitate bene gerēdæ rei,niteretur. Cùm enim Federicus certis de cauſis inde caſtra mouere, ac quibuſcunq; rationibus poſſet, hoſtem in ſuum locum elicere conſtituiſſet:iuſsis militibus ſilētio vaſa colligere, ac ne quid ex tumultu & ſtrepitu de eorum profectione enuntiaretur,iis teſſera ſigno dato: temerè in caſtris ortum incendium, cùm ventus flammam in omnes caſtrorum partes diſtuliſſet, qua ex re & trepidare militem & concurſare neceſſe erat, tabernaculis ferè omnibus abſumptis(id quod tum facere conſueuerant vbi caſtra mouerent) Ducis conſilia prodidiſſe. Tantam autem hoſtium ſiue ignauiã,ſiue metum fuiſſe, vt cùm noua re perturbati milites à ſignis diſcederent, atque ab impedimētis quæ ſuccendebantur ſumerent, quæ quiſque chariora haberet: nullo autem imperio nulláque diſciplina continerentur: turpiter ſedendo tantam occaſionē potiundæ victoriæ amiſerint:quã quidem etiam ſi minus militum virtute confideret,hoſtiũ trepidatio & metus, duci non inertiſſimo opportunè in primis oſtētabat. Secundum Galeatij profectionem in quem tantæ ignominiæ culpa transferebatur,quam ille tamen communem habebat cum multis, cùm nullus relictus locus dedecori & flagitio eſſet: propius hoſtem admotis caſtris,duces militem in aciem eduxerunt, vrgentibus id maximè Reipub.legatis,qui cunctantibus illis atq; hyberna ſpectantibus ad belli finem quod extrahi in hyemem nolebant,properarent.Erat res eò adducta, vt ſi hoſtis paratus ad dimicandum, in aciem prodiret, ſpe victoriæ ex priſtina eius cunctatione animo præcepta maiore alacritate & ſtudio pugnam inirent: ſin idem pro ſuperioris

rioris temporis cõſuetudine, pergeret ſe caſtris tenere ab ignauis timiditatis confeſsionem exprimerent: quæ res metum hoſtibus, ſuis animum atque audaciam augeret. Qua re animaduerſa, paucis Coleonius ſuos hortatus, vt memores eorum quæ ſuis auſpiciis magna ſæpe gloria geſſiſſent, animos ſpe certa vincendi confirmarent: neu paterentur aut Imperatorẽ partam per tot annos militiæ laudem, aut exules quorũ reducẽdorum cauſa adeò honeſta arma ſumpſiſſent, ſpem vitæ reliquam proditos hoſtibus infeſtiſsimis abiicere: ingenti clamore & ſtudio poſcentibus ſignum pugnæ dedit. Ita cùm maiore verborum quàm animorum contentione, vtrinque acies concurriſſent, atque à meridie ad veſperam totis viribus pugnatum eſſet: nox tandem ita prælium diremit, vt tanquã ludicro certamine, & non gladiis ſed fuſtibus dimicaſſent, incerta ac dubia victoria, cùm nullus in acie armatus cecidiſſet, non ita multi capti, perpauci leuiter vulnerati eſſent, defuncti prælio minimè cruento, in caſtra redierint. Hac pugna cõmiſſa, ne quid ſibi reliqui ad ſummam ignauiam atq; inertiam facerent: cùm nondum autumnus in exitu eſſet, anni tempore aduerſo belli laborem, & hyemandi ſub pellibus inſtitutum deprecãtes, nouum per ea tempora inſuetis durioris militiæ hominibus & graue futurum, hyberna poſcebant: vbi inuitos eos retinere Duces ad ſigna conarentur, minimè illis dicto audientes futuri. Cùm exules qui ad tantam belli famam, tanto aduerſariis terrore iniecto, neque tumultum à ſuis in vrbe excitatum, neque erectis in belli euentum cum minimè ſecundus ac lætus conſequutus eſſet, ſpem vllam oſtentatam nouandi res animaduerterent, ipſi autem ad mi-

litem alendum nullam rationem expediendæ pecuniæ reliquam haberent: fortunæ, cui egregiè ad eum diem offerenti ſe occurriſſent, ceſſerunt: ferri illam diu facilius aduerſam quàm vinci virtute poſſe arbitrati. Ad hunc maximè modum quieſcentibus illis quorum cauſa & ſuſcepta expeditio & initum bellum ac cōfectum magna ex parte erat: eius idem qui prælij fuerat dubius exitus atque anceps, illis ſpem reditus omnē, aduerſariis, qui non vinci ab iis qui exularent, pro victória ducebant, metum omnem in poſterum & ſolicitudinem ademit: non ignaris illis quidem, iam reliquos Italiæ Principes nullos futuros, qui ſe ita graui bello & non neceſſario implicarent, vt cùm dubia atq; infirma ſpe eorum ſalutis procurandæ, quibus in tanti Senatus autoritate parum præſidij fuiſſet, domeſticam eſſe coniunctam perniciem & ruinam intelligerent. Vt autem nihil facilius eſt quàm detecta facie malorum quæ accidant immerenti, eorum illi ſtudium conciliare, qui iuuandis aliis in aduerſa fortuna, exemplum iuuandi ſui conſtituere æquè in aliis arbitrantur: ſic nihil citius miſericordia obſoleſcit, vbi ita videatur compendio miſero futura, vt id ſine impendio eſſe miſerētis non poſſit. Tollit enim maximè cōſtantiam in perfungendo officio, ſi minus cupiditas & ſpes quæſtus, quo ferè omnes magis mouemur: at impendentis mali metus, quod quidem in aliorum nobis ærumna obiectum non ita ad ferendum auxilium indigenti, quàm ad recuſandum aliis quod nobis ſit ſubſidio, vbi id contingat, ſolicitos plus æquo de iis quæ nos in poſterum manent, quàm quæ vrgēt in præſentia alios, impellit. Ita autem fert hominum natura deprauata vſu & conſuetudine malorum,

vt quicquid à nobis impéditur cauſa alterius ſubleuandi, id nũquam ferè quàm ex vſu illius ſit, ſed quàm nobis ſit incommodo futurum ſpectemus. At exules confecto bello, quo quidem gerendo ipſi ſumptu exhauſti, milites vni ditati eſſent, qui quæſtuoſam militiã exercebant, cùm & pietati in patriam & gloriæ pariter, dolori certè ſuo ſatis cuiuis feciſſe viderentur, Ferrariam, Neronius humaniter à Borſio ac perhonorificè exceptus, cùm ad victum & cultum tuendum certam illi pecuniam decreuiſſet: Soderinus Rauennam, impetrato à Venetis ſtipendio quo ali modò poſſet, conceſsit: vbi non ita multò poſtea deceſſit: vir (vt alio loco diximus) cùm à pleríſq; ſtudioſus libertatis ac iuſtitię cultor atq; honeſti habitus (vehementior quidem aliquando fuit quàm Reipub. moderatorem decebat) tum qui in excogitanda re tardus, in eadem aggrediẽda, expediendáq; à vi animi magis quàm à conſilio paratus præceps ferretur. Quanquam ego hoc bellum ita exorſus à principio ad finem vſque pertexui ſecutus in eo ſcribendo Hetruſcos maximè autores, à quibus diſcedere, niſi cũ fides & religio officij poſtulat, minimè placet: video tamen M. Antonium Sabellicum cùm cauſas belli alias & principia, qua in re illi, vt iam diximus, cùm Ticinẽſi conuenit, tum eius gerendi rationem omnem aliquãtò diuerſam attuliſſe. Coleonium cùm magnam voluntariorum manum coëgiſſet, qui ſuperioribus bellis defuncti, nullo tum certo militiæ Duce ad cuius ſigna conuenirent, ſtipendia merebant: cùm nihil illi ad iuſti exercitus ſpeciem deeſſet, ignorantibus omnibus vtrum ſua ſponte an aliorum imperio expeditionem ſuſcepiſſet, in Flaminiam cõtendiſſe. Ea re cognita, exules Floren-

tinos, quibus præter ſpem, tantam repẽrite occaſionem fortuna repetendæ patriæ obtulerat: minimè ſibi defuiſſe, atq; belli ducem magni nominis & haud mediocribus viribus nitentem, qui in liberam militiam & quò opportunitas negotij bene gerendi vocaret, militẽ duceret, mercede conduxiſſe. Magna autẽ in ſpe fuiſſe, per eum Florẽtinis bello illato, fore vt ciuitas oppreſſa externis armis, præter cæteras domeſticas clades quibus affecta ſpem omnem recuperandæ libertatis abiecerat: à Petro Medice alienata in quem vnum belli cauſam reiiceret, ſtudia hominum ad Rempubl. capeſſendam moueret: atque ſe ita ab illius dominatione vindicaret. Bellum cùm acriter geſtum affirmat, & pro hominis nomine & fama, tum cruento prælio & memorabili, cùm vtrinque aliquot hominum milia cecidiſſent, confectum. Non ab exulibus aditum Senatum, nõ eius autoritatem bello interpoſitã, quicquid Coleonius ſecutus ſibi id aut in Flaminia gerendum aut transferendum in Hetruriam cenſuerit: ſtipendij exulum addictum, egregiam operam illis ad belli vſque finem nauaſſe. Nam Valorius vitæ Laurentij autor, Galeatium Sfortiam toto bello affuiſſe ait, & recenti victoria elatum, cùm fugatos vi à ſe vno hoſtes, & retrò referre ſigna coactos inſolentius iactaret, Florentiam ouantis ferè triumphantiſque ſimilem veniſſe. Ibi hominem leuiſsimum & qui in magna fortunæ indulgentia conſilio egeret, crebrò iis quæ Reipubl. cauſa egiſſet commemorandis, tum faſtidio atque animi impotentia tota à ſe ciuitate alienata, quæ non magis à tam vano ingenio, quàm ab ætatis ferocia & Regni opulenti viribus intelligeret ſibi eſſe timendum, vix Laurentij Medicis

comitate facilitatéque ſumma delinitum, cùm à Patre exceptus magnificentiſſimo ac planè regio apparatu fuiſſet, in officio potuiſſe contineri. Hinc fœdere percuſſo, quo paulò antea cum eo ciuitas coniuncta ſocietatem & amicitiam firmauerat, per Flaminiam in Inſubres profectum graui periculo, vt ſibi homines vulgò perſuaſerant, ciuitatem liberatam liquiſſe. Vtcunq; minus inter ſcriptores conuenit in huius belli explicatione, cùm ciuitas ingenti metu leuata, ac pace cõfirmata recreatáque eſſet: Bardus Altouitus qui tum Vexillifer ſummum magiſtratum gerebat: ne qui ſupereſſent, qui vllo modo exulum cauſæ in poſterum fouere, & reſtinctum eorum ruina incendium renouare quãdoq; poſſe viderentur: in ſumma poteſtate facilem ſibi aditum calumnia ad inimicorum perniciem aperiente, à Repub. amouendos omnes, atque ablegandos curauit: ſi qui ex his tum magiſtratu fungerentur, eo ſe extemplò abdicare, ac pro ſummi imperij poteſtate exilij cauſa vertere ſolum æquè iuſsit. Ita inimicis, Medices, eiectis, quorum alij foris profligati bello, alij domi eſſent ſublati qui vel leuiſsima coniectura ſuſpecti haberentur: iam nemine contradicente impunè exercere imperium in victos videbãtur. At Petrus morbo indies ingraueſcente, cuius vnius autoritas & moderatio, inſolentiam hominum & audaciam, in infinita rerum omnium licẽtia retardaret, neque ea quæ in ciuitate fiebant cognoſcere, neque ciuium ſaluti quæ improborũ libidini & crudelitati patebat, proſpicere poterat: graui illius inuidia fruſtra opem ciuitate ab illo expoſcente cuius ſe imperio tradiderat. Tanquam enim non hoſtium ſed ciuium victores, & vrbis & priuatorum fortunas ſibi ad prædã

propoſuiſſent: nullo diſcrimine in eos ſæuiendo, quorũ inſignes diuitiæ ac lautiora patrimonia auaritiã & cupiditatem ad ſcelus excitaret publica autoritate abutebatur. Atque quanquam tot malis atque incommodis quibus indies licentius & priuatos ciues & Rempub. vniuerſam Mediceum ſtudioſi afficiebãt, minus per Petri aduerſam valetudinem poterat obuiam iri: vt tamen ille valetudine integra vſus occurrere iis ſua autoritate poſſet, multa illi diſsimulanda eorum cauſa videbantur, quorũ ſtudiis atque armis ſuperior inimicis extitiſſet. Illud autem in ciuilibus contentionibus accidere videmus: vt cũ ſemper ferè victoria ſecundo euentu inſoleſcat, materiam ad ſæuiendum in facili etiam ac miti ingenio inueniat. Cuius rei & ſi non vna cauſa poteſt afferri, at illa potiſſima videtur, quòd non æquè facilitas victoris clementiam in conſeruãdis victis, quos magis hoſtes eſſe quàm miſeros meminit: atque indulgentiam in confirmãdis ſuis, ſtudium quæ parta habet tuendi, videtur poſtulare. Quæ quanquã ita ſe haberẽt, non tamen deerat Petrus ciuitati autoritate & cõſilio, quoad per morbi magnitudinem licebat. Nam & ſuos leniter appellando, & monendo interdum ſæuerius & caſtigãdo, poſtremò metum iniiciendo, vt ciuitatis ſtatum reſpicerent, & modum aliquem infinitæ poteſtati ſtatuerent hortabatur. Id ſi minus ſibi perſuaderi paterentur, at illud ignorare minimè debere; neq; ſatis vnquam tutam vim aduerſus multorum conſenſum, vbi conſtantia & magnitudo animi ad eam vindicandam adeſſet, & rarò eandem in populi magna offenſione & potentium odio, aut diuturnam, aut fortunatã eſſe. At dum ea inani ſtudio pacis & cõcordiæ à Petro Medice

aguntur: ſeditioſi homines qui vberiorem ſuæ improbitatis fructum diuturnioremq; à principio quæſiſſent: nullum ſæuiendi finem in aduerſarios inſultandiq; inueniebant: eò impunitatis atque amentiæ progreſſi, vt ſatis haberent ad quem vellent perdendum, cum modò partium nomine notare: ipſi cognoſcendi ſibi animaduertendique ius cùm priuati eſſent, ac nullo magiſtratu fungerentur, vindicarent. Interim Petrus qui (vt ſæpè diximus) articulari morbo oppreſſus, vehementiſſimis doloribus dies noctéſque angebatur, non eſſe amplius tacitè ferendam tantam malorum vim arbitratus, magiſtratibus ad ſe domũ aduocatis, ita ad illos loquutus fertur. Nunquã ſanè ego fore putaſſem, vt cùm eas partes ſuſcepiſſem in Republ. quas ego eſſe optimas & ex ſalute omnium iudicarem: in eos ipſos quos meorum conſiliorum participes haberem, mihi eſſet hoc tempore dicendum: id quod inuitus quidem, ſed neceſſariò tamen facio. Viros enim ornatiſſimos atq; ampliſſimos noſtræ ciuitatis delegiſſe me arbitrabar: quos Repub. procuranda non adiutores modò, ſed quod ex animo affirmare poſſum, autores etiam verius haberem. Quorum quidem ſtudiis innixus, ita ſeditioſos & turbulẽtos ciues è ciuitate deturbaui, qui ſalute mea oppugnanda libertati & ſaluti communi inſidiabantur: vt nunquam mihi in mentem veniret dubitare, aliquando futurum, vt quorum fidei ſummam Rempub. credidiſſem, ab eorum cupiditate & ſcelere mihi ea eſſet vindicãda. Quæ rei quidem tanta indignitas, quò me adeò triſti meorũ ciuium tempore graui morbo confectum veſtra magis fide & ſapientia recreari ſperabã, eò grauior mihi acerbiórque accidit. Itaq; cùm propediẽ vitæ mihi interitũ

 imminen

imminentem, expectem non inuitus, quo me leuatum iri ſenſu doloris acerbiſsimo intelligo: eundem perhorreſco, quòd mea morte improborum hominum ſcelus atque impietatẽ in patriam augeri, ſpem imminui bonorum, ſi qui modò veſtram auaritiam & crudelitatem effugerunt, Rempub. vniuerſam, id quod refugit animus dicere & reformidat, penitus labefactari intelligã. Nam verè illud iam dici poteſt, quibus ego hominibus vitam ſalutémque meam referam acceptã, petitam illã ſæpè inimicorum inſidiis; iiſdem quò expetenda mihi maturior mors ſit, vnis item tribuendum eſſe. Vicimus quidem, quod nobis optandum fuit, patriæ cauſa, cui omnes velle conſultum debemus: ſed nobis non patriæ vicimus. Illud autẽ à nemine ferri æquo animo poteſt, qui intelligat pietatis nomine ſanctiſſimo in procurãda patriæ ſalute eſſe ciuibus vtendum, vos non eò modò ad priuatas veſtras ſimultates exercẽdas, ſed ad euertendam patriam ſceleratiſſimè abuti. Quod cùm ita ſit, tanquam nomine nos magis, quàm cauſa oporteat pugnare (eò impudentiæ ventum eſt) & dici pios volumus & haberi. At quid nunc ego agere inſtituo? quaſi mihi cum iis ipſis res ſit, quos ego ſequutus autores in patria defendenda ciues modò conſeruaui meos: ita ab illis fidei, religionis, officij humanitatis iura quã planè omnẽ animo exuerunt, requiro. Alios quidem (tandem enim dicendum eſt) alios vos (inquam) veſtri commodi ratio, & cupiditas effecit, atque à mente & conſilio deduxit: vt iam ſit mihi non iniquo animo ferendum, cùm ſcelere in vobis victam pietatem, libidine pudorem, fidem auaritia, humanitatem crudelitate intelligam, omnia me dicendo ad vtilitatis & commodi veſtri rationem

exigere

exigere. Qua in re tamen, neque ego vobiſcum ratione magnopere pugnabo. Omnia enim obcæcatis cupiditate animis, vobis pro veſtra libidine eſſe agenda ſtatuiſtis. Itaque minus ego illud oſtendere conabor, quod tamen mihi facillimū eſſet, in libera ciuitate & quæ vires agnoſcat ſuas, diu ſeruitutem ferri non poſſe, cuius nunquam ſit vindex defuturus: non illud, quod nemo veſtrum eſt quin intelligat, foueri inteſtino odio in ciuitate incendium, quod quidem vbi diu conceptū animis vires aluerit, magna cum multorum ruina (faxit Deus vt falſus vates ſim) in omnium capita erumpat. Non ego vobiſcum cōiectura agam, non tempore, non populi offenſione, non veſtra iniuria, non metu malorum impendentium, cùm ita vos ſtatuere oporteat, arma in præſentia exules coactos tempore, non illos item vim, conſilium, fiduciam ſpem in poſterū poſuiſſe. Non illud (inquam) oſtendam vigilare ad veſtram perniciem aduerſarios acerrimos, & quibus nō ferocia magis adimere conſilium, quàm prudentia augere vim animi & magnitudinem poteſt, vt pro occaſione ad vos opprimendos veſtra inuidia vtatur. Præſto enim illis ſemper erunt armati nouarum rerum cupidi, qui nunquam in ciuitate ſunt veſtra iniuria defuturi. Maiorum exempla vos commonefacient, atque ea quidem ita poſita illuſtri loco, vt à vobis facilè ſpectari queant, quando vos minus ratio mouet ducta ex certa conditione temporis & Reipub. ſtatu, qui finis huius veſtri dominatus futurus ſit. Vicerunt quemadmodum vos & alij quoq;, nunquam in ſeditioſa ciuitate atque in magna cōtentione partium, deficiēte materia ad bella ciuilia: at cùm iidem (quod vos nunc agitis) victoriæ præmium quæſtum pri-

uatum ſuum, non partum ciuitati otium eſſe voluiſſent: & victis expeditum, ac facilem in patriam reditum, & viã multitudini ad pellẽdos victores patefecerũt. Atq; vt alia in præſentia omittam, quæ nunquam mihi totũ etiam dicenti diem ſunt defutura: domeſtico equidem exemplo contentus ero: nõ ſolùm propterea quòd recens adhuc res eſt, & eius meminiſſe facilè omnes poteſtis: ſed quoniam me in primis iuuat, viri optimi patris mei facto quid vobis eſſe faciendum cenſeam demonſtrare. Quid enim vnquã familiæ noſtræ illius exilio calamitoſius acerbiúsve accidere potuit? quid eo ipſo rurſus ad poſteritatem glorioſius hominum famã atque illuſtrius? Affuit Deus poſito in tanta calamitate per ſummam inimicorum iniuriam: nemo negat. Nihil enim minus credi oportet, quàm vllo vnquam tempore deeſſe Deum immortalem rectis hominum ſtudiis? Sed tamen vt breue illi exilium, facilis atque expeditus reditus in patriam eſſet, nulli magis quàm inimici illius perfecerunt. At ille poſt tantam acceptã iniuriam, cùm nulla in re minus, quàm in vitæ innocẽtia illi eſſet præſidium cõſtitutum, redditus patriæ, qua ſummo deſiderio ſuorum caruerat, ac factus ſecunda fortuna inſolentior, non crudelis ſolùm in victos, ſed impius etiam & nefarius fuit: cuiuſmodi vos videmini euaſiſſe cupiditate atq; auaritia elati. Imò quicquid illius inimici detrahere de illius laude maledicendo conentur, in hos clementiam, magnificentiam in illos & liberalitatẽ exercendo: cùm ſtudioſiſſimos ſui homines præmiis ampliſſimis retinuit, tum inimicos grauiſſimis condonandis iniuriis, quod liberalitatis genus multò præſtantiſſimũ eſt, atq; adeò æquitate animi, & facilitate ſibi cõciliauit:

vtroſq;

vtroſq; certè ſibi in poſterū reddidit firmiores. Vbi inimico parcitis, non illi magis, quàm vobis conſulitis. Siue enim à vobis conſeruatus, grato eſt in vos animo futurus, (nullum certè beneficium maius habetur, quàm eum quem perdere potueris conſeruare) nunquam eſt humanitas & clementia præmij expers: ſiue eſt idem ità duro ingenio, vt diuturnior iniuriæ, quā beneficij memoria in illius animo inſideat, vobis lenitate & clementia in victoria vſis, eſt aliquid de ingenij ferocia atque immanitate remiſſurus. Cùm autem nunquam inimico poſſis ignoſcere, quin hominē idem & ciuem ſerues: præter quàm, quòd naturæ & patriæ debitū officium perſoluis, verè etiam Chriſtianū hominem obliuiſcenda iniuria præſtas. Quòd ſi tanta eſt vis benè merendi, vt conſeruatum inimicum, & iniuriarum cogat eſſe immemorem, & firmiſſimum ſæpè amicum reddat: quid de his vobis ſtatuendum eſt, qui cùm nullo odio prohibeantur quò vos minus cupiant quàm ampliſſimos eſſe, prouocantur beneficio, vt ſtudioſius id vehementiúſque velint? Atque cùm ita ſit natura comparatum, vt qui ſua ſpōte etiam noſtri cupidi ſint, beneficio plurimum moueantur: vbi illis à nobis fiat iniuria quos proſequi liberalitate æquum eſſet, tantò ea afficiuntur grauius, quantò magis illi memores ſunt, à quibus iniuriam accipiāt, ſibi beneficium deberi. Vnum nobis modò propoſitum eſt, totum illud quidem in vtilitatis partibus conſtitutum: fœdè hoc quidem & flagitioſè, vtinā non impiè & nefariè, vt partam in veſtros ciues dominationem verius, quàm principatum quæſtui habeatis. At quando ita ſtatuiſtis: veſtro ego ingenio obſequutus eodem modo vobiſcū agam. Duplex enim eſt via, qua

cò vobis peruenire facile ſit,beneuolentia hominum & metus.Vtram eſſe vobis ineundã ſtatuitis, ſiue præmiis ad beneuolentiam,ſiue ſuppliciis ad terrorem conſtituendis,nullum finem,aut modũ ratio hæc habet. Nam neque homines niſi magno metu obiecto, id quod inhumanitatis eſt,diu in officio continentur: neq; paruo deliniti beneficio,quod ſæpius accidit, cùm in largitione hominibus, vt maximè etiã velint, minimè ſemper liceat profuſis eſſe,facilè pati ſeruitutem poſſunt. Atq; hæc quidem loquor, non tanquam cũ Reipub.liberatoribus quo titulo tumidi atq; inflati inſigne in patriã veſtrum hoc meritum iactatis,ſed tanquam cùm patrię oppreſſoribus tyrannis immaniſſimis & ſuperbiſſimis: vt non prius vobis hęc vox audienda ſit,quàm omnem vos abieciſſe animo humanitatem pietatémque fateamini.Quid autem vos agitis? quò veſtra hæc tanta importunitas & crudelitas ſpectat? Quæ mitior via lenіórq; eſt,etiam ſi eſt eadem expeditiſſima,probare minimè poteſtis: eam vobis placet inire,quæ eadem difficilis,ardua,tortuoſa,multis anfractibus, atq; erroribus implicata vos ad exitiũ graui impietatis infamia,atque ignominia notatos deducat.Agite ergo,vt veſtra vobis crudelitas,inhumanitas,libido ſuadet, ſæuite in veſtros ciues,inſultate in eorum fortunas,immanitatis, barbariæ,auaritiæ exempla omnia in patriam ſtatuite,capite, plectite,ablegate,proſcribite, conſtituite in foro hominum carnificinam, nihil vobis ad ſummã impietatem & ſcelus reliqui facite: neque ita vobis tamen erit ad tyrannidem ſepta & munita via, vt non magis paucis multorum cõſenſum, quàm multis paucorum vim diu eſſe timẽdam intelligatis. Ita de vobis patria merita eſt,

in luc

in lucem hanc extulit, ampliſſimis honoribus auxit, vt ſi minus in pietatis exoluendo officio, at in ſcelere admittendo, vos eſſe in illam oporteat animo æquiore. Per me patria vos ſupplex orat & obteſtatur (qua in re quidem cùm vſq; eo illa de ſuo iure decedat, quantum ſit vobis de veſtra crudelitate remittendum, facilè docet.) per me inquam vos patria orat, vt ſi vlla eſt in vobis humanitas reliqua, ſi quæ tanta in vos contulit, beneficiorum vlla recordatio, quando vos neque officij ratio vlla, neq; charitas in illam mouet, & malle videmini regnare, quàm quem vobis attribuit locum, tueri pietatis ſtudio, & honeſtiſſimum & ampliſſimum: promereri potius vobis ciuium ſtudia beneficio, quàm inuidiam & odium conflare maleficio velitis. Ego ſanè quando non ita longius videor mihi vitam producturus, parum ſcilicet dignus qui patriæ meæ ſalutem ab ingratiſſimis ciuibus exorem (id quod ſæpè à feris ac barbaris hominibus impetratum eſt) nequando videar, nimia animi remiſsione, aut pietatis meæ in patriam, aut dignitatis eſſe oblitus: quod à volētibus non licuit, extorquere per vim à nolentibus atq; inuitis conabor. Quod ſi fuero aſſequutus, vt mea anteacta vita dignum eſt, hoc poſtremo in patriam munere functus, atque in vitæ exitu præclarè de meis ciuibus meritus, læto atque alacri animo è vita excedam. Cùm hæc ille elatus iracundia dixiſſet, & quanta maxima poterat animi contentione: paucis illi, atque vt interdum vultu culpam agnoſcere magis, quàm oratione viderentur, reſponderunt. Quanquam ea tempora incidiſſent, vt agrè ſeueriſſimis etiam magiſtratibus Rempub. adminiſtrātibus, hominum impunitas, atque audacia poſſet coërceri: ſibi

tamen vel illius cauſa,in poſterum curæ fore,vt cùm in vtrámuis partem peccandum eſſet, indulgentiæ potius & lenitatis culpa, quàm ſeueritatis & triſtitiæ in vindicandis hominum malefactis notarentur. In Reipub.rectoribus,cùm celſo loco,atque eminenti collocati non minus quàm ſpectent alios,ipſi ſpectentur:ita quæcũq; agant acri cura animaduerſa obſeruari: vt quæ præclara in his ſua natura ſint, cùm vix poſſint hominum inuidiam effugere, nulla cũ eorum maiore laude cõprobentur (deberi enim officium cũ dedecore & infamia: non item cum laude debitum perſolui) nunquã ea quæ mala ſint errori atque imprudentiæ tribuantur:quæ dubia ſemper ferè in eam partem accepta, quæ deterior eſt,aut odio,aut æmulatione,iudice illa quidẽ iniquiore quàm officij iura requirant, damnentur. Eandem verò omnium rationẽ eſſe. Nam & qui iuſtitiæ partes ſeuerè præſtat,durum,inhumanum,acerbum: qui fortis,audacem:timidum,cautum:prudentem,aſtutum: lenem,remiſſum:induſtrium,cupidum: ſemper in hominum offenſione auerſis à recto iudicio animis,videri. Ac præpoſterè quidem ſpecioſis ad oſtentationem nominibus liberalitatis,fortitudinis, lenitatis, induſtriæ, quæ eas virtutes vitia affinitate attingant,efferri laudibus ac fama hominum & prædicatione celebrari. Illius tempori ſuos inimicos inſidiatos ex graui morbo laborantis, ea de ſe ad illum & diſcindendæ ciuiũ cõcordiæ, & diſcordiæ ſerendæ cauſa per certos homines attuliſſe: quorũ criminationes in bonos, ex eorũ anteacta vita magis, quàm ex oratione, aliorum mores atque inſtituta ſpectari æquum eſſet: vt quemadmodum de eo nõ poſſent queri (niſi fortè nimia facilitas & lenitas accuſanda ſit)

cuius

cuius religionis & fidei eſſe intelligant in publicis priuatíſque rebus ſęuera & acri animaduerſione vti: ita cũ iis non poſſint non magnopere expoſtulare, qui à ſuis inimicis patiantur ſe tanta cum ſua inuidia grauiſſimis de rebus ad principem in Repub.ciuem allegari. Quæ tametſi ita ſe habere videantur, cùm in nefariorum hominum audacia refutãda, eam eſſe optimam rationem animaduertant, quæ cùm illi maledictis & conuitiis pugnent, vitæ innocentiam & recta ſtudia, pręclare factis tueatur: minimè neceſſariam ſe ad ea omnia, quæ ſibi obiecta ſint, reſponſionem iudicare. Nam & ſi minimè difficilis, in cauſa præſertim optima & iuſtiſſima ſit: eò tamen libentius ſe illa non vſuros, quò magis intelligant, moleſtam & grauem ſuam orationem, & laborãti graui morbo & iam dicendi labore feſſo neceſſariò futuram. Hæc eorum reſponſio fuit, & auerſis auribus, & præoccupatis iam inimicorum criminationibus, nulla cum aſſenſione audita. At illi cùm hinc magiſtratus autoritas, quæ non quantam illis populus mandaſſet, ſed quantam ratio temporum ferret, infinita ac nullo modo amplius tolerãda eſſet: hinc Petri iam deplorata ſalus fiduciã, atque animos augeret: maiore ſe in dies libidine in crudelitate & ſcelere iactabant. Quæ dum ad eum modum ab his adminiſtrãtur: Petrus Medices qui non tàm dolore & cruciatu corporis, & ſi vehementiſſimè illum vrgebat, quàm ægritudine & mœrore animi angebatur: ne extremo ſuæ vitæ tẽpore, patriæ defuiſſe videretur: quando altius iam vulnus inſediſſe intelligebat, quàm vt leni curatione indigeret: ferro tãdem eſſe vtendum ac remediis acrioribus exiſtimãs: de exulibus reducẽdis agere inſtituit: quorũ autoritas quæ abſentiũ

deſiderio in dies augeſcebat, ſua potentia & gratia confirmata, inſolentium hominum ferociam atque impetũ retardaret. Ita de amicorũ ſententia, deliberata & conſtituta re: ad Angelum Acciaiolum literas dedit exulũ ducem, quibus illi ſpem faciebat, vbi ſui copiam ad colloquium feciſſet, breui in patriam cum ſuis redeundi. Quod ille quidẽ, qui optimè intelligebat, quo in ſtatu res ciuitatis eſſent, minimè ſui fallendi cauſa, ſed quòd res ita ſe haberet, non eſſe negligendum arbitratus: die conſtituto, quo die ſibi aduenienti præſto eſſet, in Cafagiolanum conceſsit: vbi de Repub. multa cum Petro collocutus, quæ quoniã morte illius interrupta tranſigi minus potuerunt, non feruntur, breui diſceſsit. Illud ſatis conſtanter ſcriptores affirmãt, modò illi vitam proferre in plures dies licuiſſet; ciuitatem per exulum reductionem à ſuorum conſpiratione, aut conſilio fuiſſe, aut armis liberaturum. Nam cùm victa naturæ vis eſſet morbi magnitudine, qui quotidie magis ingraueſcebat: importuno in primis Reipub. tempore & ſuorum, niſi magis ætatis quàm morbi ratio habeatur, deceſsit. Fuit Petrus Medices cùm prudentia & cõſilia, tum magnitudine animi & conſtantia aliquantò Coſmo patre inferior, omni alia virtute par, vitæ domeſticæ ſplendore & magnificentia, ſiue hoc illius ingenio, ſiue tempori dandum eſſet quod quidem hoc poſtulabat, nonnihil ſuperior. Minus diu illuſtre illius nomen & fama celebrata eſt, quoniam grandis iam natu parentem extulit, cuius gloria illius laudi officere quandiu vixit, plurimũ viſa eſt: & quia minus ſecunda vſus valetudine, vt ſibi ceſſare liceret, à magiſtratu impetrauit. Breue tempus poſt patris mortem Reipub. præfuit: ſed ita quidem ſe

geſsit

geſsit, vt in grauiſsimis contentionibus de Repub. atque in magna conſpiratione & conſenſu ciuitatis, neq; fortitudinem & conſtantiã in publicis rebus adminiſtrandis, neque in tuenda ſua dignitate conſiliũ & vim, neq; in aduerſariis pellendis denique paſſus ſit vires à ſe vnquam & ſtudium deſiderari. Quæ omnia ſiue ille ſua ſponte geſsit, virtutis & prudentiæ, ſiue aliorum conſilio, moderationis atque æquitatis laudem ſibi comparauit: quippe qui in delectu amicorum habẽdo cautus, æquè & ad parendum melioribus, & ad imperandum ſibi, videretur eſſe ingenio accommodatus. Quæ res eò pluris debet æſtimari, quò æquius eſt virum principem & magnas res gerentem, à temeritate inconſulta atque ignoratione abeſſe. Deceſsit annum natus LIII. cùm liberos Iulianum & Laurẽtium reliquiſſet: quorum huic propterea quòd fratri ætate anteiret, & mirificam ſemper virtutis indolem præ ſe tuliſſet & domeſticæ & publicæ rei adminiſtrationẽ viuẽs adhuc magna ex parte tradiderat. Qua ille ſuſcepta, ita ſemper ſe geſsit, vt parentis ſpei & ſuorum reſpõderit hominum expectationem atque exterorum in primis, quibus minus erat illius virtus explorata, longè etiam induſtria & virtute ſuperarit. Per eadem ferè tempora, quibus ea Florentiæ agebantur, in magno totius ferè Italiæ otio Paulo ſecundo Pontifice Maximo ſeptimo Pontificatus anno decedẽte, in illius locum Xyſtus quartus ſufficitur, maiore quidem ſui quàm aliorum admiratione: cùm neq; illum nobilitas, non obſcuro ſolùm, ſed ſordido loco natum, neque excellens virtus, aut eruditio, neq; probitas motum atque elegantia, ſed ſacerdotũ ambitio, atq; ex ea ingens inter eos ortũ diſsidiũ, ad eam dignitatem

euexiſſet. Vſque eò autem cupiditate exarſiſſe dicũtur, vt cùm nemo non mallet ab infimę etiam fortunæ homine ſibi acceptum Pontificatum referri, quàm ab eo qui pari dignitate eſſet, ſibi videri ereptũ: omnium ferè in vnum collatis ſuffragiis, eodem cõſenſu illum, malo quidem Italiæ fato, futurum Pontificem renunciarint. Superiorum enim omnium lõgè ambitioſiſsimus, cùm oblitus, quàm ex humili fortuna emerſerat, eius modò quam eſſet aſſequutus meminiſſet: poteſtate ſummi imperij, multò quàm cæteri impudẽtius audaciúſq; abuti ditandis augendíſque ſuis inſtituit. Erant inter familiares qui maximè autoritate & gratia excellebant, Petrus & Hieronymus fratres Riarij, ab eo, vt ferebãtur, cùm adhuc ageret in Franciſcanorũ familia, liberi ſuſcepti: ac quò minor parentis infamia eſſet, propinquorũ honeſtiore nomine, liberaliter quidẽ & honeſtè; ſed nondum tamen in ſpem tantam educati. Horum alterũ qui in eodem ordine ſacris initiatus eſſet, adeptus Pontificatum in Cardinalium collegium, quanquã reclamantibus atq; inuitis omnibus cooptauit: id quod Ticinenſis affirmat, cuius magna tum autoritas inter principes eius ordinis habebatur: alteri Forum Liuiæ Flaminiæ oppidũm, pulſo per vim Antonio Ordelaffo, adiudicauit: cuius maiores perdiu in eo principatũ obtinuerant. Ac cùm magna hominis cupiditas in noui Põtificatus initiis animaduerſa ingentem illi admirationem apud Principes cõciliaſſet, qui pares adiunctas ambitioni vires formidarent: omnes ſibi viã ad illius gratiã & aditũ quærebant. In his Sfortia, quo illo amico in omni fortuna firmiore vteretur: Catherinã filiam ex pellice ſuſceptam Hieronymo in matrimoniũ collocauit: dotis

nomine illi Foro Cornelij vrbe item Flaminiæ minimè ignobili attributa. Erat Galeatius ingenio præceps ad ea omnia quæ ambitioſum animum ſpe rerum nouarum leuiſsima etiam occaſione oſtentata moueret: cùm quidem ad ea tentanda, quæ concupiſſet præter inſitam animo cupiditatem, plurimum illum ætas & domeſticarum virium æſtimatio adiuuaret. Itaq; eodem vſus conſilio Ioanni Galeatio filio adhuc puero, Iſabellam Alphonſi filiam, Calabrorum Duci deſpondit, qui erat Ferdinando patri in Neapolitano Regno ſucceſſurus: in obſcuro inuoluentibus fatis, per earum nuptiarum faces, quandoque Italiam magna eius Regiæ ruina conflagraturam. Huius enim Ludouicus patruus, nefarius homo &, quod omnes fatentur, memoriæ ſemper noſtris hominibus deteſtandæ, cùm adoleſcentem per tutelæ ſimulationem principatu opulétiſsimo ſpoliaſſet: veritus Alphonſi arma qui ſe bello generũ à tàm graui iniuria & contumelia vindicaturum non obſcurè profitebatur, Carolum Gallorum Regem in Italiam vocauit, ad quem pertinere Neapolitani Regni iura dicebantur: vnde nobis origo & principium ingentium malorum extitit, quorum adhuc finem nullum videmus. Eodem anno quo eſt Romæ Xyſtus Pótifex creatus, inter Ludouicum Regem Gallorum & Carolum Ducem Burgundiæ, cùm ad cæteras ſimultates, nouis ſemper vtrinque cauſis exorientibus, diu fuiſſent in armis, de pace agebatur: maiore populorum ſtudio in præſentia, qui graue ac diuturnum bellum perpeſsi otium & pacem reſpicerent, quàm in poſterum ſpe vbi inter eos cōueniſſet, diuturnam pacem firmámq; fore. Nam Caroli Aquitaniæ Ducis, qui idem & Ludouici

frater & inimicus erat acerrimus, mors conſecuta, & res illius penitus ſtabilire, & inimici vires debilitare & ſpem omnem pacis adeò tollere repente eſt viſa. Erat enim Ludouico ingens metus ademptus, non ſolùm Burgundo deſtituto magna virium acceſſione, ſed diremptâ Henrici Hiſpaniæ Regis affinitate, cuius Ioannam filiam Carolus, in matrimonium duxerat: magna ſpe fretus vbi ad cæteras vires Hiſpanorum auxilia acceſsiſſent, bello inſtaurato fratre ſe de Regno rurſus dimicare coacturum. Ac ne qui penitus in Europa malorum eſſent expertes: Henricus Hiſpaniæ Rex, cum ſorore Iſabella quæ poſteà Ferdinando nupſit Tarraconenſium Regi, victo iam Alphonſo fratre, cùm is diem obiiſſet, bellum gerebat. Is cùm multis aliis flagitiis infamis, ac maximè ſuis inuiſus eſſet: paſſus vxori ſtuprum inferri, quòd minus ipſe aptus liberis procreandis haberetur, natam ex adultero filiam Reginam imponere Hiſpanis conſtituerat. Deiecto enim ſpe Principatus Alphonſo qui hæreditario iure ad Regni ſucceſsionem aſpirabat, non ita magno negotio ſe armis ſororem prohibere ſperabat, magni animi fœminam & maiore in ſuo iure perſequendo conſtantia: quæ ſe Regni Principem frequenti omnium conuentu declarari curauerat, quo nomine ab Hiſpanis Regni ſucceſſor futurus appellatur. In Anglia Edoardo Rege poſſeſsione Regni deturbato: Henricus ſumma gentis gloria Lutetiæ Pariſiorum olim Gallorum Rex inauguratus, cùm ad vigeſimũ & quartum annũ Lõdini carcere incluſus egiſſet: dignitati Regiæ reſtituitur, ac paulò poſt magnũ fortunæ ludibrium futurus, ab Edoardo victus iterum captiuus, inſigni cædis cladibus anno, Borſius

quoque

quoque Ferrarienſium Dux in Italia deceſsit, melior princeps habitus vitæ exitu, quàm initiis principatus, quem inſigni Herculis fratris iniuria cui ſucceſsio debebatur, occupauerat. Eius autem ignominiæ delendæ cauſa, ferunt illum conſulto à nuptiis abſtinuiſſe, ne charitate liberorum prohiberetur, quò minus libero iudicio in Principatu fratri reſtituendo vteretur. Accedit ad hæc Georgij mors Boëmorum Regis, Romani Pontificis hoſtis acerrimi, cuius res geſtæ tum ab aliis cõſcriptæ, tum à Pio Secundo Pontifice atque à Iacobo Cardinali Ticinenſi, leguntur.

IOANNIS MICHAELIS BRVTI FLORENTINAE HISTORIAE

BIBLIOTECA N. ROMA VITTORIO EMANUELE

LIBER QVINTVS.

CVM Laurentij Medicis tanta virtutis opinio extiterit, vt ea & patriæ ſalus & pax Italiæ populis parta magna cum illius laude credatur: placet antequàm de iis agere inſtituamus, quæ eo Rempub. adminiſtrante Florentini geſſerunt, quibus ille artibus domi inſtitutus, tantã ſibi autoritatem, atq; exiſtimationem apud exteras nationes compararit, paucis demonſtrare. Naſcitur Laurentius Federici Cæſaris German. Regis anno octauo, ita magnis animi & naturæ bonis cumulatus: vt cùm eam fortunam eſſet aſſequutus, quàm omniũ opinione maiorem ſibi animo finxerat, æquè illam & indulgentem, & aduerſantem ſuis rebus longè ſemper gloriæ cupiditate, quæ in illo immoderata fuit, ſuperarit: nunquam ille paſſus in vita agenda, quò minus ea ageret, quæ digna eſſent magno homine, fortunam ſibi magis quàm rationem imperare. Nam maximas relictas à patre diuitias, ad liberalitatem & magnificentiam, cuius rei oſtentatione magnam in primis gloriam conſequutus eſt, ſiue elatus ambitione, ſiue ſtudio virtutis expoſitas habuit: in eo Coſmi aui potius, quàm patris inſtitutum æmulatus. Pietatis indoles & religionis in puero adhuc mirifica: vt cùm adoleuiſſet, neq; illam arte quæſiſſe & fallacia ad colligendam popularemauram, neq;

ſtudio

ſtudio magis (tametſi & illud quoque erat acerrimum) quàm natura ad virtutem propenſus, honeſtas artes à primis annis excoluiſſe videretur. Nam magnitudinẽ ingenij,cùm virtutis par ſtudium adeſſet,in prima ætate,& quidem excellentem oſtendit. Ita cùm iis rebus contẽnendis quibus addicta ea ætas eſt, tum iis ſectandis, quorum æmulatione magni homines tenentur & præſtanti virtute: dignus quidẽ eſt viſus, qui cùm puer tenerum animũ tanta opinione virtutis imbuiſſet,is vir euaderet qui æquè eſſet & poſteris admirationi & pręſentibus inuidiæ futurus. In eo autem vtrumq; pari dignũ laude: cum tãtam in puero aciem ingenij fuiſſe,vt honeſti faciem poſſet perſpicere, tum eam vim in corroboranda ætatis imbecillitate & confirmãdo iudicio, vt perſpectam illam iis rebus poſſet anteferre, ad quas natura cuius tanta vis eſt, & ſenſu duceretur. Has tantas animi & naturæ dotes magnopere domeſtica diſciplina auxit:cùm mater lectiſsima fœmina,præter cæteras virtutes,quas domo paterna attulerat, excultũ animum politiorum literarum ſtudiis haberet, atq; incenſum per ſe puerum cupiditate gloriæ, excitaret. Nam curam illius inſtituendi iam pridem pater Gentili Vrbinati tradiderat, literato homini & erudito. Quem poſtea Laurentius præclarè de ſe meritum, ſua autoritate & gratia renuntiandum Aretinorum Pontificem curauit. Ita literis his elegantioribus perpolitus, cùm ætati facilè ſemper ingenio & iudicio præcurreret: Ioannem Argyropylum eloquẽtiæ & philoſophiæ ſtudiis clarum hominem, iam à Coſmo auo ſpe liberalioris ſtipendij Byzantio euocatum apud ſe domi habuit, à quo quidem Peripateticorum pręcepta hauſit,quibus

corroborari infirmus animus aduerſus ætatis vitia pugnantis cum rectis ſtudiis poſſet:confirmata inde ætate à Marſilio Ficino cui ſe planè totum tradidit, Platonis doctrinam quam maximè ſemper probare viſus eſt,cupidiſsimè percepit. Is eſt Marſilius Ficinus veteris Academiæ inſtaurator,ac Platonis ſcitis interpretandis per ea tempora princeps habitus: cùm à Coſmo domi à puero educatus liberos in literis inſtituiſſet,dignus viſus ob ſingularem eruditionem,& morum elegantiam, quem in Caregiana villa vbere ac lato agro donaret: vbi quidem cum Coſmo iam mortuo, vitam in plures annos produxiſſet,diem extremum egit: multis & præclaris ſapientiæ monumentis relictis, quæ conſignata literis à noſtris hominibus magna cum eius admiratione ingenij leguntur. Fuiſſe in Laurentio dicitur adhuc adoleſcente,tacita quædam cum Coſmo ſuſcepta contentio clariſsimo homine, & qui ægrè ſpem faceret, quanquam æmulatori acerrimo & ſummæ virtutis, vllis artibus ad eandem gloriam contendendi. Inter aui Coſmi virtutes quas pari cum laude expreſſas familiæ retulit:vt nemo alius æquè ſuæ ætatis, feſtiuitate in ſermone & venuſtate,quàm cùm vis & acumen adeſſet, moderatio ſumma temperaret, excelluit. Atque cùm hoc ingenio eſſet,non ſalsè modò & venuſtè dictis ſed ſatyra etiam oblectatum ferunt: quam non cupidè ſolum legit ab aliis ſcriptam, ſed etiam ipſe ſcripſit egregiè,& facilitate quadam mirifica. Atq; cùm omnia in eo fuiſſe digna admiratione dicuntur, ſi ea pietatis ſtudium in patriam magis, quàm gloriæ cupiditas moderata eſſet, tum illud maximè,cùm inter diuerſas virtutes,hinc prudẽtiam ſummam, quam ſemper munitam
habeb

habebat ratione & conſilio,hinc vim ingenij & celeres animi motus,iudicium graue certúmque emineret: neque potuiſſe vim ingenij eum in temeritatem abducere, neque prudentiam in explicanda & cõficienda re, cùm celeritate opus eſſet, tardiorem languidiorémve reddere.Procera ſtatura fuit, & quæ eſt ſignificatio virium & roboris,quibus maximè dicitur præſtitiſſe, lati humeri ac firma totius corporis, atque optima conſtitutio.Habitus oris in quo quidem cum ſibi dignitatem vultu affingeret,neque venuſtas, neque elegantia vlla à natura ineſſet. Hæc tanta filij virtus & coniuratione inimicorum detegenda, & conſtituenda poſt exactos exules Repub.patri in graui diſcrimine vitæ, & de ſuo & de ciuitatis ſtatu ſolicito,magno vſui atq; adiumento fuiſſe fertur.Cùm enim acrius in dies vis morbi ſæuiret,atque ex ea re fieret, vt minimè aptus tantis rebus adminiſtrandis haberetur: quò minus facilè ab inimicis opprimeretur,vigilãtibus ad illius perniciem, Laurentij virtus occurrebat, in qua vna omnem ſpem poſteritatis,& ſalutis familiæ collocauerat.Agebat primũ & vigeſimum annum cùm pater deceſſit: qui Pauli ſecundi Pontificatus quintus annus fuit: quãquam tanta iam in illo virtutis ſignificatio eſſet, haud ſatis tamen futurus par ad improborum atque audacium hominũ libidinem coërcendam, qui facilius adoleſcẽtis ætatem contemnere viderentur,quàm admirari virtutem,nondum planè illam vſu rerum corroboratam. Itaque cùm Petro mortuo,omni ſoluti metu fiduciam ex impunitate atque ex ea ſpem occupandæ tyrannidis concepiſſent:non eſſe tamen rem tentãdam arbitrati, niſi prius magnæ autoritatis hominem ſibi adiunxiſſent, cuius

nomine ad comparanda populi ſtudia abuterentur: ad Thomam Soderinum coierunt: qui tum publici conſilij autor, omnium in ſe oculos propter ſingularem virtutis opinionem, mentéſque conuerterat. Erat autem ingens eo..m ſpes, haud difficile ſe eum in ſententiam perducturos ciuitatis principatu illi oblato, quod eſſet violatæ amicitiæ & fidei præmium haud aſpernādum. Sed tantam eorum ſpem cùm temerario conſilio niti videretur, aliquantò grauior eorum æſtimatione difficiliórque temporis ratio fefellit. Erat Thomæ cùm ſingularis animi moderatio & virtus, tum quæ erat quæſita maximis meritis & officiis in Rempub. magna atque inueterata inter ſuos ciues autoritas: prudētia quidem, quæ cùm maximarum rerum vſu confirmata haud temerè caſu & fortuna falleretur: hinc grauitatē & conſtantiam in agendis rebus, hinc certam ſpem earum euentu explorando, ſeiunctam à falſa atque inani, ſi quam temeritas magis quàm ratio obieciſſet, præſtaret. Itaque quanquam ad ſummum ciuitatis conſenſum, Italiæ Principum autoritatē & iudicium accedere non ignorabat, qui illum literis publicis principem ciuitatis ac moderatorem Reipub. agnoſcerēt: inuictum animū ſemper, ſiue à temeritate conſilij, ſiue à cupiditate animi præſtitit. Hominū autem ſtudia quæ parum illi ſtabile & diuturnum imperium, certum exitium ſpondebant, optimo vſus conſilio in Petri liberos ſtatuit conferre. Nam & iis ſibi tanto beneficio obſtringendis, multò ſe magis ſuis rationibus proſpicere, intelligebat: & in multitudinis temeritate non eſſe ſuas ſpes collocandas arbitrabatur, cùm non æquè vt in nouandis rebus alacritatem & ſtudiū, ita iiſdem tuendis cōſtantiam

& ani

& animi magnitudinem virtute retineret. Ergo neque publicis literis reſpondit, per hanc animi æquitatē magna apud Principes prudentiæ & moderationis laude ſibi comparata: neque in ciuium ingenti conſenſu vti præſenti fortuna voluit: cùm in nullos illa ſæpius quā quibus vehementius fauit, ſæuiente, tum inuidiam magis ſecundis rebus inueniēte, quàm aduerſis miſericordiam: id quod tum illi verēdum magnopere videbatur. Ita ad Antonij coacto principum conuentu, hac oratione alienatos ab adoleſcentibus animos ciuium, cùm Laurentius & Iulianus intereſſet, in primis conciliādos curauit. Si quis eſt qui exiſtimet, vbi agitur de ſummi imperij poteſtate ad nouum hominem transferenda, magis de priuati cuiuſquam commodis, quàm de totius Reipub. ſalute agi vſque eò ille ſua opinione fallitur, vt eum ipſum quem principem in ciuitate cōſtituit, euertat: Reipub. ſtatum, quem maximè ſperat poſſe hac ratione confirmari, labefactet penitus & conuellat. Siue autem is ſibi priuatis inimicitiis exercendis indulget, grauem patriæ iniuriam facit, cui vitam debet & libertatem acceptam referre: ſiue idem exiſtimat ſe in eo Reipub. conſulere (quod boni ciuis eſſe & patriç amantis videtur) in tanto perſoluendo officio, imprudentiæ vituperationem ſummam, pietatis nullam laudem refert, non præclarius de ſe quàm de ſuis ciuibus meritus. Atque ego cùm in præſentia agere grauiſsima de re inſtituerim, & quæ non Reipub. magis quàm ſingulorum ſalutem attingat: mihi orandos vos maximè obſecrandóſque cenſeo, ita ea de quibus ſum dicturus, vobis probari patiamini, vt neque qui odio & ſimultate ducūtur, iracundiam, neq; qui religione & officio, temeritatem

incon ſ

inconſultam adhibere in conſilium velint. Illud autem omnibus velim perſuaſum eſſe, etiam ſi cuncta ex ſententia contingant, cùm perbreui voluptate illos vlciſcendi inimicos,& non illa tamen adeò explorata, Reipub. minimè dubiam perniciem ac liberis & cõiugibus afferre: tum hos religioſos nimium in ducenda ratione officij,& patriæ ſe in eo æquè obeſſe, & non magis quã illos tutos ab imminenti ruina atq; exitio futuros. Nobis id vnũ modò debet curæ eſſe, vt ciuitatẽ comprimendis iis quorum impunitas & licentia eſt periculoſa omnium libertati: & à præſentibus malis pariter, & ab iis quæ in poſterum impẽdent, tutam præſtemus. Quod cùm ita ſit, tantò magis liberis ab omni perturbatione animis dicere debemus de Repub. ſententiam, quantò nobis difficiliorem cõſultationem multitudinis temeritas & inconſtantia facit: vnde & in ſuſcipiendo de re tanta conſilio & in explicando, omnem duci rationem oportet. Itaq; eos qui nouo homini Reipub. imperium mandant, non ad ſuum ingenium fingere multitudinẽ, ſed ad illius ſtudia accõmodare ſuum ingenium oportet: cùm id vnum modò debeat in hoc probando conſilio ſpectari. Tum enim eſt facilis explicatio conſilij, vbi cùm paucis nobis, qui viri boni iidem ac prudentes ſint, propoſita eſt de rebus maximis conſultatio. Nam & ſi eſt minus neceſſarium, eſt veriſimile tamen in primis, maiorem eſſe in his prudentiam, grauitatem, magnitudinem animi, quàm in multitudine: vt cùm eam rationẽ inierint, quæ ſit optima & tutiſsima, tueri eandem conſtantia & autoritate poſsint. In multitudine, cùm horum ſimile nihil, tum diuerſa cõtrariáq; omnia habentur: leuitas, incõſtantia, temeritas, abiectio animi,

& quib

& quibus quò velis nullo negotio flectatur; ſordes & cupiditas quæ nullam rationem & modũ habet. Nihil illa nouit quod honeſtũ ſit, omnia temerè ad voluptatẽ, nihil ad veram laudem agit, ratione adducta & iudicio. Eodem loco cuncta poſita habet officium, religionem, fidem, & contraria aduerſaque vitia: vt cùm propriam venalem habeat libertatem, modò licitator emptórve adſit, alienam cuiuis temerè ſit addictura. Nam temeritas eſt & inconſtantia tantò cæteris grauior, quãtò hoc ingenij vitium magis, quàm vſus: alia ſunt vſus magis, quàm ingenij. Itaque eum quem ciuitatis principem modò agnouit, altiſsimo gradu gloriæ deiicit: alium eodem loco conſtituit, ex humili fortuna prouectum: eadem mox deſiderio illius quem improbauit, præſentem agit præcipitem: eundem reſtituit, quem paulò antea ignominia affecit. Quæ cùm minime obſcura ſint & latiſſimè pateant: quis obſecro erit adeò in ciuitate popularis, qui ſperet vlla ſe vnquam benemerendi ratione ſolidam à populo & diuturnam gratiã inire? In eadem ciuitate quæ gloriæ atque imperij domicilium maximarúmque virtutum omnium habuit conſtitutum, Camillum, Scipionem, Mariũ, viros fortiſſimos ac clariſſimos imperatores, deuictis hoſtibus ac liberata patria, ſumma cum gloria triumphaſſe, damnatos eoſdem in exiliúmque actos: Athenis morte affectum Socratem, pulſum Ariſtidem, ſanctiſſimum vtrumique hominem legimus. Nam vt ad propiora veniam, & quorũ omnes poſſumus meminiſſe: Coſmum Medicem in capitis periculum adductum, maieſtatis damnatum è patria eiectum, reſtitutum eundem atque ouantis more vrbem inuectum, deturbaſſe è ciuitate potentiſſimos ciues inimicos

micos acerrimos, hæc ipſa ciuitas paucis ab hinc annis vidit. Ac ne diu vos exemplis teneam: periculum ſi libet facite. Deligite quem optimũ ciuem ſapientiſſimúmq; omniũ in ciuitate eſſe ſtatuitis, credite illius fidei Remp. illum deiicite cui credita erat, improbum hominẽ & perditum: probate vos multitudini rectè feciſſe: qui vobis finis erit expediendi conſilij, illi improbandi initium erit. Nam breui miſericordia inuidiæ victrix, eum cuius diu imperio aſſueuit, quem Reipub. moderatorẽ, quem ciuitatis principem vidit, iacentem erigere: nouum hominem ad principatum è priuata domo euectum, detrahere (vt iam dictum eſt) de ſummo loco conatur, neque eum facilè ferentem commutationẽ fortunæ tantam, neque ex fortunæ commutatione paratã ſemper atque imminentem à multitudine inuidiam. Eundem porrò cui imperium reſtituit, vbi eorum qui parere debent, recuſet imperium, cunctantem & tergiuerſantem depellit, atque ad noua ſemper cõſilia, ſæpè ad ea quæ improbauit, perpetuò in eo ſui ſimilis, recurret. Itaque cùm ſemper ſuo ingenio rerum nouarũ eſſe cupida videatur: tandiu ſpes eſt illã in officio manere, quandiu ad ſeditionem materia deſit, quæ nunquam deeſſe volenti in ſumma hominum improbitate poteſt. Vt igitur in morbis ferè capitale eſt, eo leui de cauſa improbato, quo diu medico vſi ſumus, nouo medico & cuius curationi non aſſueuimus etiam ſi minimè illius fides nobis & diligentia ſuſpecta ſit, ſalutem noſtram committere: ita nunquam inteſtinis malis ciuitati affectæ, transferenda ad nouos homines Reipub. procuratione, conſulitur. Quid enim? virum (inquit) bonum delegi, excellenti ingenio, egregia fide, prudẽtia ſingulari,

nemo negat. At cui eſt ille ſucceſſurus homini non malo, pari ingenio, præſtantia, fide, in eo aliquantò ſuperiori, quòd vſu nouit tractare multitudinis animos, & cùm illius morbis qui multiplices & graues ſunt conſilio mederi, tum perficere autoritate vt parere meliori (quod quidem magni refert) cupidiſsimè etiam velit. Neque verò illud contendo quod eſſe vobis debet grauiſſimum, eius fidei, qui princeps veſtris ſuffragiis eſt in Repub. futurus, adhuc nullum eſſe in priuata fortuna periculum factum: & ſæpè eos qui priuati habiti viri boni ſint, poſitos in ſummo honore, alios mores & vitæ inſtituta probaſſe, quàm antea ſequuti eſſent: contra in iis quos tot iam annos adeſſe ad gubernacula Reip. voluiſtis, nunquam à vobis fidem, cõſtantiam, ſtudium in veſtra ſalute procuranda eſſe deſideratum: id quod vobis facilè cõſtiterit, vbi hinc odium, maledicta, & criminationes inimicorum faceſſant: quæ plurimum ſemper Medicum cauſæ obfuerunt. In eodem veſtigio perſiſto. Fingite (inquam) animis hunc vobis è cœlo demiſſum hominem ſapientiſsimum, omniũ mortalium ſanctitate religione, probitate ſumma. Quid ſi minus ille tamen populo probatur? quid ſi reiicitur? quid ſi homines ſeditioſi vrgeant, ad deſiderium eiecti principis, ad ſtudia hominum, ſtimulos addant, faces admoueant, impellant ad arma? At erunt qui noſtram autoritatem ſequãtur & in cauſa ſint cõnſtantes futuri: audio. Ergo ciuitatem diuidi ſtudiis placet, & per ciuiles diſcordias in omnem occaſionem hoſtibus intentis, ad noſtram ruinam aditum patefieri. Adeſt vicinus Põtifex per occaſionem ſummæ poteſtatis, cùm ab ingenio ferociam, à fortuna viros habeat, non Põtificatu nobis modò, ſed

cupiditate quæ vaſta atq; immanis inhiare iam omniũ fortunis videtur, ſemper nobis formidabilis futurus. Parum fidus amicus Ferdinandus, æquè dubiæ fidei & conſtantiæ Sfortia. Venetus inimicus potẽtiſſimus, ve-teres iniurias hoſtili ſemper animo perſequuturus. Nam exules ita infeſti ciuitati imminent, vt in magno ſui deſiderio, noſtra ſumma inuidia, grauiſſima populi offenſione, non deſperent reditum ſibi in patriam ita diſciſſam partium ſtudiis, breui comparatum iri. Quæ quidem qui obcæcati cupiditate minus videre poſſunt, quo modo eam ſententiam dicere queant, quæ è Rep. ſit, planè ignoro. Nam in illis quibus ea cognita ſunt, & in ſententia tamen perſiſtunt, cùm animum in patriam deſidero æquiorem, tum quidem eam mentem requiro, vt odio atque iracundia comprimenda, Rempub. quam obrutam inimicorum ruina perdere inſtituunt, pro ea quã illi debent pietate incolumẽ ſaluámq; velint. Quanquam quis ita eſt rerum imperitus qui hæc ignorare poſſit? quis (inquam) qui cũ eadem perſpiciat: non ſimul quot Reipub. impendeant mala, multò ante etiam animaduertat? Iam illud longo vſu rerum compertum eſt, in diſſenſione ciuium, vt maximæ vires eſſent, & inuictæ æquè à bellis externis, nũquam diuturnam Reipub. ſalutem & libertatem fuiſſe. Quid cùm metus armorum accedit ad inteſtinum malum, cuius nunquam eſt hæc ciuitas in tanta ambitione Principũ expers futura? Quemadmodum verò corpora, vbi diſſident inter ſe partes & affectionibus diuerſis pugnant, omnis extrinſecus allata vis facilè perdit: eadem in firma corporis conſtitutione & benè cõſentientibus partibus, & vegetiora ſunt, & ſuum robur facilius tuentur:

ita ciuitatem cùm parum tuta eſt à diſcordiis, atque in viſceribus tanquam malo incluſo laborat, quantumuis leues intercedant caſus,qui minus prouiſi ſint, euertere facilè illam poſſunt: in conſenſione eadem ciuium & concordia, ad omnes caſus, ſi qui accidant, firmiſſima comparata ſubſidia habebit. Maximas autem ciuitates videmus cum armis parere ſibi ferociſſimas gentes & nationes coëgiſſent:victas domeſticis ac ciuilibus bellis concidiſſe.Nulla ſunt in ciuitate firmiora præſidia, quã ea quæ ex ciuium concordia comparantur: nulla peſtis maior aut execrabilior, quàm quæ ex diſſenſione atque odio ciuium orta multitudinem contingit. Tantò autem ſunt morbi maiores vires, quantò imbecilliores ſunt qui eo afficiuntur. Quanquam quæ cauſa eſt huius initi à vobis conſilij?quo ſuo merito duo clariſſimi adoleſcentes noſtræ ciuitatis,ex ampliſſima domo, & cuius ſunt eximia & præclara merita in hanc Rempub. digni vobis videntur, qui per ſummã iniuriam eo loco pulſi, quem maiores eorum retinuerunt honeſtiſſimum, ac fortunis patriis euerſi,adeò inſigni ad poſteritatem nota ignominiæ infames reddantur? At quicquid inimici maledicendo conentur Medicum laudes eleuare: ita ſe Coſmus & eius Petrus filius horum pater adoleſcentiũ in rerum maximarum procuratione geſſerũt, vt ſi quid hi deliquiſſent,digni vobis videri deberent, quibus id à vobis quicquid illud eſſet condonaretur. Nunc verò qua in re illi vnquam offenderunt?Imò quam non officij,pudoris,probitatis, virtutis ſignificationem in hac ſua ineunte ætate, ita illa ſemper ſua ſponte præcipiti ac lubrica dederunt? Quæ res vnquam eſt per Petrum geſta, cuius non fuerit adoleſcens filius, non particeps

modò ſed etiam autor? Impedit me præſentis modera-
tio & pudor cuius ſine magna offenſione hoc minimè
fieri à me poſſe intelligo, quò minus multis, vt conſti-
tueram, de illius laudibus agã. At ingenium probatur:
ætas requiritur, & qui eſſe in adoleſcente non poteſt,
rerũ vſus. Quaſi verò ætas magis quàm naturæ vis, in-
genium, diſciplina, liberalis educatio, cuiuſmodi eſſe
debeant, homines efficiat. Et ſi autem is à puero tenerũ
animũ imbuit iis artibus, ſine quibus rectè adminiſtrari
ciuitates & magna imperia non poſſunt. Ita ſemper pa-
tri affuit dum is ſummam Rempub. gereret, viro pru-
denti & ciui optimo, vt magnã nobis ſpem afferat, neq;
conſilium, quod quando de ingenio conuenit, non de-
ſideratur, neque rerum vſum, qui mediocris etiam in
magnitudine ingenij excellit, Rempub. capeſſenti de-
futurum. Sed tamen (vt cætera abſint) ad magnam in-
dolem virtutis, quæ ſatis per ſe ipſa præſtat, vt minus
ætatis firmitas neceſſaria ſit, prudentium hominum au-
toritas accedet, & benè de Repub. ſentientium, à quorũ
eſt nunquam conſilio diſceſſurus: vt quod vnum videa-
tur optatiſſimum ciuitatis contigiſſe, ſpes magna ſit,
quaſi adoleſcere in Reipub. ſinu ſummam virtutẽ, quæ
ſtudio diligentiáq; exculta, vberrimos ſuis ciuibus fru-
ctus ſit aliquando allatura. Hæc ſi qui ſunt qui non vi-
deant, ac quoniam memoria aliqua in illis reſideat odij
& ſimultatis, cum liberis ſuſceptas aduerſus patrẽ ini-
micitias exerceant: quò ea facilius quæ dico vera eſſe
intelligant: tollendæ ex animo illis quaſi quædam offu-
ſæ tenebræ, odij, maleuolentiæ, cupiditatis, neceſſariò
videntur: certè patriæ cauſa, quãdo nullam hac vna re-
ferre illi gratiam maiorem poſſunt, iniuriæ omnes ini-
micis

micis etiam, quæ ad cõſtituendum Reipub. ſtatum ſint impedimento futuræ, ſunt condonandæ. Vidit illa atq; quàm vellet quidem ſæpius vidit, in mutuã perniciem armatos ciues, aſperſum eorum ſanguine forũ, direpta templa, incenſas domos, auulſos à complexu parentum innocentes liberos, optimos ciues eiectos, inferentes in vrbem ſigna infeſta hoſtes: quibus illa malis tantis ita modum aliquem ſperat per ciuium concordiam poſſe imponi, vt ſi pergitis diutius ita inter vos odio & inimicitiis certare, de communi ſalute & libertate actum iri intelligat. Itaque quanquam ego mea ſponte faueo adoleſcentium cauſæ, res me tamẽ publica mouet maximè, per veſtram fidem hoc à vobis, pérq; eam, quam à vobis patria requirit, pietatem, per Dei immortalis religionem hãc ſanctiſsimam, cuius eſtis ſacris initiati, per iura (inquam) à vobis diuina humanáq; omnia contendam vt memoriam veterum iniuriarum ponere, id à vobis ex hoc ſacro loco ſuperis omnibus poſtulantibus, & mentem meliorem in Rempub. priuatóſq; omnes gerere velitis. Hac Thomæ oratione magna omnium aſſenſione audita, cùm nemo iam non videretur duobus fratribus reconciliatus eſſe: Laurentius ita celſo atque erecto animo próque hominum ſenſu & ratione temporis dicitur verba feciſſe: vt nulla iam cuiquã fuerit mora, quin facta iureiurando fide ſe optimo animo inimicitias & ſimultates omnes Reipub. cõdonare, cùm adoleſcentibus in gratiã redierint, Thoma Soderino in primis verbis ampliſſimis collaudato, cuius vnius virtute & moderatione animi reſtitutam eo die Reipub. ſalutem, ac priuatis vitam & libertatem faterentur. Ita ſumma frequentia hominũ honeſtiſſimorũ cũ populus

clamorē & plauſu proſequeretur, Laurentio & Iuliano domum deductis: vnus in omnium ore Soderinus hominum ſtudia atque eorum maximè qui otio & cōcordiæ in ciuitate ſtudebant,in ſe conuerterat: magna illis ſpe facta per ciuium optimorum conſilium Rempub. Laurētium adminiſtraturum. Quam ille ſpem ſuorum minimè fefellit. Nam præter Thomam Soderinum cui in omnibus primas deferebat, Ioannem Canigianū & Antonium Putium habebat notæ homines prudentiæ & fidei quos, ſi quid aut publicæ, aut priuatæ rei eſſet agendum,conſuleret.Quod ille inſtitutum & ad declinandam inuidiam & ad iudicium confirmandū ratione optima ſuſceptum,conſtantiſsimè in omni ſua vita publicis maximè rebus procurandis retinuit.In conſulendis amicis,ſiue ille fidei hominum,ſiue conſtantiæ diffideret,aliquādo variauit: minimè diu iiſdem vſus.Quos verò adhibere in conſilium decreuiſſet,nō illos quidem eodem tempore,ſed ſeductos ab aliis de republ. conſulebat.Ita vbi ab iis qui quæ aliorum eſſet ſentētia ignoraret,eadem afferri comperiſſet,in multorum conſenſu quem neque præſentium æmulatio diuelleret, neque ſtudium & gratia in mala ſententia tueretur, conſilium optimum eſſe & tutiſsimum arbitrabatur. Cùm optimis Laurentius auſpiciis acceſsiſſe ad capeſſendā Rempu bl.videretur:in magna Italiæ quiete, cùm neque foris bella,neque domi ciuiles diſcordiæ ciuitatis ſtatum perturbarent:noui motus,repentè ac præter hominum expectationē exorti Remp.penè euerterunt. Erat Bernardus ex Nardorū familia cum primis honeſta ciuitatis,propterea quòd Silueſter illius frater ſuperiore bello cum cæteris exulibus interfuiſſet, poſt belli finem

veluti

veluti cum fratre commnia conſilia habuiſſet, & pulſus in exiliũ,& publicatis bonis hoſtis iudicatus. Cùm acer iuuenis & impiger eſſet atque ad quoduis facinus audendum animo paratus:præter inſitam mẽti ferociam, iuſtis(vt ipſe rebatur)de cauſis odium in Medices ſuſceptum, patriæ deſiderio,quod calamitas exilij augebat, aliquandiu aluerat:grauiſsimis vitæ incommodis, quæ exilium conſequuntur, in non mala cauſa iactatus. Ita cùm pax firmata atque ab armis diſceſſum eſſet: omni ſpe abiecta per pacis tempus in patriam redeũdi,cuius bono feſsi diuturnis bellis, liberatis metu & cura animis fruebantur,aliunde ſibi aditum patefacere ad ſuos inſtituit.In magna autem ſecuritate inerti otio ſopitos homines,cùm magis ſedati tumultus, quàm cauſæ tumultuandi ſublatæ viderentur, quæ penitus mentibus hominum infixæ non poterant facile euelli: incautos opprimi poſſe non deſperauit:quod vt accideret,ſingularis audaciæ rem,cùm neque vires conſilio, neq; conſilium viribus adeſſet,& quam nõ tàm ratio vlla, quàm exitus probaret,aggreditur. Erat huic iuueni iampridẽ inſtituta familiaritas & vſus,cùm quibuſdam Pratenſibus,cùm primis inter ſuos honeſtis, quorum autoritate poſſe oppidum impelli ad defectionem,vbi exulum auxilia acceſsiſſent non diffidebat. Horum enim literis, cùm quotidie(vt fit)de publicis & priuatis eorum rebus certior fieret:intelligebat,ſiue magiſtratuũ iniuria qui in illos immoderatè atq; auarè imperium adminiſtrarent, ſiue ſua ſponte,vt in ſeditioſa multitudine,alienatis à Florentinis animis ad res nouas ſpectarẽt: per eos qui aduerſas partes Medicibus fouerent, rem Prati ad tumultum& ſeditionem trahi: nihilque propius eſſe

quàm vt ſequuti Pratenſes defectionis autores, qui ſe illis offerrent, oppidum à Florentinorum imperio vindicarent. Hæc cùm ita Bernardus cognita haberet, vt in magna animorum inclinatione, non ita magno negotio rem confici poſſe ſperaret: quàm primum ſuorũ animos tentare, & quantum autoritate cõſequi & conſilio poſſet eos trahere in apertam defectionem conſtituit. Vbi autem tanti motus principium extitiſſet, planè ſibi perſuaſerat, neceſſariò rem Prati venturam ad arma, & quod caput eſſet, per eius tumultus occaſionẽ, cùm non deeſſent, qui parum æqui Medicibus, cauſam rerum nouarum quærerent, Florentiæ ſeditionem aliquam exorituram, rem maximè opportunam ad ſpem reditus eiectis faciendam. Accedebat ad illius confirmandum conſilium, quòd in agro Piſtorienſi, multos aut amicitiæ coniunctione, aut beneficio ſibi deuinctos habebat. Hi ſua ſponte ſeditioſi, inter perpetuas ciuium diſſenſiones, qua re ſemper ea vrbs ad perniciem vſque laborauit, multorum cæde contaminati, tum ob iudiciorum ſeueritatem, cùm ea maximè neceſſaria videretur ad egentes & perditos homines à ſcelere & maleficio deterrẽdos, magiſtratibus infenſi: ad quoduis facinus & concipiendum animo & re perficiendum apti habebantur. In his longè Palandrij excellebant, quoniam clientium, atque aſſectatorum numero præſtabant, & plura admiſerant, quàm vt iis poſſet ignoſci ſine multorum pernicie, quibus cum inimicitias gerebant. Cùm hi maximè omnium viſi idonei eſſent quibus tranſactoribus, atque adminiſtris ad rem tantam conficiendam vteretur, rem per eos aggredi, ac ne quid temerè feciſſe vnquã magis, quã certa ratione adductus

videret

videretur:Dietesaluium Neronium adire atque eum de omni re agenda conſulere,conſtituit. Ita cũ eo re communicata, cùm(id quod permagni intererat) quæ auxilia illi eſſent præſtò futura, vbi Pratenſes ad defectionẽ induxiſſet ad reliqua incœpta maturanda percũctatus eſſet:collaudatum iuuenem quòd dignã ſe maioribúſq; ſuis cogitationem ſuſcepiſſet: atque ad ea alacriter perſequenda, quæ opus eſſent confirmatum à ſe dimiſit. Tametſi autem prudẽti homini & quem fortuna ſæpè magnis gerendis rebus fefellerat, res factu difficillima videbatur: tamen cùm ſiue proſperè & ex ſententia res eueniret, lætæ fortunæ participem ſe, ſiue minus rectè ſuccederet, nullo ſuo periculo ab illo peccatum iri intelligeret, rem minimè eſſe aſpernandam arbitrabatur. Itaque abeuntem prolixè proſecutus, magnis pollicitationibus,ac ſpe impleuit,fore vt ſi paucos dies modò, oppidum in fide contineret, minimè illi dubia auxilia ab exulibus tum Ferraria tum Bononia adeſſent. Ea re ita adminiſtrata, cùm iuuenis optimè ſpei plenus animum ad quamuis fortunam ferendam,quæ rem agenti eſſe ſubeunda videretur, confirmaſſet: Pratum occultè venit,atque cùm amicis collocutus, vbi quemadmodũ ſperauerat, non eſſe auerſos à nouis conſiliis animaduertit, illis & quid agi vellet,& quo id modo & ratione oſtendit. Ad hunc modum Pratenſium animis confirmatis,cùm omnia de induſtria maiora oſtentãdo facile ſua ſponte inclinatos,in ſententiam adduxiſſet,atq; accepta fide ſibi illos in tempore non defuturos:in re quę multorum fidei credita eſſet,errore hominum quandiu liceret, ac celeritate in primis vtendum arbitratus, Pandrios continuò conuenit. Tum iis edoctis quid eos

facere & quo die ſibi armatos præſtò eſſe vellet, de eo Neronium certiorem faciendum per certos homines curauit: ne quando vbi res poſtularet exequi promiſſa cunctaretur, & ſibi in mora rem gerenti eſſet. Erat res tamen in nonnulla difficultate, propterea quòd Magiſtratus etiam ſi in cæteris ſopita omnis cura adminiſtrandæ ciuitatis videbatur, ſeuerè edixerat, vt qui oppidis præeſſent, quæ erant in Reipub. ditione, quotidie veſperi occluſis portis, ſibi claues referri iuberent, nihil de priſtina diligentia remittendum eſſe arbitrati, quàm belli tempore magis quidem, ſed perpetuò tamen ſuſpecta ſemper hominum fides requireret. Quanquã verò ſemper hoc hominum inſtitutum omnibus oppidis tuendis ſeruatũ eſt, tamen in iis maximę retinetur, quæ aut ſitu aut opere munita vbi in poteſtatẽ hoſtium veniant, obiecta propugnacula videantur iis qui ea amiſerunt futura. Quæ eorum diligentia, ac vigilãtia, nunquam vt maximam etiam adhibeant, hominum inſidiis ac perfidia maior: ſæpè vt tuta minus ab fraude ſit, nonnunquam caſus magis quàm ſcelus, aut imprudẽtia eorum efficit, quibus vrbis cuſtodia mãdatur: id quod tunc vſu venit. Interdum enim niſi tẽpora arctiora ſint, ſiue ingredi honeſti homines, ſiue egredi velint, atque adeò ſæpè nocte intempeſta, Præfecti portas aperiri permittunt. Quæ conſuetudo cùm eſſet nota coniuratis, conſtituta ab illis hora, qua Bernardus cũ armatorum manu adeſſet ad portas: paulò ante lucem, cum armatis ad centum numero adiunctis Palandriis, ad eam portam quà Piſtorium itur, rei aduẽtum opperiens ſubſtitit. Interea vnus ex coniuratis, dum alij intẽti ſunt armis expediendis, eadẽ ferè qua ille aduenerat hora, Prætorem

adit

adit,atque cùm per cauſam faciundi itineris claues poſtulaſſet, facilè ab eo, cui nihil huiuſmodi veniret in mentem ſuſpicari, vt ſibi oppido exire liceret impetrauit.Ita ſequutus ſuperiorum inſtitutum qui facilè in eo oppidanis gratificari conſueuerant: vni ex apparitoribus negotium dat, qui vbi vellet illi portas aperiendas curaret. Eum certum in locum de induſtria adductum, coniurati repente è latebra qua deliteſcebãt, vt conuenerat,proſilientes, comprehendunt ac diu recuſantem metu mortis iniecto ni pareret, claues tradere ac ſe ſequi iubent.Hinc ad portas profecti, ad cæteram hominum diligentiam,noctè opportunè inſidias tegẽte, recluſas patefaciunt,ac quò minus rem induſtriè exequerentur prohibente nemine,Bernardum intus armatum accipiunt.Ad hunc maximè modum oppido occupato, quod quidem vbi exules cenſuiſſent eandem ſibi celeritatem & vigilantiam adhibendã, magni motus principium erat Florẽtiæ futurum: diuiſis partibus alios ad arcem recipiendã duce Silueſtro impigro homine atq; audaci,Bernardum ad occupandum forum & Prætoriã domum cum cæteris proficiſci placuit.Quod illi cũ impigrè egiſſent, relictis paucis qui arci præſidio eſſent ac Prætorem cuſtodia diligenter aſſeruarent: per vacuum ab armis oppidum,populum ad libertatem vocãtes excurrunt:vt fides fieret non ſe oppreſſores, ſed vindices libertatis aduenisse,abſtinere ſuis à cędibus & direptionibus atque ab omni alia iniuria in priuatos iuſsis. At oppidani orta iam luce ad tumultũ excitati,cùm diſcuſſo errore,vrbem captam ab armatis teneri, & vocari ſe ad libertatẽ, quieſcentibus iis in quorum poteſtate oppidum eſſet,non ſatis cauſa tanti motus perſpecta, ani-

maduerterent: in forum concurſu facto, taciti qui eius eſſet exitus futurus, dum inter ſpem & metum animos verſarent, armatorum hominum libidini, atq; auaritiæ expoſiti expectabāt. Ac cùm ſtupefacti ſubita re, & voces tamen excitantium ſe ad libertatem audirent non inuiti & quid ſibi eſſet agēdum incertis animis fluctuarent: Bernardus nuntio accepto, eos qui Prętori in Magiſtratu aſsidebant, aliam in partem cōueniſſe, ac quanquam eo in cuſtodiam tradito, qui Reip. nomine præerat, de ſumma rerum conſultare, cùm neminē interea tumultum per eam occaſionem excitare, ſed quieſcere omnes nullam vocem liberam mittētes, quæ fidem faceret, rem multitudini probari, ac cætera contra atque ſperaſſet, accidere animaduerteret: adire ipſe Magiſtratum decreuit. Vbi autem homines ſua oratione confirmatos in ſententiam perduxiſſet, futurum non diffidebat (vana coiectura ex ſui animi ſtudio de aliorum voluntate facta) vt populus nactus autorem magiſtratum, quem ſequeretur, omni cunctatione abiecta factū probaret. Ergo re ad hūc modum excogitata, ad eos ſeptus armatorum manu profectus ita verba feciſſe dicitur, Cùm ego adhuc in capta vrbe incruenta arma geram, minus ſanè mihi neceſſe eſſe intelligo, longiore oratione, qui meus in vos animus ſit, declarare. Nam quod optatiſsimum omnibus iucundiſsimúmque eſt, ad vos veſtræ autor ſalutis aduenio, libertatem vobis ſi modò viri eſtis, quando is dies primus Pratenſibus illius recuperandæ illuxit, à crudeli paucorum atque immani dominatu, huius tantæ rei autoribus vſus viris honeſtiſſimis, & probatæ virtutis, vindicaturus. Quæ quidem res tantò vobis in præſentia gratior quātò illa minus expectantib

ctantibus videtur accidiſſe, cùm æquè eſt omnibus in poſterum futura magnæ laudi, tum integros eoſdem ac tutos reddit ab iis malis, quæ grauia adhuc expertos, multò maiora in dies ac minus ferenda liberis hominibus, cuiuſmodi vos eſſe præ vobis fertis, videtur manere. Plura dicere cupientem tẽporis exiguitas prohibet, quæ tamen ipſa vt minus eſſe neceſſaria exiſtimetis, & prudentia veſtra vos & horum temporũ ſtatus monere in primis debet. Tantum illud dicã quod vbi ſemel perſpectum habeatis, omnem in vobis moram & cunctationem tollat. Cùm enim idem vobis dies & malorum finis & ſalutis initium futurus ſit: ne quando vos pœniteat autori vos veſtræ libertatis, quæ ſalutaria atq; honeſta ſint ſuadenti paruiſſe, vobis certiſsima auxilia & validiſsima ſpondeo: quibus tecti & muniti aduerſus crudeliſsimorum hominum vim, æquè tueri redemptã libertatem meo labore & conſilio, & vlciſci veteres offenſiones, quod ſummæ voluptati eſt iniuria affectis, facillimè poſſitis. Propediem Hercules Ateſtinus Ferrarienſium Dux aderit validis copiis inſtructus, iam pridẽ ille cura reducẽdorum exulum ſuſcepta Medicibus infeſtus, quos non odiſſe vos & veſtræ libertatis eſſe memores minimè poteſtis: à Venetis item haud dubia auxilia aderunt, nunquam illis Medicum familiæ æquis, & quam ſibi laudem quærunt, vel ſumunt potius iam omnium conſenſu, adiutoribus ſemper futuris, à nefariorum hominum tyrannide oppreſſos populos, ſua autoritate liberandi: quod adeò laudabile inſtitutum, minimè ſunt in vobis hoc tẽpore neglecturi. Ad hæc omnia, quò rem audacius atque alacriore animo ſuſcipere, vtque viris fortibus dignum eſt, oblatam vobis tantam

diuinit

diuinitus occaſionē capeſſere, ne vereamini (quod ego multorum literis habeo compertū) Florentiæ nobis ſecunda omnia contingent. Multitudo enim alienata à principibus grauiſsimis eorum iniuriis, ac ſeditionibus & diſcordiis, ciuitati inueterato morbo, perpetuò iactata, ſimulatque accipiet, libertatis capeſſendæ à vobis principio facto, inuentos eſſe qui auſi ſint à ſceleratis dominis deficere: arma veſtro exemplo ad ſe vindicandam in libertatem cōtinuò ſumet. Quæ res quanti vobis debeat videri ad veſtra confirmanda conſilia, non ignorare vos arbitror, prudentes homines, & haud noſtrarum contentionū ignaros. Itaque cùm ancipiti malo, & domi inteſtino bello & foris externis armis communes inimicos diſtineri eodē tempore ac diſtrahi neceſſe ſit: à nulla illi iam parte ſatis tuti (quod ego vobis polliceor futurū, haud indignus autor cui etiam agenti de maximis rebus aſſentiamini) integram poſthac vobis fruendam libertatē ac quibus viſum fuerit legibus, permittent. Quæ ſe vobis occaſio offerat animaduertitis: habetis meum conſilium, tum qui nobis ad omnia præſidio futuri ſint, præſto eſſe armatos homines atque eos quidem inſignis & ſpectatæ virtutis, intelligitis, vt iam quid vos agere oporteat, ignorare haudquaquam poſsitis. Quæ cùm ita eſſe intelligerem, plura dicere in hanc ſententiam eius eſſe hominis cenſui, qui aut eos ipſos apud quos verba faceret, aut ipſe ſe, aut qua de re ageret, planè ignoraret. Itaque (quod vnum reliquū eſt) illud vobis in præſentia ſpondeo, quicquid vobis eſſe agendum de veſtris rebus ſtatueritis, meam ſemper in vos beneuolentiam & ſtudium quos pulcherrimo facto aſſerere in libertatem, ac magno meo periculo (quod

vos

vos non fugit) minimè veritus ſum, præſto æquè vobis perpetuò fore. Nihil illi moti Bernardi oratione, paucis pro temporis ratione, & vt minimè ſuæ libertatis eſſe immemores viderentur, reſponderunt. Quòd ille per vim occupata vrbe à cædibus, & direptionibus abſtinuiſſet, cùm quidem vtrumq; armato liceret: non tàm illi Pratenſes ex animo agere gratias, quàm queri atque expoſtulare, quòd cùm minimè de eo ita eſſent meriti, perfeciſſet (quicquid illi eſſet viſum de grauiſſima iniuria remittere) vt quod pro beneficio æquius erat, pro condonata illis patriæ euerſione, cuiquam eſſent gratiæ habendæ. Ita cùm beneficium oſtẽtet (ſi vera modò audire æquo animo patiatur) fatendum illi neceſſariò eſſe, non ſe laudem vllam promeritũ, quoniam potuerit à grauiſſima iniuria abſtinere, ſed reprehenſionem potius, quòd iniuriam minus illam ſanè grauem, ſi quis velit ſpectare cuiuſmodi fuiſſet futura, vbi armorũ impunitati eſſet adiuncta nocendi voluntas, ſed iniuriam tamen, in amicos ſibi homines nullo eorum laceſsitus maleficio intulerit. Itaq; leuiorem illius culpam videri poſſe: videri eundem penitus culpa carere minimè poſſe. Libertatis vindicem quando ipſi nulli ſeruiant, quærere ſe quidem neminẽ. Legibus enim & magiſtratibus ita parere quorum ſit legitimum imperium, vt etiam ſi nullus alius à Repub. mittatur, qui iuri dicundo præſit, ſua ſponte delecturi ipſi ſint cõmunis ſalutis cauſa, cui vitę & necis in ſe poteſtatem permittant. Quin etiam ſi ea ſeruitus eſſet habenda quæ legum vi, ac iudiciorũ ſeueritate, improbos & nefarios à ſcelere, atque amentia retardaret: ea autem libertas quæ ſolutis omni metu hominibus facultatem permitteret, quæ vellent agẽdi:

libert

libertatem, quæ nō inutilis modò, ſed pernicioſa etiam ſaluti omnium eſſet, remittere ſe eius vindicandæ autoribus non inuitos: cōtentos eoſdem futuros ea ſeruitutis conditione, cui improbi addicti quò minus boni libertate fruerentur, non eſſent impedimento. Externis auxiliis cum maxima & firmiſsima illi habeant in concordia ciuium conſtituta, niſi ille patriam repetere per aliorum perniciem, quàm eadem carere per ſuorū iniuriam malit, neque indigere in præſentia, & vt in poſterum ne indigeant, adnixuros. Quæ Florentiæ agantur ita ad ſe pertinere exiſtimare, vt quorū ſemper mitiſſimum in ſe imperium & iuſtiſſimū fuerit, iis diuturnum illud eſſe ampliſſimúmque velint: vtrum quidem rectè an minus inter principes cōueniat de ſumma Repub. non eſſe Pratēſium cognoſcere: cùm enim pari in omnes obſeruantia ſint, vnum curare ſe vt ciuitati ſua fides conſtet cuius beneficio liberi ſint, ac ſuis legibus vtantur, nemini addictos qui priuatus ſeparata conſilia à Repub. habeat. Qua re (quod reliquum eſſe videatur) ſe illum etiam atque etiam orare, vt Prætore viro optimo libertati reſtituto, ac metu omni Repub. liberata, diſcedere de medio, ac participes cōſilij alibi quærēdo, haud trahere ſe in certam perniciem velit, & inuitos & minimè dignos qui tanta iniuria & calamitate afficiātur. Cùm quanquam ita illos affectos, haud tamen Bernardus deſperaret, vbi metus iniectus eſſet, quam maximè vellet ſententiam probaturos: Prætorem educi è cuſtodia, ac magiſtratu populóque inſpectāte è feneſtra Prætoriæ domus ſuſpēdi imperauit. Ita in magna omnium trepidatione cū iam rumor diſsipatus eſſet de Prætore ſupplicium ſumi, in quem minimè dubia multitudinis

ſtudia

ſtudia inclinabant,iam ille ad tàm triſte, atq; atrox hominis imperiũ collo laqueo inſerto,ex ſuperiore ædium parte,quò magis conſpectus homines ſupplicij fœditate deterreret,producebatur:vir minimè dignus, qui inexpiabili odio elatum iuuenis animũ, vltimo ſupplicio exaturaret.Is eſt Cæſar Petrutius qui poſtea in Patiana coniuratione Vexillifer Reip. egregiam operã duobus fratribus Medicibus nauauit. Cùm igitur,vt erat acri ingenio, atque animi præſentia & conſilio præſtabat, neque extremo vitæ tempore facilè ſui obliuiſceretur: ad nouum conſilium animum adiecit, ac Bernardũ iam agi in eum iubentem appellat:vbi patererur pauca ſecũ communis ſalutis cauſa communicari, pollicitus ſe illi ea allaturum, quæ ſciret magno vſui in præſentia rem gerenti eſſe.Quãquam ferox iuuenis ingenium, & non ſatis accommodatum ad probanda meliora conſilia hinc odium atque iracundia,hinc voluptas ſumma expiandi exilij inimici ſupplicio,in primis acuebat:mouit tamẽ obiecta vtilitatis ſpecies dubiis ſuis rebus hærẽti, cùm nullum inire conſilium, aut explicare ſatis poſſet. Itaque iuſsis ſuis conſiſtere, ac Prætori poteſtate dicẽdi facta,quid ille ſibi vellet percunctatur, ſuperbo adiecto imperio, vt paucis rem expediret cũ viſus eſſet per colloquij occaſionem moram ſupplicio quærere. Ita ille hominem obteſtatus,vt collecto tandem animo, quem rei tantæ magnitudo perturbaret,tutiora ſequi conſilia mallet quàm quæ iracundia & ferocia ſuaderet: facilè demõſtrat (quod loqui res ipſa videbatur) omnia cõtra ab illo agi, atq; ratio inſtitutæ rei poſtularet. Quemadmodum enim Prætore affecto ſupplicio, multitudinem quæ illius perſtudioſa ſit, iracũdia in autorem ſupplicij

exarſur

exarſuram: ita eodem conſeruato (quod minimè illum prætereat) eius in omnibus ſequuturam ſentẽtiam atq; autoritatem confirmat, cuius diu fidem atq; abſtinentiam gerendo magiſtratu probarit. Itaq; modò ſibi permittat, vt populũ alloquatur, prolixè ei omnia de illius voluntate ſe quàm optimè perſpectam habeat, polliceri. Videri autem in primis illius rationibus cõducere, vt per quietem atq; otium, armis captum oppidum, quod quidem & ipſe viderit, qui ſuos à maleficio atq; iniuria prohibuerit, ſecunda hominũ voluntate retineat. Temporis quidem cauſa & vitandi ſupplicij, poſſe hæc à ſe dici exiſtimari: quæ tamen niſi certa ratio confirmet, neque moram ſe vllã ſupplicio ſua oratione deprecari. Nam quòd exiſtimet adeò ſeuera & triſti animaduerſione homines territos in officio cõtineri, longè illum falli. Semel enim occupatis miſericordia animis, futurũ vt deſiderium illius, quem amiſerint, non tàm afferat metum ad offenſionem diſsimulãdam, quæ ex ſupplicij fœditate orta ſit, quàm vim & ferociam extorqueat ad vindicandam iniuriam. Silentio ſe præterire quòd imminens mortis periculum dicentis ſuſpectã orationem faciat, in ſe illum adeò tetro ac deteſtãdo mortis genere ſęuire: qui vnus omnium maximè paucorum potentiæ infenſus præſentem rerum ſtatũ oderit ſemper execratúſque ſit. Comprimere homines præſentis doloris ſenſum, metu impendentis, quem tamen vultus ſæpius quàm oratio indicat. Eò enim ventum eſſe hominum inſolentia, vt nimis magno redimatur libertas iis, qui ſeruitutem perferre minus nouerunt, fortunarũ, dignitatis vitæ amiſsione. Sed vt nihil tamen horũ ſit: ſi modò poſsit inducere animum vt aſſentiatur ſalutaria atq; vtilia

vtilia ſuadenti, facilè tum intellecturum non ſe magis vitæ alterius, quàm ſuæ ſaluti hac tanta remittenda iniuria proſpexiſſe. Facile fuiſſe oppidum occupare nullo armatorum præſidio munitum: vt illud diu in poteſtate habeat, quod totum ab iis ſit, qui populo præſint, quibúſq; Prætoris autoritas antiquiſsima, omnia quæ agát publicè atque adminiſtrent, vt maximè is velit præſcribat, ſe vnum perfecturum. Bernardus qui populo quieſcente quem moturũ aliquid ſperauerat, omnia circunſpectando planè conſilij inops, neq; rei exitum vllum inueniret, & in primis fluctuaret animo: non eſſe aſpernanda arbitratus, quæ Cæſar attuliſſet: illũ ex ſuggeſtu, quod ex altiore ædium parte in forum ſpectat, concionari atque oppidanos, ſiue ſua ſponte inclinatos cõfirmare, ſiue alienatos cõciliare, ſpe & pollicitatione maximarum rerum iubet. Qua re adminiſtrata parum lęto euentu: per eam moram temporis interiectam Bernardus ſibi paſſus magnam occaſionem rei agendæ manibus elabi, illum reduci in carcerem atque aſſeruari diligenter imperauit. In re tàm graui, & quę vt nullo ſuſcepta conſilio celeritatem & pręſentiam animi, ita explicata conſilium ne dolo & fallacia debilitata langueret, requirebat: nimia cunctatione oppidanis ſpatium dedit ad ſe colligẽdos, qui erant noctis beneficio & errore opprimendi, ab iis qui plus animis audaciæ, quàm viriũ armis afferrent. Vbi enim ſenſim apparuit exiguam armatorum manum, & minimè parem multitudini reſiſtenti futuram, momẽto tẽporis res cõpreſſa diſcuſſáq; eſt. Erant cõplures in eo oppido Florentini honeſti homines cùm primis ſui ordinis & locupletes: inter quos maximè dignitate excellebat, Georgius Ginorius vir

magni conſilij & prudentię, eques ex Rhodiorum militum ordine. Is cùm Bernardus nequicquam multitudinem ſeditioſis vocibus ad tumultum, atq; ad arma excitare conaretur, aut ſuo ingenio à rebus nouis auerſam, aut hæſitātem & torpentem metu: fortiſsimorum iuuenum collecta manu, in eum de improuisò impetum facit, ac primò pedem referre, & loco excedere, mox fato illum ſuo, magis quàm inimicorum vi vrgente, terga vertere, ac poſtremò circumuentum & nocturno labore & pugnando feſſum ſeſe dedere coëgit: aliis omnibus ad vnum, aut captis, aut interfectis. Hinc illo in carcerē coniecto ac Prætore educto, fortunæ viciſsitudinis magno omnibus futuro exemplo, atq; oppidanorum animis magna ſolicitudine & metu liberatis, Bernardum & qui ſocij participéſque eius conſilij eſſent, cùm cura conquiſitos Florentiā vinctos adducēdos curauit. Iam cùm eā ad hunc modum Prati gererentur: eius tumultus fama (cùm quidem quò latius manaret, aliquid ſemper ad id quod afferret, pro ſuo ingenio homines affingerent) aliquantò verò maior perlata in vrbē erat. Pratum vi captū Prætore cum vniuerſa familia interfecto, in exulum poteſtatē veniſſe: inter tumultus autores, eſſe Piſtorienſium nobiles aliquot, qui ſubnixi multitudinis ſtudio rem trahere ad defectionem conarētur. Eius rei cauſa eſſe eam ciuitatem in armis, ac iam ad multitudinem ſceleris contagione pertinente, ingenti conſenſu vniuerſos ad defectionem ſpectare. His nuntiis territa ciuitate, cùm populus frequens in forum conueniſſet: magiſtratus negotium dat Ruberto Sanſeuerinati, qui tum caſu copiarum Reip. imperator Florentiæ agebat, vt quanta maxima ſubitò poſſet militum comparata

p manu

manu, ire Pratum ad tumultum ſedandum properaret: vbi autem omnia pro ſua fide & diligētia conſtituiſſet, quæ eſſe è Repub.duceret: tum ſi quid ad ea agi præterea adminiſtrarive placeret, de eo quā primum certiorem magiſtratum faciēdum curaret. Cum his mandatis Ruberto dimiſſo, nuntius ei à Pratēſibus obuiam præmiſſus occurrit, cùm à Campis Reipub.oppido aliquantum vix proceſsiſſet: qui & tumultum ſedatum & emiſſum è carcere Prætorem, tum captos ſontes in poteſtate eſſe ſignificaret. Quibus cognitis rebus, eodem nūtio, qui hæc magiſtratum doceret, præire iuſſo, ad vrbem rediit. Non ita multò poſt quàm hæc acta erant, Bernardus in vinculis cum cæteris Florentiā adductus, variè animos affecit: cùm multi eius ferociam & temeritatem, plures exulum ignauiam & cunctationē accuſarent: qui illi in tàm graui re, atque opportuna non affuiſſent, omnes infelicis iuuenis caſum ęquè miſerarentur. Hinc de ea re quæſtione conſtituta, cùm magiſtratus, quos ille cōſilij ſocios haberet, quibúsve autoribus & qua de cauſa rem tantā aggredi auſus eſſet, quæſiſſet: neque alios participes conſilij quàm qui ſecum vincti adducti eſſent, neq; aliā ob cauſam rem ſe eſſe aggreſſum reſpōdit, quàm vt mortis honeſtæ periculo ſe quidem exilij calamitate, patriam Medicum tyrānide oppreſſam ſeruitute liberaret. Cùm oratio viſa eſſet à iuuenis ingenio nō abhorrere: magno ludibrio fortunæ, ab iis in quos inſigne maximè beneficium ſua ſpe, atq; opinione conſtituerat, capite plectitur: cùm de cæteris pariter ſumptū ſuppliciū eſſet. Hac tanta exorta ſubitò & reſtincta flamma, repente obliti homines, vt fit in ſecundis rebus, quāto defuncti periculo eſſent ex nimio

otio atq; animi ſecuritate: ad inertiam & deſidiā conuerſis animis, vt nūquam antea maiorum memoria, ad omnia vitia, quæ turpia magis & deteſtabilia ſunt in hominum vita, intoleránda atque infinitá licentia aditum ſibi aperuerunt. Tanta autem infamia tum ciuitas laboraſſe fertur, vt ſcriptores eius temporis (credo quòd natis hominibus ad induſtriam & frugalitatem, multò etiam quàm eſſet grauior videretur) dignam rem exiſtimarint, quam memoriæ hominum proderent. Querebantur grandes natu homines temporum vitio cōmutata facie rerum, in qua ciuitate ſumma cum laude maiorum, parſimonia victus & moderatio viguiſſet, in ea ipſa quas res priuatorum ambitio & mollitia animi oſtētaret, luxum, illecebras, mollitiam, corruptelas, nequitiam omnem & vitæ turpitudinē hæſiſſe. Itaq; quorum maiores multis laboribus ferēdis, virtute abſtinentia, probitate excolenda, ciuitatem florentiſſimam feciſſent, eos tanquam pudore amiſſo, iam quod deperderent, nihil reliqui haberēt: fœdiſſimis voluptatibus diffluentes, vino, alea, luxuria perditos, turpiſsimis amoribus atque intempeſtiuis conuiuiis addictos, nullis non flagitiis coopertos & ſceleribus conſpici. In legum & iudiciorum contemptione poſitam ſummam impunitatem: in audacia & temeritate fortitudinis laudem, facilitatis in animi remiſsione atque indulgētia, in maledicentia & dicacitate, commoditatis & elegantiæ: omnia languidè, diſſolutè, molliter agi ac per ſummam ignauiam & inertiam. Corporis cultum in quo cùm ſtudium atque induſtria excelleret, tum ne quid luxui deeſſet, vnguenta ſummo labore & pretio quæſita conſumerentur, quibus obliti in matronarum cætu homines

delicati atque elegantes niterent: contra cultum animi nullum: nullam diſciplinam ac vitæ inſtitutionem dignam liberis hominibus, nullam officij religionem, nullam fidei. Cætera ex eodem inſtituto, fœditatem in moribus & turpitudinem, ſtudium eorum quæ cōſpicerentur, quod ambitio & cupiditas definiret immenſis finibus: in luſtris, in ganeis, in ludo talario frequentiam, in curia & foro ſolitudinem & vaſtitatem, alendis improbis hominibus, lenonibus, ſicariis, aleatoribus profuſiſſimos ſumptus, fouendis miſeris, honeſtis artibus prouehendis ſordes atque auaritiam incredibilem. Atque vt hæc tanta malorum vis altius infixa animis inſideret, Galeatius Sfortia per cauſam, vt ferebatur, voti diſſoluendi Florentiam cum vxore venerat regio quidem apparatu & penitus inſolito liberæ ciuitati, in qua præſertim ſumma (vt diximus) parſimoniæ laus & frugalitatis haberetur. Iam Lucenſes aduenientem magnificentiſsimè exceperant, portam qua in vrbem erat inuecturus & turrim quæ è portę fornice in ingentem altitudinem perducebatur, demoliti: nomine vt eo honore afficeretur qui magnis Regibus haberi conſueuerat, re vera, quòd illis ambitio hominis ſuſpecta metum inieciſſet, ne turri occupata loco arcis, vbi res ſuccederet, ad vrbem expugnandam vteretur. Certè aliquid de ea Lucenſes ſuſpicatos eſſe, videtur Cola Montanus affirmare, qui poſtea Mediolani autor fuit, illius interficiendi. Is enim quadā oratione Lucæ habita, cùm ciuitatem ad faciendum fœdus cum Xyſto & Ferdinando Rege aduerſus Florentinos hortaretur (vtrum hoc ille ſua ſponte an Pontificis impulſu haud ſatis conſtat) ait ſe biēnio ante Bononia Lucam profectū quò Magiſtratui

Galeatij aduenientis insidias indicaret. Sed hæc erat quidem ferè de illius aduentu multorum opinio: ſecus prudentes homines cenſebant. Cauſa enim amicitiæ cũ Laurentio firmandæ, & vt ſua autoritate illius potentiã ſtabiliret, quanquam arrogantem hominem, & non ita facilè de ſuo iure decedentem veniſſe in vrbem credebant. Multis autem de cauſis ſibi Medicum familiã fouendam in Repub. ſua autoritate cenſebat: Laurentio adhuc in ciuitatis principatu hærente, & manentibus adhuc illi cum potẽtibus ciuibus ſimultatibus, qui nullam non occaſionem captaturi viderẽtur, illius opprimendi: quod ille minimè ſuis rebus conducere arbitrabatur: cùm maiora iam ſpe atque animo agitaret, & Italiæ ſibi imperium Galeatij proaui gloriam & potentiam æmulatus ſponderet. Diuertit ad Laurentium exceptus, ab eo magnificentia & comitate ſumma. Tum enim primum omnes expoſitas Medicũ copias Populus vidit, cùm hominum inuidiã, eorum aut potentiam contemneret, aut animi æquitas, ſuperaret, quæ diu illas facilè texerat. In argento præter copiam quæ regiã opulentiã oſtentabat, erãt miro artificio vaſa elaborata, gemmarũ magna vis quæ aut in horũ emblematis conſpiciebantur, aut in periſtromatis quibus auro contextis ſtrati lecti in cubiculis nitebant. Tabulæ pictæ, ſigna ex ęre & marmore antiqua, picturę textiles & perfectæ Phrygio opere, plurima ſtragula veſtis. Ad hæc omnia, quæ non deliciarum oſtentationem, ſed veræ magnificentiæ commendationem haberet, librorum lectiſsimorum copia: cùm in eo auo Laurentius præferendus eſſet, quòd ille aliorum cauſa hic ſui etiam optimarum artiũ ſtudioſus locupletiſsimã ſibi bibliothecã

comparauerat. Inter eos quorum operâ ea inſtruenda vtebatur, cùm quidem vndique magnis excitati præmiis quotidie veterum libri multi & reconditi ad eum exportarentur: Ioannem Laſcarem Byzantinum, hominem doctum & magnæ nobilitatis regiis muneribus donauit. Platonis ſtatuam erutam ſummo labore ex ruderibus, quà ſita olim Academia erat, atq; ad ſe è Græcia allatam, ab Hieronymo Pictorieſi, magno redemit. Laurentij magnificentiam ciuitas, nullo ſtudiorum genere omiſſo, quibus poſſet declarari propenſiſsimus in Galeatiũ animus, ſubſecuta eſt, cùm variis ludis & ſpectaculis faciẽdis, quæ aut artificio, aut nouitate animos tenerent, tum quandiu Florentiæ egit, feſtis æquè profeſtiſque diebus ſumma lætitia & frequentia celebrandis multitudine plauſu & acclamatione ſubſequente, quę tota ſemper Mediciũ fuerat, tum ſtudioſiſsima Laurentij erat. Inter ea agenda (quod corũ quæ poſtea euenerunt portẽdere exitum viſum eſt) cùm ad Sancti Spiritus dies feſtus Pentecoſtes (quem vocant) ageretur: intento populo eius diei memoriæ inſtaurandæ, iniectus ignis è ſuperiore templi parte, qui pluribus ſimul locis linguarum forma tanquam cœlitus emitti videbatur, tecta primùm comprehendit, mox continenti incẽdio correptis propinquis locis, non prius vlla humana vi aut conſilio potuit reſtingui, quàm ad ſolum vſq; ædes deflagrauit. At expletis iam animis ſatietate ſpectandis ludicris rebus, Galeatius & Laurentius, multa inter ſe remotis arbitris, de pręſenti ſtatu rerũ, de pace, de bello, déque iis omnibus rebus, quæ magna poſtea cum Italię clade acciderunt, ſumma concordia egiſſe dicuntur. Eo in colloquio illud dicitur Galeatius iactaſſe, ſiue dome-

ſticas opes per hanc occaſionem oſtentare, ſiue adulari Laurentio vellet: quãdo facilè inter omnes conſtaret, numero & virtute militum Inſubres, diuitiis prȩterea Florentinos cæteris Italiæ populis præſtare: vbi tantæ opes fœdere atque amicitia iungerentur: non eſſe dubitandum quin omnibus, belli & pacis leges ſuo arbitratu perſcriberent: qua ex re fieret, vt breui partum inter ſe diuiderẽt Italiæ imperium. Quæ quidem cùm ita acta conſtitutáque dicerẽtur: ita ille Florentia diſceſſit, vt ciuitati ſuſpicionem minimè dubiam reliquerit, iam orto diſſidio eum ſocios quæſiſſe, quorũ auxiliis ad bellum quod occultè aduerſus Regem parabat, vteretur. Nam quò firmior etiã ab omni parte paratiórq; eſſet, Venetos qui tum plurimũ in Italia poterãt, adſciuerat in fœderis ſocietatem Ferdinando maximis de cauſis infeſtos. Per hanc cõſpirationem magni motus ſunt in Italia excitati, quorum quidem cauſæ atque initia, quò facilius perſpiciantur, videntur altius eſſe repetenda. Cùm Paulo ſecundo mortuo, Xyſtus (vt diximus) Pontifex renuntiatus eſſet, ciuitas de more honorificentiſſimam legationem, cuius erat Laurentius princeps, ad illum decreuerat: quȩ ei Reip. nomine Pontificatũ gratularetur. Ferunt eam legationem gratam in primis nouo Pontifici fuiſſe: quòd per eius rei occaſionem, dari ſibi facultatem ſperabat ad ſuas rationes Laurentiũ adiungendi: cuius autoritate cùm omnia Florentiæ adminiſtrari non ignoraret, magno ſibi eam vſui futuram ad ea agẽda, quæ animo deſtinauerat, intelligebat. Ac quò magis teſtata ſua in illum ſtudia viderẽtur, eũ vrbis ȩrario præfecerat: facta poteſtate, vt per, qui eos in vrbe illius negotia procurarẽt, munus adminiſtraret: quæ res

magno

magno iis fuit quæſtui & emolumēto. Cùm enim Paulus Pontifex, clariſſimas gēmas atque ſumptu immani quæſitas reliquiſſet: eas paruo pretio à Xyſto redēptas qui aut earum vim haud ſatis callebat, aut ægrè ferebat grandem ſibi pecuniam ſpecioſa magis quàm vtili re occupari, cùm iacturā, ſi qua eſſet, celeritate cōficiendæ pecuniæ compenſaret, Regibus plurimum, ac priuatis qui earum ſtudio tenerentur magno addixerunt. Ex his maximè ditatus rem familiarem auxit, Ioannes Tornabonius Laurentij auunculus: quem ille Romæ ſuis negotiis adminiſtrandis præfecerat. Neque his viſus Pontifex ſatis ſuam voluntatem & ſtudium in Laurentium declaraſſe, tanquam Pontificiam maieſtatem fore auguſtiorem putaret augendo Florentinæ Reipub. imperio, pollicitus erat ciuitati ſe auxilio futurum ad Volaterras recipiendas: quæ vrbs minimè quidem leuibus de cauſis per eos dies à Repub. defecerat. Ea poſtea (vt infrà à nobis commemorabitur) per Federicum Vrbinatium Ducem, qui Florentinorum copiis præerat recepta eſt. Ita Laurentius & aliis honoribus ampliſſimis, & decretis honorificentiſsimis auctus, Florētiam rediit; vbi quidem non ita diu in amicitia Pōtificis manſit. Ea autem hominis alienatio, ſiue id Xyſti iniuria, ſiue ingenij incōſtantia, quam illi inimici tribuebāt, ſiue aliorum conſilio accidit: magnas calamitates & illi pariter & ciuitati vniuerſæ inuexit. Non me fugit tamen (ne id temerè Laurētius feciſſe arguatur) certas ab aliis huius alienationis cauſas afferri: quæ cùm à Repub. manarēt, eum cogerent & curationem muneris Pōtifici & amicitiam renuntiare: grauem illi futuram vbi diſſentiente ciuitate, eam vlterius tueri perſeueraret. Cùm Laurētius

quo tempore Galeatius Florentiæ fuerat, ſummo cum eo ſtudio egiſſet, vt certa pecunia accepta, Forum Cornelij, quam vrbem per ea tempora, eiecto Thaddæo Manfredo, occupauerat, Reipub. cederet: Xyſtum re comperta, ante quàm Galeatio planè cum Florentinis conueniſſet, iniecta affinitatis mentione, per Catherinę Galeatij filiæ & Hieronymi Riarij nuptias, cui ea vrbs dotis nomine adiudicabatur, ea ſpe illos deieciſſe: magna ciuitatis offenſione, quæ opportuniſsimam vrbem proferendis imperij finibus ſibi dolo & fallacia Pontificis ereptam eſſe querebatur. Hanc diſsidij cauſam, hoc principium ſimultatis cum Pōtifice ſuſceptæ Laurentio fuiſſe: cùm non poſſet communia cum eo conſilia habere quin in magnam ſuorum offenſionem, atq; odium incurreret. Ea res (vt plerique exiſtimabãt) Pontifici parũ honeſta qui præcipiti cupiditate dominandi incenſus, fidei atque amicitiæ iura violaſſe videretur: non leui Galeatij infamia, nullo certè cum illius compendio accidere eſt viſa. Cùm enim noua illi ſpes eſſet affinitatis oſtentata, deſponſam vrbem amiciſsimæ ciuitati & vetere neceſſitudine coniunctiſſimæ, nouo homini tradidit, cuius neq; tum vlla in ſe merita extarent & vt eſſe quandoq; poſſent id in vnius hominis voluntate poſitum videretur, qui & grandis iam natu & ſuo ingenio parum conſtans haberetur. Atque cùm ita res tranſacta eſſet, vt Hieronymus dotis nomine vrbe accepta, Galeatio certam pecuniæ ſummam intra certam diem repræſentandam curaret: nemo ferè eſt in vrbe inuentus eorum, qui negotia modò aliqua Romæ gereret, quin Laurentij Medicis autoritate deterritus, ſpondere pro Hieronymo recuſaret. Quæ res minimè obſcur

obſcura cùm Pontificis animum à Laurĕtio alienaſſet, ſuorum commodis plus æquo indulgentis: vnus Franciſcus Patius cuius Gulielmus frater ſororem Laurĕtij in matrimonio habebat, quíque ob ingĕtes diuitias, illius gloriæ & potentiæ æmulus in primis ferebatur, eſt auſus ſpondere: quia ex re illi ſimultatis principiũ cum Laurentio ingentiúmq; malorum extitit. At quanquã Pontifex graui ſe affectũ iniuria querebatur: cuius ſummam in terris poteſtatem, omnibus in terris verendam ſuſpiciendámque exiſtimaret: ciuitas tamen, cùm eius rei principium ab illius iniuria ortum, ac per fraudem eam ſibi vrbem ab eo interuerſam non ignoraret, quæ ad Remp. rectè adminiſtrandam maximas haberet opportunitates: rectè atque ordine feciſſe Laurĕtium defendebat, qui de tãta Reipub. illata iniuria palàm auſus eſſet expoſtulare: & non minus quàm in Pontificem in Galeatium, quòd eius rei maximè videretur autor extitiſſe, odio atque iracundia efferebatur. Quãquam quod ad Galeatium attinebat, neceſsitatis ille & tĕporis excuſatione vtebatur, quam cuiuis probari æquum cenſebat. Cùm is cuius ſummam in Chriſtianã Rempub. poteſtatem conſenſus hominum deferret, maiorĕ in modum id à ſe cõtendiſſet: non potuiſſe pati illius voluntatem diu apud ſe grauem eſſe: vt ſi Florentinos quæri oporteret, non de ſe quidem qui illi paruiſſet, cuius autoritatem homines ſanctam, auguſtam, inuiolatámq; haberent: ſed de eo qui ea imperaſſet, quæ fieri minus deberent, ſi id modò dicere fas eſſet, illis queri expoſtularéque liceret. Atqui præter cæteras cauſas quæ Xyſtũ à Laurentio alienaſſe ferebantur, non leuiores aliæ accedebãt: quarum illa potiſsima credebatur. Cùm enim

Tifernum, cuius vrbis Nicolaus Vitellius Princeps cũ cæteris Vmbriæ Populis à Pontifice defecerat, aliquandiu à ſuis obſeſſum, propediem eſſet in poteſtate habiturus: factũ eſſe Laurentij opera dicebat, vt quibus ille vellet conditionibus, magna à ſe pecuniæ vi in ſumma difficultate ærarij diſſoluta, vrbis deditionem faceret. Itaque, quod iniquiſsimo animo eſſet ferendum, eum ipſum à quo ſibi tantam illatam iniuriam cõſtaret, non ſolùm tanquam victus ipſe eſſet, coactum cõſeruare ſe, verùm etiam proſequi vrbe egredientem commeatu: quò factus ſcilicet, ſua indulgentia & lenitate cõtumacior: ex ſuo tempore nactus occaſionem, quod eſſet attentiſsimè obſeruaturus, in ſe rurſus inſolentius audaciúſque inſultaret. Quæcunq; odij cauſæ Pontifici fuerint, Nicolai poſteri inſigne eius meritum in Xyſtum commemorant, quò illum iniquius egiſſe cum benè de ſe merito homine oſtendant. Cùm enim Franciſcanorum familię Antiſtes prope Tifernum à neſcio quo fuſte malè mulctatus eſſet: à Nicolao conſeruatum atq; exceptum hoſpitio, poſtremò datis comitibus qui abeuntem proſequerentur tuerentúrque ab inimicorum iniuria, omnibus officiis humanitatis cultum à ſe dimiſiſſe. His principiis conceptum inter Laurentiũ & Pontificem odiũ alia maximè augebant. Nam Xyſti, quemadmodum erat apertus, & minimè facilis ad animi impotentiam & iracũdiam diſſimulãdam, cui erat ſumma poteſtas imperij adiuncta, liberiores querelæ erant: iámque palàm & in ampliſsimorum hominum cõuentu, in Laurentium, non illius magis quàm ſuæ dignitatis oblitus, vt dolor atque iracundia ſuadebat, acerbitatis atque odij virus euomebat: vt ſæpè non Pontificis

modò

modò ſed hominis moderatio in illo deſideraretur. Neque hæc ille tamen ferebat impunè, aut præclarius Florentiæ audiebat, nihilò in illum multitudine quàm is in ciuitatem eſſet, animo ęquiore. Nã illius Legato nulla iam erat apud magiſtratum autoritas reliqua: atque vt eſſet à conuitio & cõtumelia munitus, vix illi ſatis præſidij erat in Pontificis autoritate cõſtitutum. Ergo cùm peſsimo exemplo odio inter Pontificem & Florẽtinos certaretur: Xyſtus hinc ſerendis in ciuitate diſcordiis, cùm ita animum induxiſſet, nunquam ſibi per huius rei occaſionem, materiam ad Medices opprimendos defuturam: hinc ſua autoritate deterrendis ſociis atque ad apertam vim hoſtibus ſolicitãdis, in eos ciuitatem concitare, tãquam malorum omnium autores, conabatur. Id ſi accideret, breui fore ſperabat, vt tantę inuidiæ ſuccumberet, ac non ſolùm factione nobilium, ſed populi conſpiratione oppreſſus à belli incommodis auerſi, à Reipub. adminiſtratione amoueretur: qua voluptate (vt ferebatur) maximè animum explere cupiebat. Atq; quò illi maturius exitium pararet: fœdus cum Ferdinando Rege inierat, cuius viribus confirmatis ſtabilitiſq; ſuis, minimè poſſe obſiſtere Florẽtinos arbitrabatur: à quorum ſocietate Venetos & Galeatiũ, illos Pontificia autoritate hunc præterea, nouæ affinitatis coniunctione fretus ſe abducturum non diffidebat. Verũ hæc omnia aliquantò poſtea acciderunt: nunc videtur ad inſtitutã orationem reuertẽdum. Profecto ab vrbe Galeatio, magiſtratus corrigendis hominum moribus intẽtus ſumptuarias leges, ita vt cuiuſuis ordinis, fortunæ, cẽſus rationem diligentiſsimè haberet, condere inſtituit, quibus effuſas ac redundãtes nimiũ hominũ cupiditates coërceret

ceret

ceret. Nam cùm vſque eò ventum eſſet hominum improbitate, vt remediis omnibus violentior morbi vis, curari nullo modo poſſe videretur: qui laborantem ad perniciem ciuitatem penitus labefactarent, ex Galeatij familia nequiſsimi homines, & diu ad omnia vitia, licentia aulæ corrupti flagitiorum, & fœdiſsimarum voluptatum exempla omnia edendo extiterũt. Quæ tanta peſtis quò minus latè improborum cõtagione diſſeminata, progrederetur: noui tumultus & ſeditiones obſtitere: non facilè hominibus niſi malo coactis, reſipiſcere & ad ſanitatem redire aſſuetis. Volaterræ vrbs in primis Hetruriæ nobilis tum erat in ditione Florentinæ Reipub. cuius illam parere imperio, hoc tempore animaduertimus. Ea vrbs cùm ad Eugenij quarti Pontificatum per magiſtratus qui ab vrbe mittebantur, ciuilibus diſcordiis ſublatis, in fide manſiſſet: quòd grauiora ſibi tributa imponi quereretur, à Repub. defecerat: ne pœnitendi locus relinqueretur, per cædem Prætoris defectione confirmata, ac multitudine ſcelere obſtricta. Atqui cùm breui rurſus recepta eadem eſſet in fidem, vſque ad Xyſtum Pontificem facilè Reipub. perferẽdo imperio, ſiue magiſtratuum æquitate, qui modicè delatam ſibi in victos poteſtatẽ exercerent, ſiue metu (quod magis veriſimile eſt) id acciderit, cùm minus ex ſententia ſuperior defectio ſucceſsiſſet, contineri in fide & in officio potuit: vt eo tempore Volaterrani redirent ad ingenium, non leuior (vt videri volebant) ciuitati illata iniuria, perfecit. In agro Volaterrano cùm aliarum rerum eſt fertilitas ſumma, quæ maximè vſui ſunt ad hominum vitam, tum metallorum omnis generis ingens vis & quod tunc inuẽtum magno cum quæſtu ad hunc

vſque

vſque diem incolæ effodiũt, aluminis in primis. Id quidem, quoniam veteres, homines eruditi & magni nominis, inueniri aluminis fodinas in Italia negārãt, nunquam antea noſtris hominibus compertum, per multa iam ſecula latuerat. Atque cùm ita inueterata opinio penitus animis hominũ hæſiſſet: veterum autoritatem ſuperante noſtrorum hominum induſtria cùm illã certa ratio tueretur: iam & Pij ſecundi Pontificatu ad Forũ Claudij, quæ vrbs aliquando non ignobilis in Faliſcis fuit, & poſtremò in Volaterrano agro magna aluminis vis inuenta, poſſe falli doctiſsimos ſæpè viros, atq; falſos adeò quandoque eſſe oſtendit. Docuit autem id in primis patrum noſtrorũ memoria Chriſtophorus Columbus Ligur, magna orbis terrarum parte quæ priſcis temporibus incognita fuerat, neque audaci, neq; temerario incœpto patefacta: quod ratio in principio, euentus poſtea comprobauit. Vtrum autem caſu euenerit, vt ſæpè homines alia quærendo, in ea imprudentes incidunt, quæ illis quæſtui vberiori ſunt: an explorantibus exemplo eorum qui in Faliſcis effoderãt, perſpecta natura ſoli cupiditatem iniecerit vlterius quærendi (nihil enim certi traditum eſt) illud quidem conſtat, quibuſdã rem compertam, quæ priuatis magnã compẽdij ſpem, ciuitati penè exitium ruinámque certam afferret. Ita cũ nulla iniri conſilij ratio poſſet, quæ explicatior in præſentia haberetur; ſæpè experti huiuſmodi foſsionis genus eſſe, vt permultis operis conductis indigeret, quæ ſufficerent labori perferendo: ad Florentinos quoſdam nauos & induſtrios homines confugerunt. His cùm re demonſtrata, magni ſpem quæſtus eſſe perſuaſiſſent: ab iiſdem, vt ſunt experientes homines, atq; ad rem attẽti,

vt periculi ſocij & lucri eſſe vellent, impetrarunt. Iam verò in dies rem aggreſsis maiori cōpendio erat, quàm vt poſſet facilè diſſimulari. Itaque Volaterrani qui in principio (vt aliis in rebus omnibus ferè accidit & in his quæ ſunt huius generis maximè) rem contempſiſſent: vbi ex ſecunda hominum fortuna, quæ ægrè ſeſe efferens poterat latere, fructus ab iis vberiores percipi cognouerunt; arbitrati poſſe exigi vectigal non contemnendum, quoniam infectoribus magnum eſſe aluminis vſum, non ignorabant, iure agere cũ priuatis cœperunt, cùm publicum eſſe agrum contenderent, atque ex eo quicquid commodi, atque vtilitatis hauriretur, id ad commune Volaterranorum pertinere affirmarent. Nam vt maximè publicus ager eſſet priuato addictus: id quod aut à natura abditum, aut ab hominibus defoſſum lateret, quod quidem multis de cauſis poſſet accidere, non continuò qui agri publici redemptor eſſet, ſui iuris illum exiſtimare debere. Non enim magis in contrahendo, verba hominum, quàm ſententiam ſpectari oportere, cùm illi in altero ſæpè, nullo modo vnquam in altero falli poſſent. Itaq; interdũ vſu veniſſe, vt cùm in agris priuatorum, aperiẽtibus humum, ſignũ è marmore, aut ex ære extitiſſet: niſi illi à magiſtratu, vt ſibi habere liceret, per beneficium & gratiam obtinerent, magiſtratui, tãquam id iure pertineret ad Rempu. continuò eſſent reſtituere coacti. Contrà priuati in publicam auerti vtilitatem iniquum cenſebant, id quod ſua induſtria inuentum, ſumptu ac labore penè incredibili ex terræ viſceribus eruiſſent, nullis à populo prædibus acceptis, qui ſibi à periculo cauerent. Re iam ſpectante ad ſeditionẽ, quò facilius hominum cupiditati obuiam irent

itent, legatos Florentiam miſerunt: qui demonſtrata re, quibus ſummo magiſtratui videretur, eam permitterent ex eorum fide iudicandam. Cognitis Volaterranorum poſtulatis, cùm magiſtratus arbitros qui de eorum controuerſiis cognoſcerent, ſtatuiſſet: ſiue illi accepta pecunia priuatorum cauſæ fauere quàm conſulere ſuæ fidei maluerũt, id quod videtur à Volaterranis manaſſe, ſiue æquitatem & ius ſunt in ferẽda ſententia ſequuti (neutrum enim audeo affirmare) ſecundum priuatos iudicarunt: adiecto ad contumeliã decreto: non videri Volaterranum populum rectè atque ordine facere, qui ſuos ciues, vigilantes homines & ſolertes, fructu ſuæ induſtriæ & laboris priuare velit. A quibus tamen ne plus gratiam quàm ęquitatem valuiſſe eo iudicio videretur, illud addiderunt, placere quotannis à priuatis certam pecuniam pendi nomine tributi, quod iudicio eſſet, eius ſoli ius in quo aluminis fodinas inueniſſent, ad ciuitatem pertinere. Cùm eo iudicio ita conſtituto, priuati pertinacius in ſuo iure exequendo vterentur: ciuitas quæ magno omniũ libertati facto præiudicio, non obſcurè ferret, armis ſe quãdo legibus non licuiſſet, ſuum ius recuperaturam: inteſtina odia fouendo, in certam ferè eſt perniciẽ adducta. Nam liberè iam ea de re multitudo querebatur, ſua natura inſolẽs vbi de ſuo iure decedere coacta, vim aduerſus priuatos ab eorũ iniuria ſumit: atq; in publici conſilij autoribus ſeueritatem & conſtantiam in publica autoritate à priuatis vindicanda requirebat: nullam autem non arreptura occaſionem, quæ ſpem faceret rei obtinendæ, iam ſeditioſas voces, & quæ molientium defectionem alienationémque à Repub. viderentur, emittebat. Cùm res in

hoc ſtatu eſſent, ſua ſponte Volaterranos incenſos, nouus exortus in ciuitate tumultus, ad vim & ad arma excitauit. Erat in ea ciuitate Pecorinus quidam nomine (aliud autores non tradũt) magnæ vir cum primis existimationis & dignitatis, qui à priuatorum cauſa ſtabat. Is in iurgio cũ orta ea de re mentione, pertinacius eorum cauſam tueretur: à multitudine concitata interficitur. Hinc ad tumultum cõcurſu hominum facto, quò furor homines atque amentia agebat, itum cõtinuò eſt ad eorum ædes, qui eius factionis erant: atque iis direptis & incenſis, ægrè temperatum magiſtratui eſt, qui miſſus Florentia ad ius dicẽdum, excitatum tumultum comprimere publica autoritate conabatur. Quo facinore cùm ciuitas obſtricta ſibi ſpem veniæ præcidiſſet: iam nemini dubium relinquebatur, quin illi neceſſaria defectio, & quæ eam conſequuntur arma atq; bellum eſſet. Huius tanti tumultus famam Florentiam ſubſequuti ſunt à ciuitate legati: qui & id iure factum tuerentur, & ſimul magiſtratui denunciarent, vbi ſtari iis cõditionibus placeret, quibus olim recepti Volaterrani in fidem eſſent, quin Reipub. imperium rurſus in ſe vt accepiſſent à maioribus æquiſsimum mitiſsimúmque perferrent, illos non recuſaturos: ſi quid durius in ciuitatem ſtatueret, quòd ius ſuum armis perſequi conata eſſet, quando illi moribus experiri cùm priuatis tanta ſuę libertatis iactura non permitteretur, tũ verò ſe quid ſui iuris eſſet conſideraturos. Hi Florentiam profecti cùm poſtulantibus datus magiſtratus eſſet: paucis quidem cauſam ciuitatis egerunt, quorum hæc ſumma dicitur fuiſſe. Quando hæ ſibi partes impoſitæ eſſent, vt cauſam capitis pro patria dicerent, quod miſerrimum

in hominum vita videretur: eò ſe hanc cõmunem calamitatem minus ferre iniquo animo, quò magis intelligerent, apud viros fortiſsimos & ſapiẽtiſsimos ſe verba facturos, quorũ ea de re cognitio eſſet. Non deſperare enim ſe quin potius ab his fortitudinis laudẽ quòd à priuatorum contumelia publicam autoritatem audacter vindicaſſent, quàm defectionis triſtẽ adeò & grauem notam, quoniam eius rei ciuitas eſſet inſimulata, vbi rem cognouiſſent, referrent. Fateri quidem à ſe hominem interfectum, ſed iure tamen eundem interfectũ, non tàm defendere Volaterranos, quàm rem ipſam declarare: ſeditioſum hominem, ciuem improbum & nefarium, atque inuidioſa potẽtia aduerſus ſuorum libertatem abutentem. Sequutam paucorum cædem, qui tanquam victoria de hoſtibus parta, propterea quòd ciuili cõtrouerſia ſuperiores paucorum hominum ſententia extitiſſent: importuniſsimi homines & teterrimi, aduerſus ciuitatis tantum conſenſum, arma ſumere pro priuato homine eſſent ſceleratiſsimè auſi. Scire ſe rumorem, grauem illum quidem in primis, in vrbẽ peruaſiſſe, concitatam paucorũ ſcelere multitudinẽ, ægrè manus abſtinere à magiſtratu potuiſſe: quod maximũ crimẽ & grauiſsimum eò ſibi minus eſſe diluendũ cenſuiſſe, quò re ipſa magis quàm vlla vi orationis à ſe id depulſuros ſperarent. In culpa enim quæ nulla eſſet, accuratius quæſitam defenſionẽ, non facti purgationem, quæ minimè eſſet neceſſaria, ſed ſæpè nõ excogitati ab accuſatore facinoris ſuſpicionem habere. Rumoribus temerè adhibere fidem, non magis eorum cauſæ obeſſe, quorum de re ageretur, quàm eorum quorũ iudicium eſſet, exiſtimationi & dignitati. Nam vt illos ſalutis &

fortunarũ,ità hos fidei,nominis, famæ periculũ ſubire.
Magiſtratum quidem cum tanto excitato tumultu,magis cogitaret quouſque ſibi eſſe progrediendũ irati homines atque armati ſtatuerent, quàm, id quod æquius erat, quantum ſibi præſidij, cùm in autoritate publica; tum in Volaterranorum fide eſſet cõſtitutum, feciſſe vt materiam ſęuiendi iratæ multitudini eriperet (id quod tutius conſilium viſum eſſet:) ciuitati quidem occaſionem pulcherrimam ademiſſe ſuæ fidei & voluntatis in Rempub.declarandæ. Quæ veriſſima quidem ſua oratio, ſi quoniam is ſtatus rerum ſit, minimè digna videretur cui fidem ij haberent,quibus illam probari vellēt: vt ſeſe dignos qui eadem vterentur,ſua fide & conſtantia pręſtaturos. Cùm autem ob eam cauſam ne iis iniuriam facerent,qui ab ſe omnia iure potius & æquitate, quàm precibus aut gratia vellent impetrari, tum ne parum confidere cauſæ optimæ atque æquiſsimæ viderentur,finem ſe facere dicendi. Siue autem illi ſtatuerent ſibi eos conſeruandos quos & cauſæ æquitas,& gētium ius tueatur, quo qidē hominibus permiſſum ſit, vt inferentem vim, vi prohibeant, ſiue animaduertendum in eos grauius,qui minimè meriti ſint:ſe operã daturos vt neque communi tuenda ſalute,neque fide declaranda ſua,aut cõſtantia Volaterranis,aut fiducia animi videatur vllò ſuo tempore defuiſſe. Legatis cùm hæc dixiſſent,excedere extemplò iuſsis, cùm multi inſolētius locutos eos ac ferocius accuſarent, quàm cauſæ ratio aut temporis poſtularet: rogari deinde ſententiæ ſunt cœptæ. Ac cùm omnes ferè grauius in illos eſſe animaduertendum cenſerent: vnus Thomas Soderinus, graui illos quidem & ſeuera obiurgatione caſtigandos, ſed &

conſeruandos tamen & in fidem rurſus recipiēdos cenſebat: cùm ſatis apparere diceret, nullam aliam ob cauſam plectendos Volaterranos videri, quàm quòd conſtantiores in dignitate vindicanda patriæ, ius ſuum armis potius quàm magiſtratus autoritate, quò erat confugiendum iniuria affectis, perſequuti eſſent. Minimè verò ea ſibi tempora Reipub. videri, vt non aliquid potius ciuitati de ſuo iure decedēdum, quàm ſummo iure & per vltimi ſupplicij metum experiundum cum ciuitatibus putaret. Habere ſocios Rempu. in quorum aliis voluntas & ſtudium, cùm cætera prolixa eſſent, in aliis & firmior fides & vires ſimul maiores deſiderarentur. Nam de Pontifice & Ferdinando, qui quidem dubium relinquerent, vtrum odium maius in Rempub. an vires iactarent, rem ita per ſe loqui vt apud prudentes homines plura dici ſuperuacaneū videri poſſet. Vt enim alia omitterētur, cùm Pontificis imperium Reipub. finibus definiretur: potentem hoſtem & præter ſummam autoritatem, quam illi tanti muneris dignitas cōciliaret, audacia atque animi impotentia formidabilem, omni ſpe deſtitui oportere, per ciuitatum defectionem quicquam in Repub. mouendi. Longè ab illo ſecus Laurentius cenſebat: vt multi credebant, non Thomæ aduerſandi cauſa, cui magno deuinctus beneficio ob ſummā virtutis opinionem meritò plurimum tribuebat, quàm prudentiam & virtutem declarandi ſuam: nunquam fore arbitratus, vt ſuum ius in ciuitate & principem locum obtineret, niſi aliquando oſtenderet, liberam ſe & nulli emancipatam poteſtatem imperiúmq; in Repub. adminiſtrare. Eam autem illius ſentētiæ ſummam fuiſſe ferunt. Cùm ea eſſet oratio Volaterranorū, vt non facti

confeſsionè animos commouerat, quæ veniæ facilitatē ſæpè in barbaro hoſte clementiámque inueniſſet: ſed teſtificatione ſummæ audaciæ contumaciam hominum atque arrogantiam declararet: facilè iam ab omnibus poſſe intelligi, quid de his ſtatui in præſentia ac decerni oporteret. Si ita cum iis molliter indulgentérq; agendo æquo animo patiantur eam viam atque aditum ad audaciam muniri, vt vbi velint audeant iudicatas res reſcindere, & in ſumma legum magiſtratuúmq; contemptione tueri iniuriam armis, cædem hominum facere, ignes tectis ſubiicere & (quod extremæ dementiæ atq; furoris ſit) quò ſe licentius in ſcelere iactent, vt publica ſibi autoritate liceat abuti, poſtulare: breui ciuitatē non ius & maieſtatem imperij modò, ſed libertatem etiam amiſſurā. Satius fuiſſe cùm verbis liceret, tacitè ſcelus hominum & diſsimulanter ferre, quàm vbi illi ipſi qui ſcelus admiſiſſent, audacia atque impudētia proiecti illud minimè diſsimularent, non vim & ſeueritatem in illo vindicando adhibere. In altero enim tarditatis atque inertiæ fuiſſe opinionē ſubeundam, minus illam quidem periculoſam Reipub. futuram, quando in eos magiſtratus ad quos ea cognitio pertineret, eius rei culpa omnis poſſet transferri: in altero mollitiæ animi & diſſolutionis, quæ in cōtemptionem apud omnes ciuitatem adducat, Reipub. eandem longè pernicioſiſsimā, cùm vna maximè ſummi imperij ius in liberis ciuitatibus labefactet planè atque euertat. Itaq; cùm in ſcelere adeò graui & nefario, in quo ſuſcipiendo nullū ſibi modum Volaterrani ſtatuerint, minimè diſſolutio & remiſsio animi vſui ſit: ne eadem improborū hominum inſolentia atq; audacia foueatur, magnoperè quandiu

liceat

liceat, cauendum prouidendúmq; eſſe. Vt enim ſtudioſa
ciuitas maximè Reipu. ſit, vt fidelis, vt præclarè merita;
in deprecãdo ſupplicio id valere aliquid debere, in ſce-
lere tuendo, obeſſe etiam, ne abuti indulgẽtia ignoſcen-
tis videatur ad ſcelus atq; audaciam tegendam. Nam &
benè de Repub. merentes virtuti debita pręmia, & con-
ſtituta in improbos homines ſupplicia, vbi iidem ab in-
ſtituto diſcedant; quod videatur eſſe æquiſsimum, ma-
nere. Nunc verò eſſe eandem hanc ciuitatem quæ pa-
trum memoria, per ſummã iniuriam Reipub. magiſtra-
tu, è ſella in qua ius dicebat, detracto, deturbato è præ-
toria domo, ſceleratiſsimè interfecto, vſque eò animos
ſuſtulerit, vt nullius magis præſidiis quàm ſuæ audaciæ,
atque amentię ſubnixa, à Repub. aduerſo maximè illius
tẽpore defecerit, ſua libertate ſeditioſo homini & egẽti
turpiſsimè addicta. Quæ cùm ita ſint, videri antea Vo-
laterranorum ferociam armis domandam: tum quibus
legibus magis eorum ſcelus, quàm certorum hominum
lenitas requirat, parum illa quidem opportuna furori
atq; amentiæ hominum coërcendæ, eoſdem recipien-
dos in fidẽ: quò aliis terrori ſint, quos in tandẽ amen-
tiam, ſuperbia atque animi impotentia impellat. Ergo
iis ita reſponderi placere: quãdo per Volaterranos fa-
ctum eſſet, vt minus iis cõditionibus ſibi ſtandum Flo-
rentini cenſerent, quibus recepti olim in fidem eſſent:
niſi penitus ſe ſuáque omnia magiſtratus arbitrio per-
mitterẽt, operã illos daturos, vt breui tandem iis oſten-
derent, quantò maior animi vis & robur in æquitate &
iure tuendo armis, quàm in ſceleris impunitate defen-
denda pertinacia ineſſet. Cùm omnes ferè dãnata Tho-
mæ cunctatione in hanc ſententiam pedibus iſſent: triſti

reſponſo accepto,ſed minimè tamē præter ſuorum expectationem,mœſti legati Volaterras reuerterūt. Cùm variè hinc rerum omnium deſperatio ſpe auxilij deſtitutos ad tutiora conſilia,hinc dolor,iracundia, recentis iniuriæ memoria, à pacis conſiliis auerſos ad bellum & ad arma incitaret: vna tamen omnium ſententia vincebat,cùm ſeruitutis ingens metus ciuitati in præſentia obiiceretur: grauiorē illam omnibus malis liberis populis, tanquam peſtem quandam imminentem omnibus longè funeſtiſsimum, auertēdam omni ratione depellendámq; eſſe. Cōmemorabantur ſimul, quæ auarè vnquam aut crudeliter Florētini in ciuitatem feciſſent, cùm facilè eſſet veterum iniuriarum memoriam, nouo tanto accepto vulnere refricare,magnā quidem eorum grauíque inuidia. Eſſe eoſdem homines crudeliſsimos, qui prodita olim fide,ac iure gentium violato, in nobiliſsima ciuitate,fama vetuſtatis clariſsima, quam miſsi olim ex Principe gentium omnium Populo homines incoluiſſent: vocati ad tollendas ciuiles diſcordias per maximi beneficij & meriti occaſionem dominationem conſtituiſſent longè importuniſsimam. Quod quidem ſcelus tantum,tanquam vererentur ne parùm veriſimile poſteris pro ingenio hominū videretur,niſi illud maius acceſsione noui criminis feciſſent: vt cùm iniuriæ magnitudine perfidia æquaretur, nouo quaſi adiecto corollario comprobaſſe. Nam cùm ſeruitutē indigniſſimam tēporibus magis ſeruientes ſuis, quàm ſua ſpōte diu perpeſsi eſſent: tributis grauiſsimis impoſitis ciuitati, legatos qui publicum incommodum deprecarētur ad ſe miſſos, homines ſui ordinis honeſtiſsimos barbara crudelitate & ad eum diem inaudita Italiæ populis

compre

comprehenſos, vinctos, in carcerẽ coniectos non prius dimiſiſſe, quàm iugo rurſus acerbiſsimæ ſeruitutis accepto, vrbem libidini & crudelitati inſolentium dominorum tradidiſſent. Nunc verò veluti non ſatis adhuc pœnarum ſit perſolutum: iniquiſsimo anteà iudicio circunuentos, magna ſui iuris à ciuitate iactura facta, vt conſtricti rurſus arbitrio eorum dedãtur à quibus nullo ſuo merito tanta ſint affecti iniuria poſtulari: vt nullo ſupplicio expleri poſſe occupatis animis immani ac barbara feritate videantur. His magna cũ Florentinorũ inuidia commemorandis, quibus difficultates omnes vincerentur, quæ ad arma ſpectãtibus eſſent futura impedimento, Volaterrani magno conſenſu tuendam armis ciuitatis dignitatem, quam iure non licuiſſet, atq; omnia præparanda quæ ad bellũ neceſſaria eſſent, cenſuerunt. Hinc fruſtra tentatis Principũ animis, cùm illi incertæ & dubiæ ſpei, otij & pacis ſecuritatem præferrent: ne quando vbi diutius cunctando tererent tẽpus, imparati opprimerentur, oppidum atque arcem munire, cõmeatus omnis generis cõportare, milites mercede conducere, quæq; ad vrbem defendendam, aut ad diuturnam obſidionem tolerãdam opportuna iudicarent, ſumma diligentia vigilantiáque comparare inſtituunt. Florentini interea magno peditum, atque equitum numero coacto, Federicũ Feltrium Vrbinatiũ Principem Reipub. copiarum Ducem, ne ſpatium ad ſe colligẽdos Volaterranis darent, agrum populari, ac totis viribus oppugnare vrbem primò quoque tempore iuſſerũt. Ita ille infeſto exercitu ab vrbe profectus, vbi ad Volaterranorum fines peruenit, latè agros populatus, cuncta incendijs, direptionibus, alijſq; belli cladibus cõplendo,

omnia quæ in eorum ditione erant, nemine obſiſtente in deditionem accepit. Hinc propius motis caſtris, ac magna tormentorum vi adducta, oppugnare vrbem inſtituit, aditu omni ſiue egredi quis ſiue ingredi vellet, intercluſo. Eſt quidem ea loci natura vt poſita vrbs edito & prærupto loco, ab ea parte modò quà eſt ſitum Alexandri Fanum, quod incolæ admodum religioſè colunt, adiri poſsit. Qua parte ne Florentinis impunè adoriri vrbem liceret, iam Volaterrani delectorum militum ad mille numero, qui loco præſidio eſſent, collocauerant: minimè ignari hoſtem loci natura prohibitos, ea quòd non eſſet oppidum difficile acceſſu, oppugnationē tentaturos. Interea cùm fruſtra externa auxilia expectādo, impares ſe fore ad vrbem defendendam intelligerent: milites qui multò numero inferiores, loco exceſſerant, in vrbem recipiunt, vtilis propugnatoribus ad vim hoſtium arcendam vterentur. Sed Federicus neq; tentata oppugnatione, quam fore difficillimā non ignorabat: obſidione cogere Volaterranos ad deditionē ſperabat: quòd anguſtiis temporis & celeritate ſui aduentus excluſos commeatuum non magnam vim in vrbem aduexiſſe cognouerat. Itaque hinc foris hoſtibus agris vaſtandis, hinc domi (vt in efferatis animis aduerſa fortuna miſericordiam, in contemptionem vertente, præſidiariis militibus omni contumeliæ genere ſæuiendo) magnitudine malorum victi, de deditione conſilia agitare cœperunt: nullam recuſaturi pacis cōditionem quam victor hoſtis attuliſſet. Eo cōſilio probato, neceſſario iis quibus in magna rerum omniū deſperatione planè ſuis viribus eſſet diffidendum: miſſo caduceatore qui Reipub. legatis ſe ſuáque omnia dederent, exercitum ſub

ſignis, cùm fidem accepiſſent nihil ſe hoſtile paſſuros, in oppidum introduxerunt. Quod tamen fœdè direptũ miſerabiliterq; eſt: victa legatorum autoritate, ac maieſtate imperij, militum auaritia & crudelitate. Cùm enim Federicus medius inter legatos veniſſet in forum atque vrbis magiſtratum (Priores illi vocant) iuſsiſſet è domo prætoria excedere: vnus ex his cũ caſu in militũ cohortem incidiſſet, nihil præſidij in auaro milite & inſolenti victoria inueniens, ſpoliatur, vix aſſequutus patientia ſua magis quàm moderatione victoris, vt manus à violando corpore abſtineret. Hinc tanquàm omnibus datum pariter ſignum eſſet ad prædandum: contempto Federici imperio, æquè & priuatorũ ædes & vrbis templa omnia, cùm nihil auaritiæ militum clauſum, nihil ſatis religione munitũ aduerſus vim fuiſſet, diripuerũt: nullà neque ordinis, neque ſexus, neque ætatis ratione habita ab iis, quibus cupiditas atque auaritia delectum ac diſcrimẽ omne ſuſtuliſſet. Nam (quod ſceleratius eſt atque minimè tamẽ ab eius temporis militia alienum) ab iis ipſis Volaterrani tantam cladem magna ex parte acceperunt quorum præſidio vſuri ad propulſandas iniurias hoſtium fuerant. Vt enim magis locorum periti, cùm locupletiorum domos notatas ad prædam, & ad direptionem haberent, immiſti militum prædantium turbæ, omni exemplo crudelitatis & barbariç edito, nobiliſsimis matronis, ac ſacris virginibus violatis, participes ſe hoſtium victoriæ quam ſua ignauia, atque inertia illis faciliorem feciſſent victi præſtiterunt. Cùm nobiliſsima Italiæ vrbe, fato quodam eius aduerſo vrgẽte, penè exciſa, nuntij Florentiam miſsi eſſent, qui læta & ſecũda omnia eueniſſe ſignificarent: in ſumma omniũ

lætitia

lætitia Laurentij vnius prudentiam ſingularem & virtutem vulgò homines ſuſpiciebant ac ferebant in cœlum laudibus:qui veluti diuinaret rem ita futuram, autor ſalutaris ſententiæ extitiſſet,& quam fortuna adeò læto & proſpero euentu, tanquam illuſtri teſtimonio comprobaſſet.Ac cùm quidam ex illius amicis, exprobrandi cauſa Soderinum rogaſſet,num illum capta iam vrbe ac domita ferocia Volaterranorum ſuſcepti conſilij pœniteret:vt inquit,lætaturum ſe fuiſſe,cùm illi ſua ſponte ſe dedidiſſent,vbi conſeruati & recepti in fidem eſſent,quo illi beneficio tanto Reipub.deuincti, fideles ei in poſterum videri poſſent futuri: ita quòd recepta vrbs tanta cum hominum clade,vtinam non pari exercitus Imperatoríſque infamia fuiſſet, non magis ſe eorum cauſa, quàm Reip.cui maximè deberet velle conſultum, dolere. Nam illud ſemper in poſterũ verẽdum, ne Volaterrani quos non tàm vis & arma inimicorum quàm dolor atque iracundia viciſſet, obſeruato Reipu. tempore, magno aliquando cum fœnore acceptam eſſent cladem reddituri. Quod cùm ita eſſet, non videri ſibi receptam potius quàm amiſſam eam vrbem, quæ vt tradita à volẽtibus magno vſui videretur Reip. futura,ita dedita ab inuitis & coactis armis, in aduerſis timoris plurimum,& ſumptus & damni in ſecundis importaret.Vbi enim eſſet inimicus cõſeruatus, niſi is incolumis atque integer penitus ab omni iniuria maneret,vitæ beneficio illum non ad referẽdam gratiam,ſed ad vlciſcendam iniuriam excitari:vt qui planè inimico non ignoſceret,id illi cogitandũ eſſet, non beneuolentiam comparari beneficij memoria,quæ nulla in eo relinqueretur,in quo nõ penitus iniuria omnis eſſet obliterata

terata

terata, ſed maleficij recordatione, quæ hæreret penitus, atque inſideret animo, odium ali. Itaque illud eſſe veriſſimũ, quod ſemper prudẽtes homines ſtatuiſſent: inter ſummum beneficium & ſummã iniuriã viam mediam nullam eſſe: & inimicos ſemper prorſus aut perdendos aut conſeruandos. In altero enim ſpem recõciliati animi, in altero metum nullum, ſublato inimico, ineſſe, qui animum ſolicitum haberet. Cùm autẽ præſtare vtrũq; homini liceret: quãdo ea ſecuritas quæ cum laude coniungeretur eſſe propria hominis, quæ à crudelitate & ſcelere peteretur, non hominis eſſe ſed ferarum videretur: quid virum prudentem agere & bonum eundẽ deceret, minimè quidẽ ignorari. Inuenio, apud quoſdam, Volaterras magno belli apparatu oppugnatas: cùm ſe acerrimè oppidani defenderent, vi captas à Federico & quòd ſuperbè imperata facere recuſaſſent, dato ſigno, direptas fœdè ac crudeliter fuiſſe. Magnam quidem illũ ex ea expeditione retuliſſe laudẽ, ſcriptores eorũ temporum affirmant, tribuẽtes gratiæ (vt apparet) quod minus dare veræ virtuti poſſent. Eodem anno orta de finibus controuerſia inter Foianenſes & Lucianenſes, quorum hi Senenſibus illi Florentinis parebãt, cùm mutuæ cædes factæ rem trahere ad bellum viderẽtur, poſt longam diſceptationem ſublata eſt. Datus iis arbiter Iacobus Cardinalis Ticinenſis, ita rem tranſegit, vt voluerit videri, ferè in eo vertiſſe Hetruriæ ſalutẽ. Iam enim Senenſes & Florentinos, cùm non poſſe facilè inter eos conuenire animaduerterent, tanquam ea controuerſia minui ius ciuitatis exiſtimarent, fuiſſe planè ad arma venturos. Is mediocri fortuna lucæ ortus, cùm in familiaritatem Aeneæ Syluij Cardinalis ſe inſinuaſſet, ob eg

ob egregiam virtutem atque animi indolẽ, illi magnopere probatus, morum elegantia & ſtudia optimarum artium accedẽte, dignus etiam habitus eſt, qui ab eodẽ Pontifice creato in Cardinalium collegium, Ticinenſium Pontificatum adeptus, cooptaretur: quo in ordine multos poſtea annos, & abſtinenter & magna cum laude vixit. Extat epiſtolarum volumen, quas ille aut ſuo, aut Pontificum nomine, ad eius ætatis Principes atque ad amicos ſcripſit, qui clari virtute, aut nobilitate haberentur, quibus tanquam annalibus, eorum temporum memoria continetur. Dum ea à Florentinis geruntur, Tifernũ in Vmbria, cùm eius prouinciæ ciuitates omnes, principio à Spoletinis facto, eodem conſenſu defeciſſent, ſumma vi oppugnatum Machiauellius ait, Nicolao Vitellio impigro homine, & magnæ ac ſpectatæ virtutis ciuitatẽ aduerſus Pontificios defendẽte. Quòd tamen oppidum biennio poſt receptum autores certi affirmant, qui rei gerendæ ipſi interfuerũt. Extat enim Iacobi Minutoli Lucenſis nobilis atq; eruditi hominis epiſtola ad Iacobũ Cardinalem Ticinenſem cuius ſæpẽ antea meminimus, qui præmiſſum ſe ait ad Tifernatiũ animos tentandos magnopere à Põtifice auerſos, cùm Federicus copias in eorũ fines adduxiſſet, qui affinitate cum Xyſto per eos dies coniunctus, belli ſummam rerũmque omnium adminiſtrabat. Scripſit autem ex caſtris Cal. Septẽb. anno eius ſeculi LXXIIII. cùm captas Volaterras conſtet Federico eodem Florentini exercitus ductore, anno LXXII. ante diẽ XVII. Cal. Auguſtas, quo die ſcriptæ à Philelpho literæ ad Federicũ legũtur, quibus de expugnatione Volaterrarum agit: quam illi rẽ magno honori fuiſſe apud Principes Italiæ contẽdit,

Sed eodem anno aduerſus Tifernates ſuſceptam expeditionem idem Ticinenſis præterea tradit: id quod colligitur ex quibuſdam illius epiſtolis, quæ tanquã commentarij earum rerum quæ per ea tempora in Europa gerebantur & accuratè, & luculenter ſcriptæ ad multos ſuperſunt: vt nõ mihi magis Machiauellij fidem ſuſpectam hominis ingeniũ, quàm incuria faciat, quæ in eo non ferenda fuiſſe animaduertitur. Deditam porrò vrbem Pontifici ſcribit, per interpoſitam Ferdinandi Regis & Galeatij autoritatem, cùm Florentini accederet, à Vitellio (vt veriſimile eſt) appellati, quòd minus iis æquis Pontifex vteretur. Nihil autem ait ea deditione illi turpius potuiſſe accidere. Acceptas non datas victo à Pontifice leges. Factam poteſtatẽ eius legato veniendi in oppidum, ſed datis à Vitellio cuſtodibus, qui illius ingreſſum pariter egreſsúmque obſeruarent. Admiſſos pedites circiter CC. atque eius arbitratũ per ciuium domos diſpoſitos, quorum illi eſſet fides probata: vt magis obſidum loco, quàm vt præſidij cauſa miſsi videri poſſent. Vbi in legati conſpectum veniſſet, non vt victum deceret, ſuppliciter ac demiſsè, ſed tanquam pacis leges ipſe eſſet dicturus, oris contumacia, vultu, oratione, quę victoris inſolentiam præ ſe ferrent, ſuperbè & arroganter locutum. De exulibus cõueniſſe, vt ex illius præſcripto, & quibus modò ipſe permitteret, reducerẽtur: ipſe pactus incolumitatẽ Tiferni priuatus ageret, ſed id nomine modò, cùm nemo dubitaret, quin ſemper in illius poteſtate ciuitas eſſet futura. Iam idem alio loco, Senæ, ait, conuentum ſe, à Laurentio Medice, cùm eſſet exceptus honorificè à ciuitate, ac frequenti principum occurſatione, multis aliis de rebus grauioribus ſecũ egiſſe:

liberè autem caſtigatum à ſe, tùm quod paſſus eſſet per Federicum magis quàm per Florentinos de compoſitione agi, tum verò quòd admiſiſſet, pertinacius cauſa Vitellij tuenda, vt minus Pontifici liceret, quod haud quaquam illum præteriret, cum ſuperbo & contumaci hoſte ex ſua dignitate de re tanta tranſigere. Quoniam enim, magna cum Laurentio amicitia Vitellio intercedebat, & pecunia illi à ciuitate ſuppeditari, & commeatus clàm ac ſubſidia ſummitti credebantur: iniquo animo id Pontifice ferente, qui aliis etiam de cauſis, quas ſuperius commemorauimus, iam à Laurẽtio alienatus, hanc inſuper ſibi illatã ab eo iniuriã querebatur. Atqui vtcunq; Nicolaus à Florentinis & à Laurentio adiutus, Põtificis vim atq; arma ſuſtinuerit: is rerũ exitus (quod conuenit inter omnes) conſecutus eſt, vt æquioribus ille quidem cõditionibus quàm Xyſtus voluiſſet, ſed tamen illi vrbe cedere ſit coactus. Idẽ poſtea receptus ſumma populi voluntate, cùm magna inimicorum edita cæde, atque arce diruta, quò minus iis vſui eſſet, domeſticas opes & potentiam ſtabiliſſet: domi foriſq; magna gloria parta, quatuor liberos mortuus reliquit, æquè omnes in primis ſuæ ætatis militiæ gloria claros. Horum Ioannes natu maximus Innocẽtio Pontifice Maximo, ad Auximum Piceni vrbem, quæ per ea tempora deſciuerat, ictu maioris tormenti, in expugnatione vrbis interiit. Nam Camillus cũ magnis gerendis rebus perfeciſſet, vt cũ omnibus eius tẽpeſtatis militiæ gloria eſſet æquandus, in Apulia dum à Gallis, Circellium oppidum oppugnatur, murũ incautius ſubiens, immanis magnitudinis lapide à propugnatoribus iacto, interficitur: cũ idem paucis antea diebus equitum præfectus, inuictas

Germanorum cohortes diſiectas, magna ſua cũ gloriã ad Luceriam profligaſſet. Huius fuiſſe inuẽtum dicitur, vt milites ex equis minoribus tormentis in hoſtem vterentur: quo quidem inſtituto hoc tempore vtuntur ex vltima Germania equites, quos atratos populares vocant, ita à prima adoleſcentia huic generi pugnandi aſſueti, vt quina ſæpè ſenáve ſuſpenſa ex ephipiis gerãt, quò pugnantibus præſtò ſint, breuiore atq; ob idipſum commodiore forma excogitata. At Paulus cum laudis fraternæ æmulus; magnas res Gallico bello aduerſus Piſanos geſsiſſet, à Florentinis, quorum copiis præerat, proditionis inſimulatus capite plectitur. Neque mitius cum Vitellotio fortuna egit, à Cæſare Borgia Alexãdri Pontificis filio, cùm ei ſpes veniæ eſſet & reditionis in gratiã oſtentata, dolo Sennogalliæ circũuento atq; interfecto. Fertur Vitellotius tanta opinione virtutis rudimentum adoleſcentiæ poſuiſſe, vt non Italiæ Principibus ſolùm ſed externis etiam Regibus formidabilis, quàm ſe cunque in partem vertiſſet, aut perniciẽ ſecum aut ſalutem videretur allaturus. Ita facilè illo ſublato, ac ſimul fratre vrbe pulſo Tifernatiũ Põtifice, qui erat alia matre natus, Tifernum Alexander in deditionem redegit. Agitanti Xyſto noua aduerſus Florẽtinos conſilia Petri Cardinalis morte magna eſt ſpes adempta ea quẽmadmodum animo deſtinauerat, exequendi. Etſi non eſt conſilium, cùm Florentinorum res geſtas explicandas ſuſceperim, in iis quæ propriè ad eam ſcriptionem non pertinẽt, morari: viſum tamen eſt non alienum eſſe à ſcribendi munere, vt parumper ab inſtituta narratione digreſſus, de huius hominis moribus, ac vitę rationibus, cũ in eo inſignę ſuæ temeritatis documentũ

fortuna conſtituerit, paucis agam. Is enim (vt diximus) humili loco & obſcuro natus, atque à puero aſcitus in Franciſcanorum familiam: vbi tanquam ex quibuſdam vitæ anguſtiis per Xyſti Pontificatum, nõ patris ſolùm (vt ferebatur) ſed patris etiam indulgentiſsimi, ad tantam dignitatem euaſit: breui declarauit, quanquam ita ſibi fortuna indulſiſſet, multò plura tamẽ quàm quæ illi referret accepta, ſuæ induſtriæ atq; ingenio deberi. Erat in eo animi elatio, quæ ſupra etiam fortunæ vires cùm tantum illi largita eſſet, ſe extolleret: calliditas & perſpicatia tanta, vt nemo, etiam omni ætate magnis tractandis gerendiſq; rebus acta, plura aut prouideret animo, aut præſtaret, vbi prouiſa perſpectáque haberet. Id verò quod dignũ admiratione videbatur, nullæ magno homine dignæ artes, nulla liberalis educatio, aut diſciplina efficiebat: cùm is in ſordidiſsimo vitæ genere à pueritia verſatus, ac lõgè profeſſus ab hominũ luce, neq; rerum vſum, neque exercitationem, repente euectus ad tantum fortunæ faſtigium, attuliſſet. Idem cùm omnes artes mirificè calleret, quibus Regum animi & ſummorum hominum conciliandis: æquè ſemper & ab aliorũ inſidiis tutus & ad fallendos omnes dolo, fallacia, artificio, vt ſi quis alius vnquã, paratus habebatur. Nam in quotidiano victu, vt facilè appareret ingenij hoc magis, quàm fortunæ eſſe, ſplendor regius & luxus. Argẽti copia & vis, vt non ad vſum modò, cùm in eo ſuperiorum omnium magnificentiam ſuperaret, ſed ad oſtentationem etiam, fide omnium maior eſſet. Ad corporis miniſterium, nobiles pueri & forma excellenti, quam cultus molliſsimus, & curatio corporis eximia augeret. Omniũ voluptatũ artifices, quæ mouere modò ſenſum,

atque

atq; lenocinari animo & blādiri poſſent. Scurræ, mimi, ſaltatores, comœdiarum & tragœdiarum actores, ludij, qui in omnium faſtidio & ſatietate, nunquam animum explerent. Iam illa maiora, & quæ nō tam vllius exemplo quæſita, quàm ab ingenio hauſta, ſuperbia, contemptio omnium, arrogātia, ambitio, cupiditas, in homine orto etiam regio genere non ferenda. Regnādi immanis cupiditas, quam ſpes non inanis præſertim foueret, vt nullus modus ratióve ſtatueretur. Hinc celebratiſsimum fama omnium conuiuium, in quo quidē numûm aureorum XX. millia, locupletis hominis cenſum, conſumpta eſſe dicūtur: quò Aeſopi tragœdi profuſiſsimas cœnas Chriſtianæ ſanctimoniæ & religionis moderator, longè etiam anteiret. Quanquam ne admiratione hominum maior res videretur, ambitioni id tribui malebat, cuius eoſdem fines ſibi qui immēſi erant, & ſumptus præfiniſſet. Excepit eo cōuiuio Herculem Ateſtinum Ferrarienſium Principem & Helionoram Ferdinandi Regis filiam, quæ per eos dies illi nupſerat. Erat autem magna illius ſpes per adeò præpoſteram rationē, fore vt eius ſibi voluntate & ſtudio conciliata, reliqua ſibi facillima eſſent, ad ea quæ conſtituerat perficienda: quæ maiora quidem aliorum ſpe ſuam minimè æquabant: tanta aut fiducia ſui, aut fortunæ ſubnixus ferebatur. Nam fama iam cōſtans ac minimè obſcura emanauerat, viuēte adhuc Xyſto, qui in omnibus illi indulgendo, nihil quod conceptum animo haberet, non eius ſpe minus effeciſſet, ad Pontificatum ambitioſiſsimè aſpirare: quem minimè dubitabat, vbi ſe eo Xyſtus abdicaſſet (vſq; eò alter temeritatis, impudētiæ alter progrediebatur) non etiam Principum voluntate (quod

plurimum referre arbitrabatur) ſuſcepturum ſe, admi-
niſtraturúmque eſſe. Quin etiam cùm legationem ad
Venetos & Galeatium poſtulaſſet, id vulgò homines
ſuſpicabantur, ambitioſum iuuenem per cauſam aliud
agendi occaſionem ad prenſandum, tantoque morbo labo-
rantem ad inſaniam quæſiſſe. Vt enim tantam dignita-
tem ambienti ex ſententia cætera euenirent: non igno-
rabat, haud ſatis ea adiumento ſibi futura niſi Principum
ſecunda voluntate, Italiæ in primis vteretur. Hac ille
functus legatione Romæ moritur, vt multi crediderũt,
veneno ſublatus: fruſtra quidem ad bellum Florentinis
inferendum, Galeatio & Venetis ſolicitatis, cuius rei
cauſa (id quod magis veriſimile videtur) eam legationẽ
ſuſceperat. De huius iuuenis luxuria, intemperantia, im-
manibus ac profuſis ſumptibus, ſi cui libet plura co-
gnoſcere, extant, Ticinenſis epiſtolæ, quibus luculento
teſtimonio, illius mores, inſtituta, cupiditatem, ambi-
tionem execratur. Huius morte tametſi ſpe magna Po-
tifex deſtitutus erat, quæ conſtituerat ex ſententia agen
di, lentius aliquantò, ſed nihilo tamen cupidius conſi-
lia de Florentino bello agitare cœpit. Quo illius animo
planè Florẽtinis detecto, cum Venetis & Galeatio fœ-
dus renouarunt: cæteris Italiæ Principibus iiſdem fœ-
deris legibus coëundi poteſtate facta. Hác eorum con-
ſpirationem Pontifex veritus cũ Ferdinãdo & ipſe no-
uum iniit fœdus, in quo diſertè cauebatur, vt eoſdem
amicos atque hoſtes vterque haberet. Atq; quò perti-
nacius ſuſceptas partes tuerentur, Venetis pariter &
Florentinis, nouæ illatæ iniuriæ efficiebant. Nam Ve-
neti cũ in eorum tutela Cyprus Inſula iam à morte Ia-
cobi Regis fuiſſet: grauem ſibi factam à Ferdinando

iniuriam querebantur: cùm ille Cyprio Regno imminens, per certos homines Reginæ viduæ animum tentaſſet vt Federico filio nuberet, minimè ignarus vbi illã in ſententiam adduxiſſet, formidabilem ſe potentiam per eius Regni adeptionẽ, aduerſus alios Principes Italiæ atque adeò aduerſus Venetorum Rempub. iactaturum. Erat Regina ex Cornelia gente Venetiis orta, & nobilitate & diuitiis inter principes ciuitatis familias clara. Sed ita ea tamen Regi nupſerat, vt tametſi vna ex multis delecta eſſet, quæ iudicio ampliſsimi ordinis excelleret: per vnius ille affinitatem, inſtitutam ſibi cum ciuitate neceſsitudinem cenſeret. Quod cùm nemini obſcurum eſſet, Senatus in eo ſibi laborandũ exiſtimabat, ne Regina decedẽte ſine liberis, interuerſum à Ferdinando Regnum, Reipub. cuius iure hæreditario eſſet eriperetur, fallacis ingenij homine & callido, atque ob nimiam dominãdi cupiditatem, meritò liberis populis ſuſpecto. Nam à Florentinis Federicum Vrbinatium Principem auerterat, cuius ſumma virtus tum bellicis rebus in Italia habebatur: cùm illũ & multis aliis pollicitationibus, & ſpe liberalioris ſtipendij ſolicitatum Neapolim euocaſſet. Quò ille profectus accepta à Pontifice fide nihil hoſtile paſſurum à Rege crudeliſsimo, & cui clarorum hominum vita venalis eſſet, cùm aliis affectus honoribus tum Regij & Põtificij exercitus Imperator appellatus dimittitur. Id quidem magna Pontificis & Ferdinandi inuidia, Federici non leui infamia, ac pari Florentinorum offenſione accidiſſe ferunt: qui magnam ſpem ſalutis & dignitatis publicæ tuendæ, in eius hominis virtute & fide collocaſſent. At Xyſtus cũ omnino Florentinis bellũ inferre ſtatuiſſet, & Flaminię

Regulos omnes & Hetruriæ ciuitates, non deſiſtebat
per certos homines ſolicitare, quarum ditionem Flo-
rentini finibus imperij attingerent. Quæ Pontificis con-
ſilia cùm minimè eſſent Florentinis occulta: ne quando
ciuitas improuiſo bello opprimeretur, hoſtibus in om-
nem occaſionem intentis vt incautos atque imparatos
adorirentur: pari induſtria & celeritate, quæ ad geren-
dum bellū opportuna neceſſariáq; exiſtimarent, com-
parare inſtituunt: cúmq; ſua ſponte ſe Federicus exau-
ctoraſſet, Rubertum Malateſtam Ariminenſium Regu-
lum copiis Reipub. præficiunt: ſimul cum Peruſinis &
Manfredis qui Fauentiam in Flaminia obtinebant fœ-
dus ineunt, veriti (vt videtur) ne quando hoſtes tranſitū
liberum nacti, ab ea parte in Reipub. fines, quod magno
cum detrimento ciuitatis futurum intelligebant, inua-
derent. In tanto animorum ardore cùm quidem vt in
apertum bellum erumperet, occaſio modò quæreretur:
quò magis neceſſaria Regis & Pontificis arma à Flo-
rentinis Principes alienarēt: belli cauſæ vt ſatis in ſpe-
ciem probabiles, ita non minus etiā veriſimiles in me-
dium afferebantur. Querebatur Pontifex, per triū præ-
potentium populorum coitionem, Italiam tot iam an-
nos bellorū perpetuis cladibus iactatam in certā per-
niciem adduci. Minimè verò eſſe dubium, quin conſul-
tò ab iis captata occaſio eſſet, dum in magno otio va-
cui metu homines curáque languerent, per ſummā in-
iuriam & vim imbecillioribus illatis armis, ereptas ci-
uitates occupandi. Hæc quidem ferebatur Pōtifici cau-
ſa fœderis cum Rege initi fuiſſe, ſpecioſa magis quàm
probabilis iis, qui propius rem intuerentur. Re vera illi
erat Florentinorum potentia formidabilis, qui grauiſ-

ſimis

ſimis de cauſis ab illo alienati, videbantur ſociis Venetis adiunctis, Hieronymo Riario exitium moliri. Nondum enim ille ſatis opibus firmatis, omnia, etiã ſi nullus obiectus externus metus eſſet, vt in nouo principatu & per vim propè parto, verebatur. Cùm ea Florẽtini non ignorarent, ſatiſque intelligerent, vbi amicitiam Venetis renunciaſſent, deſtitutã magno præſidio Remp. Pontificem ac Regem inimicũ inuaſurum: quanquam multitudinis animi, vt id agerent, nulla non ratione & conſilio tentabãtur, in eorum ſocietate & amicitia manebant. Atque cùm iam alterum annum nihil agendo abſumpſiſſent, nouus tumultus repente in Hetruria excitatus, magnum iis momentum ad res gerendas attulit: quod quidem illi neglexerunt, cum magis ſuæ fidei ſibi habẽdam rationem, quàm ſecuritatis atque otij arbitrarentur. Carolus Mõtonius erat Bratij filius, eius qui à Iacobo Caudola & Franciſco Sfortia copiarum Põtificiarum Ducibus, magnis rebus geſtis interfectus in Marſis fuerat. Huius Oddum fratrem Florẽtini exercitus Ducẽ, cùm aduerſus Guidantoniũ Manfredum Fauentiæ Regulum copias duceret, Anemonis fluminis incolæ montani homines & feri Apẽnini anguſtiis inclũſum interfecerant: magnæ ſpei adoleſcẽtem; & quo de medio ſublato, omnẽ familiæ ſpem, quæ nulla quidem aut perexigua in Carolo fratre puero admodum ſupererat, penitus extinctam appareret. At Carolus cùm iam adoleuiſſet, magna ſui expectatione concitata, fore vt breui paternam gloriam æquaret: à Venetis honeſto in primis ſtipendio inter cæteros copiarum Duces, qui Senatui militabant, aſcitus eſt: cùm optimæ indolis adoleſcentem, etiam ſi nullum adhuc bellum

ſuæ virtutis documẽtum dediſſet, memoriá patris commendaret, viri fortiſsimi, ac clariſsimi militiæ gloria. Ita cùm Venetis aliquandiu ſecunda hominum fama meruiſſet: magnam fiduciam & ſpem concepit, quòd ſumma Peruſinorum volũtate, patrem popularem hominem & multitudini gratioſum, principatum in ea ciuitate obtinuiſſe non ignorabat, futurum vt per ſuæ factionis homines quorum multi adhuc ſupererant, ſibi facultas aliqua ad patrium Principatum repetendum daretur. Ergo cùm opportunè ſtipendij tempus confeciſſet: impetrato à Venetis commeatu, cum valida armatorum manu in Hetruriã venit. Et ſi autem omnia illi facillima oſtendi ad rem obtinendam videbantur; tempus (quod caput eſt in magnis rebus gerendis) alienius aliquantò à ſuis rebus offendit. Florẽtini enim quibus non mala coniectura vſus, optatiſsimam fore eam occaſionem arbitrabatur; minimè diſsimulanter præ ſe ferebant, vt Peruſinis iniuria fieret, quibus cùm fœdus & ſocietatem feciſſent, ſe haudquaquã paſſuros. Atqui ille cùm quãquam tanta ſpe fruſtratus animum tamen non abieciſſet: maiora etiam quàm initio conſtituerat aggredi ac Senenſibus inferre bellum decreuit: ne videretur gerere iniuſta arma, ingenti pecunia à ciuitate poſtulata, quam patri multis nominibus debitam, ſibi diutius deberi iniquũ cenſebat. Ergo illos de improuiſo adortus, cùm agro latè vaſtato, omnia ferro igniq; populatus eſſet, ac magnum in diſcrimẽ ciuitatem adduxiſſet: vt ſunt Senenſes acri ingenio & acuti, atq; quod permagni refert, multis de cauſis ſemper Florẽtinis infenſi: non obſcurè querebantur nomine ſe à Carolo, (Non enim eas illius vires eſſe, vt iis ſubnixus ciuitati

bellum

bellum inferret) re vera à Florentinis peti, quibus autoribus & belli ſumptum ſubminiſtrãtibus, rem ſibi agendam, quam neque priuati hominis fortuna, neque vires æquarent, ſuſcepiſſet. Itaque non ea ſolùm Romam ad Pontificem, & Neapolim ad Ferdinandum, ſed ad Laurentium Medicem de conſilij ſententia Florẽtiam perſcripſerunt: hunc maximè precati, vt cùm nullo ſuo in Rempub. merito, hæc ciuitati acciderent, ſua & publica magiſtratus autoritate, deterrendum à tàm audaci incœpto hominem auocãdúmq; curaret. Cùm enim nemini poſſet in mentem venire, rem tãtam Carolum ſuis modò viribus cõfiſum, auſurum: vbi hoc ſibi eſſe agendum ſtatueret, magna ſuſpicione ſe atq; ciuitatem adeò liberaturum. Certè vt alia omnia abeſſent: facturum illum quidem id quod maximè ex eius Reipub. dignitate eſſet, vt cõſeruata eius gratia & autoritate nobiliſsima Hetruriæ vrbe, illi Senenſes, & ſalutem & fortunas, & patriam acceptam referrent; de quibus per vnius hominis ſummam iniuriam & ſcelus, in diſcrimen veniſſent. Viſa Florentinis non iniqua eorum poſtulata eſſe: cùm quidem quò magis ab eius ſceleris ſocietate abeſſent, eò diligentiùs ſibi prouidendum cenſerent, ne qua huiuſmodi ſuſpicio de ciuitate in hominum animis hæreret, ſatis per ſe veriſimilis futura ob veteres ſimultates quæ cum Senenſibus Reipub. interceſſerãt, niſi Carolum ſua autoritate atque armis adeò, vbi iis pergeret iniuriam facere, coërcerent. Itaq; tametſi ſua voluntatè factum negabant, vt Senenſium ciuitatem, nefario bello ſibi ſuſciperet laceſſendam: quæ res cùm ita eſſet, neque præſtandam ſibi alienam culpam, neq; magnopere laborandum eſſe affirmabant; quicquid de ea re

patum æqui Reipub. homines ſtatuerent: tamen pro ſua fide atq; egregia in illam Rempub. voluntatē, polliciti ſunt poſthac ſibi curæ fore, vt poſitis armis primo quoque tempore excederet ex Senēſium agro: niſi autē is ab iniuria & maleficio abſtineret, quod per ſuam autoritatē & gratiam ab eo minus impetraſſent, vt id omnino ſtatueret ſibi eſſe agendum, vt illum atq; armis ſe coacturos ſpondebant. Cùm magiſtratui Senēſium nomine gratiæ actæ eſſent: iis dimiſſis placuit Carolo denuntiari, vt è Senenſium agro copias educeret, & ciuitati, quæ ademiſſet reſtitueret, cum cura conquiſita. Quòd ſi quemadmodum inſtituerat, iis iniuriam facere perſeueraret, quando ſemel eſſe è ſua fide iudicaſſent, minimè id Florentinos neglecturos. Hac ciuitatis denuntiatione Carolus territus, qui rem eſſe occaſionis & non moræ arbitraretur: militem inde, parta magna præda, abduxit: cùm non magis ſibi iniuriā fieri, quàm parū conſuli Florentinæ Reipub. à ſuis affirmaret. Nam ſibi gloriæ fructum vberrimum ereptum & magno homini in primis expetēdum, qui inimicam ciuitatem, & quæ æquo iure diſceptare recuſaſſet, armis coactam, fuiſſet ad officium reuocaturus: nobiliſsimæ vrbis imperium Florentinæ Reip. eſſe ademptum: quod ſæpè maiorum memoria magnis inferendis accipiendiſque cladibus, tentaſſet. Breui enim illam omni alio præſidio deſtitutam, ac proditam per ſummam ſuorū inertiam, fuiſſe neceſſariò in eorum poteſtatem venturam, quibus eſſet vſus ſociis ad bellum. Liberati magno metu Senenſes Florentinorum beneficio, nullam illis maiorem gratiam habuerunt: quoniam eam ſibi ab iis illatam iniuriam exiſtimabant, vt maximè illos ſuſcepti conſilij

pœniteret, non æquè arbitrati compenſari officio iniuriam & tolli officio iniuriæ memoriam poſſe. Itaque non quoniam victi pudore ſibi à maleficio temperaſſent, quando diffiſi eſſent eius rei inuidiam ſe poſſe ſuſtinere, id ſibi beneficij loco eſſe accipiendum: ſed quoniam perfeciſſent inferenda iniuria, vt honeſta eſſet ciuitati conſilij mutatio, perinde atque rem confeciſſent, eſſe reprehendendos. Hæc quidem ita aduerſus Senenſes geſta, magni motus tum in Hetruria, tum in Inſubribus ſecuti ſunt, quos quidem inſequenti libro latius perſequemur.

IOAN.

IOANNIS MICHAELIS BRVTI FLORENTINAE HISTORIAE

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

LIBER SEXTVS.

Cvm ea in Hetruria gererentur Galeatius Maria Sfortia in Inſubribus per trium nobilium adoleſcentium conſpirationem interficitur. Qua vna ex re(id quod verè dici poteſt) quæcunq; mala, aut noſtra, aut patrum memoria in Italia acciderunt, eſſe profecta maximè dicuntur. Atque quãquam non me præterit, rem ab aliis memorie proditam magis perſpectam teſtatámq; eſſe, quàm vt nunc explicanda mihi diligentius ſit: quoniã tamen ſerie quadam rerum ea attingit, de quibus ſcribere inſtituimus, placuit ordine quemadmodum geſta conſtitutáque eſt à principio enarrare. Erat Nicolaus Montanus Bononienſis, vir(vt illis temporibus)non ineruditus, ex eorum genere qui nobiles pueros in literis inſtituendos ſuſcipiunt. Huius inter cæteros, erãt auditores Mediolani, tres adoleſcentes eius ciuitatis cum primis nobiles, Ioannes Andreas Lampognanus, Carolus Vicecomes, & Hieronymus Oleatus, quibus ob egregiam indolem virtutis plurimum omnium indulgebat. Erat hominis ingenium lõgè acerrimum, & ſiue hoc à natura haberet, ſiue ſtudio eſſet & diligentia conſecutus, minimè ad hominum vitia, Principum in primis diſsimulanda accommodatum. Hoc quidem vt penitus illius animo inſideret, cùm Mediolani ageret, Galeatij immanis

manis

manis atque importuna crudelitas & libido efficiebat: quam quidem in ſummi imperij poteſtate formidabilẽ, cùm tantæ accederent vires, omnes horrebant. Nulla illi domus quanquã ſanctiſsima & caſtiſsima erat clauſa, nemo ab illius crudelitate tutus, per quem minus liberi aditus ad nequitiam pateſierent. Idem adeò perdito ingenio, vt cùm in omni genere flagitij licentia magis atque impunitate quàm peccato offenderet: tanquam impudentia & audacia magna eſſet voluptatis acceſsio, non prius ſibi facere ſatis videretur quàm libidinis & nequitiæ ſuæ monumenta omnibus teſtata relinqueret. Ita eius iniuria nobiles domus permultæ violatæ, ſed quod eſſet ferendum, vbi id quidem lateret, nullæ non eiuſdem prædicatione infames, quò ſemel libidini aditum animi impotentia, & vis imperij dediſſet. Nam cùm plurimos quotidie ad cædem denotaret, aut nullis, aut leuiſsimis de cauſis: veluti in capitis ſupplicio, parum grauis animaduerſio cõſtitueretur, mortis genere in eoſdem ſæuiebat: itaq; aliquando dicitur viuos homines in culeum inſuendos, atque humandos curaſſe qui quantumuis minima in re illius voluptati obſtitiſſent. Sed quod maximè offendebat, & illi exitiũ maturauit, in nobiles fœminas (vt diximus) vbi iis ad ſatietatẽ abuſus eſſet, dicax videri & ſalſus volebat: æquè & in admittendo flagitio impudens, & in detegẽdo petulantia ac linguæ procacitate ſingulari. Graui ad hæc omnia laborabat infamia, matrem lectiſsimam fœminam cum illam autoritate adminiſtrandi imperij priuaſſet, veneno ſuſtuliſſe. Ex huius impotenti imperio Nicolaus quęſita occaſione: adoleſcentes peracri ingenio, & (quod caput eſt) graui iniuria affectos hinc exciandis

crandis ſæpè abhominandiſque malis, quæ ſubeunda erant parēti vnius imperio: hinc cōtrà cōmemorandis bonis quibus nati in liberis ciuitatibus homines fruerentur, ad rem capeſſendam eorum ſpe, atque expectatione dignã, excitabat. Grauem ſemper vnius hominis potētiam videri, etiam cùm probitas par & virtus conſequeretur (non enim quid deberēt modò homines, ſed quid poſſent etiam cogitari oportere) vbi eadem crudelitati adiuncta & ſceleri dominaretur, in legum obſeruantia nihil eſſe præſidij atque adiumenti; in contemptione fidei, officij, pudoris iacturam, atq; cùm iis ipſis libertatis ſæpe interitum ſubeſſe. Ad hæc quæ vera magis quàm opportuna eſſent, exempla corū colligēbat, qui veterum memoria in omni benè inſtituta Repub. floruiſſent: quibus cùm propoſita ad virtutem præmia eſſent ampliſsima, ſatis iam intelligi poſſet quid ita liberæ ciuitates plurimos ſemper, perpaucos quæ vnius imperio regerentur, qui virtute, rectis ſtudiis, magnitudine animi, ac rerum geſtarum gloria florerent, extuliſſent. In legibus enim quæ in Repub. vigerent, virtutem & rectè facta gloriam ſequi: in hominis improbi dominatione, cùm ſe videri meliorem pateretur nemine (quod malorum inſtitutum eſt) aut iacere eandem contemptam, aut penitus neglectam interire. Itaque in liberis populis, quoniam virtutis plurimus vſus eſſet, & coli illam ſtudio & labore, & augeri præmio, & gloria foueri conſueuiſſe: in vnius Principatu cùm neq; virtus nequitiam, neq; virtutem ferre improbitas poſſet, minimè quenquam mirari debēre, ſi quæ eſſet vires maiores nacta, illam tolleret, quæ viribus inferior atque imbecillior haberetur. Id nobiliſsimi tyranni exēplo comprobari

probari, qui Dionis filium, viri fortiſsimi, ac clariſsimi ſapientiæ ſtudiis, patre pulſo in exilium, quò natiua illius virtus ocyus in deſidia & languore interiret, vetitũ liberalioribus artibus inſtitui, vſq; eò omni genere nequitiæ & corruptelæ eneruaſſet, vt cùm patria liberata, Dion rediiſſet, filium, quòd ferre triſte parẽtis imperiũ non poſſet, ſibi afferre manus coëgerit. Cùm igitur, pudori & probitati omnia eſſent clauſa, quæ probris, flagitiis, luxuriæ paterent: cúmque nullus virtuti locus relinqueretur, vbi viro forti metus, inerti & deſidi ſecuritas propoſita eſſet: quid eſſe cur homines mirarentur, in ea ciuitate quæ hoc vteretur inſtituto, religionem ac pietatem nullam coli, officium negligi, legum maieſtatem ſolui, impunè vim afferri ingenuis, matres familiàs, nobiliſsimas fœminas conſtuprari, de innocentibus ſuppliciũ ſummi, lenonibus, ſicariis, aleatoribus turpiſsimarum voluptatũ adminiſtris, debita ſummæ virtuti præmia, honores, magiſtratus, ſacerdotia, dignitates ampliſsimas deferri, omnia quæ libido imperaret, crudelitas, auaritia, nihil pro legum & iudiciorum ſeueritate agi? His adhortationibus victi adoleſcentium animi, atq; adeò vt digna res ſumma admiratione videatur, nondum ita aut conſtituta ætate, aut corroborata virtute, vt ſatis apti, ad rem tãtam diutius diſsimulandam haberentur: fide data atque accepta iurant, vbi primum liceret, patriam ſe à tyranni importuna dominatione liberaturos. Augebat eorum odium ſuis priuatim illatæ iniuriæ grauiſsimæ & maximæ. Nam Ioãnes Andreas querebatur ſacerdotio propinquum à Pontifice auctum, cuius vberrima vectigalia eſſent, nullius precibus, aut gratia aſſequi potuiſſe, vt ſecundum Pon-

tificis

tificis decretum illi ſacerdotij poſſeſsionē daret: Oleatus & Vicecomes cũ minus munitas domos ab eius libidine habuiſſent, iniquiſsimo animo ferebant (vt ſunt Itali minimè omnium apti ad ſuorum flagitia diſsimulanda) in nobiliſsimis familiis, tantam maculam & labem, viuo eo qui illam impoſuiſſet, hærere. Hac de re tanta cũ illi remotiſsima in ædium parte ferè quotidie agerēt, propterea quòd iam omnibus erat nota eorum familiaritas & conſuetudo, nemo magnopere mirabatur: quamis de re illos potius quàm qua de agebāt, hominibus ſuſpicantibus eos conſilia inire: quippe qui ab ætate, quæ facilè falleret, non ab ingenio ducerēt coniecturam. Tantam autem fuiſſe in his animi præſentiā, eum ardorem & ſtudium ferūnt ad patriam liberādam, vt quà vulnus facilius pateret, quà ferrũ hæreret altius, quod eſſet commodius gladij genus atq; expeditius explorarent: non de loco & de tempore ſolùm ſoliciti, ſed de ictu, ne moram faceret, vbi minus celeriter hominē tolleret. Nanque & illud crebrò agebant, vt tectis vagina pugionibus ſe mutuò peterent. Vbi enim ludicra exercitatione tantæ agēdæ rei aſſueuiſſent, animos paratiores arbitrabantur ſe in facinore exequendo allaturos. Nam aut nullam aliam rem præterea, aut haud vnam maximè eſſe ſtatuebant: in qua excogitāda conſilium, aggredienda vis & fortitudo animi, conficienda vſus atque exercitatio requiri diuturna videretur. Quæ quidem cum aliis omnibus in rebus, atque adeò in his quæ ſunt huius generis, plurimum poſsint: in ea ætate, aut nulla aut perexigua certè & contemnēda videbantur. Hinc de loco ſimul & de tempore cœptum eſt agi. In arce eum aggredi quādoquidem milites qui in præ-

ſidio

ſidio agebant, erant prius in ſententiam perducendi, quam quidem rem multò omnium ſpe maiorem, haud eſſe tentandam cenſebant, iis autem inuitis, reditus ad fugam minus liber patebat: haud ſatis tutum cõſilium expeditúmque arbitrabantur. In venatione qua ille & confirmandæ valetudinis cauſa, & quòd plurimum ea voluptate tenebatur, crebro vti conſueuerat: aduerſus inſidias error videbatur præſidio futurus, cùm nũquam eodem loco conſiſteret, & venantium more huc atque illuc, quà ferarũ veſtigia ducerent vagaretur. Quanquã ne ſatis liberè peti & audacter poſſet, hinc amici interiores, de quorum in ſe fide, & voluntatę minimè dubitabat: hinc fortiſsimorum militum manus, qui eius latera tegebãt, obiecta prohibebat. Nã (quod caput erat) nullam tum multitudinem futuram apparebat, quam per tumultum tyranno interfecto, ſpes eſſet ſuos liberatores aduerſus vim, ſi qua inferretur, defenſurã. Cùm per vrbẽ incederet, caſus vbi ſubſiſteret incertus, eum liberabat à minime dubia & deſtinata vi, & coniuratos eodem quo in venatione errore implicabat. Reliquum erat, vt illum in conuiuiis adorirentur: quoniam autem magnopere ea in re familiaribus indulgebat, facilem ſe eum ac paratum inſidiantibus obiecturum ſperabant. Id quò minus ex ſententia ſuccederet, obſiſtebat hominum metus, qui vt maximè adoleſcentium conſilium probarent, non erant paſſuri, vt intra domeſticos parietes Princeps interfectus initæ cũ his conſpirationis indicium eſſet: cùm quidem conſcientia facinoris, quantumuis leuiſsima coniectura æquè fraudi videretur futura. Nam & illud erat veriſimile, apud familiares & ſtudioſos ſui homines illũ cõuiuia inire, quorum dubiæ

fidei haud ſatis tutum exiſtimabant, rem tantam committi. Ita quando alia omnia cōſilia minus expedita videbantur, conſtituerunt illum in pompa & populi celebritate adoriri; cùm enim præter alia multa quæ indigna, & non ferenda quotidie patiebatur, oppreſſa ciuitas tributis grauiſsimis, iam diu tot malorum vindicem quæreret; omninò futurum credebant, vt ad tegendos eos, qui communis ſalutis & libertatis autores, tyrannum tanto ſuo periculo ſuſtuliſſent, ingenti ſtudio conſenſuque accederet. Illud præterea conuenit: ſi quis ex coniuratis, aut multitudine à rei atrocitate auerſa, aut in omnium trepidatione & tumultu territa, in vincula duceretur; tum cæteri ſibi ferro via patefacta, cū quando à morte minus liceret, vindicare à carnifice & tortore conarentur. Neque enim dubitabāt quin homines crudeliſsimi, quos diu innocētium ſanguine Galeatius ſaginaſſet, per omnia tormenta excruciatum ad ſupplicium raperent. Suſceperat Galeatius, quo tempore ea Mediolani agebantur, bellū aduerſus Salaſsios & Taurinos, cæteráſque Subalpinas gētes: cauſa autē ea belli ferebatur, quòd Philiberti Allobrogū Principis Iſabella mater, cuius autoritate imperiū adminiſtrabatur, prodita à ſuis Carolo Burgūdioni, & in Sequanos traducta erat. Qua ex re cùm ciuitates tumultuarentur, atque à Principe deficerent, Galeatius ad ſuam exiſtimationem pertinere exiſtimabat, vt eas armis coactas cogeret Philiberti imperio parere. Nam quò id ſtudioſius ageret, non eum ſolùm noua cum Philiberto cōiunctio inſtituta, cùm illi filiam puero adhuc deſpōdiſſet: ſed cura etiam ſuarum rerum permouebat. Erat enim minimè dubium, quin Carolus, vt cætera etiam abeſſent, viribus

Regni opulentiſſimi ſubnixus, vbi tot ciuitates ſuo imperio adiunxiſſet, quæ & agrorum vbertate & frequentia populorum eſſent cum nobiliſſimis Italiæ æquandæ, non iam aditum ſibi ad Inſubrum imperium, atque totius Italiæ adeò pateſaceret. Nam vt erat hominis ambitio non ferenda, inani oſtentatione verborum crebrò illud iactare dicebatur, Mediomatricibus atque Heluetiis qui medij intercederent, bello ſubactis, vnum ſe futurum Principem, qui ab Oceano Britanico ad Superum atq; Inferum mare productis imperij finibus, Chriſtianam Rempub. ab immani Turcarũ tyrannide, exercitibus in Græciam & Macedoniam tranſportatis, vindicaret. At Galeatius cũ ciuitatum aliquot, partim vi partim deditione recepiſſet: milite quòd hyems ſuberat, dimiſſo in hyberna, celebraturus Chriſti natalem diem, qui vitæ illi erat ſupremus futurus, Mediolanum rediit, XII. Cal. Ianuar. qui Xyſti Põtificatus quintus annus fuit. Coniurati interea qui ſatis ſcirẽt illum vetere inſtituto, ad Stephani, vbi rei diuinæ operam daret, poſtridie manè iturum, opportunam adeſſe occaſionẽ ad rem agendam arbitrati: intento illum ad omnia alia animo aggredi conſtituerunt: vana ſpe inflati, quæ ſæpe multos fefellit, vbi minus firmo conſilio & certa ratione niteretur: multitudinem rem gerẽtibus haud defuturam. Atque adeò vbi is dies aduenit, cùm ſibi eſſe comparandum præſidium aduerſus vim omnem ſtatuiſſent (id quod videbatur neceſſariò futurum vbi fruſtrati ſua ſpe à multitudine deſtituerentur) familiares armandos & clientes curauerunt: ad auertẽdos ab omni ſuſpicione animos conſultò diſsipata fama, ſe eo die Ioanni Andreæ affuturos, qui armatorum præſidio ini-

micis oppoſito, iis inuitis aquæductus quoſdã aperire, qui ab his obſtruebantur, & deriuare in ſuos agros decreuiſſet. Cùm igitur illos armatos ſe ad templi fores opperiri iuſsiſſent, quò ſe eſſe venturos per cauſam ſalutandi Principis dixerant: ex amicis alios prætereà eodem adducendos, quò firmior manus ad ſubitos caſus eſſet, cenſuerunt. Vbi autem ſe eadem cauſa implicatos animaduerterent futurum ſperabãt veluti in ſubita re, nulla alia obiecta conſilij ratione, qua deprecari imminens periculum liceret, vt ſe armis fortiter tuerentur. His rebus ad hunc modum adminiſtratis, deinceps quæ poſt tyranni cædem agi placeret, cõſtituunt. Erat enim eorum conſilium, continuò vti ſtipati armatis & multitudine frequẽti eſſent, in certas vrbis partes excurrere, vbi (vt credebant) certa oſtentabatur ſpes plebem ad ſeditionem & ad arma excitãdi. Hinc validiore iam contracta manu, arcem de improuiſo, perterritis omnibus cæde tyranni occupare, atque inde excedere iuſſa cũ liberis ac cæteris aulæ principibus Galeatij vxore: populum ob annonæ caritatem iis infenſum, ad eorũ ſimul diripiẽdam domum & ad libertatem capeſſendam, euocare. Id autem eò magis ſperabant futurũ, quò omnibus vehementius perſuaſum erat, non ſolùm illis autoribus ad plebem lacerandam, ſed ad omnia flagitia & ſcelera adminiſtris & tranſactoribus Galeatium vſum. In iis qui maiore flamma inuidiæ flagrabãt, Franciſcus Simoneta Calaber, Ioannes Bottus, & Franciſcus Lucanus habebantur: qui cùm ſe in Principis interiorem amicitiam malis artibus inſinuaſſent, facilè autoritate & gratia, nobiliſsimos homines deiecerãt, qui maximè virtutis & probitatis opinione excellebãt. Cùm his ita

compar

comparatis conſtitutiſque rebus ſibi cætera facillima fore pollicerentur: benè manè ad Diui Stephani conuenerunt, eo conſilio, vt cùm rei diuinæ interfuiſſent Galeatium aduenientem opperirentur. Multa quidem dicuntur illius cædem portendiſſe, quorum illa maximè illuſtria feruntur. Cùm ab exercitu rediens Abiati conſtitiſſet, aiunt diuiſe maiorem eius cubiculi partem, quo ad interiora corporis miniſteria vtebatur, igni ſubito correptã conflagraſſe. Quod quidem quò magis etiam prodigij loco haberetur, eodem tempore viſa crinita ſtella, efficiebat inueterata iam, memoria veterum, opinione hominibus, nunquam illam conſpici, quin aut magnorum Principum cædem, aut Regnorum conuerſionem, aut maiorẽ aliam cladem portenderet. Sortè (vt erat ſemel captus ſuperſtitione animus) nihil propius dicitur feciſſe, quã vt ſuſceptum conſilium redeundi Mediolanum abiiceret. Quod tamen cũ occulta fati vi, nondum planè ſollicitudine animi diſcuſſa duceretur: ferunt ſuper equitantis caput, ternos coruos diri ac tetri ominis auem, extitiſſe: qui tanquam ferale carmen canẽtes, leni quidem ac placido volatu eum comitari, atque iter eodem intendere viderentur. Enimuero illud vehementius dicitur hominem perterruiſſe, cùm iuſſiſſet eos clamore ſublato, ac crebris lapidum ictibus pelli, priore ictu nequicquam petitos, vix vltero abigi, iterum repetito clamore potuiſſe. Etenim cùm præclaros cantus artifices conductos è Gallia vberrimis ſtipendiis haberet: nouo more ut quiſ inſtituto iuſſit illos lugubri atro veſtiri, cùm adiecisſet in mandatis, vt vbicunque ipſe ſacra fierent, carmen perpetuo canerent, quod expiandorum manium cauſa faciendis ſacris vſurpari. Ad hæc omnia illa dicuntur

accid

accidiſſe, quæ omni ratione etiam & conſilio contrà eni-
tentibus, vim fati inexorabilem eſſe oſtenderant. Cùm
prima luce expergefactus è lecto ſurrexiſſet, indutus tho-
racem quo vti eo die conſtituerat, vtrum offenſus quòd
minus aptè caderet, an (id quod alij tradunt) quòd ele-
gantiæ & mollitiæ ſtudioſus nollet pinguior videri, eun-
dem ſubitò exuit: tanquam hoc illi eſſe curæ videretur,
vt ſe inermem quò eſſet magis ad iniuriam expoſitus,
traderet armatis. Iam illud haud minus euidens: cùm
eo die exire grauaretur, ac iuſſiſſet ſacerdotem acciri qui
illi erat à ſacris, quo rem diuinam in arce procuraret, de-
more interceſſet, non eſſe inuentum: cùm is arbitratus
Principem, ſecutum veterum morem, ad Stephani itu-
rum, eò cum omni rei diuinæ apparatu eſſet profectus.
Hinc accitum Nouocomenſium Pontificem, in ſacra
facere iuſſum, tum neceſſitatis excuſatione vſum, mi-
nime ſibi licere reſpondiſſe. Ita eodem fato rapiente inui-
tum & tergiuerſantem ad interitum, cùm paruos libe-
ros complexus ſæpè & deoſculatus eſſet, medium inter
duos legatos Ferrarienſis & Mãtuani Principis, ad Ste-
phani ædem veniſſe. Coniurati interea, quò ſe magis
ab omni ſuſpicione abeſſe demonſtrarent, anni tempore
duriſsimo, frigore maximè ſæuiente, in æditui cubiculũ
coierant, vt igni adhibito corpus curarent. Interea nũ-
tio perfertur Galeatium aduentare, turba familiarium
(vt fit) qui illius aduentum prænunciarent, per viarum
compendia præcurrente. Ergo tres adoleſcentes con-
firmatis animis, cùm illos clientium atque amicorum
turba circunſtaret, pugionibus intra veſtem abditis,
fores obſederunt. Quorum Ioannes Andreas princeps,
inferentem ſe Galeatium cùm ille è loco ſuperiore im-

miniſtret, in iugulo & ſub aluum ſaucium reliquit: Hieronymus eodem tempore & in iugulo pariter & in pectore. Carolus qui propius fores à ſiniſtra conſtiterat, cùm ille properaſſet gradum inferre, humerum & tergum momento transfixit. His vulneribus confecto atq; adeò, vt priùs in terram prolapſus concideret, quàm aut eò accurrere aut ſtringere ferrũ in armatos poſſet: vix vnicum verbum licuit efferre, ſerò diuinam opem viſo implorante, quam viuus ſemper ſuperbiſſimè cõtempſerat. Interea cum in multitudine quæ magis rei atrocitate obiecta ſubitò perterritis & perturbatis, quàm cauſa quæ non æquo apparebat, etiamſi optima eſſet, moueretur, neminem eſſe coniurati animaduerterent qui liberam vocem mittere auderet: vbi diſtrictis omnium in ſe gladiis, ſe ab iis deſertos proditóſque ſenſerunt, in quorum virtute & fide plurimum ſibi præſidij cõſtituerant, viam quæ nulla erat reliqua, quærere ad effugium cœperunt. Atque cùm ægrè in cõferta virorum & mulierum turba, quà deerat circumuentis multorum armis liceret: Ioannem Andream implicitum veſtium laciniis, quas laxas atque amplas nobiles fœminæ humi trahũt, ac nequicquam ſe inde proripere & moliri pedes conantem, vnus ex Galeatij pediſequis Maurus genere aſſecutus interfecit: iam Carolo cũ circũuentus ſubitò eſſet, multis vulneribus à militibus cõfoſſo. At Oleatus cùm ſibi ferro via patefacta incolumis è templo euaſiſſet ad paternas ædes cõfugit: vnde à patre ne eſſe particeps conſilij videretur excluditur. Eum ille totius rei geſtæ cõſcripto libello, immaniſſimum patrem & crudeliſſimum appellat. Cùm à patre deſtitutus circumſpectaret atq; hæſitaret animo, à matre, vt eſt mollis ſexus,

& habitu, quodam instituto magis in libros indulgēs, cùm ob oculos versantem filij calamitatem minus ſuſtinere animo poſſet, ſacerdoti familiæ clerici commendatus, atque ab eo quò tutior eſſet, mutata veſte domum perductus, in præſentia ſeruatur. Ibi cùm biduum delituiſſet, ac ſublato è ciuitate tyranno, non deſperaret (ut facile ſemper hominum ſtudia ſpes magis dubia quàm certa ratio ſequitur) populum per interregni occaſionē excitari, quod eſſe reliquum videbatur, audacia ſibi retinendum, ne fuga ſalutem peteret, dum meliore conſilio quàm tempore ſtatuit. Iam enim magna propoſita præmia erant, qui illum viuum magiſtratui tradidiſſet: ut minimè ſe tutò fore in ea ciuitate arbitraretur, in qua vindici libertatis ſupplicium, conſtituta præmia tyrannidis autoribus nō impunitatem modò, audiret. At cùm paruum præſidij reliquum in fuga eſſet, itineribus vndique obſeſſis armatis: comprehenſus atque rem, ut erat geſta, explicare ordine coactus, ſupplicij genere teterrimo afficitur: cùm viuus laniatus atque in quatuor partes diſſectus eſſet, non minore in tanto cruciatu perferendo conſtantia, quàm in tyranno interficiendo, fiducia animi & audacia, adoleſcēs minimè ea calamitate dignus, ſi mens potius & conſilium, quàm multitudinis iudiciū, malè ſemper de rebus magnis ſentientis, ſpectandū eſt. Nam carnifici illi ad tantum ſupplicium gladio imminente: ita ex magno horrore collecto animo, dixiſſe fertur. Mors acerba, fama perpetua, ſtabit vetus memoria facti. Hunc exitum habuit trium adoleſcētium fortiſsimorum, in Galeatium Sfortiam coniuratio. Siue autem cum his Pauſaniam libeat conferri, qui Philippum Macedonem generū & Alexādrum filium interfecit:

ſiue Hermolaum puerum nobilem & ſummæ virtutis atque indolis, qui in Alexandrum omnium gẽtium victorem coniurauit: ita ſtatuendum videtur, neminem illis ex veteribus præſtantia & magnitudine animi eſſe præferendum. Erit autem hoc exemplum omnibus in poſterum memorabile, neque flagitium & ſcelus, vbi præſentes animi ſint & ſibi benè conſcij, ſatis tutum in ſumma etiam poteſtate eſſe: neq; plus animorum atq; audaciæ quàm prudentiæ & conſilij in iis eſſe oportere qui in Principe & magno homine ſcelus vindicare & flagitium aggrediantur. Nam illud longo iam vſu obſeruatũ eſt, cùm multi ſæpe poſt hominum memoriam, virtutis ſummæ & conſtantiæ homines in Tyrannos & magnos Reges cõſpirarint: perpaucos ferè ſemper lætiorem euentum ſortitos eſſe: vt iam minimè mirandũ ſit, adoleſcentibus imperitis rerum, quorum ſpes omnis in multitudinis conſenſione collocata eſſet, rem minus ex ſententia ſucceſsiſſe. Inerat in his æquè, & in conſilio ſuſcipiendo vis, & in diſsimulando conſtãtia ætate maior & fides: in conficienda quidem re maior animus, quàm conſilium & vires: quippe cũ neq; prudentia in ea ætate niſi admodum exigua, & vires in multitudine, quæ diu aſſueta vnius imperio vim & audaciam amiſiſſet, æquè infirmæ dubiæq; eſſent. Nam illa ſemper fluctuanti ſimilis, cùm nulla re alia magis quàm à ſe ipſa diſsidendo ſtabilis ſit: in eo facilè ſibi cõſtat, vt quæ non adſint velit, præſentia eadem improbet atque aſpernetur. Memorabilem annum Galeatij cæde: Caroli Burgundionis interitus, multò etiam magis reddidit inſignem. Is cùm anno ſuperiore fœdus pactus cum Federico Cæſare Nuſsiã obſidione ſoluiſſet: victus ad Gran-

ſem oppidum ab Heluetiis & caſtris exutus partam antea gloriam magnis gerendis rebus amiſit. Dicitur Carolus tum primùm Regiam ſupellectilem in caſtra auehi imperaſſe, quæ eſſet indicio pertinacis animi, ſi diuturno bello procul domo manendum, atque agendum in caſtris eſſet. Ea verò multorum annorum ſpatio collecta, quibus domus fortunatiſsima & beatiſsima floruit, victoriæ inſigne monumentum Heluetijs & domeſticę virtutis & frugalitatis documentum illuſtre fuiſſe fertur. Nam argēteos lances & pocula ex ſolido auro tum gemmarū magnam vim, tanquā è vili materia eſſent, & quæ eorum ſpeciem referrent, quorū vſum ipſi ignorarent, venalia in vicinis oppidis exiguo pretio habuiſſe dicuntur. Magnis poſtea Italiæ cladibus, Regum & Pontificum ambitio Heluetiorū virtutem claram magis celebrémque reddidit, quæ per multa ſecula fuerat noſtris hominibus obſcura. At Carolus cùm iterum ad Moratum Bernēſium oppidum memorabili prælio victus VIII. millibus amplius è ſuis amiſiſſet: rurſus ad Nanſem congreſſus cū Renato Lotharingiæ Duce, cui Heluetij auxilio venerant: multò etiam inſigniorē hoſti victoriam ſua cæde fecit. Huius Maria filia vnica tot Regnorum hæres relicta, poſtea Maximiliano Cæſari nupſit: cùm interim Ludouicus Galliæ Rex quæ anguſtiis temporum coactus Carolo cōceſſerat, tum in Belgis, tum in Sequanis nemine contra ferente arma recuperaſſet. Iiſdem ferè temporibus mortuo Henrico Hiſpaniæ Regi, Ferdinādus Ioannis filius ſucceſsit, qui Aragonenſium Regnum obtinebat. Is eſt Ferdinandus, qui poſtea deuictis Mauris ac magna gloria Betica victis, Catholici claro atq; illuſtri ad poſteritatē cognomine

mitre nobilitatus eſt. Idem omnia ferè Hiſpaniæ Regna Eliſabethæ Henrici ſororis nuptiis adeptus, cuius maximè virtute & conſilio, de barbaris victoriam retulerat; Neapolitano Regno potitus; inter eius ætatis Reges Maximus potentiſsimúſque habetur. In Pannonia ad Sauum amnem Matthias Huniades, inſigni de Turcis victoria relata, atque eorum caſtello munitiſsimo expugnato, Auſtriam & Stiriam vaſtat, ac Pānoniæ Regnum inuadit. Italia interim Principum grauiſsimis contentionibus & diſcordiis, quarum nullum adhuc finem videmus, pernicioſiſsimi belli incendio excitato, propediem cōflagratura videbatur: hinc Xyſto & Ferdinando illinc Venetis, Florentinis ac Ioannis Galeatij tutoribus qui patri interfecto Mediolani ſucceſſerat, cùm paribus viribus ſubnixi eſſent, aduerſas partes tuentibus. Ac quanquā iam aliæ ſimultatis cauſæ, quas iam antea commemorauimus, omnem ſpem reliquam futuræ pacis & concordiæ ſuſtuliſſent: aliæ quoque accedebant minimè contemnendæ factæ indies Principū odio grauiores; cùm eas caſus temerè obieciſſet. Erat fortè per eos dies mortuus Philippus Medices Piſanorum Pōtifex, quo quidem ſacerdotio in primis Hetruriæ opulento, Frāciſcum Saluiatum ornauit, quem eſſe Laurentio inimicum maximè intelligebat, illius decreto Florentinis reclamantibus, quibus hiſce in rebus ſuperiores Pōtifices præcipuè indulgere cōſueuerāt. Hāc tamen Pontificis iniuriam, quæ vt grauior aliquantò eſſe videretur, voluntas atque hominum ſtudia efficiebant: Florentini vehementius quàm res ipſa, aut Reipu. tempora poſtulabant, tuliſſe dicuntur. Itaque ne minus conſtantes in ſuo iure tuendo viderētur, eius ſacer-

dotij poſſeſsionem, quòd in vectigali agro Reipu. eſſet, Franciſco ſe daturos ex Xyſti decreto negabant. Rem enim eſſe iniquam contendebant, & minimè dignam Pontifice Maximo, quo ſacerdotio benè de Repub. meriti ciues honeſtari augeríque conſueuiſſent, homini demandari, qui vt cætera non improbaretur, minimè ex ſuorum ciuium ſententia videretur Pontificatum adminiſtraturus: quò ſcilicet exiſteret qui ad priuatas ſimultates ex opimi ſacerdotij vectigalibus vires & fiduciam ſumeret, ac ciuiles in Repub. diſſenſiones foueret. Iam cùm Romæ perampla negotia Laurentius haberet, ac qui ſecundum Medices, diuitijs maximè in ciuitate florebant, ex Patiorum familia magnæ dignitatis homines, & cùm primis ciuitatis honeſti; in his quoniam parũ Laurentij ſtudioſi habebãtur, minimè obſcura Pontificis ſtudia, aut diſsimulata conſpiciebantur: in Laurentium graue odium atq; inexpiabile exercebatur: quod vt penè illi exitium afferret, alia (tanquã cõſultò) ſuper alia cumulaſſe caſus videbatur. Ex Patiis longè princeps autoritate Iacobus habebatur; quem ciuitas virtutis ergò equeſtri dignitate honeſtauerat, qui honos ſemper in liberis populis permagnus benè de Rep. meritis ciuibus habitus eſt. Huius erat vnica filia quam ex pellice ſuſceperat: fratris filij quos ille liberorũ loco habebat Gulielmus, Ioannes Andreas, Franciſcus, Nicolaus Galeotus atque horum Renatus patruelis. Felix quidẽ videri poterat, cùm ad domeſticas opes, propagare familiæ gloriã, fratris adeò clara prole in multos annos licuiſſet: ſi aut præſentia magis fruẽda æquitate animi & moderatione, quàm ſpe & cupiditate eã tentãda quæ maiora quidem priuati ciuis captu eſſent,

aut non tam aliorum ambitioni, quàm ſuo ſibi ingenio obtemperandum cenſuiſſet. Iam pridem Coſmus Medices Gulielmo qui fratrum maximus natu erat Blancam ſororem Laurẽtij in matrimonium collocarat, familiæ nobilitate & diuitiis adductus, quæ iam illis temporibus haud erant contemnẽdæ, vt hoc eſſe optimum exiſtimaret. Fuit Coſmi conſilium in primis laudãdum: à rectiſsimo certè animo profectum videri potuit. Niſi autem res euentu magis quàm cauſa æſtimandæ & voluntate hominum probandæ potius quàm conſilio & ratione ſunt: videbatur maximè ſalutare (vt tum erant tempora) patriæ futurum: vt breui poſtea apparuit, grauiſsimarum in Repub. calamitatum & malorũ initium fuit. Ita autem ille ſtatuerat, cùm duæ potentes familiæ iunctæ affinitate tanquã fœdere eſſent: ex mutuã conſenſione, cùm maxima incrementa illis priuatim, tum quicquid virium per eam occaſionem quæſiſſent, Reip. quam Medices moderabantur, acceſſurum. Varia erat Laurentij ſententia in diſpari conditione temporum & ſtatu. Ita enim induxerat animum, non inutile hoc ſolũ, ſed perniciosũm etiam Reipu. ac ſi qua vnquam ſimultas intercederet, ſuis quidẽ maximè periculoſum fore, quorum illi potentiæ obiecti viderentur. Hoc enim naturam hominum ferre, vt diſſentiẽtes in pari poteſtate vehementius æmulatio afficeret, quàm cùm eſſet ſuſcepta contentio cum inferioribus ordine. Nam quicquid illud ſit quod vtriſque concedatur: qui dignitate pares habeantur, propterea quòd viſi ſint præſtitiſſe, id videntur nolentibus atq; inuitis ademiſſe: quod magna nominis iactura victis accidit: imbecilliores per beneficium & gratiã id abſtuliſſe à volentibus putantur: quòd

magnam in his moderationis laudem habet. Atqui cùm ita Laurentius cenſeret, vtcunque priuatorum ciuium potentiam autoritate publica augeri pateretur, haud dubiè ſibi eſſe de principatu dimicandum: quantũ efficere ſtudio, quantum conſequi gratia poterat, ne quando Patij, vbi ampliores in ciuitate honores magiſtratúſque gererent, ad maiora aſpirare auderent, iis tum in aliis obſiſtebat, tum maximè in honorum petitione aduerſabatur. Ex hoc Laurentij conſilio fiebat, vt quod minimè erat obſcurũ: graue odium aduerſarios in quibus iniuriæ memoria hærebat, minimè æqua ſolicitudo eum, qui autor iniuriæ habebatur, vrgeret. Itaque cùm eſſent adeò aduerſa ſtudia: non pariter intenti animi & ad vindicandam iniuriam, & ad pellendam vim erant. Nam Laurentius quoniam ad domeſticam potentiam autoritas publica accedebat: ſoluto animo erat, & planè vacuo metu: inimici, qui niſi cõſilio niterẽtur, haud ſatis præſidij in priuatis opibus haberent: ne illi quantum ſibi ſponderet animo, in publica autoritate virium eſſet, ſibi agenda omnia moliendáq; arbitrabantur. Ex hac contentione animorum fiebat, vt magiſtratus, qui ex Laurentij voluntate Rempub. adminiſtrabant, cùm ita ille inimicis iniuriam facere perſeueraret, vt neque id illi facile negligere neque obliuiſci vlla ratione poſſent, Patiorum nulla in re rationem habebãt, & eorum conſilia conatúſque omnes quibúſcunque in rebus poſſent, retardabant. Ex ea familia Frãciſcus Patius, magna tum Romæ negotia gerebat: quem antea demonſtrauimus, pro Hieronymo Riario, Galeatio ſpõſorem fuiſſe: cùm cæteri ex eo conuentu locupletes homines, quò minus ſpondere auderent, Laurentij autoritate de-

terrerentur. Erat iuuenis cùm ſumma ambitio, atq; ingenium acerrimũ, tum animus ad quoduis facinus aut mente cõcipiendum, aut exequendum audacia, vbi res poſcere videretur, vt nullius magis, æquè aptus & idoneus. Is Franciſco Saluiato Piſanorum Pontifice, quoniam eum pari eſſe odio in Laurentium intelligebat, iis maximè de cauſis, quas ſuperius cõmemorauimus, familiariſsimè vtebatur: cùm vtriſque autem Hieronymus Riarius æquè Laurentio & Florentinis iratus conſilia communia habebat. Erat eorũ in diſpari cauſa vna atque eadem ſententia, Laurentium & Iulianum fratrẽ de medio tollendi. Quandiu enim illi incolumes eſſent, neque Patiis tutò Florentiæ agere atq; ex maiorum dignitate, neque Saluiato Piſis Pontificatum inire, neq; Hieronymo, etiam ſi magnum illi in præſentia præſidium erat in Pontificis autoritate conſtitutum, partum per ſummam inuidiam principatũ retinere in Flaminia licebat. Veriſimile enim videbatur, non prius Florentinos quieturos, quàm ereptam inimico vrbem opportuniſsimam ad imperij fines proferendos, Reipub. omni ratione & conſilio adiudicarent. Ac quanquam (vt ferebatur) haud penitus erat Xyſtus ab eorum conſiliis auerſus: facilè tamen patiebatur, quòd nimis ea coniuratio illi infamis & inuidioſa eſſet futura, ſuas partes à Riario preſtari. Is quo Patius & Saluiatus confirmatiores in ſuſcepto cõſilio rem agerẽt, prolixè illis erat pollicitus, fore vt Laurẽtio ſublato, Põtificis autoritas atq; auxilia adeò, illis ad ſtatũ ciuitatis conſtituẽdum præſtò eſſent. Non deſunt tamen qui Xyſtum à tanti ſceleris infamia vindicent, Hieronymumque affirment, cùm eius autoritate ad cæteros confirmandos abuteretur, vt

hæc

hæc ſuſpicio in Pontifice hæreret plus æquo illi in omnibus indulgente effeciſſe. Quæ quidem dum Romæ geruntur: ſiue eius rei rumor aliquis Floretiam manaſſet, ſiue quid aliud ſubeſſet cauſæ, quod minus tradere neceſſarium viſum ſit, à ſummo magiſtratu fit repente decretum, quo Fraciſcus Patius adeſſe intra certã diem Floretiæ iubetur: maxima eius familiæ offenſione, qui factum hoc in ſuorum contumeliam nouo more atque inſtituto querebantur. Neq; enim niſi grauiſsimæ cauſæ vrgerent, & cùm de ſumma Repub. magiſtratus referret edicto compellari Principes ciues, præcipuè qui abeſſent, conſueuerant. At Patij, decreti iniquitate offenſi, grauem factam familiæ iniuriam, non inuidioſa minus Laurentio quàm vera oratione augebant. Eò enim ventum eſſe patientia ciuium, vt non iam illi dominum ſibi eſſe feredum, quod mitius malum tempore coacti iam diu pertulerint: ſed dominationem atque eam quidem importuniſsimam & minimè tolerandam intelligerent. Ioannẽ Medicem regnaſſe priuatũ ciuem in libera ciuitate, magna eorum infamia per quos illi creſcere euſq; licuerit: ſed ita vt libertatis veſtigia aliqua eſſent reliqua: Coſmum filium item exercuiſſe Regnum, ſed in aduerſarios, in inimicos infeſtiſsimos, in eos qui adductum antea in capitis diſcrimen, & carceris indignitatem & calamitatẽ exilij ſubire coëgiſſent. Sæuiſſe Petrum in ſui oppreſſores viros quidẽ optimos, ſed inimicos tamen: ab amicis, affinibus, cognatis abſtinuiſſe. Tempore ali impunitatẽ, & in eos qui ſemel patientia obduruerint, noua atque intoleranda imperia, iniurias omnes, atque acerbitates excogitari. Ita Petri Medicis liberos nõ iam quid poſsint modò ſentire: ſed

etiam

etiam vt quid poſsint alij intelligant, laborare: ac quò illos non ius, non æquitas, non pudor, ſed libido, ambitio, crudelitas impellat, cõtumelioſè ac ſuperbè in omnes, non ordinis, non cõiunctionis, non affinitatis vlla, habita ratione, edicere, decernere, ſtatuere. Eadem animi impotentia, publicam pecuniam qua maiores ditati, honeſtis tamen in ſpeciem nominibus cupiditatem obtexerint, expoſitam palàm quæſtui habere: ea fidem, exiſtimationem, familiæ dignitatem ſuſtinere: cùm ob vnam regnandi cupiditatem vaſtam atque immanem, domeſticas copias egentibus hominibus, ſibi beneficio obſtringendis, effuderint: quorum ſcelere atq; audacia, licentius in dies & maiore cũ contemptione, in ſuorum capita inſultẽt. Hinc decretum iniquiſsimum in Franciſcum Patium cõparatum, implicatum hominem negotiis grauiſsimis, quò Roma totius familię magno incommodo, ad dicendam cauſam euocatus, apud æquiſſimos iudices Medicum clientes atque aſſectatores, venalis fidei homines, qui Reipu. ſummum magiſtratum gerant, dimicare de capite cogatur: id ſcilicet eo conſilio, vt per vnius calamitatẽ fide Patiis concidente iis in celeberrimo totius Italiæ cõuentu, nomen, exiſtimatio, lux, ſpiritus quem cœlo ducant, indigniſsimè eripiatur. At quanquam hæc ita iactabãt (quod iis facillimũ erat quibus dolor iniuriæ vim ad dicendum, atque orationis aculeos ſuggerebat) neq; in multitudine quicquã præſidij inueniebant, quæ erat vnius imperio addicta: & inimicum per ſe potentem ad faciendam iniuriam maledicendo paratiorem reddebant. Cùm ita animi eſſent affecti, vt quantumuis minima acceſsio ad maturãdam Laurentio perniciem ſatis momẽti videretur habitura:

quò rem celerius aggrederētur, grauiores cauſas, & quibus nouæ offenſiones exorirentur, ſiue fortuna, ſiue caſus inuexit. Nupſerat fortè per eos dies Ioanni Patio, Ioannis Borromæi hominis ditiſsimi vnicā filia: ad quā mortuo patre, cum nullos præterea liberos ſuperſtites reliquiſſet, nulla (vt ferebatur) controuerſia, bona patris hæreditate omnia perueniebāt. Cùm is deceſsiſſet, ac Ioannes Patius ſoceri hæreditatem vxoris nomine aditurū ſe nullo negotio putaret: Carolus Borromæus Ioānis mortui propinquus, cùm eorum bonorum partem ad ſe pertinere contenderet, inuaſit. Qua de iniuria adeò graui, cùm Patius cū Carolo expoſtulaſſet: vbi nihilo ſibi æquiorem futurum animaduertit, inficiantem ac pertinacia ſumma ſuum ius perſequētem, in iudiciū vocauit. Cognita cauſa, iudices magna quidem ſua ac graui infamia decretū huiuſmodi fecerunt, vt filia nullo iure atq; æquitate bonis patriis euerſa; hæreditatem illam omnem Carolo adiudicarēt. Quod quidem tantum acceptum incommodum, cùm grauius atq; acerbius contumelia fieret: Patij ab vno Laurentio agnoſcebant: quem non ignorabant, enixè Borromæi cauſam gratia atque autoritate ſua iuuiſſe. Certè præter alios permultos qui cōcordiæ atq; otij ſtudioſi habebātur, Iulianum fratrem, aiunt, in eo Laurētij moderationem & grauitatem deſideraſſe. Nam & illud cum addidiſſe ferunt, cùm quidem de ea re, cùm eo expoſtularet; vereri ſe niſi inimicitiis exercendis, ſtatuendum ſibi aliquando modum aliquem putaret: vt hi quos minimè illius cauſa & ſuorum vellet, illi præfinire vi & armis conarentur. Illud enim neminem ignorare, facilius qui paucis contentus eſſet, quam plurima & maxima haberentur

berentur, quàm qui omnium cupiditate teneretur, quæ minima eſſent, in libera præſertim ciuitate adepturum: neutrum horum populo inuito cõſequi vlla largitione quenquam & ſtudio poſſe. Itaq; cùm ad cæteras offenſiones ſibi pergeret inimicos infeſtiores reddere, nouis quotidie iniuriis cumulandis: illud agere, quod omen Deum immortalẽ à ſuis auertere, quàm ſe iis fœdè ominari mallet, vt odium ſibi atque inuidiam apud multos cõpararet, quæ vix inſigni clade familiæ poſſet expiari. Namq; perficere illum ea pertinacia animi, vt faciliora omnia inimicis, ſi quid aduerſus illum noui conſilij inirent expeditioráque redderet: quæ res plurimum ab illius prudentia eſſe aliena videretur. Semper porrò illud eſſe longo rerũ vſu in omni offenſione animaduerſum: vbi quis iniuria lædatur, ſuperiorem eum inimico vlciſcendo, haberi: ſtudiis hominum inclinantibus in eam partem, quæ quòd ſit imbecillior & magis expoſita ad iniuriã, videatur id illi maleficio fuiſſe. Erat in Laurentio, id quod in magnis ingeniis quaſi inſitum à natura videmus, & fiducia ſui ingens & ambitio par, inimica res vtraque ſanis conſiliis: vt cùm præterea tanta fortunæ adiumenta quaſi additamenti loco accederent, æquum cenſeret omnia ab ſe vno peti: quod neq; Patij videbantur, neque eorum ſimiles alij facturi, cùm vt quiſq; eſt maiore ambitione, ita huic non partus honos magis, qui ſæpè etiam patet indigno, quàm qua ratione partum obtineat, ſit curæ. Itaque neque fratrem audiuit ſalutaria monentem, & omnibus in rebus, quod ſemel conducere ſuis rebus ſtatuerat, quæſita conſultò occaſione, potentiæ Patiorum infeſtus quoad eius fieri poterat, eorum eleuare autoritatem in Repub. conabatur.

Quæ cùm ita ſe haberét, Patij quorum diuitiæ & copiæ ingentes, cótineri diutius adeò anguſta & depreſſa fortuna non facilè poſſe viderétur:ad noua cóſilia (vt diximus) animũ adiicere cœperũt. Ita fore arbitrati, vt & ſe in eã fortunã, quæ digna eſſet amplitudine familiæ vindicare, & Laurentio de ſtatu deiecto, vlciſci tantas iniurias eius & contumelias poſſent. Inter eos Franciſcus Patius, cùm (vt dictum eſt) fiducia animi & audacia excelleret, cui vires maximas iniuria recens & iuſtum (vt rebatur) odium in Laurentium ſuſceptum addebat; cæteris autor vt rem ſuſciperent: celeritate vtendum exiſtimabat. Quemadmodum autẽ ſuperius docuimus, iam ea de re Romæ cum Franciſco Saluiato & Hieronymo Riario erat colloquutus: quæ cauſa fuiſſe videtur, vt magiſtratus imperio Florentiã euocaretur. Quanquam verò erat vna res quam conabatur, quæ non animi vim magis, quàm conſilij magnitudinem in agendo poſtularet: neque illius ſpe maior neque viribus animi poterat videri, ſi æquè alij impigrè & nauiter delatas ſibi partes præſtitiſſent. Re diligenter Romæ animaduerſa placuit Franciſcum Florentiam ire: cúmq; operam dare, vt Iacobum patruum familiæ principem in ſententiam perduceret. Magnæ dignitatis hominem plurimũ autoritatis & momenti, ſi cùm cæteris ſocietatem coiret, allaturum exiſtimabant. Cùm Riario manere Saluiatum Romæ voluerunt: qui in omnem occaſionẽ intentus vbi quem ſperarent, euentum res haberet, Pontificem ád cætera exequenda, quæ is erat pollicitus, hortaretur. His rebus ita conſtitutis, Franciſcus profectus Florentiam ac ſua opinione magis Iacobũ nactus auerſum à nouis conſiliis, ſtatim id Romam Saluiato ſignificandum

candum curauit. Nulla autem ratione adduci poſſe hominem docebat, vt in ſententiam accederet, niſi maiore interpoſita autoritate, fides fieret, Pontificem (quod Riarius ſpōdebat) vindicātibus ſuos in libertatem non defuturum. Qua ille re intellecta, de Riarij ſententia Ioannem Baptiſtam Monteſiccum appellat, vnum ex copiarum Ducibus qui Pontifici merebant. Propterea verò quòd magni vſus hominem & prudentiæ haberi, maximíſque beneficiis Hieronymo deuinctum ſciebat (quod obſtrictę fidei eſſet vinculum futurum) fore arbitrabatur, vt fortem in eo fidelémque operam cōiuratis nauaret. Cùm (re demonſtrata) prudentem hominem & quem recēs Galeatij exemplum admoneret, quàm difficilis atque ardua res eſſet principem ciuem, ac nitentem populi gratia ſine certa pernicie adoriri: minus facilem probando conſilio inueniſſet: Saluiatus difficultates omnes facilè eleuabat, cū quidem oſtēderet (quod facillimum erat) quæ auxilia rem gerentibus tum à Xyſto tum à Ferdināдо eſſent affutura, quod ciuitatis odiū in Medices eſſet, ita ſopitum in præſentia, vt quamuis minima occaſio magnum ex eo incendium excitare in illos poſſe videretur, quótq; & Saluiati & Patij clientes haberent, qui communi cōſilio cum his rem ſuſciperēt, aliáſque permultas opportunitates, quæ magno adiumento eſſent ad conſilium expediendum futuræ. Nam Laurentium & Iulianum, tanquam ſatis muniti autoritate publica aduerſum omnem vim haberentur, omni ſolicitudine ac metu vacuo animo, inermes ac nullis comitibus per vrbem incedere: vt à quouis facilè peti armis, & tolli poſſent. His ſublatis, cùm nemo ſperaret ꝓ præſenti rerū ſtatu ſe diu poſſe in Repub. aut dignitatē,

aut fortunas retinere: in magno conſenſu ciuitatis ſuo arbitratu Rempub. ſe vnos adminiſtraturos. Huius orationi ita Ioannes Baptiſta aſſentiebatur, vt nihil tamen temerè eſſe facturus videretur. Nam ex longè diuerſa videbantur quæ Saluiatus afferebat, ab his quæ fama hominum de Laurentio ferebat. Audire ſe, moderatum eſſe hominem, & qui non magis diuitiarum copia, quæ cùm nemini vnquam pernicioſæ, permultis ſalutares fuiſſent, haud inuidioſæ eſſe poſſent; quàm populi beneuolentia, ſuorum ciuium charitate, nobilitatis ſtudiis, omnium ordinum conſenſu, partum in Repub. principatum tueretur. Nihil eum dici pro poteſtate imperij decernere, nihil quod gratiæ datum, nihil quod ambitioſè factũ videri poſſet, omnia ex magiſtratuum & legum autoritate, vt nihil ſibi integrum relinqueret, procurare, agere, moderari. Quòd inermis incederet & ſolus, non id magis argumento eſſe quàm obnoxius inimicis, ſed quàm tutus ab inimicorũ iniuriis ac ſeptus vndique & munitus amicorum beneuolentia incederet: cùm qui eſſet ab armis imparatus, multò validiore præſidio, quod in benè conſentiente multitudine & populi ſtudiis collocatum haberet, tuti ſuam ſalutem demonſtraret. Quæ res cùm minimè dubia eſſet, parum ratione confirmatum conſilium haud temerè probandum homini præſertim prudenti & rerum non imperito affirmabat. Cùm ex Ioannis Baptiſtæ oratione, magis illum diffidentia perficiundæ rei, quàm voluntate & ſtudio improbare conſilium appareret: Saluiatus non deſperabat, vbi faciliora certioraque illi afferrentur, ſua ſponte etiam in eam ſententiam hominem deſcenſurum. Quando igitur tentatũ illius animum non abhorrere penitus ab ea ſententia

conſtabat: ſatis in præſentia actum videri arbitratus, miſſum hominem facit: maiore autoritate, tanquam machina adhibita ad tantum facinus ſuſcipiendum impulſurus. Hæc dum illi ita interim agunt, opportunè Romam fama perfertur Carolum Manfredum Fauentiæ Regulum, correptum acri ac vehementi morbo in graui diſcrimine vitæ verſari. Quæ in re magnam opportunitatē ad rem gerēdā obtuliſſe caſus videbatur. Per cauſam enim in ſpeciē honeſtam repetendi res quæ Riarij ditionis à Carolo occupatæ dicebantur, Monteſiccum in Flaminiam poſſe mitti cenſebant: minimè autem ſuſpicioſum cuiquam fore videbatur, vbi per eam occaſionem Florentiæ quà illi erat iter faciendum ſubſtitiſſet: quo temporis ſpatio illi multa explorare, quæ ad rei ſummam pertinerent, multa agere & moliri impunè licebat. Iam verò Riarius autoritate peruicerat, vt ſuam operam coniuratis, præter eorum omnino ſententiam polliceretur. Atque ad Laurentij animū ab omni ſuſpicione auertendum: iubebatur illū adire & de ea re totà conſulere, veluti omnia ex illius ſententia & perſcriptoq; agere conſtituiſſet. Præterea eundem, quod, maximè in præſentia vigebāt, vnà cum Franciſco Pactio Iacobum patruum cōuenire placebat: & quoniam inter eos qui Pontifici militabāt, honeſtiſſimum ordinem ducerent, & plurimum apud illum autoritate valere ferebātur, Pontificis autoritate abuti ad expugnandum confirmandumq; illius animū hærentem & fluctuantem. Quod vt ille intentiore cura & ſtudio ageret, antequàm Roma decederet (quod tamen ab alijs traditum minimè pro certo affirmare viſum eſt, cùm rei fœditas me ne temerè aſſentiar magnopere moueat) Xyſti grauiter atq; acer-

rata oratione ad rem capeſſendam magno atque alacri animo ferunt. His rebus ita adminiſtratis, Roma profectus Florentiam venit, atque (vt iuſſus erat) Laurentium adiit: à quo cùm eſſet comitate ſumma exceptus, de iis quæ à Riario in mandatis habebat, ita conſultum audiuit; vt neque prudentiorem illo quenquam, neq; Hieronymi amantiorem in dando cõſilio, cùm eſſe inimicum non dubitaret, ex illius oratione iudicari poſſe affirmaret. Illud autem ſumma in eo admiratione dignum animaduertiſſe dicitur: cũ nullis ſibi viſus eſſet ſimultatibus impediri, quò minus amiciſsimi hominis, & ab omni animi perturbatione remotiſsimi officium præſtaret. Hæc Laurentij cõgreſsio quæ illius ſaluti inſidiandi cauſa erat excogitata, vt ſuo loco apparebit, ſalutaris ei maximè fuiſſe fertur. Quæ quanquam ad eum modum adminiſtrauerat: quando iam dubitare nõ poterat, quin Pontificis voluntati mos eſſet gerẽdus, reliqua cũ Franciſco agere atq; per eum Iacobum Patium (vt conuenerat) adire conſtituit. Cúmque fortè eo tempore Franciſcus abeſſet: nihilò ſibi minus peragendum inceptum, atque cum Iacobo colloquendum cenſuit. Ita in remotiſsimam ædium partẽ ab illo abductus minus libero animo quidem, quem Laurẽtij comitas plurimum & facilitas delinierat, ſed ſumma tamen cũ fide de iis colloqui quæ coniuratis receperat ſe acturum, inſtituit. Ita iniuriarum memoriam refricando, ſpem præſentem vlciſcendi, Pontificis auxilia, Ferdinãdi, tempus ad rem gerendam idoneum, opportunitatem explicando, quæ facilem exitum & ſecundum ſponderẽt, iis qui non animum penitus metu victum cum ſpe omni abieciſſent: vſq; eo illum perſuaſum reliquit, vt quandiu is

eſſet in Flaminia futurus, ſe ſpatium illud diceret, ſumere ad deliberandum: vbi cum Franciſco qui breui diceretur Luca rediturus, diligẽtius ea de re egiſſet, tum verò quod ſibi faciendum eſſet ſe conſideraturum confirmaret. Cùm hoc ille reſponſum tuliſſet: conuentò rurſus Laurẽtio quò ſemel errore falſum ab omni alia cogitatione abduceret, inſtituto itinere in Flaminiã proficiſcitur. Hic cùm dies aliquot faciendæ fidei cauſa conſumpſiſſet, atque vt egiſſe aliquid videretur: Florẽtiam reuerſus omnia quæ à ſe acta confinxerat ordine Laurentio expóſuit: aſsimulatæ iam cõſuetudinis & familiaritatis vſu facilè perſuaſo, vt ea ita eſſe exiſtimaret: ſimul adhibitio Franciſco Patio, qui iam Luca redierat, rurſus Iacobum aggreditur, tandémq; multis in eandẽ ſententiam dictis, qua re non cunctari amplius ſed ſuſcipere audacter cũ cæteris rem magnóq; animo deberet: peruicit vt & conſilium & operam quod factu difficilius iudicabant, ad duos fratres interficiendos polliceretur. Non eſt cõſilium hoc loco recenſere quæ Angelus Politianus eo libello complexus eſt, quem de Patiorum coniuratione conſcripſit. Nihil enim in eo dignum hominis cõſtantia & grauitate, omnia quæ doloris ſenſus, atq; animi mollitia à ſcribente videantur expreſsiſſe, & qui eos modò in quos ſcriberet, nõ qui ſcriberet intueretur. Vnum apparet maledicẽdi ſtudiũ quo maximè inſultat in nobilẽ & clarã familiã: vt iam non rei geſtæ explicatio, ſed declamatio verius, atq; ea quidẽ puerilis, minimè eo certè homine digna videatur qui fama eruditionis atque eloquẽtiæ in primis ſuæ ætatis clarus extiterit. Nobis quidem viſum eſt in his Valoriũ & Machiauelliũ ſequi autorẽ inter quos optimè

dere tota ferè ciuitate animaduertimus. Cùm res quã labare sensim sua sponte necesse erat, nisi maior autoritas accessisset, iam planè consistere ac certũ ducem habere videretur, cuius magna dignitas atque existimatio haberetur: quod si aliquam etiam rationem consiliumq; inire possent, quo illi fratres, qui maximè consueuerant, quanq; diuersis studiis tenerentur, vna esse, vno eodémq; tempore tollerentur. Quod cùm ita se haberet, ac per plures ad ministros diuulganda res videretur, erat magnopere verendum, ne in aliis quidem constantia, fides in aliis, & in mora interposita facultatem deliberãdi daret, in multis studium atq; alacritas desideraretur. Itaq; duo simul difficillima, atque inter se maximè contraria præstari oportebat, celeritatem in agendo, ne locus leuioribus ingeniis ad pœnitendum relinqueretur: & maturitatem in tempore obseruando parem, ne properantibus inimicos perdere in certam perniciem ipsi adducerentur. Erat quidem Iacobi sententia, quoniam ægrè sperari posset, eò duos fratres conuenire, quò & facilis accessus ad vim inferendam, & tutus receptus coniuratis esset, vt obseruato tempore, etiam si eodem loco minus liceret, vterque tamen eodem momento interficeretur. Quoniam autem fama erat Laurentium propediem Romam profecturum, illum per certos homines id quod facilè vrbis magnitudo ac vastitas efficiebat, atque eodem tempore Iulianum de medio tolli Florentiæ nullo negotio posse arbitrabatur: cætera sibi cũ ita illos curasset interficiendos fore facillima spondebat. Hoc Iacobi consilium Frãciscus non tàm improbabat, quàm difficilem habere exitum cẽsebat, cùm in re tanta properato maximè esset opus. Verebatur præterea ne

diutius Laurentius profectionem differret, minimè neceſſariam: quod ſi accideret, peri commodè eadem tam, cùm nulla alia res magis quàm dilatio tēporis & mora coniuratis infeſta eſſet futura. Nam quòd cenſeret ægrè poſſe ambos eodem cogere, hoc quidem nihil eſſe. Scire enim ſe vnà ſæpè inire conuiuia, & vnà æqualibus ludere, & in templum cōuenire, quibus in locis omnibus illos opprimere facillimum eſſet. Atq; quoniam, vt res ex ſententia eueniret, permagni intereſſe arbitrabatur, vt certiora auxilia, & in tempore adeſſent, cenſebat Pontifici copias in Hetruriam mouendas: nomine vt ea oppida reciperet, quæ in Caroli Bracij filij ditione erant: id eſſe facile, quòd nemo ſuſpicari poſſet aliam ſubeſſe cauſam Pontifici ad bellum, quàm vt pœnas ab eo homine expeteret, qui Peruſinis fœderatis, & Senenſibus arma intuliſſet, qui in Romanorum Pontificum clientela eſſent. Reuera ſi quid tumultus Florentiæ per Laurentij & Iuliani cædem excitaretur, fruſtrari coniuratos expectatione auxiliorum, & iis ſe qui è periculo ſeſe & ciuitati ducebat, cuius ſalus & libertas in eius rei caſu conſiſtere videretur. Cùm hoc Franciſcus ſentiret, neutrum ſequi in præſentia placuit: ſed in re in modò ſententia probata, vt rurſus Monteſiccus & Pacius Romā profecti, rem cū Hieronymo (ita res poſceret) cū Pontifice communicarent, ac idē eorum ſententia, quod optimum eſſe conſilium cenſerent, ſtatuerent. Ita Romæ re diligentius conſideratā, placuit bellum Carolo indici Pontificis nomine, qui per eam cauſam (vt Franciſcus exiſtimabat) exercitum in Hetruriam induci iuberet. Id quò celerius fieret, qui manus militum cogeret & rebus gerendis præeſſent, Franciſcus Tolentinas & Laurentius

 Caſtel

Caſtellanus delecti, qui magnum vſum in re militari & ſingularem virtutis opinionem habebant. Iis autem negotium datur, vt in omnibus quæ adminiſtranda atque agenda eſſent, duobus Fráciſcis Saluiato & Patio autoribus vterentur: tum vt ad eorum imperium atq; vbicunque res poſtularet præſtò armati adeſſent. Eos quidem, adhibito Ioanne Baptiſta continuò redire Florentiam atque omni præciſa mora, rem aggredi placebat. His ad hunc modum adminiſtratis, Florentiam illi reuertuntur, atque alios qui participes cõſiliorum eſſent, cùm tutam multorum fidem ſpes breui cõficiendæ rei præſtaret, aſciſcere conſtituunt: in re ardua & difficili, complurium eſſe opus auxilio arbitrati. Inter eos Iacobus Pogij filius fuit, docti hominis & cuius clarum nomen in eloquentiæ ſtudiis ſuis tẽporibus extiterat. Quæ autem illum cauſa mouerit, vt aduerſus Laurentium coniuraret, nõ traditur. Adoleſcens, cuius erat acerrimum ingenium, ſumma audacia, libertatis ſtudium ingens, eius vindicandæ gloriam ſibi & laudem ſumebat, ac tantæ audendæ rei idoneus habebatur. Præter hunc duo Iacobi, frater alter Franciſci, alter propinquus Saluiati, tum Bernardus Bandinus & Neapoleo Franceſius audaces homines, & qui Patiis maximis eorum beneficiis deuincti, quamuis arduas ſibi impoſitas partes minimè recuſaturi videbantur. His accedebant, duo Volaterrani Stephanus & Antonius: quorum ille ſacerdos & non ineruditus, apud Iacobũ Patium, filiam aliquot iam annos Latinas literas docebat: atq; hi quidem quibus de cauſis idonei Laurentio interficiendo viſi ſint, quoniam ab aliis proditum non eſt, haud libet temerè affirmare. Probabile eſt, quoniam Laurentius eius ſententiæ

teſtibus autor ferebatur, quia Rempub. aduerſus patriam armauerat, inde occaſionem initi in illum cõſilij ſumpſiſſe. Nam Stephanum præter inſitum odium in Medices ex patriæ euerſione, aliæ priuatim cauſæ mouere potuerũt. Veriſimile enim videtur quòd diu in eodem conuictu cũ Iacobo egiſſet, captum hominis conſuetudine, ſatis ſibi eſſe iuſtam cauſam cũ illo coëundi aduerſus illius aduerſarios cenſuiſſe. Ex Patiis, vnus Renatus, nulla neque patrui autoritate, neq; fratris precibus ſibi paſſus eſt perſuaderi, vt cum his ſocietatem coiret: id ſiue iam antea animo prouidiſſet, qualis eſſet rei exitus futurus: ſiue vt maximè lætum euentum haberet, exe-cratus ea mala quæ inde ſecutura eſſent. Nullius ille culpæ in Medices conſcius, niſi quis nimis illum pertinaciter fidem coniuratis præſtitiſſe arguat, quos quidẽ arctiſsima ſibi propinquitate coniunctos minimè prodere, popularem cauſam præſertim ſuſcipientes, debebat, de medio diſceſsit. Piſis per ea tempora Raphaël Riarius adoleſcẽs iuri Pontificio operam dabat, à propinquo Pontifice in Cardinalium collegiũ cooptatus. Hũc quidem et Xyſti gratia & Hieronymi patrui florentem, ad confirmandos coniuratorũ animos, placuit per cauſam viſendæ vrbis & relaxandi ſimul animi Florentiam deduci. Ea autem in re plurimũ ineſſe opportunitatis videbatur. Nam ciuitate intenta ad illum excipiendum, & occultiora conſilia coniuratorum erant futura, & in illius familia, cùm ea perampla eſſet, ij facilius latere poterant, quorum vti opera ad Laurẽtij & Iuliani cædem conſtituerant. Inde etiam datum iri facultatem non deſperabãt, vt illos aut Cardinali obuiã euntes, aut deducentes domum, quòd officij genus duo

fratres maximè magnificentiæ ſtudioſi haud neglectu-
ri videbantur, incautos adorirentur. Cùm Cardinalis
Florentiam veniſſet: diuerſatus eſt apud Iacobum Pa-
tium ſuburbana illius villa quam Mōtugos appellant.
Quod cùm commodè eueniret, certis è ſuis hominibus
ad id adornatis, curauerunt à Laurentio Cardinalem ad
cœnam in Feſulanum inuitandum, haud illi tamē læto
euentu. Siue enim id caſu accidit, ſiue quid aliud cauſæ
fuit, conuiuio eo die Iulianus non interfuit. Ita cùm
ea illis occaſio effluxiſſet, dandam ſibi operam cenſue-
runt, vt in vrbe cùm apud illos in conuiuio eſſet, rem
agerent: vix exiſtimātes poſſe fieri vlla ratione, vt tum
Iulianus etiam ſi illū aduerſa valetudo tētaret frequen-
tiæ atque aſsiduitatis cauſa non adeſſet. Ea re cōfirma-
ta diem cædi dixerunt, qui erat XVI. Cal. Aprilis futurus
ſtudio & ſedulitate aſſecuti, vt Laurentius eo die Car-
dinalem ad prandium vocaret. Quanquam verò erat
magna Laurentij prudentia: quoniam tamen nullius
rei ſibi conſcius erat, quæ illius animum ſolicitum ha-
beret, & domeſtica potentia ac ciuitatis ſtudiis tectus,
minus ſibi eſſe timendum ab vlla vi externa cenſebāt,
nihil minus ſuſpicabatur futurū, quàm vt per eam oc-
caſionem peteretur. Cùm omninò coniuratis conſtitu-
tum eſſet eo die illos in conuiuio aggredi: totam illam
noctem quæ diem cædi deſtinatum anteceſsit: conſul-
tandis iis quæ agenda in re tanta videbantur, con-
ſumpſerunt: vt quem Laurentium, quem Iulianū ado-
riri, quem populum ad tumultum excitare, quémve alia
exequi munia placeret ſingulis ſuis diſtributis partibus,
deſignarent. At cùm iam illuxiſſet, Franciſco Patio re-
nunciatur (quod quidem erat facillimum, tota Laurētij
domo

domo exploratorum referta) Iulianum eo die conuiuio non interfuturum. Cùm non eſſe amplius cunctãdum, ſed quod fortuna minus daret, ab animi robore & vi petendum coniurati arbitrarentur, eos dum ad Diuæ Reparatæ rei diuinæ intereſſent, opprimere conſtituerunt. Quin autem per eam occaſionem opportunitas aliqua ad rem agendã daretur, non dubitabantur. Cùm enim Cardinalis eò ſacrorum cauſa eſſet venturus: veriſimile videbatur duos fratres principes ciuitatis, quod quotidie facere conſueuerant, domo illũ honoris cauſa deducturos. Partes Laurentij interficiẽdi Ioanni Baptiſtæ attributas cũ ille recuſaſſet, ſiue comitate ac liberalitate hominis victus, facinus deteſtaretur, ſiue quæ alia cauſa illius animum ab illius cæde retardaret, duobus Volaterranis Antonio & Stephano dederunt: peſsimo quidem conſilio delata re, quæ præter animi confidentiam audaciámque ſingularem, & viros requireret & in cædibus illos multorum exercitatos, neque aſſuetis his rebus hominibus, neque vllo rerum vſu confirmatis. Nam cùm ipſa deliberatio interficiendi hominis difficilis omnibus ferè eſt, qui non ab ingenio ſimul atque à vitæ inſtituto, animum afferant & audaciam ad agendũ parem: tum eos petere, quos magna potentia domi & publica autoritas tueatur: eorum modò eſſe hominum videtur, quibus maior voluptas in vindicanda iniuria, quàm mortis metus, etiamſi illa ſit obeunda, propoſita ſit. Franciſcus Patius & Bandinus partes ſibi Iuliani necandi ſumpſerunt, homines, cùm magnum facinus aggrederentur, vt res poſtea docuit, audacia & cõfidentia animi maiore. Atque ne qua mora in re tanta perturbatis, aut impedimentum afferretur vbi ſacerdos, qui id

ſacra faceret, imprudens ſignum quod inter eos conuenerat edidiſſet, tum fieri cædis initiũ placuit. Quæ tanta obiecta religio, cùm illa quantumuis efferatum animum atque odio implacabilem, à tàm audaci incœpto deterreri æquum eſſet, ad confirmandam fiduciam animorum & vim per illius cõtemptionem, iis plurimum vſui futura videbatur. Atqui dum cæteri his agendis rebus eſſent occupati duorum fratrum ſecuta cæde, Franciſcus Saluiatus cui eſſe auxilio Iacobum Pogij filium placebat, neceſſariorum manu quam haud cõtemnendam comparauerat, forum occupare & curiam: atque hinc oppreſſum magiſtratum, vbi minus ſuis fauentem rebus comperiſſet, collegáſq; ſimul illius omnes interficere iubebatur. Cùm hæc ita ordine adminiſtrata eſſent: ſtata hora in ædem cõueniunt, quò iam erat Cardinalis à Laurentio deductus. Erat populi ſumma frequentia accedente ad cauſam religionis cupiditate viſendi ampliſsimi adoleſcentis, & florẽtis maximè apud propinquum Pontificem autoritate & gratia. Ac quanquam iam erant ſacra inſtituta Iulianus tãquam vnum eſſe fortunæ ſtudium videretur illum à tanta clade imminenti vindicare, nondum venerat in templum. Itaq; ne per illius abſentiam ſæpius coniurati fruſtrarentur, quæ iam bis illos feſelliſſet: Franciſcus Patius & Bandinus, quibus (vt diximus) datum negotium erat eum opprimendi, domum rectà ad illum contendunt: quoniam vterque inſtitutam cùm eo familiaritatẽ & conſuetudinem habebat, non diffidentes illũ, die feſto præſertim & quo pietatis officium de more eſſet perſoluendum, deducturos. Quæ cùm minus tamen procederent: multa affingendo quæ elicere poſſent animum iuuenis

 vbi

vbi exiret inuiti & tergiuerſantis: tandem peruicerunt, vt domo egreſſus atq; iis comitatus ad ædem cõtenderet. Quanquam erat hominum audacia ingens, religionis ſumma contemptio, odium planè inexpiabile: illud tamen non poteſt non ſummæ admirationi eſſe: cùm rei tantæ cõſcientia animos verſaret, quam mox eſſent aggreſſuri: cum ipſum quem petere ferro, ac trucidare conſtituiſſent adire, appellare, quæ videbatur iuuenili licentia oblectandi cauſa dicere, multa ad voluptatem fingere, potuiſſe. Nam Patius (vt fertur) exploraturus an indutus thorace, quod aliquando conſueuerat, domo exiſſet: tanquam ſtudio & amore prouectus, dicitur illum aliquandiu arctè cõplexus tenuiſſe: vix vt tandem fide facta, eſſe inermem, videretur miſſum facere poſſe. Tametſi minimè fratres Medices fugiebat, Laurentium in primis qui ſibi conſcius erat quã multas odij & alienationis illis cauſas dediſſet, Patiorũ malè affectos animos in ſimulatione officij latere: minimè tamen ſuſpicabantur, ita illos ſtudio & cupiditate efferri, vt non ciuili more potius ſimultates exercere, quàm hoſtili odio ac ſanguine inimicorum & vita expetenda arbitrarentur. Itaque ſemper facilè erant paſsi, pro iure eos affinitatis & maiorum neceſsitudine ſua conſuetudine & familiaritate vti: id quidem eo conſilio, vt cũ manare odij cauſam à domeſtica potentia, quæ iis erat inuiſa, intelligerent: hoc tanquam lenocinio delinitos eorũ animos ſibi conciliare aliquando non deſperarẽt. Quæ quidem opinio longè illos fefellit. Nihil enim viro forti facilius eſt, cum vitam inhonoratam ducat, quàm illam execrari animo, & pretium vindicandæ iniuriæ ſtatuere. Itaq; nemo eſt ita abiectus, cuius non ſit offenſio vitãda: cùm

 in eam.

in eam quis incurrit: illum in magnis etiam imperiis & poteſtate ſumma, horrere infamis vitæ deſpicientē animum oportet; cū is illam morte ſperet à cōtumeliā vindicare, quæ ſit clara inimici exitio futura. Iam cùm eò eſſet ventum, vt ſacerdos qui rem diuinā faciebat, eſſet ſignum editurus, quod erat coniuratis ad cædem conſtitutū; Bernardus qui opportunè Iuliano propinquus conſtiterat, breui gladio quem ad hunc vſum faciendū curarat, illi pectus trāsfixit; cū in magna hominum turba primos vrgentibus proximis, nemo qui opem implorantí auxilio eſſet, accurrere potuiſſet. Quo tanto accepto vulnere, moribundum atq; in terram prolapſum Patius adortus, aliis vulneribus multis, vt non ille iam morte ſed cruore exaturari & ſanguine inimici videretur, confectum reliquit. Atque eò dicitur iracundia & furore prouectus, vt cùm in iacētem ferro incumberet, ac ſæpius nouis infligendis vulneribus repeteret ictum, ſe ipſe in crure, grauiſsimo affecerit vulnere. Eſt autor Valorius, non à Bandino primum Iulianum, ſed à Patio vulneratum: ita autem ordinem rei geſtæ exponit. Cùm ad conſtitutum ſignum Patius propius Iulianum acceſſiſſet, illum complexum ſub alás explorandi cauſa an eſſet armatus, cùm illud etiam adieciſſet; egregiè eſſe cum illo actū qui in morbo pinguior eſſet effectus; ſub mammam à læua parte pugione transfixiſſe: hinc eum cum accurriſſet, Bandinum, vnà multis confoſſum vulneribus confeciſſe. Eodem tempore quo Patius & Bandinus Iuliano interficiendo intenti rem gerebant, duo Volaterrani longè quidem vario euentu, cùm leuiter Laurentium ſe acriter defendentem in iugulo fauciaſſent: homines qui neq; audacia neque animi præſentia

parte Bandino & Pazio, in virum (quod caput eſt) atque cum animo paratiorem Iuliano incidiſſent: infecta re, in turbam ſe hominum & frequentia multorum & formidine trepidationeque fluctuantem, recipere coguntur, unde cum nullum effugium pateret, comprehenſi facile, ac paulo poſt ſunt ſupplicio affecti. Laurentius interea quamquam iam illos reiecerat, veritus tamen ne maior manus coniuratorum eſſet, ſtipatus neceſſariorũ & clientium turba, ſe in ſacrarium opportunè receperat. Nãq; Bandinus (tãta erat hominis cõfidentia & vis) damnata cunctatione & tarditate Volaterranorũ, poſt Iuliani cædem Franciſco Norio interfecto, iam erat in Laurentium impetum facturus, ſive adhuc veteris ſimultatis memoria manente, ſive offenſus quod Iuliano auxilio veniſſent, vel valvis adyti occluſis, ſatis ſe munitum ab illius ſubita vi exiſtimavit. In magno tumultu enim perterritis hominibus, neque a quibus petendum ſibi eſſet auxilium, neq; adverſus quos arma ſumenda, neque quid ſibi cavendum, magnopere conſtaret: Cardinalis ad aram confugit, quo in loco ſæpius ſacerdotali corona, cum aliquamdiu egiſſet, tandem poſtea tumultu ſedato, per civitatis magiſtratus in eius domum deductus: ubi vix tectus religione ſacerdotii ac publica fide ſe continuit. Nam quoniam ad Pazios diverterat qui illum in urbem perduxiſſent, & erant qui illũ quanquã adoleſcentem non eſſe expertem conſiliorum, ſed ſuam præſentiam coniuratis accommodaſſe, iis de cauſis quas ſuperius commemoravimus, arbitrarentur. Facile autẽ erat id ſuſpicari, facientibus coniecturam ex Pontificis & Hieronymi ſimultate, hominum quidem obſcura, cum neuter illã diſſimularet. Pontifex in primis fretus ſum-

ma poteſtate imperij. Itaque appoſitis cuſtodibus, qui quæcunque ageret attentè obſeruarent, interea ſe continere domo erat iuſſus. In vrbe tum fortè Peruſini aliquot exules agebant, homines egentes atque audaciæ ſingularis: Pulſi autem per vim ab aduerſariis Florentiã confluxerant: quoniam ſtudia partium vigere inter potentes ciues non ignorabant, certa ſpe adducti quo domeſticam egeſtatem tuerentur paratum ſibi ſubſidium à priuatorum liberalitate non defuturum. Horum pet opportunam operam Pacij arbitrati ad ciuitatis ſtatum conſtituendum: cùm aliarum maximarum rerum pollicitatione, tum ſpe certa in patriam reditus, vbi Medices ſuſtuliſſent, in ſententiam adduxerant: factioſos homines & multorum cædibus & ſanguine cõtaminatos. Ita Saluiatus ad cæteram hominum manum, quos partim è ſuis partim ex amicis & neceſſariis permultos coëgerat, Peruſinis exulibus adiũctis, in curiam venit: ac cæteris iuſsis ſubſiſtere ad fores, quò excitato tumultu, fugientibus aditus præcluderetur: ſcalas conſcendit, exulũ præſidio munitus. Hinc cùm propè atriũ veniſſet quo Vexillifer cũ collegis prandebat (is eſt Cæſar Petrucius, quem in Prati defectione ſupplicio deſtinatum, fortuna magno adiumento futurum ad Medicum potentiam ſtabiliendam, reſeruauerat) à ianitore vt paucis loqui cũ illo liceret, poſtulauit, quæ vt cognoſceret permagni illius intereſſet. Facilè poteſtate facta, cùm in cubiculum interius intromiſſus dicere quæ vellet iuberetur, comites in ſcribarum proximo atrio repentè foribus introrſus cũ ſuo pondere agerentur, clauſis, foris excluſi aditu manſerũt. Erat enim ſerra, vt pleraſq; videmus, eo artificio facta, vt quidẽ leui impulſu

 atque

atque adeò ſua ſponte claudi, recludi, eadem niſi claui adhibita haud poſſet. At Saluiatus ſeductū ab aliis Petrutium veluti aliquid à Pōtifice haberet, quod illi eius nomine exponi oporteret: ita alloqui inſtituit, vt hinc parum verba cohærentia, hinc vultus & motus inconſtantia, perturbatum metu atque horrore animum indicaret, nihil idē quo mēte conceptū facinus occultaret, præ ſe ferret. Ita Vexillifer ex illius perturbatione, collecto animo, cùm id quod erat, ſubeſſe inſidias ſuſpicaretur, ſublato clamore ac familia excitata, è cōſpectu ſe repēte foras proripuit. Hinc cùm illi fortè occurriſſet Iacobus Pogij filius vi manu arreptū lictoribus vinciendum aſſeruandúmque tradidit: comitibus pariter ponere arma & ſe tradere ſummo magiſtratui iuſsis. At cæteri ad tumultum multitudinis clamore excitati, qui magiſtratui aſsiſtere conſueuerant, armis quæcunq; ad manus erant, arreptis, Saluiatum ac ſuos omnes, cùm eorum magna pars tanquam incluſi cauea laterent, aut viuos captos ſuſpendi pro curia, aut reſiſtentes interfici iuſſerunt. Inter eos qui ſunt tam fœdo ſupplicio affecti, duo Iacobi Saluiati & Pogij filius alter: atque qui eorū omnium dux erat, Franciſcus Saluiatus cū præter nobilitatem familiæ, Piſanorum Pontificatu inſignis haberetur. Interea qui iuſsi erant ad fores opperiri, cùm ſuperius tumultum excitatum audiſſent: militibus perpaucis, qui in ſtatione erant oppreſsis, omnia inferius occupauerant: videbantúrque mox quāquam ingreſſus erat armatis munitus, in ſuperiorem contignationem impetum facturi. Etſi autem ad tumultum cōcurſu hominum facto, multi iam aderant, qui factionis Patiorū eſſent: neque armati tamen cùm aditu prohiberentur,

foribus ob eam ipſam cauſam occluſis, eſſe præſidio, neque inermes qui ipſi conſilij inopes in primis hære-rent, quicquam opis poterãt aut auxilij afferre. Interea Bernardus Bandinus, qui etiam ſi ſuſceptas à ſe partes egregiè præſtitiſſet, Laurentium eſſe tamen incolumẽ qui totius rei caput erat, Franciſcum Patium graui vulnere affectum, in quo ſpem omnem benè rei gerendæ collocauerat, minus eſſe idoneum ad cætera obeunda intelligeret: deſperato rei euentu, ſibi ipſe quando minus alijs licuerat, conſulere decreuit, ac fuga ſalutem quæſiuit. At Franciſcus Patius cũ reuerſus domum, vulnere obligato equum conſcendiſſet, ex illius iactatiõe ſanguine vberius effluente, domum rurſus redire eſt coactus. Vbi cùm minus ipſe ſaucius cætera poſſet peragere, obſecrando obteſtandóque peruicit, vt Iacobus patruus equo conſcenſo per vrbem excurreret, ac multitudinem concitatam ad libertatem vocare, tum alia quæ vſus poſtularet, quando ſibi minus per vulneris cruditatem liceret, obire ſedulo vellet. Ipſe, cùm vulnere grauius recrudeſcente feſſum vires deficerent, collocari ſe in lecto iuſsit. Iacobus interea quanquam neque ſatis ipſe per ætatem poterat, & ſuo ingenio ab armis abhorrebat: cùm id tamen ab inuito temporis anguſtiæ extorquerent, aſſumptis ſecum circiter cẽtum armatis, quos ad huiuſmodi caſum comparauerat, quacunq; vadebat, clamore ab illis ſublato, non deſiſtebat hinc nominatim homines appellando, hinc vniuerſos hortando, ad arma quæ ipſis priuatim ſalutaria & Reipub. eſſent, excitare. Pro ſuis ciuibus, aſſertorem ſe omnium libertatis arma cepiſſe: caput, vitam, fortunas, vt improbis hominibus obuiam iret, qui illi inſidiarentur in

diſcrimen obieciſſe: vnō magis cùm ſita è patria mer-
ritus ſit, pro hoc tam inſigni pietatis ſtudio parem ſibi
referri gratiam ſperet: quàm intelligat, vbi fruſtra pa-
triam à ſe opem implorare boni & amantes Reipub. ci-
ues patiantur, pernicioſum id omnibus & graue futurũ.
At ſi cunctentur ſibi eſſe auxilio patriæ liberatori, quã
quidem minimè pati potuerit per paucorum ſtudium
& gratiam magnitudinémque largitionum inuadi, ac
tanto ſuo periculo aſſerere in libertatem aggreſſus ſit:
quem alium poſtea, cui haud dubia pernicies propoſita
nulla populi gratia, nulla laudis ſpes ſit, rem tantam au-
ſurum? At ſibi quidem, quanquam deſertum ſe & prodi-
tum ab iis intelligat, à quibus minimè debeat, pietatis
laudem tamen propoſitam cuius fructus vberrimus ſit,
priuatis ſuis fortunis, patria, propinquis, fratris liberis
quos filiorum loco ſemper habitos, adoleſcentes clariſ-
ſimos & florentiſſimos ciuitatis pro patriæ ſalute in
perniciem certam adduxerit: omnibus deniq; quæ ſunt
magis in vita expetẽda, multò ſemper antiquiorem fu-
turam. Hæc tametſi celſo erectóque animo vir ſummæ
dignitatis, ſeptus fortiſſimorum iuuenum manu ad po-
pulum iactabat: nemo tamen conſpiciebatur, qui aut
paulò liberiore querela, aut tacita admurmuratione in-
dicare liberi hominis ſenſum, atq; ſequi adhortantẽ au-
deret: diuturno vſu ita populo delinito, vt libertatis pre-
tium libertate charius potiúſq; haberet. Ita hac tãta de-
ſtitutione perculſum, cũ iam in forũ progreſſum, & vox
ſimul & vires & ſpes maximè deficeret: delecti milites
ex Prætoria cohorte ſaxis magno pondere de loco ſu-
periore actis, pellere inde atque exturbare conabantur,
vt cũ in ſubiectos nulli temerè ictus caderent, & crebra

lapidatio coniectioque telorum eſſet, vna autem vox exaudiretur, cedere foro & ponere arma iubentium; & præſenti fortunæ ſuccumbere, quàm auerſam à vera virtute agnoſcebat, & côuerſo equo pedem referre cogeretur. Cùm autem ab aliis multis, conuitiis, probris, & maledictis exagitaretur: à Ioanne Seriſtorio propinquo homine, quem caſu obuium habuit, caſtigatus non graui magis quàm vera oratione fertur. Quid ſibi vellet? quid ſpectaret? quid ſecutus, ciuis primarius, autoritate tanta, gratia, amicitiis, clientelis, diuitiis florens, omnem vitæ anteactæ fructum in vnius horæ diſcrimē contuliſſet? cõmune libertatis deſiderium omnium eſſe in quibus aliquis eius modò ſenſus exiſteret (quē autem ſua ſponte cùm vtrumuis liceret, ſeruire mallet?) libertatis patrocinium Dei immortalis vnius eſſe: qui vt populus eius ſtudio aliquo teneatur. ſolus poſsit efficere: multitudinis partes cum quidē id ipſa aut negligat, aut cõtemnat, qui ſuſcipiendas ſibi ac præſtandas putet: parum quid ſui iuris atq; officij ſit agnoſcere videri. Cùm ita illi omni ſpes præciſa eſſet, nõ modò (quod ſibi ſpoponderat) ad ſuum arbitratum Rempub. inimicis ſublatis, moderandi, ſed neque ſtatum retinendi priuatum ſuum: quod vnum illi reliquum erat, eodem præſidio armatorum tectus patria cedere inimico irato, & tanta iniuria implacabili, atque aliò ſe recipere, conſtituit. Ita quemadmodum ſibi viſus erat, pietatis in patriā egregiò in præſentia officio perſoluto, flens Deū hominéſq; conteſtās per ſe eo die quo minus patriæ libertas reſtitueretur, factum non eſſe: ex vrbe, in Flaminiam per Apennini tramites iter facturus proficiſcitur. At Laurentius cū multi ad illum, re audita, præſidij cauſa ſubitò

armati coiſſent, domum graui defunctus vitæ periculo incolumis rediit. Ibi cognoſcit iam omnibus ad vnum, aut vi interfectis, aut affectis ſupplicio, qui forum & curiam occupauerant: cùm vindicatam ſummi imperij ius eſſe à coniuratorum armis, tum Medicum nomen, ingenti populi plauſu efferri certatim vbiq; & celebrari. Nam veluti hanc vnam rationem opportunam populo fors obtuliſſet, ab omni ſe ſuſpicione liberandi, corpora coniuratorum diſcerpta in diuerſas partes, & dilaniata, per vrbem vnco trahebantur: atq; vt fœdum horrendúmque ſpectaculum non aliis ſolùm ſed iis etiam videretur, qui grauiſsima iniuria & recenti affecti, ex cruore & carnificina inimicorũ ſolatium quærerent, mutilata eadem ac ſanie & cœni illuuie fœdata in Arnum proiiciebantur. Eodem animorum impetu atque ardore, cùm cupiditas & egeſtas eſſet hominum crudelitati adiuncta, magnum ad omne ſcelus incitamentum, Patiorum ædes ab auida plebe direptæ: vnde, cùm omnia edita exempla libidinis & auaritię eſſent, in immẽſis opibus & per multorum annorum ſpatium in diuitem atque opulentam domum congeſtis, ampla ſęuiendi prædandique materia obiecta, viuum Frãciſcum Patium, & (vt caſu eum offenderant) nudum extractum eodem quo cæteros ſupplicio affecerunt. Eius porrò dicitur tanta ſiue conſtantia, ſiue pertinacia fuiſſe, vt cùm à multitudine irata, & quæ Laurentij gratiam per eam occaſionem captaret, nullo non cõuitij ac contumeliæ genere afficeretur; elatus animo incedẽs, atq; eandem præ ſe ferens ferociam & contumaciam oris, nulla ratione aut vi cogi potuerit, vt verbum efferret. Ita obſtinato ſilentio, & defixis in eos oculis à quibus vinctus

et abehatur, crebra ab imo pectore ſuſpiria ducebant ut hoc eſſet indicio altam iram in molem illius animo inſidere, aut fati urgentis vim, aut populi iudicium deteſtantis: cuius haberi ſtudioſus affectabat, cùm eius cauſa teterrimum ſibi ac fœdiſsimum conſtitutum ſupplicium videret. Gulielmus Pactius, cui Laurentij ſoror nupſerat, ſiue ille à conſcientia eius rei abeſſe crederetur, ſiue affinitas illi præſidio fuerit, vix ereptus ſæuienti multitudini, quæ unam omnibus atque eandem cauſam conſtituebat, ſeruatuſque eſt. Apparuit tum quidem, quàm leue præſidium in populi ſtudiis bene etiam de illius ſalute & libertate meritis poſitum ſit, quámque temerè illi faciant, qui eo innixi & magnas res ſuſcipiant ſibi agendas, & ſuſceptas ſibi ſucceſſuras ſperent. Nullus enim ferè per id tempus dicitur Florentiæ fuiſſe, qui aliquo modò numero haberetur, quin illum inuiſerit, fortunas, vitã, liberos pro illius ſalute & incolumitate in omnem dimicationẽ obiicere pollicitus ſit. Nam & ab iis qui æqui erant amici animi officium, præſens hominis fortuna, & ab inimicis metus poſcebat: ne ceſſatio, maleficij ſuſpicionem afferret, quæ in recenti populi inuidia maximè eſſe declinanda videbantur. Hæc dum Florentiæ aguntur: Renatus Pactius quem improbatis coniuratorum conſiliis è medio receſsiſſe ac rus profectum eſſe diximus, cùm in totius familiæ inuidia tanta eodem ſe conflagraturum incendio non dubitaret: nuncio de his accepto, ſtatim mutata veſte, quò tutius inter notos homines fuga pateret: in itinere cognitus ac comprehenſus Florentiam adducitur. Eandem fortunam Iacobus patruus ſubiit. Nam cũ ferè eſſet ex Apennini faucibus euaſurus: à montanis hominibus ad quos iam fama

eorum

corum peruenerat quæ Florentiæ acta erant: cùm ex præcipiti fuga vnũ eſſe ex coniuratis coniecíſſent: conſiſtere primũ ac mox arma tradere eſt iuſſus. Quo graui adeò caſu perturbatus: cùm Patiorum ſe ac Medicum fortunam agnoſcere dixiſſet: diu precibus defatigatis, vt aut ſeruare ſe aut vindicare honeſta morte à fœditate ſupplicij vellent: & auerſis animis ab iis auditus eſt, quos cupiditas & ſpes pręmij amplioris cepiſſet, & Florentiam nullum non interea genus probri & conuitij paſſus eſt ad ſupplicium raptus. Quatriduo autem poſtquàm facta cædes fuerat, vnà cũ patruo Renatus dãnatus (vt apparet) quòd ſuppreſſam coniurationem magiſtratui non indicaſſet: re vera quòd vindicem tot cladium & ſuppliciorũ ſupereſſe noluerint, quibus erat Patia familia euerſa, capite plectitur. Paulus Iouius, quem autorem ſit ſequutus minimè tradit, eundem cũ cæteris coniurationis reum facit: cùm illud etiam adiiciat, delatas ſibi partes homines armandi, dum cæteri in vrbe, facienda cæde occupati eſſent, impigrè pręſtitiſſe. Hinc cùm manus hominum cogere deprehenſus viuus in vrbem eſſet perductus, eadẽ animaduerſione pœnas Laurentio dediſſe. Sed hoc ille nullo certo autore & temerè, vt alia etiam perſimulta. Atqui vtcunque acta res adminiſtrataque eſt, illud video cæteros affirmare: in magna hominum ſtrage cũ forum eſſet ſtratum cadaueribus, ac viæ vrbis penè omnes infectæ ſanguine & cruore: nullius mortem æquè auerſis à ſupplicio oculis, aut magis dignam miſericordia hominum, atque huius vnius viſum eſſe: præter hominis probitatem accedẽte ingenij & morum lenitate, quæ (vt ferebant) procul abeſſe ab arrogantia & ſuperbia Patiæ familiæ videbatur. At Ia-

cobi cadauer cũ adeò fœdum ſupplicij genus nondum ſatis animos expleuiſſet : vt neq; mortuus ignominia careret etiam ſi datum à magiſtratibus ad ſepulturam & paulò poſt elatum atq; in ſepulchro maiorum conditum eſſet : inde extractum, atque in agro publico, ad vrbis mœnia humatum eſt. Hinc veluti nondum ſatis ſęuitum eſſet, eo ipſo ex loco illud plebs abduxit, atque eodem quo fuerat laqueo viuus ſuſpenſus, nudum per vniuerſam vrbem, ita vt cœnum & puluerem vbique euerrendo, indignum ſui ſpectaculum atq; atrox præberet, in Arnum proiecit : vix vnquam populo exitum reperiente, vbi aut fauere ſemel aut ſæuire inſtituit. In hoc homine ſi quis familiæ dignitatem, anteactæ vitæ ſplendorem, domeſticam potẽtiam, diuitias, cùm illius ſupremo tempore velit conferre ; fateatur neceſſe eſt rarò vnquã exemplum illuſtrius ad cohibendas moderandáſq; animi cupiditates propoſitũ hominibus fuiſſe, Grauia in illo fuiſſe vitia dicuntur, quæ vt etiam re fœdiora viderentur cùm ætas, tum dignitas hominis faciebat, ſed duo illa maximè inſignia, & quibus nullus vnquam nepos profuſiſsimus cõtaminatus & perditus æquè eſſet, aleæ luſus, & maledicendi impunitas : atque cùm hæc in homines ſumma, tum in Deum huiuſmodi vt nullam colere religionẽ, nullos agnoſcere Deos crederetur. Atque hac vna in re Angelo Politiano cũ cæteris conuenit, quos ipſi ſumus autores his ſcribendis ſequuti. Eidem tamen attribuunt beneficentiæ in egentes homines ſtudium ſingulare ac iuſtitiæ atque æquitatis cultum eximium. Itaq; pridie eius diei quo die inter coniuratos cõuenerat, vt cædes fieret, ne cui vnquã ſua aduerſa fortuna damno, aut detrimento eſſet, vbi

minus

minus ex ſententia res proceſsiſſet: omnibus quibus accep tas pecunias relatas habebat, ad aſſem ſoluendum curauit: neq; id ſolùm, ſed quicquid mercium, aut domi poſitum aut apud ſcripturæ magiſtros ad alios pertineret, id in eo vſus ſumma religione & fide, dominis reſtitui imperauit. Ioannes Baptiſta Monteficcus cùm longa de eo diſceptatio fuiſſet, capite plectitur: quoniã mitior cæteris & probaſſe magis quàm adiuuiſſe coniuratorum conſilia dicebatur, impetrato à magiſtratu, ne ſuſpendio vitam finiret, fœdo genere ſupplicij & in proditores ac transfugas conſtituto. At Neapoleoni Franceſio & Bandino cum ſuis rebus diffiſi fugam arripuiſſent, ratum illis eſſe exilium iuſſerunt. Gulielmus Patius, & ſi qui reliqui ex ea familia erant: in arce Volaterrarum tetro carcere aſſeruari iuſsit. In hac iudiciorum ſeueritate tanta quæ in reos conſtituebantur, ferunt Laurentiũ vt lenitatis & clementiæ ſibi opinionem cõciliaret, magiſtratibus ſua autoritate occurriſſe: cùm quidem iis diceret eſſe verendum, ne vlterius progrediendo humanitatis iura magna cũ ſua inuidia violare dicerentur. Itaq; multis culpa liberatis, quam in paucos reiiciebat, vt finis tandẽ fieret cædere quærẽdi, ægrè multis precibus impetraſſe. Nam per Philippum Valoriũ vnũ ex intimis amicis, & cuius maximè cõſilio in adminiſtrãda Rẽpub. vtebatur, ad ſe adductum Auerardum Saluiatum Franciſci propinquum, qui metu latere dicebatur, non conſeruauit modò, ſed obliterandæ iniuriæ, atq; animi illius confirmandi cauſa, ſibi affinitate deuinxit, Lucretia filia Iacobo Saluiato filio fratris in matrimonium collocata. Ergo iam de omnibus ſupplicio ſumpto, qui aut ipſi rei erant, aut culpæ affines &

conſiliorum conſcij habebantur, iuſta Iuliano mortuo placuit ſolui: cùm funere magnificẽtiſsimo efferretur, vniuerſa ferè multitudine in pompa cũ liberis & coniugibus ſtudij cauſa ſequente. Eum quidem honorem, non familiæ magis quàm memoriæ hominis, cuius humanitatem ſummam, liberalitatem & magnificentiam laudibus efferebant, ſe habere vulgò homines in aſſentandi ſtudium conuerſi iactabant. Huic non ita multò poſtea quàm eſt interfectus, filius poſthumus naſcitur, cui nomen Iulio fuit. Is à Leone Pontifice Maximo cuius erat patruelis, in Cardinalium collegiũ aſcitus, poſt Adriani mortem qui Leoni ſucceſſerat, malo fato Florentinæ Reipub. Põtifex Maximus creatus, & Clemens ſeptimus eſt dictus. Hic finis coniurationis fuit in Laurentium & Iulianum Medices, in quibuſdam eius perſimilis quam Mediolanenſes adoleſcentes in Galeatium fecerunt: cæterùm cædibus hominum, multitudine ſuppliciorum, tum Principum conſpiratione & omni belli apparatu, quod illam breui poſtea cõſequutum eſt, atq; quod caput videri debet, beneuolentia hominũ & ſtudio in vnius hominis cæde vindicanda magis aliquãto inſignis. Cauſa præterea hæc ab altera plurimùm differre eſt viſa. In illa enim tyranni crudeliſsimi vita petebatur, & qui poteſtate imperij nullis diuinis, aut humanis legibus præfinita, ad cædem & perniciem hominum abuteretur: cùm ille omni genere dedecoris & flagitij cõtaminatus, crudelitate atq; immanitate ſumma, & quidem parricidio infamis execrandus meritò videri poſſet. In hac ij opprimebantur, quorũ merita in multos præclara, niſi ea eſſent ſuſpicione affectatæ tyrannidis inuiſa, maiorúmque extitiſſent, eò cùm ad hæc

omnia

omnia, etiam ſi cupiditas imperij ſubeſſet, ciuilis modeſ ratio, temperantia, atq; æquabilitas quæ animi ſtudium tegeret, in iiſdem animaduerteretur. Illud quidē omittendum non eſt, quod multi conſtanter affirmant, Medicum potentiam cū eò eſſet adducta, vt per ſe ipſa ac nullo impellente concideret: vnius hominis cæde numine placato, ſi quod erat familiæ infeſtū, erectam ſtabilitámq; eſſe. Tantum enim fuiſſe æris alieni conflatū quo tempore in illos coniuratum eſt, vt in præſentia nulla alia oblata facultate eius diſſoluendi, confugiendum ad publicam pecuniam Laurētio fuerit: quod inuitis ſuis ciuibus, non videbatur facilè facturus. Ita conuerſo ordine, idipſum non à volentibus modò ſed ab iis etiam qui ſtudio inter ſe atque alacritate in eo perſoluendo officio certarēt, impetraſſe: cùm ex illius aduerſo tempore, aut gratificandi occaſionem quęrerent, aut auertendi criminis. Sua ſponte enim de gradu deiectus in quem vt cū offenſione hominum conſcenderat, ita inuidiæ expoſitus conſpiciebatur: nemo erat futurus qui miſericordiam tribueret: cùm grauis caſus viderētur è ſublimi & celſo loco, ſed is tamen qui tanquam merenti accidiſſet, ſolatio etiam inimicis eſſet futurus. Ex cruore quidem & cæde ſuorum (quod vltimum omnium malorum eſt) id cōſequebatur, non ſolùm vt miſericordia animi multorum, ſed eius etiam declarandę ſtudio tenerentur. Nullum autem ſatis aptum officij genus videtur iniuriæ expiandæ, quæ ſanguine & vita conſtat: multitudini in primis, quæ non cauſis rerum afficitur quibus prudentes mouentur, ſed iis quæ modò intuetur: ſiue ea minus grata ſenſui incidāt, ſiue habeāt quod voluptati ſit: quā vnā rem illa perpetuò ſpectat.

ſemini ſ: IOAN

IOANNIS MICHAELIS BRVTI FLORENTINAE HISTORIAE

LIBER SEPTIMVS.

BELLVM inteſtinum Florentiæ multorum cæde & ſupplicio ſedatum magis in præſentia, quàm ſublatum in poſterum videbatur: ita animis affectis, vt citius eos vires, quæ nunquam erant defuturæ ab externis armis, quã materies ad tumultuandum deficeret. Quod cũ Pontifex & Ferdinandus non ignorarent: quod minus per occultam conſpirationem licuiſſet: de principatu Laurentium deturbare; omnibus aliis improbatis conſiliis, bello aperto, atque armis conſtituũt. Iam cũ ea Florentiæ gererentur, Laurentius Caſtellanus copiarum Pontificiarum Dux, militibus iuſsis ad ſigna conuenire, in Hetturiam iter habebat, iis de cauſis quas libro ſuperiore cõmemorauimus: in primis vt copiis cũ Tolentinate coniunctis, quem via Flaminia eodem properare audiebat, Florẽtiam quàm proximè accederet. Erat autem in magna ſpe, quoniã firmiſsima eſſe coniuratorũ manus, ac cum iis populus ſentire ferebatur: omnino aliquid opportunitatis datum iri, ſi quam ipſe ſpem certam auxiliorum oſtẽtaſſet, ad ciuitatis ſtatum commutandum. Verùm cùm paulum viæ proceſsiſſet: primùm rumore & fama, temerè orta & nullis certis autoribus, deinde ſuorum literis & nuntiis cognoſcit: cum omniũ opinione celerius coniurati rem aggredi maturaſſent:

alium

alium exitum illos, quàm eum quem ſperauerant fortitos eſſe. Non eſſe vlterius rem differendam Pontifex & Rex arbitrati: nihilo minus exercitus duces promouere copias atque in Florentinum agrum excurrere iuſſerunt. Iam enim illi præ ſe ferebant, vnam ſibi eſſe cauſam armorum, vt Rempu. à Medicum dominatione liberarent: quæ niſi Laurentii cæde aut exilio, nimis graui vnius familiæ potentia leuaretur, ægrè aut poſſe quieſcere vnquam domi ab inteſtinis ſeditionibus, aut foris ab externis bellis diceretur. At qui Pontificiis copiis præerant, ad Peruſium ſubſtiterant. Eum in locum vbi Ferdinandi exercitus aduenisset, quem iam Truentum amnem traductum eſſe fama erat: totis viribus peti Florentinos placebat. Quoniam autem nondum ſatis ſe ciuitas collegiſſe ex trepidatione & tumultu ferebatur, ſperabant (id quod probabile erat) eos ſe opprimere imparatos: quod ſi accidiſſet, tum fore omnino vt cætera ſibi, quemadmodum conſtituerant, lęta & ſecunda euenirent. Interea quò facilius multitudinem Pontifex à Laurentio alienaret, igni atq; aqua ciuitati interdixit, quo genere animaduerſionis Pontifices vti raro aduerſus liberas ciuitates & Reges conſueuerunt, niſi grauiſſimorum ſcelerum & maximè inſignium expiãdorum cauſa. Ita cùm vulgò hæc opinio percrebreſceret, vnius Laurentij cauſa, Rempu. in tot mala incurriſſe: religioſam ciuitatem, cui ſanctum ſemper Põtificis nomen in maximis etiam diſsidiis, maiorum memoria fuiſſet: facilè apparebat, ab eo qui autor tantarum cladium ſuis ciuibus haberetur, abductũ auerſumq; iri. Verùm omnia ſecus acciderunt, ac Pontifex ſibi & Ferdinandus pollicitus erat. Omnes enim ſiue gratia, ſiue metu in

vnum Laurentium conuerſis animis, Reipubl. ſalutem illius fidei diligentiæq; permiſerant: cùm videri vellet ita illum poſſe ciuitatis dignitatem atque incolumitatẽ tueri: ſi animaduerteret ſibi populi ſtudia non deeſſe in retinendâ priuata ſua. Hanc ille ſuorum ciuium de ſua virtute opinionem, ne quando fefelliſſe videretur, ex omnibus ordinibus CCC. delectos, qui prudentia & fide plurimum præſtare credebantur, curauit in curiam per magiſtratum aduocandos: qui vbi frequẽtes conuenerunt, ad hunc modum ad illos dicitur verba feciſſe. Ita mihi ſemper veſtra in me ſtudia maioréſque meos perſpecta fuerũt, vt noſtri inimici nulla tempora acerbiora familiæ noſtræ optare debuerint, quò illa nobis cognita magis perſpectáve eſſent. Sed nulli vnquã noſtrũ per inimicorum crudelitatem atque audaciam, diu hoc tanto bono licuit frui. Nanq; vt de me loquar, cùm id mihi contigiſſet quod maximè omnibus optandum eſt, vt meis ciuibus viderer, pietate magis quàm patriæ debeo, & animi inductione quadam mei quàm vllis eorũ meritis in me atq; officiis deuinctus; ea nunc mihi acciderunt, vt propter magnitudinem beneficiorum, quæ in me & multa, & illuſtria contulerunt, referendæ gratiæ facultatem deſiderari à me facilius, quàm ſperari vllo modo poſſe intelligam. Ergo cũ ita ſemper à mea prima ætate in meos ciues animatus eſſem, vt ſi quãdo à me patria vitam repoſceret, quam me illius beneficio intelligerem retinere, eam illi reddere tanquam depoſitum paratus eſſem; ita hoc tempore nunc mihi illi videor vitam debere, vt non magis pietatis laudem mihi ſperandam putem ſi patriæ meæ cauſa illa poſsim æquo animo carere, ſed ſceleris atque impietatis grauem ac

turpem notam ſubeundam,ſi vt meæ ſaluti & dignitati proſpiciat,in graui illam rerum omniũ diſcrimine verſari animaduertam. Atq; antea quidem non ignorabã vitam me,liberos,fortunas,principem hanc in Repub. dignitatem,veſtro beneficio retinere:ſed mihi erat hoc commune cum multis. Nunc ſi pro vobis mihi mors oppetẽda ſit: vt hoc pietatis minus mihi liceret patriæ præſtare, vita mea ſeruanda tanto veſtro ſtudio ipſi antea præſtitiſtis: ſi rurſus eadem retinẽda, quòd illa vobis aliquando eſſe vſui poſsit: vt ea quoque voluptate fruar,factum id à vobis eſſe veſtro iã me immortali beneficio intelligo. Atq; haud equidẽ optabam, vt quemadmodum meo aduerſo tempore,me vobis deuinxiſtis, & fratris mortẽ vindicanda, & vita ſeruanda mea: ita ea ſe mihi occaſio per aduerſam fortunam daret: vt cũ veſtræ ſalutis cauſa, meum caput in vitæ diſcrimen obieciſſem, parem tanto veſtro beneficio vobis gratiam referrem. Sed neque mihi tamen in hac tanta Reipub. tempeſtate,qua illa iactatur, excipienda in me vnũ hac adeò ſæua procella,relatio vlla gratiæ par propoſita eſt. Ita enim illa eſt mei vnius cauſa excitata: vt mei capitis iactura, tanquam leuatam graui onere, ſperandum modò ſit fore,vt ex tot fluctibus quibus penè obruitur, erepta ſeruetur: rurſus ſi ego pergã cũ ea ipſa ſæuiẽti fortunæ obſiſtere, cùm in me vnũ modò ſæuiat, vereor ne patria inuidiæ meæ quaſi graui preſſa mole,mea culpa naufragium faciat. Hoc vnum inimici mei atque adeò apertè illi iam non per inſidias atque conſilia occulta petunt: vt ſæpius ego meis ciuibus vitam hãc debeam, cùm certam mihi perniciem & mortem, nefariè illi & ſceleratè moliantur. Semel cũ primum datum eſt lucem

 aſpic

aſpicere atque communem hûc ſpiritum ducere è cælo, patriæ illam retuli acceptam. Eadem rurſus cum patre adhuc viuente, crudeliſsimè petita inſidiis inimicorum eſſet: à vobis veluti excepta in ſinum, & ſeruata eſt. Poſtremò non illam templi religione auguſtiſsimi cùm ad ſalutem ſicariis & parricidis pateat, non cultu ſacrorum, quibus præſens adeſſe creditur humana vis ad ſcelera hominem vindicanda, non cõiunctione propinquitatiſque iure ſatis aduerſus improborum conſenſum munitam: vos vni proditæ fidei, religionis, ſacrorum acerrimi vindices quæ noſtró cruóre & ſanguine nefarij homines & teterrimi violauerant, veſtra autoritate defendiſtis, texiſtis, ſeruaſtis. Itaq; ſi ego vobis hanc vitam offero, & veſtra illa, & veſtra adeò ſæpè eſt: ſi liberos, fortunas, cùm quæ habeo cuncta veſtro beneficio retineam, eadem denique eſt ratio. Atque vtinam tamen hoc ipſum mihi, quicquid illud eſt liceat præſtare: in hac enim functione officij, cùm debitam vobis vitam obtuliſſem, eam me laudem referre ſperarē, quæ reddenti cum fide quæ accepit, expectanda eſt. Nunc cum mea ſit vobis vita exitij cauſa: cum quidem quòd ſpiritum hunc duco, quòd patria fruor, quòd domeſticum otium, quòd maiorum dignitatem in Republ. & locum tueor, veſtræ ſaluti & libertati maximè inimicis meis aduerſantibus, bellum vobis, exilium, direptio bonorum, cædes, patriæ denique exitium ingẽtia mala, vt iam antea à ſceleratis ciuibus, ita ab apertis hoſtibus in præſentia ſint timenda: quomodo ego ſine ſummo ſcelere, vitã hanc expetere diuturniorem in hac vrbe poſſum, cuius cauſa vobis hæc ſubeunda propediem, timẽda certè ſemper cauendáque ſint? Nam & illud mihi

accidit

accidit, quod mihi inter tot vitæ incõmoda, quibus circumueniebar, acerbiſsimum fuit. Cùm enim fore aliquando ſperarem, vt mea vita meis ciuibus, ſi qua illis tempora inciderent, vſui eſſet: idem cùm eam ipſam illis eſſe exitio, tum verò mortem, ſi eam oppetere neceſſe eſt; cùm ſemper pro ſalute ſuorum vitã effuſam honeſta mors & viro forti expetenda conſequatur, haud magnæ mihi laudi fore intelligo. Cui enim modò vt vita illi expetenda ſit; multa contigerunt quibus cũ voluptate perfruatur (quod tamen rarò, quæ rerum humanarum ratio eſt, homini vſu venit) ei cũ magna ſpe laudis, quæ maximarum virtutum parens eſt atque altrix, glorioſa mors ſemper ad poſteritatem propoſita eſt; At quanti ego vitam mihi eſſe faciendam putem? quæ inuiſa hoſtibus, meis ciuibus pernicioſa; mihi ſi liceat incolumi in patria manere, inhoneſta ſemper, moleſtaq; certè in magna meorũ ſit inuidia futura? Nunquam ſanè ego ita viuã, vt quauis morte illa mihi execrabilior deteſtabiliórq; ſit. Deus immortalis, qui hoc vnus modò poteſt, hoc omen prohibeat. Non ego obſeſſam patriam ab hoſte infeſtiſsimo, non flagrantem incendio, non ciues necatos, non matresfamiliâs, paruos liberos in captiuitatem abductos, non quorũ ſanguine domus noſtræ incendium reſtinctum eſt, eadem ego illos videbo flamma inuidiæ flagrare. Et patriam meã equidem honeſto exilio, & ciuium meorum libertatem (quando iam hoc vnum ſe inimici mei petere dicunt) meo capite ſeruabo. Ac non deſunt qui mihi indulgentiores, quã aut officij mei ratio aut Reipub. tempora requirant, me hac adeò graui cura leuatum velint. Ita enim contendunt per ſpeciem opprimendi mei (id quod tamẽ poſſe

accidere haud negauerim) vno eodémq; ictu Rempub. per meum latus peti. Quod vt maximè ſit, danda eſt tamen à me opera, vt ſcrupulus, qui iniectus hominibus eſt, animis euellatur: Laurentio Medice enim è ciuitate profecto, cuius vnius calamitate & ruina expiari modò inimicorum odium poſſe videtur, Reipub. hoſtes impiâ ſe gerere arma, ſi ea ita infeſta ciuitati retinere pergant, conuincêtur. Quæ autem alia cauſa ſuberit præter eam vnam, cui iuſtum odium in Medices Pontifex obducit libertatis ſuorum oppreſſores, quæ alia inquam, præter infinitam cupiditatem ampliandi imperij, ac ſuos per aliorum euerſionem augendi? quorum maior ambitio in præſentia eſt, quàm indignitas antea fuit atque egeſtas. Video iam vos, quę eſt omnium veſtrum in me beneuolentia, his ita à me commemorandis & affici magnopere & commoueri. Quod quidem ſi accideret magis vllo orationis artificio (quod in me nullum eſt, perexiguum certè eſſe poteſt) quàm cauſa animaduerterêt: latius mihi ea de re eſſe agendum putarem. At iam pridem hoc vos in me animo meóſq; omnes eſſe teſtimonio illuſtri, hoc ipſo tempore in primis comprobaſtis: cùm enim nobis, ab iis ipſis à quibus auxilium eſſet aduerſus aliorum iniuriam petêdum, mors & ruina certa impenderet: aduerſus illos nobis vim & necem intentantes, & amicorum partes & affinium & coniunctiſsimorum hominum, pari pietate atq; alacritate animorũ præſtitiſtis. Quo veſtro ſtudio in nos declarando, illud etiam videmini effeciſſe, quod erit nobis ſemper ad poſteritatem pulcherrimum atque honeſtiſsimum: vt noſtra priuata iniuria vindicanda, cũ Medicũ incolumitate coniunctam Reipub. ſalutem vos tueri oſtenderetis,
 commu

communes inimicos vlti acerrimè: quo quidem ex veſtro iudicio de nobis tanto, magnum mihi in malis ſolatium propoſitũ, vt quamuis acerbam fortunam æquo animo feram, præſtare maximè poteſt. Nam tum quidẽ facile eſt eam ferre aduerſam, cùm illa non flagitij & ſceleris pœna, ſed virtutis, conſtantiæ, fortitudinis eſſe teſtimonium exiſtimatur. Ergo ſi patria carere oportet, ſi cedere inimicis, ſi exilium ſubire, ſi diu minus veſtro hoc conſpectu frui; qua in re ego maximum meæ anteactæ vitæ fructum percipio: hoc vno tamen in reliqua vita vtar perfugio longè maximo: meos ciues cùm meam in patriam pietatem & fidem, tum inimicorum ſcelus atque impietatem perſpectã habere: quos æquius erat dirarum obnunciatione, & interdictione ſacrorum quàm oppreſſam penè patriam eorum nefaria vi per priuatorum cædem, notari. Vos quidem quãdo hodierno die de ſumma Repub. quid cenſeatis potiſsimũ eſſe agendum, ſtatuere oportet: maiorem in modum obſecro atque obteſtor, vt propoſitam vobis Reipub. ſalutẽ, cùm vos iam quo ego animo ſim minimè fugiat, priuatis meis commodis omnibus, quæ nulla vnquam mihi coniuncta erunt cũ veſtra pernicie, potiorẽ grauioremq́; habeatis. Hic ille cũ peroraſſet: placuit de magiſtratus & conſilij ſententia illi ad hunc modũ reſponderi. Cùm ille ſemper maiorũ veſtigiis inſiſtẽdo, nõ parẽ modò in patriã pietatẽ, ſed cumulatã etiã meritis maximis atq; ampliſsimis omni ſuo tẽpore retuliſſet: quæ debita præmia erãt ſummæ virtuti, omnes eos honores qui maximi in Repub. habentur conſecutum: & quando omni benè merendi ratione de priuatis longè etiam ſemper anteceſſuiſſet, ſtudia quoque ſuorum ciuium ſingularia

in ſua aduerſa fortuna eſſe expertum. Ac tametſi quæ mala eſſent Medicum familiæ importata omnes æquè moleſtè ferrent,in quibus veſtigium modò aliquod humanitatis eſſet reliquum: at illud in tot incómodis opportunè accidiſſe,quod cupidiſsimè ſemper omnes expetiiſſent,vt tandem omnes intelligerent, nō minorem voluntatem ſe in referenda gratia,quàm illum in promerenda, gerere &,quando adeò res tulerit, præſtare. Vitam illius & quoniã ita ſemper meritus eſſet, & quoniam ea non poſſet patria ſine certa ſuorũ ruina & pernicie carere,niſi immemores non illius magis quàm ſui eſſe vellent, & armis ſe & ſuæ vitæ præſidio defenſuros.Veriſsimam enim hoſtes belli cauſam, præ ſe ferre, Laurentij Medicis ſalutem atq; incolumitatem,quã impiè & nefariè præ ſe ferrent. Tanquam enim è corpore capite abſciſſo,eo vno è ciuitate ſublato,intelligere illos Rempub.prædæ ſibi ac direptioni relictam, ac ſimul cũ eadem & legum & magiſtratuum autoritatem neceſſe eſſe interire. Quæ cùm ita ſe haberent, iam illũ & bono animo eſſe, & meliores de ſua ac Reipub.ſalute cogitationes ſuſcipere debere. Nam breui perfecturos ſe, vt quod hoſtes importuniſsimi ad hominum ſtudia concilianda præ ſe ferrent, non ſolũ intelligerent Laurentio nunquam fraudi fuiſſe, ſed honori & commodo magis indies etiam fore. Hac hominũ reſpōſione Laurentius confirmatus, gratias omnibus egit verbis ampliſsimis: ac ne qua in re ſemel animis in adulationem effuſis, ſuorum ſtudia deſideraret,ab illis primum mentione facta, vt ſibi liceret præſidij cauſa certum numerum militum apud ſe habere,impetrauit.Ita magiſtratũ edicto præfatum eſſe aiunt: non videri ea eſſe Reipub.

tempora, vt Laurentius Medices in cuius ſalute, omniũ poſita ſalus eſſet, vitam & incolumitatem, & inſidiis ſimul & bello atq; armis petitam ſuis inimicis committeret: quorum non minus quàm qui ſe apertos hoſtes profiterentur, qui metu deliteſcerent, illi eſſent timendi. His rebus ita adminiſtratis, omnium animi ad belli curam & cogitationem conuerſi, & qui pecunias cogerent qua ad bellum, quod futurum erat, vterétur & qui commeatus expedirent, & qui militum delectum haberent, quique alia munia belli ex ſua fide & Reipu. tempore exequerentur impigri homines atque harum rerum periti, ſumma cura & ſtudio delecti: ſimul ad Venetos decreta legatione ac Mediolanum ad Iōanis Galeatij tutores, poſtulabant, vt ex fœdere ſibi aduerſus communes hoſtes auxilio eſſent. Ac ne quis Pontificis autoritate quò minus ſibi adeſſent, deterrerentur: quibus ille artibus, & aliàs ſemper, & eo ipſo tempore Reipub. inſidiatus eſſet, palàm magis ſuæ libertatis quàm Pontificis dignitatis memores docebāt. Quod indignũ maximè tanto Pontifice eſſet, & qui Chriſti in terris perſonam gereret: cuius pacis cõciliandæ ſuadendæq; hominibus, quandiu inter homines egiſſet ſtudium vnũ fuiſſet: fouiſſe in libera ciuitate, quæ nullius in illam iniuriæ ſibi conſcia ſemper ſacroſanctum Pontificis nomen poteſtatémque habuiſſent, ciuiles diſſenſiones, diſcordias, bella inteſtina, quæ exorta ciuium ambitione & partium ſtudio, aut tollere ſua autoritate, aut ſedare debuiſſet. Nam quod vix credibile videri deberet, etiam ſi de latrone ac perdito egeſtate homine referretur: certos homines quorum opera vteretur ad ciuium principum cædem, præmiis excitatos, per aliarum rerum

gerendarum occaſionem (quod iidem in quæſtionibus expreſsiſſent) Florentiam præmiſiſſe: quò facilius ſibi bellum, ſublatis iis quorum autoritas illius cupiditati ambitioníque obſiſteret, futurum eſſet. Itaq; quod iam fama omnes cognitum haberent: violata innocentium ciuium ſanguine vrbis templa religioſiſsima, polluta ſacra, cæremoniasq; atque in iis qui principes partes in tanto admittendo ſcelere præſtarét, ex ampliſsimo ordine delectos Pontifices, ſacerdotes, diuinæ rei adminiſtros. Quæ omnia quidem, quia vt eſſet æquum acerrima ſibi animaduerſione vindicanda duxiſſent, tantáſq; Deo immortali illatas iniurias, pro ſua religione & pietate eſſent vlti: tanquam hoc vnum eſſet Pontificis munus, hominum nefariorũ malefacta & ſcelera tueri: eorum vindices graui nota ignominiæ afficere, bello atque armis perſequi, libertate, patria, vitáq; ſi liceret, priuare conatũ eſſe. Ex eodem fonte cætera manaſſe, quæ nulla iam ab eo ratione tegi & conſilio poſſent: quorũ vnum illud grauiſsimum: quò omnes ab ſua ſocietate abſterrerentur, diploma excogitatum quo in impios homines modò & maieſtatis conuictos vti ſuperiores Pontifices conſueuiſſent. Eo populum Florentinũ, omnium aditu, congreſſu, ſacris, ſpiritu communi hac luce, ſi id fieri æquè facilè atq; experi poſſet, prohibitum eſſe. Ac non malè in eo tamen cũ Pontifice agi. Si quibus enim antea dubium fuiſſet, cùm eorum audacia, & libido tanta extitiſſet qui hæc eſſent auſi, à tàm graui ſcelere Pontificem, aut hominum exiſtimationem veritum aut Dei immortalis iram, & vim ſcelerum vltricem non abfuiſſe: nunc bello perſequendis iis, qui debitum illi munus impleuerint, quo ille animo eſſet

declara

declarare. Se quidem qui conſtantes fuiſſent in ſuo iure tuendo, atque imminentem Reipub. ruinam à ſuis capitibus ſceleratorum hominum ſupplicio depuliſſent: nihil indignum maiorum gloria quibus ſemper grauiſſima Pontificum autoritas fuiſſet, cuiúſq; rei cauſa tantum in ſe illius odium excitare debuerint, admiſiſſe. At ſi Deo immortali modò curæ eſſet, qua de re dubitare nemo deberet, quàm rectè Pontifices, diuina in homines poteſtate vterentur; & externa arma pariter & dirarum obnuntiationem qua ciuitati à ſacris interdictũ eſſet, triſtem illam quidem & timendã modò qui digni eſſent, vt illa peterentur; iis qui tantorum malorum autores cladiúmq; eſſent quas illa portenderet ruinæ, exitio, calamitati, ignominię futuram. Aduerſus horũ querelas tantas minimè ſibi Pontifex deerat, hominum ferociam, ſpiritus, contumaciam qui Principi Chriſtianæ Reipub. totius orbis terrarum moderatori, cui maximi Reges atque Imperatores Auguſtiſsimi imperanti parerent, monenti & caſtiganti ſe reſiſtere ſuperbiſsimè eſſent auſi, vi atque armis vt feræ, beſtiæ & indomitę ſolerent, fuiſſe domandam. Victa patientia, ſcelere atque importunitate præfracti & contumacis populi: id vnũ ſcilicet reliquum fuiſſe, vt arrogantes & ſuperbi homines per hanc rationem ad officium & ſanitatem reuocarentur. Neminem ſanè ita malè de Chriſtiana Repu. ſentire quin ita cenſeat; vbi cætera quæ mitiora ſint minus procedant, non armis perſequendos, profligandos à communione bonorum arcendos, qui iam pridé nefarium atque impium bellum Pontifici Maximo indixerint, ac diuinam perſonam inter homines gerenti. Quot eorum iniurias, quàm inſignes ac graues fuiſſe

Deterritos metu qui ſua ſponſione, propinqui hominis fidem & exiſtimationem tueri parati eſſent, quò id minus pro ſua in Pontificem obſeruantia præſtare auderent. In ciuitatum defectione, quæ imperio Pontificum parerent, ſuſceptam defenſamque pertinacißimè eorum cauſam qui principes defectionis atque autores extitiſſent: negatam poſſeſsionem, quibus pro ſacroſancti imperij poteſtate ſacerdotia amplißima detuliſſet, hominibus illis quidem ſummæ dignitatis, & qui iis honoribus gerẽdis pares (quicũq; poſtea illi eſſe cẽſerint) ab eo iudicati eſſent, ad quem eius rei cognitio & ius pertineret. Neq; in eo tamẽ veſtigio impietatẽ cõſtitiſſe, ſed progreſsã eſſe vlterius ac vagatã latius. Grauißimi quidem criminis conuictos ſacerdotes (quẽ enim hoc inficiari poſſe?) ſe inconſulto vt diuina omnia atq; humanã iura confunderentur, affectos ſupplicio, eorum dilaniata membra & diſtracta, atque id quidem nullo humano more & inſtituto. Nam (quod reſipiſcentibus, tametſi illis grauißimorum ſcelerum in Deum atque homines damnatis, nunquam negatum eſſet) neque iis factam poteſtatem, vt venia à Deo immortali & pace impetrata, diſcedere è vita vbi tãto ſupplicio ſcelus expiaſſent, numineq; placato liceret. Ac ne quia in re ſibi impij homines reliqui facerent: amplißimi ordinis adoleſcentẽ lectißimum, & dignitatem gerentem Regiæ parem, vel voluntate, vel ingenio, vel ætate à cogitatione nefarij atque abominandi facinoris abhorrentem, cuius inſimulatus ſit, vix ſupplicio ereptum, cùm de eo ſæpè eſſet actum in publico ciuitatis conſilio, domique priuato carcere aſſeruatum, datis cuſtodibus, qui aditum atque egreſſum familiariũ obſeruarent: cùm in crimine nulla

eſſet, cauſa ſæuiendi aut à ſui contemptione atq; odio, aut ab ingenio ſæuientium quæſita. Ad hæc ſpreta audaciſsimè Pōtificis Maximi autoritate, cum iis à ſacris interdixiſſet (id quod terrori eſſe omnibus gētibus conſueuerit) ſacerdotes recluſis templorum valuis, quas diuina clauſiſſet autoritas & vis, ab iiſdem rem diuinā facere ac ſacra adminiſtrare metu ſupplicij coactos. Poſtremò cùm nondum ſibi ſatis eſſe factum arbitrarētur, niſi in diuinam & ſacroſanctam poteſtatē ſæuirent: eorum imperio per Hetruriæ Pontifices concilio indicto, aduerſus maiorum mores atq; inſtituta, qui vnum tantæ rei in terris autorem Romanum Pontificem perpetuò agnouerint: impium factum decretum, vt damnatis ab eo atque æternis ſuppliciis viuis æquè & mortuis deuotis, ſcilicet quò impietas & ſcelus impunitate grauius inter homines alatur, prouocare ad gētium omniū futurum conuentum liceret. Nam quòd etiam ſe auſi ſint incuſare (quid autem adeò celſum inter homines & ſublime haberi, quo non illi ſuperbia atq; audacia efferantur?) quòd dignum ſummo Pontifice ſtatuerit, liberas ciuitates, ex ſeruitute grauiſsima ſua autoritate vindicare: ad quem magis quàm ad ſe vnū pertinere tollere tyrannos, præmiis honeſtos homines, ſupplicio improbos afficere, leges, iura, inſtituta maiorū tueri? Quāquam tantæ erant Pontificis & Florentinorum querelæ, quæ peſsimo exemplo apud omnes Italiæ Principes iactabantur: Raphaël Riarius Cardinalis, quod verè magis Xyſtus quàm iure querebatur, è cuſtodia dimiſſus atq; vbi vellet, redire Romā eſt iuſſus. Graue autem ille periculum euaſiſſe fertur: cùm eum multitudo concitata, tanquam conſiliorum participem ad ſupplicium

poſtu

poſtularet, vix illa Laurentij autoritate & magiſtratus deterrita quò in illum minus pro ſuo ingenio ſæuiret. Satis quidem in eo cauſæ creditur fuiſſe, id quod poſtea res declarauit, vt ea cura Pontifex liberatus, maioribus etiam quàm conſtituerat viribus, bellum quod adoleſcentis cauſa trahẽdo diſtulerat, maturaret Reipub. inferre. Imparatis adhuc Florẽtinis ab armis ſubitò nunciatur Pontificis & Ferdinãdi exercitũ ductu Alphonſi Ferdinandi filij & Federici Vrbinatium Ducis in Reip. fines ingreſſum multis ignobilibus caſtellis, quæ in Senenſium agro Florentinæ ditionis erant occupatis, ad oppidum Caſtelliñam caſtra poſuiſſe. His nũtiis territi, cùm lentiora ſua ſpe ſociorum auxilia eſſent, ipſi nondum ſatis virium haberent, vt apti ad belli vim arcendam viderentur: pariter & qua ratione obſeſsis opem ferrent, & quod caput, eſt: ſi propius ad vrbem hoſtes copias admouiſſent, quibus viribus poſitam ciuitatem in tanto rerum diſcrimine tuerentur, ignorabant. Ac quanquam miſſa ab Inſubribus auxilia aduentare dicebantur: magna tamen ſpe à Venetis deſtituti impẽdentis mali metu trepidabant. Nam illi quoniam ſe ita fœdere teneri contendebant, vt bello priuatorum cauſa ab illis ſuſcepto (Laurẽtius Medices ea exceptione minimè obſcurè notabatur) haud intereſſe deberent: apertè iam ſe illis auxilia miſſuros negabant. Cùm in hiſce anguſtiis res eſſet, Thomam Soderinum Venetias legauerunt, qui Senatum belli cauſis diligentius expoſitis, ad fœderis religionem & fidẽ ſociis præſtandam, quoad poſſet inducere omni ſtudio conaretur. Interim ne infami cunctatione redderent hoſtem alacriorem ad faciendam iniuriã, Herculem Ateſtium qui Ferrarẽſium

Dux Borſio ſucceſſerat qui copiarum Reipu. Dux rem gereret, delectum, occurrere primo quoq; tempore hoſtibus iuſſerunt. Quæ dum ab illis (vt in ſubita re & prudenter & accuratè adminiſtrantur) hoſtes XL. die poſtquam ad oppidum caſtra poſuerant, omni alia ſpe propinqui auxilij deſtitutos oppidanos, qui egregiè ad eũ diẽ illis reſtitiſſent, in deditionẽ accipiũt. Oppido recepto ac præſidio firmato, maiora iam animo agitantes Aretiũ copias ducere inſtituũt, magna ſpe poſita in celeritate, qua maximæ ſæpè res confici cõſueuiſſent, aliquid ſibi opportunitatis ad rem benè gerendam datum iri. Eo animo cùm eſſent ad Sanſeuinum Montẽ, quem appellant, caſtra ponunt: non ignari vbi illud oppidum celeritate adhibita expugnaſſent: ſubito ſuo aduentu oppreſſos Aretinos deditionem facturos. At iam Hercules omnibus rebus neceſſariis ad profectionem comparatis, quadrato agmine incedẽs, copias inſtructas aduerſus hoſtem ducebat, ita animo paratus, vt ſi quã pugnandi facultatem occaſio daret, non eſſet recuſaturus. Cùm propius iam caſtris caſtra contuliſſet, quotidie leuioribus prælijs periculum virium faciendo, quibus ferè hoſtes inferiores habebãtur, iam in magna ſpe erat, fore vbi totis viribus dimicatum eſſet, vt victoriam minimè dubiam referret. Cuius fiduciam cũ minimè eſſe vanam hoſtes ignorarent, qui iniquo loco caſtris poſitis, ac commeatu excluſi iam retrò ſigna referre cogitarent, inducias aliquot dierum petere coguntur: confeſſione etiam ſua viſi de prælij euentu vbi manus conſererent, dubitare. Quæ cùm ita eſſent, admirantibus iis tantam occaſionem Herculẽ belli adminiſtrandi omiſiſſe, cùm eius eſſet ſumma virtutis opinio, ac magnus

in rebus bellicis vſus,induciæ fiunt.Itaque re præter ſuā expectationē impetrata, per induciarū tempus, omnia quæ ad oppidi expugnationem neceſſaria eſſent comparare inſtituunt: atq; vbi dies induciarum exiit, Reip. exercitu penè inſpectante, captum oppidum ſuæ ditionis fecerunt. Iam hyeme appropinquante, cùm hoſtes in hyberna conceſsiſſent, querente maximè ciuitate Remp.à molli atq; inerti milite prodi, exercitus in hyberna eſt deductus.Hercules cū deſerta ac prodita vera virtus nequicquam cū ignauia armis & conſenſu multorum munita videretur pugnatura, Apennino digreſſus Ferrariam rediit. Quæ dum in Hetruria geruntur: Mediolani inter Sfortiæ pueri tutores graui orta controuerſia,cùm ambitiosè omnes ad Principatus adminiſtrationem aſpirarent,magni futuri tumultus ſemina iaciebantur. Erat ſumma rerum penes Bonam Ioannis Galeatij matrem,non illam quidem ſatis per ſe aptam imperio adminiſtrando,ſed quæ proxima ſummæ virtuti eſt laus, nitentem vnius hominis conſilio, qui magnam apud omnes prudentiæ & probitatis opinionem partam habebat. Erat is Franciſcus Simoneta Calaber, callidus homo,atq; ex Galeatij mortui indulgentia,qua is nunquam immoderatè vſus apud populum maximè præſtare gratia ferebatur, ſummā ferè omnium rerum gerendarum vnus adeptus. Huic cū ſimultates grauiſſimè poſt Galeatij mortem cū Ludouico Sfortia interceſsiſſent,qui propterea quòd pueri patruus erat & fratrum maximus natu rerum adminiſtrationem ad ſe deferri poſtulabat: ne quid illi locus ad noua ineūda conſilia relinqueretur,magnæ cupiditatis homini, & quæ in primis videretur pueri rationibus incōmoda futura,

Bonæ

Bona matri perſuaſit, vt Senatus decreto interpoſito, illum extra vrbem ablegandum atq; imperij fines curaret. Ita illa probata re, cũ (vt ferunt) in eo vſa eſſet Thomæ Soderini conſilio qui tum Mediolani legatus Reip. agebat, Ludouicum tanquã is nouas res aduerſus Ioannis Galeatij ſalutem moliretur, ac ſimul Octauianum fratrem & Aſcanium, tum Rubertum Sanſeuerinatem, quòd is maximè eorum eſſe ſtudioſus dicebatur, in exilium eiecit. Ex his cũ præcipiti fuga elati Abduã tranſirent, Octauianus vado deſtitutus, temerè equo in vorticem demiſſo, interiit. At exules qui iam graui coorto in Hetruria bello, in nonnullam ſpem veniſſent, per eam occaſionem res in Inſubribus nouandi: in primis in ſuſcepta ſpe Ferdinandus Rex confirmauit: quò illi magis animos ad noua conſilia adiicerent, magna illis occaſione ad rem ex ſententia gerendam oſtentata. Quoniam verò iniquo animo ferebat, Florẽtinos quibus cũ bellum gerebat à Sfortiæ pueri tutoribus auxiliis iuuari: ita illos cura domeſticarum rerum implicare conſtituit: vt fœmina præſertim atque in nouo poſita principatu, ſatis conſultum filij rationibus cenſeret, ſi quid illi ſpatij relinqueretur de illius ſalute cogitandi. Itaque per Proſperi Adornij & fratrum exulum operam perfecit, vt Genua & ſi qua illius ditionis oppida Sfortiæ imperio parebant ab eo præter vrbis arcem deficerent. Quæ cúm illius præſidiis teneretur, ſæpe eò miſsis qui tentarent, an vlla ſpes eſſet illam recipiẽdi, & victi ſemper facilè & redire æquè re infecta, erant coacti. His rebus fœmina (vt par erat) perturbata, cùm in Florentinis graui tum implicitis bello & haud ſatis aptis qui ſeſe aduerſus tantum hoſtẽ tuerentur, parũ ſibi eſſe præſidij

conſtitutum animaduerteret, conſilium quidem iniuit, vt in aduerſis & fluxis rebus haud improbandum, ſed quod magis eſſet opportunum inimicorum vlciſcendis iniuriis, quàm videretur filij rebus in poſterum expedire. Genua enim accito Baptiſta Fregoſio Proſperi inimico, atque aduerſariarum partium Principi, cùm illi facilitatem agendæ rei demonſtraſſet, magnam ſpem fecit, ciuitatis Principatum, per Adornij eiectionẽ occupandi. At quò maiore alacritate & ſtudio, rem ſibi eſſe ſuſcipiendam putaret: præter ciuiũ ſtudia, qui permulti illius nomini fauebant, vbi rem aggrederetur, ſe illi arcem tradituram pollicebatur. Cùm re intellecta Fregoſius, ſe nunquam immemorem fore illius beneficij, ac tantæ oblatæ occaſioni minimè defuturum reſpõdiſſet: his conditionibus eſt inter illos trãſacta: vt recepto Principatu, cum Ioanne Galeatio Sfortia filio, quem vt parentem ſuæ dignitatis autorem & familiæ agnoſceret, fœdus ſanctè atque amicitiam coleret: in primis autem, quod vtriuſque rationibus expediret, neque exules vnquam per vllam obiectam cauſam reciperet, neque ad bellum aut ſibi, aut Galeatio filio vllo vnquam inferẽdum, pecunia, milite, vllave re alia iuuaret. Ita ille confirmatus, atque ad agẽdam rem Genuam dimiſſus, facilè recepta arce, dum ſuorum fideli ac forti opera vſus eſſet, Principatum occupauit: atque inde Proſperum Sfortianóſque fratres ex vrbe eiecit: ſumma fide (id quod ſe receperat facturum) in eo fœdere ſeruato. At illi exulibus Genuenſibus adiunctis, vnà cũ Ruberto Sanſeuerinate, cuius eadem erat cũ cæteris cauſa, ſe in Apuanos Ligures receperunt: ita parati animo, vt vbicunq; ſpẽ reditus occaſio oſtentaret, inſigni clade inimicorũ ſuis ne deeſſent.

Quod

Quod quidem cùm Pontifici & Ferdinando renunciatum eſſet: omniq; iam in Inſubribus ſedato tumultu, vnde ſpes illis primùm erat obiecta; Florentinos ab ea parte Sfortiæ præſidio nudandi: exulum operam peropportunam ad vires eorum diſtrahendas arbitrati quæ haud ſatis per ſe eſſe firmæ eodem etiam contractu videbantur: curauerunt ab illis copias in Piſanum agrum inducendas: magna illis ſpe reditus facta, vbi audacter incepta exequi atq; impigrè maturaſſent. Quòd autem ver appropinquabat, neque ſatis adhuc Florentini eſſe parati ad bellum ferebantur, plurimum fore commoditatis in eo exiſtimabant, ſi exules vſi celeritate ac rem illis nec opinantibus aggreſſi, ab ea parte belli initium facerent. Cùm exules de eorum voluntate certiores facti, rem minimè eſſe contemnendam putarent: optimæ ſpei & fiduciæ pleni tantam repentè oblatam occaſionem læti arripiunt. Itaq; ex Liguribus qui Adornij partibus fauebant, magna hominum collecta manu: cùm iis præeſſe Sanſeuerinatem placuiſſet, breui quæcunq; agri Piſani erant, vt in ſubita atq; improuiſa re nemine iis reſiſtente, aliaq̄-te, aut vi, aut metu, aut deditione recipiunt. Tanta autē erat eorum fiducia ex ſuperioris temporis prouentu: vt iam ſpectantibus militibus, qui in ſtatione erant, excurrere ad portas vrbis prouecti gloriæ ſtudio auderent. Hoc in ſtatu cùm res in Hetruria eſſent; legati à Cæſare, Ludouico Galliarum, & Pannoniæ Regibus Florētiam venerunt. Hi cùm ſe miſſos ob eam cauſam dicerent; vt ſi qua ratio iniri poſſet, ſublatis inter Pontificem atque illam Rempub. controuerſiis, pacem & cōcordiam firmarent: planè ſe perfecturos pollicebantur, vbi ciuitas à ſanioribus cōſiliis non abhorreret, & vt Pōtifex pariter

hoc ſibi perſuaderi adductus Regum precibus atq; autoritate pateretur. Cùm his actæ gratiæ, Regéſq; tanti, quòd ſui commodi atque honoris cauſa, hanc ſibi moleſtiam ſubeundam ſtatuiſſent, omni verborum honore collaudati eſſent; ne quando vnquam per Florentinos factũ eſſe videretur, quò minus armis poſitis paci atq; otio Italiæ conſuleretur: præterea eorũ Principum honoris cauſa à quibus legati eſſent, miſſuros ſe legatos Romam de compoſitione dixerunt. Neque vlterius dilata re cum illis hoc maximè curæ eſſet, vt æqui atque iniqui intelligerent, pacis ſe & concordiæ autores, inuitos & maximis ac grauiſsimis coactos iniuriis cũ Pontifice Maximo gerere bellum, legatos decernunt, viros ampliſsimos ciuitatis, qui inita extẽplo legatione, cùm nulla in re illum nacti ſuis rebus æquiorem eſſent, breui quidem Florentiam reuerterunt. Cùm Florentini vt quàm integerrima omnia ad pacem haberent, nihil ſibi reliqui feciſſent: dandam ſibi eſſe operã cenſuerũt, vt legitima gerere arma, cùm ea nõ inferendæ ſed propulſandæ iniuriæ cauſa ſumpſiſſent, & non magis cum Pontifice Maximo quàm cum pacis atque otij perturbatore, pugnare viderētur. Ac quoniam plurimum ſibi momenti acceſſurum ad totius belli adminiſtrationem credebant ex nobiliſsimi Regis & potentiſsimi coniunctione: qui cum Ludouico fœdus & ſocietatem firmaret, Donatum Acciaiolum legatum in Galliam mittunt. Is eſt Donatus Acciaiolus, à quo homine (id quod per ea tempora fuit perrarum) Latinis & Græcis literis erudito, conuerſa multa è Græca lingua in Latinam & doctè & luculẽter leguntur: vir præterea, & nobilitate & probitate vitæ pariter domi foríſque habitus clarus.

Itaque cùm in ea legatione nõdum ex Italia profectus deceſsiſſet: virtutis ergô eſt publico ſumptu à ciuitate elatus atq; adeò vt poſteris mortui memoria prodeſſet, cùm liberi publici muneris ac rerũ omniũ vacatione & immunitate donati: tũ ad filiarũ collocationẽ pecunia à magiſtratibus decreta. In huius locum Guidantonius Veſputius ſuffectus, ita vt ſe ſtatim in viam daret, mandatis à magiſtratu acceptis eam poſtea legationẽ obiit. Interea cũ graui bello affecta ciuitas eodẽ tempore ſed diuerſis locis atque inter ſe diſiunctis premeretur: quò maiore animo & ſtudio & exulibus in Piſano agro & in Senenſi Ferdinando & Pontifici occurrerent: ex delectibus vrbanis, milite imperato, quo præſidio Reſpubl aduerſus hominũ temerè collectam manum vteretur: Petrum Caponium Ghini filiũ, magnæ virtutis & conſilij hominem Lucã legatum miſerunt: quòd vererentur ne inde exulibus commeatus atque auxilia ſubminiſtrarẽtur: in primis ſoliciti vt ciuitas opulenta & maximè opportuna propter propinquitatẽ gerendo bello, ſi æquam ſuis rebus & fauentem nacti eſſent: in amicitia contineretur. Atqui ſuſpecta legatio ciuitati cũ animos ſimultatum memoria & diſcordiarum ſubiret quæ nondum planè reſederat: ita multitudinem & plebem infimam commouit, nihil vt propius factum ſit, quàm vt concitato tumultu, populariter Legatus vir honeſtiſſimus ſuæ ciuitatis: cũ illi parum præſidij in magiſtratu eſſet, interficeretur. Ita ille functus legatione, quæ minimè ſalutaris futura ciuitati, penè ſibi exitio fuerat, vt noua conſilia à Lucẽſibus inirentur, id quod tamen facilè ſuſpicari licebat, perfecit. Temporis enim vetuſtate ſedatum penè compreſsúmq; odium, tanquam vulnus

obducta cicatrice, nouo ictu recrudui∬e videbatur. Nunquam porrò eſt ſatis firma amicitia inter vicinas ciuitates futura. Siue enim viribus & potentia ſunt pares, æmulatio imperij, ſiue altera infirmior, eſt alteri cõtemptioni: idipſum & parit odium & ſimultates alit: vt cùm illa ſecuritatem quærat eius ruina, qua cũ habet inſtitutam contentionem de principe loco: hæc ſi qua ſe occaſio det, ſe ab indignitate vindicare & cõtẽptione omni cura & ſtudio conetur. At Florentini, ne iam vere ineunte improuiſo bello opprimerentur, neu hoſtes capto ex ſuo tẽpore conſilio: viarum anguſtias præoccuparent, ac commeatu ciuitatem intercluderent: Herculem Ferrarienſium & Federicum Mantuanorum Principem, quò bellum maiore fama apparatus per nobiliſsimos Duces atq; in primis rei militaris peritos adminiſtraretur, Florentiam euocarũt. Quibus Carolum Bratij ac Deiphœbum* Iacobi filium, Venetis permittentibus, quòd eo tempore cum Turca pacti inducias quieſcebant, cùm delectis militibus qui aliquot annos ſub eorum ſignis militabant, ſocios atq; adiutores ad bellum gerendũ eſſe placuit. Cùm magno equitũ & peditum numero comparato, vires cũ Ferrarieſi & Mantuano coniunxiſſent: ad eas copias, quas ſecum ipſi adduxerant, aliis inſuper acceptis, ſe ad Piſas exulibus opponere atque ibi facere belli initium conſtituunt. Erat autem ſumma eorum conſilij, vbi (quod ſibi ſpondebãt) exulum vires diſieciſſent, tumultuariam manum, & temerè collectã: Senam quò tota belli moles inclinaret, exercitum adducerẽt, ac cũ Regiis, vniuerſis viribus de ſumma belli decertarent. At exules eorum cognito aduentu, qui ad Auſerem amnem ſtatiua habebant, quoniam

niam multò ſe eſſe inferiores militum numero intelligebant, veriti ne pauci à multis circunuenirentur: aliquandiu ad timoris tollendam opinionem, iiſdem in caſtris commorati, cùm ab exploratoribus propius hoſtes aduentare cognouiſſent, vnde diſceſſerant, ſe in Ligures Apuanos receperunt. Ita illis profectis, atq; ad ea oppida, quæ amiſſa erant, exercitu adducto: omnia, vt nihil hoſtile in Piſano agro relinqueretur, quod belli in diuerſa parte gerẽtes ſolicitos haberet, recepta præſidiis firmarunt. Eo metu Florẽtini liberati copias omnes inter Collem oppidum & Fanum Geminiani, quò commodius faciliúſque exercitu luſtrato, de omni belli ratione ineunda ſtatuerent, nullo dato ſpatio hoſti ad loca æquiora occupanda, adduci imperãt. Cùm eò Duces ſumma vſi celeritate exercitum duxiſſent: animaduerſum eſt, ex Bratianis militibus & ex Sfortianis æquè multos, qui ex Inſubribus miſsi erãt ex fœdere Florentinis auxilio, ſub iiſdem ſignis militare. Ea ex re verendum erat, ne vigentibus adhuc partium ſtudiis, & nondum planè odiis reſtinctis, cùm leuiſsimis quibúſq; de cauſis quotidie venturi ad arma magna cum exercitus clade viderentur, ne quid detrimenti Reſpub. atq; incommodi acciperet: vix autem nè id accideret vlla ratione & cõſilio à Ducibus poterãt obuiam iri, ni diuidi copias ac vires diſtrahi paterentur: quod iis tamen videbatur neceſſariò eſſe agendum, ne ſi diutius iiſdem in caſtris manerent, ex priuatis ſimultatibus odium cõceptum, in minimè dubiam multorum perniciem erumperet. Itaque cũ hoc tutius viſum conſilium eſſet: Carolum cũ ea militum parte quibus ipſe imperabat, in Peruſinum agrum mittũt, quã in re minimè dubium erat,

 ob eas

ob eas cauſas,quas ſuperius commemorauimus,nõ eſſe plurimum illius rebus proſpectum: cæteros quò tranſitu hoſtes prohiberent vbi vim facere conarentur,Pogibontios quà erat aditus in Florentinum agrum eodem tempore ire iubent. Bonitium à veteribus oppidum appellatum eſt, vt quibuſdam videtur. Hoc cõſilio neceſſitas hoſtibus imponebatur, niſi negligere Peruſiũ mallent Pontificis perſtudioſam vrbem, quæ in magnũ adducta diſcrimen, vbi pergerent cunctari, ventura propediem in Caroli poteſtatẽ videbatur, copias quòd ipſi coacti egiſſent, diſtrahendi. Præterea quò ancipiti cura diſtractum Pontificis animum à belli conſiliis auocarent,operam dederunt,vt Nicolaus Vitellius,quem antea illi ceſsiſſe Tifernatiũ Principatu demonſtrauimus, ſuarum partium hominibus collectis, eam vrbem Laurentio Vitellio eiecto,quòd non illi erat admodũ difficile futurum à ſuis quotidie ad reditus ſpem incitatus occuparet.Porrò Laurentius quòd maximè valere gratia apud Pontificem ferebatur, ac plurimum illius partibus fauebat,autoritate princeps in ciuitate habebatur. Quæ omnia optimo cõſilio & ratione adminiſtrata, cùm viderentur propediem eũ exitum habitura,quẽ maximè ſibi animis ſpondebant: Carolus qui iam Peruſinis omni belli clade affectis magnum in ſpem potiundæ vrbis veniſſet, non ſuorum magis quàm Reipu. aduerſo tempore moritur.Eodem verò tempore Vitellius,quanquam nondum vrbem occuparat, latè agrum populatus, eò Tifernates adduxerat, vt omni ſpe propinqui auxilij adempta, ſuis rebus conſulere atq; inire cõſilia de tradenda vrbe cogerentur. Pari vſi felicitate qui Pogibontios ad tranſitum hoſti claudendũ miſsi

erant:non ſolùm,quod iis datum negotium erat,hoſtes aditu in Florentinum agrum prohibebant,ſed iis etiam inuitis, cùm minimè auderent ſe eorum conatibus opponere, impunè ad vrbis muros nullo eos prohibente excurſiones faciebant. At quanquam Caroli immatura atque inexpectata mors, Florētinis quibus in illius virtute & conſilio plurimum ad omnia momenti conſtitutum erat, perincommodè videbatur accidiſſe: ea tamen poſt illius mortem euenerunt, vt certa illos victoria, niſi vltrò offerēti ſe fortunæ defuiſſent exploratáq; maneret. Pontificij enim exercitus Duces, cùm certis nuntiis de Caroli morte acceptis, Florētinos, quos iam factos rebus ſecundis negligētiores rebantur, ac ſe illis præterea in magnam contemptionē veniſſe non ignorabant, ſe poſſe de improuiſo opprimere ſperarent: caſtra inde mouere atq; illos adoriri conſtituunt. Itaque magna trepidatione & tumultu quò timoris opinionē hoſtibus augerent militibus iuſsis vaſa colligere, rectà ad Thraſymenū lacum, nobilē Annibalis de Romanis victoria contendunt. Quod hoſtium conſiliū, cùm Iacobus Guiciardinus exercitus legatus cognouiſſet: re antea cū Ruberto Malateſta communicata, cuius erat in exercitu, ob ſingularem virtutis opinionem & rei militaris ſcientiam magna autoritas & exiſtimatio: propius ad hoſtes caſtra mouere, ac cùm iis duplici errore captis decernere totis viribus conſtituit. Cùm autem ab iis ſe peti viderent, quos adoriri ipſi conſtituiſſent, non vt exiſtimabant, palatis ac nullo certo imperio atq; ordine diſperſis & diſsipatis, ſed animis ac viribus ad pugnandum paratis, falſos illos ſua opinione nullo negotio ſe oppreſſurum, cùm præſertim nihil hoſtilis atque

infeſti à tergo relinqueret, arbitrabatur. Neque illum fruſtrata ſua ſpes atq; opinio eſt. Nam ſimulátq; ſignũ militibus pugnæ dedit: Pontificij quibus aliquãtò maiorem ſpem in hoſtium contemptione quàm in vera virtute atque animi magnitudine poſuiſſent: cùm militum vim atque impetum, qui vt in imparatos & perterritos,ſua etiam opinione vehementius atque acrius inuehebantur,ſuſtinere haud facilè poſſent: perturbatis ordinibus primum loco moueri ac pedem referre, hinc terga vertere ac poſtremò grauiore vrgente metu,præcipiti ſe fugæ mandare cœperunt. Quæ res Florentinis minimè dubiam victoriam fecit. Huius rei nuntio Florentiam perlato, lætam ciuitatem,quæ iam à graui metu reſpirare, ac tanquam emergere ex aduerſa tempeſtate videretur: Pogibontiis triſtiores nuntij ſubſequuti, grauius aliquantò eam & vehementius affecerunt. Nam cũ præda ingẽti parta ex hoſtium agro, inter milites (vt fit)in prædæ diuiſione magna eſſet exorta contentio: Ducibus ambitioſius quàm aut temporis ratio aut Reipub.dignitas poſtulabat,cauſam ſuorum defendentibus,ventum erat pari animorum ardore vtrinque ad arma. Cũ vt hinc magna eſſet clades expectãda; nihil ad ſpeciem iuſti prælij deeſſet: ægrè quidem legatorum autoritate interpoſita,qui Reipub.nomine exercitui præerant, ſedata in præſentia tanta ſeditio eſt. Poſtremò cũ auaritia inter milites,ſtudio inter Duces quo elati aliorum cauſam ſuam fecerant, peſsimo exemplo certaretur: nulla iam reliqua ſpe alia ratione animos conciliandi, alterum eſſe mittendum cenſuerunt: nihil illum arbitrati ex vſu Reipu.facturum in magno militũ odio & diſſenſione, etiam ſi honoris exiſtimationiſque

cauſa

cauſa, vno animo cū collega bellum, vt inſtituerat, adminiſtraret. Ita Mantuano copiis præeſſe iuſſo: Hercules, quem minus fore æquum ſuis rebus cenſebant, inſigni Reipub. illato detrimento, cùm magna exercitus parte, qua ex re eius in primis vires extenuabantur, ex Hetruria abiit. Veriſimile eſt quòd ſuperiore bello Venetis exulum cauſam defendētibus, in eorum exercitu militauerat, cùm antea in ciuium diſſenſione minimè obſcurè Neronij & Soderini partibus aduerſus Medices fauiſſet, Laurētio vno id procurante, aut miſſum eſſe factum, aut, quod probabilius eſt, ſua ſponte ipſum nobiliſsimum Ducem & qui parem eundem atque æmulum, haud ſatis æquo animo videretur in belli adminiſtratione laturus, diſceſsiſſe. His rebus cognitis, Alphōſus Calabrorum Dux qui Regiis copiis præerat, Sena vbi ſubſtiterat, motis repente caſtris, ne magnam oblatam occaſionem belli adminiſtrādi prætermitteret: aduerſus hoſtes ire incredibili vſus militum ſtudio properauit. Sperabat enim, quoniā quicquid roboris in exercitu habebatur, Herculis diſceſſu erat detractum, quicquid ille ſtudij & celeritatis adieciſſet fore vt id magnū momētum ad totius belli ſummam afferret. Quæ illum ſpes minimè fefellit. Simulatque enim aduentare illum Florentini cognouerūt adeò vniuerſi perterriti dicuntur, vt cùm in omnium trepidatione, cauſam omnino cur trepidandum eſſet ignorarent: vix certiore de eius aduentu nuntio accepto: quanquam illi & loci æquitate, cùm egregie munitus naturā atq; opere haberetur, & tormentis atque omni alio belli apparatu multò hoſtibus ſuperiores eſſent: nō ſine magna eorū admiratione, qui tam præcipitis ac turpis fugæ cauſam quærerēt,

terga verterũt. Quod autem fama nunquam anteà cognitum erat (tàm imbellem militiã tum Principes Italię alebant) neque hoſtium conſpectum ſuſtinere auſi, tormentis, tabernaculis, impedimentíſq; omnibus prædæ relictis, vnius cura ſalutis anxij, nominis, famæ, exiſtimationis obliti, ſeſe fugæ dederunt. Hac parta victoria Alphonſus non tàm ſuorũ virtute, cuius nullum adhuc erat periculum factum, quàm hoſtium ſumma ignauia & timiditate: tanquam belli finis, ac fructus victoriæ in prædæ diuiſione conſtitiſſet, partienda ea cũ auaro milite occupatus, hoſti, quem adhibita celeritate delere potuiſſet, ſpatium ad ſe recipiendum reliquit. Celeriter fama tantæ cladis Florentiam perlata, magno terrore & tumultu ciuitatem compleuit, pari illam & ſuorum ignauia perditam, & hoſtium ſeruatam. Ac quanquàm is erat Reipub. caſus, vt quouis etiam tempore magnopere eſſet ciuitati extimeſcendus, tamen quò minus parata aduerſus illum in vlla re ſubſidia haberent, grauis exorta ſimul peſtilentia efficiebat. In magno enim omnium metu, cum permulti relicta vrbe, tanquam in multitudine pernicioſior contagio ac præſentior mali vis non æquè facilè caueri poſſet, villarum amœnitates & receſſus quæſiſſent: repentè malè geſtæ rei fama eodem peruagata, cum coniugibus & liberis, quos magna ſequebatur agreſtium turba deſertam paulò anteà patriam proditámque repetebant: inter duo grauia vitæ diſcrimina, ſatius eſſe ducentes animã agere in complexu ſuorum, quàm hoſtibus immaniſsimis & non ita cupiditate gloriæ, atque odio ſui gerentibus bellum prædæ relinqui. Cùm tot malis circunuenta ciuitas, inprimis eorum quæ impenderent debilitata metu, ferè

de ſalute deſperaret: vetere inſtituto maiorum iam antea magiſtratu creato cui belli cura atque adminiſtratio mandabatur: factum ab eo decretũ ad exercitũ mittitur, qui ad Peruſium à Carolo adductus, adhuc ibi eo mortuo conſtiterat: vt omiſſa in præſentia eiuſce belli cura, ac collectis ex fuga, qui reliqui erant ex ſuperiore exercitu, quíque palati & vagi nullóque certo Duce ferebantur, omnibus viribus aduerſus Alphonſum rem gererent. Eum enim recenti victoria elatum iam quicquid intra amnem Elſam atque vrbem erat, incendiis & populationibus infeſta omnia faciendo occupaſſe fama erat. Et ſi igitur obſeſſa arctiſsimè vrbe, haud dubiũ erat, quin breui Peruſini cũ vltima omnia eſſent paſsi deditionem facerent: accepto tamen magiſtratus decreto cui planè eſſe parendum cenſebant, cũ tutius præſertim conſiliũ videretur, tueri ſua, quàm aliena ire oppugnatum: ad Fanũ Caſsiani, quod oppidum Florentia abeſt VIII. mill. paſſuum, copias duxerũt. Ita autem conſilium explicauerant, vt cùm victi exercitus reliquiæ eò conueniſſent: tum planè viribus ſuperiores, aut cũ hoſtibus confligerent, ſi quod futurum credebãt, poteſtatem pugnandi facerent, aut conãtibus vlterius progredi obuiam irent, ad omnem ſubitum caſum vrbi ſemper præſidio futuri. At exercitus diſceſsione Peruſio ſoluta obſidione, cuius incõmoda haud diutius ſuſtinere poſſe videbatur: Pontificis milites graui cura ac metu leuati, impunè Cortonenſem agrum atq; Aretinum populabantur: faciléque apparebat, niſi qui eorum ferociam atque impetum retardarent, iis obuiam mitterẽtur, inſignem cladem Rempub. atque ignominiam ab ea parte accepturam. Nam & Regij iam Pogibontios & Vicũ

oppidum in deditionem acceperant, & Certaldo capto & direpto, Colli imminebant. Quod oppidum & ſui natura munitum, & in primis eius regionis omnis Repu. fidele, cùm deſperarent oppidanorum voluntatę poſſe recipere, adhibitis tormentis oppugnare ſumma vi ac militum ſtudio inſtituunt. Qua re Florẽtini cognita qui iam copiis ad Caſsiani Fanum cõtractis, minimè videbantur inferiores futuri, ſi iis dimicandi opportunitas aliqua daretur: ne oppidani qui propter exiguum propugnatorum numerum haud ſatis pares habebãtur ad hoſtium vim atque impetum ferendum: longiorem autem obſidionem ferre non poterant, ſibi cõſulere ac ſe Alphonſo dedere cogerentur: ſimul & ad ſuorum animos confirmandos & ad terrorem hoſtibus inferẽdum propius ad illos caſtra mouere conſtituunt. Ita profectionis ſigno dato, ad Fanum Geminiani quinque millia paſſuum ab hoſte conſederunt. Hinc cùm per varias occaſiones quotidie ferè leuioribus prælijs, quibus virium periculum fiebat, decertaretur: quanquã Regiis quò minus liberè oppidanos vexarent (vt ſuperioribus diebus conſueuerant) nonnihil afferre moræ atq; impedimenti Florentini videbantur: tamen cùm in dies obſeſsis eſſent omnia arctiora, ac nihil illis fore præſidij in ſuorum aduentu ad ſe tuendos appareret, illis aſtãtibus atque inſpicientibus (magno id quidem Repu. dedecore quæ adeò ignauum militem atq; infamẽ alebat) deditionem fecerũt. Iam hyems cũ exactis Cal. Nouemb. milites tecta atque hyberna ſpectarent, Duces à cura rerum gerendarum auocare videbatur. Itaq; ne magis militum mollitia, quàm eorum flagitium infame eſſet, quorum imperio parebant, mentione primũ à Regiis

facta, trium menſium induciæ fiũt, cum decem dierum ſpatium Florẽtinis datum ad conſultãdum eſſet. Turpe quidem & flagitioſum conſilium multis eſt viſum, qui duriſſimo etiam anni tempore, minimè negligendam tantam oblatam occaſionẽ, tamq; ad res gerendas idoneam atq; opportunam cenſebant. Quid autem minus agendum erat properantibus ad belli finem, quàm in medio curſu victoriæ cõſiſtere, perterritis hoſtibus quibus aduerſa omnia ita accidiſſent, vt de ſumma rerum deſperarent? Nam afferre inducias victis, cùm mora interpoſita, & reparare vires & inſtaurare bellum per otiũ poſſint, aut eorum eſt, qui nimium molliter cũ hoſtibus bella gerunt, aut cũ hoc perrarò accidat, vt quis inimico velit conſultum, cùm data facultas ſit illius perdendi: eſſe indicio videtur, magis ipſos ignauia, quàm vera virtute victos hoſtes eſſe: certè quæcunq; illa eſt cauſa quæ illos moueat qui ad huiuſmodi cõſilium deſcendunt, ignorãtium id vti victoria videtur. At ciuitas quæ tot iam bellis gerendis affecta, otij atq; pacis eſſet ferè oblita, vbi per induciarum tempus lõgo interuallo ſpes illius recuperandæ affulſit: recenti malorum memoria quæ paſſa erat quæ mox impẽderent, conſiciendo, cùm eò eſſet eorum ſenſus acerbior, quò magis ex pacis bono quàm eſſent belli incommoda deteſtãda intelligebat, palàm iam pacis autores quærebat, & ſi qui belli mentionem facerent, de quo inſtaurando iam à principibus agebatur, eos oderat atq; auerſabatur. Querebantur enim cũ exhauſti priuati tributis conferendis, atque exinanitum Reipub. ærarium ſumptibus faciundis eſſet, nullum tamen operæ pretium ciuitati extare, contrà, aduerſa illi ſemper omnia & triſtia accidiſſe. Sine autem

inertia & metu, quod mitius malum, minus videretur iniquo animo ferendum: ſiue ſcelere eorum atq; auaritia, qui rebus gerendis eo bello præfuiſſent, cùm illis extraordinarij imperij vis, vtilitati & compẽdio eſſet, militiam habentibus pretio addictam: præter tot oppidorum amiſsionem, quorum iacturã permagno redimendam cenſebãt, auerſos atq; alienatos optimos fideliſsimóſque ſocios. Quibus rebus ita fœdè ac flagitioſè administratis, vix poſſet diiudicari, vtrum detrimẽto maiore ciuitas an ignominia & dedecore eſſet affecta. In caſtris ferocem militem, in acie imbellem: & cùm maiore eundem cupiditate atque auaritia ad prædandum, quàm ad vincendum ſtudio gloriæ: tum magis in eadẽ ipſa partienda præda contumacem quàm in defendẽda aduerſus hoſtem conſtantem. Duces quidem factos ad eorum ingenium, molles atq; indulgentes, minus certè quàm æquum eſſet, ſuum agnoſcentes in proteruos atque audaces imperium. Itaque inane eſſe nobilitatis nomen quod iactẽt: vt cũ illiberales ipſi & ſordidi ſint, facilè oſtendant, nulla ſe alia re à gregariis militibus quàm maiorum imaginibus differre. Cuiuſmodi autem eorum virtus ſit atq; in re militari ſcientia & vſus exitũ tandem belli declaraſſe. Prædæ auiditate incenſos milites, propè iuſto prælio atque infeſtis vtrinq; ſignis concurrere paſſos eſſe. Mox cùm pugnari cũ veris hoſtibus oporteret, vbi animi vis præſens & robur præſtandum eſſet, abiectis turpiter armis neq; eorum expectato aduentu, æquè malè partam defenſamq; prædam, ſimul cũcta quæ ſua eſſent, terroris & formidinis plenos prædæ reliquiſſe. Alia nunc conſilia videri eſſe ineunda: & qui bellicas artes non calleant, aut quoniam militiam

habeant quæſtuoſam, neque animos neque vires afferant ad res gerendas pares, iis eſſe pacem qua fruantur, & ſe dignum quæſtum in vrbano otio atq; inter menſarios & negotiatores quærendum. Qua re cũ ſatis iam & domeſticæ ignauiæ, & externæ virtutis factum periculum, ac magno id quidẽ Reipu. incommodo ſit: quod eſſe reliquũ videatur, per pacis autores ac Reip. amantes ciues qui minimè ſint defuturi, an tantis malis finis vllus reperiri pace concilianda queat, tentandũ deniq; experiundúmq; eſſe. Hæc non ſolũ palàm inter priuatos, facilè libera ciuitate impunitatem in maledicendo & petulantiam tuente, ſed in conſiliis publicis & quidẽ cum Laurentius & magiſtratus adeſſent, quem vnum præcipuè peti apparebat, dicebantur: vt cùm mentionem de bello inſtaurando facere inſtituiſſet: non defuerit, qui illo interpellato, defeſſam ciuitatem diceret gerendo bello atq; auerſam ab aliis conſiliis pacẽ quærere, neq; mentionem armorũ fieri pati vllo modo poſſe. Qua in rerum difficultate tanta cùm parũ in Venetis conſtitutum præſidij haberẽt, qui ſe bello alligari quod priuatorum cauſa ſuſceptum aduerſus Pontificem contenderent, minimè æquum cenſebant: in Sfortia, & pupillo eodem, & domeſtico ac ciuili bello implicato magis voluntatẽ egregiã atque animi propenſionẽ, quàm vires ad ſe iuuandos eſſe intelligerent, ſtatuerunt omnino, cæteris omiſsis conſiliis, de pace eſſe agẽdũ. Vna erat dubitatio reliquã cũ de hoc conueniret, à quo duorum potius pacem peterẽt, ne quando fruſtrati ſua ſpe alterũ tanquã non prius conuentũ vbi ei alter prælatus eſſet, minus æquum faciléмque inuenirent. Ea breui diſceptatio diſcuſſa cõpreſſaq; eſt. Nemo enim dubitabat

tametſi cætera paria haberentur, cũ in altero belli ſumma, in altero acceſsio eſſet: quin & viribus firmior Ferdinandus, & conſtans magis in amicitia & ſocietate tuenda, ſi animum ad pacem inclinaret, non eſſet Xyſto præferendus. Nam vt minus etiam de Pontifice dubitarét homine iracundo & peſsimo exemplo in ſumma poteſtate imperij, immoderata ambitione atque animi impotentia abutente: eam eſſe rationem animaduertebant ſocietatis cum eo & fœderis firmandi: vt dubium relinqueretur, quicquid cum eo trãſegiſſent, in alterius Pontificatu quàm diu ſtabile eſſet ac firmum futurum. In Principatu enim qui non hæreditario iure, ſed paucorum ſuffragiis, atq; vt fors & temeritas ſuadet ſæpius defertur: diuerſa ferè hominum ſtudia ſolent voluntatéſque animaduerti: vt rarò admodum acciderit, quod præſens optimam etiam ſequutus rationem inſtituerit, id vt ei qui ſucceſſerit, probatum æquè diu ratúmq; fuerit. Natura enim hominum id fert, vt magis omnes ſuis ſtudiis: atque adeò iis quæ minus certa ratione poſſunt tueri, quàm alterius inſtitutis tametſi eadem eſſe optima intelligant, parere velint. Sæpe autem videmus accidere, vt cùm Pontificatus ac ſummi imperij poteſtas à vehementiore homine ingenio adminiſtretur, omnibus ſemper formidabilis, cùm in faciẽda iniuria impunitas & licentia, in declinanda religio tueatur, ingentia mala in Chriſtianam Rempub. inuehat. Qui enim ſemel animum induxit vt iniuriam faciat, is cùm ad voluntatem facultas lædendi atq; impunitas accedit, & ferociam & contumaciam æquè addendo, facere eandẽ pertinacius perſeuerat. In præſtãda fide rarò idem conſtans habetur ſi quando illam alteri obſtrinxit, cùm ſe

legibus ſolutum à quo fidem præſtari oportet, religione impeditum qui illam exigit, & propterea minus audacter ſuum ius perſequi animaduertat. Itaq; in Pontificis Maximi amicitia & ſocietate, neq; vbi res proſperè ſuccedant, ſunt communia victoriæ præmia, neq; belli pericula quæ neceſſariò ſubeunda ſunt iis qui arma gerũt, ad eum pertinere videntur, quem tanta opinio hominũ & religio in terris tueatur. Omnes enim in gratificãdo Pontifici pariter, & in eodem ſubleuando, ſi quando iis de ſuo iure decedendum ſit, ſuę religioni ſe & fidei conſulere exiſtimant. His rationibus animis confirmatis, Laurentium Medicem cùm autor ipſe eius ſententiæ eſſet, mittendum legatum ad Regem, qui iratum illius animum placare & cõciliare quoad eius fieri poſſet ciuitati conaretur, cenſuerunt. Nam & videbatur magna opus eſſe autoritate, ad animum Regis à Pontificis ſocietate auertendum, qui cùm non fœderis religione ſolùm, ſed voluntate & ſtudio etiam coniunctus haberetur: (id autem erat ferè neceſſariò futurum, vbi ille ſibi perſuaderi paſſus eſſet, vt nouum fœdus cũ Florentinis feriret) & cùm is quem vnum peti eo bello fama erat, ſe vltrò illius arbitratui permiſiſſet, vix erat dubitandum quin magnitudine animi ac virtute tanta, quantumuis barbarus animus, & deliniri & flecti tandem ad mitiora conſilia & poſtulata æquiora poſſet. At Laurẽtius, nondum ad illum delata legatione, cùm vt illuſtrius pietatis in patriam ſtudium oſtẽtaret, ſuſcipere omnino rem decreuiſſet: ciuitate Thomæ Soderini fidei cõmendata, qui tum Vexillifer Reipub. præerat, Cal. Decembrib. ex vrbe proficiſcitur, cùm cauſam eius aduentus omnes ignorarent. Hinc Piſas profectus, iam antea ad magi-

ſtratum literis ſcriptis, quibus profectionis ſuæ cauſam ac totius cõſilij ſuſcepti rationem explicabat; audit ſibi munus legationis quò maiore autoritate rem gereret, mandatum eſſe. Adiectum autem erat decretum honorificentiſsimum, vt vni poteſtas fieret, quicquid is eſſe è Repu. duxiſſet, ſiue fœdus atque amicitiam ineundam, ſiue inducias faciendas exiſtimaret, cũm Rege trãſigendi. Per eadem ferè tempora, quibus ea Florẽtiæ agebantur: Ludouicus & Aſcanius Sfortia Inſubrũ agros populati Dertonam, Romanorum olim coloniam, occuparant. Quia verò non eſſe penitus à ſe auerſos Mediolanenſium animos audiebant, in magnã ſpem venerãt, iis ſuo aduentu confirmatis, ac ſi qui minus ſuis rebus fauerent, largitione & præmio redemptis, fore vt ſuſcepta Sfortiæ pueri curatione, non magno negotio Principatum inuaderent. Adiuuabat plurimum fortuna eorum cõſilium. In magna enim caritate annonæ, armata multitudo, ita vt minimè quieturam appareret: autorem modò & ducem quærere ad ſeditionem videbatur: qui ſe à fame atque egeſtate vindicaret. Iam & illud ferebatur, quod in primis exulum cauſæ fauebat, Bonæ matri & Simonetæ cuius conſilia omnia agi exiſtimabantur, magnam à plebe cõflatam inuidiam: quæ quòd ciuitas rei frumentariæ anguſtiis laboraret, culpam omnem in illos conferebat. Ita illi magna ſpe incitati, fore vbi propius ad vrbẽ acceſsiſſent, vt à ſuarum partiũ hominibus ſibi portæ aperirentur, magna vſi celeritate Mediolanum properabant. Id cum fœmina didiciſſet, quæ ab omni conſilio inops ne quid ſibi durius accideret in magna populi offenſione verebatur: vſa illa quidem vt adeò ſuo aduerſo tempore conſilio minimè

nimè improbãdo(quod adducta neceſsitate & tempore erat factura)deferre vltrò Ludouico ipſa cõſtituit. Quò autem mitius cũ illo ageret, eò ſe illum æquiorem habitura arbitrabatur.Huius conſilij autorem illi fuiſſe ferunt Antonium Taſsinum Ferrarienſem quẽdam, cùm ex humili fortuna traditus vxori ad cubiculi miniſteria à Galeatio eſſet,ſiue illum ſedulitate & officio, ſiue ingenij & morum elegantia,cui rei maximè ad Principũ gratiam aditus patet, ſiue forma conciliatum id quod nõnulli ſuſpicabantur. Breui autem cùm ſe penitus in interiorem illius amicitiã inſinuaſſet, cæteris omnibus deiectis,ob minimè diſsimulata in illum Principis ſtudia,omnia ſuo arbitratu adminiſtrabat. Id cùm alij ferebant moleſtè,qui tantam inuri ignominię notã Sfort iæ familiæ querebantur : tum vnus erat Franciſcus Simoneta,qui ob ſingularem hominum de illius prudentia opinionem, principem locum inter familiares conſecutus, & hoc minimè æquo animo ferebat, & vnius hominis inuidioſæ potẽtiæ,palàm fretus ſua autoritate aduerſari auderet.Ea ex re graui inter illos æmulatione orta,minimè quidem ex æquo loco,cùm in altero vera virtus quæ contemnebatur,in altero fœminæ ſtudium & gratia conſpiceretur, certabatur. At Taſsinus, qui hoc non ignorabat, cùm aſpiraret ad maiorem potentiam,&(quod ſub fœminæ imperio ſperare nõ poterat) magis eandem firmam & diuturnam: ſemel tanquam loco motum aduerſarium arbitratus ſe vbi paulùm admitteretur deiecturum: exules fratres, quorum illi potentiam autoritatémq; opponeret, ſtatuit in ciuitatem eſſe reuocandos.Eo confirmato conſilio ita,Principem dolo aggreſſus atque hortatus eſſe dicitur, vt expoſita

lli temporis iniquitate, quæ vt noua omnino conſilia poſtulare, ita deliberandi moram minimè pati videretur, concitata iam multitudine & armata, inimicis vrgentibus, nullo firmiore præſidio in externis auxiliis conſtituto, facilè illi perſuaderet, vt Ludouicũ & Aſcanium propoſita illis impunitate, reducendos, atque vbi vellent, ſibi reconciliandos curaret. Omnino autem ſibi futurum pollicebatur, quòd Ludouicus ſatis intelligeret illius cõſilio & gratia ſe in vrbem receptum, minimè eum ſibi tanto obſtrictum beneficio defuturum. Quod quidem eius conſilium, quanquam ſatis tectum atque occultum haberet, haud ſatis potuit Simonetam celare. Itaque homo prudentiſsimus, cùm impẽdentem ſibi calamitatem ab exulum reditu proſpiceret, id quod poſtea euenit, Taſsino prædixiſſe fertur: Ludouicum & Aſcanium per illius gratiã & ſtudiũ reditu impetrato, ſibi quidem certum exitium: quod tamẽ fretus optimæ mentis conſcientia aliquãtò inimicorum opinione leuius ferret, ſed minimè dubiam ei ignominiam atque exilium, quod omni eſſet morte illi grauius futurum, ſi vir modò haberi vellet, allaturum. Quod quidem haud temerè ab illo prædictum breui rei euentus declarauit. Nam Ludouicus ſimulatque accepta Principis fide, eſt in vrbem receptus, facilè in eum cuius vnius conſilio & autoritate diu tãtus principatus erat adminiſtratus, calumnia conficta, & damnari hominem & plecti capite curauit. Taſsinus cũ ſerò eſſet expertus, quantũuis paruam iniuriam ægrè magno etiam beneficio atque illuſtri in viro principe obliterari conſueuiſſe: breui poſtea in exilium pellitur. Id Bona Princeps cùm factum contumeliæ ſuæ cauſa ægerrimè ferret; tanquam ſibi ea

iniuria non Taſsino eſſet illata, irata Ludouico & filij tutelam qui illi erat prædæ futurus,& Principatus procurationem reliquit,atque ex Inſubribus diſceſsit. Iam cùm Laurẽtius Piſis magiſtratus decreto accepto, Neapolim vectus longa naui ad legationem obeundam nauigaſſet: præter omnium opinionem, quòd ciuitas per induciarum tempus auocata à belli cõſiliis minimè hoc ſibi eſſe timendum cenſebat, Sergianum Reipub.oppidum ab Auguſtino Fregoſio,prodentibus(vt ferũt)quibuſdam oppidanis,occupatur. Id ad Macram fluuium ſitum,Lunæ ruinis creuiſſe fertur, vrbis olim Hetruriæ nobilis. Atq; oppidum quidem neq; ſoli vbertate neq; commercio aut incolarum frequẽtia celebre quòd obiectum Liguribus veluti propugnaculum,Reipub. fines ab ea parte tuebatur, magnopere amiſſum ciuitatẽ perturbauit. Neque verò ſolum tantum acceptum incommodum ex oppidi opportuniſsimi amiſsione homines mouebat,ſed multò magis etiam cauſa.Nam omnes ita exiſtimabant quòd adhuc Regius exercitus in Reipub. finibus hæreret, non conniuente ſolum Alphonſo ſed clàm etiam adiuuante, oppidũ eſſe ab Auguſtino Reip. interuerſum.Huic Florentinorum ſuſpicioni occurrere cùm non eſſe planè vanam appareret: ſuæ dignitatis eſſe atque exiſtimationis Alphonſus arbitrabatur. Itaq; nihil ſibi reliqui fecit,& literis æquè & legatis ad magiſtratum mittendis & omnibus aliis rationibus ineundis quibus hanc à ſe auerti ſuſpicionem ſperaret. Ac quanquam hæc ita ille agebat, Florẽtini tamẽ maximo metu afficiebantur: & quòd ciuitas ærarij anguſtiis laborabat, exhauſti iam ſumptibus ad bellum faciendis, & quòd Laurẽtius aberat,quem vnum maximè vt tantorũ

malorum autorem, ita etiam vindicem quærebant. Ita cùm nemo ſupereſſe videretur cuius autoritas, aut præſentibus malis obſiſteret aut impendentibus obuiã iret, iam penitus tãquam deplorata re, deſperandũ de communi ſalute cenſebãt. Nam aduerſus Regem & Pontificem manebat adhuc integrum bellum, cui diutius gerendo minus pares ſe eſſe intelligebãt: & cùm iam neq; in Inſubribus (tanta facta commutatione rerum) neque in Venetis, his de cauſis quas ſuperius demõſtrauimus, quicquam præſidij oſtenderetur: erat magnopere verendum, ne Genuenſium armis tanquam additamenti loco accedentibus ad bellum, Reſpub. in magnũ rerum omnium periculum adduceretur. Vna ſpes his malis ſolicitis ſolatio erat, quæ tota eſſe poſita in Laurẽtij prudentia & virtute videbatur. Nam ſi is ex Reipub. dignitate (quod haud penitus diffidebant) cum Rege tranſegiſſet, non dubitabant, quin cætera etiam omnium expectatione mitiora ciuitati obuenirent. Iam verò ille ſecunda vſus nauigatione Neapolim appulerat ac ciuitate omni illius viſendi ſtudio excitata, à Ferdinando Regia magnificentia & comitate, cùm illi Federicum filium, magna ſuorum frequentia comitatum obuiam miſiſſet, erat exceptus. Ac cùm propius ad vrbẽ acceſſiſſet: dicitur illi Rex minimè tanquam priuato, qua in re decedere plurimum de ſuo iure videretur, obuiam proceſsiſſe: cúmque ex Regiis equis vnus adductus eſſet, quo vectus Laurẽtius vnà cum Rege in arcem contenderet, non acutè minus quàm ſalsè & venuſtè eum perſtrinxiſſe ferunt: tum enim (inquit) ſibi equo opus fore, cùm à tanto Rege ſibi facto æquiore pacem impetraſſet, quo nuntio ſuis optatiſsimo vt citius ciuitatẽ

imper

impertiret, ſibi eſſet celeritate vtendum. Ad celebrem hominis famam ceperat animos tacita quædam admiratio: cùm vnus is eſſe diceretur cuius cauſa perniciosiſsimum bellum duo potentiſsimi Italiæ Principes patriæ intuliſſent: tantum autem in eo pietatis ſtudium extitiſſet, vt animi conſtantia quadã inuicta, cura omni propriæ ſalutis animo abiecta, vltrò patriæ ſeruandæ cauſa, hoſtium ſe poteſtati infeſtiſsimorum permiſiſſet. Quanti autem ea res eſſet æſtimãda ſatis quidem in eo apparere: hoſtẽ enim, & quidem hoſtem acerrimum magnis iam & acceptis & illatis iniuriis, ſubitò ex animo ſimultatis omnis memoria obliterata, dignũ illum duxiſſe, quem omni genere officij complexus atque adeò eadem cũ Repub. manente cauſa belli, priuatim amicitiæ iure atque hoſpitij deuinctum apud ſe haberet. Atq; poſt prima illa perſoluta humanitatis officia, quæ adeunti primum Regem obeunda erant: cùm primo congreſſu nihil aliud agi placuiſſet, quàm vt lenocinio orationis & comitate quadam quę in eo virtus dicitur planè Regia fuiſſe, facilem ſibi aditum ad Regis beneuolentiam compararet: diem colloquio conſtituit, quo die remotis arbitris, cum eo ageret de iis quorum cauſa miſſus erat. Qui vbi dies aduenit ita illum allocutus fertur. Et ſapientia tua (Rex) ſingularis, & animi magnitudo ac moderatio ſumma, agentem me grauiſsimis de rebus & maximis magnopere confirmat. Itaq; ſiue ego aduerſo patriæ meæ tẽpore abs te pacẽ petere inſtituã, facilitate quidem te ac lenitate pari in ſimultatibus ponendis eſſe intelligo, cuius nullæ præſertim ſatis graues cauſæ extant: ſiue autem cõmunis ſalutis cauſa, id cenſeam mihi eſſe agendum pari eundem animi prudentia

& conſilio præditum, non dubito quin æquiſsimũ habeam in communi ſalute procuranda: qui vnus maximè quæ ex præſenti bello impendeāt calamitates quaſi ex altiſsima ſpecula longe antea animo proſpicias. Nũc cùm ego vtrunq; agam: & patriæ meæ ſeruandæ cauſa, cuius rei poteſtas in te vno ſumma eſt, & cõcordiæ atq; otij in Italia tuendi, qua in re & de tua dignitate plurimum & de huius Regni ſalute agitur, nihil ſubeſſe cauſæ video, cur non ego te mihi hodie magna alacritate animi affuturum putem. Magni hominis eſt inimicitias ponere: ſed quæ tamen in nemine cũ laude, in Rege vix vnquam ſine graui offenſione hominum atque inuidiâ eſſe diuturnæ poſſunt: amicitiam inſtituere, inimicitiis poſitis, perrarò alij poſſunt, at Rex ſemper & quidem Ferdinandus Rex debet. Quæ enim cũ laude fiunt, facere debent ſemper qui ea agere & poſſunt & nouerunt. Ita nemo facile priuatum hominem reprehendet qui condonãdis iniuriis inimico ſe difficilem præbeat, meritò idem Regem qui in eo ſe minus exorari patiatur. Res autem vna eſt quæ animi magnitudinem requirit, quæ virtus in priuato admirationem habet, non habet in Rege laudem. Huius enim eſt propria: in altero ſi adeſt, datur laudi, ęquo animo eadẽ deſideratur. At dignitati ſemper in agendo debet Rex conſulere: quid cùm dignitati eſt adiuncta ſalus? Pacẽ abs te Florentini petimus, ſi à Rege quidem certa impetrãdi ſpe, ſi ab eo qui vt hoſtis ſit ſe Regẽ eſſe obliuiſcatur (non verebor quæ ſentio dicere æquitate ſumma fretus tua) tantò id laturi leuius, quãtò magis illum ſibi infeſtum quàm nobis relinquemus. Sed vt minus de hoc dubitem ſingularis tua virtus facit. Ita autẽ Regnum fortunæ debes vt virtuti

plus

plus debeas, quæ te Regno dignũ effinxit. Verùm id à te petimus quod nobis quidẽ neceſſarium, tibi ſalutare maximè futurum contendimus. Ac cùm minimè hæc inſtituta à me oratio ſit tui docendi cauſa, ita autem te patriæ meæ placandi, vt intelligam mihi cũ leniſsimo eodem Rege & mitiſsimo ingenio eſſe agendum: illud tantum modò, ſi potero, efficiam, vt cùm tua ſponte ſis propenſus ad meliora conſilia, & quæ pariter probari nobis perſpecta intelligas, nihil iam nobis ſit in mora, quin pari contentione & ſtudio, ad ea quæ meliora eſſe animaduertimus, contendamus. Itaq; ea pars à me orationis omittetur, quæ aut iracundiæ tuæ in nos ſedãdæ, aut impetrandæ patriæ ſaluti eſſe comparata videatur. Minimè enim eſt veriſimile tantum Regem vlla vi magis orationis permoueri, quàm clemẽtia, æquitate animi, ſtudio gloriæ & laudis: in conſeruanda præſertim ciuitate cùm in primis Italię nobili & clara, tùm (ſi modò hæc dici præſens noſtra fortuna patitur, quæ tamen vera ſunt & nemini obſcura) cuius multa atque illuſtria ſemper in Chriſtianam Rempub. merita extiterint, & niſi quæ nobis iniqua obſiſtat & fatalis vis, videãtur in poſterũ futura? Valeat hæc quidẽ ratio, aut apud homines imperitos, qui ſenſu magis quã ratione ducũtur, aut apud barbaros animos, qui ſummi beneficij loco haberi volunt, ſi flecti ſe precibus magis ad officium quã cauſa & ratione patiantur. Apud Ferdinandum Regem, cùm cauſa & ratio pariter, tum exiſtimatio hominũ & fama ſemper plurimi erit: ita quidẽ ſi non illa magis faciendis iis quæ præclara ſunt, quàm tuendis iiſdem & conſeruandis comparatur. Sed vt hæc tandẽ omittam: quid minus in præſentia conuenire noſtris rebus videtur,

(communem iam ego cauſam hanc faciam) quàm eo in bello perſtare, in quo æquè & qui victi ſunt, & qui vicerunt, cùm illinc vires deletæ penitus, hinc affectæ atque extenuatæ fuerint, neceſſe ſit communi inimico & in huiuſmodi occaſionem ſeruāti integras ſuas, prædæ relinqui? Duo enim in Italia Principes, quorum ſumma autoritas habetur aduerſus nos iuncti fœdere eſtis: quibus ita ſecunda multa & proſpera euenerunt, vt tamen ipſi qui à vobis vincimur, conditione vobis ſimus paulò deteriore. Nam Sfortiæ Principatus in magna tutorum diſſenſione parum firmus, idem vigilantis hoſtis & potentis inſidiis, quæ tectæ religione fœderis latēt, expoſitus eſt. Vnus Venetus Senatus eſt reliquus: cùm integer ipſe bello & noſtro Galeatiíque fœdere, ſatis tutus ab iniuria, tum verò ex aliorum tēpore vbicunque occaſio vocare videatur, paratus ſemper, non inuidioſa magis quàm formidabilia omnibus arma inferre. Ac minimè vereor quidē ne quod ego mox ſum dicturus, ita excipiatur, quaſi à me dictum ſit iactantiæ cauſa (nihil enim minus præſenti noſtræ fortunæ videtur conuenire) ſed tamen ſi Veneti magis ſuę fidei conſulere, quàm inſidiari noſtro tempori voluiſſent: & meliore nunc loco noſtræ res eſſent, & minore cū pudore, certè non ita afflictis & perditis noſtris rebus, de pace tecum (Rex) ageremus. Sed hoc ſanè fuit Venetorū conſilium, quod ex veteribus eius ciuitatis inſtitutis coniici facillimè poteſt, vt cùm vtrique noſtrum feſſi bello gerendo eſſemus: ipſi integri ſuccedentes, tanquam iam rerum omnium arbitri cōſtituti ſibi gradum atq; aſcenſum ad totius Italiæ imperium patefacerent: quod quidem facilè niſi quis Deus maturè eorum ambitioni occurrat

currat, videtur eſſe facturi. Ac nemini ſanè dubium eſt, quin Veneti propter magnitudinem imperij non ſint omnibus Italiæ Principibus formidabiles. Sed tamen, ſi quis ſpectare diligentius rem velit, nulli tamen æquè ac Ferdinãdo Regi timendi eſſe in Italia videtur. Ita enim illi ſuperum mare perpetuò infeſtum ſuis claſsibus habent, vt nõ ſecus atq; Liburnorum & Illyrij oram, quę eorum paret imperio, littora Apuliæ legant, ac portubus quà modò illis opportunum ſit impunè vtantur. Quod quidem quàm tutũ Neapolitano Regno ſit, non modò in aperto bello, ſed in occulta ſimultate & dubia fide, nemo eſt ita imperitus rerum quin intelligat. Vna eſt creſcendi via hominibus propoſita, quæ ſemper latiſsimè patuit, vt ex aliorũ ruina & caſu ſibi facto gradu, quò minus poſſunt ſuis viribus eniti, ad altiora euehantur. Ita diſtractis olim per duos populos præpotentes viribus Græcorum, Philippus Amintæ filius imperium Græciæ inuaſit: & cùm hãc ipſam Græciam tum Philippo Demetrij filio atque Antiocho expulſo, duo maxima Regna Macedoniam & Syriam, multáſq; prętereà ciuitates & prouincias nobiliſsimas ſpecioſo titulo populos à Regum dominatione liberandi, ſuo imperio populus Romanus adiunxit. Vnius quidẽ eſt hodie in terris potentia quam Aſiæ atque Europæ populi omnes perhorreſcant; faxit Deus immortalis, illi vlterius nę liceat ſua arma atq; terminos imperij proferre. At ita quidem per Chriſtianorum Principum diſſenſiones vires auxit ad hunc diem ſuas, vt per hanc eandem occaſionem, defeſſos illos magnitudine ac diuturnitate bellorum, integris ipſe viribus adortus, & nullo eos negotio vincere & ſibi ſtipendiarios facere, ac poſtremò

 maxim

maximorum Regnorum poſſeſsione ſibi cedere victos coëgerit. Quam quidẽ viam ita Venetos à paruis profectos initiis & propè contemnendis videmus inſtitiſſe, vt nemo iam non intelligat, opulentiſsimam ciuitatem & cuius tantum ſit terra maríque imperium, per vrbiũ Italiæ excidia ad tantam potentiam perueniſſe. Nam quid de te ſtatuere videãtur, leuiſsima illis orta de Cyprio Regno ſuſpicio, cui te inſimulabãt per viduæ Reginæ & filij nuptias inſidiari, ſatis fidem facere in præſentia cuiuis poteſt. Nunquam eſt hominum fida ſocietas, vbi vtrinque vires ſint pares metuendæ. Quid cùm ſocietas nulla, magna animi offenſio & ſimultas intercedat, in altero parum neruorum & roboris, integra & firma in altero omnia habeãtur? Quid porrò cùm non pax modò ſublata inter Principes ſed adempta etiam ſpes omnis pacis ſit? An verò fore aliquando ſperas, vt Pontificis tibi ſint ad bellum pręſto auxilia futura? Mitto equidem nunc illud quod te minimè præterit: cùm eodem bello exhauſtæ illius vires, quò afflictæ & debilitatæ tuæ, fractæ penè noſtræ & perditæ ſunt: ad ſubitos caſus, qui nunquã hominibus non varij & multi in vita agenda manent, parum præſidij tibi in illo eſſe ſtatuendum. Quod porrò aliud auxilij genus, aut diuturnũ minus, aut magis infirmum videri hoc vno poteſt? Domo ne aliunde quæras, illuſtria tibi ea de re exempla ſubiiciuntur. Nam Regni tui initio ſtudio partium elati ſummæ dignitatis & potentiæ homines Regni principes cùm à te defeciſſent: Ioanne Andegauenſi ſocio, eodẽ Aragoniæ familiæ perpetuo hoſte tibi cõmuni conſilio intulerant bellum. Vnus autem cuius eſt ſumma inter homines autoritas, Calliſtus Pontifex cùm ad tantam dignit

dignitatem Alphonſi Regis patris tui optimi & ſapientiſsimi ſuffragiis eſſet euectus, ita Dux tāti belli autórq; erat: vt in nullo Italiæ Principum propter Pōtificis infinitam poteſtatem tibi quicquam eſſet præſidij relictū. Atqui inuicta virtute & felicitate illa tua, ſolus aduerſus vim tantam auſus conſiſtere, tum inimici Pontificis morte conſecuta, vincere hoſtes ſumma gloria, atque è Regni finibus poſtremò pellere potuiſti? Infirma ferè ſemper ſpes eſt in auxiliis Pōtificum, niſi aliæ vires adſint, & dubia futura? cùm non illa quidem in Pontificatu, ſed in vnius hominis vita, atq; eius quidē qui exactæ iam ætatis eam ſit dignitatem adeptus, diu conſiſtere haud poſsit, vt malè ferè ſemper cū eo agatur, cui non aliũde præterea auxiliū ſuppeditetur. Nam, vt diu ſpem ſuam tueatur fortunæ, id eſt temeritati tribuendum, cuius videtur beneficio is longius vitam proferre. Sed vt rarò fortuna comes hominum ſtudia voluntatéſque ſequitur, eas præcipuè quæ ad rectum finem vitæ & laudabilem diriguntur, ita ſæpius eadem cogitationes noſtra & conſilia, quæcunque illa finem propoſitum habeant, fruſtratur. Quæ quāquam minimè dubitare poſſum pro tua ſapientia non ſummè tibi eſſe explorata, quod in principio ſtatim meæ orationis præfatus ſum: quò tamen fœdere nos firmiores amicos tibi fore & ſocios in poſterum pollicęare (liceat enim quando ipſi mortales ſumus æterna poſteris noſtris fœdera ominari) ipſi in dicendis pacis conditionibus, tanquam non victi prælio ſed bello ſimus, integram tibi poteſtatem permittimus. Qua quidem in re cū ſingularis tuę virtutis & moderationis fiducia nos magna confirmet, eò te fore æquiorē noſtris rebus ſperamus, quò non id magis

aduerſæ noſtræ fortunæ indicium, quàm propenſionis & ſtudij ſignificationem, vel ex hac ipſa mea oratione habere animaduertis. His à Laurētio expoſitis, Rex qui minimè ea quæ diceret aut vana eſſe, aut contemnenda exiſtimaret, cùm ſpatium ad deliberandum ſumpſiſſet, inclinato ad pacem animo quem ad bellū vlterius gerendum vires defeciſſent, cum Florentinis fœdus & ſocietatem, quibus maximè voluit Laurētius conditionibus, iniuit. Summa autem earum hæc fuiſſe fertur: ſi cui eorum arma inferrentur, milite, pecunia commeatu perinde ac ſi de cōmuni re ageretur, inter ſe iuuarent. Quæ Florētinis oppida belli tēpore eſſent adempta, ea Regi ſiue reſtituere illis ſiue minus vellet: integrū relinqueretur. Id datum gratiæ apparebat, quò Ferdinādus tanquàm victor æquioribus cōditionibus fœdus videretur cum Florentinis & pacem ſanxiſſe. Ad hæc conuenit, non inuito Laurentio, quò ſibi clementiæ opinionem conciliaret, vt qui è coniuratis Volaterris in arce aſſeruabantur (in his erat Gulielmus Patius ſororis vir) magiſtratus imperio primo quoq; tempore è cuſtodia dimitterentur: tum vt Alphonſo Duci Calabrorum pro impenſis in bellum factis, pecunia ad certum tempus deſcripta, æquis penſionibus ſolueretur. His conditionibus pace firmata, Laurētius ea de re nuntios Florentiam præmiſit, vt eius lætitiæ fructum quoniā ipſe erat præterea aliquot dies Neapoli futurus, multò antea ciuitas perciperet: ſimul vt ſi qui per illius abſentiam (id quod iam audiebat) facti inſolentiores ad noua conſilia ſpectarent, cū qualis exitus legationis eſſet accepiſſent, à ſuſcepto conſilio deterrerentur. Nam perinde atque ad certam perniciem Laurētius contendiſſet, ita quidā

diuin

diuinabant, dãnata hominis temeritate, ſimulátq; Regi in conſpectum veniſſet, fore vt in vincula coniectus, id quod multorum memoria Iacobo Picino acciderat, à Rege crudelitate infami, & cui omnia ſua fide potiora eſſent, necaretur. Quæ quidem cùm à ſolicitis de Laurentij ſalute dici appareret: eò tamẽ ſpectare videbantur, vt multitudinẽ deſperato rei euentu cuius erat cauſa profectus, ad noua conſilia impellerent. Nanq; eodẽ tempore Florentini exules & qui in his maximè autoritate valebat Dieteſaluius Neronius, tantæ oblatæ occaſioni non deerant: ac Regem parũ officij memorem vbi obiecta vtilitatis ſpecies animum moueret, omni ratione inducere ad Laurentium tollendum conabantur. Quibus ille rebus cognitis, cùm inimicorũ inſidias diligentia ſumma atque induſtria ſuperaſſet: voluntate etiam Regis aliquantò maturius, qui eius captus conſuetudine ęgrè illum miſſum faceret, re quidem vera vt ſi quid noui conſilij per illius abſentiam iniretur Reip. tempora explorãdo integra ſibi omnia & ad pacẽ ęquè & ad bellum reſeruaret, diſcedere omnino cõſtituit: veritus & ipſe ne qui noui exorti tumultus, Regis animũ dubiæ hominem fidei ab inſtituta amicitia alienarent. Itaque Neapoli prid. Non. Mart. ampliſsimis à Ferdinando honoribus affectus proficiſcitur. Iam cùm fama primùm, atque eam ſubſecutæ multorum literę & nuntij, initum eſſe nouum fœdus inter Ferdinãdum & Florentinos affirmarent: Et de Rege Pontifex & de Florentinis Senatus Venetus querebatur. Ita enim ſuperiore fœdere cauebatur, vt nouam inire ſocietatẽ, niſi conſultis iis qui vetere fœdere tenerentur, neutri liceret. Itaq; non ſolùm propterea quòd ſecus egiſſe videbãtur

bb quàm

quàm per leges fœderis licebat, violatam fidem eſſe ab illis cenſebant: ſed illud etiam factum querebantur, vt qui bello gerendo ſocij fuiſſent (id autem præcipuè ad Xyſtũ pertinebat) hi à noui fœderis ſocietate per ſummam iniuriam excluderentur. Horum querelæ Florentiam atq; expoſtulationes perlatæ, magnum motum in ciuitate excitauerunt. Iam enim non deerant qui Laurentio parum æqui & calumniari eam pacem ex quà noui hoſtes Reipub. exorirentur & noua conſilia agitare parati eſſent. Hi perfecerũt, vt cùm noui belli metus populo eſſet iniectus, magiſtratus ne materia ſeditionis amplius multitudini præberetur (id quod accidere neceſſe erat, propterea quòd conſcientia eorum, quæ agebantur, ad plurimos pertinebat) nouum conſilium conſtitueret: ita vt cùm ſeptuaginta delectorum numero conſtaret, per eos, multitudine excluſa, de ſumma rerum decerneretur. Tum legatos ad Senatum Venetum legi placuit, quem ſi à ciuitate alienatum appareret, diligenter omnibus eius circunſpectis conſilijs, ad eas cogitationes ſuſcipiendas, quæ digna eius grauitate eſſent, reuocarent. Simul alia legatio ad Pontificem decernitur, ſi qua modò eſſet reliqua ſpes iracundum hominẽ, & cuiuſuis rei potius quàm dignitatis ſuæ & muneris memorem placandi. Ac quò magis propenſa ciuitas ad pacem videretur, qui eam legationem obirent, ampliſsimi homines atque honeſtiſsimi Petrus Naſius & Antonius Rodulphius deliguntur, data iis facultate quibuſcunq; conditionibus viſum eſſet, pacem cũ Pontifice faciendi. Non ignoro equidem hæc quemadmodum à me tradita ſunt, alios tanquam aduerſus Laurentium facta retuliſſe. At Nicolaus Valorius omnia in

eundem autorem, & quidem magna cũ illius laude refert. Quin etiam illud ei attribuit, vt non ſolũ foris cura belli, ſed domi eodem tempore ſeditionis graui metu Rempub. liberarit. Cùm enim ciuitas ob immanes ſumptus in bellum factos, ita graui ære alieno laboraret, vt eius diſſoluendi nulla ratio iniri poſſet, niſi magiſtratus pecuniam priuatis imperaret: iam plebs tumultuari ad mentionem tributi incipiebat. Itaq; cùm is cauſam publicam ſimul & priuatorum ſuſcepiſſet, magnam tributi curam populo, ſeditionis metum omnem magiſtratui ademit: mentione facta hinc de minuendis ſumptibus, quos minus neceſſarios vix poſſe ferre amplius ciuitas videbatur, hinc de augẽdis vectigalibus, cùm iis locandis priuatorum magis rationem haberi, quàm Reipub. appareret. Hęc hominis diligentia perfecit, vt & priuatis nullo ciuitatis incommodo grauiore ad ſuum peruenire, & magiſtratui tueri publicam fidem, & iis ipſis qui ciuitati debebant, cùm non facilè eſſent ſoluendo, laxiore die impetrata, repręſentare cũ fide debitum ad magiſtratus præſcriptum licuerit. Quãquam iam apud omnes peruulgatum eſſet fœdus Regem cũ Florentinis iciſſe: Alphonſus tamen adhuc caſtra in Senenſi agro habebat, per cauſam (vt ipſe ferebat) ſedandi ciuiles diſcordias & diſſenſiones, quæ nunquã in ea ciuitate defuerunt, & eo tempore nondum tumultu belli ſublato grauiſsimæ exardeſcere dicebãtur. Atq; eò quidem res erat adducta, vt poſtremò communi partium conſenſu in vrbem vocatus, quò de priuatorũ controuerſiis, conſtitueret, ac pacem inter diſsidentes conciliaret: iam plura etiam ſibi ſumeret quàm ciuium libertati expediret. Nam & ſupplicio afficiendo alios, & in vincula

alios coniiciendo, tum multos in varias partes amandando, non Senenſibus modò, ſed Florentinis nouis ſociis in magnam ſuſpicionem ciuitatis occupādæ venerat. Itaque cùm ſerò illos ſuſcepti cōſilij, ſed nequicquā pœniteret, qui tandē quò amentia & furore eſſent progreſsi, non ignorabant: Florentini, quò minus illiùs conatus reprimerent, fœdere impediebantur, quod cùm Ferdinando patre, cupidiſsimè ictum, omni ſibi ſtudio tuendum cenſebant. Tantum autem ex ea re metus ciuitati iniectum ferunt, vt veluti eſſet ventum in rerum omnium diſcrimen, ita prorſus Regis fidei & voluntati diffiſi, de ſumma rerum deſperarent. Ita enim cenſebāt, cùm magna atque opulenta ciuitas (& quod caput eſt) ſita in Reipu. finibus, acceſsio eſſet Neapolitani Regni, quibus viribus ſe tantæ potentię opponerēt, planè Reipub. defuturum. His curis ciuitatem ſolicitā, noui allati nuntij ſubitò recreatam erexerunt. Mahometes enim Turcarum Rex iiſdem temporibus Rhodum claſſe appulſa, cùm ſe acerrimè Rhodiis defendētibus fœdè inde repulſus reiectúſque eſſet: Achomatem vnum è Regiis Præfectis impigrum atq; audacem hominem, acceptā copiarum partem Apollonia traiicere Hydruntem iuſſerat, ac maritimam illam oram omnē depopulari: non ſine magna opinione, cùm de improuiſo perterritis incideret, per eam occaſionem aliquam eius Regni partē, cui magnopere imminebat, poſſe occupari. Ita Alphonſus omni alia in præſentia ſibi eſſe omittenda conſilia, atque hanc ſibi vnam curam ſuſcipiendam exiſtimans, magno metu non Senenſibus magis quàm Florentinis liberatis inde caſtra mouit. Hinc cùm neque dies iter neq; noctes intermitteret, peditatu ſubſequi iuſſo, cùm

delectis

delectis expeditíſque equitum in Regnum contendit: At iam Achomates cùm claſſem Hydruntem appuliſſet, quatuor milibus peditum lectiſsimorum, cum turma equitum expoſitis, vrbem deimprouiſo adortus expugnauit: atque ad terrorem aliis inferendum direpta eadem & incenſa, ad vnum omnes ita vt neque ætati neque ſexui parceret, interfecit. Hinc quà aditus à mari patebat, ne temerè peti ab ea parte poſſet, oppido munito: iam valido equitatu quem Regia claſsis aduexerat, inſtructus, non ſolùm ad vicina oppida, ſed per vniuerſum Salentinorum agrum, ita vt neque eius prouinciæ intima, & maximè mediterranea, ſatis tuta ab eorum vi eſſent, excurrere audebat. Ita cũ res quæ quanquam ſatis magna per ſe erat, vt maior tamen videretur, hoſtis tanta potentia efficiebat, magnopere Ferdinandum mouiſſet: non auocandum modò filium à rebus Hetruriæ ſed excitandos aduerſus communem hoſtem omnes Italiæ Principes cenſuit: vt videretur magno fortunæ beneficio in illius Regnum immiſſus immaniſsimus hoſtis, qui auerteret ab Hetruria tantã illi impendẽtem ab regiorũ armis atq; inſidiis ruinã. Nam & Alphonſus cũ Senis exercitum abduceret, in Regnũ rediturus, minimè obſcurè erat cõqueſtus, fuiſſe parum ſemper ſibi æquam fortunã: in propinqua ſpe potiũdæ Hetruriæ, adeò ſuo opportuno atq; idoneo tẽpore: nimium ſibi tamen aduerſam reflare viſam eſſe. Hic tantus ſubitò exortus in Italia tumultus, facilè perfecit, vt Pontifex (cùm vnus omnium maximè abhorreret à pacis conſiliis qui eſſe alij pacis autor deberet) veritus ne diutius tãtæ rei inuidiam poſſet ſuſtinere, de pace mentionem facientibus ſe æquiorem præberet. Qui eius

animus cũ minus Florentinis obſcurus eſſet: aliam legationem, quando minus ex ſententia ſuperioris euentus proceſſerat, longè honorificentiſsimam decernunt: ex principibus ciuitatis, qui munere legationis fungerentur, duodecim delectis. Atqui homo ferox, & immiti implacabiliq; ingenio, ne in remittẽda iniuria (quod ſibi minus fore honorificũ putabat) magis cauſæ quàm temporis habuiſſe rationem videretur: non eſt paſſus antea ſe à legatis adiri, quàm diu per certos homines pacis conditionibus iactatis, inuitos illos ad quas maximè vellet, duriſsimas atq; iniquiſsimas perduxit. Tum victa hominis pertinacia, patientia atque obſequio legatorum: frequenti Patrum concilio iis poteſtate dicendi facta, vnus ex his ita dicitur verba feciſſe. Quãdo nihil minus conuenire videtur, quàm vt qui veniã victi pacẽmque petunt, cauſa cum eo ac ratione pugnent, à quo pax & venia petenda eſt: breuis ſanè noſtra oratio eſt atq; explicata futura. Vt autem nulla eſt ſatis æqua ratio, quæ in cauſa etiam optima, aduerſus parentes liberos tueatur (vindicanda enim horum iniuria, nunquã non læditur pietas, cùm vbi illa à parẽtibus proficiſcatur, iniuriæ ſemper nomen amittat) ita de eo iure decedimus, quod eſſe nobis nullum potuit, quandiu cũ Pontifice Maximo, Principe Chriſtianæ Reipub. parente omnium qui in hac ſanctiſsima religione cẽſentur, geſſimus bellum, atque noſtram ſpem omnem in tua clementia (Xyſte Põtifex) ſupplices collocamus. Quæ cùm diuinæ virtus in omnibus, Põtificis autem propria maximè ſit: ſi illa omnibus hominum iniuriis videri maior debet, veniã Florentini petimus, non indigni qui illam ab eo impetremus, quem diuina lex occurrere vltrò re-

ſipiſ

ſipiſcentibus,quem ignoſcere, quem miſericordiæ arcē illam quidem munitiſsimam, quo ſe recipiant, reſerare iubet. Cætera quæ cauſa ſuppeditat,cōſultò omittimus. Eá enim ſi modò vlla in re nobis præſidio eſſe poſſunt, vt leuior peccati cauſa videatur, poſſunt perficere; minimè inficiamur à nobis peccatum eſſe. Temporis ratio, cōncitata multitudo ſcelere improborum,impoſita nobis neceſsitas(quod miſerrimum eſt in liberis populis)aut dimicādi,aut ſeruiendi, Pontificē nobis quidem æquiorem reddat: vt videamur penitus culpa carere modò pœnitentibus haud deſperanda venia ſit, neque ipſi(inquam)quorum hoc maximè intereſt poſtulamus. Atq; in eo tamen nobiſcum agitur præclarè, quòd non à iudice,cuius nomen animaduerſionis ſeueritatíſq; eſt, ius vllum petimus(quod etiam ſi eſſet,nullum agnoſcimus)ſed à Pontifice Maximo, quod eius eſt proprium certúmque munus, aut culpæ liberationem, aut ſi nos ea magis tua clementia,quàm cauſa liberat, eam ipſam clementiam,lenitatem, miſericordiam nobis vt liceat implorare contendimus. Tandiu autem diuinam te in terris gerentem poteſtatem homines ſuſpicient, quandiu ſceleribus hominum ignoſcendo,clementię, lenitatis,iuſtitiæ partes præſtādo, te verè Chriſti Pontificem eſſe,vicariúmq; oſtendes. Ita neque cauſa, cui minimè confidimus, neque vllo noſtro aduerſo tempore (leuationem enim aliquam hoc culpæ habet, excuſationem non habet)neque alia re vlla ſuperiores, cæteris vincimus. Poſtulamus vt nobis ignoſcatur: ſed ab eo hoc quidem qui citius ſe eſſe Pontificem obliuiſcatur,quàm vt patiatur à ſe ignoſcēdi facilitatem deſiderari. At qui id poſtulamus? miſeri, ſupplices, perditis atque afflictis

noſtris rebus,& quod caput eſt, qui & reſipiſcimus & culpam fatemur. Eo autem in loco ſupplices manus tendimus,qui ampliſsimus idem atque auguſtiſsimus ſemper facilis pœnitēti portus ad ſalutem patuit: cùm ea temporis ratio ſit, vt vna nunc omnium vox exaudiatur Chriſtianos Principes aduerſus communes hoſtes excitantium, id quod nullo modo fieri poteſt, niſi ſublatis antea diſcordiis ac pace vbique cōſtituta. Nam ſi quid in nobis præſidij ac ſpei eſt: mutatione conſilij, confiſi doloris ſenſu acerbiſsimo,&(quo quidem nulla eſt noſtra culpa maior, vt maxima illa etiam ſit) ſtudio emendandi in poſterum acerrimo, atque obliterandi adeò præteritas offenſiones, magis te quid Pontificis Maximi perſona,quàm quid cauſæ noſtræ ratio poſtulet memorem futurum ſperamus. Cùm ad hunc modū legatus peroraſſet: adeò iracundè & acerbè in vniuerſam Remp. Pontifex dicitur eſſe inuectus, commemorandis iis quæ ciuitas aduerſus Pontificiam maieſtatem feciſſe argueretur: nihil vt adhuc de vetere odio & ſimultate remiſſum, reditum ita in gratiam conſtaret, vt datum id tempori non hominibus appareret. Quanquā (inquit) dubitari non poſſet, quin fracti hominum ſpiritus atque audacia armis magis quàm pœnitendi ſtudio eſſent, ſe quidem cui ſupplicum preces & verba modò, non quo animo pacem à ſe precarentur, ſpectandum cenſeret, veniam ſe illis daturum: ſed ea tamen conditione ſi animum inducerent, leges victis imponenti (vt æquum eſſet) nulla exceptione obtēperarent. Nunquā autem illos aut à ſalute ſua longius, aut propius perniciem fuiſſe, quàm cùm maiorum veſtigiis inſiſtentes, vnius hominis, non dignitatis quidē aut ſalutis tuendæ
(mitius

(mitius enim id malum videri potuiſſe) ſed dominationis conſtituendæ cauſa, æquè & perniciofum Reipub: & nefarium impiúmq; bellũ, cum Pontifice Maximo gerere eſſent auſi. Quæ quoniam minus viderent: vt furioſis hominibus & qui capti mente eſſent, certa victus ratio, quo citius ad ſanitatem redirent, conſtitueretur: eas ſe illis pacis leges impoſiturus, quibus aliquando intelligerent, & viribus quibus maximè ſubnixi inſoleſcerent, & libertate, quæ eſſe chariſsima hominibus deberet, non aduerſus Chriſtianæ Reipub. moderatorem, quem illi fracta armis ferocia, parentem communem omnium agnoſcerẽt, ſed pro religione ſanctiſsima, pro ſalute populorum, pro pace & concordia Italiæ ſibi eſſe vtẽdum. Namq; & in eo illos magnopere falli, qui peccandi impunitatem & licentiam qua elati ſuperbiant, tanti ſibi faciendam putent: cùm iidem non videant, libertatis præmium ſibi, quam vnius poteſtati atq; imperio habeãt addictam, hanc eandem impunitatem & licentiam eſſe. Facilè autem intelligi poſſe, nõ eos liberos eſſe, quòd quæ velint impunè agant: ſed quòd gratis ſeruire non queant, hanc illis mercedem à ſuperbiſſimis dominis eſſe conſtitutam: opimam illam quidem quando libidinem peccandi quã improbi modò quærãt communi habeant libertate potiorem. Quæ ſanè eò ſe libentius commemorare: quò magis etiam intelligant, non omnino illos ſua opinione falſos eſſe; qui in principio ſuæ orationis parẽtis ſibi perſonam impoſuerint. Nam & parentis ſe & quidem parentis leniſsimi munere in præſentia fungi, qui liberorũ proteruiæ & contumaciæ oblitus, non ferro domãdam ſibi eorum ferociam, ſed verbis comprimendam eſſe ſtatuerit. Itaq; ſe

illos magnopere(quod eorum in primis intereſſet) monitos velle,operam in poſterum darent, ne per eorum audaciam atque inſolentiam,victa ſua lenitate, qua illi diutius,quàm æquum eſſet,abuſi viderētur,ſibi ad ferrū eſſet & ad arma redeundum: quod in morbis grauioribus vſu veniret, quibus cùm lenior curatio minus procederet,remedia adhiberentur acriora. His dictis, curauit fœderis conditiones,palàm atque omnibus audientibus recitandas, quibus(etſi ea de re facta adhuc mentio nulla erat)tanquam non adhuc ſatis ſæuitum eſſet, addi præter omnium expectationē imperauit,vt Thracio bello,quandiu hoſtis in Italia maneret, quindecim longas naues armādas ſuo ſumptu, ac ſtatim Ferdinādo Regi mittēdas quò illi vſui ad propulſandam vim belli eſſent,curarēt. Quod quidem duriſsimum ciuitati onus & grauiſsimum futurum,cùm neq; ſtudio, neq; gratia, neque precibus vllis, neque grauiſsimis deniq; calamitatibus commemorādis,quibus afflicta Reſpub. ac perdita penè eſſet, vt demeretur de cæteris conditionibus pacis,impetrare legati potuiſſent: miſſus poſtea Guidantonius Veſputius, qui functus legatione ad Ludouicum Regē iiſdem fortè diebus redierat, ſiue iam dies hominem,ſiue preces amicorum placaſſent, ſiue cū deferbuiſſet animi vis atq; iracundia ſua ſponte collecto animo,hoc ſibi eſſe agendum ſtatuiſſet,& hoc ipſum facile,& multa præterea quæ reconciliati animi ſigna illuſtria haberent, impetrauit.Ita vbique cōſtituta pace, Florentini tempore Ferdinandi obſeruato, eum quandiu liceret, quandò nullo neque officio, neq; religione quam nullam agnoſcebat,mouebatur,ad æquiores omnino pacis conditiones perducere conſtituerunt. Ac

minimè fruſtrati ſua ſpe, ab eo quanquam & tergiuerſante & inuito, oppida per belli tempus Reip. adempta extorſere: cùm id illis quanquam integra res illius arbitratui permiſſa eſſet, minimè negare ſuo adeo aduerſo tempore auderet. Nam cùm ea Alphonſus impoſitis in ſingulis præſidiis Senenſium fidei commiſiſſet: quos minimè omnium æquos Florentinis defenſuros aduerſus eorum vim omnem ſperabat: militem inde abducere ad bellum coactus, quandiu ſpes erat ea accipi beneficij loco, petentibus non inuitus conceſsit. Verebatur autem ne per cauſam eorum recipiendorum, inducto exercitu in Senenſium agrum, tranſitu eos prohiberet, qui aut à Pontifice Maximo, aut ab aliis Italiæ Principibus poſito ſibi in tanto rerum omniũ diſcrimine, auxilio mitterentur: vt Florentini quidem id non illius fidei magis quàm tempori, cui erat ſeruiẽdum, acceptũ referrent. Ita receptis oppidis, iam omnis adempta materia videbatur, Laurentij aduerſariis illius laudi obtrectandi. Tanquam enim & bellum pariter illius culpa malè geſtum, & iniquis conditionibus parta pax eſſet: ita belli tempore in magnum diſcrimẽ illum ciuitatem conieciſſe amittendę libertatis, & per induciarum tempus, quò ſibi modò à periculo caueret (quæ hęc illũ cura vna vrgebat) patriam Regi auariſsimo & crudeliſsimo addixiſſe querebãtur. Nunc cùm hic rerum exitus, magis fortunæ beneficio, quàm Regis volũtate aut cuiuſquam cõſilio eſſet cõſecutus: læta multitudo, vnũ Laurentium tanquam diuinum quendam hominem & delapſum è cœlo, tantarum rerum autorem admirabatur: cùm quidem nemo dubitaret non eundem deterrima cõditione, quando caſus magis & temeritas qualis eſſet illius

illius conſilij euentus, quàm ratio vlla oſtendiſſet, calumniæ atque obtrectationi inimicorũ, amplam fuiſſe materiam præbiturum. Qua re non ſolũ, quæ verè illius prudentiæ erant aſcribenda, ſed quæ fors temerè obiecerat, illi laudi vertebant, cùm finem rei geſtæ magis homines imperiti, quàm rationem & modum in agendo ſpectarent, qui in fœdo etiam rerum euẽtu, temerariis conſiliis debet atque incœptis anteferri, cùm ea lætum finem conſequantur. Quæ dum Florentiæ ad hunc modum geruntur: in Salentinis Achomates magno terrore iam nõ ſolùm vicinis populis, ſed vniuerſæ Italiæ illato, crebris ex Thracia nunciis certior fit, Mahometem mortuum, ac Gemem & Baiacetem ab eo liberos relictos de Principatus ſucceſsione inter ſe armis decertare. Itaque ne difficillimo tempore, magnæ vir autoritatis & potentiæ abeſſet, pactus cum Ferdinãdo, vt recepta Hydrunte, ſe abire inde incolumẽ cum ſuis pateretur, nactus idoneam tempeſtatẽ ex Italia ſoluit: cùm metu quidem ingenti Regem, cæteróſque Italiæ Principes ad quos Ferdinando victo, eius belli flamma tanquam continenti incendio peruentura videbatur, falſa omnium expectatione liberaſſet. Et ſi autem belli principia fuerant minimè contemnenda, capta & direpta nobiliſsima vrbe, & quæ ad claſſes recipiendas peropportuna videbatur: progreſſus tamen & multò magis exitus belli, vbi ſibi eò viribus maioribus incumbendum hoſtis ſtatuiſſet, timebatur: cùm ille nunquam non ad internecionẽ gereret bella. Erat per id temporis ita vniuerſa Italia diuiſa, vt alij Pontificem Maximũ & Senatum Venetum, qui iam fœdere coierant, cum quibus Genuenſes & Senenſes aliæq; Italiæ ciuitates

ſentieb-

ſentiebant: aliæ Ferdinandum, Florentinos, Ludouicũ Sforciam cũ is vnus in Inſubribus, eiecta Bona Galeatij matre, imperiũ moderaretur fœderis principes ſequebantur. Quo quidem in ſtatu cũ res eſſent, Veneti bellũ quod diu animis agitauerãt, Herculi Ferrarienſiũ Duci intulerunt. Querebantur enim cùm Senatus beneficio, quicquid à Rhodigio oppido, intra Padum amnem & Ferrariam pateret, qui ager latiſsimus erat, ea lege poſſideret, vt & ſale Venetorum importato certo vectigali perſoluto vteretur: & à Repub. miſſum magiſtratum ad ius dicendum acciperet, quem Prodominũ appellabant vtrunque illum in præſentia facere recuſare. Totius autem ſumma in eo vertebatur: vt cùm Hercules contenderet, certum vectigali pendendo tempus ac magiſtratui accipiendo eſſe præfinitum, cuius iam dies abiiſſet: Veneti contrà ita ius ciuitatis tuerentur, vt dicerẽt, quandiu is in poſſeſsione eius agri hæreret ſtandum illi iiſdem cõditionibus eſſe, quibus in principio inter eos conueniſſet. Quæ grauis controuerſia cùm minui nulla alia ratione poſſet atque omnino Hercules qui in poſſeſsione maneret ſe fœderis conditiones, quemadmodũ Senatus poſtulabat, ſeruaturũ negaret: Veneti qui pertinere hoc ad ciuitatis exiſtimationem cenſebant, cùm aliam omnem diſceptationem ſuſcipi fruſtra appareret, quæ æquo iure definiretur, bellum illi inferre, ac publicum ius tueri armis conſtituerũt. Quo probato cõſilio, Rubertum Sanſeuerinatem, qui iam ex Inſubribus Ludouico iratus deceſſerat, Genua euocatũ copiarũ Reipub. imperatorem legunt, iuſsis cæteris exercitus Ducibus, milites ſummo ſtudio conſcribere, ita vti ad certam diem præſto euntibus ad bellum eſſent. Iiſdem

tempo

temporibus Senatus Hieronymum Riarium in vrbem magnificētiſsimo apparatu excepit, ac ne qua in re ſibi quicquam reliqui faceret, quæ pertinere ad illius honorem videretur,& ciuitate & iure ferendi ſuffragij,qui honos apud illos habetur ampliſsimus, donauit. Hic tantus Venetorum apparatus ſuſpicioſam ciuitatē magnopere mouit,de Pontificis fide ſolicitam quem ſemper pro temporis ratione & rerum ſuarum, conſilia capturum non ignorabat. Magna autem hominum pars vereri videbatur,ne multò grauius bellum, & Reipub. pernicioſius per belli Ferrarienſis occaſionem & Pontifex ęquè & Senatus nouo illi fœdere iunctus agitaret. Ita ſummo ſtudio,pecunias cogere,commeatus expedire,delectum militum habere, atq; oppida præſidiis firmare inſtituunt, Conſtantio Piſaurentium Regulo qui copiis Reipub. præeſſet, delecto. Atq; eodem tempore Ludouicus Sfortia qui in nouo occupato Principatu ſibi omnia eſſe timēda exiſtimaret: facto à Venetis initio belli qui Inſubribus confinia oppida permulta & inunita habebant: Federicum Vrbinatium Ducem cui bellicæ rei adminiſtrationem mandauerat,copias ad fines Venetorum adducere,atque aduerſus eorum vim,ſi quā parēt inferre, ac defendere vicinas vrbes diligēter iubet. Vtcunque autem Veneti gerere bellum cū Ferrarienſi ſtatuiſſent: minimè expedire iudicabat, ab vlla parte ſuos præſidiis nudatos,occaſionem eos inuadendi armatis præbere. At Ferdinandus præter cęteras cauſas quibus Ludouicus & Florentini mouebatur, ob nouam initam cū his amicitiam & ſocietatem quòd ita ſe non contemptum modò ſed proditum etiam crederet, magnopere ſe Pontificem offendiſſe intelligebat. Itaque

cum

cùm nihil ab illo præclari ſibi expectandum ſciret, ſatis illius conſiliis ſuperiore bello & rationibus exploratis: vt certiora omnia de illius in ſe animo haberet, ſimul vt cognoſceret, vtrum Veneti de illius ſententia bellum Herculi inferret, Alphonſum filium iuſſum exercitum conſcribere in Apuliam præmittit. Quicquid autem ea de re ſtatuiſſe Pontificem comperiat, imperat vt genero poſito in graui diſcrimine aduerſus Venetos opem ferat. Is cùm ad Truentum amnem anteceſsiſſet, quo Neapolitani Regni fines à Pontificis ditione diſcriminantur, præmiſsis ad illum nuntiis, poſtulabat, vt per illius fines traducere copias liceret, quibus ſororis viro auxilio eſſet: qui ſi liberum ſibi tranſitũ daret, ſine vllo maleficio ſe iter facturum per illius prouinciam pollicebatur. Vbi neq; ſibi facultatem dari itineris faciundi, ab inimico & irato neq; quicquã poſſe impetrari æqui animaduertit, quod minus illius voluntate licebat, vi & armis tentare conſtituit: Florentinis ad bellum illi inferendum excitatis. Id autẽ facilè ſe effecturũ ſperabat, hõ ignarus parũ bona fide cum eo reditum in gratiam: eſſe. Implicatum autem domeſtico bello non dubitabat quin à nouis conſiliis deterritus, ſuis rebus conſulere atque à Veneto bello abeſſe cogeretur. Id autem ſi aſſequeretur, plurimum profectũ ad totius belli ſummam, quod erat gerendum, credebat. Interea Veneti vbique Ferrarienſem agrum depopulati, Ficarolum paruum oppidum, ſed maximè ad cætera belli exequenda opportunum, ſæpe fruſtra expugnare adorti; quòd egregiè opere munitum erat, magno Herculis metu obſidebãt. Quare crebris ad Alphonſum nuntiis mittendis, eum orare obteſtariq; non deſiſtebat, vt omiſſa in præſentiã

cura

cura Romani belli, quod iam ille minimè obſcurè moliebatur, perditis propè ac profligatis ſuis rebus ferre opem ne cunctaretur. Non minus enim id ad Regni Neapolitani ſecuritatem pertinere quàm ad ſuorũ ſalutem docebat. Cui autem dubium videri, vbi illi ciuitate opportuniſsima, ac latiſsimo & vberrimo agro augerentur, quin aut à ſupero mari Apulorum & Salentinorum vrbes, aut per Apennini iuga in Hetruriam ſibi aditu aperto, Florentinæ Reipub. oppida ſuo arbitratu adorirentur? Id illos facilè adiutore ac ſocio Pontifice Maximo, malè ſemper in eam ciuitatẽ animato (vtinam non hortatore atque impulſore) effecturos. At iam in Latium Alphonſus progreſſus, ſibi Columnẽſes ſocios ad bellũ adiunxerat, Põtifici infenſos, quòd is ſibi Vrſinos defendendos aduerſariarum partium principes ſuſceperat. His auxiliis auctus, latè belli terrore fuſo, iam Vrbi vniuerſum agrum Romanum populatus, vicis caſtelliſque omnibus aut vaſtatis aut incenſis quæ deditioni facerẽt moram, imminebat. Quæ dum ab illo geruntur, Florentini in Tifernates copiis ductis, qui haud meliore fide cũ Xyſto in gratiam redierant, Laurentio Vitellio eiecto, vrbis imperium Nicolao tradiderant. Quibus malis ſubitò Pontifex oppreſſus, cùm ad omnia incommoda ſibi præſtandum inuictum animum cenſeret, & dignitati quam gerebat parẽ, minimè ſuccubuit. Itaque capto à virtute animi conſilio, Rubertum Malateſtam clarum militiæ gloria hominem, qui aduerſus Alphonſum rem gereret, ſuis copiis præfecit, atque ire confeſtim obuiam aduenienti iuſsit: cohortatus vt memor eius diei quo illi die & Principis omnium Vrbis & Pontificis Maximi tuendi aduerſus impia arma cura

 tradi-

tradita eſſet: tanto munere dignas cogitationes ſuſcipere & tueri ante partam gloriam virtute & magnitudine animi vellet: hinc decedentẽ ab vrbe & lætis ominibus & ſpe ingentium præmiorum proſequutus, delectum militum vrbanorum habere inſtituit, quos in ſupplementum ad ſubitos caſus Ruberto mitteret, atq; interim eſſe vrbis præſidio iuberet. In hoc bello cùm iam ſenſim hominibus, vt fit longo rerum vſu, apparere cœpiſſet, quàm præpoſtera eſſet belli adminiſtrandi ratio, vbi quicquid viriũ & roboris eſſet in equitatũ, exiguus peditum numerus haberetur: dicitur Rubertus Pontifici perſuaſiſſe, vt nouo inſtituto, vires omnes ad bellũ & neruos in peditatu conſtitueret. Id fieri debere ratione docuit, & veterum autoritate, qui belli artes omnes multò præclarius (quod magnitudo rerum ab illis geſtarum comprobaret) quàm noſtri homines, calluiſſent. Cùm ſatis omnibus rebus ad bellum inſtructus, neque equitatu eſſe Alphonſo inferior quem admixtis Græcis ſagittariis firmiſsimum parauerat, & aliquãto ſuperior peditatu eſſe Rubertus videretur, ire audacter obuiam hoſti pergit. Erant in illius exercitu nobiliſsimi iuuenũ ſequuti illum ad bellum voluntarij qui ignominioſum nomini Romano ducebãt, hoſtes propè in eorum conſpectu prædas agere, atque impunè ad vrbis portas infeſta ſigna inferre audere. Eorum forti atque egregia opera Rubertus eo bello dicitur vſus eſſe. Cũ Alphonſus vaſtando prædandóq; terrore omnia & formidine impleret: iam vrbani homines atq; ij in primis, qui ambitione adducti & ſtudio honorum aulam ſequuntur, vt ſunt homines molliores, & minimè apti ad belli incõmoda tolerãda, de relinquenda vrbe cõſilia agitabant.

Quod cùm Rubertus minimè ignoraret, ne quid mollius ex ſua cunctatione & mora ſtatueretur: ad metum vrbanorum tollendum, ſimul ad hoſtium minuendam audaciam, quadrato agmine propius ad illos cõtendit: planè obfirmato animo vbi primùm illis in conſpectū veniret, cum iis manus cõſerere. Hoc animo cùm eſſet, in agrum Veliternum quò ſe Alphonſus receperat copiis ductis, altero à caſtris hoſtium milliario plano atq; aperto loco conſedit. Alphonſum illius ſubito aduentu oppreſſum Federici fratris aduētus præterea ſolicitum habebat, quem fama erat propediem cū nouis auxiliis affuturum, Eo autem abſente, minimè virium faciendū periculum videbatur. Cùm aut turpiter ſibi eſſe fugiendum minimeque pro vetere fama & gloria belli; aut magno ſuo ſuorúmq; periculo dimicandum intelligeret; ne quid minus ſe dignum & patre Rege admiſiſſe videretur, pugnare conſtituit. Ita deliberata re ac concione aduocata, ad hunc modum ſuos dicitur hortatus eſſe, Cùm vos veteranos & ſemper victores aduerſus nouum militem pugnaturos animaduerto, & qui ex delectibus vrbanis, quod contemptiſsimum genus hominum eſt, tumultus cauſa ſcriptus nunc primum aduerſus armatum hoſtem in aciem prodit, paucis vos mihi cohortandos eſſe intelligo. Nulla eſt ſcientia rei militaris in eo, nullus vſus: ad primum hoſtium concurſum abiectis armis, terga vertet. Itaq; iam adeſſe vobis optatum diē, animaduertitis vt quod ſemper glorioſum vobis apud poſteros futurum ſit, parta de hoſtibus victoria (qua de re cum veſtram habeam perſpectam atque exploratam virtutē minimè dubitare poſſum) Romam Principem olim totius orbis terrarū vrbem, ſacerdotū

luxuria, otio, lãguore, deſidia perditam prædæ habeatis, præmium honeſtiſsimum vobis atque vberrimum, pro tot militiæ laboribus propoſitum, quibus ſuperiores annos me Duce atq; imperatore, functi eſtis. Futurum breui eſt, vt ſcelerum humanorum vindex diuina vis, ſacerdotum contaminatos mores, pium vobis & iuſtum gerentibus bellum, è Chriſtiana Repub. tollat, quæ eorum flagitio & ſcelere iam apud exteras gentes graui ignominiæ labe & turpitudinis nota infamis, priſcum omne decus, exiſtimationem, dignitatem amiſit. Quid vero eſt quod magis à Pontifice abſit, quàm bellum, vis, arma, caſtra, acies, vulnera, cædes, populationes, incendia, vrbium excidia, euerſiones? Scilicet hæ ſunt eorum partes qui Chriſti perſonam in terris gerunt, pacis autoris, vt bella, diſcordias, diſſenſiones inter Reges Chriſtianos & Principes ſerãt. Quicquid cladium vnquam, quicquid malorum, quicquid calamitatum Italia paſſa eſt, id omne in Põtifices Romanos autores eſt referendum: ex quo illi tempore deſciſcentes à ſanctiſsimis Chriſti inſtitutis, cupiditati, auaritiæ, ambitioni ſeruire cœperũt. Abutuntur enim diuina poteſtate ad ſuos vindicandos è ſordibus, & ad honores atq; extraordinaria imperia efferendos, quò nulla virtutis, probitatis, pudoris commendatione euchantur. Itaq; hoc modò ſpectãt vt in Põtificis Maximi ſella, ſublimi illo quidẽ & excelſo loco, è luto & cœno emergẽtes homines, quò triũphum agens de virtute fortuna ſpectetur, conſpiciantur. Quæ cùm vobis eſſe perſpecta ſciam, minime dubitare poſſum, quin vires vobis pro cauſa iuſtiſsima pugnantibus, animi robur, vis, audacia aduerſus hoſtẽ inertiſsimum augeantur. Hac oratione militum animis confirmatis,

illos è caſtris eduxit: eo conſilio vt pugnare volentibus facultas ne deeſſet. At Rubertus, qui minimè arbitratus eſſet, fore ſibi hoſtis temeritate vllam dimicandi facultatem: vbi acie directa præter ſuam ſpem paratum ad pugnãdum animaduertit: quòd minus per militum clamorem, qui pugnę ſignum poſcebãt, exaudiri illius oratio poterat, tantum admonitis, vt aduerſus impios hoſtes qui Pontificem ſanctiſsimum & pro Chriſti cauſa arma gerẽtem, vltrò oppugnatum veniſſent, alacritate & præſentia animi vterentur: patriæ memores, atque eorum quæ in patria chariſsima ſunt, coniugum ac liberorum in hoſtem ſignis cõuerſis ac clamore ſublato inire prælium iubet. Pugnatum acriter vtrinq; eſt vſq; ad meridiem, cùm neutrò victoria inclinaret: qua re Rubertus accepta, quà cõferta magis hoſtium acie ſuos premi animaduertit, cuneo facto irrumpit, ac iuſsis vbiq; aliis in directos & ſtantes impetum facere, tandẽ eos loco mouit, ac poſtremò cum audacius ſigna inferentes ſuſtinere non poſſent, in fugam coniecit: cùm minimè Alphonſus diſsimularet, non ſe victum magis militũ virtute & peritia rei militaris, quàm robore peditum & numero, quorum producta acies latiore ſpatio ſuos à latere aperto circuire atque equitatus vſum ſuis inutilem facere potuerat. Pugna maximè memorabilis pro eorum temporũ ratione dicitur fuiſſe, vtrinque ad mille deſideratis, quæ tum magna clades habebatur. Captiuorum numerus maior fuit atque in his, qui magnæ homines nobilitatis, Alphonſum gloriæ cauſa ſequuti ad bellum erant. Ipſe tectus Turcarum præſidio, quibus per varias occaſiones à ſuis ad Hydruntem relictis, erat vſus eo in bello volũtariis, ægrè euaſit. Hanc

Ruber

Rubertus adeptus victoriam in vrbem triumphanti ſimilis eſt inuectus:cum mulierum ac virorum turba ingens illi obuiam prodiiſſet:patriáque illius virtute & felicitate ſeruata,lætum illi militibúſque eius aduentum gratularentur. Atque eius lætitiæ fructus illi quidem breuis fuiſſe fertur.Nam cùm (vt erat pugnandi labore feſſus)in magna atque ardēti ſiti ſe immoderatius aqua expleuiſſet:dyſenteriæ morbo correptus in febrem incidit,quę leuis viſa & contēnenda morbi initio,poſtremò eum magis Pontificis quàm ſuorū opportuno tempore extinxit. Mortuū illum grata ciuitas extulit, cum nullo genere honoris abſtinuiſſet, qui haberi ſummo homini poterat, & cuius merita illuſtria ac recentia eſſent. At Pontifex tanta victoria elatus,in eo verti rem exiſtimabat,ſi quemadmodum hoſtes vicerat, ita præclarè parta victoria,nihil de ſumma induſtria & celeritate remittendo,vteretur.Eo animo cum eſſet, Hieronymum Riarium,iis copiis illi attributis quibus paulò antea Rubertus præfuerat,ire in Tifernates aduerſus Nicolaum Vitellium & Florentinos iubet. Plurimum verò ad ſummam rerum pertinere arbitrabatur Nicolaum Tiferno pellere acerrimum hoſtem & magnæ autoritatis & potentiæ.Sed aliæ opportunitates in eo conſilio inerant, minimè contemnendæ. Neque enim id ſolùm ſpectabatur,vt inimico pulſo, ciuitas in fide ac per eam in ſuorum poteſtatem redactam,vniuerſa Vmbria contineretur : ſed magna oſtentabatur ſpes Arimino potiundi : quæ vrbs poſt Ruberti mortem nullo ſatis valido præſidio munita,relicta erat in fœminæ tutela.Tantæ infamiæ tegendæ certa ratio Pontifici non deerat, quæ magna & grauis ſubeſſe videbatur, recenti

meriti memoria, quod adeò illius opportuno tempore inſigne in illum Rubertus atque illuſtre conſtituerat. Infinitæ enim cupiditati ius Pōtificij imperij obtendebatur, cùm vindicandæ Flaminiæ vrbes à Tyrannis viderentur, quæ iam à Caroli Magni tempore Gallorum Regis poſt deuictos ab eo Lōgobardos Romano Pontifici adiudicatæ eſſent. Cauſa verior alia erat: Tiferno enim recepta, atque vrbis imperio Laurentio Vitellio tradito: conuenerat, vt is in Flaminiam per Apenninū profectus, Ariminum occuparet, cuius ciuitatis Principatu augere Hieronymum Riarium cōſtituerat. Magna quidem hominū ſuſpicio fuit, quò res facilius mortuo Ruberto, trāſigeretur, ætate illum & viribus vigentem, non minore inuidia quàm totius Italiæ incommodo veneno ab ingrato Pontifice ſublatum eſſe. Nam Rubertus relictū paruum filium hæredem Principatus, ita vxoris fidei commendauerat, vt cùm nullius præſidio maiore niteretur, omnino cōfideret Pontificem de quo ita eſſet meritus, ſi quid durius puero accideret, illius defendendi curam aduerſus vim omnem atque inſidias ſuſcepturū. Hac vſus Pontifex occaſione ſiue illā quæſiſſet ſcelere, ſiue temerè oblatam non eſſe ſibi negligendam cenſuiſſet, ex eius vrbis poſſeſsione non magno negotio ſe & fœminā & puerum eiicere ſperabat. In altero enim ætas, ſexus in altera cōtemnebatur, quæ imbecilla ad tantam vim tempeſtatis ſubeundam, qua ſubitò oppreſſa & circunuenta erat, neminem habebat, cuius illam virtute prudentiáque moderaretur. Vſa tamen (vt in ſubita atque improuiſa re) nōn malo cōſilio, ad Florentinos atque ad Laurentium confugere conſtituit: quos quidem Pontificis cōſilia circunſpicientes,

minimè paſſuros credebat, vt ex filij calamitate & ruina Riarij vires augerentur: quod erat veriſimile futurum ſi ille ad cæteram potentiam, maritimam vrbem, & in primis Flaminiæ opportunam ſuo imperio adiunxiſſet. Itaque illa poſtulabat, cùm in obſecrationem & preces cõuerſa magnopere omnium animos moueret, vt paruum filium ab iis proditum à quibus magis eum defenſum oportebat receptum in fidem ab iniuria & maleficio publica autoritate tuerentur. Se tanto viro orbatam, in contento curſu gloriæ hominum expectationem virtute præcurrente, adeò graui caſu & inexpectato afflictam, ſi qua filio calamitas noua incidiſſet, in vno ſe Romano Põtifice perfugium omne & ſolatium fuiſſe quæſituram. Si enim vlla animi religione mouerentur ad quẽ magis accedere ſupplicẽ debuiſſe, quàm ad Principem religionis, Chriſtianæ ſanctimoniæ moderatorem, cui vni miſericordiæ partes, iuſtitiæ, æquitatis tuendæ inter homines impoſitæ eſſent? Si vlla beneficij recordatione, ſi recentis meriti memoria, à quo certius ſibi pręſidium ſuis rebus afflictis fuiſſe expectandum? Cùm nulla fides, nulla officij religio nulla exiſtimationis & nominis iactura obiecta à cupiditate animum atque à ſcelere deterreret: commendare ſe filij ſalutem eorum fidei, quos ſi minus maiorum virtus probaret ſummo ſtudio ſemper fidem, ius, officiũ coluiſſe, at illud in præſentia ſatis declararet, cùm adeò immanẽ & barbarum hominem, perpetuò ſaluti ſuorũ & libertati infeſtum habuiſſent. Non vereri autẽ illos debere, quin ſi adeò aduerſo ſuo caſu infirmam pueri ætatem regendam ſuſciperent, magnum atque vberem ſui iudicij fructum eſſent percepturi. Cognitis eius poſtu-

latis, Florentini, minimè ſibi eſſe negligendas nobiliſsimæ fœminæ iniurias arbitrantur: non ſolùm quòd digna per ſe res videbatur, quæ à quouis opem atque auxilium impetraret: ſed quòd ad ſummam Remp. pertinere iudicabant, vt Hieronymo ſe opponerent, quem ſi ex pueri oppreſsione, vires augere paterentur, vbi id illi ex ſententia ſuccederet minimè quieturum, ſed de inuadenda etiam Hetruria cogitaturum cenſebant. Ita cùm validam militum manum comparatam Vitellio ſubſidio in Vmbriam miſiſſent: facilè conatus omnes eius irritos fecerunt: magno metu cùm Vitellio, tum fœmina in primis liberata, cui magis infeſta Pontificis cupiditas & Hieronymi, in ſui & filij contemptione erat.

IOANNIS MICHAELIS BRVTI FLORENTINAE HISTORIAE

LIBER OCTAVVS.

DVM ea in Hetruria atque in Vmbria geruntur, Veneti Ficarolo occupato, iam exercitũ Padum traduxerant, magnámq; in ſpem venerant breui Ferraria diligẽtia vſi & celeritate potiundi. Federicus enim, quem vnum Hercules miſſum ſibi à Ludouico genero auxilio, ſummæ totius belli gerendi præfecerat, cùm in aduerſam valetudinẽ incidiſſet, Bononiam lectica delatus deceſſerat. Accidit magno id Herculis & Fœderatorum incõmodo, qui per vnius hominis amiſsionem, in cuius ſumma virtute & conſilio ſpem omnem conficiendi belli poſitam habebat, in deſperationem etiam conſequendæ victoriæ veniſſent. Quæ res cùm ita eſſẽt Ferdinandus & Florentini, qui inuiſam Venetorum potentiam, atque opes habebant: omnia ſibi eſſe agenda ſtatuerunt. quò properantibus ad belli finem minimè dubiam victoriã è manibus extorquerent. Quicquid autem incommodi eo bello Herculi accidiſſet, id omne pertinere ad omnes Italiæ Principes cenſebant, quorum arbitri Veneti futuri ea parta victoria videbãtur. Cuius illos obtinẽdæ ſpe ita ſe depellere poſſe ſperabant, ſi auocatum Pontificem ab eorum ſocietate, ad nouum fœdus cum cæteris ineundum inducerent. Id facile ſe aſſequi poſſe ſperabant, noui concilij metu iniiciendo, quod vnum

telum acerrimum Chriſtiani Principes habent, reliquū
quod in Romanum Pontificem intendant. Opportunè
autem tum Baſileæ indictum iri fama erat, vt minimè
vana eorum oſtentatio facilè eum poſſe abducere à ſu-
ſcepto conſilio videretur. Cùm ad ea quæ ipſi excogi-
taſſent, Cæſaris legati qui tum fortè Romæ aderant, ſuā
autoritatem interpoſuiſſent, tandem de pace cogitare
atque Italiæ quieti, atq; otio proſpicere (quam quidem
rem agi videri volebant) eſt coactus. Ita præter Venetos,
qui non antea arma ponere ſtatuiſſent quàm Herculē
ſtare conuentis, quicquid cæteri aduerſus illos conſpi-
rarent, coëgiſſent, pax inter omnes Italiæ Principes, ita
vt communi conſenſu bello Venetis illato eos à Ferra-
ria auerterent, conciliata nouo inito fœdere eſt. Ac Se-
natui quidem poteſtas fiebat, fœdus cum cæteris intra
certam diem faciendi, eā tamen lege, vt omninò Her-
cule & Ferraria abſtineret. His ita conſtitutis, Pontifex,
quòd eas eſſe ſuas partes ducebat, illos primo quoque
tempore ex agro Ferrarienſi excedere atque ab omni
in Herculem iniuria & maleficio ſibi in poſterum tem-
perare iubet. At Veneti iam vniuerſo agro potiti, inclu-
ſum Herculem vrbis mœnibus videbantur propediem
in poteſtate habituri. Cùm hoc minimè fœderati igno-
rarent, atque iam in ſuburbano Herculis ſepto eos ca-
ſtra habere didiciſſent, quò is deliciarum cauſa ferarum
varia genera alebat, re in extremū adducta caſum, non
eſſe amplius cunctandum, ſed illi celeriter opem feren-
dam cenſuerunt. Quò autem omnia communi conſilio
adminiſtrata, magis ex ſententia ſuccederent, conuen-
tum Principum Cremonam indicunt: in quo quidem
exploratis diligentius omniū ſententiis, de ratione belli
geren-

gerendi, & qua in parte eius fieri initium placeret, ſtatueretur. Eò certa conueniēdi die atque illa perexigua edicta Pontificis legatus, Ludouicus Sfortia, Hieronymus Riarius, Laurentius Medices, Alphonſus, & ſi qui prætereà iis temporibus magni hominis in Italia erant & militiæ gloria clari, conueniunt. Ante omnia conſtituunt, quò diſtractæ facilius citiúſque Venetorum vires cōficerentur, vt Ludouicus, aut in Bergomatium aut in Brixianorum finibus illis inferat bellum: id quidem per cauſam repetendi eas vrbes, quas ab illis ereptas pertinere ad Mediolanenſem Principatum contendebant. Eodem tempore alios viribus coniunctis, ad Ferrariam obſidione ſoluendam, alios ad Bondenum ad eorū claſſem opprimendam, quæ illic in ſtatione erat, ire placet. Eſt Bondenum ad Scultēnæ oſtium poſitum caſtellum, quà ſitum olim Bondimaium fuiſſe nonnulli arbitrantur. Ita fore ſperabant, vt cùm medij inter vrbem atque hoſtium caſtra Veneti ancipiti malo vrgerentur, eòs ad quas vellent pacis conditiones perducerent. Hanc ſententiam, cùm tutiſsimam eſſe appareret, ita Ludouicus diuidebat, vt quatenus Herculem & Ferrariam reſpiceret aſſenſus, cætera magnopere improbaret: minimè enim æquum eſſe exiſtimabat, id ſibi bellum demandari, quod geri diutius ſine magna ſuorū clade, breui confici, nulla ratione & conſilio poſſet. Cùm Venetis nunquam, cuius rei ſæpè à maioribus eſſet periculum factū, non ad ſe tuendos modò, ſed ad laceſſendos alios vires eſſent defuturæ. Cùm is viſus eſſet magnā occaſionem adimere belli celeriter atque ex ſententia conficiendi, tamen ne diutius diſceptando tererent tempus, quod minimè per præſentem Herculis fortunam licebat, id

vnum

vnum omnibus eſſe agēdum arbitrati, afflictis illius rebus opem ferre, eodem omnibus cōtractis copiis, conſtituunt. Celeriter delectu militum habito, atque equitatu comparato, cùm ad conſtitutum diem omnes ad ſigna conueniſſent, ad hoſtes confeſtim ire pergunt. Erant in exercitu Fœderatorum equitum grauis armaturæ quatuor millia, peditum octo: Veneti peditū ſex, equitum duo millia habebant. Ante omnia conuenit, vt quemadmodum iactatū inter Duces erat: Veneta claſſis, quæ per eos dies in Padum inuecta, ad Bondenum (vt diximus) in anchoris erat, deprimeretur. Id quidem, cùm famam gerendæ rei & nuntios celeritate ſui aduentus anteceſsiſſent, nullo negotio imparatos adorti perfecerunt: non depreſſa ſolùm claſſe, ſed etiam Antonio Iuſtiniano magnæ homine nobilitatis, quē claſsi Veneti præfecerant cū aliis compluribus in poteſtatem redactis. Quanquam tanto conſenſu conſpiraſſe aduerſus Venetos Italiæ Principes videbantur, ac tanto illos in principio accepto detrimento, de priſtina alacritate & ſtudio aliquid remittere Fœderati exiſtimabant, minimè illi tamen animos demiſerunt: atque euocatum magnis iacturis & præmiis Renatum Lotharingię Ducem in Italiam deuicti Caroli Burgūdi gloria tum maximè florentem, copiis Reipub. præficiunt. Is ex nouo delectu, militū numero auctus, cùm Senatus docuiſſet ſi quid eſſet detrimenti acceptum ſarciri ſtudio id facilè & celeriter poſſe, ad exercitū proficiſcitur, validis præſidiis in omnibus vrbibus impoſitis, quæ Senatus imperio parebāt, quò minus expoſitæ hoſtium iniuriis eſſent: ſimul datur negotiū Ruberto Sāſeuerinati, vt Abduam amnem copias traductas propius Mediolanum admo-

ueat: non ſine magna ſpe, quòd iam Mediolanenſes pœnitere Ludouici pricipatus, fama erat, aliquid illos per eius aduentus occaſionem moturos. Quod tamen Venetorum conſilium alium,atq; ipſi ſperauerant,exitum habuit. Ludouicus enim vbi ad hoſtium aduẽtum, armatos Mediolanenſes,tumultũ excitare conari, atq; res nouas multitudinem moliri animaduertit: quando metus iam domeſtici mali vrgebat,quod antea ſua ſpõte facere recuſauerat,ſuas Alphõſi copiis adiungit,atq; in Inſubres mouit. Cùm prædandos vbiq; & populãdo, omnia infeſta Venetis feciſſet: iam quicquid agri in Bergomatium, Brixianorum, Veronenſium agro erat, euaſtato, nihil illis integrum à ſuorum vi atque armis præter vrbium mœnia reliquerat. Tanta autẽ erat eius celeritas,vt venire ſimul hoſtibus & adeſſe nuntiaretur, nullóque in loco moratus,cùm expeditum agmen duceret, facilè quò viſum erat excurrere & ſuos recipere, inſpectãte etiam Seuerinate, audebat. Eodem tempore Hercules aduerſus Lotharingum, crebris eruptionibus pugnando effecerat, vt nulla illi in re minus quàm in armis ac vetere exiſtimatione eſſe conſtitutum videretur. Cùm ita belli fortuna & rerum gerendarum ratio commutata eſſet,Venetíque in magno rerum diſcrimine,magis tamen ſociorum deſtitutione, quàm conſilij inopia aut victoriæ deſperatione labo.arent: iam hyeme appetente in hyberna magna Fœderatorum infamia conceſſum eſt. In ſpe propinqua belli conficiendi, fractis penè hoſtium viribus, quæ inſtaurari atque augeri tempore poterant, bello inſiſtendum atque fortunę beneficio vtendum, quandiu licebat,videbatur. Maturius quàm aut præſentis bili ratio, aut anni tempus

poſtularet milite in Hyberna deducto, cùm quicquid profectum bello erat, corruptum militum ignauia atq; indulgentia eorum eſſet qui exercitum ducebant: fortuna etiam, quò vera virtus & conſtantia vocabat, propendere eſt viſa. Nam ſub veris initium militibus edicto euocatis, qui variis de cauſis commeatu à Ducibus impetrato, ab ſignis diſceſſerant: in exercitu Fœderatorum cũ amiſſa ſemel vincẽdi occaſione, nequicquam ad belli finem properarent, graues exortæ controuerſiæ inter Ludouicũ & Alphonſum, omnia perturbauerunt. Ita graue per ſe bellum, vt cætera abeſſent, cùm per multorum ſententias, qui eundem finem ſpectarẽt, ſed non eandem rationẽ eius adminiſtrandi probarẽt, gereretur & fœdum exitũ illis & triſtẽ Herculi futurum habuit. Intercedebat Alphonſo cũ Ludouico ſimultas, quæ aliquandiu malè diſſimulata magna cũ multorum pernicie videbatur in apertum bellum eruptura. Cùm Iſabella Alphonſi filia Ioãni Galeatio (vt alibi diximus) patre adhuc viuente, nupſiſſet: virilis animi puella quæ cùm ingentem fiduciam & ſpiritus è domo Regia afferebat, tum in cauſa optima multo maiorem conſtantiã præ ſe ferebat, quàm ſexus aut ætas poſtularet: patrem viri ætati atq; ingenio parum fidens, diu iam precibus fatigauerat, vt generi cauſa ſuſcepta, eũ tueri aduerſus Ludouici cupiditatem atque ambitionem vellet: ſatis enim illum parem adminiſtrando imperio, triſti tutelæ nomine teneri oppreſſum querebatur: cùm ab omni muneris procuratione prohiberetur, cui aſſueſcere Regum liberi à prima ætate conſueuiſſent, atq; id quidem tanquam Ludouici liberi, non Galeatij filius hæres, in ſpem eſſet ſucceſsionis educãdus. Hæc Ludouici iniuria

cùm planè ab illo Alphonſum alienaſſet, vt minus per belli tempus Herculis rebus obeſſet, Federici Gonzagę interpoſita autoritas perfecerat. Cùm is deceſsiſſet, tanta animi offenſio quæ compreſſa magis quàm tecta aut diſsimulata videbatur; recrudeſcere atque progredi in apertam ſimultatem cœpit. Itaq; ne quid inimicus noui conſilij iniret, atq; ſe minus paratū ab armis offenderet, clàm agere de pace cū Venetis ac de faciendo fœdere inſtituit. Quare Fœderati animaduerſa, cùm iam conueniſſe inter eos atq; initam ſocietatem comperiſſent, magna quidem Herculis querela qui ſe à genero proditum, deſtitutum à cæteris, prędæ potenti inimico relictum intelligebat, & ipſi ad pacem inclinarūt. Nam & Veneti quò facilius diſtractas hoſtium vires labefactârent, atq; Alphonſum ad ſua tuenda auerterent, aliquot longis nauibus ad prædandam maritimam Regni oram præmiſsis, iam Brunduſium & Gallipolim receperant, videbanturq; propediem omnes Apuliæ vrbes ſuæ ditionis atque imperij facturi. Ea res quò ſe faciliorem Rex pace facienda præberet, metu domeſtici mali fracta animi ferocia perfecit: quò minus digna res admiratione debeat videri, Venetos cū neque ad Ferrariā victi, & aduerſus Ferdinandū victores eſſent, in tractandis pacis conditionibus ſuperiores extitiſſe. Nihil autē minus veriſimile videtur, quàm qui tanto conſenſu aduerſus illos cōſpiraſſent: eos ſua ſponte aut cauſę, quàm adeò infeſtis animis iam alterum annum oppugnarēt, aut hominibus quibuſcum ad internicionem gererent bellum, tribuere voluiſſe. Quod quidem minimè à me dictum ob eam cauſam videri velim, quòd ſit mihi vlla inſtituta cōtentio, cùm iis qui hæc ſcripſerunt, à quibus

ita

ita diſſentio, vt cenſeam meæ fidei mihi rationem habendam, facilè autē patiar eos (modò mihi fructus meæ diligentiæ conſtet) ſuo ingenio vti. Sed tamen vix poterat ſine ſtomacho præteriri, in Italia natos homines, in eam ciuitatem cui exteræ nationes omnes propter ſingularem atque excellentem virtutis opinionem præcipuè indulgeant, maledicendi occaſionem cùm minus à rebus poſſunt, ab ingenio quærere atq; ab animi morbo. Ita quanquā Veneti multa preclarè ſæpè terra maríque geſſerunt, multa cū iis aduerſa eueniſſent tulerunt forti, ac magno animo: ſcriptorum quibus ſunt vſi iniquis teſtimonio, cùm ea eleuare niterentur, neq; in rebus ſecūdis moderationis & æquitatis, neq; in aduerſis fortitudinis & cōſtantiæ laudem quam æquum erat, retulerunt. Nam hoc ipſo ſcribendo bello, Xyſtum (Machiauellius ait) cum cæteris Principibus aduerſus Venetos coiſſe: propterea quòd intelligeret, magnitudinē Veneti Imperij Italiæ vniuerſæ exitio futuram. Ac cùm de eodem fœdere ageret: Veneti (inquit) pro maiorum conſuetudine cū bello victi atq; armis eſſent: pace non diffidentes ſe ſuperiores futuros, qua de re clàm cū Ludouico egerant, fœdus cū illo & ſocietatem iunxerunt. At quæ illis cauſa erat diffidendi? qui inſtructiſsimā ornatiſsimámque claſſem ſupero mari haberent: qui victores munitiſsimas hoſtium vrbes expugnaſſent: qui quo tempore hoſtes altera illis depreſſa claſſe, multis illatis cladibus ſuperbè inſoleſcerent, indies obſeſſos arctius vehementiúſque vrgerent, pacis mentionem nullam facerent, multò quàm antea accuratius inſiſterent bello? Ita autem cōuenit, vt Hercules Rhodigino agro, & ſi quid aliud eſſet, cuius rei cauſa vētum eſſet ad bellū

Venet

Venetis cederet: hi Ferdinando vrbibus oppidiſq; omnibus, quæ aut in Apulia, aut in Salentinis occupaſſent: ita in poſterum pax inter illos fœdúſque eſſet. His conditionibus, præter omnium expectationem, pax confirmata, ingentem procellam diſcuſsit; quæ ſubitò exorta rem Venetã videbatur in magnũ diſcrimen adductura. Satis hoc eſt documento futurũ, cùm aliis in rebus omnibus, tum bellis maximè gerendis, nullam rem æquè obeſſe atque multorum imperium, cùm eadem in omnibus autoritas, minimè aut fides eadem, aut prudentia ſit. Inter hæc Nicolaus Vitellius, cùm graue bellum ſibi à Pontifice illatum ſuſtineret, magnis erat in anguſtiis, Florentinorum auxiliis & maximis & fideliſsimis deſtitutus: qui quidem, quò facilius Põtificem à Venetorum amicitia auerterent, minimè opportuno illius tempore ab eius ſocietate deſciuerant. Quod quanquam ita eſſet, non ille tamen ſpem aut animum ſua tuendi amiſit. Ita autem crebris factis eruptionibus, vires hoſtium atque audaciam fregerat, vt magna accepta clade atq; ignominia eos ſoluere obſidionem & decedere ex agro Tifernatium coëgerit. Cuius rei indignitate Xyſtus permotus, reuocatum Hieronymum Riarium ad vrbem, maioribus etiam quàm antea viribus inſtructũ erat ad bellum remiſſurus. Ferox hominis ingenium (quod odiũ ſuadebat atque animi impotentia) belli finem ſibi hoſtis exitium non victoriam humano more propoſitum habebat. Verùm ab hac cura illum, nouus repente exortus Romæ tumultus auocauit, ac pacem cũ Vitellio facere, quibus illi viſum eſt conditionibus, coëgit. Superiorẽ enim bello Taliacotij agrum, quòd oppidum in Marſis Claſtidij veteris vrbis ruinis ædificatum ferunt, Vrſinis

quòd erat in Pontificis partibus ademptū, Columnenſibus Ferdinandus adiudicauerat, vſus eorum fideli fortíque opera toto eo bello. Hinc rurſus cùm Pontifex & Ferdinandus nouum fœdus feciſſent, quo cauebatur vt quæ per belli tempus eſſent adempta pari vtrinque fide reſtituerentur, Vrſinis maximè vrgentibus quorum id permagni intererat, Pōtifex poſtulabat, vt Columnenſes, ſi modò ſtari cōuentis placeret, de Vrſinorum agro decederent, ac pacis atque otij bono, quo ſe autore homines fruerentur, minimè perturbare ſua audacia atq; ambitione vellent. Quam Pontificis denuntiationem, cùm quicquid ſibi eſſe agēdum Ferdinandus ſtatuiſſet, Columnenſes omnino contemnerent: Xyſtus iracundia incenſus, quæ aliorum cauſa erat, in tanta ſui contemptione, factam ſuam & ad ſe pertinere ac propterea ſibi tuendam eſſe armis cenſuit. Eò animo cùm eſſet, Vrſinis iam per ſe incitatis, manus hominum cogere, reliquias veteris exercitus colligere, atq; ex agris, quos homines poſſent armare, in eorum oppida impetū facere, agros vaſtare, Romæ ædes diripere atq; incēdere; ita vt à nullo maleficij atq; iniuriæ genere abſtinerent, imperauit. Atqui nondum eo tumultu ſedato, qui quidē magis viribus deficientibus quàm ſtudiis partium, cùm vtrique & accipiendis cladibus & inferendis, æquè feſſi eſſent, conquieuit: Florentini Antonio Martiano exercitus Duce ad Sergianum oppidum poſitis caſtris, omnia quo receptum oppidum Reipub. vindicarent, erant nequicquam experti. Ac ne quid vſquam integrum in Italia eſſet ab armis, Genuæ Baptiſta Fregoſio, quem ſuperius diximus Bonæ Ioannis Galeatij matris opera Principatum eſſe adeptum, capto per ſummū ſcelus atq;

in carcerem cõiecto, Paulus Fregoſius Genuenſiũ Pontifex, cũ illius cognatus & propinquus, tum facile inter amicos & neceſſarios princeps, autore (vt creditur) Ludouico & conſilij participe, ciuitatis imperium occupauit. Quæ mala tantã cũ viderentur Principum diſſenſione & odio indies fieri grauiora, pax (vt iam dictum eſt) præter omnium ſpem atque opinionem exorta, tollere ſubitò viſa eſt. Atqui ne eius bono, diu Xyſto frui licèret, quinto poſtea quàm inita erat die, deceſsit. Cùm vir acerrimus ambitione quadam non ferenda, in eodem fortunæ gradu quo temerè per paucorum hominũ ſtudia eſſet euectus, collocare ſuos conſtituiſſet: quod minus aliis rationibus licebat, vi atq; armis aſſequi conatus, bella inter Principes, diſcordias in liberis populis inter priuatos ſerẽdo, perniciosũm Pontificatum Chriſtianæ Reip. Italiæ in primis ciuitatibus ſibi ſuiſq; parũ honeſtũ futurum perpetuò geſſerat. Quæ vna cura, vt viuentem illum, & quidem magna cũ illius inuidia exercuit, ita cùm bellum tandem pax ſuſtuliſſet, quàm ille aut ſibi parum honeſtam eſſe aut minus certè conducere ſuis priuatis rationibus arbitrabatur: tanquam iam nulla alia ratio ſupereſſet augendi honeſtandíque ſuos, mœrore animi & dolore victum confecit. Cùm Roma in magno tumultu relicta, Vrſini & Columnẽſes ſumptis per eam occaſionem armis, ciuitatis otium perturbare viderẽtur: Hieronymus Riarius qui mortui Pontificis inuidia flagrabat, atque æquè & à certis hoſtibus & à dubiis ſociis ſibi eſſe timẽdum intelligebat, Adriani arcem occupauit. Neque enim dubitabat, quanquam magna totius ordinis offenſione, per interregni tempus, cardinalibus inuitis ad quos ſumma rerum mortuo

Pontifice redire conſueuit, ſe illam retenturum. Quod illi factum in ſui contumeliam cũ nullo modo ſibi eſſe ferendum cẽſerent, ne parum eſſe memores ſuæ dignitatis viderentur, illum extemplò arce, vrbe, excedere intra certam diem iuſſerunt. Hoc ille imperio territus, ac meliore conſilio arbitratus reddendũ voluntate eſſe, quòd vi retinere non licebat, arce tradita (vt iuſſus erat) Roma cõfeſtim, haud ſatis tutus futurus in magna hominum offenſione & gladiorum impunitate diſceſsit. Riario ab vrbe profecto, cũ Vrſini & Columnenſes in magno Vrbanorum metu, quorum ingentem multitudinem Romæ comitiorum expectatio tenebat eſſent, in armis: Cardinales de ſumma rerum ſoliciti, ne quid detrimenti comitiorum dilatiò importaret Innocentium Octauum Pontificem ex nobiliſsima familia Genuæ ortum, magno cõſenſu legerunt. Huius Aruntem patrẽ (quem Aranium alij appellant) à Renato Andegauenſi Prorege Neapoli præeſſe iuſſum, cùm Alphonſus Rex victor conſeruaſſet: magno in honore habuiſſe fertur. Quandiu enim vixit, inter paucos adlectus, quos Rex de ſumma rerum conſuleret, ſuam fidem illi atq; abſtinentiam perpetuo in eo obeundo munere probauit. Quod quidem facit, vt ſatis mirari non queam, à quo fama emanarit, adoleſcentem Innocentium inter Alphonſi familiares, cùm illi neceſſaria ad vitæ cultum deeſſent, aliquandiu verſatum eſſe. Cuius infamię labes (ſi modo infamia habenda eſt) non Innocentio, quidem ſed Regi hęſiſſet: qui parentis probata fide, in maximarum rerum adminiſtratione, non erat paſſurus, vt filius in Regia magnificentia, quæ in Alphonſo virtus celebris fuit, nihil præſidij haberet. Itaque illud verius eſt

auctum

auctum illum per Regis gratiam Amalphitenſi ſacerdotio quod fidei præmium in patre, grati animi ſignificatio in Rege eſſet, faciliora ſibi cætera ad tantum honorem contendenti, cùm vſus atque induſtria accederet feciſſe. Cum Innocentio Pontifice renunciato, pax in Italia firmata & conſtituta planè videretur: vni Florentini quorum erat precipua cura Sergiani recipiendi erant futuri in armis. Neque verò illos magis amiſsio oppidi tam opportuni mouebat, quàm autor tãtæ agendæ rei. Itaque non erat facile diiudicare vtrum contumelia maior an detrimentũ atque incommodum, quod illatum Reipubl. querebantur, haberetur. Hoc vnum ſtatuentes ſibi eſſe agendum Genuenſibus denuntiant, ni ciuem ſuum cogant Reipubl. oppidum reſtituere per fraudem ademptum, eam iniuriam perinde atque ſibi à ciuitate illatam ſeſe armis perſequuturos. Ac luculenter quidem in nouo fœdere exceptum erat: quæ quique eo bello amiſiſſent, vbi minus diſceptari æquo iure liceret, ea vt illis vi atque armis repetendi facultas eſſet. At Fregoſius, qui ſe priuatis opibus tolerare Florentinorum arma diffidebat: quicquid iuris in eo oppido haberet, collegio Diui Georgij attribuit, cuius ſumma in ea ciuitate autoritas & potentia habetur: ipſe tanquam nihil amplius ea res ad ſe pertineret, è medio diſceſsit. Genuẽſes poſt memorabile illud bellum ac diuturnum, quod cum Venetis ad Foſſam Clodiam geſſerunt, magnum æs alienum (id quod fuit neceſſe) graui ſumptu ad bellum tolerando, contraxerant. Id cùm non facile eſſent ſoluendo, ciuitas vt præclarè meritis ciuibus de Rep. aliquo modo proſpiceret, hanc ſibi rationẽ cenſuit eſſe ineundã, qua ſimul fidem publicam, quam

minimo incommodo tueretur. Itaque iis portoria, ac vectigalia Reipu. quoad illis ad aſſem eſſet perſolutum aſsignarunt: poteſtate facta, quibus vellent redemptoribus illa & quanti viſum eſſet locanda. Nam quò res commodius ac maiore cū priuatorum autoritate agerentur: publicas ædes ad vrbis portas, quibus merces aliūdę importatæ quoad pro portorio exigāt, à ſcripturæ magiſtris aſſeruantur, concesſit: quò ſtatis diebus conuenirent ac communibus de rebus ſtatuerent. Ac cū maior res hominum ſtudio & diligentia eſſet, neq; priuati facile ad ſuum peruenire ſperarent, centum delectorum conſilium conſtituerunt, ex quibus magiſtratum creari placuit, qui octo modo hominibus cōſtaret. Eorum ſupremam autoritatem in re communi adminiſtrāda eſſe voluerunt: in primis vt quæ de conſilij ſententia acta conſtitutáq; eſſent, exequenda vnus & tranſigenda curaret. Pecuniis quidem creditis in ſingulas partes diſtributis, quoniam certus cuiq; locus erat deſcriptus, quò facilius ſinguli agnoſcerēt ſuos, locos placuit appellari: vt pro creditæ pecuniæ ratione plures, paucioréſq; locos ij habere dicantur, qui rem cū illa ſocietate contraxerunt. Iam quò honeſtiore ac ſanctiore titulo collegiū augerent, qua ex re fore credebant, vt maior illi indies autoritas cōciliaretur, Diui Georgij nomine in cuius tutela & procuratione ciuitas eſt, denominandum collegium cenſuerunt. Tanta autem cura dicitur geſta res adminiſtratáque eſſe, vt cùm nullo Reipub. incōmodo priuati magnis aucti opibus ditarentur (quarta enim centeſimæ pars illis modò fœnoris nomine ſoluebatur) in omnibus Reipub. temporibus compendio paruo admodum contenti, ingentem pecuniæ vim ciuitati com-

modarent. At cùm priuati vſque eò credendo grandes pecunias prouecti eſſent, vt quæ pro portoriis exigerentur, minimè latas pecunias expenſas exæquaret: iam oppida municipiáq; omnia quæcunque in ditione Reipub. habentur, pręter pauca admodum addicta illis, hoc nomine adiudicatáque eſſe dicũtur. Ita autem huic collegio Reipub. oppida ſunt attributa, vt & priuatorum opibus aduerſus vim externam defendantur, & eorum ſuffragiis, qui illa Reipub. nomine adminiſtrent, mandentur: & leges & iura vt alia iam Reſpub. videatur in Repub. eſſe incluſa, perſcribantur. Eſt quidem hoc magna dignum admiratione (illuſtre certè documentum habet quanta vis ad defendẽdam libertatem in magno conſenſu ſit) quod mox ſum dicturus. Quanquam enim in crebris mutationibus ciuitatis, varios ſæpè Principes Reſpub. quorum nutu atque imperio cuncta adminiſtrarétur, & diuerſarum illos inter ſe partium agnouit: ſemper tamẽ inuiolatũ omnibus ius eius collegij mãſit. Cuius quidem rei cauſa hæc potiſsima eſt. Nam collegij ius conſenſus hominum mirificus, tantum omnium in communi cauſa conſenſum, priuatæ ſingulorum rationes (quod quidem in hominum rebus videtur caput eſſe) facillimè tuentur. Cùm enim longo ſpatio annorũ probatum inſtitutum mutari ſine multorum offenſione & iniuria non poſsit, nunquam ea ciuitas eſt in vnius poteſtatem & ditionem redacta: quin is, qui eam ſibi parere coëgiſſet, coactus ipſe ſit inſtitutis priuatorum & legibus parere. Quare eodem ſæpè tẽpore vnius imperium & dominatio, & moderatiſsimæ ciuitatis ſpecies, optimáque ratio adminiſtrandæ Reipub. eſt in eadem ciuitate animaduerſa. Noſtra quidem ætate cùm

libera ciuitas ſuis inſtitutis & legibus vtatur, eadem illis ratio & in priuata re, & in publica adminiſtranda manet. Cùm huius collegij cura eſſet, vt oppidum in fidem receptum aduerſus Florentinorũ arma tueretur: aliquot longarum nauium claſſe comparata, per læuam Ligurũ oram militum firmam manum in Apuanos exportandam curauerunt: id quidem eo conſilio, vt anguſtiis inſeſsis quæ ex Hetruria Sergianũ petẽtibus ſunt adeundæ, tranſitu eos prohiberent, qui eà ad Florentinorum exercitum commearent. Sunt hæ quidem prope oppidum, quod incolæ Petram Sanctã appellant, vbi Lucus olim Feroniæ & Fanum dicitur fuiſſe, alij malle videntur Herculis Fanum, locum religione celebrem habitũ, nomen quod illi adhuc manet indicio eſt. Cùm oppidũ à Lucenſibus olim ædificatum, eo tempore Genuẽſium imperio pareret: ita opportunè ſitum inter Piſas & Sergianum videbatur, vt etiamſi id receptũ in fidem eſſet, perpetuò hoſtium iniuriis per varias occaſiones expoſitum, magnam ciuitati ad bellũ materiam ſemper futurum appareret. Ergo in ſumma Florentinorum cupiditate & ſtudio Petrę Sanctæ occupandę, cauſa illos deſtituebat ne viderentur aduerſus fœdus feciſſe. Nam ita cũ Genuenſibus bellum gerebant, vt in priuatorum iniuria, quam ſibi omnino eſſe vindicandam cenſebant, pax integra adhuc cũ Repub. maneret: vt ſi nulla laceſſiti iniuria oppidanis inſtituiſſent arma inferre, quin violatum ius gentium à ſe per belli occaſionem videretur, inficiari haud poſſent. Diu re deliberata, hæc tandẽ ratio gerendæ rei inita eſt. Piſis præmiſſos qui commeatum ad exercitum importarent, modico præſidio quàm proximè poterant Petram Sanctam iter facere

iuſſerunt: id quidē vt ſpe prædæ oppidani illecti in iter facientes impetum facerent, quod pro præiudicio violati à Genuēſibus fœderis eſſent belli initium habituri. Quæ quidem illos opinio minimè fefellit. Simulátque enim illi ad oppidum appropinquarunt, qui in ſpeculis erant milites, re animaduerſa, oppidanos ſpe prędæ excitant, atque ad inuadendos illos cohortātur, cùm rem parui negotij eſſe, ac militum exiguam manum ſequi præſidij cauſa affirmarent. Re minimè contemnenda viſa, & cupidis hominibus & ſua ſponte malè in Florentinos animatis, multitudinis concurſu facto, delecti iuuenes atq; impigri ex oppido egrediuntur: ac cùm facile & numero inferiores & conſultò cedētes fudiſſent: hominibus iumentíſque in oppidum abductis, lætitia ingenti prædam inter ſe partiuntur: minimè illam ſatis æquam futuram mercedem eorum, quæ poſtea pertulerunt. Ita re ex ſententia adminiſtrata, Florentini Genuam legatos mittunt, qui de hac tanta ſuis illata iniuria conquerantur: eam ſi ab his negligi animaduertant bellum illis ſimul denuntiare iubent. Reuerſi re infecta legati cùm Genuenſes à pacis conſiliis auerſos ac bello parando intentos, pertinacius tueri factum docuiſſent: Sergiano relicto, ad Petram Sanctam copias ducunt, ac quò facilius certioréque ictu, tormentis è loco ſuperiore muri verberarentur, totum collis deiectū qui in ſummo iugo oppido imminens leuiter faſtigiatus ad planiciem redit, præſidio, quod ſatis eſt, impoſito occupant. At Genuenſes dum ita Florentini oppidum oppugnare parant: claſſe ad Vadæ arcem appulſa, militē exponūt, atque exuſtis vaſtatíſque agris, prædam ingentem hominum pecorúmq; agūt, magno vbiq; terrore iniecto,
 niſi

niſi iis obuiam mitterentur, qui eos à populatione effuſa prohiberent, fore vt ab ea parte inſignem aliquã cladem Reſpub. acciperet. His rebus cognitis Florentini, Boniannem Ianfilgiatium impigrum hominem & perſpectæ virtutis, cùm equitum ala, & peditũ aliquot expeditis, qui eorum impetum & ferociam comprimerẽt præmittunt. Is ſæpè palatos nullo certo ordine atq; imperio adortus, cũ fuſos ad naues compuliſſet: breui perfecit, vt non ita impunè per Reipub. agros vagari ac prædas agere auderent. At illi minimè ea re perterriti ad Labronis Portum claſſe Turrim Nouam, quam appellant, petentes, militibus expoſitis, cùm omni apparatu vrbium oppugnandarum, non ſine aliqua ſpe prouentus, quòd ſe illos imparatos opprimere ſperabant, oppugnare omnibus viribus adoriũtur. Atqui cùm nequicquam oppugnatione tentata, ſua opinione minus ſe proficere animaduerterent, breui diſceſſerunt: rem, quæ longioris moræ eſſet, quod minimè in præſentia eſſe tutum videbatur, arbitrati in aliud tempus eſſe differendam. Florentini interea cũ lentè admodũ Petram Sanctam oppugnarent: oppidani ex hoſtium ignauia magna ſpe bene rei gerendæ concepta, cùm nihil illi minus opinarentur ex oppido eruptionem faciunt, atq; in eorum munitiones & opera inuadunt. Hinc militibus, qui in præſidio erant, interfectis, atque eodem impetu aggere capto, quem ad verberandam arcem in ingentem altitudinem extruxerant, tantum metus ac trepidationis iniecerunt, vt niſi à Ducibus & legatis confirmati militum animi eſſent, caſtris impedimentiſque relictis, magna cũ Reipub. clade ſuáque non leui ignominia prædæ fuerint ipſi hoſtibus futuri. Ac tamen ne

paruam rem hoſtium etiam teſtimonio egiſſe oppidani viderentur, eos relicta oppidi oppugnatione, quatuor millia paſſuū inde ſigna referre ac caſtra ponere coëgerunt. Acceſsit ad hoc tantum acceptum incōmodum, quod nōdum Autumno exacto, quod maximè tempus idoneum ad res gerendas atque opportunum habetur, in hyberna militem dimittere, tanquam hoc illi vnum ad ſummam ignominiam relictum eſſet, tantam hominum inertiam nemine æquo animo ferente, conſtituerant. Cùm tanti flagitij fama ciuitatē magnopere mouiſſet: magiſtratus ne ſi malè ſuſceptum, atque inſtitutum bellum ita gerere perſeuerarent, grauiorem aliquā atque inſigniorem cladem Reſpub. acciperet, nouos legatos qui ſtatim ad exercitum contenderent Bernardū Nigrum & Antonium Putium legerūt, quorum eximia virtus ac magnus vſus in bellicis rebus habebatur. Horum aduētu ad exercitum, cùm milites cohortarētur vt audacter redire ad mœnia, ac ſe à tāto admiſſo dedecore & flagitio redimere virtute vellēt, ægrè impetrarūt, vt receptis tandem à pauore animis, caſtra propius moueri ad oppidum paterentur. Ita repentè belli adminiſtratione, atque ratione gerendarum rerum cōmutata, militem ad aggerem recipiēdum, qui hoſtium præſidio tenebatur, adducere conſtituunt: adnitentibus maximè nouis legatis, de quorum ſententia omnia agere Duces iubebātur. Niſi autem ab ea parte oppugnatione inſtituta, propugnatoribus muros nudarēt, vix vnquam oppido ſe potiri poſſe ſperabāt. Ac quò maiore ſtudio rem aggrederentur, legati Duces cohortati, vt rem ſuſciperent, quæ vna ſimul tantum Reipub. illatum incommodum & inuſtam eorū nomini ignominiā delere poſſet,

ſi quid

ſi quid dubitationis ineſſet ſuſtulerunt. Eadem ratione milites blandè appellando, ſpe præmij, incendendo, nonnunquã dexteras dando, euicerunt, vt puderet tandem armatos hæc ſibi præcipi à togatis, & qui conſilio pugnare non armis cũ hoſte aſſueuiſſent. Itaque eorum adhortationibus incitati, per ardua quæq; atque inuia ſubeuntes, cùm illos nulla loci iniquitas, nulla tormentorum vis retardaret, quæ iam ingentem hominũ ſtragem edidiſſent, quò minus audacter in veſtigio cõſiſterent, omnibus difficultatibus ſuperatis, in ſummum iugum victores euaſerunt, ac deiecto præſidio, in recepto aggere Reipub. ſigna ſtatuerunt. Ne ſolidum gaudium, re feliciter geſta, legati præciperent, Antonij Martiani mors perfecit, qui copiarũ Dux cũ ſtrenuis aliquot militum, dum montem incautius ſubit, muralis tormenti ictu laceratus interiit. Iam belli fortuna variante, in oppido conſilia de deditione agitari & ſeri cũ noſtris colloquia de compoſitione incipiebant. Qua re Florentiæ cognita: Laurentius Medices per quem rem maximè tangi placebat, ad exercitum mittitur. Eo ad publicã autoritatem interponente ſuam, oppidani quin ſtatim ſeſe legatis dederent nullam moram fecerunt. Cùm res in eo ſtatu eſſent, varij in caſtris vulgati morbi milites peruaſerunt: cùm propinqua hyeme tempore anni minimè commodo, tum craſſo atque humido cœlo ob circuniectas à mari paludes, difficilem etiam ſub tectis hybernantibus faciente curationem. Ergo cùm duo morbo ſublati interiſſent, quorũ erat magna autoritas Putius & Ianfilgiatius, dimiſſo in præſentia milite, atque belli gerendi cura in aliud tempus dilata, Laurentius Florentiam rediit. Lætam ciuitatem ob receptum tam

oppor

opportunum oppidum ad ſummam belli cóficiendam, præter duorum ciuium mortem, quorum maximè virtute & conſilio victoriam partam credebant, in primis Lucenſium legatio turbauit. Hi adito magiſtratu Petrã Sãctam, maiorum ſuorum Coloniam, ex fœdere repetebant: quam Reipub. olim à Genuenſibus interceptã, Florentini armis inuaſiſſent. Ita autem in nouo fœdere conueniſſe contendebant, quo illi quidem cum cæteris Italiæ Principibus includerentur, vt quæcunq; oppida ſociis eſſent per belli tempus vllo modo adempta, ea illis continuò, ſi ante initum bellum fuiſſe eorum iuris & ditionis conſtitiſſet, reſtituerentur. Ad ea Florẽtini, minimè quidem ſe inficiari dixerunt, non aliquando illud oppidum Lucenſium imperio paruiſſe: ſed nullo tamen ſe, aut diuino, aut humano iure cogi, vt iis poſſeſsione eius oppidi cederent, qui vt cæteris maximè ſuperiores eſſent, iure tamen repetendi ſuum cuius legitimũ tempus præteriiſſet, excidiſſent. Siue autem id maiores eorũ certa adducti ratione & iudicio, ſiue (vt fit) incuria, quod minimè veriſimile videretur, neglexiſſent, ad ſe hoc minus pertinere iudicare. Nam & illud ignorare ſe, cùm ciuitas eo tempore cum Genuenſibus de pace ageret, an vbi de ea conueniſſet: illis reſtituere per nouum fœdus oppidum cogeretur. Quod quidem æquum eſſet, vt ſibi integrum reſeruarent futurum: vt quanquã & pacis conſeruandæ & verò honoris Lucẽſiũ cauſa ſua ſponte id fuerint facturi, religione ſe tamen impediri dicerent, quò minus (quantum ad id pertineret) integra adhuc Genuenſium re, quicquam tranſigi paterentur, quod faciendæ paci impedimẽto futurum ſuſpicarentur. Atq; vt cętera poſſent æquo animo negligere

præter

præter magnum factum ſumptum in bellum receptum oppidum magna militum clade ac ſuorum ciuium interitu, tum facile vt iis traderent poſſe animum inducere; ſi vllo modo ſatis pro his fieri æquè facilè eſſet. Ita dimiſsis legatis, ciuitas tota ad pacis ſtudium conuerſa, non diffidebat, per interpoſitam noui Pontificis autoritatem, quòd is Genuenſis ciuis non videretur fruſtrà rem ſuſcepturus, quandoq; ſe à volentibus Sergianum recuperaturam. Quæ tamen res quanquam per totam hyemem iactata, quicquid cauſæ extiterit, qua re minus grauis apud ſuos Pontificis autoritas fuerit, trãſigi minimè potuit. Ac quò minus ineunte vere cœptum bellum cũ Genuenſibus inſtaurarent, & Laurentij aduerſa valetudo, & nouum exortum bellum inter Innocentiũ & Ferdinandum prohibuit. Nam Laurentius præter artuum dolores, qui quaſi hæreditarius morbus vehementer illum angebat, quòd erat imbecillo & languẽti ſtomacho ad veris initium ire ad Roſcellanas Aquas conſtituerat. Ita cùm per cauſam valetudinis curandæ diutius eſſet ab vrbe abfuturus, nihil interea quod paulò maioris momẽti eſſet, agi placebat. Belli quidẽ hanc cauſam inter Regem & Pontificem fuiſſe ferunt. Aquila eſt in Veſtinis ſatis noſtris hominibus, atque exteris nota vrbs, quòd incolæ croci agrũ fertilem colunt, cuius ingens vis quotannis ad longinquas terras aſportatur. Ea ab Amiterno, nobili olim Romanorum Colonia v. mill. paſſuum v. III. à Forconio æquè itẽ nobili municipio, à vicinis populis cùm vtraque vrbs diruta à barbaris, atque æquata ſolo eſſet, dicitur eſſe ædificata. Ita autem ſemper paruit Neapolitanis Regibus, vt diu ſuis legibus vſa, per Regiũ Præfectũ, qui iuris dicendi cauſa

à Re

à Rege ſtato tempore mittebatur, & ciuium controuerſias minui & vrbanas res adminiſtrari pateretur. In ea longè autoritate excellebat Montorij Comes (id oppidum ad hunc diem in Prætutinis in Caraffæ gentis ditione habetur) cuius præter merita multa in eam ciuitatem & inſignia, virtus in primis & fides probabatur. Ex ea re fiebat, vt quanquam Regius Præfectus qui ius diceret Neapoli mitteretur, omnia quæ paulò maioris momenti eſſent, ad eum vnum perinde atque ad ciuitatis principem deferrentur. Cùm munitiſsima vrbs eſſet, & propter ingentem hominum concurſum, qui eò vndique emendi croci cauſa cõmeare dicuntur, cuius magnam (vt diximus) atque vberem copiam ager effert, in primis eius regionis opulenta, Ferdinandus eam facere penitus ſuæ ditionis conſtituerat. Eo animo cùm eſſet, Innocentio Põtifice Xyſto ſuffecto, Alphonſum filium ad Truentum miſit, nomine vt tumultum ſedaret, qui exortus iis in locis dicebatur, re vera vt ſi quam opportunitatẽ occaſio oſtentaret, ductis de improuisò ad vrbem copiis, ciuitatem in poteſtatẽ redigeret, quam minimè patem ad ſubitam belli tempeſtatem ſubeundam exiſtimabat. Eò Alphõſus profectus, quòd nihil ſe effecturum ſperabat, niſi Mõtorij Regulum per honeſtam in ſpeciem cauſam ablegaret, eum in caſtra euocauit. Ratio eadem fallaci cõſilio æqua in primis obducebatur, vt illius autoritate & gratia vteretur iis diſcordiis tollendis, quæ inter eius regionis homines magna cum multorum pernicie exerceri ferebãtur. Paruit Regulus Alphonſi imperio, atque extemplò in caſtra ad illum profectus, cõtinuò traditus vinctus cuſtodibus & Neapolim vbi intentiore cura aſſeruaretur, miſſus eſt. Ea res

ad magiſtratum delata, cùm tantam iniuriam non magis Regulo illatam, cuius maximè ſtudioſi habebatur, quàm ciuitati vniuerſę, minimè ſibi diſsimulandam ſtatuerent, tantum tumultum concitauit, vt cõcurſu facto ad Prætoriam domum, & Antonium Cõcinellum Regis Præfectum, & ſi qui alij Regis partibus fauebãt, ad vnum omnes interfecerint. Ad hæc ne, deficientibus à Rege graui affecto iniuria, certa auxilij ſpes aduerſus Alphonſi propinquam vim deeſſet, Põtificis inſignibus erectis, Romam, qui ſe illi vrbem agróſque dederent, legatos miſerunt. Iis imperant, vt Pontifici ad pedes aduoluti, expoſitis defectionis cauſis, ab illo opem atque auxilium petant aduerſus crudeliſsimum Regem, qui fide ac iure gentium violato: eorũ libertati, cui iam pridem inſidiatus ſit, eo tempore vim paret inferre. Eius auaritiæ & crudelitati ne prædæ relinquantur, non ſolũ illi eam cauſam eſſe debere quòd Pontifex ſit, cuius eſſe credatur proprium munus ſupplicum preces & miſerorum non aſpernari, ſed quòd ſe illi vrbémq; dedant: id quidem vt receptos in fidem maiore ſtudio ſibi atque acriore cura defendendos ſuſcipiat. Cognitis Pontifex Aquilanorum poſtulatis, ac re cũ Patribus communicata, quod è ſua fide eſſe & dignitate ducebat, minimè eorum ſibi iniurias eſſe negligendas cenſuit, qui afflictis ſuis rebus, opem à ſe atque auxiliũ implorarent. Id conſilium vt Pontifici probaretur, cùm eius in Ferdinandũ odium efficiebat priuatis de cauſis in illum ſuſceptum, quas non eſt neceſſe commemorare, tum vrbis eius opportunitas, quæ in Pontificum Romanorum ditione, tãquam arcis loco Neapolitanis Regibus obiecta, magnam facultatem ad illos in fide continẽdos perpetuò

eſſet præbitura.Iuſsis legatis bono animo eſſe, ac ciuitate collaudata, quæ eò ſibi perfugium quærendum ſtatuiſſet quò ſe certa ratio atque officium duceret, breui ſe perfecturum oſtendit, vt quantumuis illi de ſua fide ſibi & voluntate polliciti eſſent,prolixè eorum ſe expectationi reſpondere non ignorarent. Cùm hoc reſpõſo legatis dimiſsis,Rubertum Sanſeuerinatẽ, qui eo tempore tanquam ſua ſponte exautoratus,in ſumma totius Italiæ quiete, otium ab armis ducebat, ac Ioãnem Rouereum vrbis Præfectum ſuis copiis præfecit, cùm Duces alios diligẽter delectum habere militum, ac ſe coniungere cum iis iuſsiſſet. Eodem tempore Neapolitani Regni Principes,quos alieno à Rege animo iam pridẽ defectionem moliri audiebat,multis præmiis & pollicitationibus,vt deficere maturarẽt, atq; in aliqua Regni, parte motus ac belli initium facerent,induxit.In his qui principes autoritate erant,Hieronymus & Antonellus hic Salernitanorum, ille Biſiniani Regulus habebãtur, iuſtis de cauſis à Rege perfidia & crudelitate infami (id quod omnes tradunt) alienati. Atq; hi quidem quò occultiora conſilia eſſent,cùm per cauſam affinitatis iungendæ,Melphim apud Troianum Caraciolum conueniſſent,quem conſiliorum participem habebãt, coniuratione in Regem & Alphonſum certis legibus firmata,iam de ratione belli gerendi atq; à quo fieri initium defectionis placeret,conſtituerant. Iam verò illi adhuc Xyſto Pontifice viuente,ſiue ab illo, vt minimè otium pati poterat,ſolicitati,ſiue ſua ſpõte(vt diximus) in Ferdinandum malè affecti (quod ſatis cõpertum eſt) ea de re per nocturnos cœtus & occultas Principũ coitiones contra Regem coniurauerãt,ac iureiurãdo fide confir-

mata pecunia atq; obſidibus inter ſe cauerant. Res vſq; ad Innocentij Pontificatum perducta, cùm fidem coniuratorum non vlla religio magis, quàm immane atq; inexpiabile in Regem odium inuiolatam præſtaret, vt tum maturaretur opportunè tanta oblata occaſio perfecerat: quàm diu deſideratam & nequicquàm quæſitã cupidiſsimè amplexi vno conſenſu defecerant. Atque ad rem celerius conficiendam, Alphonſi minimè dubia ſuſpicio acceſſerat, cuius immite atque implacabile ingenium maximè horrebat. Is enim iam cõfecto Ferrarienſi bello, domum rediturus, minimè quidem occultè aut diſsimulanter, & cædem illis & exiliũ proſcriptionémque bonorum, vt indicio eſſet aliquid ad illum de coniuratorũ cõſiliis manaſſe, minitabatur. Ita illi metu territi, ac præter ſuam ſpem à Pontifice in fœderis ſocietatem vocati, cùm eo arma coniungunt, principio facto à Franciſco Copula, quem hominem magnis in rebus optimè de ſe meritum Sarno oppido Ferdinãdus donauerat. Hos ſequuti complures cũ iis ſubituri eandẽ belli fortunam conſilia & vires communicauerant. Ac quò grauiore belli molle Ferdinandus premeretur, Vrſini propterea quòd Columnenſes Regi aderant, pro Pontificis partibus cœperãt arma, vt tantis ſubitò malis circumuento niſi aliunde ſibi ſubſidiũ quæreret, eſſet penitus de ſumma rerum deſperandum. Accedebat ad hæc omnia inteſtinum malum, cùm neque ſatis tectus eſſet à ſuorum inſidiis, quorum præmiis ſolicitata fides hoſtibus vænalis erat: vt quæ ageret quæque adminiſtraret omnia, illis ęquè ac ſibi eſſent explorata. His difficultatibus anxium animum, vna conſolabatur ſpes, quæ tota poſita erat in Florentinorum & Ludouici auxiliis

xiliis, quos quidem vt ſibi aduerſus tantam belli vim adeſſent & crebris nũtiis & aſsiduis precibus fatigatos ſolicitare non deſiſtebat. Ac Florentiæ quidem viſa res in principio longioris diſceptationis eſſe, aliquandiu ſuſpenſos principum animos tenuit. Ita enim placebat Regi opem ferre, vt tamen parum honeſtũ bellum atq; opportunum ciuitati futurum eſſe cauendum omni ratione iudicarent. Eo enim aduerſus Põtificem ſuſcepto, nemo erat futurus, quin ſuſpicaretur ſtudio ac morbo animi Florentinos, pro iis gerere arma, quos ille hoſtes bello perſequeretur: vt minimè eſſet dubitandum eam hominum opinionem fore, haud illis cũ Pontifice, ſed (quod ferendum non videretur) cùm Pontificatu ſuſceptam contentionem eſſe. Quæ quidem infamia tanta quàm eſſet pernicioſa Reipub. futura, recentem Xyſti memoriam, qui cùm ciuitati perpetuæ ſimultates atq; inimicitiæ interceſsiſſent, ſatis poſſe indicare. Nam & ea libera omnium querela, iactabantur: iam feſſa multitudine grauitate malorum quæ mouere quemuis facile poſſent: poſt tot bella infeliciter geſta afflictæ ac propè euerſæ ciuitati pacem tandẽ diuino ac ſingulari Dei immortalis beneficio quæſitam eſſe. Ea quidem, ſi magis certorum hominum ſalutem tueri, quàm publicam pergerent, nouis ſemper bellis ex bellis exorientibus, nunquam futurũ vt frui permitteretur. Nam illud minimè dubium videri, cùm aliorum Italię Principum inſigne odium in Ferdinandum, tum inexpiabile Venetorum eſſe. Quod cùm neminem præteriret, illud etiam ſuſpicari omnibus licere, cùm eadem Florentinæ Reip. & Regis cauſa futura eſſet, Venetos nouo fœdere Pontifici coniunctos communi conſilio aduerſus cõmunes

hoſtes bellum geſturos. Sæpius iam quàm ciuitatis otio & quieti expediret, periculum eſſe factum quàm graue & pernicioſum Reipub. eſſet, cùm Romano Pontifice inimicitias exercere: quid timendũ uideri vbi Senatus Venetus cum illo arma coniungeret tantus hoſtis? Defeciſſe à Ferdinando Neapolitani Regni Principes, in quibus ſi illi eſſet gerendum externum bellum, omnes vires & neruos fuerit habiturus: eos cõtra Regem pro Pontifice in acie futuros. Vrſinos eſſe in armis, ac ſub Pontificis ſignis militare. Regni ciuitates, quæ perferre diutius non poſſe durum Regis imperium & atrox dicantur, quicquid illi in principio aduerſi cõtingat, non futuras in fide: vt ſemel infeliciter geſta re, haud de Regno amplius Ferdinando, ſed de ſalute dimicandũ eſſe videatur. Quæ cùm ita ſint, mitius malum videri debere, Ferdinãdum ſolum (vtinam non illi quidem meritò accidere Reipub. nunquam fido ſocio, aliquãdo infeſto hoſti) quàm cũ illo eadem ruina oppreſſam Rempub. interire. Hæc ita præſente Laurentio dicebantur, vt diuerſam ſententiam tueri, cùm magiſtratus imperio multitudinis obſtrepentis ferocia non poſſet coërceri: vix verba facere liceret. Impetrato demum ſilentio, de ea re ad hunc modum dicitur verba feciſſe, Non in eo ſtatu res noſtræ ſunt, ſi quis eas vt nunc ſe habent, ſpectare velit, vt ſi modò nobis, quod maximè Reipubl. expediat ſit agẽdum, vtrumuis nobis integrum ſit, ſiue honeſtam pacem & otium tueri, ſiue pace improbata, gerere bellum malimus. Nam ita nobis in præſentia ea licet & quidem parũ honeſta frui, vt illam paulò pòſt, niſi ad arbitrium victoris Põtificis adminiſtrari Remp. velimus, neceſſariũ & graue bellum, &, quod caput eſt,

diuturnum (vt mox demonſtrabo) excipere neceſſe ſit. Bello in præſentia nec difficili, nec graui defunctis certa ac diuturna pax eſt maximè ſperanda. Fingite enim penes Pōtificem victoriam eſſe, quod ſi pergimus cunctari planè eſt expectandum: quis eſt qui nō videat illi cōtinuò Neapolitanū Regnum prædæ futurum? Quod quidem ſi accidat, non illud nunc ſpectari cēſeo oportere, quid ſit nobis mali à Pontifice timendum, ſed quid à Pontificatu, quem ſæpius Xyſti quàm Innocentij ſimiles (libeat enim in præſentia bene de illo ominari) eſſe aſſequutos animaduertimus. Miti hominē ingenio & leni, Chriſtianæ Reipub. imperium magis ex ſua dignitate, quàm ex ſuorum cupiditate & ſtudio adminiſtraturū confidimus. Faxit Deus ne noſtra nos hæc ſpes fallat. Sed tamen citius in eo qui non poſsit, cupiditatē dominandi tollas, quàm in eo qui vires habeat nō moderationē & æquitatem animi in proferendo imperio requiras. Nihil enim eſt facilius, quàm animum continere à cupiditate, vbi ad ea aſſequenda quæ expetūtur, non ſuppetunt vires: illud eſt difficillimū & propterea maximè proprium virtutis, vbi ex alieno incommodo, magni nobis emolumenti ſpes ſit obiecta, efferentem ſeſe animum quem facultas ad agendū & vires ſequantur, cohibere. Sit idem Romanus Pontifex & tanti Regni moderator, ſæpius nobis veniet in mentem, quibus tanta potentia eſt meritò pertimeſcenda, virium, quæ metum augeant, quàm æquitatis quæ metum tollat. Quid poſsit vnus Romanus Pōtifex etiamſi nullæ prætera accedant vires, experti paulò antea ipſi ſumus in Xyſto, in Caliſto idem eſt patrum noſtrorum memoria Rex expertus, quod etiam pleriq; veſtrum poſſunt

meminiſſe. Sit igitur nobis Innocentius amicus. At quandiu ille ſit futurus amicus nobis etiam cogitãdum exiſtimo. Quis nobis faciat fidem vbi præſentibus opibus hæc tanta ſit potentia adiuncta, parem cõſtantiam illum in fide tuenda, atque vim & animum in augendo imperio præſtaturũ? Nam vt mitiſsimum hominis ingenium ſit: quis ignorat in Pontificatu, non grandem iam natu hominem atque exactæ ætatis, ſed liberos, cognatos, neceſſarios, neq; eos probos ſemper & pudentes, haud raro crudeles, impuros, nefarios dominari? eoſdem bella gerere? fœdera ferire? regna occupare? diuinas atq; humanas res omnes perturbare? Næ illi vbi in eorum ditione Neapolitanum Regnũ ſit, & Hetruriæ & Galliæ Ciſalpinæ, atq; adeo totius Italiæ imperium ſibi animis ſpondebũt. Nunquam eodem veſtigio ambitio cõſiſtit, ſed pedem profert, & ad vlteriora ſemper vbi præſentia aſſequatur contendit: vt cum vires illam deficiant, ſpe tamen atque animo progredi conetur. Ita nunquam Neapolitanum Regnum Pontificis erit (non permittat hoc Deus immortalis, vt per noſtrã cunctationem eſſe poſsit) quin ille tanquam ſerie quadam rerum ductus, & continentes ſuis vrbes, & prouincias atque externa Regna petat. Satis eſt per ſe nobis Pontificatus formidandus, quid vt magis ſit, noſtra procraſtinatione & mora efficimus? Non ſolum enim, vt non ſit Põtifex nobis hoſtis, ſed ne quando eſſe poſſit, ſi maxime velit, eſt nobis laborandum. Ita enim natura comparatum videmus, vt qui eſt ſuperior viribus, is tanquam in eo ius omne ſit, æquum cenſeat cum ſibi qui ſit imbecillior parere. Sic nobis erit precario libertas ſemper retinenda, atque quo illa fruamur, domino,

atque impotenti domino ſæpius, crudeli, immani id nos referre acceptum perpetuò oportebit. Quò quid durius aut acerbius, natis in libera ciuitate hominibus poteſt accidere? Hæc igitur vobis pax, hæc ſalus, hæc libertas præſenti hoc rerum ſtatu ſperanda eſt: quæ tamen, vt minimè etiam dubitari poſsit de huius Pōtificis in nos voluntate, haud fore nobis diuturniorem ſperamus, quàm eſt ſenis vita futura. Quis enim hoc vobis audeat ſpondere, quo in vos animo nunc Innocentius eſt, eodem anno proximis Calendis, ſuffectum illi nouum Pontificem, non alio fore? At quid eſt tamen quod facilius euenire poſsit? Ergo aut certū & perpetuū bellū, aut ſi turpe magis inérſq; otium præferri placet, dubia ac minimè firma pax, creſcentibus in dies per veſtram ignauiam Pōtificis viribus, in poſterum manebit. Nunc ſi in hac fortuna tuendum vobis Regem, erigendúmq; ſuſcipitis, quanto illum vobis deuinctū beneficio conſeruatis? Imò quid illum inquam? In eadē Regia paulò ante beatiſsima & *f*lorentiſsima, Ferdinandum ætatē grauē, ſed vigentem tamen animi & corporis viribus: Alphonſum filiū, cuius quanta conſtantia & virtus fuerit in ſociis tuendis, hoſtes ipſi periculum fecimus: tum huius filiū Ferdinandū regiæ indolis & virtutis puerū, veſtro beneficio, cuius eſt hæres tertius ab auo in multos annos futurus, conſeruatis. Nam vt Federicum mittam Ferdinandi natu minorem filium, quem maritimo bello, quod aduerſus Venetos geſsit, pater præfecerat: Reges Hiſpaniæ longè potētiſsimos, horum cognatos, nobis in perpetuum, ſocios atque amicos ſanctiſsimo functi amicitiæ munere, retinemus. Ita quod initio dixeram, minimè diuturno ac difficili bello, ſperandum

nobis eſt,certam nos Reipub.firmámque pacem,& quę æquè poſteris noſtris magno vſui ſit atque ornamento, comparaturos. At verēdum eſt,ne Veneti terra mariq; graui bello Ferdinandum circunuentū,cogant de ſumma rerū & de ſalute dimicare. Eſt hoc quidem aliquid. Verùm ne hoc illis liberum ſit, ita graue bellū à Turca ciuitati impendet,vt beneficij loco ſint habituri, ſi quis illos quieſcere atque otium in Italia ab armis ducere patiatur. Quanquam neque in continente, tuta omnia & pacata habent. Gerent enim Rheticum bellum cum Sigiſmundo Cæſaris fratre, orta de finibus cōtrouerſia: cuius rei cauſa, iam eorū mercatores,qui in Rhetis negotiabantur, comprehenſos ac deiectas operas quibus in Alpibus vtebātur ad fodinas aperiendas à Sigiſmundo ferunt: quam tantam ſuis illatam iniuriam minimè vidētur neglecturi. Nam exules Neapolitani,quàm ſint Regi timēdi ſuperiore bello, & quidem multò hoc grauiore docuerunt. Aderat enim illis Ioannes Renati filius Andegauenſis, qui terra maríque Genuenſiū auxiliis inſtructus aduerſus illum rem gereret: & vt quidem hoc tempore Innocentius, ita tum Caliſtus Pontifex, non armis ille modò,ſed quāta in homine diuinam gerente poteſtatem eſſe poterat,gratia, autoritate, potentia formidabilis. Quæ omnia tamen nouus idem Rex, & qui vix ſuás agnoſceret, atq; hoſtium vires, ita ſuperauit,vt victi hoſtes non illius magis virtute, quāquam ea ſumma erat,quàm ſua inconſtantia & leuitate, illius maximè clementia, cùm proprio ipſi ſcelere periiſſent, ſint conſeruati. Quæ cùm ita ſint,non honeſtum ſolùm bellum pro ſocio,atque amico Rege,quod neceſſarium nobis præſertim,atq; vtile in poſterum Reipublicæ eſſe

videatur,nobis cenſeo ſuſcipiendum,ſed omni id mora & cunctatione omiſſa,quò noſtrum illuſtrius in Regem beneficium ſtudiùmque ſit.Ita enim nobis in præſentia facile eſt,ex afflicta & depreſſa illum fortuna erigere,vt idipſum tamen beneficij ſummi loco acceptum, nulla ſit vnquam hominum ætas obliteratura. Ad hunc modum ille locutus peruicit: vt Nicolao Vrſino Petiliani Comite copiarum Duce, exercitus in Latium mitteretur,quò Alphonſi copiæ breui conuenturæ dicebantur. At ille iam Columnēſium validiſsimis auxiliis ſubnixus,in agrum Romanum mouerat,quò exulũ copias ab exercitu Pontificis qui cùm ſe coniungere properabant,diſtineret. Cuius conſilio cognito Rubertus Sanſeuerinas,inſtructa ad dimicandum acie, illi obuiã progreſſus poteſtatem pugnãdi fecit. Comiſſo acriter prælio,cùm hoſtium vim ſuſtinere nõ potuiſſet, parum lætis auſpiciis,aduerſus Pontificem iterum in Latio,ac cũ Ruberto Duce,nomine minimè fauſti ſibi ominis congreſſus,fuſus profligatúſque eſſe dicitur, paucis admodum fugæ comitibus,qui è tãtã clade ſupererant. Veritus ne in poteſtatem hoſtium veniret, qui cùm delectis equitum illum inſequebatur, non prius finem fugiendi fecit,quàm procul ab hoſtium conſpectu ſe Politianum recepit,oppidum Senenſis agri: vnde nuntios ad Laurentium de accepta clade, qui ſimul ab illo opem,atq; auxilium implorarent, Florentiam miſit. Re cognita Laurentius: ne victoria elati hoſtes bellum in Hetruriã transferrent,ab armis imparatam: non eſſe differendũ auxilium arbitrabatur. Itaque & pecuniam illi extemplò & commeatus,ac cætera quæ neceſſaria videbantur bello inſtaurando, magna cũ cura & ſedulitate impor-

tanda ad illum curauit. Ad hæc miſeratus hominis fortunam, quem elatum olim ſecundis rebus, feliciſsimum ſua omniúmque opinione, ac florentiſsimum viderat, magiſtratui perſuaſit, vt legatũ ad illum mitteret Petrũ Caponium, magnæ nobilitatis hominem atque exploratæ virtutis, qui illum Reipub. nomine ſolatus, pro eo atque æquum erat, grauiter ac moleſtè illius aduerſum caſum ciuitatem tuliſſe ſignificaret. Is cõuentum illum, & bono animo eſſe iuſsit, & magna in ſpe confirmauit, breui futurum, vt firmioribus copiis & auxiliis auctus, tandem intelligeret, apud fortes fideléſque ſocios plus officium & fidem, quàm fortunam, & nõ minus in hominũ calamitate humanitatis iura, quàm in proſperis rebus & ad voluntatem fluentibus, gratiam atque opes valere. Hoc in Alphõſum humanitatis officio Laurentius functus, ne qua præterea in re illi deeſſet, quæ ſuæ fidei eſſe dignitatíſque duceret, ſtatuit his de rebus omnibus Regẽ, quod permagni illius intereſſe videbatur, certiorem facere. Is magnopere de filij ſalute ſolicitus, nihil de eo, propterea quòd viæ omnes obſeſſæ hoſtium præſidiis tenebantur, iam aliquot dies audiebat. Itaque (quod poſteà bello confecto) cognitum eſt, iam ille planè abiecto & demiſſo animo, vt ferè ſemper homines in dubiis rebus, videtur eſſe propenſi ad ea ſibi ominanda, quæ deteriora habentur, lugens ſuam & filij fortunã, ſe in Regiæ interiorem partem abdiderat, & quò prçter ſummè neceſſarios, aditus nemini patebat. Ergo ad illius animum confirmandum cũ eſſe commodiſsimum ſtatuiſſet, vt literas ad illũ mitteret ſcriptas filij manu, quod quidem propter itinera ab hoſtibus obſeſſa difficillimum videbatur, hanc tandẽ rationẽ conſilij iniuit.

Parua

Parua lamina è ſtanno codicillos inuolutos nondū cocto pane includit,atq; vni ex neceſſariis nauo atq; impigro homini,cui plurimum confidebat, cùm tectos eo inuolucro aſſandos curaſſet, Neapolim ad Regem tradit perferendos. Is literis acceptis,cū ad confirmandum errorem ſe mendicum atque egentem effingeret,pannoſus ac ſitu & ſqualore obſitus, cū ſæpè iter faciens in militum cuſtodias incidiſſet, diligēter excuſſus ac ſtipe donatus, præter ſe obſeruantiū oculos incolumis Neapolim euaſit, ac mœſto Regi & filij caſum lugenti literas reddidit. Ad tam inſperatum & lætum nūtium cùm non Alphonſum modò ſupereſſe, quem mortuū ſuſpicabatur,ſed à ciuitate, pecunia eūdem & nouis auxiliis auctum didiciſſet:lætus (id quod vultus ſubita mutatione ſignificabat) ac voluptate ingenti perfuſus, equum conſcendit:atque quò ſuorum perterritos animos confirmaret per vrbem vniuerſam equitauit,nūtiis dimiſsis in omnes Regni prouincias, qui Alphonſum filium viuere, ac Florentinis ſociis inſtaurare bellum maioribus etiam,quàm antea viribus,ſignificarent. Hoc Laurentij conſilio Neapolitanorū inſolentia repreſſa, qui deſpecta Regis fortuna,quā ſecundam & lætam odiſſent,iam defectionis cōſilia agitabant, facilius in poſterū Ferdinandus continere illos in fide atque in officio potuit. At Laurentius,re ita ex ſententia adminiſtrata,ad aliud conſilium animum adiecit,atque omnino ſibi dandam operā cenſuit, vt à Pontifice Vrſinos auerſos Ferdinando conciliaret: quod ſi effeciſſet, cùm non contēnenda virium pars de Pontificiis copiis detracta Regī accederet,in magnas illum anguſtias cōiecturus videbatur. Id autem ſe facile ab his impetraturū ſperabat, propterea

quòd

quòd Virginium gentis Principem coniunctũ non affinitate ſolùm,ſed familiaritatè atque amicitia habebát. Re deliberata,iis per certos homines demonſtrat,quorum fidem cognitam,atque induſtriam magnis ſæpe in rebus erat expertus,id quod non erat difficile, quãtum periculi à Pōtificum potentia immineat Romanæ nobilitati, ſi principes vetere inſtituto maiorum pergant ferro inter ſe atq; armis decertare. Fieri eorum diſcordiis, quas quidem Pontifices omni ratione ſemper & conſilio foueant,quòd dominari ſperent impunius, eorum viribus attritis qui ſunt illis impedimento quominus domeſticam potentiam tueãtur: vt iam ferri ſacerdotum ambitio & cupiditas non poſsit. Ea ſi in Romanorum ciuium conſenſu minus materiæ ad ſeſe efferendam inueniret, cui iam nulli orbis terrarũ termini eſſe ſatis viderentur non cum populo Romano præclarius quàm cũ vniuerſa Chriſtiana Repub.actũ iri.Ita in pręſentia captata Innocentium occaſione ex eorum contentionibus,Neapolitanum Regnum inuadere conari, quod ſi adiungi ditioni Pontificum atque imperio paterentur,tum quidem illos ſerò, & cùm id inutile eſſet futurum, de reconciliatione, de concordia de reditione in gratiam cogitaturos. His adhortationibus victis animis,non ſolùm Laurentius impetrauit, vt à Pōtifice Vrſini deficerent, ſed etiam vt pro Ferdinãdo aduerſus illum ſumerent arma, quod illi magnum momentum ad obtinendam victoriam, videbatur attuliſſe. Tametſi autem apparebat, defendendo illos Frdinãdo, Columnenſium vires & potentiam ſtabilire, cùm nemo dubitaret quòd priores iam gratiæ locum apud Regem occupaſſent,non ſemper illos gratia & autoritate præſtaturos

turos: in communi tamen incommodo depellenda, ſimultatis memoriam ſibi ponendam in præſentia, atq; eodem conſenſu aduerſus Pontificē ſibi eſſe conſpirandum cenſuerunt. Magno ea res honori Laurentio dicitur fuiſſe, multò tamen maiore eius virtutis opinione & fama, apud eos qui non tam euentum rei, quàm hominis conſilium & prudentiam, vel in cogitanda re, vel in explicanda & perficienda animo complectetentur. Ad hunc modum Vrſinis Regi conciliatis, dolo aggredi Pontificē atque à bello & armis ad pacis conſilia auertere conſtituit. Re excogitata, per certum è ſuis hominē quem ſpe ingētium præmiorum onerauerat, literas illi tradēdas curauit, ita perſcriptas vt à Ruberto ad hoſtes de proditione miſſæ, atque interceptæ viderētur. Literis Pontifex lectis, qui vt maximè erat mitis, & lenitatis ſummæ, ita, quod plerunque euenit in huiuſmodi ingeniis, & ſuſpicioſus nimis, & parū aduerſus inſidias ſuorū cautus habebatur, alia (vt fit) ad confirmādam ſuſpicionem addendo, planè ſe à Ruberto prodi exiſtimauit. Vt autem nō eſſe prorſus vana ſuſpicio videretur, id vnum maximè efficiebat. Ruberto enim ſua ſponte Innocentius pollicitus erat vbi è ſua fide & dignitate bellum adminiſtraret, Federicum illius filium in Cardinaliū collegium ſe adlecturum. Id vt neceſſariò ſibi eſſe agēdum Pontifex cenſeret, bellum trahendo, quod celerius confici liceret, poterat videri Rubertus effeciſſe. Hæc tanta hominis ſuſpicio, quæ cùm haud leui coniectura niteretur, penitus illius animo inſidebat, Laurentio ſpem fecit, rem vbi paulū adniteretur & breui, & ex ſententia conficiendi. Adiuuabat illius conſilium magna iam hominum concepta opinio de illius lenitate, quæ quidem

cùm totà eſſet ab ingenio fiebat, vt æquo animo ſibi mentionem de compoſitione,& de pace fieri pateretur. Itaque vſus adminiſtris inſignis probitatis & fidei hominibus, quorùmque magni eſſe apud Pontificẽ autoritatem ſciebat,curabat crebrò cũ admonendũ fatigandúmque precibus, vt ab infami & turpi bello atq; adeò Chriſtianæ Reipub.pernicioſiſsimo animum auocaret. Quibus audiendis quò ſe in dies faciliorẽ præberet,duo illa maximè fecerũt. Nam cùm(vt diximus)diffidere fidei ſuorum cœpiſſet, quos communicare conſiliã cum hoſte ſuſpicabatur: deſtitutus Vrſinorum auxiliis, magnam acceſsionem Regi fieri ad bellum gerendum intelligebat: cùm ad ea omnia accederet Florentinorum fœdus: quorum copiis Regiis adiunctis,fiebat vt magis etiam ſibi de belli euentu dubitandum cenſeret.His tot difficultatibus, victa ſi qua erat, animi pertinacia, ad pacem faciendam cuius per ſe erat ſtudioſus, animum induxit. Ingenti omnium lætitia, cùm formidoloſum magis bellũ, quã graue, inſperata atq; inexpectata pax ſuſtuliſſet:placuit nouũ fœdus inter omnes Italiæ Principes iniri,à quo Genuenſes vni excluduntur,& quòd à Ioanne Galeatio defecerant, quod ſuperius à nobis demonſtratum eſt,& quòd Florentinis per fraudem & iniuriam Sergianum interceptum abſtuliſſe dicebantur: cùm neque vt Sfortiam Principem agnoſcerent,neque vt Florentinis oppidum reſtituerent poſſe animum inducere vlla ratione viderentur.At Rubertus cùm facto ſecundo initio belli: cætera in primis aduerſa hominũ fama adminiſtraſſet: ne in hoſtium veniret poteſtatem à quibus ſibi vndique ſtrui inſidias audiebat, cum delectorum equitũ ala,per Apenninũ in Flaminiã digreſſus, inde

inde magnis itineribus Citadellam, quod eſt Patauini agri oppidum, contendit. Hoc illi oppidum Veneti tribuerant poſt confectum Ferrarienſe bellum, quo quidē gerendo, in Inſubribus aduerſus Ludouicū & Alphonſum Senatus copiis præfuerat. Atque cùm aliquādo ibi delituiſſet, tandem Rhetico bello Veneti exercitus imperator, in tranſitū fluminis Atheſis, cùm malè geſta re ſe in caſtra recipere conaretur, cum fortiſsimis equitū interiit. Graui bello & periculoſo cōfecto, Ferdinādus, vt nouo fœdere cautum erat, reductis Neapolim exulibus in præſentia ignouit: paulò pòſt tanquā ſatis perſoluta fide, cōditiones pacis impleuiſſet, de omnibus præter Salernitanum Principem & Biſinianenſis liberos, victa fœderis religione iracundiæ atque odij magnitudine, ſupplicium ſumpſit. Nam Salernitanus, minimè ſe committere auſus dubiæ hominis fidei, cùm ex iniuriæ magnitudine & Regis ingenio coniecturā de illius animo feciſſet, per literas vt ſibi abeſſe liceret impetrauit, atque aſſumptis cognati Principis liberis, qui comites fugę eſſent, in Germaniam primùm, atque inde in Galliam contendit, vbi vſque ad Carolum Regē, qui Neapolitanum poſtea bellum geſſit, permanſit. Atque illi quidem ægrè matris ſumma ſolertia prudentiſsimæ & lectiſsimæ fœminæ, per Columnenſium fines in agrum Romanum euaſiſſe dicebantur: vbique à Rege crudeli, atque immani illi inſidiis comparatis. Eò autem progreſſus furore, & crudelitate fertur, vt in Ioannem Antonium Martianum, cùm trigeſimum iam & quartum annum vinculis cōſtrictus nondum ſatis pœnarum dediſſe videretur, animaduerterit: quibuſdam cū paruis liberis parentum culpæ reis, qui proditionis conuicti &

damnati eſſent,interfectis. At Pōtifex pace firmata,totus Laurentij & Florentinorum cùm aliis in rebus tum in primis eorū probata fide in Rege inimico aduerſus ſe iuuando, quanquam homo Ligur,cū graues ſimultates inter Florentinos & Genuenſes intercederent,iuſtas odij cauſas habere aduerſus ciuitatem videbatur : poſita ſubitò,ſi qua erat, animi offenſione atque odio in beneuolentiam conuerſo , in omnibus quæ pertinere ad ciuitatis cōmodum atq; exiſtimationē cenſeret,queque reconciliati animi ſignificationem illuſtrem habere, ſe illis æquiſsimum præbebat. Ex hac Pontificis propenſione,magnam ſpem Laurētius cepit , id quod plurimū conducere ad familiæ amplificationem arbitrabatur, ſibi illum priuatim arctiori coniunctione obſtringendi. Quæ res cum pari ſtudio Pontifex teneretur, quòd magnam ſpem augendi atque ornandi ſuos in Laurentij prudentia & autoritate collocauerat, nō magno negotio tranſacta eſt. Ita Franciſco Cybo, Innocentij filio vnam ex filiabus Laurentius deſpondit , lætis in primis ſuorum auſpiciis,quibus per eam affinitatē gradus atq; aſcenſus ad maxima Regna , atque imperia comparabatur. Iam cùm ea agerentur Pontifex cū Genuenſibus minimè obſcurè Florentinis fauens ſummo ſtudio agebat,vt Sergianum Reipub. certis oblatis conditionibus reſtituerent. Neminem enim dubitare,aiebat, quicquid ab his tegendæ iniuriæ obduceretur, quin iniuria Reip. Florentinæ oppidum ademptum à priuato retinerent. Neque enim aut illos vllo gentium iure facere ſuæ ditionis,quod ſibi per fraudem alteri ereptum comparaſſent, aut priuato,qui malis rationibus in aliena inuaſiſſet,ea cuiquā pecunia accepta licuiſſe addicere:in quem

ſi mem

ſi memores ſuæ conſtantiæ & moderationis eſſent,graui iam & ſeuera animaduerſio cõſtituta,magnam ignominiæ labẽ quæ in Rep.hæreret, à ciuitate auertiſſent. Quæ quanquam ita ab Innocentio agebantur,haud tamen apparebat, magni illius autoritatẽ apud ſuos ciues futuram : cùm minimè illis certa ratio tuendi ſui iuris deeſſet.Nam rectè feciſſe ſuum ciuem defendebant, qui oppidum opportuniſsimum in Reipub. finibus à maioribus cõditum,quam tanquam obiectã arcem exterorũ iniuriis haberent,patriæ vindicaſſet.Quòd ſi Florentini antiquiſsimum quódq; ius ſpectari iniquum cenſerent, de quo tamen nemo ſua ſponte,cui vtrũuis liceret, vellet decedere, non ſibi tamẽ priuatorum iniurias de quibus quererentur eſſe præſtandas.Cognita quidem cauſa,cùm illi non recuſarẽt, quin ſummo iure experirentur,quod è ſua fide & Reipub.dignitate eſſe cenſerẽt ſe de omni eã controuerſia cõſtituturos. Priores illos vim intuliſſe,qui dolo & fallacia occaſione quæſita è priuatorum iniuriis, bello quieſcẽtes tanquam ita illud fore legitimum arbitrarentur, laceſsiſſent. Ita Petram Sanctam Genuenſis Reipubl.oppidum , obſeruato eorum tempore,cùm eſſent ab omni re imparati per ſummam iniuriam occupaſſe.Nam ſi Sergianum opponant : bellum illud non fuiſſe cũ Repub.Florentinis,ſed cùm priuatis ſuſceptũ,quibus,legibus & moribus ciuitatis, quid agerent præſcribi à magiſtratu non liceret. His rationibus cum ius publicum tuerẽtur :interea claſſe inſtructa tria peditum millia ad Ericis portũ ſuos adducere , qua manu expugnationem Sergianelli tentari placebat, celeriter iubent.Ea arx poſita in medio collis aſcenſu, qui obiectus Sergiano imminet, à Caſtrutio olim Lucẽſium

ff Princip

Principe extructa, præſidio Florentinorum tenebatur. Niſi autem eam in poteſtate haberent, nunquam illis libera futura oppidi poſſeſsio videbatur. Iam verò frequentiſsimo ædificiis ſuburbio vaſtato, quod ab latere, quà ad montes vergit, Sergianum penè attingit, aggredi arcis oppugnationem parabant. Qua re Florentini cognita, in Genuenſes, tanquam in pacis atq; otij perturbatores, iam diis hominibúſque approbantibus, bellum comparare inſtituunt. Ita copiis cõtractis, Virginiũ Vrſinum, nobilitate & gloria rei militaris clarũ hominem præficiunt, atque aduerſus hoſtes Sergianũ mittũt. Interea cũ apud Innocẽtiũ, tum apud cæteros Italiæ Principes de Genuenſium iniuriis expoſtulare, atq; ab iis opem & auxilium implorare non deſiſtebant. Ex his Ferdinandus ſolicitus de Thracio bello, re vera quòd ſe nouo bello implicari nolebat, vix à ſuperiore viribus collectis, quo quidem in magnas ærarij anguſtias erat cõiectus, ſe illis auxilio eſſe nõ poſſe, quod ferret ægerrimè, querebatur. Ludouicus illos, propterea quòd clàm Genuẽſibus fauebat, aliquãdiu ſpe propinqui auxilij ludificatus, cum tẽporis excuſatione vteretur: ſimul cæteri Principes variis obiectis cauſis, quibus ſe prohiberi dicerent, quò minus eos ſuis auxiliis iuuarent, magna ſpe fruſtratos deſtituerant. Neque illi tamen ob id perculſi, ſeſe animo demiſerunt. Et ſi autem ferebant iniquo animo, cùm ab aliis, tum à Ferdinando adeò ſibi malè gratiam relatam, cuius vnius cauſa ciuitas in magno ſalutis diſcrimine verſata eſſet: nouum exercitum celeriter confecto in agris, atque in vicinis oppidis delectu, conſcribi, ac Iacobo Guiciardino & Petro Victorio legatis qui copiis præeſſent adduci in Apuanos iu-

bent. Ita illi ſumma celeritate vſi, ad Meram amnem (Macram, vt alibi diximus, incolæ appellant) copiis ductis, non procul ab oppido caſtra ponunt. Iam Sergianelli arx vehementiſsimè oppugnata, ac tormẽtis maioribus quaſſata, quorũ magnam vim in caſtra aduexerant, propediem in hoſtium poteſtatem vẽtura videbatur. Nam cùm cætera minus procederent, quòd quantũ muri tormenta proruiſſent, celeriter milites, qui erant in præſidio, reficiebant, quod non erat illis difficile in non magno murorum ambitu, iam cuniculos agere inſtituerãt, cuius rei obſeſsi cũ non magnum vſum haberent, tueri diutius arcem nõ poterãt. Cùm legati quãtis in anguſtiis obſeſsi verſarentur, non ignorarẽt, propius ad illos caſtra mouere, ac prælio rem committere cõſtituunt: nõ eſſe iis differẽdum auxiliũ arbitrati. Ita vtrinq; in aciẽ copiis productis, ac dato militibus ſigno ad pugnandum, clamore ſublato concurritur. Pugna fuit pro numero militum acris, atque aliquandiu immotæ acies ſteterũt: poſtremò cùm Genuenſium ſigna fluctuare ac perturbari ordines cœpiſſent, diſsipatis inſtãdo Florentini eos terga vertere coëgerunt. Victoria potiti hoſtiũ nonnullis interfectis, permultis viuis captis, in his Ludouico Fliſco magnæ homine nobilitatis, arce obſidione ſoluta, totis viribus Sergianum incubuerũt, delendæ ignominiæ cupidi, quæ Genuenſibus obtinentibus oppidum Reipub. hærebat. Ita mota eò extemplò caſtra ac tormenta omnis generis ad muros verberandos cum omni apparatu vrbium expugnandarum adducta. Quibus adminiſtrandis, quanquam ſumma militum alacritate vterentur, nihilò tamen remiſsius oppidani, quæ ad vrbis defenſionem, quæq; ad tolerandã obſidionem

pertinerent, comparabāt. Quorum pertinacia Florentini animaduerſa, qui vbi paulùm adniterentur, oppido ſe potituros non deſperabant, Laurentium per quem bello finis imponeretur ad exercitum miſerunt. Huius aduentu facta magna rerum cōmutatione: Sergianēſes, deſperata vrbis defenſione, deditionem fecerunt. Cùm ita receptum oppidum eſſet, per paucorum ſupplicium, quos fuiſſe autores defectionis conſtabat, multitudine culpa liberata, conſeruatum eſt, iuſsis militibus ab omni iniuria & maleficio in victos abſtinere. Iiſdem ferè diebus, quibus ea ad Sergianum geſta ſunt, Ludouicus Sfortia, ne planè videretur Florentinis defuiſſe, grauis armaturæ equites ad Apenninum præmiſerat, qui inde in Hetruriam, quóve illi poſtea iuberent proficiſcerentur. Eos cùm accepiſſet propè Sergianū profectos, Genuā iter flectere, quòd magnus ortus tumultus ac ciuitas eſſe in armis dicebatur, imperauit. Ita Sfortiani à ſuæ factionis hominibus in vrbem accepti, facilè Fregoſiis deiectis, vt ſe Ludouico permitteret, obtinere potuerunt. Quæ dum in Liguribus geruntur, Auximi, quæ vrbs olim in Italiæ quinta regione habebatur, grauis ſeditio præter omnium expectationem vnius hominis temeritate atque audacia exorta, magnam rerum perturbationem ferè in Italia excitauit. Erat in ea vrbe Buccolinus quidam homo popularis, perdito ingenio ac maximè rerum nouarum ſtudioſus, & ſiue gratia ſiue metu, ingentem inter ſuos autoritatem conſequutus. Huius cōſilio ciuitas, à Pontifice, cuius in ditione erat, cùm ſacerdotum immite ac triſte imperium non ferret, in maxima pace atque otio Italiæ defecit. Qua re Pontifex cognita, conſcriptum raptim militem ad vrbem

obſiden

obſidendam celeriter adduci iubet: minimè ignarus, vbi Auximates ferre id impune pateretur, maioris tumultus & defectionis hoc initium futurum. In primis ſuis imperat vt recepta vrbe, defectionis autores in poteſtatem redactos, mittendos ad ſe Romam curet. Tentata autem oppugnatione vrbis, cùm irriti omnes conatus cecidiſſent, ac cùm alij cõplures tum Ioannes Vitellius, vt alibi diximus, dum temerè ſuccederet ad muros, interfectus eſſet, obſideri eſt cœpta. At oppidani vltima omnia paſsi, quòd in tanti ſceleris conſcientiæ veniam deſperarent, ad nouum conſilium animum adiecere, ac Buccolino autore, Turcam, cuius imperium, ſacerdotũ importunæ denominationi præferrent, accerſere auxilio conſtituerunt. Ac ne tam audaci incœpto minus euentus reſponderet: literas ad Regios Præfectos Aulonam mittunt, quibus ſeſe vrbémque dedunt. Id cùm fama ad Laurẽtium perlatum eſſet, admiratus tam graue ſcelus cadere in hominis mentem potuiſſe, omnia experiri conſtituit, quò illum ab impio & nefario conſilio deterreret. Itaq; priuato nomine Auximum, Gentilem Aretinorum Pontificem miſit, virum (vt ſuperius dictum eſt) inſignis prudentiæ & virtutis, qui hominis deſperati efferatum animum, lenire, atq; ad ſanitatem reuocare conaretur. Dicitur Buccolinus, cùm à Gentili eſſet conuentus, cuius rei illi ægrè poteſtatem feciſſet, nõ antea paſſus eſſe eum vlla de re verba facere, quàm id illi dixiſſet: magno ei argumento eſſe debere, quam à ſe fieret Laurentij autoritas, qui ex eo ordine ad ſe miſſum hominem, cui omnium eſſet infeſtiſsimus, colloqui ſecum atque ſibi adeò venire in conſpectum permiſiſſet. Poſita in pręſentia ſacerdotis perſona, liceret

illi, omni metu vacuo animo, quæ in mandatis haberet, explicare: Laurentij honoris cauſa libenter ſe de ſuo iure atque inſtituto decedere, atque animum inducere, vt omnia agere, quæ illi grata eſſe & honeſta ſciret. Ita facilè tranſacta re, pactis incolumitatem, & vt oppidanis parceretur, cùm præ ſe ferret ſe id Laurentij Medicis gratiæ tribuere vrbis deditionem fecit, ac Florētiam ad Laurentium conceſsit. Aliquandiu in vrbe moratus à Ludouico Sfortia Mediolanum, magnis illius pollicitationibus euocatur, atque ſupplicio afficitur. Veneti iiſdem tēporibus, Rhetico bello à Germanis ſuperātur. Cùm Tridētum copias admouiſſent, eius vrbis tentādæ cauſa, à Georgio Petra Plana qui à Sigiſmundo bello gerendo præfectus, illis agreſtium cōparata manu occurrerat, equitatu ſuperato, victi ferè ad vnum interficiuntur, cùm (vt diximus) Sanſeuerinas Veneti exercitus Dux, in fluminis tranſitu interiiſſet. Interea impendente metu Thracij belli, cùm Venetis terra marique Barbarus, Sigiſmundo vbi in Auſtrię fines irrumperet, eſſet formidabili futurus, pax poſtulante Innocentio Pontifice æquis inter illos conditionibus conciliata eſt. Quæ dum ad hunc modum diuerſis in partibus Italiæ geruntur, Hieronymus Riarius, & Galeotus Mãfredus, ille à coniuratis, hic ab vxore Ioannis Bentiuoli, patris conſilio (vt fertur) ſublatus interiit. Erat Foroliuij Franciſcus Vrſus ob eximiam opinionem virtutis, magna apud ſuos ciues autoritate: ea cùm pari ingenio eſſet, ac prudentiæ adiuncta, grauem de eo curam & ſuſpicionem Riario iniecerat. Itaque, cùm nulla ſpes eſſet, beneficij magnitudine eū deliniri, quod ſeruitutis præmium videretur: alia ratione continendum in fide arbitrat

bitratus, ſæpè exilij & mortis denuntiatione abducere à nouis conſiliis conatus erat. Quæ aliis terrori fuiſſent, ea homini acerrimo & magni animi, æquè & ad ſe vindicandum in libertatem, & ad patriam liberandam ab impotenti domino magna incitamenta extiterunt. Eo animo cùm eſſet, ex familiaribus conſilij participes & ſocios, delegit homines, magni animi & ſpectatæ virtutis, quorúmque fidem in primis probatam habebat. Diem cædi conſtitui placuit, quo die nundinæ erant in vrbe futuræ: quoniam autem veriſimile videbatur magnum agreſtium concurſum nundinarum celebritate fieri, ſi quis caſus poſceret, eorum peropportunã operam ad omnia fore coniuratis, apparebat. Conſueuerat Hieronymus, vt ferè omnes æſtatis tempore & magnis caloribus, inclinãte in veſperam die, cœnam inire. Quo quidem tempore, cùm quandiu familiares cœnarent, ſolus ipſe ageret: non magno negotio, vbi eò acceſſus pateret, opprimi poſſe cenſebant. Cùm de hora conueniſſet, Franciſcus eò cũ cæteris profectus: ſeducto puero, qui ad cubiculi fores aſsiſtebat, ſe habere ait, quæ remotis arbitris cum Principe agere vellet. Poteſtate ingrediendi facta, cùm dicere exorſus eſſet, intentum quò eſſet euaſurus, multis confectum vulneribus interfecit. Quo facto ac ſimul puero interfecto, ne rei geſtæ index familiam ad tumultum excitaret, arcis Præfectum, qui caſu paucis comitatus Principem venerat ſalutatum, à cæteris coniuratis occidi imperauit. Quibus rebus celeritate ſumma adminiſtratis, abſciſſum Hieronymi caput, ex ſuperiore ædiũ parte in ſubiectã areã proiiciunt: ac populum iam pridem Riarij dominationi infenſum ad arma vocant, vtque Põtificis inſignia erigere, ac per

ſuos ciues ſe in libertatem vindicare vellent, adhortantur. His populus incitatus, ad ſtudium libertatis erectis animis, cuius capeſſendæ magna erat occaſio oblata, in forum arreptis armis concurrit, atq; immoderatis ſtudiis & acclamationibus efferens cõiuratorum nomina, tyranni liberos ad necem poſcebat. Interea Catherina Hieronymi vxore magnæ audaciæ, atque animi fœmina cum liberis cuſtodiæ tradita, à furenti multitudine, quę iam direpta domo in illam ſæuiebat, ſubtrahitur. Id quidem vt per eam recipi arcem liceret, quæ ſatis valido militum præſidio tenebatur. Nam quicquid coniurati, aut vim & arma aut obſidionem intentarent, illi negabant ſe arcem tradituros ni ſibi ab ea imperatum eſſet. Id illa iuſſa facere, quæ quanta ſibi occaſio oblata eſſet ad rem agendam non ignoraret, ſe ita obtemperaturam recepit, vt ſibi tamen ingredi in arcem & cùm militibus colloqui liceret, quorum fidei arcis cuſtodia tradita eſſet. Quò id minus agere dubitarēt, liberos qui iam erant in eorum poteſtate obſidũ loco aſſeruari iubet. Hac ſpe illis iniecta, obſidibus liberis retētis, facilę illi poteſtatem ingrediendi vbi vellet fecerunt. Qua re impetrata, iam è tuto loco, quanquam & coniuratos & tanto conſenſu multitudinem armatã ad arcem oppugnandam conſpiciebat, eos minis deterrendo, ac mortē & quæ iis grauiora eſſent ſupplicia denuntiando, arma ponere ac diſcedere è medio iubebat: breui ſe ab impiis & ſceleratis hominibus ni parerent, pœnas expetitura. Nam cũ illi niſi tradi arcem extēplò iuberet, ſe liberos excruciatos, in eius conſpectu minarentur interfecturos, odio atque iracundia fœmina prouecta, ſibi verò liberos haberent, reſpondiſſe fertur: ita enim natura ſibi

eſſe proſpectum, vt ſi quam iacturam liberorũ faceret inimicorum iniuria, facilis ſibi eius ſarciẽdæ ratio conſtaret. Cùm hæc illa vigilantia ſumma & cura adminiſtraſſet, ac facile ſua autoritatẽ milites, quò minus de arce dedenda cogitarent in officio cõtinuiſſet: Ludouicus Sfortia patruus illi ex Inſubribus, minimè dubia auxilia mittere ferebatur. Quæ cùm ita eſſent, coniurati, qui vt certos ſe hoſtes habituros, ita nihil ſibi præſidij (quod ſperauerãt) à Pontifice affuturũ animaduerterẽt: dominum extinxiſſe minimè dominationẽ ſuſtuliſſe, videbãtur: quam vt effugerent, relicta vrbe ſe in Tifernates receperunt. Cùm Catherina conſilio atque audacia amiſſum viri morte Principatũ breui recuperaſſet: multitudine etiam fauẽte, quæ mutatione conſilij redimere inconſtãtiæ crimẽ conabatur: de iis quæſtionem habere inſtituit, quibus autoribus poſt virum interfectũ, erat tumultus excitatus. Ad hũc modum variis in illos conſtitutis ſuppliciis qui comprehenſi conuictíque eſſent, abſentiúmq; bonis publicatis, acerrimè, vt ſe facturam prædixerat, viri mortem eſt vlta. Ex eo tumultu Florentini occaſionẽ nacti rectè Reip. adminiſtrandæ Pancalduli arcem ad Santernum flumen in Apẽnino poſitum caſtellum, à Hieronymo olim ciuitati interceptum, recipiunt. Iam Fauentię Galeotum Manfredũ vrbis Principem vxor (vt diximus) certis hominibus in illius necẽ adornatis, interfẽcerat. Is aliquot ante annis bello inteſtino quod cum Carolo fratre geſſerat, victor Principatum occupauerat: homo præter militiæ gloriã, neq; ineruditus, & quæ erat in viro principe, ſignificatio virtutis, cũ primis doctorum hominũ ſtudioſus. Eum vxor cùm ſe graui morbo correptam ſimulaſſet, in abdita

cubiculi parte interfectoribus collocatis, ad ſe inuiſendi cauſa aduenientem, interficiendum curauerat. Cauſæ variæ ferebantur: alij id viri odio, quòd nobiliũ fœminarum conſuetudine liberius vteretur, quàm matrimonij iura poſtularét, alij patris imperio, qui eius vrbis ditioni per generi mortem immineret, tribuebát. Cùm quanquam illa vnà cũ Aſtorre paruo filio occupata arce, ſe acerrimè aduerſus cõcitatam multitudinem tueretur, Ioannes pater qui intelligeret, non illam facilè poſſe tanti ſceleris inuidiam perferre, fluctuante adhuc eo tumultu ciuitate, armatorum multitudine ſeptus, illi auxilio venit. In his erat Bergaminus quidam, qui ſingulari virtute atque induſtria, ad honeſtiores militiæ ordines euectus, per ea tempora Ludouico Sfortiæ merebat. Iam cùm Fauẽtiam Antonius Boſculus veniſſet, Florentinę Reipub. Legatus, quòd optimè ſemper ciuitati cũ Galeoto conueniſſet, nondum etiam planè ſedato tumultu, de ſtatu ciuitatis cõſtituendo cõmuni conſilio agebat. Id cùm intentius fieret, nouus tumultus repente excitatur. Ex Lamonis valle (ab Anemone fluuio dicta videtur, quo influente Fauẽtia dirimitur) agreſtes & montani homines, magna multitudine collecta, exciti ad vrbem venerant: nomine vt Principis cædẽ vlciſcerentur: re quidẽ vera, ad prædandas diripiendáſq; locupletum domos, quorum maximè erant nomini & cauſæ infeſti. Ab his Ioannes Bentiuolus captus, Modilianum adducitur, quod vetuſtum Aemiliæ caſtellum Mutilum appellatum credũt, & cuſtodiæ traditur. Bergaminus ac cæteri comites, ſe acerrimè aduerſus agreſtium vim defendentes, cùm multo numero inferiores eſſent, interficiuntur. Ea res cùm eſſet Florentinis nun-

tiata

tiata, pupillo accepto in fidem, ac cura vrbis & Principatus ſuſcepta, ſua autoritate obtinuerunt, vt Ioannes cum filia vidua è cuſtodia emitteretur, magno ille quidem vitæ periculo defunctus. Paulò pòſt, id enixè Fauentinis poſtulantibus, eius vrbis procurationem Veneti ſuſceperunt: qua ex re Iulius Secundus Pontifex tegendæ cupiditatis occaſione arrepta, magno excitato in Italia incẽdio, Europam vniuerſam funeſta belli face inflammauit. Iiſdem ferè temporibus Senę, cùm poſt Alphonſi profectionem, vt iam antea demõſtrauimus, nihilò res quietiores fuiſſent: tandem victa plebs perniciosis ciuium contentionibus, iis ciuitatis Principatũ ac Reipub. adminiſtrationẽ cõceſsit. Nec multò poſtea Pandulphus Petrutius, mortuo Iacobo fratre grandiore natu, partim obſequio & indulgentia, partim largitionibus & muneribus ſibi populi ſtudiis conciliatis, neq; magnopere cõtradicente nobilitate, quæ feſſa magnitudine malorum otium & cõcordiam reſpiciebat, rerũ potitus eſt. At Florentini Liguſtico bello confecto vſq; ad Laurentij mortem (ea incidit in octauum Pontificatus Innocentij annum) iam illius autoritate & conſilio pace in vniuerſa Italia parta, vt nunquam antea maiorum memoria autoritate & gratia, inter omnes Principes Italiæ florebant. Nam ad ciuitatis ſtatum & populi libertatem confirmandam, duo illa ſummo ſtudio egerat: & vt æquabilitas in ciuitate, ſumma ſeruaretur, nemine inter multos ita eminente priuata fortuna, vt formidabilis ciuitati eſſet, ipſe iam moderatione & æquitate ſuperata hominum inuidia: & vt Hetruriæ ciuitates iunctę fœdere Reipub. tanquam obiecta propugnacula externis hoſtibus otium, & concordiam ciuium

tueren

tuerentur. Ad hunc maximè modum, cùm Florentinorum inuidioſa potẽtia omnibus Hetruriæ populis, minus quietura ab armis videretur: Lucenſes, Peruſini, Senenſes, Tifernates, Bononiæ ac Flaminiæ ciuitatũ Reguli omnes, ita vnius hominis autoritate & gratia in fide continebantur: vt ſi ſpem ciuiũ (quod probabile erat) illius vita æquaſſet, haud deſperarent, tutam aduerſus vim omnem ciuitatem, atque inuictam, concordia ordinum & conſenſione futuram. A Liguribus, quorum magna erat potentia, vtcunque in Rempub. malè animati eſſent, nihil habebant, quod formidarent: iam bello victis, ac Sergiano & Petra Sancta duobus oppidis tàm opportunis ad omnem eorum impetum & vim arcendam, illis ademptis. In mediis Apennini iugis Florentiolam caſtellum munierant, quam tanquam arcem oppoſitam Bononienſibus haberent, ſi quid aduerſus Rempubl. per vim molirentur. In Senenſium finibus (Pogium imperialem quem appellant) ciuitas cùm inſtaurare cœpiſſet, ne qua ex parte Reſpub. præſidiis nudata ſubitis hoſtium incurſionibus pateret, maximè ſecuritati ſuorum proſpexiſſe videbatur. Quò rem minus inchoatã abſolueret Laurentij mors fuit impedimento: quæ poſtea minimè, aut ſuo aut Reipub. tempore conſecuta eſt. Atque hæc quidem foris: domi cùm iam ob belli diuturnitatem (id quod neceſſe fuerat, in magna improborum hominum licentia) dilapſa omnia fluxiſſent: ſenſim oblitos homines otij & pacis artium, ad reſpiciendam magiſtratuum autoritatem, legibus & iudiciis cõſtitutis, reuocauit. Ita egentium ac perditorum hominum audacia coërceri, & fides retineri, ab infinita hominum cupiditate vindicata, non magno negotio

potuit, quæ in expectatione rerum nouarum ferè concidiſſet. Nam ad belli ſumptus perferendos, cùm difficillimis Reipub. temporibus, ſæpe priuatorum cupiditas maior eſſet patriæ charitate, inuenti ſunt, qui illius autoritatem ſequuti, quinquaginta atque eo amplius numûm aureorum millia ciuitati expenſa ferrent. Tueri autem publicam fidem, hac inita conſilij ratione inſtituit: vt cùm ex mutuis ſumptis pecuniis ciuitati ſuppeteret, quantum ſatis eſſet ad gerēdum bellum: ex ærario cui adminiſtrando præerat, tantundem æquis penſionibus perſoluendum curaret. Interea ne priuatis beneficentia vſis in ciuitate ſubleuanda, publica incommoda fraudi eſſent: quibus aut crediti nomine aut muneris & ſtipendij Reſpu. deberet, & propterea decoxiſſent, iis autor, vt ad diem ſolueretur, conſequutus æquitatis & moderationis laudem proſpexit. Mercaturam, cùm longo vſu rerum eſſet animaduerſum, ex eo tanquam vno capite & robur & neruos omnes in Rempu. diduci: quādiu per publica negotia licuit, quòd magno præſidio præterea eſſet ad domeſticam potētiam tuendam cenſeret, neceſſariò exercuit. Cupiditas enim ita latebat inter maximas virtutes, quas non eodem ſtudio ſemper poſteri excoluerunt in pari poteſtate atque imperio poſiti, vt ſi qua ex ea exiſteret offenſio, ea muneribus & largitionibus redempta tolleretur. Quàm rectè viſus eſſet ſecuritati ſuorum proſpicere Petri Medicis filij temeritas declarauit, qui fortunæ paternæ magis, quàm virtutis hæres, cùm Regnum minimè obſcurè in libera ciuitate exerceret, magno id quidem Reipub. incommodo, ſed ſuo exitio & ruina, amiſit. Supremo vitæ ſuæ tempore optima ratione mercaturam improbare

viſus eſt: magno ære alieno diſſoluto, quod ipſe culpa ſuorum cõtractum, illi effuſis eius largitionibus cauſabantur, quas domeſticæ opes minimè animo pares non ferrent. Ad agros colendos ita animum cõuertit, vt ſuperius inſtitutum, planè tamẽ negligi à priuatis noluerit. Itaque præter cæteras artes, quæ ſunt vitæ hominũ vſui atque ornamento, lanæ & ſerici textrinas, quibus maximè artibus in ea ciuitate alitur plebs, & auxit ſtudio & gratia atque autoritate prouexit. Hinc ad conformandos ciuitatis mores cõuerſus, liberalium artium inſtaurandarum curam ſuſcepit, Piſis opportuna maximè ciuitate, quò plures ſuo beneficio comprehenderet Gymnaſio inſtituto, ac claris hominibus ſapientiæ ſtudiis, amplis præmiis excitatis, qui iuris ciuilis prudentiam, & Philoſophiam ac cæteras liberales artes profiterentur. Florentiam præterea eruditos homines conduxit, atque in primis magni nominis, qui iuuentutem licentia vitæ & luxuria diffluentem inſtituendo, ad honeſtiores vitæ rationes reuocaret. Ex quibus apud ſe magno in honore habuit Chriſtophorum Lãdinum, & Marſilium Ficinum, quorum vterq; exactæ iam ætatis cùm Coſmo auo vixerat: tum Demetrium Calchondylam, Angelum Politianum, Marullum Trachaniotam, Ioannem Picum adoleſcentem, præter generis nobilitatem, excellenti quadam eruditione clarum, qua ſibi Phœnicis nomen conſenſu doctorum hominum quæſiuit. Hos quidẽ cùm à Repub. otium eſſet, ſolitus adhibere, cùm de rebus aliis grauioribus, tum maximè de iis, quæ ad religionem colendam pertinerent, & ad vitæ inſtitutionẽ differebat. Quicquid verò alij ſecus tradiderint, optimè de religione ſentire viſus eſt: vſque eò

vt eos quorum minus de ea recti eſſent ſenſus, aculeo etiam orationis perſtringeret, minime inquiens mirandum eſſe mortuos homines de animorum immortalitate,& de beata vita dubitare. Ita domi foriſque Laurentius Répub: conſtituta, deceſsit Pontificatus Innocentij anno octauo, Non: April. Multa illius mortem portendiſſe dicuntur, quæ Hetruſci ſcriptores, atque in his Angelus Politianus, parum neceſſaria illa quidem ad hominis excellentem virtutem ſignificandam, diligentiſsimè colligit. Ea quidem tempora ſunt illius mortem conſequuta, vt (quod ſemel iam diximus) pax illius virtute & conſilio parta in Italia, eius morte extincta eadem concidiſſe videatur.

Errata ſic corrigenda.

millia. mill. 31. 7
contentionem. contemptionem. 25. 32.
menſarij. menſariis. 35. 6.
eo diſcuſſo. metu diſcuſſo. 64. 4.
contendebat. contenderet. 78. 19.
quæ magis. quam magis. 95. 3.
laboraret. labaret. 100. 3.
accommodatiores. iidem. Itaq;. accommodatiores. Itaq;. 101. 11.
iis quidem. iis quibus. 101. 27.
habituram. habitura. 132. 18.
ſit. eſt. 153. 31.
habeatur eſſe bello. habeatur,bello. 172. 31.
opem ferret. opem ferre. 182. 4.
agre. ægrè. 205. 29.
niſi magis. ſi magis. 208. 19.
amiſerunt. amiſerint. 232. 17.
aduentum. euentum. 232. 29.
potentiam contemn. potentia contẽneret. 246. 28.
vt ſeſe dignos. at ſeſe dignos. 260.
ferrebat. ferret. 373. 15.
Vrſinos iam per ſe incitatos. 418.
quæ tamen. quam tamen. 439. 5.

IOANNES MICHAEL BRVTVS BACCIO TINGIO S. D.

NVnquam (mi Tingi) fore putaui, vt cum Florentinam hiſtoriã ederem, meliore eſſem conditione, quàm viri docti & eloquentes permulti, qui minimè inuidorum maledicentiam atque obtrectationem effugiſſent: fore tamẽ vt ijs vterer iniquis, antequàm ſuſpicari poſſent quid illud eſſet quod improbarent, mihi verò id nunquam in mentem venit vereri. Sed in eo tamen illud cadit præclarè, quòd nõ diſsimulant, quid ſentiant: aiunt enim hiſtoriam me earum rerum confeciſſe, quæ cum ſcriptæ ſunt doctè ab alijs & diſertè, tum longè etiam à noſtra memoria abſunt. Nam de genere ſcribendi non habent quid ſtatuant: affirmant quidem id doctis hominibus probari. Hoc verò illi non malè. Satis enim nouerunt quanti eſſet eorum iudicium apud homines non imperitos futurum: ſi illud in re tanta interponere auderent. Quanquam nõ ſemper faciunt vt ſibi in eo temperent. Audacia enim prouehuntur, cum illos deficiũt vires. Sed tamen ita hoc ipſum agunt, vt non magis oſtendant quid alij poſsint in ſcribendo, quàm quid ipſi legendo aſſequantur. At quid illud eſt quod in me reprehendunt? Audire enim operæ pretium eſt, graues homines & ſapientiæ opinionem toga & ſupercilio captantes. Scripſi enim quæ alij, atque ea quorũ iam memoria effluxit. At quid hoc habet reprehenſionis? tueri enim eorum memoriam, quorum merita multa in homines & præclara extiterunt, æquitatis & iuſtitiæ laudem habet. Aſſequuntur enim ſcriptoris ſtudio, famam, nomen, gloriam, quod præmium longè honeſtiſsimum, rectè hominum factis conſtitutum

eſt. Siue autem hoc ſibi ſtatuunt eſſe agendum, ut poſteris conſulant: quid eſſe poteſt toto in eo genere præclarius? Neque enim magis homines mouentur, ullis philoſophorum præceptionibus, quæ multæ ab illis ad vitæ inſtitutionem traduntur, quàm eorum exemplis, qui domi foriſque multa cum laude agendo, materiam illis unde hæ ipſæ præceptiones manarent, præbuerunt. Sed iam uno verbo rem totam complectar: licet enim de horum ſententia, omnia veterum monumenta & rerum tollantur, quæ ſcriptis doctorum hominum ſunt conſtituta: quòd eà ſint à noſtra memoria remotiora. Verùm illud ipſum urgent. Scribit eadem quæ multi. At & Polybius, quæ Romani homines ſua maiorúmque memoria: & Liuius quæ ille, quanquam autor grauiſſimus, & Dionyſius Halicarnaſſeus quæ Liuius, atque adeò (quod me iſti feciſſe accuſant) priſca tãtum & quæ eſſent remotiſſima ab ijs temporibus quibus vixit: Floruit autem ut Liuius, Auguſti ætate. Atque eaſdem res Lucceius ſcripſit Salluſtius, Liuius, Aſinius Pollio, Velleius, Eutropius, Dion Nicæus, Plutarchus, Appianus, atq; is quidẽ, ut integra capita è Plutarchò ſumpta, in ſua transferat. Quod quidem tantum abeſt ut ipſe faciam, ut modò fides mea legenti conſtet, quæ eſt mihi antiquiſſima, ordine rerum, differendi ratione in deliberationibus, explicatione conſiliorum, ſententiarum varietate, animaduerſione omnium, conſultò cum ijs videar pugnare qui ijſdem de rebus ante me ſcripſerunt. Video (Tingi) eſſe mihi deprecandum arrogantiæ crimen, quod quidem à me abeſt quàm longiſſimè: ſed laceſſito tamen quod te non fugit, erit hoc quidem ignoſcendum. Non video quid Machiauellius habeat, quæ de re ſi mihi ſit cum illo ſuſcepta contentio, magnopere mihi eſſe verendum videatur, ne victus ipſe aut inferior diſcedam. Vinco enim fide, induſtria certè diligentia, ſtudio explicandis rebus, quod minimè mihi ſumerem,

niſi

niſi res ipſa loqueretur. Laudem ingenij ita illi concedo, vt mihi tamen à nemine ademptum iri exiſtimem. Facit enim mea conſtantia, vt meo teſtimonio illum laudem: aliorum æquitas, vt ſperem ne mea mihi laus præripiatur. Scripſit autem ille modò in Italia natis hominibus: ita ego ſcribo vt non noſtris tantùm, ſed exteris nationibus atque adeò populis ab Italiâ remotiſſimis, quæ Florentini geſſerũt, nota ſint. Sed quid ſi ego plura? ſi certiora? quid ſi varia ab illo, ſi contraria & pugnantia? quod tamen facio nunquam niſi cum ita mihi ſit res explorata, vt dubitari nõ poſſit, quin is aut conſultò lapſus, aut incuria & impudentia, errauerit. Dicerẽ quæ adiumenta mihi ad ſcribendum & à quibus ſuppeditata eſſent, ſi hoc eſſe neceſſarium exiſtimarem. Illud tantùm verè affirmare poſſum, neque Florentiæ nato homini aut magis recondita, aut vetuſtiora eruere, magno etiam adhibito ſtudio, licuiſſe, qui ſe totum huic generi ſcribendi tradidiſſet. Quæ quanquam ita ſint, mini mè hoc tamen mihi eſſe omittendum cenſeo, & inuitum me & recuſantem, amicorum modò vt priores hoſce libros ederem, adduci autoritate potuiſſe: cùm quidem non prius quàm vniuerſam hiſtoriam abſoluiſſem, hoc mihi ſtatuerem eſſe agẽdum. Ita autem in hanc vnam rem totus animo & ſtudio incumbo, vt breui (ſi mihi ſit comes vita futura) ſperem me probaturum, non oſtentaſſe vnquam me id quod minus poſſem, ſed quod oſtentaſſent alij, qui ſunt permulto hoc tempore, multa opera me & ſtudio aſſequutum eſſe. Ac me tamen ea mente fuiſſe, cùm alij ſunt teſtes viri honeſtiſſimi & mihi amiciſſimi, tum ipſe vnus es, Bacci, in primis. Scis enim cum Iacobo Florido eſſe actum diligentiſſimè, viro optimo & virtutis atque induſtriæ ſingularis, vt hæc ſuo ſumptu imprimenda curaret, inſcio primùm, mox plurimum etiam repugnãte me: cùm penitus ſtaret, nihil inchoatum & non planè abſolutum in lu-

tem proferre. Qua tamen in re non me pœnitet, fateor, amicis morem geßiſſe. Quid enim eſſe æquius videtur, quàm cùm inſigne meæ voluntatis documentum & ſtudij in tuos ciues conſtituerim, illud extare, ſi quid mihi (vt mortales ſumus) humanitus accidat. Commemorarem autem quanti hoc illis eſſet faciendum, quod quidem cùm habeat arrogantiæ ſuſpicionem & leuitatis, ab alijs præteriri, quàm à me prædicari malo. Quæ res tamen, quandiu tu eris (faxit autem Deus vt ſis quàm diutißimè, & vt maximè velis) nunquam mihi erit magnopere timenda. Ita autem multi te audiunt effuſum in meas laudes: vt credant te plurimum amicitiæ noſtræ tribuere, qua in re quidem non falluntur: iudicium tamen ijdem peracre atq; ingenium, non voluntatẽ ſolùm in me propenſam & beneuolentiam concedant. Vale. Lugd. Cal. Auguſt.

INDEX RERVM MEMORABILIVM, QVAE HISCE OCTO LIBRIS CONTI-

nentur, quarũ quæ aut ad inſtitutionẽ vitæ, aut ad Reip. rectè adminiſtrãdæ rationem pertinent, eas è regione ſtellula appoſita notatas animaduertes.

A

*Duerſa fortuna ſæpe eſt homini adiumento. 36
* Aduerſam fortunã ferre tum facile eſt, cùm eſt virtutis, non nequitiæ, teſtimonium. 343
* Aduerſis in rebus non æquè eſt facile miſericordiã inuenire, atq; in ſecundis inuidiã. 219
*in Aduerſis rebus tum magis fortuna fauet, cùm magis ſæuit. 169
* Aemulatio facit, vt cum homines eadem ſentiant, diſsimulent ſententiam tamen. 228
* Aemulatio iniquè iudicat. 206
* Aemulatio grauiſsima inter eos qui dignitate ſunt pares, & quibus de cauſis. 301
* Aetas nõ æque viros efficit atque ingeniũ & animi vis. 226
* Aetati ſæpe ingenium præcurrit. 288
* Affinitates & cõiunctiones cũ externis, & ornaméto priuatis, & adiumento Reipu. eſſe poſſunt. 92. 93. 55
Alexander Sfortia in Veneto exercitu copiarum Dux. 184
Alphonſi Dauali virtus ſumma & laus. 179
Alphonſus Calabrorũ Dux plura oppida accepta in deditionem, Florentinis ademit. 368
Alphõſus Calabrorum Dux agrũ Romanũ populatur. 401
Alphonſi oratio ad milites. 402
Alphõſus prælio à Ruberto Malateſta victus. 404
Alphonſi Calabr. Ducis & Ludouici Sfort. ſimultas quibus orta initiis. 414
Alphõſus à Ruberto Sãſeuerinate ĩ Latio pręlio vict⁹. 441
Aluminis fodinas inueniri in Italia veteres negauerunt. 255
Aluminis fodinæ in Volaterrano agro. 255
Aluminis fodinæ ad Forũ Claudij in Faliſcis. 255
*Ambitio in pari contentione dignitatis grauem habet æmulationem. 105
*Ambitio nunquam eodem ve-

ſtigio conſiſtit, ſed vbi præſentia aſſequitur ad vlteriora contendit. 438
Angelus Acciaiolus redire in gratiam cum Petro Med. conatur. 136
Angeli Acciaioli meritũ in Coſmum M. 158
Angeli Acciaioli literæ ad Petrum M. 157
Angelo Acciaiolo Petrus Med. reſpondet. 159
Angelus Acciaiolus Romã proficiſcitur. 161
Angelus Acciaiolus Medicum inim. cum Neronio & Pitio coniurat, & quibus de cauſis. 67
Angelus Acciaiolus Neapolim ad Ferdinandũ Regem confugit. 144
Angelo Acciaiolo Petrus Med. ſpem facit in patriam reditus. 208
Angelus Acciaiolus cum Petro M. in Caſagiolano colloquitur. 208
Angelus Politianus ludos equeſtres celebrat Hetruſco carmine quo Iuliano Medici victoriam gratulatur. 75
Angelus Politianus libellum de Paciorum coniuratione in M. ſcripſit. 313
Antonius Tebaldutius à Laurentio conſeruatus. 153
Antonius Laurentij filius Rodulphius pacis autor. 145
Antonius Putius vnus ex iis quorum conſilio Laurentius Med. Reipubl. adminiſtranda vtebatur. 228
Antonius Putius legatus Florentini exercitus. 427. eius virtus. 428
Antonius Put. ad exercitũ mo- ritur. 428
Antonius Martianus Dux Florentini exercitus. 418. eius mors. 428
Antonius Taſsinus Ferrarienſis Bonæ Principi gratus. 373. eius potẽtia. ibidem. Mediolano pellitur. 374
Antonius Rodulphius legatus ad Xyſtum Pontificem. 386
Antonius Iuſtinianus Venetæ claſsis Præfectus captus. 412
Aquilani à Ferdinãdo Rege ad Innocent. Pontificẽ deficiũt. 430 & 432
Araniũs Cybo Innocentij octaui Pontificis pater Neapoli Prorex. 420
*Arbitria eſſe declinãda, & qua de cauſa. 69
*Arma iuſta eſſe putantur comparata ad propulſandam iniuriam. 102. 133
Aſcanius Sfortia in exilium pellitur. 353
Aſtorgius Iannus. 28. eius laudes. 29
*Audax inceptum vt conficiatur celeritate, vt confectum ne obſit, conſilio indiget. 241
*Audaciæ ſingularis inſigne exemplum. 321
*Audacia Buccolini Auximatis maximè inſignis. 453

Audax

Audax fœminæ facinus. 457
Auerardus Medices audacia infamis, &c. 21.26.29.33
Auerardus Medices Coſmi Patruelis. 14
Auxiliatium à Pontifice defectio, autore Buccolino audaciæ homine inſignis. 452
Auximates Turcarum Imperii ſacerdotum imperio præfecerunt. 453
Auximum Pōtifex recipit. 454

Bartholomæus Coleonius. 168
Bartholomæus Coleonius Dux calcitrus. 191
Bartholomæus Coleon. magnā occaſionem amittit potiundæ victoriæ. 192
Bardus Altouitus Vexillifer ſæuit in Medicum aduerſarios. 197.
Baptiſta Fregoſius tradita illi arce à Bona Io. Galeatij matre, principatum Genuæ, eiecto Proſpero Adornio, inuadit. 354
Baptiſta Fregoſius à Paulo fratre Genuenſiū Pōtifice Principatu eiicitur. 419
Bellum ab exulibus Bartholomæo Coleonio Duce, Petro Med. & Florentinis illatum. 169.
Bello exulum narrando Ticinenſi magis, quàm Machiauellio habenda fides. 170
Bellum exulum aliquanto ſecus Sabellicus deſcribit, quàm Ticinenſis, Valorius & Machiauell. inter quos etiam parum conuenit. 196
Bellum Florentinis à Xyſto & Ferdinando illatum. 337
*Belli adminiſtratio non eſt iis mandanda, qui in pari poteſtia atque autoritate, æmulatione interſe atque odiis certent. 363
*Bella diuturna non magis eorum exitio qui victi ſunt, quā qui vicerūt finiri ſolēt: prædæ enim integris relinquuntur, viribus vtrique affectis. 380
Belli initium & cauſæ inter Innocentium Pontificē & Ferdinandum Regem. 430
*Bene merendi ratio nō in perficienda re ſolùm, ſed etiam in recto animi ſtudio ſpectatur. 126
*Bene merendi magna vis. 203
*Beneficij qui facit, obliuiſci, qui afficitur meminiſſe debet. 148.67
*Beneficium in malè affectos illecebra eſſe exiſtimatur ad obducēdam iniuriam. 75.76
*Beneficium ſæpe malè collocatum pecunia mutuò danda. 56.57
*Beneficij & iniuriæ memoria perpetuò viget in magnis ingeniis. 142
*Beneficium magnū, eum quē perdere potueris conſeruare. 209.
*Beneficio omnes mouemur, 203

* Beneficium contemnendum, quod poſitum eſt in remiſſione iniuriæ. 237
*Beneuolentia an metu ſummum imperium retineatur. 204
Bernardus Guadagnius Medicũ potentiæ oppoſitus audet de Repub.referre. 35
Bernardus Lottius Vexillifer parũ Medicibus æquus. 142
Bernardus Nardus Pratum trahere ad defectionem conatur. 228
Eius odium in Medices. 229
Dieteſaluiũ N.cõſulit de ratione agendæ rei. 230
Pratum occupat. 233
Eius oratio ad magiſtratum. 234
Prætorem ſuſpẽdi iubet. 238
Poteſtatem Prætori facit ſecum colloquendi. 239
à Georgio G.norio captus & Florentiam dimiſſus. 242
Capite plectitur. 243
Bernardus Bandinus vir ſingularis audaciæ, cõiurat in fratres Medices. 316
Bernardi Bandini inſignis audacia.321.323. Iulianum Medicem interficit. 322
Bernardus Bandinus incolumis fuga euadit. 326
Bernardus Niger exercitus legatus ad Petram Sanctã.427
Bona Ioan.Galeatij mater omnia Simonetæ conſilio adminiſtrat. 352
Bona mater Ioan.Galeatij relicta Ludouico Sfortiæ imperij procuratione, Mediolano diſcedit. 375
Bondenum ad Scultēnæ amnis oſtium. 411
Boniãnes Ianfilgiatius Genuẽſes à Vadæ arce pellit. 426
Eius mors. 428
Borſius Dux moritur. 212
Borſius cõſultò cœlibem vitam egit & qua id de cauſa. 213
Buccolini Auximatis odium in Sacerdotes. 452. audax & præceps conſilium.453. exitus & mors. 454

C

CAeſar Petrutius collo laqueo inſerto ſuſpendi iuſſus à Nardo. 239
Eius audacia & præſentia animi. 239
Cum Nardo colloquitur.239
Eius oratio. 239
Ei Nardus ignoſcit. 241
Cæſar Petrutius Vexillifer.324. eius fortitudo & præſentia animi. 325
Camillus Vitellius Nicolai filius. 272
*Calumnia in ſumma poteſtate facilem ſibi aditum ad cuiuſuis perniciem aperit. 197
Caroli Aquitaniæ Ducis mors Ludouici Regis fratris. 211
Carolus Burgundio formidabilis Galeatio. 290
Caroli Burgundionis vires, cupiditas, imperij magnitudo. 290
Carolus Burgund.ab Heluetiis victus

victus & interfectus. 297
Carolus Pādulphinius,&c. 145
Carolus Montonius territus Florentinorum denuntiatione ex agro Senenſium excedit. 282
Carolus Vicecomes interficitur. 295
Carolus Bratij filius Peruſium obſidet. 360
Eius mors. 360
Carolus Montonius Bratij filius Senenſibus intulit bellum. 280
Caſtellinam oppidum Pontificij & Regij recipiunt. 351
Catherinę Riarij vxoris virtus, conſilium, animi præſentia. 456.457
*Cauſis rerū imperiti non mouentur,ſed euentu. 335
*Ciuitatem quæ laborat inteſtino malo facile euertit quęuis extrinſecus allata vis. 225
*Ciuium corrupti mores. 244
*Ciuitates vnius imperio an multorum rectius adminiſtrentur. 285
*Inter vicinas ciuitates rarò vnquam conuenit.Siue enim ſunt pares viribus,contendūt de principe loco. Siue eſt altera imbecillior, eam habet odio,cuius ſibi vires intelligit metuendas. 358
*Clementia nunquam præmij expers. 203
*Clementia Pōtificis Maximi propria virtus. 390
Columnenſes magnis cladibus à Xyſto Pontifice affecti. 418
Columnenſes & Vrſini in armis. 419.420
Coniurationis in Petrum Medices initia. 61
Coniurati aduerſus P.M.palàm in foro concionantur. 98
Syngrapham exigunt ab iis, qui vnà coniurant. 99
Conſultant de ratione agendæ rei. 99
*Coniuratio inter quos vigeat dignitatis & potentiæ æmulatio,rarò lætum exitum habet. 111
Coniurati in P.M.armātur. 117
Cōiuratorum ſtudia in Petrum M.languent. 119
Coniurati cum Petro Med.de compoſitione agunt. 129
Cōiurati Petrum M.domi conueniunt. 130
Coniuratorum oratio in Petrum M.præſentem. 131
Coniurati à Petro M.in exiliū pelluntur. 143
Cōiuratione in Petrum M.ſcribēda Iacobus Cardinalis Ticinenſis à Machiauellio diſſentit. 147
Coniurationis in Galeatiū Mariam Sf.initium & cauſæ.284
Coniuratorū in Galeatiū Mar. Sf.fortitudo & cōſtantia.295
*Cōiurationis in magnos Principes,cur rarò lætus euentus. 297
Coniurationis in Laurentium & Iulianum M.dices initia. 299

*Coniuratio in multorum conſcientia, tum eſt tuta futura cùm celeritas conficiendi iis locum nõn relinquit ad mutationem conſilij. 314
*Coniuratio in magnos Principes ab iis debet fieri, quos magis voluptas afficit in vindicanda iniuria, quàm mortis metus ſi ea ſit obeunda. 319
In Coniuratos barbara populi crudelitas. 329
Coniuratio Laurentio M. poſito in magno diſcrimine admittendæ fidei, ſaluti fuit. 335
Coniuratio in Hieronymũ Riarium. 454
*Conſenſum multorum in cauſa etiam optima æmulatio diuellit. 228
*Conſilio qui præſtãt, non ſemper vires habẽt ad rem agendam. 118
*Conſilium nõ æquè facilè iniri atque explicari poteſt. 118
*Conſilio qui non valent, iis parendum eſt meliorum conſilio. 209
*Conſilij explicatio facilis, vbi cum paucis ſit agendum. 220
*Conſilium optimum eſſe iudicatur, vbi multi ſeorſum conſulti eadem ſentiunt. 228
*Conſilio inimica ambitio & fiducia ſui. 307
Conſilio qui minus valet, proximam habet laudem, vbi rectè conſulenti aſſentiatur. 352
Conſtantia retenta in perditis rebus pertinacia affinis. 147
*Contumelia, fit incommodum grauius. 366
Cornelia gens Vehetiis & nobilitate & diuitiis clara. 177
Coſmus Medices Ioannis filius. 14
Coſmi Medicis laudes. 15
Ambitio. 17. Coniunctio cum infima multitudine. 17
Coſmus Medices fundamenta poſteris iecit domeſticæ potentiæ. 17
Coſmus Medices quibus rationibus cupiditatem tegebat. 18
Coſmi magnificẽtia ſumma. 18
Coſmus propẽſus in doctos homines. 19
Coſmus fortunatus, qui eo tempore floruit quo reuiuiſcere literæ in Italia cœperunt. 19
Coſmi Medicis vitia inſignia. 21
Coſmi vitia quid ita in multorũ notitiam non manarint. 21
Coſmi dicacitas. 22. dicta acerba in ſuos. 22. 23
Coſmi potentia. 26
Coſmus Medices Lucenſe bellum producere conatur. 26
Coſmi damnatio, exilium 35
Coſmo fortuna aduerſa magis, quàm ſecunda fauet. 35. 40
Coſmi reditus exitio Reipubl. fuit. 38
Coſmus à reditu in ciuitate rerum potitur. 38
Coſmi ſecunda fortuna, exiſtimatio, autoritas. 40
Coſmi Medicis conſilio & autoritate, Florentinæ Reipubl.

auxiliis Franciſci Sfortiæ, partum Inſubrũ imperiũ. 40
Coſmus Medices cur belli ſuaſor. 41
Coſmi Medicis largitiones in priuatos. 42
cur idem profuſus in multos. 42
Coſmo Medici quæ aduerſa in vita acciderint. 42
Coſmus quot liberos ſuſcepit. 42.43
Coſmi Medicis oratio. 44
Coſmi Medicis mors. 49
Coſmus quà iniuria Angelum Acciaiolum à ſe alienarit. 67.68
*Creſcere homines ſæpius aliorum ruina, quàm vera virtute conſueuerunt. 387
*Culpa ſæpe proditur cum defenditur. 259
*Culpæ cõfeſsio ſæpe veniæ facilitatem inuenit. 262
*Cupiditas facilè cohibetur vbi animum vires deficiunt ad eã quæ expetuntur. 437
*Cupiditas ſpem auget eorum quæ expetũtur etiam cũ dubia ſunt. 125
Cypria Regina Venetiis orta ex Corneliorum familia. 277

D

*DEſerere aliquem quis poteſt, qui haud tamẽ illum prodere dicatur. 151
Dietceſaluius Medicum inimicus. 55
Dietceſaluius Venetias exul cõcedit. 143
Dietceſal. Neronius bello confecto Ferrariam ad Borſium confugit. 195
Dietceſaluius à Petro Medice conſultus. 54.55
Dietceſaluius Neronius & Ioãnes frater Florentinorũ Pontifex. 52
Dietceſaluij fidei Coſmus et ſuorum, & Reipub. ſalutem moriens commendauerat. 52
Dietceſaluij Neronij laudes. 52
Dietceſaluius Neronius aduerſus Machiauellij calumnias & maledicta defenditur. 53.57
Dietceſaluij Neronij oratio ad Pitium. 65
Dietceſaluius Neronius Ferdinandum Regẽ inducere ad Laurentium tollendum conatur. 385
*Dionis filius praua educatione coactus eſt ſibi manus afferre. 287
Diſcordia inter Italiæ Principes. 299
*Diſcordiis populorum & diuturnis bellis magna Regna, atque imperia externis quæſita. 381
*Diſſenſiones ciuiles quæ mala ſequantur. 152
*in Diſſenſione ciuiũ, qui neutram partem fouet, à victore nihil gratiæ, à victis odium refert. 152
*Doloris ſenſum ſæpe vultus prodit, quem occulit metus. 240
Donatus Acciaiolus legatus

ad Ludouicum Regem Gallorum ad fœdus & ſocietatē renouandam. 356
Donati Acciaioli laus : mors. 356.357

E

EDoardus Rex Angliæ Regnum recuperat. 212
*Educatio quid poſsit. 287
*Egeſtas & cupiditas magnum ad omne ſcelus incitamentū crudelitati adiuncta. 329
*Euentu magis quàm cauſis rerum imperiti mouentur. 335
*Euentum rerū multitudo ſpectat. 396
Euphroſinus Verrazzanius. 26
Exercitus Pontificis & Ferdinandi ingreſſus in Reipub. fines. 350
Exercitus Florentini Duces ſeditione laborant. 362
Expoſtulatio populi in Petrum Medicem. 58

F

*FAmam non ſolùm homines ſibi comparāt rectè faciendo, ſed tuendo rectè facta conſtantia. 379
Fauentia vrbs bello aduerſus Florentinos gerendo opportuna. 176
Federicus Feltrius Florentini exercitus Dux. 175
Federici Feltrij autoritas, nobilitas. 184
Federicus Feltrius Volaterras recipit. 267
Federicus Feltrius à Florētinis diſcedit. 277
Federicus Feltrius Bononię moritur. 409
Federicus Gonzaga Florentini exercitus Dux. 358
Ferdinādus Rex tueri aduerſus exules, Florētinos conſtituit. 171
Ferdinādus Rex Sfortiæ autor vt Florentinos ſecum ſuſcipiat tuendos. 172
Ferdinandum Regem quæ cauſæ à Florētinis alienarint. 144
Ferdinandus Rex cum Xyſto fœdus facit. 253
Ferdinandus Rex Venetis eripere Regnum Cyprium conatur. 277
Ferdinandus crudelis in claros homines. 277
Ferdinandus Rex pacē & fœdus cum Florentinis facit. 384
Ferdinandus ſolicitus de Ferrarienſi bello auertere à Venetorum ſocietate Pontificē conatur. 399
Ferdinādi Regis anguſtiæ, mœror, ſolitudo. 442
Ferdinandi Regis barbara crudelitas & perfidia. 447
Ferdinandus Rex Catholicus. 298
Ferrarienſis belli initia à Venetis geſti. 397
*Fidem in ſcelere obſtringere eſt ſcelus. 134
*Fides rarò inter eos colitur in quibus par potētia vigeat. 382
*Fidem in conſcientia multorū celeritas conficiendi præſtat. & tollit mora. 316

*Fiducia ſui inimica ſanis conſiliis. 307
FLORENT. ciuitas aduerſus Pauli Iouij calumnias & maledicta defenditur. Præfat.
Florẽtia cur à principio diſcordiis inteſtinis laborauerit. 2
Florentinorum res geſtæ memorabiles. 2
Florentinorum nobilitas. 2
Florẽtiæ diſcordiarum initium inter populum & nobilitatẽ. 3
Florentiæ triplex ciuiũ ordo. 3
Florentiæ coacta nobilitas leges à populo accipere. 3
Florentiæ nobilitas ab honorũ petitione excluditur. 4
Florent. diſcord. ſublatis Reipu. conſtituitur. 6
Flor. Artium. Collegia in quib. ciues cenſebantur. 8
Flor. Artium diſcrimina. 8
Florentiæ pulſæ nobiliſsimæ familiæ Medicum factione. 23
Florentini quo aſtu Galeatium curant ab exercitu remouendum. 189
*Florentia diffluens otio atque inertia magna bonorum querela. 244
Florentini quibus de cauſis à Xyſto alienati. 248
Florentiæ ſumptuariæ leges ad populi mores corrigẽdos. 254
Florẽtinis Xyſtus & Ferdinandus bellum inferunt. 337
Florẽtinis à Xyſto igni & aqua interdictum. 337
Florentinorum oratio ad Laurentium Medicem. 343
Florentinorum in Xyſtũ querela acerbiſsima. 345
Florentini in magna ſpe & propinqua potiũdæ victoriæ inducias cum hoſte faciunt. 332
Florentini à Regum legatis ſolicitantur ad pacem cũ Pontifice faciendam. 355
Florentini ad Pontificem legatos mittũt de cõpoſitione. 356
Florẽtini parãt bellũ inſtaurare maioribus viribus aduerſus Pontif. & Ferdinandum. 358
Florentini Herculẽ Ferrarienſ. & Federicum Mãtuanorum Principẽ bello aduerſus Pontificem gerẽdo præficiũt. 358
Florentini, exules pellunt è Piſano agro, atq; amiſſa oppida recipiunt. 359
Florentini exercitus turpis atq; infamis fuga. 364
Florẽtini bello feſsi pacem petunt. 368
Florẽtini Sergianũ amittũt. 375
Florẽtini aliam legationem de pace ad Xyſtum Pontif. decernunt. 386
Florentini tertiã de pace legationẽ ad Xyſtũ Pontif. decernũt honorificentiſsimam. 390
Florẽtinis Ferdinandus coactus tẽpore, oppida illis belli tempore adempta reſtituit. 395
Florentini in fidem recipiunt Ruberti Malateſtæ paruum filium. 408
Florentini exercitum Sergianũ mittunt Antonio Martiano Duce. 418

Florentini Genuẽſibus bellum denunciant. 421
Florentini omnia humanitatis iura in Ferdinandum Regem perſoluunt. 442
Florentini bellũ aduerſus Pontificem gerere recuſant hominum inuidiam veriti. 435
Florentini Genuenſes ad Sergianum prælio vincunt. 451
Florẽtini Sergianũ recipiũt. 452
Florentini pace parta Laurentij Med. cõſilio, maximè omniũ in Italia autoritate & gratia florebant. 459
Fœminæ audax facinus. 457
Fœminæ ſcelus in virum. 458
*Fortis virã inhonoratã ſtatuit pretium vindicandæ iniuriæ, ſi eſt mors appetenda. 321
*Fortis vitã infamẽ horret: mortem vltrò appetit, quæ eſt clara inimici exitio futura. 322
*Fortunę temeritas. 157.158
*Fortuna in rebus aduerſis eum magis fauet cùm magis ſæuit. 169
*Fortuna eò ſæuit vehementius quò magis fauit. 219
*Fortuna magis inuidiam inuenit in rebus ſecũdis quàm in aduerſis miſericordiam. 229
*Fortunam aduerſam ferre homines debent æquo animo, cum eſt virtutis non nequitiæ teſtimonium. 343
*Fortuna rarò fauet ſecũda hominum ſtudiis, iis præcipuè quæ recta habentur. 383
*Fortuna ſæpe hominum ſpes & conſilia fruſtratur. 385
*Fortuna ſæpius de virtute triũphum agit. 403
Franciſcus Philelphus Coſmi inimicus. 20
Franciſcus Philelphus quibus à Coſmo affectus iniuriis. 20
Frãciſcus Sfortia Inſubrũ principatum Florentinis acceptum refert. 40
Franciſcus Sfortia amicus Florentinis temporis cauſa. 47
Franciſcus Sfortia vtilia pręfert honeſtis. 51
Franc. Sfortiæ turpis ac ſcelerata ſententia. 51
Franc. Sfortiæ mors, atque eius laudes. 26
Franciſcus Sfortia ingratus in Florentinos. 80
Franc. Sfor. pretio Lucenſes liberat à tyranno, & hoſtibus prodit. 81
Franciſco Saluiato deſignato à Pontifice Piſanorũ Pontifici Florentini negant ſe poſſeſſionem daturos. 259
Franciſcus Saluiatus cum Frãc. Patio in Laurent. M. coniurat. 303
Franciſcus Saluiatus affectus ſupplicio. 325
Franciſcus Patius ſpreta Laurẽt. autoritate, audet pro Xyſto ſpondere. 251
Franciſcus Patius Romæ cum Franciſco Saluiato in Laurent. M. coniurat. 303
Frãciſcus Patius Florentiã citatus magiſtratus decreto. 304

Franciſci Patij inſignis audacia. 321.
Iulianum M. interficit. 322
Franciſcus Patius graui affectus vulnere. 326
Franciſcus Patius ſupplicio affectus. 329. eius conſtãtia cũ ad ſupplicium duceretur. 330
Franciſcus Simoneta Calaber homo callidus ſummã imperij in Inſubribus adminiſtrabat. 352
Frãciſcus Simoneta imminentẽ ſibi calamitatẽ præuidit. 364. ſupplicio afficitur à Ludouico Sfortia. 374
Franciſcus Tolentinâs Pontifi. copiarum Dux. 315
Franciſcus Cardutius defenditur aduerſus P. Iouij maledicta. Præf.
Franciſcus Vrſus Foroliuienſis autor coniurationis in Hieronymum Riarium. 454
Franciſcus Vrſus Hieron. Riarium interficit. 455

G

Galeatius Maria Sfortia Franciſco patri in Inſubribus ſuccedit. 77
G. M. S legatos Florent. mittit de renouando fœdere. 78
Galeat. M. S. vitia notantur. 81
Galeatium Sfort. Florẽtini cenſent ab exercitu amouẽdum militiæ corruptorem. 184
Galeatij mollitia in caſtris 191
Galeatius Mar. Sfortia Florentiæ inuiſus, ob nimiã iactantiam, atque oſtentationẽ. 196
Galeatius M. S. iactantia & oſtentatione Florent. à ſe alienat. 196
Galeat. M. filiam Riario ſpõdet, tradita ei dotis nomine Foro Cornelio vrbe Flaminię. 240
Galeatius Maria Sf. Lucẽſibus ſuſpectus Florent. venit. 245. ſuo exemplo Florentinos ad mollitiam, & ad voluptates inducit. 245
Galeat. leuitas & oſtẽtatio. 247
Galeatij conſpiratio cum Florentinis. 248
in Galeatium Mariã Sfortiam coniuratio. 284
Gal. M. immanis crudelitas, natura, mores, vitę inſtituta. 285
Galeatius M. Sf. infamia interfectæ matris laborauit. 286
Galeatius cũ Subalpinis gentibus bellum gerit. 290
Galeatij cædem multa portenderunt. 293
Galeatius Maria Sfort. interficitur. 295
Galeotti Manfredi laus. 458
Galeottus interfectus vxoris inſidiis Io. Bentiuolij filiæ. 458
Gentilis Vrbinas Laurẽtij Medicis adoleſcentiæ moderator. 70
Gentilis Vrb. miſſus à Laur. M. ad Buccolinũ Auximatẽ. 434
Genua & quæcunque oppida in illius ditione habentur à Io. Galeatio deficiunt. 353
Genuæ Principatũ occupat Baptiſta Fregoſius, Proſpero Adornio eiecto. 419

Genuę Baptiſta Fregoſius Principatu eiicitur à Paulo fratre. 419
Genuę collegium Diui Georgij quando & quibus de cauſis inſtitutum. 421
Genuenſibus Florẽtini denunciant bellũ ni Sergianũ dolo Reip. ademptũ reſtituant. 421
Genuenſium conſtantia in ſuo iure tuendo. 449
Georgius Caſtriota proſperè aduerſus Turcas res gerit. 57
Georgius Caſtriota delectus Imperator cõmuni Principum conſenſu bello aduerſus Turcas gerendo. 51
Georgij Boëmię Regis mors, Romani Pontif. hoſtis acerrimi. 213
Georgij Ginorij virtute & audacia Pratum Florẽtinis ſeruatum. 241
*Grati animi officium quod. 48

H

HEluetiorum virtus & frugalitas 298
Henricus Hiſpaniæ Rex cũ Iſabella ſorore bellum gerit. 212
*Henrici Regis inſignis infamia. 212
*Henricus Rex Angliæ, puer Gallorũ Rex Lutetiæ inauguratus, XXIIII. annum carcerẽ incluſus egit, Regno idẽ reſtitutus breui poſtea ab Edoardo victore iterficitur. 212
Hercules Aceſtinus Ferr. princeps. 112. Eius laus. 115
Hercules Aceſtinus Florentini exercitus Dux. 358
Hercules Ferrar. Dux auxilium petit à Ferdinãdo ſocero. 399
Hieronymus Machiauellius. 64
Hieronymus Piſtorięſis Platonis ſtatuã è Grecia aduexit. 247
Hieronymus Oleatus in Galeatium coniurat. 284
Hieronymo Riario Forum Liuiæ & Forum Cornelij adiudicantur. 210
Hieronymus Oleatus affectus ſupplicio teterrimo. 296
Hieronymi Oleati in ſupplicio perferendo conſtantia. 296
Hieronymus Riarius inter Principes coniurationis in Laurent. M. 307
Hieronymus Riarius magnificẽtiſsimo apparatu Venetias à Senatu excipitur. 398
Hieronymus Riarius à cõiuratis Foroliuij interficitur. 455
*Honores expetendi qui potius habeant teſtimonium probitatis quàm potentiæ. 136
*Honor partus cũ hominũ offenſione quãtò magis cõſpicitur, tãtò eſt maiori inuidię. 335
*Honor quibus rationibus ſit partus, non quàm facile, debet ſpectari. 307
*Honoribus & poteſtatibus gerendis nõ ſemper ſe homines vt in priuata vita gerunt. 223
Hydrũtẽ Turcæ occupant. 389

I

IAcobus Cardinalis Ticinẽſis à Machiauello diſſentit libello de coniuratione in Petrum

trum Medicem. 169
Iacobus Cardinalis Ticinenſis arbiter inter Florentinos & Senenſes. 269
Iacobus Cardinalis Lucæ ortus. 269
Iacobus Minutulus Lucẽſis. 270
Iacobus Patius familiæ princeps. Eius autoritas. 300
Iacobus Patius in principio nõ patitur ſibi perſuaderi vt cũ Patiis coniuret. 309
Iacobus Patius cum fratris filiis in Laurentium coniurat. 313
Iacob. Patius cõcitare in Medices multitudinẽ conatur. 326
Iacobus Patius ſupplicio affectus. 331. Populi immanis & barbara in mortuum crudelitas. 332
Iacobi Patij virtutes atque vitia inſignia. 332. 333
Iacobus Saluiatus Franciſci frater in Medices coniurat 316
Iacobi Saluiati duo affecti ſupplicio. 325
Iacobus Pogij filius in Laurentium M. coniurat. 316
Iacobus Pogij filius affectus ſupplicio. 326
Iacobus Guiciadirnus exercitus legatus Regios ad Thraſimenum fudit. 361
*Imperia mereri eſt magni hominis ambire cupiditati ſeruientis. 136
*Imperium vnius vtrum ſit mul torũ imperio prçferendũ. 285
*Imperiis adminiſtrandis, rarò qui ſuccedunt eorũ inſtituta, quibus ſucceſſum eſt, probare conſueuerunt. 370
*Imperia magna populorũ diſcordiis, qui ſibi cõpararĩt. 381
Imperium multorum, cũ in pari poteſtate non ſit prudẽntia par, pernicioſum. 477
*Imperare hominibus, & cupiditatibus parere turpe eſt. 136
*Imperiti magis euẽtu mouentur, quàm cauſis. 335
*Improbi induſtriam oderunt, atque otium partum ſcelere, ſolertiæ quæſtuoſæ & honeſtæ præferunt. 65
*Imprudentis eſt ſpem dubiam præſentis boni, malo impendenti præferre. 70
*Impunitas peccandi cũ eſt ſeruitutis præmiũ, neq; improbo homini expetenda eſt. 393
*Impunitas tẽpore alitur. 304
Incendium Florentiæ, coniurationem in Galeatium & in Medices portendit. 247
*Incommodum acceptum fit contumelia grauius. 306
*Ingenio magis, quã ætate homines ad virtutẽ ꝓficiũt. 226
*in Ingenij magnitudine vſus mediocris excellit. 226
*Ingrati animi crimen. 48
*Ingrati quomodo tractãdi. 52
*Inimicũ vincere eſt felicitatis & conſilij, conſeruare virtutis tantum. 153
*Inimicus recõciliatus aliquãdo amico veteri ꝓferẽdus. 154
*Inimicos, aut tollẽdos penitus aut conſeruandos, inter hæc

duo nihil mediũ haberi 142
*Inimici vires qui aut contẽnit, aut ignorat iniuriæ obliuiſcitur, quam fecit. 137
*Inimico qui ignoſcit, hominẽ ſeruat. 203
*Inimico qui parcit ſibi conſulit. 203
*Inimicus conſeruatus, niſi illi penitus ignoſcatur vitæ beneficium ad vindicandã iniuriam habet. 268
*Inimicus timendus ſi eſt mortis contemptor, etiam potenti homini. 319. 322
*Inimicitias ponere eſt magni hominis, inſtituere amicitiã inimicitiis poſitis eſt Regis, hoc eſt ſummæ virtutis. 376
*Inimicitiæ in nemine ſunt cũ laude diuturnæ, in Rege magna cum infamia & dedecore. 378
*Iniuria in magno homine, aut diſsimulãda penitus, aut morte eius & exitio vidicanda. 36
*Iniuria nulla leuis in magno animo, & qua de cauſa. 143
*Iniuria poteſt officio compenſari memoria iniuriæ non æquè officio tolli poteſt. 283
*Iniuria quæ ſanguine & vita conſtat nullo genere officij ſatis expiari poteſt, 335
*Iniuria quantumuis leuis in magno Principe ægrè etiam illuſtri beneficio & merito obliteratur. 374
*Iniuria fit cõtumelia grauior. 306
*Iniuriæ inter ſummum beneficium & ſummã iniuriã viam mediam nullam probati. 269
*Iniuria qui lęditur ſtudiis hominum ſuperior inimico vlciſcendo eſt futurus. 307
*Iniuriæ in magno homine, magis inſignes. 155
*Iniuriarũ qui obliuiſcitur, aut cõtẽnit, aut nõ nouit inimici vires: quorũ alterũ cõfidẽtiæ, alterum imprudentiæ eſt. 157
*Iniuriæ vindicandæ eſt magis aptus, qui cõtemnitur, quàm qui cauetur. 157
*Iniurię dolor vires ſuggerit. 305
*Iniuriæ remiſsio contemptiſſimum beneficij genus. 237
*Iniuriæ memoria in eo qui eſt affectus alit vindicandi ſtudium, nõ itẽ in eo qui affecit ſolicitudinem cauendi. 302
*Innocẽtia aduerſus maledicta pugnandum. 207
Innocentius octauus Pontifex ex familia Cybo Genuæ nobiliſsima. 420
Innoc. Pont. miti ingenio. 437
Innocentius Pontifex animum ad pacem inclinat. 444
Innocentius Pontif. autor Genuenſibus vt Florẽtinis Sergianum reſtituat. 449
*Interficere aliũ audet qui mortem ipſe contemnit, potentem maximè. 319
*Interficiendi hominis deliberatio difficilis ei qui nõ ab ingenio ſimul & vitæ inſtituto audaciam adhibeat. 319
Ioan

Ioanna Neapol. Regina, virum interfecit. 5
Ioannis Med. virtutes Hetruſci ſcriptores celebrant. 11
Ioannis Med. inſigne meritũ in Plebẽ, & egentes homines. 12
Ioan. Med. conatur ciuitatem bello implacare. 15
Ioan. Medic. cur belli ſuaſor. 15
Io. Med. cupiditas & ambitio. 12
Ioannes Medices moritur confectus mœrore. 16
Ioannes Medices Coſmi filius magnæ ſpei adoleſcens. 45
Ioannes X X I I I. Pontif. Max. 41
Ioann. Guicciardinus à factione Medicũ oppreſſus & quibus de cauſis. 34
Ioannes Neronius Florentinorum Pontifex Romam exul concedit. 153
Ioannis Franciſci Strozzæ exulis diuitiæ. 167
Ioãnes Andræas Lãpognanus in Galea. Mar. Sf. cõiurat. 284
Ioannes Andræas Lampognanus interficitur. 296
Ioã. Vitellius Nicolai filius. 272
Ioannes Tornabonius Laurentij Medicis auunculus. 249
Ioanni Galeatio puero nubit Iſabella Alphonſi Calabrorum Ducis filia. 221
Io. Baptiſtæ Monteſicci de Laurentio Medice iudicium. 313
Io. Baptiſta Monteſiccus partes interficiẽdi Laur. recuſat. 319
Ioãnes Baptiſta Monteſiccus in Medices recuſat cõiurare & quibus rationibus. 309
Ioann. Baptiſta Monteſiccus capite plectitur. 333
Ioannes Canigianus vnus ex iis quorũ conſilio Laur. in Rep. adminiſtrandà vtebatur. 228
Ioan. Laſcares Byzantinus. 247
Ioannis Seriſtorij ad Iacobum Patium oratio. 327
*Iracundi dolo, atque fallacia capiendi. 108
*Itali minimè omnium apti ad ſuorum dedecus & flagitium ferendum. 287
*Iudices æqui noſtris rebus iudicandis ſumus omnes naturæ inſtituto. 125
Iuliani Med. Laurẽtij frater. 75
Iulianus Medices habitus concordię, atq; otij ſtudioſus. 306
Iulianus M. Laurentium fratrẽ reprehendit nimis in Patios contumelioſum. 306
Iuliani M. ad fratrẽ oratio. 307
Iulianum Bandinus & Franciſcus Patius interficit. 322
Iulianus M. populo probatus ob famam humanitatis ſingularem. 333

L

Laurentius Medices Coſmi frater legatus ad Philippum Inſubrum Ducem. 26
Laurentij Medicis legatio ſuis ciuibus ſuſpecta. 27
Laurẽtio Medici Petri filio clarice ex Vrſina familia nubit magna cum offenſione Florentinæ nobilitatis. 71
Laurentius Medices equeſtribus ludis victor. 74

Laur. M. vt Petrus pater mitius cũ inimicis ageret ꝑfecit. 153
Laurẽtius M. agit ei gratias quo erat vſus interprete inimico conſeruando. 153
Laurentij Medicis, vita, mores, inſtituta. 214
Laurẽtius vno nomine auo pręferendus, quòd literas ipſe coleret. 246
Laur. M. ad Xyſtũ legatus. 248
Laurentius Medi. à Xyſto ærario præficitur. 249
Laurẽtij Medicis à Xyſto Pontifice alienatio. 249
Laurentius Medices Xyſto infenſiſsimus. 253
Laurentius Medices Volaterr. aduerſatur. 261
Laurentij Med. oratio aduerſus Volaterranos. 262
Laurentius M. Nicolao Vitellio amicus. 272
Laurentius M. pecunia publica & fidẽ foris & familiæ exiſtimationẽ domi tuebatur. 305
Laurentius à Iuliano fratre reprehẽſus quòd nimis acerbè cum Patiis ſimultates exerceret. 306
Laurentij ſumma ambitio. 307
Laurẽtius inimico fidele cõſiliũ, & prudẽs cõſulenti dedit. 312
Laurentius Caſtellanus Pontificiarum copiarum Dux. 315
Laurentius M. in iugulo leuiter vulneratus, ægrè mortis periculum effugit. 322
Laurẽtij M. oratio ad ciues bello à Pontifice oppreſſos. 338
Laurẽtius impetrat à magiſtratu, vt ſibi liceat militũ præſidio vti cuſtodiæ cauſa. 344
Laurẽtius M. autor magiſtratui vt finis & modus ſtatuatur in coniuratos inquirendi. 333
Laurentius M. Alamanno Saluiato ignoſcit, ac Iacobo fratris filio Lucretiam filiã deſpondet. 333
Laurentius M. ad Ferdinãdum legatus de pace. 372
Laurentio M. Neapolim aduenienti Ferdinandus Rex obuiam procedit. 376
Laurentij oratio ad Ferdinandum pacem petentis. 377
Laurentij Medicis mors. 464
*Lenitas parũ opportuna ſceleri atq; audaciæ coërcẽdæ. 263
*Legũ autoritas debet eſſe in libera ciuitate immortalis. 159
*Liberę ciuitates plures ſemper exturerũt qui virtute & rectis ſtudiis florerent, quàm quæ parent vnius imperio. 286
*Liberæ ciuitates ſunt meliore conditione, quàm quæ vnius imperio adminiſtrantur. 286
*Libertatem plebs, neque fert moderatè, nec modico amiſſam cupit. 151
*Libertas nũquã futura diuturna in ciuili diſſenſione. 224
*Libertatis pretium populo libertate charius. 327
*Libertatẽ populũ cõtemnentem nemo debet vindicare in libertatem ſuo periculo. 328
Literę Florẽtinorũ ad Galea. 191

Lucas Pitius Medicum poten-
tiæ æmulus. 61
Lucæ Pitij autoritas & monita
in Rempub. 62
Lucas Pitius aduerſus Petrum
Mediceem coniurat. 62.
Lucas Pitius aduerſus Machia-
uell. defenditur. 64
Lucas Pitius à cōiuratis deficit.
123.125. Eius oratio ad N. Sod.
Lucas Pitius honeſto exilio prę-
tulit vitam inhonoratam. 144
Lucas Pitius ſecū agi patitur dē
reditione in gratiā cum Pe-
tro Med. 145
Lucę Pitio oblata ſpes de affini-
tate cū Petro M. iungēda. 146
Lucæ Pitij beneficio magno vi-
tæ periculo Petrus Medic. ere-
ptus. 151
Lucas Pitius non ſolùm à con-
iuratis defecit, ſed pro Petro
M. pugnauit. 151
Lucæ Pitij contemptio, indigni-
tas, ſolitudo. 155
Lucenſis belli Coſmus autor. 23
Lucenſes liberati Pauli Guini-
ſij tyrannide. 30
Lucenſes virtute & conſilio vſi
Florentinorum conſilia fru-
ſtrantur. 33
Lucenſium conſtantia & virtus
in tuenda libertate. 35
Lucenſes à Florentinis Petram
Sāctam oppidū repetūt. 429
Ludi equeſtres Floré. indicti. 74
Ludorum cōmiſsio Florent. 74
Ludi à Politiano celebrati He-
truſco carmine. 75
Ludouicus Pannoniæ Rex. 5
Ludouicus XI. Galliæ Rex op-
preſſus domeſtico bello à Ca
rolo fratre Normanniæ Du-
ce, & Carolo Burgundo. 50
Ludouicus Gallorum Rex bel-
lo victus quod eſt Bonum pu-
blicum appellatum. 51
Ludouicus Rex Gall. pacē cum
Burgundo facit. 219
Ludouicus Gall. Rex recuperat,
quæ tempore coactus Carolo
Burgundioni cōceſſerat. 298
Ludouicus Sfortia Simonetæ
inimicus. 352
Ludouicus Sfortia, Octauianus
& Aſcanius fratres & Ru-
bertus Sanſeuerinas in exi-
lium pelluntur. 353
Ludouicus Sf. Mediolani impe-
rij procurationē ſuſcipit. 374
Ludouici Sfortiæ & Alphonſi
Calabr. Ducis ſimultas qui-
bus profecta initiis. 414
Ludouicus Sf. eiectis Fregoſiis
Genuam occupat. 452

M.

Magiſtratuum creandorū
quæ ratio Florētiæ. 13
*Magiſtratus, armis tumultuan
te ciuitate rectè quieſcit, &
quibus de cauſis. 128
Magiſtratus crudelitas & ſæui-
tia in Petri M. aduerſarios. 152
*Magiſtratus quæ agant notan-
tur, quòd ſint poſiti illuſtri
loco. 206
*Magiſtratus calumniæ expo-
ſitus. 206
*Magiſtratuum contēptio per-
nicioſa ciuitatibus. 262

Mahometis Turcarum Regis victoriæ. 250
*Malefacta hominum aut diſsimulanda penitus, aut vindicanda acerrime. 262
Mannus Temperanius 143
Marſilius Ficinus 216
Magiſtratuū iis cōſil. detegit. 14
*Martinus Lucæ Medicum aſſectator. 14
Matthias Huniades victoria potitus de Turca ad Sauum amnem. 299
Medicū aduerſarij qua ratione à magiſtratuum petitione remouebantur. 16
Medicū diuitiæ quibus rationibus auctæ. 41
Medicū diuitiæ exteris fuerunt admirationi. 42
Medicū procuratoribus Edoardus Rex Angliæ Regnū acceptum refert. 42
Medicum aduerſarij cū iniquo iudicio circūuenti in capitis diſcrimen adducerentur, ſua ſponte in exilium abeunt. 152
Medicum copiæ quando primū à populo conſpectæ 246
Mediolanēſes Galeatij Mauaro, & ſuperbo imperio oppreſsi. 290
Mediolani ſeditio. 373
*Merita magna atque inſignia inſolentiā in malo animo atque impunitatem alunt. 64
*Merita hominū debent valere in deprecādo ſupplicio, non in ſcelere tuendo. 262
*Metu an beneuolētia, ſumma imperia retineantur. 204
*Militia in Italia patrū memoria infamis. 178. 185
*Miſero ne auxilio ſimus ſæpe ipſe efficit ſui exēplo. In eius enim ęrumna, diſcimus aliis negate quod nobis ſit aduerſus eandem imminentē ſubſidio. 194
*Miſetū qui iuuat ſuis rebus ſecundis, exemplū aliis ſtatuit iuuandi ſui in aduerſis. 194
*Miſericordia inuidiæ victrix. 220
*Miſericordia citò obſoleſcit, cū nōn poſsit eſſe cōpendio miſero niſi eadem ſit impendio miſerenti. 194
Montoriū oppidū in Prætutinis in Caraffæ gētis ditione. 431
Mōtórij Regulus aduerſus datā fidē ab Alphōſo cōprehēſus & Neapolim vinctus miſſus. 432
*Mortes eò maiores, quò imbecilliores qui opprimūtur. 225
*Mortem vltrò appetit vir fortis, quæ eſt clara inimici exitio futura. 322
*Mortē qui ipſe contēnit audet modò alteri mortē afferre. 319
*Multitudinis lęuitas, & inconſtantia. 106
*Multitudo mauult à domino ali quàm egens regnare. 106
*Multitudo libertatē inutilem contemnit. 106
*Multitudo lætū exitū etiā ſi à mala cauſa probat. 129
*Multitudo tandiu virum principem colit, quādiu id ſperat ſibi

ſibi vſui fore. 155
*Multitudo inconſtans. 221
*Multitudo cũ libertatem propriam habeat venalem, facile aliorum quæſtui habet. 221
*Multitudo habet inconſtantiã ab ingenio, 221
*Multitudo tãdiu quieſcit quãdiu materia ad ſeditionem deeſt. 222
*Multitudinis ĩcerta ſtudia. 222
*Multitudo non facile fert priuatorum iniurias. 257
*Multitudo vnius imperio aſſueta vires amittit & audaciam 297
*Multitudo nulla re alia magis ſtabilis quã inconſtãtia. 297

N

NEapolitanorum Principũ à Ferdinando Rege defectio. 433
Nerius Caponius cum Nicolao Tinutio aduerſus Machiauell.ſentit. 28
Nerius Caponius à Medicũ aduerſariis Lucenſi bello legatus exercitus delectus. 32
Nerius Capon. conſtans in ſua dignitate & Reip.tuenda. 32
*Neutri in diſſenſione partium qui fauet, à victis plurimum odij, nihil gratiæ à victore refert. 152
Nicolaus Vzanus potẽtiæ Me. aduerſatur. 13. ab his petitus inſidiis. 13
Nicolaus Fortebratius. 25
Nicolai Soder. Medicum inimici ingenium & mores. 67
Nic.Soderinus Vexillifer. 107
*Nicolai Soderini virtus inuicta, oratio. 119
Nicolaus Soder.conatur impellere ad arma Lucã Pitiũ. 119
Nicolai Soderini poſtrema ad Pitium oratio & vaticinium. 116.117
Nicolai Soderini fortitudo & conſtantia. 130
Nicolaus Soderinus Rauennæ moritur. 195
Nicolaus Tinutius, aut incuriæ, aut mẽdacij Machiauellium arguit. 1
Nicolaus Machiauellius mendacij arguitur tũ à Nicolao Tinutio, tum à Nerio Gini filio Caponio. 28.30.31
Nic.Machiauellius falsò affirmat Rinaldũ Albitiũ Lucẽſis belli ſuaſorem. 24 & 26
Nicolai Machiauellij in Pitium calumnia. 64
Nicolaus Machiauel.ob priuatas offenſiones, L.Pitio parum æquus. 64
à Nicolao Machiauellio diuerſa affert Iacobus Cardinalis Ticinẽſis de cauſa alienationis à Petro Medice. 69
Nicolaus Machiauellius Dieteſaluio iniquus. 53
Nic.Machia.reprehenditur. 110
*Machiauellio non conuenit cum Valorio de Petri ad vrbem aduentu. 115
à Machiauellio diuerſa alij tradunt de coniuratione in P.M. 145

Nicolaus Machia. diuerſa tradit à Ticinenſi de coniuratione in Petrum M. 347
Nicol. Mach. bello exulum narrādo nō conuenit cū cęteris. 169
Nicolai Machiauel. lapſus. 270
Nicolai Machiauel. incuria. 271
Nicolaus Valorius vitam Laurentij Medici conſcripſit Hetruſca lingua. 75
Nicolaus Fedinus P. Med. cōſę dia coniuratorum prodit. 105
Nicolai Vitellij meritū in Xyſtum Pontificem. 252
Nicolaus Vitellius à Xyſto Pōtifice deficit. 254
Nicolaus Vitellius Laurentio M. amicus. 272
eius laus. Liberi. 272
Nicolaus Vitel. etiam Florentinorum auxilijs, deſtitutus, bellum à Pontifice ſibi illatū egregiè defendit. 417
Nicolaus Vit. cum Pōtifice pacem facit. 417
Nicolaus Vrſinus Petil. comes Florentinorū exercitui præficitur. 441
Nicolaus Vitellius ſpe auxilij à Florentinis oſtentata conatur Tiferni amiſſum Principatum recuperare. 369
Nicolaus Vitellius auxilijs Florentinorum adiutus Principatū Tiferni recuperat. 400
Nicolaus Mōtanus autor cōiurationis in Galeatiū M. S. 284
Cola Montanus Lucenſibus autor vt ab inſidiis Galeatij caueant. 445

O

*OFficio multi poſsūt dreſſo, qui non item ſibi patiuntur perſuaderi vt ſcelus admittant. 151
*Officium homines verum præſtent alacrius ſpe præmij ſupplicij metu. 204
*Officiū debetur cū dedecore, perſoluitur nulla cū laude. 206
Oratio Silueſtri Medices ad Populum. 9
Oratio populi in Petrū Med. 58
Oratio Petri M. fœdus eſſe renouandum & confirmandū cū Sfortia amicitiā cenſentis. 83
Oratio Neronij ad Pitium. 65
Oratio alia Populi in Petrum Medicem. 71
Oratio aduerſariorū in P. M. autorem firmandi cum Sfortia fœderis. 78
Oratio Populi in P. M. 96
Oratio coniuratorū in P. M. arma & vim improbantiū. 100
Oratio coniuratorū cenſentiū P. M. tollendum armis. 102
Oratio Neronij multitud. in P. M. excitantis. 118
Oratio Nicolaj Soderini ad Pitium. 126
Oratio coniuratorum in P. M. præſentem. 131
Oratio Pitij ad Soderinum. 125
Oratio P. M. in coniuratos præſentes. 132
Oratio exulum ad Senatum Venetum. 164
Oratio legatorū Ferdin. Venetos apud Paulū II. Pontif. 172

Oratio Petri Med. ſuos à crudelitate & ſcelere deterrẽtis. 199
Oratio magiſtratus ad Petrum Med. 205
Oratio Bernardi Nardi ad Pratenſem magiſtratum. 237
Oratio magiſtratus Pratenſ. ad Nardum. 237
Oratio Cæſaris Petrútij ad Ber. Nardum. 239
Oratio Volaterranorũ ad magiſtratum Florent. 258
Oratio Laurent. Med. aduerſus Volaterranos. 262
Oratio Volaterranorum in Florent. 264
Oratio Patiorũ in Medices. 304
Oratio Laurẽtij Medices ad ciues, bello à Pontifice oppreſſos. 338
Oratio Florentinorum ad Laurentium Medicem. 343
Oratio Florentinorum in Xyſtum acerbiſſima. 345
Oratio Xyſti in Florentinos & Laurentium Medicem. 347
Octauianus Sfortia in tranſitu Abduæ amnis interiit. 353
Oratio Florẽtinorum recuſantium bellum. 368
Oratio Laurentij Med. ad Ferdinandum Regem. 377
Oratio legatorũ Flor. ad Xyſtũ Pontificẽ pacẽ petentiũ. 390
Oratio Xyſti ad legatos Florentinos pacem petentes. 392
Oratio Alphonſi Calabr. Ducis ad milites. 402
Oratio vxoris Ruberti Malateſtæ ad Florentinos. 407

P

PAlandrij in agro Piſtorienſi factioſi. 230
*Parentes oppugnãdi nulla eorum quantumuis graui iniuria affecti liberi ſatis æquam cauſam habent. 390. Vindicãdis parentũ iniuriis nũquã nõ à liberis læditur pietas. 390
Patris crudelitas in filium. 255
*Patriæ cauſa non eſt ab officio diſcedendũ: non enim poteſt pietas coli qui officij ſit parum memor. 174
*Patientia qui ſemel obduruerunt in eos indies vehementius ſæuiri. 304
Patiorum affinitas cũ Laurẽtio M. à Coſmo auo quæſita. 301
Patiorum odij in Medices cauſa. 305
Patij Medicum inimici florent gratia apud Xyſtũ Põtif. 306
Patiorũ oratio in Medices. 304
Pauli ſecundi Pontif. reſponſio ad Ferdinandi legatos. 174
Paulus ſecũdus Pontifex gemmarum ſtudioſus. 249
Patij Laurentij M. potentia oppreſſi. 301
Paulus Vitell. Nicolai filius 273
*Pax ſæpe ab armatis & paratis dimicare conciliata, quæ fieri nulla alia ratione potuerat. 122
Pax inter Principes Italiæ parta. 437
Pax Innocentio Pontifice in Italia parta multorum ſcriptis celebrata. 446
*Peccant quidam magis [illegible]

& impunitate quã ſcelere. 285
*Pecunia mutuò dãda ſæpe beneficij genus infelix & fœdi exitus. 57
Pecunia publica Laurẽtius domeſticã potẽtiã tuebatur. 305
Peruſini à Carolo Bratij filio obſeſsi Florentini exercitus Duce. 360
Petrus Medices Coſmi filius imbecill. 43
Peſtilentia Florentiæ orta. 364
Petra Sancta oppidum à Lucenſibus ædificatum. 424
Petra Sancta Florentinis deditur. 428
in Petrum Medicem principes coniurant. 61
Petrus Med. quid ita ſuorũ ſtudia amiſerit. 71
Petrus Medices in magnam inuidiam vocatur. 76
Petrus M. de ſalute ſolicitus. 98
Petrus M. Sfort. orat vt mittat ſibi milites auxilio 106
Petrus M. Laurẽtij filij conſilio incolumis inimicorum inſidias euaſit. 115
Petrus M. armatus Florent. venit. 115
Petrus Medices à cõiuratis domi conuentus. 136
Petri M. oratio. 139. eadem reprehenditur. 139
Petri Medic. ferox animus. 142
Petrus Medices deteriore conditione cũ Pitio in gratiã redit, quo eũ à coniuratorũ ſocietate auocaret. 146
Petrus M. magno vitæ periculo à Luca Pitio ereptus. 181
Petri M. ad Angelum Acciaiolum literæ. 160
Petrus M. penè Romæ coactus fidẽ amittere exulũ cõſilio. 161
Petro M. inſcio aduerſarij magna illius inuidia crudeliſsimè plectuntur. 197. 199
Petri Medic. oratio ad ſuos. 199
Petrus M. ſtatuit exules reducere. 208
Petri Med. mors. 208. eius ingenium, mores, vitę inſtituta.
*Petri Cardinalis, luxus, voluptates deliciæ, ſumptus. 273
*Petri Cardinalis conuiuiũ. 275
Petrus Card. ſperabat Xyſtũ ſibi Pontif. viuentẽ ceſſurũ. 276
Petrus Delelarius in fortunarũ, & vitæ diſcrimẽ à Medicibus adductus. 34. & 35.
Petrus Caponius ad Lucenſes miſſus legatus, magnum vitæ periculum adiit. 357
Petrus Caponius legatus ad Alphonſum Calabr. Ducẽ. 442
Petrus Naſius, legatus ad Xyſtum pontificem. 386
Philibertus Allobrogum Princeps. 290
Philippus Commineus maioris fidei & diligentiæ, quàm elegantiæ in ſcribendo. 51
*Pietati ſtudere eſt viri boni, prudentis eſt præſtare conſilio, pietatis ſtudium patrię ne obſit. 159
Piſtoriũ ſeditionib. laborat. 230
Pius ſecundus bellum Aſiaticũ moliẽs Anconæ moritur. 49

Platonis ſtatua ad Laurentium Med.è Græcia allata 247
Plebs concitata à Siluestro Medice. 10
Plebs libertatis iactura vindicem quærit. 11
*Plebs libertatem, neque partā moderatè fer, nec modicè amiſſam cupit. 151
Pogibontij à veteribus Bonitium. 360
*In Pontificatu, non vnius ſolū ſed multorū imperium perferendum. 438
*Pontificis Romani auxilia, cū rarò eſſe eius diuturnū imperium ſoleat, infirma & dubia habenda. 370.382.383
*Pontificis clementia maior iniuriis omnibus debet videri. 390
Populi in Medic.querela. 96.97
*Potentem hominem interficere eorū eſt, quibus maior voluptas in vindicanda iniuria, quàm mortis metus, ſi ſit obeunda. 319
*In Populi ſtudiis parum præſidij viro forti conſtitutum. 330
Populus nullum modum habet, ſiue fauere, ſiue ſæuire inſtituit. 332
*Populum qui ſua ſponte ſeruit, nemo debet ſuo periculo in libertatem vindicare. 328
Prælio committendo, militum ſummum dedecus. 393
*Præmij ſpe an mali metu, præſtet in officio homines continere. 204
Pratum à Bernardo Nardo occupatum. 233
*Principat. rectius adminiſtratur ab eo qui aſſueuit, quàm à nouo homine, cū non dubitatur de fide. 223
Principū Italiæ conuentus Cremonæ aduerſus Venetos indictus. 421
*Proditionis infamia notatus etiā quib. eſt vſui, inuiſus. 122
*Proditor quicunq; eſt deſerit, non quicunque eſt deſertor prodit. 151
*Prudentes cauſis rerum magis quā euentu mouentur. 335
Putius homo callidus. 14.21

R

Raphaël Riarius Cardinalis in magnū vitæ diſcrimen incurrit. 323
Raphaël Riarius Piſis iuri pontificio operam dabat. 317
Raphaël Riarius Florentiam à coniuratis deductus. 317
Raphaël Riarius Cardinalis è cuſtodia à Florētinis dimiſſus. 349
*Rectis hominū ſtudiis nunquā defuit Deus immortalis. 202
*Rectè facere debēt omnes qui & poſſunt & nouerunt. 328
*Rectè facere nō ſolùm homines debent, ſed tueri rectè facta conſtantia. 379
*Religio contēpta animos efferat atque reddit ad ſcelus paratiores. 320
Renatus Andegauenſis in Italiā à Florētinis euocatus. 44

Renatus Lotharingiæ Dux Carolum Burgūdionem prælio victum interficit. 298
Renatus Patius cum cæteris recuſat co iurare. 317
Renatus Patius ſupplicio affectus. 331
Renatus Lotharingus Dux Veneti exercitus ad Ferrariā. 412
*Reipubl. adminiſtrandæ, quæ optima ratio. 48
*Rerum publicarum cōuerſiones rarò non perniciofæ. 222
Rinaldus Albitius Lucēſis belli diſſuaſor & quib. de cauſis. 24
Rinaldo Albitio victoria certa & explorata de Lucenſibus Coſmi conſilio erepta. 34
Rinaldus Albitius aduerſus Machiauell. defenditur. 31
Romæ magnus terror illatus ab Alphonſo Calabr. Duce. 401
Rubertus Leonius Vexillifer Medicum ſtudioſus. 143
Rubertus Malateſta à Florentinis copiis Reip. præficitur. 278
Rubertus Malateſta Florentini exercitus Dux. 361
Rubertus Malateſta à Xyſto præficitur bello aduerſus Alphonſum adminiſtrādo. 400
Rubertus Malateſta Pōtifici autor vt exercitus robur in peditatu conſtitueret. 401
Rubertus Malateſta moritur Romæ. 405
Rubertus Malateſta victoria potitur aduerſus Alphōſum Calabr. Ducem. 404
Ruberti vxoris oratio ad Florentinos. 407
in Rubertum Malateſt. Pontifex ingratus. 405. 406
Ruberti vxor à Florentinis auxilium poſtulat. 407
Rubertus Sanſeuerinas copiarum Flor. Reip. Dux 242
Rubertus Sanſeu. ab Innocētio Pontifice bello aduerſus Ferdinandum Regem gerendo præficitur. 433
Rubertus Sanſeuer. Alphōſum Calabrorum Ducem prælio vincit. 447
Ruberti Sanſeuer. fœdus exitus. 447
*Rumoribus nō eſt ſemper habenda fides. 260

S

Saluiatis Laurētius M. ignouit per Philippum Valorium, ac cum iis affinitatem etiam iunxit. 353
*Scelera hominum, aut vindicanda acerrimè, aut penitus diſsimulanda. 262
in Scelere tuendo nulla debent hom. nū merita valere, vt ſint maximè illuſtria. 262. Lenitas parum opportuna ſceleri coërcendo. 263
*Scelus quidam ita admittunt vt illud prædicatione multò grauius efficiant. 285
*Scelus neque in ſumma poteſtate diu ſatis tutum. 297
*Secundis rebus rarò fortuna moderata. 139
Seditio Florentini exercitus ad Pogibontios. 362

Sedit

Seditionis tollendæ cauſa Florentini diſtrahere exercitus vires coguntur. 359
Seneſibus Florẽtini ſuſpecti. 281
Senenſium magna ſuſpicio de Alphõſo Ferdinãdi filio. 388
Sergianum Florentinis à Genuenſibus ademptum. 375
*Seruitutẽ homines paruo beneficio delniti nõ ferũt. 204
*Seruitus ferri nõ poteſt, vbi eſt libertatis futurus vindex. 201
Sfortiani fratres adiunctis Genuẽſib. exulibus Florẽtinis in agro Piſano inferũt bellũ. 355
Sfortiani & Genuenſes exules è Piſano agro reiecti à Florentinis. 358
Sfortiani fratres exules reſtituuntur. 374
Silueſter Medices ciuis factioſus. 9. Vexillifer Reipu. 9. eius ſeditioſa oratio. 9
*Societas parũ fida vbi vtrinq; ſint vires pares metuẽdæ. 382
*Spe præmij an metu mali præſtet homines in officio continere. 204
Spur. Melius à multitudine deſideratur. 101
Spur. Caſsi à multitud. deſideratur. 101
Stephani Myſię Regis miſerabilis exitus. 51
*Succeſſores in magnis adminiſtrandis imperiis rarò eorũ inſtituta probãt, quibus ſucceſſerunt. 371
Supplicationum tempore & feſto die magiſtratus de Medicum aduerſariis ſupplicium ſumit. 354

T

Temeritas cũ nõ admittat conſiliũ in agẽdo, conſilio eget tamen vt agẽti non ſit exitio. 241
Thaddęus Manfredus Forocornelienſis Regulus. 177
Thaddæus Manfredus dubiæ fidei. 178
Thomas Soderinus vir grauis & moderatus fratrem conſilio fallit. 108
Thomas Soderinus pacis inter coniuratos & Med. autor. 145
Thomæ Soderino principem in Repub. locum ſui ciues deferunt. 218
Thomę Soderini autoritas apud omnes Italiæ Principes. 218
Thomæ Soderini laus. 218
Thomæ Soderini oratio pro cauſa Medicum ad principes ciuitatis. 219
Thomæ Soderini virtuti Florentini Reipu. ſalutem ferũt acceptam. 218
Thomas Soderinus Volaterranos defendit. 260
Thomas Soder. Vexillifer. 371
Tifernum à Pontifice recipitur, & quibus conditionibus. 271
Tumultus Mediolani, orta diſcordia inter pueri Ioan. Galeatij tutores. 352
Turcæ Hydruntẽ occupant. 388
Turcarum arma Ferdinando illata & Seneſib. ſimul & Florentinis auxilio aduerſus Alphonſi

phonſi cupiditate fuerũt. 388
*Tyrannis parum ſepta aduerſus multorũ cõnſenſum. 204
*Tyrannus quòd neminem velit ſe videri meliorẽ, non patitur coli à ſuis honeſta ſtudia. 286
*in Tyrannide quæ & quot mala perferenda. 286
*Tyrãno parẽs multitudo vim & audaciam amittit. 297

V

V. Baldus Ruffulus primus Vexill. Flor. 8
Vannes Medices inter x. legatos quos ciuitas ad Ludou. Pann. Regem legauit. 6
Veneti Medicum familiæ ira ti, & quibus de cauſis. 144
Venetorum laudes. 162
Venetis qui Mediolani Principatum intercepefint. 166
Veneti exulum cauſam ſuſcipiunt tuendam. 168
Veneti Ferdinãdo Regi & Sfortiæ formidabiles. 171
Veneti palàm auxilia mittunt Coleoni ad bellũ gerendũ. 182
Veneti omnium conſenſu vindices libertatis. 235
Venetis Ferdinandus Cyprium Regnum intercipere inſidiis conatur. 276
Veneti vniuerſi Italiæ principes aduerſus Venetos conſpirãt bellũ ad Ferrar. gerẽtes. 410
Venetorum claſsis ad Bondenũ depreſſa. 412
Venetorum conſtantia in aduerſis rebus. 412. 413
Veneti pace facta conditionibus ſuperiores. 415
Veneti aduerſus Machiauellij maledicta & aliorum defenduntur. 415
Vitellotius Vitellius, Nicolai filius. 273
Vmbri à Xyſto Pontifice deficiunt. 252
Volaterræ direptę aduerſus datam fidem. 267
Volaterris diſſenſio inter priuatos & ciuitatem. 256
Volaterranorũ defectio à Florentinis. 254
Volaterranus ager habet aluminis fodinas. 255
Volaterranorum oratio ad magiſtratum Florent. 258
Volaterranorum cauſam Thomas Soderinus defendit. 260
Volaterranis Laurentius Medices aduerſatur. 261
Volaterranorum oratio in Florentinis. 264
Volaterrani in direptione vrbis non minorem cladem à ſuis quã ab hoſtibus accipiũt. 267
Volaterrani duo in Laurẽtium Med. coniurant. 317
*Voluntas egregia, etiam cũ vires non ſuppetunt, habet conatum, atque impulſum ad fortitudinem. 118
Vrſinę familiæ vires ciuitati formidabiles. 21
Vrſini à Xyſto Pont. adiuti Columnẽſibus inferũt bellũ. 418
Vrſini, Laurentij Med. conſilio à Pontif. ad Regẽ deficiũt. 414

*Vſus

*Vſus mediocris in magnitudine ingenij excellit. 226
Vxoris ſcelus in virum. 458
Vexilliferi in principio quod erat munus. 7
de Vexillifero non omnes eadem tradunt. 7
Vexillifer qui primus Florentiæ. 8
Vexillifer Florent. quando primùm inſtitutus. 7
*Victor Dux etiam ſi eſt mitis non poteſt vti in victos ſuo ingenio. 152
*Victores quæ à Duce non poſſunt à victoria petunt. 152
*Victoria facile in fortunas ſæuit cum vitam hauſit. 152
*Victoria materiam ad ſæuiendum in miti etiam ingenio inuenit. 198
*Victoria quî vtendum in victos. 203
*Victoria potitus ne victis ignoſcat, magis eos meminit hoſtes eſſe quàm miſeros. 198
*Victo æquiores cõditionis pacis ſperandæ, ſi armatus occurrit, quàm ſi abiecto animo arma ponit. 121
*Virtus ſæpe ignauia vincitur, cum eſt armis munita. 351
*Vis nunquam diuturna & fortunata in multorum odio. 198
*Vires diu contemptæ vbi corroborantur tempore, contemnenti pernicioſæ fiũt. 165
Virginius Vrſinus à Florẽtinis præficitur bello ad Sergianũ gerendo. 450

X

XYſtus factus Pontifex magis præter ſuam quàm aliorum expectationem. 209
Xyſtus non magis Pontificatu quàm cupiditate & animi ferocia formidabilis. 224
Xyſtus quibus de cauſis à Florentinis alienatus. 248. 250. 251. 252
Xyſti querelæ de Florentinis. 252
Xyſti Legatus apud Florentinos vix tutus à conuitio & contumelia. 253
Xyſti in Florentinos odium. 253
Xyſtus cum Ferdinando Rege fœdus facit. 253
Xyſtus creditus eſt coniuratos in Laurentium M. fouiſſe. 303
Xyſtus cum minus coniuratio proceſſiſſet aperto bello Laurentium deturbare de principatu conſtituit. 336
Xyſti in Florentinos & Laurentium Med. oratio. 347
Xyſtus de Ferdinando queritur quòd fœdus ſe inconſulto cum Florentinis inierit. 385
Xyſtus ad pacem inclinat metu Turcici belli. 389. 390
Xyſti Pontificis ferocia. 390
Xyſti ad Legatos Florentinos oratio pacem petentes. 392
Xyſtus moritur pace inter Italiæ Principes facta. 419

FINIS.

LVGDVNI,

Excudebat Iacobus Faurus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Vita Nova
di M. Sillitti
Latina-(B. Piave)
1971